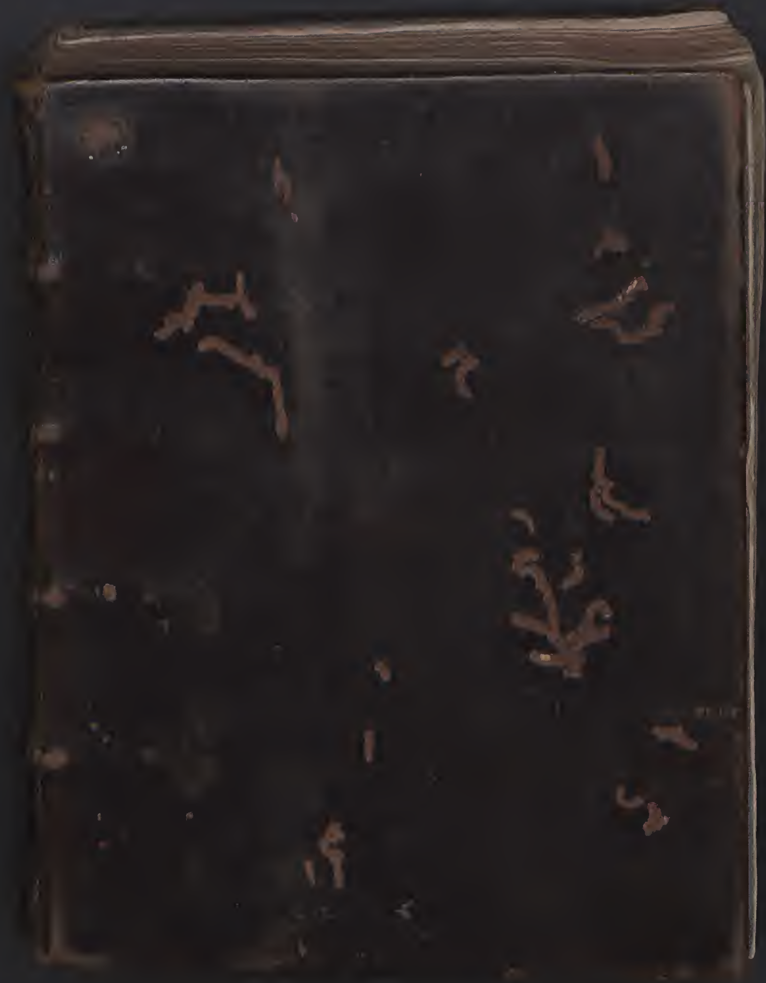

[illegible]
[illegible]

[illegible] i [illegible] 1643 [illegible]
[illegible] Danm: [illegible]
[illegible] Holstein [illegible]
[illegible] Jutland [illegible]
[illegible] Janner 16[illegible]
[illegible] Holland [illegible]
[illegible] Norge [illegible]
[illegible] Femern [illegible]
[illegible] Laaland [illegible]
17 [illegible] 1645 [illegible]
Bransebro [illegible]
Ulfeld [illegible] Dan: [illegible]

[illegible] Berlin [illegible]

Mag. Jóns Thorkelssonar Vidalins

(Fyrrum Biskups í Skálholts-stifti)

Húss-postilla

innihaldandi

Predikanir

yfir

øll Hátída og Sunnudaga Gudspjøll

árid um kring.

Fyrri Parturinn

frá fyrsta Sunnudegi í Adventu til Trínitatis.

12ta Utgáfa.

Prentud í Kaupmannahøfn hjá S. L. Møller.

1829.

„Þar segir ein raust: prédika þú! Og eg sagdi: hvad skal eg prédika? Allt hold er hey, og allur þess gódi er svo sem akursins blómstur; heyid uppþornar, blómstrid visnar, þvíad andi Drottins blæs þará; sannliga er fólkid hey; heyid uppþornar, blómstrid visnar, en ordid vors Guds varir eylífliga. Esa. 40, 6."

„Géf þú ad módurmálid mitt, minn Drottinn þess eg beidi, frá allri villu klárt og kvitt, krossins ord þitt útbreidi, um landid hér, til heidurs þér, helst mun þad blessun valda, medan þín nád, vort lætur lád lýdi og bygdum halda."

Hinni

dýrkeyptu Jesú Kristi Brúdi

Kristiligri Kyrkju

Guds, í Íslandi,

minni hjartkjærri Módur, óska eg fridar og heilla

af sínum unnusta!

Elskuliga Módir!

Bædi er þad Guds bod og vidtekid hjá øllum þjódum ad børn eru skyldug ad ala foreldra sína, ef þau géta. En fátækur er eg og vanburda til þess, módir! ad ala þig, jafnvel þótt ad eingum af sonum þínum sé þad skyldara enn mér; þú ert og ecki í því míns lids þurfi, því Fadir þíns Elskuga, og allra hans brædra, hefir enda bundid á sín heit, er-ritud standa hjá Esajam í 49da kap.: Konúngarnir skulu vera þínir fósturfedur, og þeirra Høfdíngskvinnur þínar fósturmædur. Hvørs náduga fyrirheitis ad þú ert ordin hluttakandi, eins vel og hvør þjód í kristindóminum, og í krapti þessa fyrirheitis hefir hann géfid þér, eptir rádstøfun Konúnga vorra, marga gudhrædda og vísa kénnendur og forstjóra, sem vaka yfir sálum barna þinna; en þótt eg sé þeirra veikastur, og kunni ecki miklu vid þeirra verk ad bæta, samt veit eg skyldu mína ad þóknast þér í því eg kann og má, eptir þeirri nád, sem Gud hefir géfid mér. Eg les í Exódi bókar 35ta kap., ad

þegar Gud baud Móse ad láta gjøra vitnisburdar tjaldbúdina, þá hafi hann skipad, ad til hennar skyldi leggja hvør einn eptir því sem þeir sjálfkrafa vildu, sumir gull, sumir silfur, sumir kopar og dýrmæt klædi og steina, en adrir geitaull og hrútaskinn, med ødru fleira, sem þar um gétur og var í minna gildi. Medal þeirra sídurstu reikna eg mig, og má vel reikna, søkum fáfrædis míns og óverdugleika; en fyrir því ad eg veit, ad þinn Herra álítur meir viljann enn máttinn, þá voga eg ad bjóda þér eptirfylgjandi prédikanir í þacklætis minníng, ad eg hafi leigid, og liggi ennnú á brjóstum þér. Þigg því, módir! þennan lítinn skeink af hinum aumasta þénara þíns Brúdguma, og þínum minsta syni, sem vill ástunda ad finnast

Skálholti, þann 7 Augusti 1717.

Honum trúr, og þig af hjarta elskandi
allt til daudans.

Jón Thorkelsson Vidalin.

Til Lesarans.

Eptir því ad veledla og velæruverdugum herra Biskupinum, hr. Steini Jónssyni, hefir, naudsynligrar orsakar vegna, þóknast, ad láta setja þær citatíur, sem á spatíunni stódu i þeirri skrifudu bók, sem þessi er prentud eftir, inn í Prédikanirnar, þá vil eg hafa lesarann hérmed advaradann, ad nær þessar Prédikanir opinberliga lesnar eru, þá skuli hlaupa yfir citatíurnar, svo þær ecki lesnar séu. Citatíur eru ei gjørdar til þess, ad þær skuli lesast í einni prédikun, því þær uppihalda lesaranum, og gjøra lesturinn lángsamann, heldur til þess, ad hvør sem vill, kunni ad sjá eptir því, sem citerad er af ritníngunni, og bera þad saman, þegar hann les út af fyrir sjálfan sig. Þetta sýnist mér naudsynligt ad géta um vid þá, sem lesa þessa bók. Befalandi alla lesendur og heyrendur hérmed Guds heilags Anda adstod og upplýsíngu.

Skálholti, dag 9 Martii, 1718.

Og vil altíd finnast eptir skyldu minni þeirra viljugur þénari í øllu því, sem mér er af Guds álfu tiltrúad.

Jón Vidalin.

Þad er þjódkunnugt, ad hin dýrmæta húspostilla vors ódaudliga landsmanns, Biskups sál. Jóns Thorkelssonar Vídalíns, kom fyrst fyrir almennings sjónir frá Hólastóls prentsmidju 1718, og ad hún brádum vard svo ástsæl hjá alþýdu, ad menn létu hana, á því fylgjandi 70u ára tímabili, tíusinnum á prenti útgánga. Sídarsta útgáfa hennar kom út á Hólum 1798, og eru nú þvínær 30 ár lidin sídan; skømmu seinna breyttist svo hagur þessa stadar, ad ei var leingur þadan þvílíkra atburda von. Þad er því ei ad undra, ad bókin sé nú ordin vída sjaldgæf og jafnframt ofdýr, og ad allmargir hafi á seinni tídum kvartad yfir þessum vanhag. Vér urdum af bréfum og bodum þessa vísir, og tókum, sem kunnugt er, rád vor saman, ad bæta úr þessari andligu naudþurft landa vorra, þar tvísýnt þótti hvert þeim mundi brádum audid verda ad fagna henni frá innlendri prentsmidju. Med fylgi og fulltýngi gøfugra Íslands elskara bædi hér og heima, en þó sérílagi fyrir landsfødurliga mildi vors Konúngs, er allranádugast styrkti oss med peníngaláni, hlotnadist oss, umkomulitlum Íslands sonum, sú gæfa, ad láta þenna þjódardýrgrip í ellefta sinni á prenti útgánga, og leggjum vér nú fyrri part hans á skaut ydvart, elskudu og heidrudu landar! fulltrúa um, ad þar heimsæki ydur kjær géstr af framandi landi. Med rádi einhvørs hins merkasta Prests á Íslandi høfum vér látid Postilluna prenta eptir hinni 6tu útgáfu, samanborinni vid þá fyrstu, sídurstu og tvær adrar. Vér høfum, samkvæmt heitum vorum, eckért undanfelt í bókinni og eingu brjálad, hverki setníngum né ordatiltækjum, en einasta lagad réttritun hennar eptir því, sem rithøfundum á seinni tídum hefir þótt betur eiga vid edli og uppruna ennar íslenzku túngu, og allvída breytt þeim svo kølludu málhvíldarmerkjum, þar sem þurfa þótti. Géfi þad gódur Gud, ad þessi vor tilraun, ad gagna og gledja ydur, verdi ydur øllum ad æskiligustu sálarnotum!

Í Kaupmannahøfn, á Pálma sunnudag 1827.

Gunnlaugr Oddsson. Þorgeir Gudmundsson. Þorsteinn Helgason. Þórdr Jónasson.

Bæn fyrir prédikun.

O, þú stóri Konúngur allrar veraldarinnar, sem býr í því ljósi, er enginn fær tilkomist! vér syndugir ormar skrídum á þessari blessadri stundu upp úr voru dupti fram á skør þinna fota, til ad fridmælast vid þína guddómliga hátign, er vér med saurugum verkum og illgjørdum vorum svo þráliga módgad høfum allt í frá barnæsku vorri. En æ oss, Drottinn! vér erum svo vanmegna undir byrdi syndanna, ad þegar vér girnumst ad lypta oss upp í hædirnar til þín, þá draga vor eigin saurindi oss nidur aptur. Þú hefir ad sønnu fyrirgéfid oss margar syndir, og sparad oss midt í þeim, allt á þennan dag; en vort hjarta sjélfur í oss og kvídir vid þínu stránga réttlæti, nær vér til þess hugsum, ad vér þverbrotnar manneskjur høfum svo lángsamliga forsmád þína miskunsemi, og sjálfir ónýtt svo marga kvittun vorra synda, er vér þegid høfum, med þverúdarsamligri idkun sømu glæpa og illgjørda. Hvørt skulum vér þá flýa undan þinni hendi? þú uppfyllir bædi himin og jørd; en þín miskunsemi er eins stór og þú sjálfur; hun hefir øllum þeim vel géfist, sem hennar med bljúgu hjarta og sundurknosudum anda leitad hafa; og ef vér, sem erum heystrá, megum ecki snerta þig, sem ert einn fortærandi eldur, þá leyf oss ad skrida ad Sonarins fótum, sem er hold af voru holdi, og þvo þær í tárum vorrar ydranar. En æ, vor Gud! vér vitum ad hann er í heiminn kominn til ad lækna þad sem kramid er: hvad kann þad oss ad gagna, ef vort hjarta er heilt? ef þad er hardara enn nockur steinn? því grátbænum vér þig, fyrir hans dýru kvøl og blódugar undir: slá þú, ó, Herra! á þennan harda klett med Móses sprota, svo ad vatns-straumarnir, já, eitt brennandi vatnsflód megi spretta þar út af, til ad þvo vorar óhreinar samvitskur! Lát einn glóandi anda brenna upp allt sorp annarligra þánka úr voru hjarta, sem er þitt musteri, svo þín ord fái rúm þar inni! Lát oss ecki heyra þad svo í dag, ad þad fordæmi oss á sídarsta degi, heldur géf ad þad verdi eptirlæti sálna vorra! Lát þess sætleika burtdrífa allt tómlæti og gáleysi frá oss, svo vér vardveitum þad í gódu og sidsømu hjarta! Þess bidjum vér þig, fyrir Jesúm Christum þinn Son, med hans eigin bæn, segjandi: Fadir vor, rc.

Bæn eptir prédikun.

O, þú háleita Guddómsins þrenníng, einn Gud og sannur frá eylífd til eylífdar! vér aumir syndarar liggjum hér flatir fyrir augliti þinnar hátignar, til ad offra þér þacklæti vors munns fyrir þínar óútsegjanligar velgjørdir, er þín milda ørlætis hønd oss óþacklátum og þverbrotnum manneskjum audsýnt hefir, bædi í andligan og líkamligan máta; en æ oss, Drottinn! vér erum svo kaldir í bæninni, ad vér óttast megum, ad þú viljir skirpa oss út af þínum munni, nema þú vermir vor hjørtu. O, vor Gud! lát þinn góda Anda, bidja ásamt vorum anda, med óumrædiligum andvørpunum, svo ad þér líka mætti fórn vara vorra fyrir Jesúm Christum. Vér þøckum þinni guddómligri elsku fyrir þitt h. ord og þau háleitu sakramenta, á hvørjum þú fóstrad hefir og nært vorar sálir, ad ei skyldum vér utaf sofna í daudanum. O, vor Gud! lát vorar illar athafnir, vort gáleysi og óþacklæti, aldrei því valda, ad þú sviptir oss þessari himnesku gáfu.

Géf ad þitt ord, sem vér í dag høfum heyrt og numid, megi blómgast í hjørtum vorum, svo ad þad færi þann ávørt, er sýni sig bædi í ordum og verkum, svo þitt háleita nafn vegsamist í oss, hvørja þú virdist ad nefna þitt fólk og eigindóm. O, Drottinn! vort hjarta er þitt, eptir rétti skøpunarinnar, endurlausnarinnar og helgunarinnar, þad er þín kyrkja, en heimurinn, vort hold, og Djøfullinn girnast ad festa sinn fót þar inni, og æ því verr, ad þad tekst þeim framar, enn vér gjarnan vildum; ó, vor Gud! yfirfall þau med þinni makt, og tak þína eign af þeirra hendi, svo ad þínir óvinir brírli ecki þínum herflockum. Þú, voldugi Konúngur! sem ert sterkur og máttugur í strídi, lát hinn guddómliga krapt þinna heiløgu orda verda svo ríkan í hjørtum vorum, ad oss velgi vid syndinni, svo sem annari óþekt. Géf þú ad minníng hinna fornu glævanna verdi oss svo skélfilig, ad oss hrylli vid þeim, svo sem annari ófreskju. Géf oss ad temja vor hjørtu, vora túngu og eyru á þad, sem á ad vera sídan vor ædsta gledi og eptirlæti í dýrd himnanna, sem er þín elska, þín íhugan þín lofgjørd og þacklæti fyrir þínar guddómligar dásemdir ámedal vor, og veit, ad vér leggjum hid mesta kapp á, ad framkvæma þad í verkunum, sem vér þenkjum í hjartanu, tølum med munninum og heyrum med eyrunum, ad ei gaungum vér í þeirri blindi, ad hafa skyn gudhrædslunnar, en afneita hennar krapti.

O, þú stóri Konúngur himins og jardar! vardveittú þinn smurda, vorn allranádugasta Arfaherra og Konúng, hans hábornu Drottníngu, og vorn náduga Arfaprintz, og allt þad konúngliga hús. Vertú Konúngsins skjøldur og sól, og eitt ørugt vígi ámóti øllum hans óvinum. Lát hans ríkisstjórn farsæla verda, og géf hønum lánga lífdaga; úmgird hans tignarstól med hversveitum þinna voldugu eingla; géf Konúnginum hlýdna, trúa, ørugga og rádholla undirsáta; lát hann svo stjórna í þínu umbodi hér á jørdunni, ad hann megi eylífliga med þér ríkja í himninum. O, Herra Jesú Kriste! þú sem ert hinn mikli hirdir saudanna, fyrir blód þess eylífa Testamentis, vardveittu kénnendur ordsins, þína þénara; lát þá aldrei gleyma því, ad þeir eiga þér reikníng ad standa fyrir þitt dýra blód, med hvørju endurkeyptar eru þær hjardir, er þú hefir sett þá yfir, en vert þeirra vernd og forsvar móti ógudligum og óhlutvøndum mønnum, nær þeir gjøra verk þinnar kallanar trúliga, og trod Andskotann undir þeirra fætur. Vor Gud! stjórna þú valdstéttinni og þeim er í dómunum sitja, upplýs hjørtu þeirra, ad þeir skilji réttinn og géf þeim vitsku til ad dæma þitt fólk, med vilja og ástundan ad gjøra þar eptir. Tak ad þér, ó Gud! hússtjórnarstéttina, lát øll ektahjón elskast innbyrdis í falslausum kjærleika og uppala sín børn og hjú í aga og umvøndun til Drottins, en børnum og hjúum hlýdin og audsveip hjørtu, ad þau sén foreldrum og húsbændum undirgéfin í øllu því, er þeim eptir Guds ordi og laganna skyldu tilsagt verdur.

O, Drottinn! annast þú alla þá, sem naudstaddir eru og bera þíns Sonar kross á herdum sér, væg þeim, vor Gud! fyrir hans skuld sem lidid hefir, uppá þad hann kynni ad hjálpa þeim, sem freistadur er. Um alla hluti fram grátbænum vér þig, himneski Fadir! forlát oss vorar blódugar illgjørdir og syndir fyrir Jesú Kristí sáru kvøl og pínu. Minst þess, ad hann fyrir oss í daudan er útgéfinn af þinni guddómligri elsku, þegar vér enn þá vorum þinir óvinir; virdstu þarfyrir ad gleyma vorum yfirtrodslum, fyrir hvørjar hann fullnægju gjørt hefir, þar vér fyrir hann og í hønum erum børn ordnir, og — nær vor æfi er ad þrotum komin, vor Gud! og vér liggjum fyrir daudans porti, horfandi fram á veg allrar veraldar, rétt oss þá þína mildu hønd, vor Gud! og lát oss deya med vorn Endurlausnara í fadminum, svo vér megum eylífliga med þér og hønum lifa. Bænheyr þetta, nádugi Gud og Fadir! fyrir Jesúm Kristum, í hvørjum allar vorar bænir eru: já og amen!

Fyrsta Sunnudag í Adventu.

Gudspjallid skrifar Mattheus í 21. Kapítula.

Í þann tíma; og þá er þeir tóku ad nálgast Jerúsalem, og komu til Betphage vid fjallid Olíveti, útsendi Jesús tvo sína lærisveina og sagdi til þeirra: farid þid í þad kauptún, sem gagnvart ydur er, og strax munud þid finna øsnu bundna og folann hjá henni, leysid hana og leidid til mín. Og ef einhver segir nockud til yckar, þá segid þad Herrann hafi þeirra þørf, og jafnsnart mun hann láta þau laus. En þad skédi, svo ad uppfyltist hvad sagt er fyrir spámanninn, er svo segir: segid dótturinni Zíon, sjá! þinn kóngur kémur til þín hógvær, sitjandi á øsnu, og á fola klifbærrar øsnu. En lærisveinarnir gengu í burtu, og gjørdu svo sem Jesús baud þeim, og leiddu med sér øsnuna og folann, og løgdu sín klædi yfir þau og settu hann þar uppá. En margt fólk breiddi sín klædi á veginn, og adrir hjuggu kvistu af trjánum, og dreifdu þeim á veginn. En þad fólkid, sem fyrir þeim géck og eptirfylgdi, kalladi og sagdi: Hósíanna syni Davids! blessadur sé sá, sem kémur í nafni Drottins! Hósíanna í hæstum hædum!

Exordium.

Í pistlinum til Phil. 2. kémst heilagur Pálus þannin ad ordi: verid eins lyndir og Jesús Christus, hvør, þótt hann væri Guds mynd, héldt hann þad ecki fyrir herfáng, ad hann Gudi jafn var, heldur lítilæckadi hann sjálfan sig, takandi á sig þræls mynd, og ordinn mønnum líkur. Postulinn segir, hann hafi þad ecki fyrir herfáng reiknad, þótt hann Gudi jafn væri. Þeir ed herfáng tekid hafa, stæra sig þaraf, brúka þad til yfirlætis, gjøra þaraf forkostulig sigurmerki, breyta vid þá herleiddu sem þeim líkar, svo þad var málsháttur hjá Grickjum, ad halda þann hlut fyrir herfáng, er einhver brúkadi ríkmannliga. Jesús brúkadi ecki þannveg Guds mynd, þótt hann væri alls rádandi bædi á himni og jørdu, Matth. 28; samt hafdi hann ecki vald sitt vid yfir aumum manneskjum, hverjar hann var kominn ad endurleysa af myrkranna valdi, heldur gjørdist þeim líkur, já, þeim undirgéfinn, þoldi mótmæli og allskonar hádúngar af syndurum, er hann med audvirdingu þessari endurkeypti úr syndarinnar þrældómi, og héldt ecki Guds mynd herfáng ad vera, svo hann med sinni þjónsmynd, fengi herleidinguna ad herfángi tekid, Ps. 68, en aftlædt hinn sterka hervopnada Djøful sinni harneskju, Lúc. 11, og med hleckjum myrkranna fjøtrad, 2. Pet. Þegar Satan tók vora fyrstu foreldra til fánga í Paradís, og í þeim alla þeirra eptirkomendur, þá taldi hann þeim trú um þad, ad ef þau æti af eplinu, mundu þau Gudi lík verda, Gén. 3; en þau hlýddust á hans slægdarfullar fortølur, töpudu því Guds mynd, en gjørdust Fjandanum lík, hverjum þau framar hlýddu enn Gudi; og fyrir þetta rán Guds myndar tók Jesús uppá sig þrælsmynd, og héldt þad ecki svo sem rán edur herfáng, þótt hann Gudi jafn væri. En þótt ad vor Frelsari ecki brúkadi sína almættis tign í manndóminum, medan hans lægíngar-tími yfirstód hér á jørdunni, þá hefir hann samt eitt annad ríki af Gudi og Fødur, sem er hans voldug stjórnan í kristiligri kyrkju med ordinu og sakramentunum; þar um talar svo Davíd undir Guds persónu: eg hefi smurt minn Konúng, og sett hann yfir mitt heilaga fjall Zíon, Ps. 2. En þótt ad Guds ríki komi ecki þannveg, ad þad ágjætt verdi, svo sem Herrann segir, Luc. 17, þá sjáum vér þó nockra líkíng þess, edur skugga, í þessa h. dags evangelío, þar ed Jesús rídur inntil Jerúsalem svo sem einn konúngur, ecki einasta til ad uppfylla

spádóm Zacharíæ, hvers hér gétid verdur í gudspjallinu, og þannin hljódar, Zach. 9: segid dótt-urinni Zion: sjá þinn Kóngur kémur til þín hógvær, sitjandi á ösnu og á fola klifbærrar ösnu; held-ur til þess, ad afreka og útvega sína kristiliga kyrkju, sem er einn konúngligur kénnimannskapur, og þad med sínu eigin blódi; hvar um Esaías spáir, Kap. 62, á þenna hátt: sjáid Drottinn hrópar allt til enda jardarinnar: segid dótturinni Zion, sjá þitt hjálpræði kémur. Og sökum þess, börn mín! ad þétta hróp hefir og heyrst til vor, sem ad búum á enda veraldarinnar, og oss verdur ásamt ödrum þetta hjálpræði bodad, þá látum oss af þessu heilaga evangelió yfirvega í þetta sinn, hví-líkum ad þessa konúngs undirsátum byrji ad vera; Gud, fadir miskunseminnar, géfi oss nád sína þar til, fyrir Jesúm Christum, amen.

Utleggíngin.

Þeir munu ecki allir, sem til mín segja, Herra! Herra! inngánga í Guds ríki, segir Jesús, Matth. 7, heldur þeir, sem gjöra vilja míns Födurs, sem á himnum er. Margir munu þeir vera í safnadi Krists hér á jördunni, sem eins eru lyndir og Júdar fordum daga, er sögdu: vér viljum ecki láta þennan drottna yfir oss, Lúc. 19; þó er Kristur allra þeirra konúngur; allir vill hann ad hólpnir verdi, og komist til sannleiksins vidurkénníngar, 1. Tim. 2. En svo sem þad, ad einn konúngur, hann er konúngur bædi þess, er hann lætur undir exi draga vegna glæpa sinna, svo sem hins, er hann setur sér á hægra veg, svo eru og bædi vondir og gódir í Christí ríki, og hann drottnar eins vel yfir þeim, til hverra hann vill segja á efsta degi: farid frá mér allir íllgjördamenn! Matth. 7, svo vel sem hinum, er hann kvedur þessum ordum: komid blessadir míns Födurs, og eignist þad ríki, sem ydur er fyrirbúid í frá upphafi veraldar, Matth. 25, jafnvel þótt ecki láti þessir hverutveggju sér eins stjórna af anda Drottins. Hvad byrjar oss þá hér um ad þenkja, Guds börn? Eg méina, ad láta oss umhugad vera, ad lúka þessum konúngi skyldur þær, sem hann af oss heimtir, og er sú helzta, ein audmjúk hlýdni. Jesús baud sínum lærisveinum ad fara í þad kauptún sem gagnvart þeim var, þar mundu þeir finna ösnu bundna og fola hjá henni, þau skipadi hann ad leysa, og leida til sín. Þeim hefdi mátt til hugar koma, ad ei væri skipun þessi svarlig: þeir mundu áráfum mæta, ef þeir tæki svo annara manna eigur óad-spurt; en þeir fást ecki um þad, heldur gjöra sem þeim bodid var. Gjör slíkt hid sama, kristinn madur! lát einskis bod edur bann vera þér jafnskyldt, sem þíns Guds; hlýdni er betri enn offur, segir andi Drottins, 1. Sam. 15. Heyr, hvad hinn eingétni Sonur Guds segir, þegar hann innkémur í heiminn, Psálm. 40: offur og fórnfæríngar þócknast þér ecki, en mín eyru hefir þú ígégnum stúngid; brennifórnir og syndaoffur viltu ecki; þá sagdi eg: sjá eg kém, í bókina er skrifad af mér: þinn vilja, minn Gud! gjöri eg gjarna; hver Davíds ord S. Páll til Hebr. 10, heimfærir uppá vorn Endurlausnara. Hafi nú hinn eingétni Sonur Födursins verid hönum svo hlýdinn, hver þó med sinni forþénustu hefir sjálf-um sér eckert forþénad, hvad miklu framar ættir þú Gudi ad hlýdnast, sem hönum ecki einasta um sál og líf skyldugur ert, heldur og þar ad auki ótal tíu þúsund punda, Matth. 18, og þau svo mörg, ad þú aldrei fær hönum lokid þann sídasta peníng, ef hinn stóri Kon-úngur himins og jardar vill reikníng halda? Hvad þá? kristinn madur! muntú ecki um alla hluti framm skyldur hönum ad hlýdnast, sem fyrir þig hefir allt þetta goldid, svo Gud hefir uppgéfid alla skuldina, ad ecki yrdi þér kastad í hin ytstu myrkur, en straffad hann,

sem var hreinn og heilagur, og fráskilinn syndurunum? Hebr. 7; já, hann hefir hans eyru ígegnum grafid; eins og þræls þess, er ecki vildi laus verda á fagnadar-árinu, Exód. 21, hvern hans húsbóndi mátti festa á eyranu vid sinn dyrastaf, ad hann væri hans þræll upp þadan æfinliga. Muntú neitá hønum þinnar þénustu, er þvílíka smán hefir lidid þér til frelsis, þar þó Christí þræll ad vera, er eintómis frelsi, og hans þénusta, er øllu herradæmi ædri; svo þad er sannkvedid, er sá gudsmadur orti fordum: „Kóng minn, Jesú! eg kalla þig, kalla þú þræl þinn aptur mig, herratign aungva ad heimsins sid, held eg þar megi jafnast vid." Því segir og Páls, Róm. 8: þér hafid ecki medtekid þrælkunar-anda aptur til hrædslu, heldur hafid þér medtekid arfleidslunnar anda, fyrir hvorn vér køllum Abba, Fadir! en ef vér børn erum, þá erum vér og erfíngjar, já, erfíngjar Guds og samarfar Christí. En segid mér, hvad munu øll ríki veraldarinnar vera ad reikna vid þad, ad eiga arfskipti vid hann, sem Gud ecki alleina hefir géfid endimørk veraldarinnar til arfleifdar, Psálm. 2, heldur og sett hann sér til hægri handar, Psálm. 110, og mun leggja alla óvini hans til fótskarar hønum, 1. Cor. 15. O, hvørsu blind er þá manneskjan? Menn leggja allt kapp á, ad komast í týginna manna þénustu, hvar þó tíu þjóna fyrir eins lukku ástundum, svo margur má þjóna lengi, ádur enn hann kémst til þess, sem þó er í sjálfu sér ecki annad, enn þrældómur, og ígégnum mikinn þrældóm brýst fávitska mannsins til annars meira, hvar þad gengur optliga mjøg andhælis til, svo ad þeir, sem dyggvastir verid hafa og drottinnhollastir, þeir fá hina verstu útreid ástundum, en þeir eru í hávegum, er á svikrádum sitja; en ad gjørast hirdmadur Christí, skeyta fáir um, jafnvel þótt hans þénusta standi øllum til boda; þar er ei Gydíngur né Grickur, ecki þræll né frelsíngi, ei ríkur né fátækur, ei vís né vankunnandi fráskilinn, heldur eru þar allir eitt í Christó Jesú, Gal. 3. En þess er ad gjæta, børn min! ad sá sem vill gánga Christó til handa, hann skal ecki tvískipta hjarta sínu, heldur géfa hønum þad allt. Ecki segi eg þad, ad hver einn skuli ei þjóna í þeirri kallan, hvar til hann er kalladur, eda ad undirgéfinn skuli ei undirgéfinn vera, því sá, sem gjørir verk sinnar kallanar, hann þjónar Christó, sem þad hefir bodid; hann sem yfirvaldinu hlýdnast, hann gjørir og Christí skipan, er sagt hefir: géfid keysaranum, hvad keysarans er, Matth. 22, og hann, sem leitar næríngar sinnar med ærligu erfidi, hann hlýdir hønum, er þad bodord gaf: í sveita þíns andlitis skaltu þíns brauds neyta, Gén. 3; hitt segi eg, ad sá, sem vill þessa Konúngs þegn vera, hann leiti fyrst Guds ríkis, og hans réttlætis, Matth. 6, og meti eckért af þessu jafnframt hønum, miklu sídur hlýdi annara bodi edur fortølum meir enn hans. Segid mér, hefir ei Gud bodid, ad foreldrana skyldi heidra hvad mest af mønnum, og lagt bølvan vid, ef nockur þá vanheidrar? Devt. 27; en þó segir Jesús: sá sem elskar fødur edur módur framar mér, hann er mín ecki verdugur, Matth. 10. Gud hefir skipad, ad madurinn skyldi yfirgéfa fødur og módur, og samtengjast sinni ektakvinnu, Gén. 2; en hvad segir Móses hér um? Devt. 13: ef þinn bródir, sonur módur þinnar, edur sonur þinn, edur dóttir þín, edur þín eiginkona, sem hvílir í þínu skauti, edur vinur þinn, sá sem er eins og þú, vilja locka þig, segjandi: látum os fara og dýrka annarliga gudi, þá skaltu drepa hann, þín hønd skal

vera fyrst á móti hønum, til ad deyda hann, og sídan alls Ísraels. Nú kynni einhverjum í hug ad skjúga, hvílíkir skulu þá Krists þegnar vera? mega hønum ecki þjóna, nema syndlausir og heilagir menn? þad em eg ecki, og gét ecki verid, á medan eg lifi í holdinu, því eg em daudligur madur, undir syndina seldur, Róm. 7, og þegar eg vil gjøra hid góda, þá lodir þad vonda vid mig. Hvad skal eg hér til segja? þó eg sé skyldur Christó ad þjóna af øllu hjarta, þá gét eg þad ecki, því þad góda, sem eg vil gjøra, þad gjøri eg ecki, en þad vonda sem eg vil ecki gjøra, þad gjøri eg. Heyr, kristinn madur! Guds Sonur er í heiminn kominn til þess, ad kalla synduga, en ecki réttláta, til ydranar, Matth. 9. Væri von á því, ad vér gætum fullnægt Guds løgmáli, þá væri Christs forþénusta oss ónaudsynlig; en ecki hefir Gud sendt hann í heiminn til þess, ad vér mættum þess óhultar syndga, ecki yfirgnæfir hans nád í Christó þartil, ad vér skulum í syndunum lifa, Róm. 6, heldur hefir hann þarfyrir lidid kvøl og dauda, ad hann vissi, ad vér mundum med syndinni Guds nád og vingan optliga af oss brjóta; þar fyrir segir Jóhannes, 1. Pistl. 2: børn mín! þetta skrifa eg ydur til, ad þér syndgist ecki, en ef nockur syndgar, þá høfum vér talsmanninn hjá Fødurnum, Jesúm Christum hinn réttláta. En gjætid þess, kristnir menn! ad syndin er marghátttud. Þar eru syndir, sem verda ad óvilja, og af fávitsku, um hverjar Guds løgmál svo talar, Núm. 15: ef nockur sála syndgast óvitandi, þá skal hún fornfæra ársgamalli geit fyrir syndina; þvílík var synd Páls, er hann ofsókti Guds søfnud, fyrir því segir hann: eg hefi miskun hlotid, af því ad eg gjørdi þad óvitandi í vantrú, 1. Tím. 1; ítem Abímelechs, er hugdi ad taka Saram Abrahams húsfrú frillu-taki, og vissi ecki, ad hún var hans eigin kona, Gén. 26. Adrar ské af brádrædi einu, þá manneskjan, sem er hneigd til hins vonda, géfur sér ecki stundir til ad láta Guds anda edur skynsemina vid síg ráda; svo sem þegar Móses sló helluna tvisvar, Núm. 20; þegar Davíd hét ad farga Nabal, og øllu kallkyns í hans húsi, 1. Sam. 25; þegar hann fólkid taldi, 2. Sam. 24; og þad er þad, sem Pálus kallar, Gal. 6, ad verda yfirstíginn af einhverri hrøsun. Nockrar verda og af mannligum breiskleika, hver ad jafnvel Guds børnum fylgir, æ svo lengi þau bera eptir sér þennan daudliga líkama; og þad eru þeir gjørníngar syndugs manns, sem holdid og andinn eru ad glíma um, og géta aldrei sættist þar uppá, því ad hvert strídir ámóti ødru, Gal. 5, og þær fædast, þegar andinn lætur sigrast af holdinu, og verda hér ýmsir undir; því verr, ad sú synd, sem í oss býr, hverja Postulinn hold nefnir, Gal. 5, hún verdur optliga sterkari. Þetta verda ástundum þúngar syndir, og sérdeilis Guds børnum nærri óbæriligar; en þó reiknar Gud þær ecki endurfæddum manni til dauda, þegar þær med hreinni og alvarligri ydran fyrir Lausnarans forþénustu bættar verda. Hvar fyrir? því þar er engin fordæmíng hjá þeim, sem eru í Christó Jesú, þeim, sem ecki eptir holdinu gánga, heldur eptir andanum, Róm 8; en þeir kallast ecki ad gánga eptir holdinu, sem med andanum leitast vid ad deyda holdsins girndir, jafnvel þótt tilberi, ad þad fái yfirhønd, allt svo leingi menn géfa því ecki taum, þad menn þjóni því í þess gyrndum. Og því segir Davíd, Psálm. 19: hver skilur, hvad opt hann villist; afleys mig af mínum heimugligum syndum, og haldt þræli þínum aptur frá þvermódskunni, ad þær drottni ecki í mér, þá mun eg heill verda.

Nú eru þar adrar syndir, sem madurinn, ecki einasta gjørir med fullum ásetníngi,

um hverjar Drottinn talar Núm. 15: sú sál, er drýgir syndina med upprèttri hendi (þad er, med ásettu rádi), hún vanvirdir Drottinn, því hún foracktadi hans ord, og ónýtti hans bod; heldur og láta þeir syndina drottna í sínum daudligum líkama, fyri utan alla baráttu ámóti henni, og ljá limu sína henni til vopna, hverja hún brúkar med sjálfskyldu Andskotanum til þjónustu, en Drottni til stygdar, svo sem einn handverksmadur sitt verkfæri. Þessir eru þeir, er Jesús kallar þræla syndarinnar, Jóh. 8; og þannveg eiga ad skiljast ord Jóhannis, 1. Pistl. 3, er hann segir, ad sá, sem drýgir syndina, hann sé af Djøflinum. Hinn ágjarni þenkir ecki um annad, enn hvernig hann megi fylla sitt hús af annars sveita med rèttu og raungu; þjófurinn, sem er hans stallbródir, hyggur ad vakinn og sofinn, hvernig hann stela megi. Hinn dramblàti þenur sig út, sem annad lárberja-trè, Psálm. 37; hann nýtur ei svefns nè matar, ef einhver virdir hann minna, enn hàns þótti býdur. Hinn metordagjarni sparar aungva illmensku til þess, ad tylla sèr uppí virdíngarnar. Jóab sveifst ecki ad taka lífid af Abner og Amasa, og þó med flærd og svikum, til þess, ad hann sé óhultur um nafnbætur sínar. Hinn øfundsjúki etur sitt egid hjarta; hans ormur sofnar ecki, ef hann sèr, ad nockrum gengur vel; hann eyrir aungvu, nema ad einhver steiti sig, og hefir aungva skèmtan, nema af annara ólucku. Hinn bakmálugi fiskar í annara ávirdíngum, hann leitar smásmugliga eptir því, er ødrum yfirsèst; hann þenkir sig um, hverninn hann fái einhverju þar líkliga vidaukid, og gjørir tíu pund af einu, því sem Andskotinn hefir hønum í hendur fengid. Lygarinn spinnur sitt verk af sínum eiginn ydrum, eins og kóngulóin, og brýtur heilann, til at ljósta því upp, sem aldrei er tilhafid. Hinn flárádi grefur eina grøf baki brotnu, til ad steypa hinum einfalda þarí. Allt þetta vinna þeir, ed svo eru lyndir, med ástundan, fyrir utan allan Guds ótta, edur nockra mótstødu gégn Andskotans, heimsins og holdsins vélum; þessir láta syndina drottna í sínum daudligum líkama; og þetta er sú þvermódskan, er Davíd bidur Gud ad halda sèr frá, Ps. 19. Ad sønnu er þad satt, ad Guds Sonur er fyrir þessar syndir dáinn, því hann er fórlíkun fyrir allar veraldarinnar syndir, 1. Jóh. 2; hvad og audsèd er af dæmi Manassis kóngs, 2. Kron. 33, hinnar bersyndugu, Lúc. 7, ræníngjans, Lúc. 23, og annara lángtum fleiri. Þó er næsta hætt vid því, brædur mínir! ad slík ydni syndanna, sem madurinn temur sèr án allrar ydranar, án alls ótta fyrir Guds straungu hótunum, án alls ásetníngs til apturhvarfs, edur og med hégómligri rádagjørd, ad ætla sèr þá ad ydrast, þegar oss gott þykir, sem kannskè seint þyki, edur þegar oss syndin leid verdur, er máskè aldrei verdi, ad þessi ydja og inndruckinn vani til syndsamligs athæfis, megi smíast uppí fráleitt sinni, Róm. 1, uppí forbrenda samvitsku, 1. Tím. 4; um hverja Páll talar, Eph. 4, ad þeir gángi í hégóma síns hugskots, formyrkvadir í hugunum, fráskildir lífi Guds, fyrir þad þeckíngarleysi sem í þeim er, søkum hardúdar þeirra hjarta, hverjir þá þeir høfdu misst alla tilfinníng, gáfu þeir sig til lausúngar, ad fremja allan óhreinleik med ágirni; svo sem voru Pharaó, Júdas, Achíthóphel, og þeir adrir sem Postulinn kallar sjálfdæmda, Tít. 3. En þad segi eg í Guds stad, og í umbodi hans eingétins Sonar, Jesú Christí, míns Herra, hvert eg á hendi hefi, ad jafnvel þótt ad nádin yfirgnæfi syndina, þá er sá aungvanvegin konúngsins Christí rèttur þegn, nè sannur limur hans kyrkju, er vísvitandi og ydrunarlaust frammfer í syndum og glæpum, med því móti, sem ádur hefi eg

sagt; því Guds Sonur er til þess í heiminn kominn, ad kalla synduga til ydranar, Matth. 9, en ecki til þess, ad þeir skulu syndga uppá nádina; til þess ad menn skýrist í hans nafni til ydranar, Act. 2, en ecki til athugaleysis né undandráttar; til þess ad þjóna hønum í endurnýungu lífdaganna, en ecki til þess ad géfa Djøflinum hinn mestá hluta þeirra, en ætla Gudi hinn sídasta part æfinnar, sem enginn veit nær þrýtur. Eg veit ad þeir, sem komu um elleftu stund í víngardinn, fengu jafnt vid hina, sem borid høfdu hita og þúnga dagsins, Matth. 20; en þú hefir kalladur verid um sjøttu og níundu stund; hvad veistu af því, ad þú munir ná hinni elleftu; muntu kunna Gud fyri þad, þótt hann láti þig hafa jafnan hlut med þeim, til hverra sagt var: enginn þeirra manna, sem bodnir voru munu smacka mína kvøldmáltíd, Lúc. 14. Villtu heimta þad af Konúngi himins og jardar, þú sem ecki ert einasta mold og aska, heldur landrádum sekur vid hinn lifanda Gud, ad hann lét kvelja sinn eingétinn Son til þess, ad þú þess tryggvar mættir í allri óhæfu þjóna Fjandanum, hver ad er Guds svarinn óvinur? er þad ecki nóg, ad hann hefir látid greptra þig fyrir skýrnina med Christó til daudans (þad er, til ad deya syndinni), svo ad líka sem Kristur er uppvakinn frá daudum fyrir dýrd Fødursins, svo kunnir þú ad gánga í endurnýúng lífdaganna. Reynid þarfyrir, kristnir menn! hvort þér erud í trúnni, 2. Cor. 13, hvada lyst þér hafid til gódra verka, hvørn leida á syndinni; og ef þér finnid brest á slíku, þá gjætid ad ydur í Jesú nafni; forsmáid ecki ríkdóm hans þolinmædis og lánglundargéds, heldur gjætid þar ad, ad hans gjæska leidir til ydranar, svo ad þér ecki safnid ydur reidi á dag reidinnar, og Guds réttlætis dóms, Róm. 2; hver eyru hefir ad heyra, hann heyri þad! og bidji Fødur ljósanna, frá hverjum ad kémur øll góð gjøf, og øll fullkomin gjøf, Jac. 1, ad géfa sér ydran til sannleiksins þeckíngar. Jesú lærisveinar løgdu klædi sín yfir ósnuna, og settu hann þar uppá; þeirra dæmi fylgdi fólkid, er breiddi sín klædi á veginn; án alls efa hefir þessum til hugar komid, ad Jesús mundi í þad sinn ætla ad upprétta hid jardneska Israels ríki, því þad var háttur Gydínga, ad breyta þannin vid þá, sem nýliga høfdu stjórn tekid, hvad sjá má af 2. Kóng. b. 9: þegar spámannsins þénari hafdi smurt Jehú til konúngs, þá breiddi hvør af hans herra þénurum sitt klædi undir hann á þad hæsta af trøppunum, og søgdu: Jehú ríkir! Og þó nú ad bædi lærisveinarnir og fólkid viltust í þessu, þá er þad samt skéd af Drottni, til ad teikna þarmed hans kemúngstign, hvern Gud Fadir hefir smurt yfir sitt heilaga fjall, Psálm. 2. En gjæt ad því, kristinn madur! ad þessi Konúngur dýrdarinnar rídur hvern dag inn til sinnar borgar, sem er kristilig kyrkja; og svo sem hann er einn andligur Konúngur, svo og er hans ríki andligt, því ad vopn herfarar vorrar eru ecki líkamlig, segir Páls, 2. Cor. 10, heldur kraptur Guds, til ad nidurbrjóta girdíngarnar. Hann kémur til vor í ordinu og sakramentunum, í krapti síns Heilags Anda, sem straffar í manninum syndina, uppvekur ydranina, eblir trúna, kveikir elskuna til Guds, innrætir kjærleikann til náúngans, verkar þolinmædina. Þegar þú, kristinn madur! finnur í hjarta þínu nockrar þesshátter hræríngar, þá vit þad, ad sá Drottnarinn er þar kominn til síns musteris, sem Malachías umspáir, Kap. 3. Þegar Pharísæi spurdu Drottinn ad fordum daga, hvenær Guds ríki kjæmi, svaradi hann þeim: Guds ríki kémur ecki svo þess gjætt verdi; þeir skulu ecki segja, sjá! þad er þar, edur sjá! þad er hér, því sjáid! Guds ríki er inni hjá ydur,

Lúc. 17. Gud kémur ecki í hjørtu mannanna, eins og Heródes og Berníce fordum, med stóru yfirlæti, Act. 25. Sjá! þinn Konúngur kémur til þín hógvær, segir gudspjallid. Þótt Kristur búi í himninum, þá býr hann undir eins í sundurkrømdum hjørtum, Esaj. 57. Jesús sagdi fordum vid Níkódemum: vindurinn blæs, og þú heyrir hans þit, en þú veitst ecki hvadan hann kémur, edur hvørt hann fer; svo eru og allir þeir, sem af andanum fæddir eru, Jóh. 3.

Nú er endurnýúngin dóttir endurfædíngarinnar; bádar koma af anda Guds, sem verkar í manninum fyrir ordid, en ecki veit hann, edur skilur, med hverju móti hinn alvitri Gud þad verkar; verkanina finnur hann, en verkunarinnar máta skilur hann ecki. Jesús reid einum asna inntil Jerúsalem; og svo þóknast Gudi ástundum margan fyrir fáfróda prédikun hólpinn ad gjøra, 1. Cor. 1; en þegar hann svo vitjar þín, syndugur madur! þá breyt eptir þessu fólki; þeir breiddu sín klædi á veginn; en hvernin fær þú þad eptir þeim gjørt? þad kénnir St. Páll, Eph. 4: afleggid þann gamla manninn, eptir hinni fyrri umgengni, sem fordjarfast í girndum villudómsins, en endurnýist í anda ydar hugskots. Afklædumst þessum illskunnar ham, og køstum hønum framm fyrir fætur Jesú; hønum byrjar þó med øllum ødrum hans óvinum ad leggjast til fótskarar hønum, því ecki er þvílíkur óvinur Krists, næst Fjandanum, svo sem holdid, hvers þánkar ad eru reidi og fjandskapur í gégn Gudi; en íklædumst einum nýum manni, sem eptir Gudi er skapadur, í réttlæti og heilagleika sannleikans, Eph. 4. Minnumst, elskanligir! á þad, ad Jesús Kristur, konúngur dýrdarinnar, hann var flettur sínum klædum, og hans blessadur líkami var allsnakinn reyrdur vid stólpann í þínghúsi Pílati, hvar hann var húdstrýktur, til þess ad vér yrdum frelsadir frá eylífum húdstrokum í ytstu myrkrum, en íklæddir nýum hvítum skrúda med pálmavidu í vorum høndum, Apóc. 7; já, þetta allt hefir hann þolad til þess, ad vér mættum hønum íklædast, svo sem Páls segir, Gal. 3. Skyldum vér þá ecki leitast vid, ad deyda vora jardnesku limu, sem er saurlifnadur, óhreinleiki, girnd, íllfýsi og ágyrni, hver ad er afgudadýrkun, Cól. 3, sérdeilis þar Gud hefir oss sjálfur vopnin í hendur fengid, hver Páls kallar ljóssins vopn, Róm. 13, og Guds alvepni, Eph. 6. Þad ætlar heimur þessi, ad hann hafi enginn not lífsins, nema hann lifi ad munudum sínum, svo sem væru menn alleina þartil í heiminn bornir; eins og Pétur segir, 2. Pistl. 2, ad þeir séu eins og skynlaus dýr, sem ana framm eptir því, sem náttúran býdur, alleina til þess skøpud, ad þau slátrud verdi, nær þau faungud eru; og er líkíng þessi ágjæt; því svo sem villudýrin ecki um annad hirda, enn ad fylla magann, og verda þar fyrir ástundum tæld og lockud med adskiljanligum veidibrellum, þar til þau eckert af vita, fyrr enn þau hafa fót sinn í snørrunni, svo eru og þeir, er um eckert skeyta, nema um líkamans eptirlæti, fýsn augnanna, og drambsamligt líferni, 1. Jóh. 2; þeir gjæta ecki ad, fyrr enn sálin uppvaknar í helvíti og kvølunum; hvad Postulinn greiniligá um þá segir, er ríkir vilja verda, ad þeir falli í adskiljanligar freistíngar og snørur og girndir, heimskuligar og skadligar, er steypa manninum í tøpun og ólucku, 1. Tím. 6. En þeir, sem Christó tilheyrà, þad eru þeir, sem eru hans trúfastir hirdmenn og lærisveinar, þeir krossfesta sitt hold med þess girndum og tilhnegíngum, Gal. 5, og hrósa sér ecki nema af Kristí krossi, fyrir hvern þeim er heimur-

inn krossfestur, og þeir heiminum, Gal. 6. Þegar menn ráda einn þénara til vistar, þá gjöra menn skilmála vid hann, hvad hann vinna eigi, og hvad hann fá skuli í verkalaun; svo hefir Jesús gjört, Lúc. 9; hann sagdi fyrir øllum mønnum, segir Gudspjallamadurinu: hver sem mér vill eptirfylgja, hann afneiti sjálfum sér, og taki dagliga sinn kross uppá sig, og fylgi mér eptir; hann sagdi þad øllum, svo allir vita megi, hvørs þeir vænta eiga í hans þénustu; hann segir þad dagliga, svo ad þeir, sem Gud hefir aungvan útvortis kross á herdar lagt, skuli þó vera vidbúnir ad krossfesta sitt eigid hold, og deyda sína jardnesku limu, Gal. 5, svo ad þann vanti aungvan Christí kross, sem vill undir Krists merki strída, edur gánga á mála med þessum Konúngi; því þad stendur þó óraskanligt um aldur og æfi, ad ígégnum margar hørmúngar byrjar oss inn ad gánga í Guds ríki, Act. 14; og er hans þénusta þó því betri, enn allra annara, ad þótt hún þyki hørd adgaungu, þá er hans ok sætt og hans byrdi létt, Matth. 11, því hann hjálpar sjálfur til ad bera; hann er trúr og freistar einkis yfir megn framm, 1. Cor. 10. Sætleiki Guds nádar, og smeckur eptirkomandi farsældar, deyfir svo remmu krossins fyrir Guds børnum, ad hennar gjætir ecki; eg heyri, ad Páls og Sýlas eru gladir í fángelsinu, Act. 16; postularnir gengu fagnandi út frá rádinu í Jerúsalem, þegar þeir húdstrýktir voru, Act. 5. Jeg heyri, ad Páls óskar, ad Festus landsdómari, og Agrippa konúngur, væru eins menn og hann, ad þeim hleckjunum undanteknum, er hann var bundinn med, Act. 26, hverja hann hefdi þó ecki látid fyrir alla dýrd veraldarinnar, hefdi hann átt annarshvors á mis ad fara; þess sinnis var píslarvotturinn Babýlas, er beiddi ad grafa sig med þeim hleckjum, er hann var leiddur til aftøkustadarins med, svo ad ecki vantadi hann sitt brúdarskart í upprisunni, Evseb. 6. bók. Kap. 36 og 40; svo lítid akta þeir, sem vel hafa smackad, hvad sætur ad Drottinn er, Ps. 24, svo lítid akta þeir, hvørsu med þennan forgengiliga líkama er høndlad. En vilji menn eptirspyrja, hvør ad launin séu í Christí dýrdarríki, þá segir hann sjálfur, Matth. 5: sælir erud þér, nær menninnir hallmæla ydur og ofsókn veita, og tala ígégn ydur alla vondsku fyrir míns nafns sakir, þó ljúgandi; fagnid þér og verid gladir, því ydar verdkaup er nógligt á himnum! en hvada verdkaup? brædur mínir! hvílíkt ecki hefir auga séd, og ecki hefir eyra heyrt, og ecki hefir í nockurs manns hug edur hjarta komid, 1. Cor. 2; þad er þad verdkaup, er Drottinn hefir tilbúid þeim, er hann elska. Hver sem nú samanber þá litlu hørmúng, er vér þola megum í Christí nádarríki, og þá ómrædiligu sælu, er hann mun launa oss med í sínu dýrdarríki, hann mun játa med Postulanum, ad mótlætíngar þessara tíma séu ei verdar þeirrar dýrdar, sem framm vid oss mun koma í eylífu lífi, Róm. 8. O, Jesú! unn oss þessarar farsælu vistar med þér eylífliga. O, Jesú! lát oss vera þar, sem þú ert, Jóh. 17. O, Jesú! virdstu ad þurka øll tár af þinna barna augum, Apóc. 7. O, Jesú! lát vora hrygd snúast í gledi, Jóh. 16. O, Jesú! géf, ad hvorki líf né daudi, hvorki englar né høfdíngjadæmi, hvorki hæd né dypt, né nockur sképna, kunni ad skilja oss vid þann kjærleika, sem er í þér! Róm. 8; og lát oss þér aldrei sleppa, þartil þú blessar oss med eylífri blessan, og vér þig aptur med eylífu Hósíanna! í hæstum hædum. Bænheyr þad, ó Herra Jesú! þér med Fødur og Heil. Anda, sé lof, prís, magt og veldi, um aldir alda! amen.

Annann Sunnudag í Adventu.

Gudspjallid, Lúk. 21. Kap.

Í þann tíma; Jesús sagdi til sinna lærisveina: þar munu ské teikn á sólu, túngli og stjørnum, og á jørdu kvalníng þjóda og ørvínglan; sjór og bylgjur munu hljóda, og menn munu fyrir hrædslu uppþorna, og af eptirbídíngu þeirra hluta, sem ad koma skulu yfir allan heiminn; því ad kraptar himnanna munu hræraſt, og þá munu þeir sjá Mannsins Son, komanda í skýunum med makt og miklu veldi. En nær þetta tekur ad ské, þá lítid upp, og upphefjid ydar høfud, af því, ad ydar endurlausn tekur ad nálægjast. Og hann sagdi þeim þessa eptirlíking: skodid þér fíkjutréd, og øll ønnur tré, nær þeirra aldin tekur út ad springa, þá vitid þér, ad sumarid er nálægt; svo líka, nær þér sjáid þetta ské, þá vitid, ad Guds ríki er nálægt; sannliga segi eg ydur, þessi kynslód mun ei forgánga, þángad til ad allt þetta skér; himin og jørd munu forgánga, en mín ord forgánga eigi.

Exordium.

Eg dæmi aungvan segir Jesús, Jóh. 8; hvad er þá þad hann segir, Jóh. 5: Fadirinn dæmir aungvan, heldur hefir hann Syninum allan dóm í hendur fengid. Tvennt bar til þess, brædur mínir! ad Drottinn taladi þessi ord fyrir Gydíngum; þad eina, ad þeir dæmdu um hann eptir ytri ásýnd, þar þeir søgdu skømmu ádur: þú ber sjálfur vitni um þig, þinn vitnisburdur er ecki gyldur; en hann svaradi þessu medal annara: þér dæmid eptir holdinu, eg dæmi aungvan; hann meinti, eptir holdinu; sú var og ønnur, ad hann í þad sinn ecki var kominn til ad láta dóm gánga yfir illar athafnir mannanna, því íllgresinu byrjadi ad vaxa allt til kornskérutímans, Matth. 13. En ei ad sídur var þó Drottinn kominn til dóms á jørdu, svo sem hann sjálfur vottar, Jóh. 9, til þess ad þeir sjáandi yrdu, er eckert sáu, og þeir ed sáu, skyldu blindir verda; og er þad audvitad, hver ad sé þessi dómur, og yfir hverjum hann géck, sem voru þverbrotnir Gydíngar, hverjir ei vildu Jesúm þeckja fyrir Guds Son, af því kraptaverkinu, er hann gjørdi á hønum, sem blindur var borinn, Jóh. 9; en dómurinn var þessi: ef þér værud blindir, þá hefdud þér ecki synd, en nú segid þér: vér sjáum, þar fyrir blífur ydar synd; og þótt dómurinn sé svo réttvís, ad eckert sé réttvísara, þá er hann þó nærsta þúngur og hrædiligur, því hann er undanfari hins ógnarliga dóms, er á hinum mikla degi alls holds mun án miskunar gánga yfir alla þá, sem ecki hafa trúad á Drottinn Jesúm; því svo segir Guds Sonur, Jóh. 3: hvør sem ecki trúir, hann er þegar dæmdur, af því hann trúdi ecki á nafn eingétins Sonar Guds. Þessi hinn strángi, en þó réttferdugi Guds dómur, géck yfir hinn vesæla Gydíngalýd ad miklu leiti, þegar þeir høfdu uppfyllt mælíng syndarinnar; þess gétur Pálus, Act. 28, er hann straffar þvermódsku þeirra, segjandi: þar fyrir sé ydur vitanligt, ad hjálprædi þetta er heidíngjum géfid, og þeir munu þad heyra. Þessarar miklu Guds nádar erum vér og hluttakandi ordnir, er búum undir hinu ytsta heims skauti; þenna skélfiliga dóm yfir Guds egin fólki høfum vér og heyrt; en gjætum ad því, er Páll segir til heidíngjanna, þeirra er vid kristni tekid høfdu: vel, þeir eru fyrir vantrúna afbrotnir, segir hann, en þú stendur fyrir trúna; stær þig ecki, heldur vert óttasleginn, Róm. 11. Satt er þad, sem Drottinn segir, ad hann, sem ecki trúir, sé þegar dæmdur, Jóh. 3; en því trúa menn ecki? því menn koma ecki til ljóssins; því koma menn ecki til ljóssins? því menn elska meir myrkrid en ljósid, af því ad þeirra verk eru vond, Jóh. 3. Þad þykir inndælt, ad sofa á kodda athugaleysisins, sem Andskotinn dillar sínum børnum á, med hans gamla vøggukvædi, er þannig lætur: hvar er fyrirheit hans tilkomu? 2. Pet. 3; svo hefir þad gengid í frá upphafi veraldar; og þar fyrir eru menn svo tregir, ad

vakna vid Guds orda básúnu, þar til daudans edur dómsins básúnu hljód [illegible]ur yfir, og ecki er vært ad sofa lengur; en Gud vekur sídan med eylífu ópi og tannagnístran í helvíti. Hver þad heyrir, hann hyggi þar ad, og gjæti þess, er Páll sagdi til þeirra í Athenuborg, Act. 17: Gud hefir tilsett einn dag, á hvörjum hann dæma mun alla jardarkrínglunа med réttlæti, fyrir þann mann, er hann hefir fyrirhugad. Par fyrir vil eg láta mitt tal vera í þetta sinn: hvad oss eigi ad leida til þess, ad búa oss undir hinn sídarsta dag, sem vær ecki vitum nema ad morgni upprenni; hjálpa hér til, ó þú allsherjar Dómari! fyrir Jesúm Christum, amen.

Utleggíngin.

Par munu ské teikn á sólu, túngli og stjørnum. Pad sýnist audrádid vera, brædur mínir! ad ecki muni Endurlausnarinn hafa talad þetta svo vegna lærisveinanna edur fólksins, er honum í þad sinn nálægt var; því jafnvel þótt ad þeir til samans hafi í þeirri meiníngu verid, ad hinn sídarsti dagur mundi vera skamt í burtu, svo sem sjá má af sumu því, er þeir hafa skrifad eptir sig látid, þá hafa sídan mørg hundrud ár lidid allt til þessa dags; heldur er þad sagt vegna vor, yfir hvørja líkligt er ad heimsendirinn sé kominn; fyrir því ættum vér ecki sist med ugg og andvara ad vænta tilkomu Drottins, því ef Herrans postular ætludu á þeim døgum, ad hún mundi svo nálæg vera, hvørsu miklu nærr mun hún þá vera oss, er svo miklu sídar lifum? Eg hygg ad teikn þessi flest, er Lúkas getur um í evangelíó, muni ecki fjarlæg bóminum verda, heldur nærri í sama vetfángi; því Herrann segir hér, ad vér munum þá sjá Mannsins Son, komanda í skýum himins; og er audsært, ad þess muni ecki lángt ad bída úr því ad allt þetta skédur, sem máské ei annad verdi, enn fjørbrot veraldarinnar, þegar himnarnir munu med stórbrestum forgánga, og høfudsképnurnar af hita brádna, 2. Pet. 3; hvad medal annara má þar af ráda, ad Jesús segir, Mark. 13, ad um þann dag viti enginn madur, og ei jafnvel englar á himnum; en ef teikn þessi skédu rúmum tíma fyrr, enn himin og jørd forgánga, þá kynnu þeir, ed á jørdu búa, ad vita nockud hérum, hvad St. Petur fortekur, 2. P. 3, er hann segir, ad dagur Drottins muni koma sem þjófur á nóttu; en þjófurinn gjørir aungva vitneskju undan sér, annars væri hann ecki þjófur; svo er og dagur Drottins, því eins og tálsnara mun hann koma yfir alla þá, sem á jørdu búa, Lúk, 21. Dragi því enginn sjálfan sig á tálar, edur meini, ad af því ad þessi teikn, sem Lúkas skrifar um í gudspjallinu, eru enn nú ecki øll framkomin, og vér merkjum aungva umbreytíng á sólu, túngli og stjørnum, adra enn hún verid hefir í frá upphafi veraldar, eptir venjuligu náttúrunnar hlaupi, ad Drottinn muni þarfyrir seinka, svo sem nockrir kalla þad seinlæti, segir Petur, 2. Pet. 3; heldur er hann þolinmódur vid oss, viljandi ei ad nockur fyrifarist, heldur ad allir snúist til ydrunar.

Látum oss ei þvílíkt í hug koma, brædur mínir! því þad eru spottaranna þánkar, er hann segir, ad upp muni rísa á sídustu døgum, þeir ed gánga í sínum egin girndum, segjandi: hvar er fyrirheit hans tilkomu? 2. Pet. 3, því sídan fedurnir sofnudu, þá er allt hid sama svo sem frá upphafi sképunarinnar; og hann dylur ecki, hvar fyrir ad syndugum mønnum, sem alla hluti mæla eptir fáfrædi spillíngarinnar og smámunum vorum, sem þjótum upp eins og gúfa, en lídum í burt aptur á augnabragdi, hvar fyrir, segi eg, ad oss þyki svo lángt úr verda, er hann talar um þetta efni, segjandi: en eitt sé ydur vitanligt, elskanligir! ad einn dagur er fyrir Drottni, svo sem þúsund ár, og þúsund ár, svo sem einn dag-

ur; en þeir, ed þetta ecki samanbera vid Guds fyrirheit, þeim þykir svo sem hann tefji og sé bryggdmáll ordinn. Svo er þad og víst, ad jafnvel þótt ad bædi St. Páll og adrir lýsi því, ad heimsendirinn væri yfir þá kominn, 1. Cor 10, þá hefir ecki Postulinn vænt hans svo brádliga, þar hann segir, 2. Tess. 2: þér skulud ecki skélfast skjótliga í hugskotum ydar, né trublast, hverki af anda né ordi, né af sendibréfi, sem vér hefdum skrifad, eins og dagur Drottins væri nær því kominn; kannské þess vegna, ad einhvør hafi tekid sér ordsøk af hans fyrra pistli til þeirra, ad skélfa veikar og ístødulitlar samvitskur, þar ed hann skrifar: eg hefir ei þørf ad skrifa ydur um tíma og hentugleika, því þér gjørla vitid, ad sá dagur Drottins mun koma, sem þjófur á nóttu; þegar þeir segja: þar er fridur og tryggleiki, þá er þeim skyndilig foreydsla nærri, svo sem jódsótt þúngadri konu, 1 Tess. 5.

Látum oss því ecki andvaralaust lifa, brædur mínir! þótt Drottinn dvelji, því komandi mun hann koma, og ecki seinka, Hebr. 10; en vér vitum ecki, á hverjum tíma ad hann kémur, ad kvøldi dags, edur um midnætti, edur þá haninn galar, edur snemma morguns, svo ad þegar hann kémur hastarliga, ad hann finni ydur ecki sofandi. Þad eg segi ydur, þad segi eg øllum, segir Drottinn, vaki þér! Mark. 13. Látum ecki vora ydran bída eptir sólarinnar formyrkvan, því þegar hún allra sídarst tekur ad sortna, mun ydranar-tíminn úti vera; hún hefir svo lengi þjónad oss í heimi þessum, svo lengi afmarkad tilsetta tíma af Gudi, og borid vitnisburd um hans vitsku, hans dýrd, hans gjædsku og hans almætti, svo lengi hefir hún skynid yfir ógudligan heim þenna, svo lengi upprunnid yfir rángláta og réttláta, ad allir hafa haft nógan tíma til ad ydrast og leita Guds, ádur enn þad sídarsta myrkur byrgir hennar fagra ljós, svo hún mun upp þadan aldrei ad eylífu skína. Hún hefir aldrei frá veraldarinnar upphafi formyrkvast ámóti náttúrunnar edli, nema øllu einusinni, þegar himin og jørd byrgdu fyrir augu sér, og svo sem skélfdust vid ad horfa þar á, ad þeirra Skapari var, eins og ein bølvan, á krossinn uppheingdur, Matth. 27; en ef hin náttúrliga sólin misti sína birtu af því, ad Sól réttlætisins formyrkvadist um stundarsakir, hvad er þá ad undra, þótt hún aldeilis blind verdi, þegar hann kémur í skýum himins med hans heiløgu þúsundum, Júdæ Pist. v. 14; já, þegar þeir munu fyrir hinn hærsta og sídarsta rétt kalladir verda, sem Konúng dýrdarinnar hafa ad nýu krossfestan, og sáttmálans blód almenniligt haldid, med hverju þeir helgadir eru, Hebr. 10. Lát þér þetta jafnan fyrir augum vera, syndugur madur! þegar þú sér hid blessada heimsins ljós, sem alla verøldina upplýsir; þú sér hana í dag upprenna, þacka Gudi þar fyrir, en þú veitst ei, hvørt hún ná muni sínu venjuliga takmarki ad kvøldi dags; þú sér hana í æginn gánga, og ad túnglid og stjørnurnar taka aptur ad lýsa, en þú veitst ecki, nema á þeirri sømu nóttu renni upp Jakobs stjarna, Kristur, Núm. 24, annad sinn, sem bædi sól og túngl mun formyrkva, og ad aungvu gjøra, og stjørnunum af himni ofan steypa, svo sem þá eitt fíkjutré kastar sínum ávøxtum frá sér, nær þad hristist af storminum. Lát þarfyrir sólina ecki undirgánga þína vondsku! trú ecki svo næturmyrkrunum fyrir þér, ad þú minnist ei vid Soninn, á medan þú ert enn á vegi med hønum, svo ad hann verdi þér ecki reidur, Ps. 2, ef kannské hann birtist í skýum himins á þeirri nóttu; haf þinn lampa tendradan, sem er ljós trúar þinnar, ad ei verdir

þú útilokadur, þegar Brúdguminn kémur um midnætti, Matth. 25. Hlýd bodi Péturs, er hann segir, 2. Pet. 3: þar fyrir, elskanligir! þar þér bídid eptir øllu þessu, þá kostigjæfid, ad þér hreinir og óstraffanligir af hønum fundnir verdid med fridi, og haldid seinlæti Drottins til reidinnar ad vera hjálpræđi. En hyggjum ad því, hvørsu ad hann mun óbæriliga strángur og hardrádur verda øllum gudlausum og þverbrotnum, er sér hafa á nádartímanum reidi safnad; hann mun ei kóma svo sem fordum daga, liggjandi í einum stalli; ecki svo sem þér heyrdud fyrra sunnudag, sitjandi á øsnu, og á sola klifbærrar øsnu, Matth. 21; ecki svo sem hann var útleiddur af þínghúsi Pilati, berandi eina purpura-kápu og þyrni-kórónu, Jóh. 19; en þeir ed allt þetta hafa ad aungvu haft, þeir munu sjá hann svo sem einn strángan dómara. Eldurinn brennur fyrir hans augliti allt til nedsta helvítis, Devt. 32; í hønum munu himnarnir sundurglidna, og høfudsképnurnar smeltast, 2. Pet. 3; kríng-um hann mun geysa eitt hrædiligt stormvidri; allir hans mektugir englar munu hønum fylgja, og hans heiløgu þúsundir umhverfis hann skína; med skélfiligri høfudengilsins bá-súnu mun hann kalla lifendur og dauda í loptid upp til móts vid sig, 1 Tess. 4; engin sképna mun standast hans tilkomu, Mal. 3; þá mun sólin formyrkvast af því, ad Guds forsmánarar gengu formyrkvadir í hurunum, søkum þeirra þeckíngarleysis, vegna hardúdar þeirra hjarta, 2. Tím. 3; þá munu kraptar himnanna hræræst, af því, ad þeir hafa svo titt syndg-ad í himininn, og forsmád hann, er í himninum býr; þá mun verda á jørdu ángist og ráð-leysa þjódanna, svo sem þá sjór og bylgjur hljóda, sem viti þær ecki hvar þær eigi ad falla, edur hvad af sér ad gjøra; þannin mun allt hold verda í tilkomu Drottins. Þegar Jeremías spáir um Babýlons eydileggíngu, þá dunar hann svo sem eitt reidarslag á þennan hátt: þeirra bylgjur munu dynja; þeirra raddarhljód mun verda svo sem mikilla vatna, Jer. 51; en hvad miklu meira mun verda øskur hinnar stóru Babýlon, veraldarinnar, þegar hún hrapar í díkid þad, sem vellur af eldi og brennusteini, Apóc. 21, med øllum þeim, sem drucknir eru af víni hennar hórunar, Apóc. 17. O! hvørsu fegnir munu þá þeir, ed smád hafa hinn fátæka Jesúm og hans limu, í velmakt sinni hér á jørdunni? hvørsu gjarna munu þeir þá vilja hafa sadt hann, þegar hann húngradur var, svalad hønum, er hann þyrstur var, hýst hann, þegar hann géstur var, klædt hann, þegar hann nakinn var, vitjad hans, þegar hann var sjúkur og í myrkvastofu? Matth. 25. Hvørsu litid munu þeim gagna metord þau, er þeir keyptu fyrir Guds vináttu? eptirlæti heims þessa, er þeir møttu framar enn Drottins kross? eignir og búgardar, fyrir hverja þeir seldu sálir sínar? sveiti daglaunar-ans, er þeir hafa innihaldid? hús eckjunnar og hins fødurlausa, er þeir hafa útsogid? braud hins einfalda og naudstadda, er þeir hafa svikid undir sig med okri og rángsleitni; hvad litid mun allt þetta duga þeim, nær verøldin og øll hennar dýrd stendur í bjørtu báli, en hinn réttláti himins og jardar Koníngur vill segja upp dóminn med þessu skélfiliga at-kvædi: farid frá mér, bølvadir! í eylífan eld, sem fyribúinn er Djøflinum og øllum hans árum, Matth. 25; ó, Drottinn vor Gud! hvørsu mun hann þá ógnarligur verda í aug-um fordæmdra manna, er ecki eiga framar neinnar nádar von? Manóha og hans kvinna sáu Guds Son, er hann sté upp í fórnar eldinum, og hann meinti þau mundu þar fyrir deyja, Júd. 13. Esajas sá Gud sitjanda á háum stóli, og hønum féllst hugur, svo hann sagdi:

vei mér! eg mun upprættur verda, því eg hefi saurugar varir, og bý ámedal þess fólks, er saurugar varir hefir, þar eg hefi séd Drottinn, allsherjar-konúng, Esaj. 6. Ísraels synir beiddu Móses ad gánga uppá fjallid, og tala sinna vegna vid Drottinn, Exód. 20, þegar Guds reidir slóu í Hóreb, og sögdust eigi framar géta heyrt raustina Drottins Guds síns. Daníel sá Christum vid fljótid Chiddekel, og þar var ecki máttur í hönum, öll hans fegurd umbreyttist, svo hann hafdi aungva krapta, Dan. 10. Lærisveinarnir urdu óttaslegnir, er hann kom til þeirra ad luktum dyrum, Lúk. 24. Þessir voru þó allir Guds vinir, þeim birti hann sig í nád sinni og gjæsku; þó kunni ecki breiskleiki holdsins ad standast nálægd Guddómsins; hvad mun þá vid óvini Drottins ské í dóminum, þegar hann úthellir þeirri reidinni í einu augnabliki, sem þeir hafa safnad sér á reidinnar dag, mann eptir mann, um alla æfi. Þegar Jósúa, hinn ypparsti kénnimadur, stód fyrir Engli hins mikla ráds, og Andskotinn hönum til hægri handar, til ad mótstanda hönum í Jerúsalems byggíngu, þá stód hann í saurugum klædum, þartil Drottinn tók hans ránglæti frá hönum, Zach. 3, og var þá Guds Sonur hans talsmadur. En hvernin munu allir gudlausir verda, þegar þeir standa fyrir Dómara alls holds, þegar Gud sjálfur áklagar, en enginn afsakar, þegar rángLætid ei framar verdur burttekid, heldur tilreiknad? þeir munu standa skömminni íklæddir, Ps. 109, og um aldir alda útreknir frá hinni himnesku Jerúsalem, Apóc. 3; Jóhannes segir, þeir drecka af víni Guds brennandi reidi, og kveljast med eldi og brennusteini í augliti heilagra engla og Lambsins, Apóc. 14; og þeir munu aungva ró hafa nótt né dag, þeir munu eta túngur sínar út af ofraun, og lasta Gud himinsins út af kvöl og sárindum sínum, og þeir munu daudans óska, og hann mun frá þeim flýja, Apóc. 9; í öllu þessu fá þeir ecki einn dropa vatns til ad kjæla med túngu sína, Lúk. 26. Þetta er ad sönnu ógnarligt ad heyra, brædur mínir! en þad er þó Guds ord, sem ecki kann ad ljúga; en ef þad kann ad ofbjóda nockrum ad heyra alleina, hvad mun þad þá vera ad sjá og reyna. Ecki hefir Guds andi forgéfins talad þetta, og svo skýrliga uppteikna látid; eckert af Guds ordum mun á jördu falla; himin og jörd forgánga, en hans ord forgánga aldrei, Lúk. 21; lát þau því duga þér til þess, ad þú verkir þína sáluhjálp med ugg og ótta, Phill. 2, ad ei komir þú í þenna kvalastad, edur sért varbúinn vid hinum sídarsta degi, sem þú ecki veitst nær ad þér upprennur. Hugleid, kristinn madur! hvad Jesús segir, Jóh. 12: hver sem forsmáir mig, og medtekur ecki mín ord, hann hefir þann, sem hann dæmir, þad ordid sem eg taladi, þad mun dæma hann á sídarsta degi. Vert því ecki ugglaus edur óhræddur, barn Guds! þegar þú situr undir heyrn hans orda, því þar er þinn dómari, þad mun á hinum effsta degi uppskátt verda, hvörnin þú hafir eptir því tekid, hvörnin þú hafir eptir því lifad, hvörsu fús þú hafir verid á ad heyra þad, hvad vandliga þú hafir med þad höndlad, í hvad gódu og sídsömu hjarta þú hafir geymt þad, hvört þú hafir fært þar ávört af í þolinmædi, Lúk. 8; allt þvílíkt verdur bert, þegar bækurnar verda upplátnar í dóminum, Apóc. 20, og eptir því muntu dæmdur verda; því svo segir Páls, ad Drottinn muni dæma leynda hluti eptir sínu evangelió á sídarsta degi, fyrir Jesúm Christum, Róm. 2. Seg mér, barn Drottins! mundir þú þora ad forsmá þann, er ætti ad dæma um líf þitt edur æru, edur svara hönum fullum hálsi, sérdeilis ef þú þig sekan vissir, og þér uggvænt

þætti, ad þú mundir falla á málinu; það þorir enginn ad gjöra, ecki eru dæmi til þess, ad nockur hafi svo bitid höfudid af skömminni; en þad þora menn ad segja, ad prestar segi svo margt, þad sé ecki allt satt, jafnvel þótt þeirra embætti sé Drottins, og þeirra verk þeirra Guds, Esa. 49; þetta voga menn ad segja og hugsa, undir heyrn Guds orda, sem eiga ad dæma þá á sídarsta degi. Veitstu ecki, sagdi Pílatus, ad eg hefi vald til ad krossfesta þig, og vald til ad láta þig lausan? en hann laug, því hann hafdi eckert vald yfir hinum alvalda Konúngi, nema hönum hefdi verid gefid þad af himnum ofan; en Kristur hefir til þess vald í hans heilaga ordi, syndugur madur! ad fordæma þig, ef þú kastar því á bak þér aptur, og svo til ad láta þig lausan, ef þú hlýdir því. Hvar fyrir láta menn þá hid góda ord Guds svo sem vind um eyrun þjóta? menn hrædast allan vóda, en Guds ord ecki; þér þykir þeim tíma vel varid, er þú gétur skotid þér undan þess heyrn, og mundir þar kannské aldrei koma, nema þú meir óttadist mennina enn Gud; en muntu og géta skotid þér undan hinum sídarsta dómi, hvar þú skalt þó af þessu sama Guds ordi dæmdur verda? Og fyrst þú villt ecki heyra Krist, þar ed hann segir: komid til mín allir þér, sem erfidid og þúnga erud þjádir, eg vil endurnæra ydur, Matth. 11, þá skaltu þó heyra hann á sídarsta degi, hvert þú villt edur ecki, er hann segir: farid frá mér allir illgjördamenn! J einu ordi ad segja, þar er enginn hlutur, sem meir ætti ad hvetja upp syndugan mann til ad búast vid daudanum enn sjálft Guds ord, hvört hann mun dæma, eptir hvörju hann mun dæmast, og fyrir hvörs forsóktun hann mun dæmdur verda; sé þad þér kénnt og prédikad af hinum aumasta og vesælasta, af einum fátækum og lítt kunnandi, hvör haldinn er fyrir afrak og hreinsun veraldar, forsmá þad eigi ad heldur, ef þad eru Guds ord hann hefir í munni, og hans evangelíum, er sagdi til sinna Postula, og allra þeirra, er leitast vid ad feta í þeirra fótspor og hans umbod á hendi hafa: hvör sem forsmáir ydur, hann forsmáir mig, en hvör hann mig forsmáir, hann forsmáir þann, er mig sendi, Lúk. 10; já, þótt þad sé frambórid af einhvörjum, sem eckert gjörir af því hann kénnir, þá kannast þó þar vid, ad Jesús sagdi til sinna lærisveina: á Mósis stóli sitja Skriftlærdir og Pharísæi, allt hvad þeir segja ydur ad vardveita, þad vardveitid og gjörid; en eptir þeirra verkum skulud þér ecki gjöra, því þeir tala, og gjöra ecki, Matth. 23. Hvör sem nú um þetta vandliga hugsar, hann mun þess betur læra, ad búast vid þessum hrædiliga degi, med dagligri ydran og apturhvarfi frá syndum og glæpum, og þad þess heldur, sem líkligra er, ad Drottins tilkomu sé eigi allángt ad bída; því þótt þau teiknin, er Lúkas í þessu gudspjalli umtalar, séu ennþá ecki öll framkomin, og líkast sé, ad ei framkoma muni, fyrr enn undir sjálfan dóminn, þá géngur þad eins til hér, svo sem fyrir daudligum manni, ad helsóttin er lengi ad búa um sig í hans líkhama, ádur enn hún slítur lífid af hönum; svo hefir og Gud opinberad oss í sínu heil. ordi nockur teikn, þau er á sídurstu dögum ské munu, og eru viti hins efsta dóms, er vér vel megum þeckja og vidkannast á vorum dögum. Kristur segir, Matth. 24, ad evangelíum ríkisins skuli prédikast um allan heim, til vitnisburdar öllum þjódum, og þá muni endirinn koma; sjáid hvörsu Guds orda dómur skal yfir alla menn gánga; þar eru og mjög fáar þjódir nú í heiminum, á medal hvörra ei hefir skinid ljós evangelíi, þótt allir hafi ecki vid því tekid. Hann gétur um, þar muni verda

húngur, drepsótt og jarðskjálftar í öllum stöðum, Matth. 24, og kallar það upphaf hörmúnganna; þetta höfum vér sjálfir reynt, bræður mínir! og er ecki lángt á að minnast; Guð gæfi vér værum þess svo minnugir, sem verá byrjaði. Ef menn vilja ecki önnur teikn þeckja, þá mættu menn þau viðkannast, er almennust eru, og Jesús umgetur, Lúk. 18: þegar Mannsins Sonur kémur, meinar þú hann finni trú á jörðu? nóg er af Guðs orði, nóg af evangelii lærdómi, til vitnisburðar yfir öllum mönnum, Matth. 24; en hvort hinn sanna Guðs ótta er svo víða að finna má stórliga efast um. Eður segið mér, hvaða hirtni er það, að almenníngur hefir á að læra kristiliga trú, eður kénna hana þeim, er viðþurfa, en þó állra síst eptir henni að lifa? Eg hygg það gángi til eins og á Nóa dögum, hvað og er teikn Mannsins Sonar tilkomu, Matth. 24: þeir átu og druckú, þeir giptust og sig gipta létu, allt til þess dags, að Nói géck inní örkina, og þecktu ecki flóðið, fyrr enn það kom og tók þá álla í burtu; já, nú á þessum dögum, aður enn þeir vita hvað hjóuaband er, eður kunna meir enn einn asni að uppfræða börn sín í kristiligri trú og ærligum lifnaði; þeir géta þau eptir sínni mynd, og ala þau upp eptir sínni mynd, Andskotanum til þjónustu á stundum, en ecki Guði.

En fyrst trúin er þannin, þá er ei von að kjærleikurinn sé betri; svo að rætist einnin það, sem Frelsarinn segir að fram muni koma fyrir hinn síðarsta dag, að af því ránglætið vex, muni margra kjærleiki kólna, Matth. 24. Þetta er svo víst framkomið, að mig undrar, að menn ecki hafa gleymt nafninu, þar hlutinn sjálfan er valla hjá nockrum að finna. Í einu orði að segja: menn þreifa á því, sem Páluš skrifar, 2. Tím. 3, segjandi: vitið, að á síðustu tímum munu verða fárligar tíðir, þar munu verða menn sérgóðir, ágjarnir, hólsamir, dramblátir, guðlastarar, foreldrunum óhlýðugir, óþacklátir, glæpafullir, harðbrjóstaðir, heiptræknir, lausšinnaðir, óþýðir, gott hatandi, svikarar, þverbrotnir, uppblásnir, elskandi meirr sælgjæti, enn Guð, hafandi skin guðhræðslunnar, en afneita hennar krapti; allt þetta hygg eg að Nói þeckja mundi, ef hann nú mætti líta upp af gröf sinni, og það þeckir hver og einn, sá eð gjörir nockurn greinarmun á millum dygða og ódygða. Á dögum Nóa slöckti hinn réttláti Guð bál óleyfiligrar elsku og lostagirndar með vatnsflóðinu, fyrr enn þeir nockuð af vissu; en nú tekur kjærleikurinn svo að kólna, að hjörtu sumra manna má stockfreðin kalla, já, harðari enn kopar og stál; hvað er líkligra, enn að hinn alvitri heimsins Smiður muni bræða þau og smelta með hinu síðarsta báli, fyrr enn nockurn varir? Þetta vil eg nú hafa sagt, bræður mínir! yðrunar- og athuga-lausum til viðvörunar, en ecki sturluðum eður ángruðum samvitskum til skélfíngar, öllum til siðbóta og leiðréttíngar lifnaðarins, en aungvum til örvæntíngar; því svo sem tilkoma hins mikla Guðs og Drottins vors Jesú Kristí mun hræðilig verða öllum óguðligum mönnum, svo mun hún gleðilig verða öllum þeim, er á hann vona, og hennar með þolinmæði bíða; það kénnir oss St. Páll, 2. Tess. 1, segjandi: það er réttvíst fyrir Guði, að endurgjalda þeim þjáníngana, er yður þjá, en yður, sem þjáist, endurnæríngu meður oss, þegar Drottinn Jesús opinberast af himni með sínum megtugum englum. Að sönnu byrjar oss öllum að mæta fyri dómstóli Drottins, 2 Cor. 5, og þar reikníng að standa, jafnvel af hverju ónytju orði, í dóminum, Matth. 12; en það er óhult að mæta fyrir hans dómi, sem sjálfur er talsmaður sinna barna; sá sér

ecki sekur af þínginu, sem sjálfur á ad dæma; en nú eru allir trúadir eitt med hønum, svo sem hann og Fadirinn eru eitt, Jóh. 17, og hann er høfud líkhamans, sem er kristilig kyrkja, Eph. 1. Pad er og inndælt ad standa hønum reikníng, sem sjálfur hefir betalad fyrir alla skuldina; þar fyrir segir Jesús, Jóh. 3: sá sem trúir á Soninn, sá dæmist ecki, (hvar dómsins ord merkir fordæmíng); og aptur segir hann: sá sem heyrir mín ord, og trúir hønum, er mig sendi, hann hefir eylíft líf, og hann kémur ecki í dóm (þad er í fyrirdæmíng), heldur fer hann frá daudanum til lífsins, Jóh. 5. Því skyldu þá Guds børn fælast hinn sídarsta dag? Mun ein brúdur óttast síns brúdguma tilkomu, og ecki heldur á allar lundir búa sig til ad fagna hønum? mun eitt barn fela sig fyrir sínum fødur? en svo sem fadirinn er líknsamur, Ps. 103, svo vill hinn eylífi Fadir og fridarhøfdíngi, Esa. 9, vera oss nádugur á þeim degi. Par fyrir segir hann og í þessa heil. dags evangelíó: en nær þetta tekur ad ské, þá lítid upp, og upphefjid ydar høfud, af því ad ydar endurlausn er nálæg; þad er, sem hann segdi: þér skulud ecki lengur nidurlútir gánga af þeirri sorg, er þér hafid í heiminum, því þá skulud þér í mér gledi hafa, Jóh. 16; þér skulud ecki lengur stynja med sjálfum ydur, bídandi eptir arfleidslunni, sem er endurlausn ydar líkhama, Róm. 8, því hún er þá nálæg; þér skulud ei lengur kveljast í fángelsi þessa daudliga líkhama, því þetta er dagur endurnæríngarinnar, Act. 3, dagur endurfædíngarinnar, Matth. 19, dagur endurlausnarinnar, Eph. 4, dagur endurnýungar allra hluta; þá munud þér ecki framar syrgja þá Guds mynd, er þér í Adam töpudud, því þér munud sjá í skýum himins hinn annann Adam, sem er Drottinn af himni, 1 Cor. 15, og þó hold af ydar holdi, hvør ad er ydar bródir, og þó ydar dómari, ydur ad øllu samlíkur, Ebr. 2, ad syndinni frátekinni, en þó ímynd síns Fødurs dýrdarfullrar persónu, Ebr. 1; hvør ydar forgengiliga líkhami mun forklára og samlíka gjøra sínum dýrdligum líkama, Phill. 3. Lítid upp, þér sem lengi hafid leitad ad því, sem þar uppi er, Cól. 3, þá skulud þér þad finna; upphefjid ydar høfud, sem ásamt allri sképnunni hafid med útréttu høfdi bedid eptir ydar endurlausn, Róm. 8, og sjáid ydar Høfud komanda í skýum himins. Lítid upp, þér sem med áhyggju hafid lengi þrád eptir hinni himnesku Jerúsalem, Gal. 4, sem þar uppi er, og gángid nú inní hana; þá mun Drottinn segja: komid þér, sem naktir erud, eg mun géfa ydur hvítan skrúda, og fá pálmavid í hendur ydar: komid þér, sem þyrstir erud, eg mun dryckja ydur af straumum lifanda vatns, Jóh. 4: komid þér, sem húngradir erud, eg mun metta ydur af nægdargjædum Guds húss, Ps. 36: komid þér, sem erfidid, og þúnga erud þjádir, eg mun endurnæra ydur, Matth. 11: komid þér, sem sýtid og grátid, eg mun þerra øll tár af ydar augum, Apóc. 7: komid þér, sem borid hafid mitt sæta ok, og mína léttu byrdi, eg vil ydur endurgjalda med eylífri þýngd dýrdarinnar, 2. Cor. 4: komid þér, sem reiknadir erud fyrir afrak og hreinsun veraldar, eg vil setja ydur til bords med Abraham, Isak og Jakob, Matth. 8: já, komid, blessud børn míns Fødurs! og eignist þad ríkid, sem ydur er fyribúid frá upphafi veraldar, Matth. 25. Kom, ó,

Herra Jesú, kom og innleid oss í þetta fagnadarsæla Lambsins brúdkaup og þína dýrd, þú sem lifir og ríkir ad eylífu, amen!

Þridja Sunnudag í Adventu.

Gudspjallid, Matth. 11.

Í þann tíma, en þá ed Jóhannes heyrdi í böndunum verkin Christi, sendi hann út tvo af sínum lærisveinum, og lét segja hönum: ertú sá, sem koma skal, eda eigum vér ad vænta eins annars? Jesús svaradi og sagdi til þeirra: farid aptur og kunngjörid Jóhanni, hvad þér sjáid og heyrid: blindir fá sýn, haltir gánga, líkþráir hreinsast, daufir heyra, daudir uppríísa, og fátækum verda Gudspjöllin bodud, og sæll er sá, sem ecki hneixlar sig á mér. En ad þeim í burtu gengnum, hóf Jesús ad segja til fólksins af Jóhanne: hvad fórud þér út á eydimörku ad sjá? reyr þann, sem af vindi er skekinn? eda hvad fórud þér ad sjá? mann mjúk-klæddann? sjáid, ad þeir sem mjúkann klædnad bera, eru í kónganna húsum. Eda hvad fórud þér ad sjá? einn spámann? eg segi ydur fyrir sann, þann meiri er enn nockur spámann; þvíad þessi er sá, af hverjum skrifad er: sjá þú ad eg sendi minn Engil fyrir þinni augsýn, sá er þinn veg skal til reida fyrir þér.

Exordium.

Hversu stór ad sé myndugleiki heil. ritníngar, þad kénnir os best allra Drottinn Jesús, er hann sagdi vid Gydinga, sem ecki vildu trúa hönum fyrir kraptaverkin, er hann gjördi: rannsakid ritníngarnar, því þér meinid ydur í þeim ad hafa eylíft líf, og þær eru þad, sem bera vitni af mér, Jóh. 5. Vel hefir Jesús þetta hverutveggja samantekid, ad höndla um eylíft líf, og bera vitni af sér, því þad er eylíft líf, ad þeir þecki þig sannan Gud ad vera, og þann þú sendir, Jesúm Christum, sagdi hann, Jóh. 17. Án Jesú vitnisburdar verdur einginn hólpinn, og hver sem hann hefir og medtekur, hann hefir lífid í sér blífandi, og kann ecki ad fara á mis vid sáluhjálpina; þar um vitnar St. Petur, Act. 4: ad ei sé í ödrum hjálprædid, og ad þar sé eckert annad nafn mönnunum géfid undir himninum, í hverju oss byrji sáluhólpnum ad verda, enn nafnid Jesú Christi. Nú, þar ed heil. ritníng höndlar um svo mikla og vegliga hluti, hvad kann henni þá jafnt edur samlíkjandi ad kallast, af öllu því, er syndugir menn hafa mætur á. Jesús sagdi vid kvinnuna í Samaría, ef þú vissir Guds gjöf, og hvör sá væri er vid þig segir: géf mér ad drecka, þá mundir þú bidja hann ad géfa þér lifandi vatn, Jóh. 4; en eg vil segja: Gud gæfi, menn þecktu Gud vid sig talandi í heil. ritníngu, þá mundum vér fúsari vera ad drecka af hans nádar-straumum, er þar út af fljóta. Hver hefirként oss ad þeckja Gud vorn skapara? hver hefir opinberad oss hans vilja? hver hefir vísad oss veginn hönum eptir ad fylgja? hver hefir upplokid vorum augum, ad vér þeckjum syndina? hver hefir sýnt oss hvörnin vér ættum ad blídka Gud, nær hann reidur er, og fá hennar kvittun? hver hefir opinberad oss leyndardóm heil. Guddómsins þrenníngar, dýrd Födursins, elsku Sonarins, ástgjafir Heilags Anda? hver hefir sýnt oss þad, sem margir kóngar og spámenn gyrntust ad sjá, og sáu þad ecki, Lúc. 10, þad sem hulid var fyri spekíngum og vitríngum, en nú er opinberad smælíngjum? Matth. 11. Hefir ecki hinn nádugi Gud oss

allt þetta auglýst og fyrir eckert gefid í heil. ritníngu, fyrir sinn eingétinn Son, sem er í hans skauti, Jóh. 1. Af þessari andligu féhyrdslu audgadi Jesús lærisveina Jóhannis, þegar þeirra meistari sendi þá til hans, ad frétta hann ad, hvert hann væri sá, sem koma skyldi, edur ættu þeir eins annars ad vænta: ecki í þeirri meiníngu, ad Jóhannes vissi þad ecki sjálfur, því hann hafdi ádur vid hann talad, Matth. 3, heldur til þess, ad þeim hjálpad yrdi í þeirra andligu fáfrædi, hvad hinn gódi meistari Jesús gjördi med því móti, ad hann vísar þeim til verkanna, sem af hønum gjørdust, og undir eins til ritníngaanna, sem um Messíam spádu; og þó ad hvert eitt af þeim kraptaverkum, sem hér standa í Gudspjallinu, sé nóg til ad vitna þar um, ad hann Guds Sonur væri, þar Gud er alleina sá, sem dásemdar-verkin gjørir, Ps. 71, þá er þó eckert þeirra, sem svo berliga vitni um embætti Messíæ, svo sem þad sídasta, er hér stendur: fátækum verda gudspjøllin bodud; hver blessud ord vér viljum í þetta sinn os fyrir hendur taka, og af þeim sérdeilis tvent hugleida, sem er 1) Um þá fátæku, er hér nefnast. 2) Um þad Evangelium, er þeim bodad verdur, med þeim lærdómum, er þar af leida.

Þú myskunsami gódi Gud, sem oss hefir med ljósi þíns Sonar Evangelíí, vísad hinn rétta veg sáluhjálparinnar, vertú í verki med oss, ad vér þetta framkvæmt getum, þínu nafni til dýrdar, ens oss til eylífrar velferdar, amen!

Utleggíngin.

Fátækir, sem hér nefnast, eru ecki alleinasta þeir, sem vantar audlegd heims þessa, heldur og allir þeir, sem á einhvørn hátt eiga vid bágan kost ad búa. Davíd var ríkur kóngur, og hafdi aura-nægtir, þó segir hann, Ps. 9: miskuna mér, og lít á fátækt mína. Nú kunna menn þó ecki ad mótsegja því, ad vor Frelsari, ámedan hann umgéckst hér á jørdunni, hefir sérílagi útvalid hina fátæku og audvyrdiligu fyri heiminum; sjálfur var hann í fátækt alinn, hans blessud módir féck eckert annad rúm í gésta-herberginu, enn einn stall, til ad fæda hann í heiminn, Lúc. 2, sem á allra hluta vald, bædi á himni og jørdu; hans fóstur-fadir var einn trésmidur, Matth. 13, sem nærdi sig af handbjørg sinni; hans lærisveinar voru fátækir fiskimenn; flestallir þeir, er hann umgéckst med hér á jørdunni, voru fátækir og umkomulitlir. Skammast þín ecki þessvegna fátæktarinnar vegna, kristinn madur! fyrst hann hefir hana útvalid, sem á þó allt silfur og gull, og øll dýrin í skóginum, Ps. 50. Ærlig fátækt er heilagur hlutur, þar hann hefir vígt hana, sem einn er heilagur, og þó alleina ríkur. Fyrilít og eckí fátækann, þú sem audugur ert, því þad er ad forsmá hans skapara, sem gjørdist øreigi þinna vegna; edur því skyldu menn þann óvyrda, er Gud hefir svo mikils vyrdt, ad hann hefir fyrir hann pínst, og látid hønum sitt Evangelíum opinbera? En hvar fyrir mun vor Frelsari segja hér, ad Evangelíum sé fátækum bodad? sannliga, fyrst þessvegna, ad Jóhannis lærisveinar þeckja mættu, ad spádómur Esá. 61, uppfyltur væri; en Guds andi, sem fyrir Esaíam taladi, hefir gjørla fyrir séd, ad ei mundu þeir margir verda, er Christum medtæki, sem lifdu í velgengni heims þessa, svo sem raun gaf vitni. Skuli menn og sannleikann segja, þá kémur fátæktinni betur saman vid Krists Evangelíum, enn ríkdómurinn; hans ríki var ecki af þessum heimi, Jóh. 18, og því er ecki von til, ad þeir muni vel skipast undir hans stjórnan, sem hafa gullhnøttinn fyrir sitt athvarf, og ei vita af annari sælu ad segja, enn audæfum heims þessa; þarfyrir sagdi Jesús fordum daga um hinn ríka ýngismann, ad hægra væri úlfbaldanum ad gánga í gégnum nálaraugad, enn ríkum manni inn í himnaríki, Matth. 19, ecki þessvegna, ad hann ríkur var, heldur af því hann ángradist, þegar Drottinn sagdi ad hann skyldi géfa eigur

sínar fátækum, og fylgja sér eptir. Já, sannliga á fátæktin og armódur betur vid Guds Evangelíum, enn ríkdómur mikill; því segir og Jakob Postuli, Cap. 2: heyrid, brædur mínir elskuligir! hefir ei Gud útvalid fátæka heims þessa, ad þeir verdi audugir í trúnni, og erfíngjar þess ríkis, er hann heitid hefir þeim, er hann elska. En þar er næsta hætt vid, ad þeir muni ecki hafa mikla ást á Gudi, sem ástunda mikid aurasafn; hvar fyrir Pálus segir, ad þeir sem ríkir vilja verda, þeir falli í freistíngar og snörur, og margar gyrndir skadligar og heimskuligar, sem steypa manninum í fordjørfun og ólucku, 1. Tim. 6. Og hér kvedur svo ramt ad, ad Endurlausnarinn segir: þér getid ecki undir eins Gudi þjónad og Mammóna, Matth. 6. Og, því verr! hvad mørg eru þau dæmin, ad menn elska meir akneyti sín og búgarda, enn Drottins kvøldmáltíd, sem þó er øllum tilbodin, þar fyrir lætur hann blindum, holtum og vonudum samansafna, Lúc. 14. Vér erum áhyggjusamir eins og Martha, og mædumst í mørgu, en fáir hyggja ad því, ad eitt er naudsynligt, edur at útvelja þad góda hlutskiptid, eins og María, Lúc. 10, edur ad hafa þjáníng med Guds fólki, heldur enn Egyptalands audæfi, eins og Móses, Hebr. 11. En þótt ad þessu sé nú svo varid, munu þá allir útilokadir frá Evangelío, þeir ed ríkir eru, en hinir allir innteknir? fjærri fer því. Abraham hafdi Gud gefid gull og silfur, þræla og ambáttir, úlfbalda og asna, naut og saudi, Gén. 24, og þó kallast hann fadir trúadra, Róm. 4, og þad var hønum til réttlætis reiknad, ad hann Gudi trúdi, Róm. 4, og því Evangelío, er Gud hønum sjálfur bodadi, ad í hans sædi skyldu blessast allar þjódir, Gén. 22. Job var ríkismadur, og var hann þó Guds vinur, Job 1, og 42. Davíd, Jósaphat, Ezechías og ótal fleiri, í gamla Testamentinu voru maktarmenn, og þó eru allir þeir fyrir Evangelíum trúarinnar hólpnir ordnir. Og ad menn viti, ad þad ecki ødruvís er í nýa Testamentinu, þá er þad alkunnugt, ad Nicódemus var einn høfdíngi Gydínga, þó kom hann til Jesúm á náttarþeli, og þádi undirvísun af hønum, Jóh. 3. Jaírus var samkunduhøfdíngi, þó leitadi hann Christi hjálpar, Marc. 5. Um hundradshøfdíngjann sagdi Jesús sjálfur, ad hann hefdi ecki fundid þvílíka trú í Israel, Matth. 8, og hefir hann án efa enginn smælíngi verid, þar hann uppbygdi Gydínganna samkundu, Lúc. 7. Jóhanna hústrú Chúsæ, er var rádsmadur Heródis, Lúc. 8, hefir verid rík kona, þó trúdi hún á Drottinn. Jóseph af Arimathía var einn rádherra og audugur, þó var hann lærisveinn Christi, Matth. 27. Cornelíus var ríkur, þó vottar Engillinn um hann, ad hans bænir og ølmusugjørdir séu uppstignar fyrir Gud, Act. 10. Díonysíus Areopagíta var rádherra í Athenuborg, Act. 17; Pálus Sergíus var hyrdstjóri, og þó létu bádir þessir skírast, og tóku kristni af Páló, Act. 13. Og hvør kann øll þvílík dæmi upp ad telja? Og svo sem ad ecki eru allir ríkir þessari Guds nád fráskildir, svo verda og ecki heldur allir fátækir hennar hluttakandi. Jesús læknadi ecki alla halta edur blinda; svo hefir hann ecki heldur gjørt alla fátæka sáluhólpna, jafnvel þótt hann fyrir alla lidid hafi. Fjærri sé því, ad fátæktin kunni nockrum ad afreka himnaríki, fyrir sjálfa sig. Svo sem Gud hefir bølvad þeim, er réttlætir þann fátæka, fyrir hans fátæktar sakir, og áfellir hinn ríka, fyrir hans ríkdóms skuld; svo gjørir hann og sjálfur hvorugt í sínum réttláta dómi, því hjá hønum er eckert

manngreinar álit, heldur á øllu fólki, er gjørir hans vilja, hefir hann þóknan, Act. 10. Ad sønnu er ríkdóminum hættara enn fátæktinni; en svo sem margur, því verr, brúkar audæfin til óhófs og drambsemi, til ad undirþryckja hinn volada og litilmagnann, svo er og fátæktinni ei heldur altíd óhætt, og því afbad Agúr hana, ad ei neyddist hann til ad stela, Ordskv. 30. Hvørttveggja þetta er eptir því, sem med þad er høndlad. Ølmusugjørdir Cornelíí voru Gudi eins þeckar, Act. 10, og smápeníngar eckjunnar, sem lagdi meira í Guds kistuna af sínum fátækdóm, enn allir hinir ríku, Lúc. 21. Þar eru fátækir, sem ecki vilja erfida med høndunum, og læra því ad stela; þar eru fátækir, sem øfunda hina ríku, formæla þeim fyrir, einga adra søk enn þá, ad Gud hefir þeim meira lánad, hvør þó gjørir bædi fátækann og ríkann eptir velþóknan sinni, Ordskv. 22, svíkja þá í allri høndlan; meina ad þeir svo gjøra megi ad saklausu; hælast þar um í sinn hóp; hjálpa ødrum til ad breyta þannin, og kalla þvílíkt ad gjøra kjærleikans verk, svo sem hinn ríki eigi aungvan rétt á sér, nema þann, er hann nær med ofbeldi; þeir una fátæktinni illa, og stunda med øllum hætti, med réttu og raungu, ad drífa hana frá sér. Munu þetta vera þeir fátækir, er Jesús hér um talar í Gudspjallinu, brædur minir? lángt er frá því, heldur þeir ed fátæktina og allan annan Guds kross med þolinmædi lída; sá ed lætur sér nægja med sinn deildann verd. Gud telur ecki peninga þína, kristinn madur! heldur mælir hann þitt hugarfar. Hann er einganvegin réttiliga fátækur, sem gjarnan vildi taka allt frá øllum, ef hann mætti, jafnvel þótt eckert hafi hann, eins og sá er ecki ríkur, sem vill meira hafa, þótt hann hafi alls nægtir; svo er og hinn ecki fátækur fyrir Gudi, er med hjartanu gapir yfir øllu því hinn ríki á; hinn ríka kann og ecki ad skada hans ríkdómur, ef hann brúkar hann Gudi til dýrdar, og náúnganum til gagnsmuna; sá er ecki treistir uppá óréttindin edur ránglætid, edur heldur sig til þess, sem ad eingu er neitt; vilji hønum ríkdómur til, þá festir hann ecki hjarta sitt vid hann, Ps. 62, hann reisir hinn fallna, styrkir mál eckjunnar og hins fødurlausa, upphefur sig ecki í hjarta sínu, heldur fellst á Jacobs rád, er hann segir Cap. 1: sá sem ríkur er, hrósi sér í lægíng sinni. Og fyrir því ad Gudi hefir þóknast margann audugann ad gjøra, til ad audsýna í því, svo sem øllu ødru, sína gjædsku vid mannanna sonu, en annars vegar er næsta hætt vid, ad audurinn, sem er fagur, megi blinda mannsins hjarta, þá gjørir St. Páll rád fyrir þeim, sem ríkir eru í kristiligri kyrkju, 1. Tím. 6, (svo lángt er frá því, ad þeir séu frá Evangelío útilokadir) segjandi: þeim, sem ríkir eru í øld þessari, prédika þú, ad þeir ecki metnist í hjørtum, og treysti ecki á audæfin, heldur á hinn lifanda Gud, sem oss alla hluti ánægjanliga gefur til notkunar, ad þeir séu gódgjarnir, ad þeir séu ríkir í gódum verkum, séu gjafmildir og fúsir á ad medbíta, safnandi sjálfum sér gódum grundvelli til hins eptirkomanda, svo ad þeir hreppi eylíft líf. Fari nú nockur þessum Postulans rádum fram, þá er svo lángt frá því, ad hann fari hlutlaus af Guds velgjørníngum í Evangelío, ad hann hefir meiri orsøk og efni til ad gjøra þad Gud hefir í Evangelío bodid, heldur enn hinn, sem snaudur er, eda hvad er þad ad Kristur segir, ad ei skuli vatnsdryckur ólaunadur vera í lærisveins nafni gefinn? Matth. 10; hvad er hitt er hann býdur: ad menn skuli gjøra sér vini af hinum rángláta Mammóna, svo ad þeir medtaki oss í eylífar tjaldbúdir? Lúc. 16. Allt er þetta til þess sagt, ad madurinn lockist

med Guds nádar fyrirheitum, til ad dýrka hann með hans gáfum, og náúnganum ad gagna; en ef ødruvís er, þá klíngir þar og ønnur bjalla, hún lætur á þennan hátt hjá Lúc. 6: vei ydur, sem ríkir erud, þér hafid ydar huggun úttekid. Og Jakob talar nockud skorinordt þar um Kap. 5, segjandi: nú vel þér audugir, grátid og veinid yfir hørmúngum ydar, sem yfir ydur koma munu; ydar audæfi eru fúin, ydar klædi eru uppetin af møl, ydar gull og silfur er rydgad, og þeirra ryd vitnar á móti ydur, og mun uppeta ydar hold svo sem eldur; þér hafid geymt féfjódinn til hinna sídustu daganna; sjáid laun verkamannanna, sem hafa sleigid ydar lønd, er þér hafid innihaldid, þau hrópa; hróp þeirra, er yrkt hafa, er inngengid í eyru Drottins alsherjar. Þann veg hefi eg nú sýnt, brædur mínir! ad ríkdómur og fátækt eru Gudi jafnkjær, þegar med hvørttveggja er réttiliga farid. Því vil eg þess ei dylja, ad eg hygg ad Frelsarinn í þessa dags Evangelío innibindi þá í þessu ordi, sem hann talar um, Matth. 5, segjandi: sælir eru andliga voladir, því ad þeirra er Guds ríki; þetta sýnist ráda meiga af sjálfum spádómi Esajæ 61, til hvørs ad Frelsarinn vísar Jóhanni í andsvari sínu; hvør spádómur svo hljódar: Andi Drottins er yfir mér, af því hann hefir smurt mig; hann hefir sendt mig ad boda Evangelium þeim hógværu, og ad binda vid þá, sem í hjørtum eru sundurknosadir; þetta skilst mér ad vera sama og andliga voladir, Matth. 5; þad eru þeir, sem ad til þess finna, ad í þeim, þad er í þeirra holdi, býr eckert gott, Róm. 7; þeir ed þeckja, ad þeir hafa skort á þeirri hrósuninni, sem fyrir Gudi gyldir, Róm. 3; þeir ed med hinum fortapada syni audmýkja sig fyrir sínum fødur, Lúc. 15; þeir ed med tollheimtumanninum voga ecki ad upplypta sínum augum til himins, heldur berja sér á brjóst og segja: Gud vertú mér syndugum líknsamur! Lúc. 18. Þeim, er svo eru andliga voladir, og reikna sig svo ørfátæka af øllu því, sem fyrir Gudi gylda kann, ad þeim mislíkar allt á sjálfum sér, þeim hygg eg ad bædi fyrst og sídarst tilheyri Evangelíum, hvørt heldur þeir ríkir eru edur fátækir, því svo segir Drottinn, Esa. 66: á þann lít eg, sem fátækur er og sundurkraminn í anda, og skélfist fyrir ordum mínum. Þegar Guds Sonur kom í heiminn, þá vildu menn af verkunum réttlátir verda; en hvad segir Jesús þar um? nema ydar réttlæti yfirgnæfi meir enn hinna Skriftlærdu og Pharisæanna, þá kunnid þér ecki inn ad gánga í Guds ríki, Matth. 5. Þá tíundudu þeir myntu, anís og kúmen, þad var þeirra Gudsþjónusta; en gleymdu því sem mest var í løgmálinu, dómnum, miskunseminni og trúnni, Matth. 23. Þá færdu þeir stórar fórnir Marc. 7, á Herrans altari, og ætludu þar fyrir hólpnir ad verda. En Drottinn segir þar um, Esa. 66: hvør ed slátrar nauti, þad er, sem hann slægi mann í hel; hvør sem offrar nockrum smáfénadi, þad er, sem hann hálsbriti hund, svo mikid gylti sú útvortis Gudsþjónustan í hans augum. Þar fundust ecki margir, sem gjørdu svoddann játníng fyrir Gudi, sem David; heldur hét þad svo: eg þacka þér Gud, þad eg em ecki eins og adrir menn, Lúc. 18. Þessir þóttust ríkir vera af gódum verkum, og jafnvel ødrum lána kunna; en hvad segir Jesús vid biskupinn í Laodícea? þú segir: eg em fullríkur og hefi enskis þørf; en þú veitst ecki, ad þú ert aumur og vesæll, blindur og nakinn, Apóc. 3; og þad hygg eg segja mætti um mu̇ga manns á þeim døgum; þar fyrir var Evangelíum fátækum bodad, þar fyrir flycktust tollheimtumenn og bersyndugir til Jesum,

Lúc. 15; þarfyrir komu jafnvel heidnir menn á hans fund; þarfyrir sagdi hann til þessa fólks, Matth. 21: sannliga segi eg ydur, ad tollheimtumenn og pútur munu gánga framar ydur inn í Guds ríki; því Jóhannes kom til ydar med réttlætisins veg, og þér trúdud hönum ecki, en tollheimtumenn og pútur trúdu hönum, en þér sem sáud þetta, ydrudust ecki eptir á, svo ad þér trydud hönum. Og höfum vér nú svo nockud heyrt þar um, hvílíkir ad þessir fátækir séu, sem vor Frelsari talar um í andsvari sínu til Jóhannem.

Nú viljum vér hér eptir nockud um sjálft Evangelíum tala, sem þeim bodad verdur. Menn kynnu ad efast um, hvörnin þad skilja eigi, ad Jesús segir hér alleina, ad fátækum séu Gudspjöllin bodud, þar svo St. Páll vottar, Tit. 2, ad heilsusamlig Guds nád sé opinber ordin öllum mönnum. Hér byrjar oss þad ad athuga, ad jafnvel þótt Kristi Evangelíum sé ecki nema eitt, þá verdur þó eitt og hid sama Evangelíum med tvöföldum hætti prédikad, sá eini hefir nockud af lögmálinu altíd med sér, og frammbýdur Guds nád géfins veitta med forordi, ef menn ydrast syndanna og af þeim láta. Þvílík var sú prédikun Kristí, er Marcús umgétur, Kap. 1: Jesús kom í Galileam, prédikandi Evangelíum Guds ríkis, segjandi: tíminn er uppfyldur, Guds ríki er komid, gjörid ydran, og trúid Evangelío. Þess háttar var prédikun Jóhannis Baptistæ, er hann sagdi: gjörid ydran, því Guds ríki er nálægt; öxin er sett til rótar trjánna, hvert þad tré, sem ecki ber gódann ávöxt, skal upphöggvast og í eld kastast, Matth. 3. Hér er Oleum Evangelíí blandad med sterku lögmálsins víni, til lækníngar þeim, sem medal ræníngja hrasadir voru, Lúc. 10. Med þessum hætti á Evangelíum enn nú ad kénnast í Guds söfnudum, hvar inni ad eru bædi vondir og gódir, Matth. 13, og þannveg byrjar Guds fjársjódum út ad skipta í hentugann tíma, svo hvör einn fái þad hönum ber, því ei kom Jesús til ad upplevsa edur afmá, heldur til ad uppfylla lögmálid, Matth. 5. Guds nád í Evangelío hrýn ecki á manninum fyrir utan eina lifandi trú; undan einni lifanda trú verdur ad gánga sönn ydran; sönn ydran er aldrei nema med sönnu ángri og hjartans trega; tregi hjartans kann ecki í manninum ad uppvekjast fyrir utan þeckíngu syndarinnar; þeckíng syndarinnar framkémur af lögmálinu, Róm. 7; hvar fyrir þótt ad lögmálid gjöri aungvann hólpinn af sjálfu sér, samt þjónar þad undir Evangelíum, trúudum manni til sáluhjálpar, svo þegar bókstafurinn hefir deydt, þá lífgar andinn, 2. Cor. 3; þegar lögmálid hefir sundurmarid, þá læknar Evangelíum; þegar manneskjan af lögmálinu þeckir, ad hún hefir eckert annad forþénad enn Helvíti, Guds reidi og eylífann dauda, þá tekur trúin vid hönum og gjörir hann lifandi aptur fyri Jesú dauda, og endurnýar hann til ad gjöra framvegis Guds vilja. Þessa atferd brúkadi hinn ædsti Biskup og mikli Hyrdir saudanna optast til ad leida synduga menn til Guds ríkis; þá sömu brúkudu og allir hans þénarar um alla æfi. Nói var réttlætis prédikari, 2. Pet. 2. Nathan straffadi Davíd, ádur enn hann huggadi hann, 2. Sam. 12. Atferd Jóhannis Baptistæ, er öllum kunnug, Matth. 3. Svo er nú þessi hinn almenniligi háttur og máti til ad pérdika Evangelíum, sem allir Gudsords þénarar eiga ad vita og brúka. Annar er sá, sem tilhlýdir ángrádum og sturludum manneskjum, þeim sem allareidu hafa þeckt syndina, og svo eru af hennar umþenkíngu sundurmardir, ad þeir reikna sig óverduga Guds nádar, og svo fárádir, ad þeir rita

ecki hvad þeir eiga af sér ad gjøra, þeckja ad sønnu Guds náð, en ofbýdur þó stærd syndanna; þeir vita ad sól réttlætisins Jesús Kristur er þeim upprunin, Mal. 4, en fyrir því ad þeir treystast ecki til ad lypta sínum augum til himins upp, Luc. 18, og ad þoka syndanna skilur á millum Guds og þeirra, Esa. 59, þá sá þeir ecki ígégnum hana séð (fyrr énn Heilagur Andi rýdur trúarinnar smyrslum á þeirra hjartans augu) hvad fagurt hún skín; þeir þeinkja heldur á stærd syndanna, enn til fjølda Guds miskunsemda, og í einu ordi ad segja, þad eru þeir fátækir, er sérílagi um talad er hér í Gudspjallinu; þeim tilheyrir Evangelíum eintómis án løgmálsins straungu hótana. Hvar fyrir? Þvíað Guds Andi hefir allareidu verkad allt þad, sem løgmálid átti ad verka, sem er, þeckíngu syndanna og sanna ydran, er af henni kémur; þeim verdur bodad, ad hvar sem syndin yfirgnæfi, þar yfirgnæfi nádin miklu framar, Róm. 5; þeim verdur sagt, ad Mannsins Sonur kom til ad kalla synduga, en ecki réttláta til ydrunar, Matth. 9; þeim á ad prédika, ad blódid Jesú hreinsi þá af øllum syndum, 1. Jóh. 1; og þó ad þeirra syndir séu raudar sem blód, skuli þær eins hvítar og snjór verda, Esa. 1. Þeim segir Davíd, Ps. 34: nálægur er Drottinn þeim, sem sundurkramdir eru í hjørtum og harmþrúngnir í anda. Til þeirra segir Esajas, Kap. 55: heyrid þér, sem þyrstir erud, komid til þessara vatna, og sá ed eingann pening hefir, komid, medtakid og snædid; komid, segi eg, og fáid ókeypis og og fyrir eckert, bædi vín og mjólk. Til þeirra hrópar sjálfur Jesús, sem borid hefir syndir veraldarinnar, Matth. 11: komid til mín allir þér, sem erfidid og þúnga þjádir erud, eg vil ydur endurnæra; til alls þessa segir øll heil. Guddómsins þrenníng, amen! Ezech. 33. Þér segid, af því ad vorar yfirtrodslur og syndir liggja á oss, þar fyrir visnum vér upp í þeim, hvørnin skyldum vér mega lifa? Þá seig þeim: svo sannarliga sem eg lifi, segir Drottinn, þá vil eg ecki dauda hins ógudliga, heldur ad hann snúi sér og lifi. Ecki eru þess dæmi, ad Fadir miskunsemdanna hafi nockurn þann frá sér rekid, sem til hans komid hefir, Jóh. 6. Þetta er Evangelíum fridarins, sem hér bodad verdur, Esa. 52, lát því ei, syndugur madur! þína sálu vera óróliga í þér, því þú hefir frid vid hann fengid, hvørs óvinur þú varst, þegar hann gaf sinn Son í daudann fyrir þig, Róm. 5. Þad skédur hjá gódum konúngum, nær þeim fædist einn sonur, ad þeir géfa einhvørn bandíngja lausann, en Gud Fadir lét hrópa til allrar veraldar í síns Sonar fædíngu: fridur á jørdu og mønnum gódur vilji! Lúc. 2. Þetta er Evangelíum fagnadarins, Lúc. 2; því Englarnir súngu: eg bóda ydur mikinn føgnud, þann er skér øllu fólki. Lát þér því ecki svo ógna syndir þínar, þótt þær yfrid margar séu og stórar, ad þú ecki undir eins gledjist í Gudi heilsúgjafara þínum, Lúc. 1. Meiri gledi er í himninum, segir Jesús, yfir einum syndara, sem ydran gjørir, heldur enn yfir níu og níutíu réttlátum, Lúc. 15. Nú fyrst ad sjálfur Gud og hans Heilagir fagna svo mjøg þínu apturhvarfi, því skyldir þú þá hryggur vera? Þetta er Evangelíum Guds nádar, Act. 20, og embætti forlíkunarinnar, 2. Cor. 5; en þú hrædist øll þín verk eins og Job, og veitst ad jafnvel þitt réttlæti er svo sem nidlags-fat, Esa. 64. Nú er þetta nádarinnar Evangelíum, í hvørju syndaranum verdur frambodin nád út af nád, en ef þad er af nád, þá er þad ecki af verkunum, segir Postulinn, Róm. 11. Þín verk eru vond, en þetta er þó Evangelíum gódra hluta, Róm. 10. Þitt hjarta fordæmir þig;

en Jóhannes segir þó, ad Gud sé meiri þínu hjarta, og viti alla hluti, 1. Jóh. 3; veit hann alla hluti, þá veit hann og þad; ad þú ert andliga voladur, því vill hann þér himnaríkid géfa, Matth. 5. Enginn er sá snaudur, er hann á heilt kóngs-ríki, þó er syndarinn ríkari, þegar hann á Guds-ríki, og verdur þá ríkastur, þegar hann er sem fátækastur, og máttugur, þegar hann veikur er, eins og St. Páll, 2. Cor. 12. Veit Gud alla hluti, þá veit hann og þad, ad þig húngrar og þyrstir eptir réttlætinu, Matth. 5; en ef þú, sem vondur ert, kant ad géfa børnum þínum gódar gáfur; ef þú, sem ert alinn í synd, mundir ei neita daud-þyrstum manni vatns-drykkjar, mun þá Gud, sem er alleina gódur, tefja lengi ad svala þér med Heiløgum Anda, þá þig lángar eptir hønum, svo sem hjørtinn eptir fersku vatni, Ps. 42. Þú fellur í þær syndir, er Gud hefir þér ádur fyrigéfid, og þad optar enn einusinni; þad er ílla gjørt, lát þig þad af hjarta ángra, og syndga ei þannin framar, ad þú ecki uppausir brunn miskunarinnar, en gjæt þó þess, ad þetta er Evangelíum forlíkunarinnar, 2. Cór. 5. Kristur er kénnimadur ad eylífu, Hebr. 7, og situr til Fødursins hægri handar til ad bidja fyrir oss óaflátanliga. Jesús skipadi Petri ad fyrirgéfa sínum bródir, sjøtíusinnum sjø-sinnum, Matth. 18. Hugsa ecki ad Fadir miskunsemdanna muni vera sídur náðugur, enn hann ætlar til ad þú skulir vera, sérdeilis þar hann segir: verid miskunsamir, svo sem ydar Fadir er miskunsamur, Luc. 6; en brúka samt ecki þessa Guds nád til hyrdurleysis, edur til ad géfa holdinu taum; hæd ecki ad hønum, sem augad hefir skapad og eyrad hefir plantad, Ps. 94, og er hjartnanna og nýrnanna ransakari, Apoc. 2, því hann lætur ecki ad sér hæda, Gal. 6; hafi Gud fyrirgéfid þér margar syndir, þá vit ad þér er þess vandara; þeink á þann tíma, hvørsu ad syndin var þér óbærilig, ádur enn Gud huggadi þig med Evangelió, hún mun þó betur býta, ef þar kynni ad koma, ad hann yrdi fyrir alvøru reidur. Slóckvid ecki Heilagan Anda, segir Páll Postuli, 1. Tess. 5; gjæt ad því, syndugur madur! því kannské hann verdi ecki svo hægt aptur ad kveikja. Sjá, nú ertu heilbrygdur, sagdi Jesús vid þann, sem hann læknadi vid dýkid Bethesda, syndga nú ei framar, ad ei hendi þig annad verra, Jóh. 5. Þú hefir eitt sinn legid vid dýki Guds nádar, og Engill hins mikla ráds hefir svo hrært þad, ad þér vard til andligrar heilsubótar; sjá til, ad þú ecki aptur missir heilsuna, og verdir svo ad kvarta um med þessum manni, þad þú aungvann fáir, sem ad kasti þér í dýkid, þegar Jesús er frágenginn. Hafi hann eitt sinn útrekid Djøfulinn frá þér, þá gjalt varhuga vid, ad ei hverfi Satan aptur, og taki sjø anda sér verri, og verdi svo þitt hid sídara, argara hinu fyrra, Lúc. 11. Nú hefi eg svo med fám ordum sagt, brædur mínir! hvílíkt ad sé þad Evangelíum, sem fátækum bodad verdur. Þennan veg géck Jesús til ad leita ad þeim, sem annadhvort harmþrúngnir voru, og sundurkramdir í mótlætinu, edur særdir og lemstradir af tilfinníngu syndanna. Hann hafdi ecki mørg ord vid hina bersyndugu í Símons húsi, hann tók ordalaust hennar forsvar á hendur, og sagdi: ad henni fyrigæfust hennar mørgu syndir, af því hún elskadi mikid, Lúcas 7. Hann skipti ecki mørgum ordum vid hina blódfallssjúku, er géck bak til vid hann, og snerti fald hans klæda, hann sagdi alleina: vertú hughraust mín dóttir, þín trúa gjørdi þig heilbrigda, Matth. 9. Hann hafdi og ecki lángordt vid hinn limafallssjúka, er þeir létu síga ofan af þakinu nidur fyrir hans blessadar fætur,

hann reisti hann strax upp med þessu huggunar ordi: vertu hughraustur, sonu! þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, Matth. 9; hann átaldi ei stórum hórkonuna, til hvørrar hann sagdi: kona! hefir nockur fordæmt þig? en hún kvad nei vid; þá sagdi hin eylífa Gjæska: svo fordæmi eg þig ecki, heldur far burt, og syndga nú ei framar, Jóh. 8; enginn er þvílíkur Guds velgjørníngur, af øllum þeim fjølda, sem hans føđurlig nád hefir tjád syndugum mønnum, sem þessi. Enginn húngradur verdur svo feginn ad eta, enginn þyrstur ad drecka, enginn nakinn ad klædast, enginn þreyttur ad hvílast, enginn útlægur ad ná landsvistum aptur, enginn sjóhrakinn landinu, enginn sjúkur batanum, enginn þræll frelsinu, enginn fjøtradur lausninni, svo sem fátækur verdur evangelió, og einn syndari, sem einskis von á, nema eylífra helvítis písla, svo sem hann verdur því feginn, segi eg, ad Guds nádar ljós skýn í hans hjarta, svo ad hann sér med trúarinnar augum, ad hans syndir kvittar eru. O, Herra Jesú Christi! þú saklausa lamb Guds, sem burtuber allar veraldarinnar syndir! kénn þú oss ad þeckja vorn óverdugleik; drag þú skýluna frá vorum døpru augum, svo ad vér mættum sjá vora blygdan; straffa þú syndina í oss med sannri ydran og ángri hjartans fyrir allt þad illa, sem vér frá barnæsku vorri høfum drýgt ámóti þér; og þá vér erum svo nidurslegnir í hjørtum vorum, og þín volduga hønd er oss svo sterk ordin, þá rétt oss aptur þína nádarhønd, ad vér ei søckvum í djúp ørvæntíngarinnar, heldur forlátum oss þar uppá, ad þú sért oss af Gudi géfinn, til réttlætis, til helgunar og eylífrar endurlausnar, 1 Cor. 1; bænheyr þad, Herra! fyrir þína forþénustu, amen!

Fjórda Sunnudag í Adventu.

Gudspjallid, Jóh. 1 Kap.

Á þeim tíma; Gydíngar sendu af Jerúsalem Presta og Levíta, ad þeir skyldu spyrja hann ad, hvør ert þu? Og hann medkendist og neitadi því ecki; og hann medkéndist, segjandi: eigi em eg Kristur. Og þeir spurdu hann ennþá ad, hvad þá? ert þú Elías? Hann sagdi: ei em eg. Ert þú þá spámadur? Og hann svaradi nei, ecki. Þá søgdu þeir vid hann: hvør ert þú þá? svo ad vér meigum andsvar géfa þeim, er oss útsendu. Hvad segir þú af sjálfum þér? Hann sagdi: eg em hrópanda rødd í eydimørku, greidi þér gøtu Drottins, svo sem sagdi Esajas spámadur. Og þeir, sem út voru sendir, voru af Phariseis; og þeir spurdu hann ad, og søgdu til hans: því skírir þú þá, fyrst þú ert ecki Kristur, eigi Elías, og eigi spámadur? Jóhannes svaradi þeim og sagdi: eg skíri í vatni, en sá stód í midid hjá ydur, hvørn þér þecktud eigi; hann er sá, sem eptir mig mun koma, hvør ed var fyrir mig, hvørs skóþvengi eg em ei verdugur upp ad leysa. Þetta skédi í Bethabara, hinumegin Jórdanar, þar sem Jóhannes skírdi.

Exordíum.

Í þessu heilaga Evangelió er tvennt, sem þarf ad athuga; þad eina, ad Jóhannes segist ecki Elías vera, en Jesús segir þó um hann, Matth. 11: ef þér viljid þad medtaka, þá er hann Elías, sá ed koma skal; og hjá Mattheum segir hann, ad Elías kominn sé, Matth. 17; þad er annad, ad hann neitar því, ad hann sé spámadur; en hans fadir Zacharías segir þó um hann, Lúk. 1: og þú, sveinn! munt kallast spámadur hins hæsta. Þetta sýnist hvort ødru gagnstædt vera; en þess byrjar ad gæta, sem St. Petur segir, ad spádómarnir eigi ecki út ad leggjast eptir egin þótta, því þeir eru ecki ad mannligum vilja til vor komnir, heldur hafa Guds heilagir menn tilknúdir af Heiløgum Anda, talad, 2 Pet. 1; og því er enginn vegur betri edur beinni til ad leggja þá út, heldur enn sjálf ritníngin. Hjá Malachiam Kap. 4, segir Andi Guds: sjá eg mun senda Elíam spámann til ydar, ádur enn kémur sá mikli og hrædiligi dagur Drottins; sá Elías er nú Jóhannes í raun og sannleika; hann géck undan Guds fólki í anda og krapti Elíæ, svo sem engillinn spádi, Lúk. 1. Elías var einn strángur vandlætari í Guds stad. Jóhannes var og ydranar prédikari. Elías sagdi hinum ógudliga Achab konúngi til synda sinna, 1 Kóng. 21; Jóhannes átaldi Heródem konúng, Matth. 14. Elías upprætti ad miklu leiti afgudadýrkunina úr Israel, 1 Kóng. 18; um Jóhannem segir Frelsarinn, Matth. 17, ad hann muni vidrétta alla hluti. Elías bodadi hinn sanna Gudsveg, 1 Kóng. 19; Jóhannes kom med veg réttlætisins, Matth. 21. Um Elíam er spád, Malach. 4, ad hann muni snúa hjørtum fedranna til barnanna, og barnanna til fedranna; og þann sama spádóm þýdir engill Drottins uppá Jóhannem, Lúk. 1. Og ad menn ecki efast um þad, ad Jóhannes sé Elías, sá ed koma átti, þá skrifar Matth. 17, ad þegar lærisveinarnir sán á fjallinu Elíam og Mósen tala vid Jesúm, er hann forkláradist, þá hafi hann bannad þeim ad segja þá sýn nockrum, fyrr enn hann væri upprisinn, en þeir svørudu: Pharísei segja, ad Elías eigi ádur ad koma; en hann sagdi: Elías á ad sønnu ad koma og lagfæra alla hluti. En eg segi ydur, ad Elías er allareidu kominn, en þeir þecktu hann ecki, heldur gjørdu vid hann hvad þeim líkadi. Svo mun og Mannsins Sonur verda píndur af þeim, þá skyldu lærisveinarnir ad hann taladi vid þá um Jóhannem, segir Matthæus. Svo er nú Jóhannes sá rétti Elías, sem koma átti; en þó ecki einn og hinn sami Elías Thesbiter; og svo sem Guds Andi segir, Hós. 3, ad þeir muni leita síns konúngs Davíds, sem þó er ei annad enn Kristur, svo heitir Jóhannes hér Elías, jafnvel þótt hann ecki Elías væri. Í ødru lagi neitar Jóhannes því, ad hann spámadur sé. Hér byrjar ad athuga, ad Gydíngar hafa án efa verid í þeirri villu, ad Gud mundi ecki einasta senda Elíam Thesbiter í eigin persónu til þeirra, heldur og einn annann spámann, líkan Mósi, hvad þeir dregid hafa af sjálfs Mósis ordum, Devt. 18, er hann sagdi: spámann mun Gud ydur uppvekja af brædrum ydar, líkan mér, honum skulud þér heyra. Hvør ord alleina eiga um Drottinn Jesúm ad skiljast; svo sem St. Petur þad útleggur, Akt. 3. Þad má og ráda af ordum fólksins, er sagdi um Jesúm, Jóh. 6: þessi er sannarliga sá spámadur, sem í heiminn koma skal; eda hvad er þad annad, sem stendur, Maccab. 14, ad Gydíngum og kénnimønnum sýndist ad Símon skyldi vera þeirra hertogi æfinliga, þar til sá vissi spámadur kæmi, 1 Maccab. 14? Vilji menn og grandvarliga athuga spurn Gydínga, þá er hún þann veg: ertú sá spámadurinn? hvad talad sýnist um einhvørn vissann spámann, sem þeir væntu eptir; en svo sem Jóhannes því réttliga neitadi, ad hann væri Elías eptir þeirra meiníngu; svo kvad hann og nei vid hinu med øllum rétti, ad hann sá spámadur væri, sem þeir eptir væntu, jafnvel þótt hann væri spámadur hins hæsta, svo sem hans fadir Zacharías ádur sagt hafdi, og meir enn nockur spámann ad Kristi vitni, Matth. 11; og er þetta ad segja um persónu Jóhannis; en af hans andsvørum egum vér kristiliga hógværd ad læra; hvar um eg framvegis tala vil; þar til styrki Guds gódur Andi, fyrir Jesúm Kristum, amen!

Utleggíngin.

Hid fyrsta andsvar Jóhannis, er hann gaf sendimønnum Gydínga, er þetta: eigi em eg Kristur: Spurn þeirra var þann veg: hvør ert þú? og sýnist svo sem hann hafi

ei viljad bída eptir því, ad þeir spyrdu hann ad, hvørt hann Kristur væri, því hann hefir án efa vitad, ad þesshátttar mundi erindid vera; þarfyrir fortekur hann þad strax, og segir: eigi em eg Kristur; og má þar af sjá, hvørsu annt hønum hefir þar um verid, ad enginn skyldi svo mikla hluti um sig þenkja; hvar fyrir hann gétur og ecki bundist sídar í gudspjallinu, ad tala svo skorinordt hér um, ad allir skilja mættu, er hann segir: sá stód í midid hjá ydur, hvørn þér þecktud eigi, hann er sá, sem eptir mig mun koma, hvør og fyrir mig var, hvørs skóþvengi eg em ei verdugur upp ad leysa. Gudspjallamadurinn sem þetta ritar, hann hefir svo mørg ord hérum, segjandi: hann medkéndist og neitadi því ecki, og hann medkéndist og sagdi: ei em eg Kristur; og er þad audsært þaraf, ad hann hefir á allar lundir viljad gyrda fyri þad, ad enginn skyldi þvílíkar øfgar í hug sér leida. Þann veg hafa allir Guds elskendur lyndir verid, ad þeir hafa fyrirordid sig, þá þeir á einhvørn hátt hafa ordid annadhvørt ad nálægjast Gud, edur og ad þeirra hefir undir eins gétid verid og hins stóra Konúngs, sem øllu rædur bædi á himni og jørdu. Heiløgum Jóhanni var þetta nærsta ættgengt ad blygdast fyrir sínum Gudi og Skapara. Þegar Guds módir María heimsókti módur hans Elísabeth, frændkonu sína, er hún var ólétt ad hønum, þá fagnadi hún henni á þennan hátt: hvadan kémur mér þad, ad módir Drottins míns kémur til mín? Lúk. 1; eins var sjálf María skapi farin, er hún sagdi til engilsins: eg em ambátt Drottins, verdi mér eptir ordi þínu. Abraham vissi ei hvad hann átti af sér ad gjøra, þegar Drottinn virdti hann vidtals; því sagdi hann: eg vildi nú gjarnan tala vid Drottinn Gud, þótt eg sé dupt og aska, Gen. 18. Eg vil ei þar um tala, hvørsu postular Drottins vørdust allri þeirri lotníngu, er adrir syndugir menn vildu veita þeim, þá þeir kénndu Jesúm, edur gjørdu kraptaverk í hans nafni. Þegar Kornelíus féll til fóta Peturs, þá reisti postulinn hann jafnskjótt á fætur, og sagdi: statt upp, eg er einnin madur, Act. 10. Þegar fólkid í Lýstris sagdi, ad Gudirnir væru mønnum líkir ordnir, og til þeirra ofankomnir, Act. 14, af því ad Páll reisti þann á fætur med einu ordi, er fóthrumur var frá módurlífi, og vildu hafa fært hønum og Barnabæ fórnir, þá sundurrifu þeir sín klædi, stucku inn í mannþraungina, hrópudu og søgdu: þér menn! hvarfyrir gjørid þér þetta? vid erum menn, sama breiskleika og þér undirorpnir. Já, ecki einasta Guds heilagir menn og ástvinir hafa þann veg blygdast fyrir Gudi, sem meir enn skyldugt er, heldur og hafa hans voldugu englar hid sama gjørt. Þad má medal annara lesa, Apóc. 19; þegar Engillinn taladi vid Jóhannem, þá skrifar hann á þennan hátt: og eg féll fram fyrir hans fætur ad tilbidja hann; og hann sagdi vid mig: sjá ad þú gjørir ei þetta, eg em þinn medþénari og brædra þinna, þeirra er hafa vitnisburdinn Jesú, tilbid þú Gud! Hafi nú Guds heilagir menn og postular, hafi Jóhannes Baptista, um hvørn Sannleiksmunnurinn vitnar, ad enginn sé meiri af kvinnunni fæddur, Matth. 11, hafi hans blessud módir, sem hina mestu tign hefir af Gudi þegid allra syndugra manna, sem bornir eru í þennan heim, hafi Guds heilagir englar, sem eru aldeilis án syndar, hafi þessir, segi eg, svo audmýkt sig fyrir hans hátign og veldi, hvad miklu framar byrjar þér þá, syndugur ormur! ad audmýkja þig undir volduga Guds hønd, sem allur ert í synd,

og ecki eitt augnablik lifir án syndar í hans augliti. Hafi Sonurinn gjørst Fødurnum hlýdinn allt til daudans, já, allt til krossins dauda, Phil. 2, ef St. Páll, 1 Kor. 15, segir, ad á sídarsta degi, þegar hann afhendir ríkid Gudi og Fødur, þá muni hann (þó eptir manndóminum) undirgéfinn verda hønum, sem alla hluti gjørdi hønum undirgéfna; ættir þú þá ecki ad skammast þín, ad standa uppréttur í hans augliti, þú, sem optsinnis ert óhlýdugur, þverbrotinn, tómlátur, og forsmáir hans miklu miskunsemi, sem dagliga er ný og fersk yfir þér á hørjum morgni, Harmagr. 3. Hvar fyrir hafa Guds heilagir svo audmýkt sig fyrir Gudi? því þeir elskudu hann; því hafa þeir hann elskad? því þeir þecktu hann; því þecktu þeir hann? því þeir lærdu fyrst ad þeckja sjálfa sig; hvad þecktu þeir hjá sjálfum sér? eckert nema eymd og volædi; hvad hjá Gudi? eckert, nema dýrd og vegsemd. Gjør slíkt hid sama, og muntu finna, hvørsu ad þú ert minna enn eckert í Guds augliti; ber þig saman vid hann, þótt nockud ólíkt sé saman ad bera, og nærsta sundurleitt; gjør þad þó, því slíkur samburdur mislíkar hønum ecki, ef hann mætti duga þér til ad kannast vid eymd þína og hans dýrdarfullu hátign, hvørja þó daudligur madur aldrei kann ad þeckja svo sem hún er. Júdar spurdu Jóhannem ad, hvør ert þú? Ef þú spyr ad hvør Gud sé, þá verdur ei svarad, nema med hans engin ordum: Gud er einn andi, Jóh. 4, þó ecki svo sem adrir andar, heldur fadir andanna, Hebr. 12, og svo dýrdligur, ad hønum má vid engann hlut samlíkja, Esa. 40; um hann verdur ei nær komist ad tala, enn med þeim ordum, er undir eins medkénna fáfrædi vora til ad útmála hans dýrd, sem er, ad hún sé ómælanlig, óendanlig, óránsakanlig og óútsegjanlig. En spyr sjálfan þig ad, hvad ert þú? í fyrstunni eckert, og sídan leir jardar, sem Gud skóp hinn fyrsta mann af, Gen. 2. Gud er eylífur, sá sem er, og sá sem var, og sá sem koma mun, Apóc. 1; en hvør ert þú? nockurskonar gufa, er sést um hríd, en hverfur sídan, Jak. 4. Gud er ómælanligur, hann uppfyllir bædi himin og jørd; þad vottar Zóphar af Naema, segjandi, Job. 11: muntú med huganum géta komist ad stærd hins Almáttuga, hann er hærri enn himininn, og djúpari enn Helvíti; en hvør ert þú? mæl sjálfan þig, sem ert fárra fóta lengd, og megnar ecki med allri þinni áhyggju ad auka einni alin þar vid, Matth. 6. Gud er alvitur, allir hlutir eru berir og naktir fyrrir hans augum, Hebr. 4; en hvør ertú? þú veist ecki hvad á morgun mun ské, Jak. 4. Gud er almáttugur, hjá hønum er enginn hlutur ómáttugur, Lúk. 1; en hvør ert þú? þú formátt ecki ad gjøra eitt hvítt hár svart á þínu høfdi, Matth. 5. Drottinn er réttlátur og gódur, segir Davíd, Ps. 25, og svo sem hann er í sjálfum sér, svo er hann í sínum verkum; en hvør ert þú? þínir þánkar eru vondir í frá upphafi, Gén. 8, og svo eru þín verk, því þar er enginn sá ed gott gjøri, og ecki einn, Ps. 14. Gud er sannordur; øll hans bodord eru sannleiki, segir Davíd, Ps. 119; ef vér ótrúir erum, þá er hann trúr, sjálfum sér kann hann ecki ad neita, segir Páll, 2 Tím. 22; en hvør ertú? spyr St. Páll ad; hann mun svara þér, Róm. 3: verdi Gud sannordur, en allir menn lygarar. Hvad virdist þér nú, syndugur madur? muntú ecki, þegar þú svo heldur reikníng milli Guds og þín, munt þú ecki (segi eg) fulla orsøk hafa til ad skammast þín fyrir hans augliti, sem þér svo miklu mátkari, miklu ædri, miklu betri, miklu réttlátari er, og í einn ordi ad segja, hjá hvørjum þú ert minna enn ecki neitt ad reikna, og fyrir ut-

an allt þetta, þá hefir hann þig svo auman, svo fáráðan, svo vondan og ónógan sjálfum þér um alla hluti, upp úr þrecknum hafið, og sett þig í síns Sonar ríki, Kól. 1; en lítilæckad hann, og gjørt þér að øllu samlíkan, Hebr. 2, að því einu undanteknu, er hann var straffaður fyrir, en þú ert frelsaður frá, sem er syndin, Hebr. 5, fyrir hvørja hann er deyddur, en þú féckst lífgjøf fyrir hans dauða. Því skyldir þú þá aumastur allra skapaðra hluta Guðs á jørðunni, skyldir þú (segi eg) stæra þig, eður metnast í hjarta þínu, svo sem værir þú nockuð fyrir utan Guð, og ei miklu heldur með auðmýkt þíns hjarta, þacka hønum þess innilígar, sem hann hefir géfið þér meira vit á að þeckja það, og meira til þín lagt, enn allra annara. Einn Guðs engill hefir hønum meira að þacka fyrir hinn minnsta dropa hans gjæsku, er hann hefir til hans lagt, heldur enn allar skynlausar skepnur, fyrir øll náttúrunnar gjæði og skøpun allra hluta; en þú, syndug manneskja! hefir meira af hønum þegið í hinum minnsta náðarmola andligra gjæða, heldur enn allar englanna hersveitir í øllu því, sem øllum þeim er tillagt; hvar fyrir? þvíað, til þess, að þú lifa skyldir fyrir náð Guðs, hefir hann látið Son sinn, ecki englanna, heldur Abrahams sæði uppá sig taka, Hebr. 2, og gjørt þitt hold, sem hann uppá sig tók, englunum svo miklu æðra, sem hann hefir framar þeim æðra nafn øðlast, Hebr. 1, og látið hinn lifanda Guð í mannligu holdi deya mannligum dauða, svo þú mættir guðligu lífi lifa; því hefir hann svo miklu meira til þinnar upphefðar unnið, enn til englanna, sem Jesúm, hans Son, hefir meira kostað að endurskapa þig, heldur enn alla englana að skapa; fyrir því áttu hønum svo miklu meira að þakka enn þeir, sem hann hefir meira uppá þig kostað; en hvar með viltu hønum þacka? ecki etur hann kjøt hafranna, eður dreckur blóð hinna feitu uxanna, Ps. 50; offra hønum lofgjørðinni, og gjaldt hønum þín heit, það er auðmjúkur andi og sundurkramið hjarta, hvørt hann mun ecki fyrirlíta, Ps. 51. Þú kannt að segja: eg jafna mér ei saman við Guð, ei hef eg mig upp ámóti hønum, eg veit eg á hønum allt gott að þacka, og ef hann vill dóm halda við mig, þá hefir hann vald til að kasta lífi og sálu í eylífan eld, Matth. 10; þú segir vel, því allt þetta er meira enn satt; en ransaka hjarta þitt vel, hvørt hugur hefir altíð fylgt máli; hefir þú auðmýkt þig svo fyrir þínum Guði, sem byrjað hefir bæði með orði og verki? ef hann er þinn faðir, hvar er þá hans heiður? Gjæt að því Jesús segir, Matth. 21, um þann son, er faðirinn skipaði að erfiða í víngarðinum, og hann kvað já við, en fór þó hvørgi; það er ei nóg að nálægjast hann með vørunum, ef hjartað er lángt þar frá. Vér segjumst allir eiga að elska Guð fram yfir alla hluti, og það er það sanna auðmýktarmerki að elska hann; en Guð náði hvørnin það efnt er, þar vér látum oss á stundum alla hluti skyldari vera enn hans dýrð. Þegar holdið og Andskotinn freista þín til syndarinnar, en þér kémur þá í hug, að Guð hafi það bannað, samt hlýðir þú holdinu í þess girndum, og lætur syndina í því drottna, Róm. 6; er það ecki að upphefja sig ámót Guði, og meta framar þess munað, enn hans boðorð? hvørjir erum vér þá á meðan? ecki Guðs þjónar, heldur þrælar syndarinnar, því hvør hann syndina æfir, hann er þræll syndarinnar, segir Jesús, Jóh. 8. Vér egum að hræðast og skélfast hans ógurliga nafn; en menn vanbrúka það ástundum, til að ljúga, stela og svíkja; hvørjir erum vér þá? þeir að vísu, fyrir hvørra skuld Guðs nafn lastað verður meðal heiðíngjanna, Róm. 2. Vér seg-

jumst vera skyldugir ad hlýda hans ordi, og gjøra þar eptir; en menn daufheyrast þar vid, sitjandi undir einni prédikun hyrdulausir, og gánga þadan ávaxtarlausir, og sumum má valla þángad koma, sem þad er um hønd haft; hvad erum vér þá? forgleymanligir tilheyrendur, en ei gjørendur ordsins, Jak. 1. Í krossi og mótgángi sést allrabest audmýktin fyrir Gudi; sá audmýkir sig réttiliga undir hans voldugu hønd, er kyssir á vønd Drottins med þakklæti, því hann er hans sannur lærisveinn; en þar vill ástundum næsta mikid afbera, þar menn eru óþolinmódir undir Drottins krossi. Sumir skjóta sér undan hans sæta oki á allar lundir med óleyfiligu móti, og leita þeirra bragda, er Gud bannad hefir; er slíkt ad audmýkja sig fyrir Gudi? fjærri fer því; hvørjir erum vér þá? líkir þeim, er lída svo, sem þjófar og mordíngjar, edur þeir, sem falla inn í annars embætti, 1 Pet. 4; því hvar er vor audmýkt fyrir Gudi, ef vér viljum eckert þola hans vegna? Og svo sem vér erum nú skyldugir á allar lundir ad audmýkja oss fyrir Gudi vorum skapara, svo vill hann og ei heldur, ad vér skulum forsmá vora brædur í heiminum; því hvør hann segist elska Gud, en hatar sinn bródur, hann er ljúgari, segir Jóhannes; því ef hann ecki elskar sinn bródur, hvørn hann sér, hvørnin má hann Gud elska, þann hann sér ecki? 1 Jóh. 4. Nú er eckert verkfæri kjærleikans handhægra enn lítilætid, því þad verdur af øllum elskad, og med því dregur kjærleikurinn alla til sín, þá sem ecki kjærleikann hata; þess vegna segir Pálus um dygd þessa: kjærleikurinn er ecki mikilátur, hann þýtur ei upp, hann leitar ecki eptir því, sem hans er, 1 Kor. 13; og søkum þess, ad hann vissi, ad lítilætid var band kjærleikans, þá býdur hann kristnum mønnum, ad þeir hafi hvør annann sér í virdíngum ædra, Phil. 2; svo hefir og Jesús látid øllum sínum lærisveinum þad bodord eptir: hvør sem vill stór vera ydar á milli, hann sé hinna þénari, Matth. 20. Hefdi Jóhannes verid ágjarn hégóma dýrdar, þá hefdi hann ecki neitad því, ad hann Elías edur spámadur væri, þar hann mátti þó hvørutveggja um sig játa, þvíad þad eina vitnar Kristur, Matth. 11, um hann, en annad hans fadir Zacharías, Lúk. 1, sem ádur er sagt, og allt fólkid héldt hann fyrir spámann, Matth. 21, en hann vildi ámóti hvorugu taka, svo hann gæfi Gudi einum dýrdina, ecki ólíkur í þessu sínum Herra, hvørs engill hann var, Mal. 3, hvør þá hann var af hinum Skriftlærda kalladur: gódi meistari! svaradi hann: hvad kallar þú mig gódan? enginn er gódur, nema Gud einn, Mark. 10; ecki neitadi Herrann því, ad hann gódur væri, vildi þó ecki þiggja þann titil af hans munni, er hann svo kalladi eptir sínum þánka, þad er eins gódan og Pharísei voru, hvørja fólkid kalladi góda, af því þeir gáfu svo miklar ølmusur, en Sadúceos réttláta, af því þeir gáfu eckert eptir, tóku ei heldur neitt rángliga frá neinum; hvartil St. Páll sýnist líta, Róm. 5, er hann segir, ad varla muni finnast nockur, sá ed fyrir réttlátan deyr, því kanské einhvør findist, sá ed dæi fyrir hinn góda. Þann veg forsmádi Kristur og hans engill, Jóhannes, fánýta virdíngu heims þessa; og ei var St. Páll ødruvís lyndur, er hann segir, 2 Kor. 12: ef eg hrósadi mér, þá væri eg þó enginn dári, því eg skal satt segja; en eg hlífist vid þad, svo ad enginn þenki um mig fram yfir þad, sem hann sér mig vera, edur heyrir af mér.

Jóhannes segir hér í gudspjallinu: greidi þér gøtu Drottins! Ord þau eru tekin af Esajæ spádómsbókar 40 Kap., þar ed svo stendur: þar er rødd eins hrópanda í eydi-

mørku: greidi þér gøtu Drottins, og gjørid slétta vegu Gudi vorum í óbygdinni. Þegar menn rydja einn veg, og gjøra hann færan, taka menn í burtu stórgrýti og allar ójøfnur, svo greidt verdi um ad fara. Ossi og hroki veraldar þessarar eru torfærur þær, sem Guds veg hindra í mannsins hjarta; hvadan kémur stríd og barátta manna ámedal? hvadan kémur øfund og úlfbúd? hvadan vex agg, reidi og þræta? hvadan uppstígur ágirni og fédráttur? hvadan framkémur mord og mannslag? hvadan er þad, ad menn tønnlast og tyggjast innbyrdis, þar til þeir umsídir mættu verda uppetnir? Zach. 11; kémur ecki allt þvílíkt af hinni bølvudu drambsemi, er Satan innrætir í mannanna hjørtu? hvørnin á Zíons Kóníngur ad ríða um slíkan veg, þegar sá Drottnarinn kémur til síns musteris, Mal. 3, sem er mannsins hjarta. Þeir breiddu sín klædi á veginn fyrir hann, þegar hann sídarst innreid til Jerúsalem, og dreifdu kvistum trjánna á hans gøtu; þad var audmýktar og fridar merki; því á og í burtu ad rydja stórgrýti drambseminnar og offtopans af hans leid, ecki med líkamligum verkfærum, heldur med Guds ordi, um hvørt Páll skrifar, 2 Kor. 10, ad vopn herfarar vorrar séu ei líkamlig, heldur krøptug fyri Gudi, nidurbrjótandi hugrenníngarnar, og allar hædir, sem ad upphefjast ámóti Guds þeckíngu; en hvørjar munu þær hædir vera? þad eru, medal annara, fjøll drambseminnar; því eckert mótstrídir sannri Guds þeckíngu meir, enn þeckíngarleysi síns egin óverdugleika, sem er módir drambseminnar; því segir rødd hrópandans, ad allir dalir skuli upphefjast, og øll fjøll og hálsar nidurþryckjast; hvad er þad annad, enn þad, sem Guds módir sýngur í lofkvædinu? Lúk. 1: dramblátum hryndir hann af stóli, en upphóf lítiláta. Og þótt ad þessi hrópandans rødd spái sérílagi um Guds nád í evangelíó, og lagfæríng allra hluta fyrir Kristum, hvørrar frumkvødull Jóhannes var, þá má og þad vel heimfæra uppá þetta efni, því fátækum, þad er, andliga voludum og audmjúkum í hjarta, verda gudspjøllin bodud; og þad ecki sízt vegna þeirra orda, er hér standa skømmu sídar í þessum 40 Kap. Esaíæ, á þennan hátt: þar er ein rødd, sem segir: prédika þú; og eg sagdi: hvad skal eg prédika? allt hold er hey, og allt þess ágjæti svo sem blóm akursins, grasid uppþornar og blómstrid fellur af, þá Andi Drottins blæs á þad, já, fólkid er hey. Hvar er þá, segid mér, hvar er þá allt vort atgjørfi, og allt þad menn dramba af í heiminum? er þad audur og ríkdómur? fallvalt er þad, og gjørir margan vondan; þad ablast med áhyggju, en tapast med sorg; og nema menn gjøri, svo sem Jakob bydur þeim ríku, Kap. 1, ad hrósa sér í sinni lægíngu, þá er þad volædinu verra. Er þad metord og virdíngar? en Davíd segir, ad madurinn blífi þó ecki lengi í heidrinum, Ps. 49, og þrældómur eru þau reyndar. Er þad gøfugt foreldri og afsprengi? en vér erum þó allir af Adam komnir, hann var útlagi Guds úr Paradís, fyrir hvørja søk, er oss alkunnugt, Gén 3. Fegurd og prýdi líkamans? þad er fallvallt, því blómstrid fellur af, segir Esajas í 40 Kap; einn sjúkdómur fær því øllu umbreytt, því þegar þú tiptar, Drottinn! þá følnar øll þeirra fegurd, Ps. 39. Fagur búnadur og skrautlig klædi? þad sagdi einn af þeim gømlu, ad væri, eins og ef þjófurinn stærdi sig af snørunni. Þróttur og styrkleiki líkamans? en hesturinn er enn þá sterkari, því skyldu menn hann þá ecki virda; en hinn Almáttugi hefir enga lyst á styrkleika hestsins, edur á fótleggjum mannsins; hjá Drottni eru þeir allir vel þockadir, sem hann óttast, og til hans miskunar vona,

Ps. 147. Hvad er þá framar, sem madurinn kunni svo ad metnast af? Kunnátta og vísdómur er mest tignadur í heiminum, og er hin ágjætasta Guds gjøf, en svo er hann bestur, ad hann sé med Guds ótta kriddadur; þad vottar St. Jakob, segjandi: ef nockur er vís, edur med skynsemi gáfadur medal ydar, þá auglýsi hann verk sín i gódri umgengni med skynsamligu hóglæti, Kap. 3; og hvad eru allir vorir vitsmunir fyrir utan þetta? Páll segir, ad þeir séu hálfverk, 1 Kor. 13; og hvad meira er, ad þeir eru einskis verdir, og jafnvel skadligir, nema þeim Guds ótti og kjærleikurinn fylgi; því segir Postulinn enn aptur: 1 Kor. 8: ef einhvør þykist nockud vita, þá veit hann þó enn nú eckert, svo sem vita byrjar, en ef nockur Gud elskar, hann er fæddur af hønum. Og þótt ad skynsemin og vitsmunirnir séu ein sú hin besta Guds gáfa, er hans gjæska hefir sæmt oss med, þá verdur henni med drambseminni svo spillt, ad hún verdur óviti argari; því segir Páłus, 1 Kor. 3: enginn villi sjálfan sig, ef nockur þykist vitur-vera medal ydar í øld þessari, hann verdi heimskur, svo hann vitur verdi; þar skilst mér Postulinn meini, ad hann skuli gjæta ad, hvad lítid hann veit, svo hann stæri sig ecki, því skynsemi veraldar þessarar, segir hann, er heimska hjá Gudi, 1 Kor. 3. Nú þó ad allar þessar Guds gáfur séu harla gódar, ef þær eru rétt brúkadar, þá er samt þess ad gjæta, ad þad er ecki vort egid, og hann á frjálst, sem þad allt lénti, ad taka þad frá oss á hvørjum tíma, sem vér þad vanbrúkum. Af øllu þessu sjáum vér, hvad lítid ad þad sé, er daudligir menn brúka til stærilætis, gjætandi ecki þess, ad virdíngin elltir þann, sem hana flýr, en flýr fyrir þeim hana eltir, ef ei annarstadar, þá hjá Gudi. Postulinn segir til Gal. 6: ef nockur þykist vera nockud, þar hann er þó eckert, hann villir sitt hjarta; en ef vér eckert erum, því vilja menn þá krefja þess, svo sem annarar vitaskuldar, ad vér séum virdtir af mønnum? Ei segi eg þad, ad þeim skuli ei heidur veita, er heidur heyrir, Róm. 13, því þad er Guds bod; hitt segi eg, ad þeir, sem vid eiga ad taka, skuli ecki una því illa, þótt af slíku megi bera ástundum; því sá, sem játar fyrir Gudi, þad hann eckert sé í hans augliti, og þad af alvøru og hræsnislaust, þá sé eg ecki, ad hann þurfi meir ad syrgja fyrir virdíngu sinni, heldur enn hinn, sem ekki er enn nú fæddur. Hjá oss er ekkert gott; því skyldum vér stæra oss? Hjá oss er margt íllt; því skyldum vér ei skammast vor? Oss kann margt íllt til ad falla; því skyldum vér ekki jafnvel hræddir vera? Oss kann sjálfa margt íllt ad henda; því skyldum vér ekki jafnvel hrædast oss sjálfa, og leggja af, ad forláta oss uppá þad, sem ekkert er? Ef vér játum þad fyrir ødrum, ad vér ekkert séum, og meinum þad ekki, þá svíkjum vér adra; en ef vér meinum þad og þekkjum þad, sem vér vel megum meina og þekkja, en hegdum oss ekki þar eptir, þá svíkum vér sjálfa oss. Gud sá sem er allt í øllu, 1 Kor. 15, hann lítillækkadi sig þinna vegna, syndugur madur! og þú, sem ekki ert neitt í neinu, vilt ekki brjóta odd af oflæti þinu hans vegna; Gud, segi eg enn nú, lítilækkadi sig, til ad verda madur; en madurinn vill þó ekki lítilækka sig til þess, ad verda einn andi med Gudi. Þess meir, sem þú audvirdir þig fyrir Gudi, þess meiri verdur hann í þér, og þess stærri sem hann í þér verdur, þess stærri verdur þú í hønum, því Gud mótstendur dramblátum, en lítilátum gefur hann nád, segir Jakob, Kap. 4. Og hvad hellst sem stórt edur ágjætt kallast, þad er alleina stórt og ágjætt í Gudi, og fyrir utan hann aldeilis ekkert; hvar fyrir Páll segir: hvør hann hrósar sér,

hann hrósi sér í Drottni, 2 Kor. 11; Þarfyrir, nær sá Guðsmaður hefir upptalið allt það, er aðrir reiknuðu sér til gyldis, sem er, að hann væri Hebreskur eins og þeir, Ísraels maður eins og þeir, Abrahams sæði eins og þeir, Krists þénari enn framar enn þeir; hann hafi erfiðað meir enn þeir, optar í háska verið enn þeir, þá endar hann með þessu atkvæði: ef hrósa skal, þá vil eg hrósa mér af þeim hlutum, er veikleika mínum viðkoma, 2 Kor. 11; og enn framar segir hann, Kap. 12: eg mun miklu fegnastur hrósa mér af veikleikanum, svo að máttur Drottins búi í mér; þarfyrir em eg vel tilfriðs í veikleikanum, í forsmáninni, í nauðunum, í ofsóknunum, í ángistinni fyrir Kristum, því þá eg er veikur, þá er eg máttugur. Svo er þar nú enginn ríkdómur, enginn styrkleiki, enginn heiður, engin fegurð, engin skynsemi, engin máttur, engin dýrð, engin prýði, nema í Guði alleina, og eckert það menn kunni að vegsamast fyrir, nema einsömul og hræsnislaus auðmýkt fyrir hönum. Því vil eg enda þetta mitt tal til yðar, Guðs börn! með Páls orðum í pistlinum til Gal. 6: það verði mér ecki, að eg hrósi mér nema af krossi Drottins vors Jesú Kristí, fyrir hvörn mér er heimurinn krossfestur, og eg heiminum. Hönum, Drottni Jesú, með Föður og Heilögum anda, einum og þrennum óðauðligum Konúngi og alleina ríkum, sé lof og heiður, kraptur og styrkleiki, æra og vegsemd, sögð og súngin af öllum túngum engla og manna, nú héðan í frá og að eylífu, amen!

Á Jóladaginn.

Guðspjallið, Lúk. 2 Kap.

Í þann tíma; og það bar til á þeim dögum, að það boð géck út frá keysaranum Augustó, það heimurinn allur skyldi skattskrifast. (Þessi skattskrift hófst fyrst upp, þá Cýreníus var landsstjórnari í Sýrlandi.) Og þeir fóru allir að láta skattskrifa sig, hvör til sinnar borgar. Þá fór og Jóseph af Galílæa úr borginni Nazareth upp í Júdeam, til Davíðs borgar Bethlehem, af því að hann var af húsi og kyni Davíðs, svo að hann léti skattskrifa sig þar með Maríu sinni festarkonu óléttri. En það skéði svo, þá er þau voru þar, að þeir dagar fullnuðust, að hún skyldi fæða; og hun fæddi sinn frumgétinn son, og vafði hann í reifum, og lagði hann niður í jötuna, þvíað hún féck eckert annað rúm í géstaherberginu. Og fjárhirðarar voru þar í sama bygðarlagi um grandana við fjárhúsin, sem geymdu og vöktu yfir hjörð sinni um nóttina; og sjá þú! það engill Drottins stóð hjá þeim, og Guðs birti ljómaði íkríngum þá, og þeir urðu mjög óttaslegnir; og engillinn sagði til þeirra: hyrði þér ecki að hræðast! sjáið, eg boða yður mikinn fögnuð, þann er skér öllu fólki, þvíað í dag er yður Lausnarinn fæddur, sá að er Kristur Drottinn í borginni Davíðs, og hafið það til merkis, að þér munuð finna barnið í reifum vafið, og lagt vera í jötuna. Og jafnsnart þá var þar hjá englinum mikill

fjøldi himneskra hersveita, sem lofudu Gud, og søgdu: dýrd sé Gudi í upphædum, og fridur á jørdu, og mønnum gódur vilji.

Exordium.

Skéfilig ógnan mundi vesølu mannkyni hafa stadid af því hrædiliga straffi, med hvørju hinn réttláti Gud fargadi hinni vantrúudu verøld á døgum Nóa, nema hans gjæska hefdi gjørt sáttmála vid mannkynid, ad hann framar ecki vildi eydileggja jørdina med vatnsflódinu, og þessu til merkis sett bogann í skýin, segjandi: þegar þessi bogi verdur í skýinu, þá vil eg minnast á sáttmálann á milli Guds og allra lifandi sképna, af øllu holdi á jørdunni, Gén. 9; med þessúm hætti lýsti hinn nádugi Gud fridi yfir jørdunni og þeim þar inni búa, og er þad víst, ad hann hefir litid undir eins til þeirra, sem á hans eingétins Sonar nafn trúa mundu. Fjærri sé því, ad regnboginn kynni því ad valda, ad Gud yrdi manninum nádugur, ei heldur þurfti hann ad láta minna sig á þad hann gjøra vildi, jafnvel þótt ritníngin svo tali ad manna plagsid; allir hlutir eru opnir og naktir fyrir honum, Hebr. 4; en þar Jesús situr til hans hægri handar, og hann sér þar ljóma sinnar dýrdar og ímynd sinnar guddómligrar persónu, Hebr. 1, voru holdi íklædda, og bidjanda fyrir oss, þá má hann ei annars enn minnast sinna miklu miskunsemda, sem verid hafa í frá upphafi, sídan hann lofadi, ad kvinnunnar fædi skyldi sundurmola høggormsins høfud, Gén. 3. Bid þér eins teikns af Drottni þínum Gudi, sagdi Drottinn til Achas, hvørt heldur þad er nidri í undirdjúpunum edur á hædum uppi; en hann sagdi: ei vil eg þess bidja, svo eg freisti ecki Drottins; þá sagdi Spámadurinn: svo heyrid þér þá af húsi Davíds, hvørt er þad oflítid, ad þér þjáid mennina, þad þér einnin viljid ángra minn Gud; fyrir því mun Drottinn sjálfur géfa ydur eitt teikn: sjá þú! ein jómfrú mun barn géta, og einn son fæda, og hann mun hún kalla Immanúel, Esa. 7. Þetta er teikn hins mikla Guds og Drottins vors Jesú Kristí, hvør ad er engill sáttmálans á millum Guds og manna, Mal. 3; hann er øllum til merkis séttur, ecki í skýum himins, heldur fæddur af einni jómfrú á medal vor hér á jørdunni, til stadfestu þar um, ad þeir fái allir kvittun syndanna, sem á hans nafn trúa, Act. 10. Sæl eru þau augu, er sjá hvad þér sjáid, sagdi Endurlausnarinn vid sína lærisveina, Lúk. 10; en ecki taladi hann alleina um þad, ad lita sig og heyra med útvortis skilníngarvitum; margir sáu hann, og hneixludust á hønum; þeir sáu hann, og þar var eckert girniligt á hønum, Esa. 53; þeir sáu hann, og byrgdu fyrir sjónir hønum, Lúk. 22; þeir sáu hann, og hræktu í hans andlit, Matth. 26; þeir sáu hann, og sáu undir eins sína vild á hønum. En svo sem Gud setti sinn boga í skýin til þess, ad hann væri nádarteikn øllum mønnum, og hefir hann þó sjálfum sér geymt ad straffa þeirra ógudligt framferdi, sem hans nád forsmádu, svo hafa þeir margir séd Kristí þjónsmynd hér í nádinni, er sjá munu hann reidan og ógurligan, þegar hann kémur í skýum himins med makt og miklu veldi, Lúk. 21. En ef vér viljum vita, um hvørja sjón hann talar, þá heyrum hvad hann sagdi vid Thómas postula, Jóh. 20: af því þú sást mig, Thómá! þá trúdir þú; en sælir eru þeir, sem ecki sjá, og trúa þó; þad er, ad sjá Jesúm Kristum, Guds og Maríu son, voru holdi klæddan, med augum hins innra manns, oss til réttlætis, til helgunar og eylífrar sáluhjálpar géfinn, 1 Kor. 1; oss, segi eg, sem ad í syndinni erum gétnir, og í syndinni fæddir, Ps. 51, reidinnar børn, Eph. 2, og Guds óvinir af náttúrunni, Róm. 5. Þessi dýrdarfulla sjón verdur ydur og øllu mannkyni frambodin í lofsaung heilagra Guds engla, þar þeir syngja: fridur á jørdu, og mønnum gódur vilji; og viljum vér á þessum hátídisdegi þessi h. ord nockud gjørr yfirvega, og af þeim hugleida, hvørsu glediligur ad þessi fridur sé, og hvørnin vér egum hønum ad taka. Til þessa eyrindis framkvæmdar virdist ad hjálpa oss vor nýfæddi Immanúel, fyrir krapt sinnar forþénustu, amen!

Utleggingin.

Hvad mun því valda, brædur mínir! ad hinir himnesku andar eru svo gladir á fædíngarnóttu mannkynsins Endurlausnara? ecki þurftu þeir frelsis vid, því þeir høfdu ecki syndgad;

Jesús hafdi Abrahams og ecki englanna sædi uppá sig tekid. Hebr. 2; hvad mun þá valda gladværd þessari? Guds Sonur er ad sönnu þeirra Herra, einnin eptir manndóminum; hefdi hann bedid sinn Födur, þegar hann var í sinni mestu ángist staddur vor vegna, þá mundi hann hafa géfid hönum meir, enn tólf legíón engla, Matth. 26; englar komu og þjónudu hönum, þá hann var hartnær yfirgéfinn, og svo ad segja, Andskotanum ofurseldur, þad hann freistadur yrdi, Matth. 4; fyrir því var þad ecki ad undra, þótt þeir gladdist hefdu, ef hinum nýfædda Syni Guds hefdi nockur heidur edur upphefd hlotnast; en þad mátti ecki svo kalla, því Páls talar svo hér um, Phill. 2, ad hann hafi lítilæckad sjálfan sig, takandi á sig þjónsmynd, og ordinn mönnum líkur. Þad fyrsta hann sá þessa vesæla heims ljós, var hann lagdur í einn stall, Lúk. 2, og skömmu þar eptir vard hann landflótta, Matth. 2, og um allar sínar æfistundir hafdi hann ecki þar hann kynni höfdi sínu ad halla ad, Matth. 8; því sýnist, svo sem ad hans kjörum væri ecki svo mjög ad fagna í þetta sinn. Hvad þá? brædur mínir! vér vitum eptir St. Páls munni, ad englarnir eru þjónustusamir andar, útsendir þeim til þjónkunar, er sáluhjálpina erfa skulu, Hebr. 1; og þótt ad vér séum vesælir og syndugir, þá er þó meiri gledi hjá þeim í himninum, yfir einum syndugum, sem ydran gjörir, heldur enn yfir níu og níutíu réttlátum, Lúk. 16; þar af er audsært, ad þessar Guds hersveitir hafa svo tekid ástfóstri vid oss, auma menn, þótt vér séum þeim ad öllum edlisháttum ólíkir, ad þeir gledjast yfir sérhvörju því happi, er nockur af oss hlýtur; en ef þeir svo gledjast yfir allri gjæfu vorri, því mundu þeir þá ecki venju framar lýsa þessum fögnudi, þegar oss á næturtíma upprann sú Sól, er aldrei hefir nockur fegri yfir heiminn skínid, og þegar oss sú heill ad höndum kom, af hvörri allra Guds barna, ríkra og fátækra, hærri og lægri stéttar, nálægra og fjarlægra, fæddra og ófæddra, tímanlig og eylíf heill og hamíngja uppsprettur og framflýtur; þess gétur Jóhannes, Kap. 1, er hann segir, ad af hans fyllíngu höfum vér allir medtekid nád fyrir nád. Þar fyrir ljómar hin guddómliga birti í kríngum hirdarana, svo sem vitnandi þar um, ad hann væri í heiminn borinn, sem ad er ljómi Födursins dýrdar, og ímynd hans guddómligrar persónu, Hebr. 1; frá hvörjum ljósanna Födur ad öll gód gjöf og öll fullkomin gjöf kémur, Jakob. 1; hvörjum og þócknast hefir, ad í sínum Syni skuli öll fyllíng búa, Kól. 1; já, sjálf guddómsins fyllíng, hvör ed byggir í hönum líkamliga, Kól. 2, þad er í hans blessudum manndómi, er hann af voru holdi og blódi hefir uppá sig tekid, og gjört hluttakandi guddómligrar náttúru. Æ, oss auma og synduga menn! vér sjáum ecki fyrir blinduholdsins, hvad mikid oss veitt er í Jesú holdtekju, myrkur vors skilníngs fá þad ecki höndlad, svo sem þad er; en Guds h. englum, er jafnan standa frammi fyrir hönum, Matth. 18, þeim er alkunnug sæla sú, er öllum Guds börnum er tilbúin, hvörri vér tapad höfum í Adams falli; þeim eru og ecki ókunnugar píslir fordæmdra, er kveljast munu í augsýn heil. engla, segir Jóhannes í hans opinberíngum, Apóc. 14. Því er ecki ad undra, þó englarnir fagni, þar hinn annar Adam, sem er Drottinn af himnum, 1 Kor. 15, var í heiminn borinn, til ad frelsa oss frá öllum þeim ósköpum, því þeir elska mannkynid, en vissu ad í Jesú fædíngu var mönnunum géfinn sá kostur, ad forlíkast vid Gud, og settir verda í

hans Sonar ríki, Kol. 1. Nú er þad víst ad sønnu, ad vér ecki ad fullu þeckjum hvad vér mist høfum, edur hvør ólucka oss búin væri, nema Guds Sonur væri í heiminn kominn, synduga menn sáluhólpna ad gjøra, 1 Tím. 1; en þó mættum vér ad svo miklu leiti þeckja vort andligt volædi, og svo mikid hefir oss sagt verid af hinni eylífu dýrdarvist í himmaríki, ad ef vér legdum nockurn hug á vort mál, þá mundum vér allshugar fegnir verda, ad vér høfum hana aptur fengid, og róa øllum árum ad því, ad vér sleptum henni ecki aptur ad nýu. Eg hefi nóg sagt hérum, þegar eg segi þad med ordum Esaíæ, hvørju syndir vorar til leidar koma: ydar syndir, segir hann, skilja ámilli Guds og ydar, og ydar ránglætíngar valda því, ad hann byrgir sitt andlit fyrir ydur, og vill ydur ecki bænheyra, Esa. 59; nú vitum vér þad, ad vér lifum ecki eina stund án syndar. Heyrid hvad Davíd konungur talar um allt hold, Ps. 14, Ps. 5 og 10, og 39, Sal. Ordskv. 1, Esa. 59: þar er enginn réttlátur, og ecki einn; þar er enginn skynjandi, og enginn sá ad Gudi leiti; allir hafa þeir afvikid; allir til samans eru þeir ónýtir ordnir; þar er enginn, sá ed gott giøri, og ecki einn. Nú segir Páll, er hann færir þessi ord til síns máls, Róm. 3: nú vitum vér, ad hvad sem løgmálid segir, þad segir þad þeim, sem undir løgmálinu eru, svo ad allir munnar verdi tilbirgdir, og allur heimurinn sakfallinn vid Gud. En ef Guds Sonur væri ecki i heiminn kominn, til ad frida fyrir oss, þá værum vér allir undir løgmálinu, og ennþá í vorum syndum, þvíad løgmálid er fyrir Mósen útgéfid, en nád og sannleiki er skén fyrir Jesúm Kristum, sagdi Baptista, þegar hann hóf kristnibodid, Jóh. 1. Svo adskilja nú syndir vorar á milli Guds og vor. Segid mér þá! er þad ecki mikillar gledi og fagnadar vert, ad hann er oss í heiminn borinn, sem heitir Immanúel, Esa. 7, þad er, Gud med oss, í hvørs nafni hinn nádugi Gud hefir til sinnar kristni talad, þad er til allra þeirra, er á hans nafn trúa, Esa. 54: þótt ad fjøll þessi hverfi á bak aptur, og þessir hálsar úr stad hrærist, þá skal mín gjæska ecki frá þér víkja, og sáttmáli míns fridar ecki vid þig skilja, segir Drottinn þinn miskunari. O, hvørsu glediligt er þetta! þegar einn fárádur syndari, hvørs samvitska vitnar ámóti hønum, ad hann hafi eckert annad enn daudann forþénad, þegar hann, segi eg, hugar til þeirrar ógnarligu tídar, nær kóníngar jardarinnar og høfdíngjarnir, og hinir ríku og hinir voldugu, segja til fjallanna og til bjarganna: fallid yfir oss, og hyljid oss fyri augliti hans, er í hásætinu situr, og fyrir reidi Lambsins, Apóc. 6.

Þess er og ad gjæta, brædur mínir! hvør hann er, sem ad vér vorum missáttir vid; ófridurinn er ad því leiti hrædiligur, sem hann er voldugur til, sem herjar á landid. Hvør er sá kóníngur, er hann færir hernad á móti ødrum kóníngi, ad hann eigi setji sig nidur og rádslagi, hvørt hann géti med tíu þúsundum mætt hønum, sem med tuttugu þúsund kémur á móti hønum? sagdi Drottinn vid Lærisveinana, Lúk. 14, til ad sýna þeim, hvør ad væri munur Guds og manna. Munum vér géta svarad hinum réttláta Gudi einu ámóti þúsund, ef hann vill í dóm vid oss gánga, Job. 9; hann er Herrann, vér erum þrælarnir; hann hefir skapad oss, vér vanskøpum oss dagliga; hann hefir oss allt gott giørt, vér gjørum allt íllt ámóti hønum; hann vegur fjøllinn á vigt, og hálsana med sínum minnsta fíngri, Esa. 40; vér megnum ecki ad gjøra eitt svart hár hvítt á voru høfdi, Matth.

5; hjá hønum er engin umbreytíng, edur mynd til umbreytíngar, Jak. 1, vér erum ein vatnsbóla; vér megnum ecki hinum minnsta vesæling hid minnsta mein ad vinna, án hans vilja, hann hefir vald til ad kasta lífi og sálu í eylífan eld, Matth. 10; hvør vill fá stadist, nær slíkur Herra er reidur? Hvørsu fagnadarsæll er, þá bodskapur þessi, ad vér frid-keyptir erum, og í sátt komnir vid hann, sem allt vald hefir, bædi á himni og jørdu? Matth. 28. Og ef vér viljum gánga nær, og skoda, hvør ad sé mismunur løgmálsins, sem fyrir Mósen er géfid, Jóh. 1, og evangelíi, sem Kristur hefir fært oss úr skauti Fødursins, þá er þad í mørgum hlutum audséd. Løgmálid var med stórri ógnan og reidarþrumum útgéfid; ef ad jafnvel eitt kvikindi snertir fjallsræturnar, sagdi Gud, Exód. 19, þá skal þad dauda deya; hid fyrsta nýa testamentisins evangelíum er med lofsaung heilagra engla bodad, og almenniligu fridarbodi yfirlýst. Allt fjallid Sínaí skalf og titradi af Guds ógnan; þar sáust leiptranir og eldíngar, svo ad Móses, sem var hinn mesti fullhugi, og svo var kunn-ugur Gudi, ad hann taladi vid hann, eins og madur vid mann talar, Exód. 33, sagdi: eg em hræddur og skjálfandi; hvad Páls tiltekur til dæmis um þessi stóru undur, Hebr. 12; en hér ljómar Guds birta í kríngum hirdarana, og engillinn segir vid þessa vesælíngs smalamenn: óttist ecki, þvíad í dag er ydur Lausnarinn fæddur, sá ad er Krist-ur Drottinn, í borginni Davíds. Menn halda, ad englarnir hafi gengid á milli Guds og Mósen, til ad afhenda hønum Løgmálid, eda ad vísu á einhvørn hátt þjónad ad þessu; þad segir Stephanus hinn fyrsti píslarvottur Guds, nærri med berum ordum, tvís-varsinnum, Act. 7; þad stadfestir St Páll, Gal. 3, og Hebr. 2; en ei heyrist, ad þeir hafi þá blídliga til hans talad, sem ei var von, því løgmálid verkar reidi, Róm. 4, og er vegna yfirtrodslunnar útgéfid, Gal. 3. Eg vil ecki fá mér til orda þær grimmu hótanir, er løg-málinu fylgja: ef þú hlýdir ecki raustinni Drottins Guds þíns, segir Móses, Devt. 28, þa skulu allar þessar bølvanir koma yfir þig og høndla þig; bølvadur skaltu í borginni vera, bølvadur á akrinum, bølvud skal þín hyrdsla vera, hvar þínar afgángsleifar eru, og bølvad-ur skal þinn lífsins ávøxtur vera, þinn jardarávøxtur og þinna sauda, bølvadur skaltu vera, nær þú gengur inn, bølvadur nær þú útgengur! med ødru fleira, og allri þeirri ólucku er løgmálsins yfirtrodsla steypir yfir syndugar manneskjur, og hrædiligt er upp ad telja. Ó! hvørsu er þad ólíkt hønum, er sagdi: komid til mín, allir þér sem erfidi drýgid og þúnga erud þjádir! eg vil endurnæra ydur, Matth. 11; hann medtók tollheimtumenn og bersynduga, át og drack med þeim, Lúk. 15, til ad ávinna þá til Guds ríkis; þoldi brígsli og ámæli vondra manna þeirra vegna; hann, ed sagdi vid hina bersyndugu hórkonu: hafi enginn fordæmt þig, svo fordæmi eg þig ecki heldur, gack burt, og syndga ecki framar, Jóh. 8; svo ad þad má satt játa, ad hinn nádugi Gud hefir ecki um skør fram spád um sinn eingétinn Son, Esa. 42: sjá minn Þjón, þann er eg annast, og minn hinn útvaldi, á hvørjum eg hefi velþóckan; eg hefi hønum minn Anda géfid, hann mun dóminn útflytja medal heidinna þjóda; hann mun hvørki kalla né hrópa, og hans raust mun ecki heyrast á strætunum; þann brákada reyrlegg mun hann ecki í sundurbrjóta, og þann líttlogandi hørkveik mun hann ecki útsløckva; hann mun kénna ad halda dóminn med sannleikanum; hann mun ecki møgl-unarsamur né hrædiligur verda, svo ad hann á jørdu dóminn uppbyrji, og eyarnar munu

eptir hans løgmáli vænta. Þegar þér nú þetta hvörttveggja samanberid, brædur mínir! og ef þér þykist nockru vid Gud sekir vera, þá er líkligt ad þér munud finna til í hjarta ydar, hvørsu gledilig ad sé Jesú fæding. Gydíngum var føgnudur þessi allra fyrst bodadur, svo sem von var til, svo ad spádómarnir yrdu uppfylltir; þess géta þeir St. Páll og Barnabas, Act. 13, er þeir søgdu vid þá: til ydar byrjadi fyrst ad tala Guds ord, en vær adrir høfum þess sídan notid; þar fyrir spáir Esaías svo um Jerúsalem: myrkrid mun hylja jørdina, og dimman þjódirnar, Esa. 60, en Drottinn mun upprenna yfir þér, og hans dýrd mun sjást yfir þér, og heidíngjarnir munu gánga í þínu ljósi; því lýsir engillinn í samtali vid hirdarana, þar hann segir: eg boda ydur mikinn føgnud, þann er skér øllu fólki; hér er ecki Gydíngur né Grickur, eda Schýtiskur, ecki þræll edur frelsíngi, Gal. 3, heldur allir eitt í Kristó Jesú, Kól. 3. Eptir hans løgmáli munu eyarnar vona, segir Esaías 42; þad eru heidnar þjódir, svo plagar ritníngin þær optliga ad kalla; þetta megum vér, bædi ad raun og nafni, tileinka oss, sem byggjum hólma þenna; ad sønnu hefir Guds eylíf fyrirhyggja skotid oss út undir hid ysta heimsins skaut; kannské og ad mørgum þykja megi, ad vér høfum varhluta farid af margri fullsælu heimsins; en þar ámóti høfum vér ecki ad segja af margri þeirri ólucku og andstreymi, sem annarstadar í heiminum plágar synduga menn, svo vér erum skyldugir ad vidurkénna, ad Gud hefir vel til vor gjørt, ef vér kynnum med ad fara; en hvørnin sem þessu er varid, þá hefir hann ecki gjørt oss afskipta af andligum hlutum, sem mest á rídur.

Stutt stund er þad, ad vér egum vid þetta tímanliga ad búa, hvørt heldur oss gengur med edur mót; en eins vel er oss Jesú blessud tilkoma í holdid bodud og ødrum, eins vel hans pína og daudi, eins vel hans upprisa, eins vel hans uppstigning, eins vel útsending hins Heilaga Auda; á engu af þessu høfum vér nockurn skort, heldur enn hvør ønnur þjód í heiminum, og ef eg má segja, þá erum vér betur hér med forsorgadir enn margir; því høfum vér engu sídur ordsøk til ad fagna og lofsýngja hinum góda Gudi í hjørtum vorum, Kól. 3, heldur enn allur heimurinn; já, øll Guds kristni, hvar helst sem hún er í heiminum, hún má játa þad satt ad vera, er Pálus segir, Eph. 2, um heidíngjana: nú eru þér í Jesú Kristó, sem ádur fjærri vorud, nálægir ordnir fyrir blód Jesú Kristí, því hann er vor fridur, hann sem gjørir eitt af bádum, og girdíngu midveggjarins hefir niburbrotid. J kríngum Jerúsalems musteri var einn steinveggur; þángad leyfdist heidíngjum ad koma, en ecki lengra, svo ad þjónustugjørdin ecki saurgud yrdi af óumskornum mønnum, og til þess lítur Postulinn í þessum ordum. En sídan Guds Sonur er í heiminn borinn, þá er í Kristó hvørki umskurn né yfirhúd, Gal. 5; því segir og Páhus aptur, ad hann afmád hafi løgmál bodordanna, sem var innifalid í setníngunum, fyrir sitt hold, svo hann gjørdi í sjálfum sér tvo ad einum nýum manni, og gjørdi frid, Eph. 2. Þetta er medal annars sá fridur, er englarnir boda; fridur millum Guds og manna, því Gud er madur ordinn; fridur millum himins og jardar, því Gud hefir í Kristó alla hluti forlíkad vid sig (semjandi frid fyrir blódid hans kross), hvørt heldur þeir eru á jørdu edur himni, Kól. 1; fridur vid heilaga Guds engla, hvørra samneyti vér høfdum af oss brotid, því

segir Páluṡ, ad vér séum komnir til fjallsins Zíon, og til borgar Guds lifanda, Jerúsalem himnar himnesku, og til margra þúsunda englanna, Hebr. 12; fridur á milli Gydínga og heidíngja, því þad er í Jesú blessadri hingadkomu framkomid, sem Drottinn spáir, Zach. 8, segjandi: á þeim døgum skulu tíu menn (þad eru margir) af øllum þjódum og túngumálum þrífa í klædafald Gydíngsins, segjandi: vér viljum med ydur fara, því vér heyrum Gud er med ydur; þessi er Immanúel, hvør ed fyrst var sendur til fortapadra sauda af húsi Ísraels, Matth. 15, en hafdi þó adra saudi, er ecki voru af því saudahúsi, er hønum byrjádi og þángad ad leida, Jóh. 10, svo þar yrdi eitt saudahús og einn hirdir. O, hvílík djúpt audæfanna og Guds speki! Hér má þad satt játa, er Petur med stórri undran sagdi fordum, Act. 10, er Gud sendi hann til ad skýra Kornelíum og hans heimafólk: nú reyni eg í sannleika, sagdi hann, ad þar er eckert manngreinarálit hjá Gudi, heldur ad sérhvør einn, af hvørri þjód sem hann er, sem hann óttast og fremur réttvísina, hann er hønum þócknanligur, Act. 10. Þarfyrir sýngja og Guds englar hér í lofkvædinu: og mønnum gódur vilji; þad kallar textinn velþóknan; hvar mundi þessa velþóknan vera ad finna, brædur mínir? ecki hjá vesælu mannkyni, allra sízt á þeim døgum, þegar Drottinn kom til sinnar eignar, og hún þeckti hann ecki; og kémur þad hér fram, sem Jóhannes segir, 1 Pist. 4 kap: í því er kjærleikurinn fólginn, ecki ad vér elskudum Gud, heldur ad hann elskadi oss, og sendi sinn Son, ad hann yrdi forlíkun fyrir vorar syndir. Þetta er ecki af mannligum tilverknadi skéd, því an Krists er madurinn andstygd fyrir Gudi, heldur fyrir hans skuld, sem er hans elskuligur Sonur, í hvørjum hønum alleina velþóknast, Matth. 3; Þess hafa hinir adnotid, hvørra hold og blód hann hefir uppá sig tekid, því enginn hefir um aldur sitt eigid hold hatad, Eph. 5; þarfyrir er ecki ad undra, þótt Gud hafi velþóknan á þeim, hvørja hans Sonur skammast sín ecki brædur ad kalla, Hebr. 2, og þar ad auki fyrir trúna á hann eru ordnir einn andi med Gudi, 1 Kor. 6. Fyrir því samfagna nú Guds heilagir englar syndugu mannkyni, er svo brádliga høfdu þessi glediligu umskipti fengid, ad verda Guds børn af Satans børnum, leysíngjar Kristí af syndarinnar þrælum, Guds rikis erfíngjar af ørfum fordæmíngarinnar, englunum samlíkir og þeirra samlagsmenn, af lagsmønnum djøflanna. En svo sem ad þeir himnesku andar fagna þessu svo mjøg, sem ádur er sagt, ad þeir boda frid og velþóknan Guds yfir jørdunni, svo fagna og Kristí lærisveinar, og þad fólkid, er hønum fylgdi inn til Jerúsalem, þar af, ad fridur er í himninum ordinn; þar um skrifar svo Lúkas 19: og allur fjøldi lærisveinanna tóku til ad lofa Gud med føgnudi og hárri røddu, fyrir allar þær jardteiknir, er þeir séd høfdu, segjandi: blessadur sé sá sem kémur í nafni Drottins, fridur á himni og dýrd í upphædum! Merk þetta vel, kristinn madur! hinn nádugi Gud hefir látid fridarbod gánga um alla veraldina og lagt sínum postulum uppá ad auglýsa forlíkun þessa, 1 Kor. 15, hvarfyrir þeirra hljómur er útgenginn um alla heimsbygdina, Róm. 10; en Gud nádi, hvad sáir þeir eru sem vilja fallast á þau rád, ad minnast vid Soninn, svo hann verdi oss ecki reidur, Ps. 2. Gud hefir látid boda frid á jørdu; lát þér vera annt um, kristinn madur! ad verda þess fullørugur, ad þar sé og fridur fyrir þig í himninum. Allir Jesú Kristí velgjørníngar eru í hans fædíngu øllum bodnir, einnin þeim, sem fóttroda Guds Son, og sáttmálans blód al-

menniligt halda, med hvørju syndarinn er þó helgadur, Hebr. 10. Gud er ad sønnu frelsari allra manna, því hans Sonur hefir fyrir alla lidid, þó einna mest trúadra, 1 Tím. 4, því þeir einir mega frelsisins njóta, sem trúa á nafn eingétins Sonar Guds; géf því ecki upp á vegi þinnar sáluhjálpar, fyrr enn ad Heilagur Andi ber vitni þínum anda þar um, ad þú sért Guds barn, Róm. 8; en hvørnin máttu þad ødlast? þad skédur, ef þú gjørir enga sátt vid hans óvini, ecki vid Djøfulinn, því hann er Guds svarinn óvinur; vér høfum afneitad øllu hans athæfi í skírninni, hvørja Petur kallar sáttmála gódrar samvitsku, 1 Pet. 3, ecki einúngis þessvegna, ad vér í henni endurfæddir erum, og høfum styrk samvitskunnar þaraf, ad vér erum sáttir vid Gud, og kvittir um sekt upprunasyndarinnar, heldur og hins annars, ad hún minnir oss á, um alla vora æfi, ad halda vort loford af fremsta megni, og ad flecka ei samvitskuna med þeim verkum, sem Andskotanum eru til þjónustu, en Gudi til styggdar; ecki vid holdid, þvíad þess þánkar eru reidi og fjandskapur ígégn Gudi, Róm 8; enginn kann tveimur herrum ad þjóna, Matth. 6; en Kristur og Belíal eiga eckert hlutskipti saman, 2 Kor. 6. Nú eru holdsins verk augljós, þad erú hórdómur, saurlífi, óhreinleiki, lausúng, skurdgodadýrkun, fjølkýngi, fjandskapur, þrætur, kappgirni, reidi, þráttanir, sundurþyckja, flockadráttur, øfund, manndráp, ofdryckja, ofneytsla og þessum líkt, Gal. 5; ef vér þessar syndir æfum, og látum þær drottna í voru holdi, þá erum vér ecki Guds vinir, og ecki er hans fridur í oss; ecki kunnum vér heldur vid samvitskuna frid ad hafa, nema hún sofi, og mun hún þó sídar af illum draum vakna þegar vest gégnir, þegar Andskotinn kippir svæflinum undan høfdinu, og vér erum sízt búnir til mótgaungu hønum í daudans harda strídi, og er þá hætt vid ad hennar ormur verdi ad þeim ormi, sem aldrei deyr, Esa. 66; já, nema vér dagliga tøkum uppá oss Guds herskrúda, og leggjum allt kapp á ad støckva þessum óaldar flocki, eptir því, sem hvør einn verdur ásóktur, þá kunnum vér ecki frid vid Gud ad hafa, ecki Guds børn ad heita, og í engri vissu um Guds ríki edur arf himnanna ad vera, því þeir ed Kristó tilheyra, krossfesta sitt hold med þess girndum og tilhnegíngum, Gal. 5. Gjørid ei heldur samdrátt vid heim þennan, ef þér viljid Guds vinir heita, því Jóhannes segir, 1 Pist. 1: elskid ecki heiminn né þad, sem í hønum er; ef nokkur elskar heiminn, þá er ecki Guds elska í hønum. Ekki segi eg, ad menn skuli ei hafa umgengni vid heimsins børn, annars mættu þeir fara út úr heiminum, 1 Kor. 5, segir Páll; hitt er og réttvíst ad umgángast fridsamliga vid þá, sem eru af heiminum, verdi því ákomid, því Páll segir enn aptur, Róm. 12: ef þad ské kann, ad svo miklu leiti sem í ydar valdi er, þá hafid frid vid alla menn, og Davíd hælir því, ad hann hafi fridsamur verid, Ps. 120, jafnvel vid þá, sem fridinn høtudu, Ps. 119; hitt segi eg, ad menn skuli eckert samblendi edur samtøk hafa vid þá í illskunni og prettvísinni, því þad er ad færa hernad ámóti Gudi, og verdi einhvør af oss til þess kvaddur, þá eiga menn ad brjóta þenna frid og óttast eigi mennina, svo vér kunnum ad hafa frid vid hann, er sál og líf gétur drepid eylífum dauda, Matth. 10. Réttvísin og fridurinn kyssi hvørt annad, segir Davíd, Ps. 84; þar segist vel enginn vera, sem ekki fridinn kjósi, en allir vilja þó ekki réttlætid æfa, eins og hvørt kunni annars án ad vera; þar sem ekki er réttvísi, þar er aldrei fridur; þar sem ekki er hinn sanni fridur, þar er aldrei réttvísi; þad er hinn sanni

fridur, ad halda eindrægni með gudrækni og gódri skickun, en hata skammir og klæki. Þegar veraldarinnar synir eru megtugir ordnir, og hafa brotid undir sig adra, svo ad enginn vogar ad stíga á þad strá, er þeim mislikar, þá hyggja menn, ad þeir séu í fridi; en þad er víst, ad þeir, ed ødrum hafa rángliga tilgjørt, hafa þá hvad minstan frid, er þeim sýnist einskis ófridar von vera, því fridur þessi heldur jafnan stríd vid samvitskuna, og nær þeir hafa engan ad berjast vid, þá berjast þeir vid sjálfa sig; svoddan fridi ega øll Guds børn ad hafna, jafnvel þótt þad sé ná um stundir fridsemi kølluð, ad líða og samþyckja, edur ad minnsta kosti látast ecki sjá hinar verstu skammir og ódygdir, og hlutsemi kølluð, ef nockur vandlætir þarum; en þad mætti þann einu gilda, sem hefir frid vid Gud og samvitsku sína, því þótt hann jafnvel fridlaus yrdi og rækur frá mønnum, þá hefir hann altíd fridland í Guds ríki, og þótt Gud taki hann ei svo fljótt í burt úr heiminum, þá vardveitir hann þann hinn sama fyrir heiminum, Jóh. 17.

Þad er gott, ad vera hlutsamur med sama hætti og Nói, Loth, Móses, Samúel, Davíd, Elías, Esajes, Micheas, Jeremías, Jóhannes Baptista, St. Páll og adrir Guds menn, er héldu brixli Kristí stærri virdíngu ad vera, enn heidur veraldar þessarar Hebr. 11. Esajas 9, nefnir vorn Immanúel fridar-høfdíngja, en þó segir þessi høfdíngi, Matth. 10: meinid ecki, þad eg sé kominn til ad senda frid á jørdu; eg er ei kominn til ad senda frid, heldur sverd, því eg er kominn til ad setja manninn upp ímóti fødurnum, og módurina upp ímóti dótturinni, og sonarkonuna ámóti módur bónda síns, og mannsins heimamenn verda hans óvinir. Hvør er þá fridur sá, er Drottinn hefir fært oss af himnum? þad er fridur millum Guds og manna, en ecki fridur millum Guds barna og hans óvina: fridur vid samvitskuna, en ecki vid syndina: fridur vid Guds løgmál, en ecki vid holdid; en ef nockur af þeim, er hann talar um, Matth. 10, samþyckir ecki þessa fridar-kosti, þá er sá hans óvinur, og á engan frid vid þann sama ad gjøra; því sá sem ecki hatar fødur og módur, brædur og systur, fyrir hans skuld, hann er hans ecki verdugur, Matth. 19. Ad sídurstu er þetta sá fridur Guds, sem ædri er øllum skilníngi, Phill. 4; minn frid géf eg ydur, minn frid læt eg hjá ydur, ecki svo sem heimurinn gefur þá géf eg ydur, segir Jesús vid lærisveinana, Jóh. 14. Þad er svoddan fridur, sem gjørir oss ríka í fátæktinni, frjálsa í þrældóminum, glada í sorginni, metta í húngrinu, innlenda í útlegdinni, og um alla hluti oss sjálfum fullnóga, þá vér eckert høfum. Þessi fridur gjørdi Job heilbrygdann í krøminni, Davíd réttlátan midt í syndinni; hann digtadi loffsaunginn fyrir Pál og Sýlas í myrkvastofunni, Act. 16; hann gladdi Kristí postula þá þeir gengu fagnandi, og þó húdstrýktir út frá rádinu, Act. 5; hann huggadi Maríu undir síns Sonar krossi, og enn-nú í dag alla þá, er hann bera med henni. Og fyrir því, brædur mínir! ad þessi fridur er svo mikill og svo dýr, ad án hans er enginn fridur, og þeir ed þenkja á himneska hluti, kunna engan frid ad hafa, þegar þeir hans sakna, þótt øll verøldin hlæi á móti þeim, þá grátbæni eg ydur fyrir ydar velferdar sakir, ad endíngu med ordum Páls, þar hann segir: vér erum sendibodar vegna Krists, 2 Kor. 5, og svo sem Gud beiddi fyrir oss, þá bidjum vér í Kristí nafni: sættist vid Gud. En þú, nádarfulli himneski Fadir!

F

sem med dýrmætu blódi þíns eingétins Sonar hefir endurkeypt velferd sálna vorra, géf þú þínum børnum ad elska þig, elskast innbyrdis, og halda eindrægni í andanum, svo allir þeckja megi, ad þeir séu þíns Sonar lærisveinar, Jóh. 13; géf þeim ad hlaupa svo skeid lífdaga þessara, ad þeir fái yfirunnid fyrir hann, sem heiminn hefir sigrad, svo ad þínir þjónar mættu med Símoni í fridi fara eptir ordi þínu, Lúk. 2, nær þér þóknast, ad þeir gánga skuli veg allrar veraldar; bænheyr þad Herra, himneski Fadir! fyrir Jesúm Kristum, amen!

Ønnur prédikun á Jóladaginn.

Gudspjallid, Jóh. 1 Kap.

Í upphafi var Ord, og þad Ord var hjá Gudi, og Gud var þad Ord, þad sama var í upphafi hjá Gudi; allir hlutir eru fyrir þad gjørdir, og án þess er eckert gjørt, hvad gjørt er; í því var lífid, og lífid var ljós mannanna, og ljósid lýsir í myrkrunum, og myrkrin hafa þad ecki høndlad. Þar var einn madur af Gudi sendur, sá hét Jóhannes; hann kom til vitnisburdar, ad hann bæri vitnisburd af ljósinu, svo ad allir skyldu fyrir hann trúa; eigi var hann þad ljós, heldur ad hann bæri vitnisburd af ljósinu; þad var satt ljós, hvørt ed upplýsir alla menn, komandi í þennan heim; þad var í heiminum, og heimurinn var fyrir þad gjørdur, og heimurinn þeckti þad eigi. Hann kom til sinnar eignar, og hans sjálfir medtóku hann eigi; en svo margir sem hann medtóku, þá gaf hann þeim makt Guds børnum ad verda, þeim sem á hans nafn trúa, eigi þeim sem af blódinu, eda þeim, sem af holdsins vild, edur af mannsins vilja, heldur þeim, sem af Gudi eru fæddir. Og Ordid vard hold, og bygdi med oss, og vér sáum þess dýrd, dýrd svo sem eingétins Sonar af Fødurnum, fullan nádar og sannleika.

Exordium.

Daníel Spámadur í sinnar bókar ødrum Kapítula, segir frá því, ad Nebúcadnezar kóngi hafi gésist sýn nockur í draumi, er hann kvad sídan ad væri horfin úr minni sér, og beiddi fjølkýngismenn sína og spásagnara, ad þeir segdu hønum drauminn; en þeir tøldust undan bodi konúngs, og svørudu þannveg: þar er enginn madur á jørdunni, er megi gjøra þessa konúngsins skipan, hvar fyrir enginn høfdingi edur Drottinn hefir nockru sinni þvílíks krafist af nockrum Spámanni edur Kaldeó, því sá hlutur er konúngurinn æskir eptir, er svo dýrmætur, ad enginn má hann segja konúnginum, nema godin, hvør ed ecki byggja med holdinu. Nú jafnvel þótt ad Spámenn þessir væru Satans þjónar, þá má þó ecki því á móti segja, ad þessi þeirra afsøkun var gyld á alla vegu. En þess meira sem heidingjar þessir høfdu til máls síns, þess meira høfum vér, kristnir menn, Gudi ad þacka, ad hann hefir oss þann í heiminn sendt, er þad hefir gjørt, er enginn manna gjøra kunni. Kaldea-lands vitríngum þótti þad nýúngar, ad kóngurinn skyldi leggja þeim uppá þennan hlut; en hinn alvitri Gud hefir gjørt einn nýan hlut á jørdu, ad konan hefir umkríngt manninn, Jer. 31; hvort spádómur þessi eigi ad skiljast um holdtekju Drottins, edur ei, er eg ecki aldeilis vissum, samt flýgur mér í hug af þessu, ad þad hefir aldrei um æfi heyrst, ad nockur hafi undireins mey og módir verid; ad hann, sem uppfyllir himin og jørd, kreptist í einum stalli; ad Gud er madur ordinn. Margvísliga og á marga vegu hefir Gud talad vid fedurnar í fyrnd-

inni, en þad er nýr hlutur, ad hann talar vid þá fyrir Soninn, Hebr. 1; og ad Gud, íklæddur mannligu holdi, sá eingétni Sonur Fødursins, sem er í hans skauti, hann í egin persónu opinberar syndugum mønnum allan hans vilja og veg sáluhjálparinnar. Spásagnararnir fortóku þad, ad Gud mundi byggja med holdinu; en hvad viljum vér þar um tala, ad Ordid er hold ordid, og bygdi med oss? vér heyrdum þad, sáum med augum vorum og skodudum, og hendur vorar þreifudu á því, segir Jóhannes, 1 Pist. Kap. 1. Godin eru mønnunum lík ordin, og ofan komin til vor, søgdu fordum þeir menn í Lýstris, er Páluss læknadi þann, er haltur var borinn, og vildu hafa veitt þeim Barnabæ gudliga lotníng, Act. 14; en þeir voru þó ecki nema menn, og hvad helst þeir gjørdu undrunarligt, þad gjørdu þeir í nafni Jesú Kristi; en í manndóm Drottins er hinn lifandi Gud ofanstíginn, og þessir bygd festa á medal mannanna; já, hvílíkur Gud? af hvørs krapti og fyrir hvørs almætti ad øll furduverk á himni og jørdi gjørd eru. Um þetta allrahelgasta og dásamligasta efni géfur oss ordsøk ad tala hvor upplesinn texti, hvørjum vér viljum gánga nockud nær; og þótt ad ei megi hinum góda Gudi fullþacka þar fyrir, ad enginn er sá medal vor, sem efi um guddóminn Kristi, né hans holdtekju, þá samt af því ad þetta heilaga evángelium færir oss á þá leid, sem liggur til ad tala hérum, þá viljum vér af því alleina hugleida þad, **ad Gud sé madur ordinn.**

Hér til styrki oss gódur Gud, med krapti síns Anda, amen!

Utleggíngin.

Í upphasi var Ord, segir Gudspjallamadurinn. Eg vil ecki í þetta sinn fá mér til orda, edur upptelja meiníngar manna, hvar fyrir hin ønnur Guddómsins persóna verdur ord kalladur; þó er þad víst, ad Gydíngar nefndu svo Messíam á þeim døgum, og hefir þad øllum kunnugt verid, máské þessvegna, ad ord fyrirheitisins uppá hann hlýddi; ad eg ei tali þar um, ad hinn mátkugi Gud skapadi fyrir hann alla hluti, þegar hann baud þeim ad verda med einu ordi, Gén. 1; edur og hitt, ad hann holdinu íklæddur, hefir med sannleiksins ordi opinberad oss Fødursins vilja, Jóh. 1. En hvørnin sem þessu varid er, þá segir Jóhannes, ad þetta Ord, edur Guds Sonur, hafi verid í upphafi hjá Gudi; hvort sem vér nú tøkum þetta ord, Upphaf, fyrir upphaf eylífdarinnar, sem raunar er eckert annad, en sjálf eylífdin, í hvørri ad ei er fyrr edur sídar, heldur þúsund ár hjá Gudi, svo sem einn dagur, og einn dagur svo sem þúsund ár, segir Petur, 2 Pet. 3; edur vér tøkum þad fyrir upphaf skøpunar allra hluta, Gén. 1, þá er þad audsært, ad Sonur Guds er hønum sameylífur. Páluss segir, 1 Kor. 15, ad þegar sagt verdur, ad allir hlutir séu Kristó undirlagdir, þá sé þad bert, ad sá er undantekinn, er hønum hefir alla hluti undirlagt; álíka vil eg hér um segja, nær sagt verdur, ad Guds Sonur hafi verid í upphafi skøpunar allra hluta, þá er audvitad, ad hann sjálfur hefir aldrei skapadur verid, og er þessvegna, og hefir verid, fyrir alla eylífd. Páluss tekur af tvímælin hér um, er hann segir: ad hann hafi verid, ádur enn allir hlutir voru, Kól. 1; og uppá þad, ad enginn leidi sér þad í hug, ad hann ecki sé Gudi Fødur sameylífur, þá segir Davíd konúngur, Ps. 45: þinn veldisstóll, ó Gud! er um aldur og ad eylífu; enginn efi er á því, ad þetta er um Jesúm, Guds Son, talad; því strax eptir segir Davíd: þú hefir réttlætid elskad, en hatad ránglætid, þarfyrir hefir, ó Gud! þinn Gud smurt þig med oleó fagnadarins fram yfir þína hluttakendur, Ps. 45; og þessi hin sømu ord þýdir Páluss, til Hebreos 1, uppá Jesum, hvør ed eptir manndóminum smurdur er med H. Anda; og hvad meira er, ad Drottinn sjálfur er því

samhljóda, er hann heimfærir uppá sig þau ord, er standa Esa. 31: Andi Drottins er yfir mér, af því hann hefir smurt mig, segjandi: þessi ritníng er í dag uppfyld, ad ydur áheyrendum, Lúk. 4. Og svo enginn meini, ad þetta sé talad alleina um hina eptirkomandi eylífd, þá segir Micheas, Kap. 5: þú Bethlehem Ephrata, ert enganvegin hin minnsta á medal hertoga Júda, því af þér mun framkoma sá Drottnarinn í Israel, hvørs útgángur er í frá upphafi, og fyrir allar aldir. Þegar Davíd bidur Guds Son ad spara sín fáu ár, þá finnur hann eckert dýrmætara til ad hræra hans blessudu miskunar-idur sér til medaumkunar, heldur enn hans eylífa gétnad, þar hann segir, Ps. 102: minn sterki Gud! svipt mér ei burtu midt á mínum døgum; af eylífum gétnadi eru ár þín, ádur enn þú jørdina grundvalladir, og himnarnir eru þín handaverk, þau munu forgánga, en þú blífur, allt mun þad svo sem fat fyrnast, og svo sem ødru klædi muntú umbreyta þeim, en þú blífur hinn sami, og þín ár þrotna ecki; hvør Davíds ord Pálus til Hebreos, Kap. 1, enn aptur þýdir uppá Drottinn Jesúm og hans guddómliga náttúru. Edur því mundi Esajas, Kap. 9, kalla hann Fødur eylífdarinnar, edur eylífan Fødur, nema Guds Andi hefdi skotid hønum því í brjóst, ad hann hefdi ásamt Gudi Fødur verid frá eylífu? ecki hefir Esajas talad þetta af sjálfum sér, því hann spáir svo greiniliga, ad á má þreifa, um þá hluti, er enginn madur vita kunni, nema Gud væri med hønum. En eg em viss um, ad ef hann er Fadir eylífdarinnar, þá er hann ecki ýngri enn eylífdin; en fyrst hann eylífur er, þá er ljóst þar af, ad hann er sannur Gud; þess gétur og Jóhannes í gudspjallinu, er hann segir: og Gud var þad Ord; hvør grein ad eptir ordshætti ritníngarinnar merkir sama, og hann sagt hefdi: þad Ord var Gud; svo sem þegar hann segir í ødrum stad: Andinn er Gud, þad merkir: Gud er einn andi, Jóh. 4; þetta vottar Gudspjallamadurinn med þeim verkum, er enginn kunni ad gjøra, nema Gud einn, er hann segir: allir hlutir eru fyrir þad gjørdir. Hvør vill þá þenkja um Krist annad, enn ad hann sannur Gud sé? Mér koma í hug þau ord, er sagdi heidinn madur Pýthagóras, án efa til þess ad hæda ad metnadi og ærugirnd daudligra manna, sem þó ecki kunna ad skapa eina mýflugu, og vilja þó svo sem Gudir tignadir vera: ef nockur þenkir, sagdi hann, þad hann muni Gud vera, þá skapi hann eina veròld líka þessari, og mun eg hann strax tilbidja. Jóhannes ítrekar þetta enn aptur, svo ad allir megi úr skugga gánga hérum, segjandi: án hans er eckert gjørt, hvad gjørt er; sé nú enginn hlutur án hans gjørdur, þá er þad audsært, ad hann sjálfur ógjørdur er og óskapadur, því á millum Skaparans og allrar sképnu kann enginn madur ad hyra edur ímynda sér nockurn hlut, þar enginn hefir sig sjálfan skapad, og sképna engin hefir gjørt sinn Skapara. Og svo ad vér ei meinum, ad Guds Sonur hafi verid alleina nockurskonar verkfæri í skøpunarverkinu, þá segir Davíd med ljósum ordum í þeirri grein, er eg strax las af Ps. 102, ad hann hafi veròldina grundvallad, og ad himnarnir séu hans handaverk; og ecki einasta hefir hann þessa sýniligu veròld skapad, heldur segir og Pálus, Kól. 1, fortakslaust, ad fyrir hann, þad er af hønum, séu allir hlutir skapadir, sem eru á himni og jørdu, hvad sýniligt og ósýniligt er, hvørt heldur þad eru trónarnir edur herradæmin, edur yfirvøldin, edur valdstjórnirnar; allt er þad fyrir hann, og hans vegna skapad; med þessum hinum sídustu ordum vill Pálus merkjast láta engla Guds og hinar andligu verur,

fyrir utan Gud einn, allra hluta skapara, sem einn af øllu óskaptur er. Nú væri þad ad sønnu nóg til ad vitna um guddóm Frelsarans, ad hann er eylífur og allra hluta skapari; en Jóhannes lætur ecki kyrt þar med, heldur segir hann: í því var lífid, og lífid var ljós mannanna; med hvørju hann teikna vill, ád allt hvad lífs anda hefir, andligan edur líkamligan, þad lifi af því sama lífi, og af hans fyllíngu høfum vér allir medtekid. Hvørnin útmálar Pálus hinn sanna Gud fyrir Athenuborgar mønnum, er hann fór til þeirra med kristnibodid? í hønum lifum vér, erum vér og hrærumst vér, Act. 17; en hvad er þad annad, enn þad, sem hinn sami Postuli vitnar um Krist? Kól 1, ad í hønum standi tilsamans, edur standist, allir hlutir, þad er, vardveitist og stjórnist af hønum; því segir og Postulinn, Hebr. 1, ad hann beri alla hluti med ordi síns kraptar. Eg gét ecki borid allt þetta fólk, sagdi Móses vid Gud, Núm. 11, þegar hann vildi hafa sig undanþeginn einsamall ad stjóra Israels fólki; af hvørju ordtæki ritníngarinnar eg þad fylliliga álykta, ad sá sem ber alla hluti med sínu krøptuga ordi, hann stjórnar øllum hlutum med Gudi Fødur, og Heiløgum Anda, bædi á himni og jørdu; hvad sjálfur Drottinn samþyckir, er hann segir: þad sem Fadirinn gjørir, þad gjørir Sonurinn einnin med, Jóh. 5; sem von er til, því hann segir berliga, ad Fadirinn sé í sér og hann í Fødurnum, Jóh. 14. Jóhannes segir, ad lífid hafi verid í Ordinu; en hvílíkt þad líf sé, greinir hann sjálfur, Jóh. 5: svo sem Fadirinn uppvekur og lífgar þá daudu, svo lífgar og Sonurinn þá hann vill; og þótt hann hafi þad med mørgum dæmum sannad, þá er þad samt af hans sjálfs upprisu allra kunnugast ordid. Adrir Guds menn hafa fyrir hans krapt uppvakid hina daudu, en enginn hefir sjálfan sig af daudum vakid, nema hann einn; þetta vottar hann sjálfur; því sagdi hann vid Gydínga: brjótid þér þetta musteri, en eg skal þad á þrem døgum upp aptur byggja; en hann taladi um musteri síns líkhama, segir Jóh. 2; og um sálina segir hann: þar fyrir elskar Fadirinn mig, ad eg læt mína sál frá mér, svo eg hana aptur taki; enginn tekur hana frá mér, en eg legg haná frá mér sjálfur; eg hefi vald til ad leggja hana frá mér, og vald til hana aptur ad taka; og þessara ordsaka vegna hafa heilagir Guds menn í ritníngunni ydugliga kallad hann Gud, því Gud er alleina sá ed dásemdarverkin gjørir, Ps. 72. Eg hefi allareidu nockur vitni þar til leidt af hinu gamla testamentinu, og mætti þó enn fleiri telja; en Lærisveinarnir hans og Postular, sem voru uppfræddir af hønum, sáu hann og skodudu, 1 Jóh. 1, átu og drucku med hønum, uppá hvørra lærdóm hans kyrkja bygd er, þeir ed hans vitnisburd hafa med sínu egin blódi undirskrifad, og látid lífid fyrir þennan sannleika, þeir ljúka allir einum munni upp um þetta. Hans vitni hafid þér heyrt, er Jesús elskadi, sem var Jóhannes, er gudspjallid ritad hefir, en hann talar ennþá framar, 1 Jóh. 5, segjandi: vér vitum ad Guds Sonur er kominn, og ad hann hefir géfid oss hjarta til ad þeckja hinn Sannarliga, og ad vér séum í hinum Sannarliga, þad er í Guds Syni, hann er sannur Gud og þad eylífa líf. Í Róm. 1, géfur St. Páll Gudi, allra hluta Skapara, þann titil, ad hann sé blessadur um allar aldir; en í sama Pistli Kap. 9, segir hann um Jesúm Krist: af hvørjum, (hann meinar fedrunum) ad Kristur er eptir holdinu, hvør ad er Gud yfir øllum hlutum, blessadur ad eylífu. Júdas Postuli Drottins, hann endar sinn Pistil med þessum ordum: Gudi alleina vísum

Frelsara vorum, sé dýrd og magt, kraptur og veldi, bædi nú og um allar aldir; þeim sømu ordum, sem Guds eingétinn Sonur hefir skipad oss syndugum mønnum ad kvedja Gud vorn Fødur í drottinnligri bæn, Matth. 6, med þeim sømu ávarpar hann hér vorn Frelsara, hvad hann mundi ecki gjørt hafa, nema hann vildi hafa hønum gudligan heidur veittan. Drottinn Gud þinn skaltú tilbidja og hønum einum þjóna, segir Móses, Devt. 6, og 10; og med þessum sømu ordum rak Jesús Djøfulinn burt frá sér, er hann freistadi hans, og sagdist mundi géfa hønum øll ríki veraldar, ef hann félli fram og tilbædi sig, Matth. 4; hvar af dudsært er, ad einsømlum Gudi, en engum ødrum tilheyrir soddan lotníng. En hvad segir St. Páll um Jesúm? hann segir, ad í hans nafni skuli øll kné sig beygja, bædi á himnum og jørdunni, og undir jørdunni, Phill. 2; og svo menn viti, ad hér er enginn undantekinn, þá segir Postulinn, Hebr. 1, í Davíds orda stad, ad allir englar Guds skuli hann tilbidja; en ef þad skulu englarnir gjøra, hvørjir ed sjá daugliga Guds Fødurs auglit á himnum, Matth. 18, því munu þá ecki skyldar til þess hinar óædri sképnur? Þegar Jóhannes vildi hafa tilbedid engilinn, þann er taladi vid hann, Apóc. 19, þá varnadi hann hønum þess og sagdi: sjá til, ad ei gjørir þú þetta, tilbid þú Gud; en er hann féll til fóta Guds Syni, þá aptradi hann hønum ecki, heldur lagdi sína hægri hønd yfir hann ségjandi: óttast ecki, eg em hinn fyrsti og sídasti, Apóc. 1. Og hvad opt var Drottinn vor tilbedinn, jafnvel í sinni ánaud hér á jørdunni; hin Kananiska, Matth. 15, María, systir Lazarí, Jóh. 11, hundrads-høfdínginn, Matth. 8, og adrir miklu fleiri tilbádu hann, og hann audsýndi þar med, ad hønum guddómligur heidur tilheyrdi, ad hann vard vid øllum þessum jafnskjótt og þeir beiddu. Rænínginn, sem med hønum krossfestur var, tilbad hann daudvona, sjálfan kominn ad dauda, Lúk. 23; þá sýndi Jesús fyrir alvøru, ad hann Gud var, því hvørsu mátti hann einum stórbrotamanni himnaríkid géfa, nema hann sjálfur ætti þess vald á himnum. St. Stephanus, frumburdur hans píslarvotta, hann tilbad hann midt í andarslitrunum, og var hann þá fullur af H. Anda, sem Lúkas vottar, Act. 7; heyrt hafdi hann, med hvílíku kalli ad Jesús lést á krossinum, er hann sagdi: Fadir! í þínar hendur fel eg minn Anda, Lúk. 23; en hann gjørdi þess engan mun og hins, er hann sagdi: Herra Jesú! medtaktú minn anda. Hvar fyrir? því hann vissi ad Fadir og Sonur voru eitt, og Sonurinn Fødurnum ad allri tign, dýrd og mætti samjafn eptir guddóminum. Heidíngjar þeir ed af Gudi eckert vissu, og voru án hans í heiminum, Eph. 2, þeir skøpudu sér adskiljanligar meiníngar um god sín, er þá høfdu þó ecki skapad, og meintu ad einn væri ødrum undirgéfinn, en þvílíkt er eckert um Jesúm ad þenkja, svo eylífur, svo almáttugur, svo alvitur sem Fadirinn er, svo er og Sonurinn, svo sem hinn heilagi Athanasíus lærifadir hefir oss þad kénnt í sinni trúarjátníngu. Jehóva vor Gud, Jehóva hann er einn, segir Móses, Devt. 4; en ef ecki er nema einn Gud í verunni, og þad er ádur vottad ad Jesús sé Gud, hvørnig má hann þá hønum minni vera? og því segir Postulinn, til Hebr. 1, ad hann sé útþryckilig mynd hans persónu. Eg er Jehóva, þad er mitt nafn, og mína dýrd vil eg engum géfa, segir Drottinn, Esa. 42; væri nú ecki Guds Sonur Fødurnum ad øllu jafn, og væri þetta nafn ecki guddómligrar veru, í hvørju ad eru þrjár adgreindar persónur, því mundi Gud þá sjálfur

gjæskunnar brunnur, hafa opinberad sína dýrd med þessu nafni þeim, sem øll sálarinnar velferd á því rídur ad vita, á hvørn þeir ega ad trúa, og halda engann hønum jafnan? en hann hefir skipad oss ad trúa á Soninn. Hví mundi hann segja vid Mósen? Exód. 3: eg mun vera sá eg vera mun, og þad skaltú segja sonum Israelis: Sá, ed vera mun, sendi mig til ydar. Því mundi hann segja fyrir munn Esajæ: eg er Jehóva, og fyrir utan mig, er enginn Gud, Kap. 45. Mundi nockud Guds eingétinn Sonur, sá ed er í Fødursins skauti vanheidra sínu Fødur þar med, ad gjøra sjálfan sig hønum jafnan, nema hann vissi þad væri svo? því segir hann þá: Apóc. 1, eg em alpha og ómega, upphaf og endir, sá sem er, og sá sem var, og sá sem koma mun, hinn almáttugi; því mundi hann segja vid Philippum, er hann beiddist eptir ad mega sjá Fødurinn: Philippe! sá sem sér mig, hann sér Fødurinn, trúir þú ecki ad eg em í Fødurnum, og Fadirinn í mér? Jóh. 14. Því mundi sjálfur Fadirinn kalla hann sínu nafni? edur mun hann sína dýrd ødrum gefa? því segir hann þá? Jér. 23: eg vil uppvekja Davíd eitt réttlátt sædi, sá ed mun ríkja sem kóngur, og þad skal hønum vel lukast, og hann skal fremja løg og réttindi á jørdu, á hans døgum mun Júda hólpin verda, og Israel ugglaus búa, þad mun vera nafn hans, er hann mun nefna hann med, Jehóva vort réttlæti; því mun hann aptur ítreka þetta, í 33 Kap.? segjandi: á þeim døgum mun Júda hólpinn verda og Israel tryggiliga búa, og sá ed kallar, hann mun vera Jehóva vort réttlæti; mun ei þetta vera hann, sem oss er af Gudi gjørdur, til réttlætis, til helgunar og til eylífrar sáluhjálpar? 1 Kor. 1. Hvar fyrir mun Gud alsherjar enn framar segja um sinn Son? Hós. 1: en eg skal miskuna húsinu Júda, og frelsa þá fyrir Jehóva þeirra Gud, og ei vil eg frelsa þá med boga edur sverdi edur strídi, hestum edur riddara lidi. Menn þreifa á því, ad þetta er í Jesú af Nazareth fullkomnad og framkomid; hann var alinn í fátækt, Lúk. 2; hann uppólst í armód, hann hafdi ei þar hann mætti høfdi sínu adhalla, Matth. 8; hans ríki var ecki af þessum heimi, ecki stríddu hans þénarar fyrir hann, Jóh. 18; hann skipadi Petri ad slídra sverdid, Matth. 26; í sinu mesta ysirlæti reid hann einni øsnu inn til Jerúsalem, Matth. 21, hvadan hann var eins og ódótamadur til gálgans útleiddur, og hans bestu vinir og vildarmenn eru deyddir hans vegna allan daginn. En þó er í øllu þessu volædi, ríki Guds Sonar í hans barna hjørtum stærra ordid, en nokkurt kóngs ríki hefir um æfi verid, svo eg má þad satt játa, er Severus Sulpitius segir, (2 B. Hist. Sacr.) um dráp Guds barna undir Diócletianó keysara: vér høfum aldrei frægara sigur unnid, enn þá vér ecki urdum med tíu ára ofsóknum sigradir. Mundi nú øllu þessu vera spád um Jesúm, edur hann nefndur því nafni, sem Gudi einum er eginligt, og engum ødrum má án syndar tilleggjast, nema hann væri einnar veru med Gudi Fødur, og hønum samjafn ad øllu? Zacharías, ecki af sjálfum sér, ecki af egin hugbodi sínu, heldur fullur af Heiløgum Anda, segir um Jóhannem, Lúk. 1: og þú, sveinn! munt nefnast spámadur hins Hæsta; en þad er kunnugt ad Jóhannes var fyrirrennari Jesú, og engill undan hans augliti sendur, Mal. 3; en ef hann er hinn allra hæsti, hvørnin má þá nockur hønum hærri vera? Ef hann segir sjálfur: eg em hinn fyrsti og sídarsti, Apóc. 1; hvør kann hønum þá fyrri ad vera? Og hvad haldid hefir verid um Messíam á hérvistar døgum Drottins, þad kénnir Jóhannis 5,

segjandi: þess meir sóktu þeir eptir ad deyda hann, ad hann ecki einasta braut hvíldardaginn, heldur sagdi Gud ad vera sinn eginn Födur, gjörandi sig jafnan Gudi, hvad hann med þessum ordum gjördi: minn Fadir erfidar alt híngad til, og eg erfida; sem vildi hann sagt hafa, minn Fadir er ei bundinn vid sabbatsdaginn, ad hann ei stjórni öllum hlutum bædi á himni og jördu, eptir vild sinni, svo lækna eg og þá sjúku, eptir því valdi, sem eg hefi; og má því ecki ámóti segja, ad þessir ránglátu menn tøludu rétt í þessu. Páulus er skorinnordur um þetta efni, þegar hann eggjar kristna menn á hógværd og lítilæti, segjandi: verid eins lyndir og Jesús Kristur var, hvør þótt hann Guds mynd væri, héldt hann þad ecki fyrir herfáng Gudi jafn ad vera. Og hefi eg svo med nockrum rökum vitnad fyrir ydur, ad Jesús er Gud eylífur, almáttugur, alls heidurs verdugur, og Födurnum ad öllu jafn eptir guddóminum; ecki þess vegna, brædur mínir! ad eg þurfi nockrum í þessum safnadi ad telja trú hér um, því þad játa allir med hjarta og munni, heldur, ad eg í stuttu máli audsýni út af þessu heil. evangelió, hvílíkur hann sé, er vort auma hold og blód hefir uppá sig tekid; hvar um Jóhannes framar talar med þessum ordum: og Ordid vard hold og bygdi med oss; hvør ord ecki ega þann veg ad skiljast, svo sem ad Guddómurinn sé í manndóm umbreyttur. Hjá Födur ljósanna er engin umbreyting edur mynd til umbreytíngar, segir Jakob Postuli, Kap. 1; en þar hann nefnir Födur ljósanna, þá meinar hann Gud, en þad er ádur vottad, ad Jesús sé sannur Gud; þar fyrir er því lángt fjærri, ad hann kunni hinni minnstu umbreyting undirorpinn ad vera; og þótt ei væri annad til vitnis hér um, þá eru Jóhannes egin ord, er hér standa skömmu sídar í evangelió: vér sáum hans dýrd, dýrd svo sem eingétins Sonar af Födurnum; en nær sáu þeir hana? ad sönnu í kénníngunni, í kraptaverkunum, í skyrninni, en ecki síst, þá hann forkláradist á fjallinu, Matth. 17, og var þad hinn sami, er þeir höfdu etid og druckid med, 1 Jóh. 1. Svo er þá ecki guddómurinn umbreyttur í manndóm, heldur hefir Guds Sonur manndómliga náttúru uppá sig tekid, svo sem Páulus til Hebreos, Kap. 2, ad ordi kémst, ad hann hafi ecki englanna, heldur Abrahams sædi á sig tekid, teiknandi þar med, ad hann hafi manndóminn tekid í samfélag og einíngu sinnar guddómligrar persónu. Og í þessum ordum: Ordid vard hold, er venjuligur ordsháttur ritníngarinnar; svo segir Gén. 2: Adam vard ad lifandi sálu, þegar Gud blés lifandi anda í mannsins nasir; ecki þad ad líkhaminn umbreyttist í sál, heldur teiknast med þessu ordatiltæki, hin allra nákvæmasta eining á millum sálar og líkhama, hvør mjög svo er þessari lík; því svo sem sál og líkhami verda ad einni persónu, svo urdu og tvær náttúrurnar í Kristó, einn Gud og madur, þegar hann hold og blód uppá sig tók; þetta vitnar allvída h. ritníng, bædi í spádómunum í gamla testamentinu, sem og í medkénníngu þeirra, er sáu og skodudu hann, og hvørra hendur á hönum þreifudu, 1 Jóh. 1, og sáu þó hans dýrd, svo sem eingétins Sonar af Födurnum. Hinn fyrsti vottur í gamla testamentinu er sjálfur Gud, er hann sagdi, ad kvinnunnar Sædi skyldi í sundurmerja höggormsins höfud, Gén. 3. Hvílíkt ad sé þetta kvinnunnar sædi, þad vitnar Esajas, Kap. 9, med þessum ordum: eitt barn er oss fædt, og einn sonur er oss géfinn, hvørs höfdíngjadómur er á hans herdum, og hans nafn er undarligur, rád, hetja, kraptur, eylífur Fadir og fridarhöfdíngi. Sjáid hér, brædur mínir!

hann sem fæddur er, hann sem Spámadurinn barn kallar, hann nefnir hann undir eins Födur eylífdarinnar, af hvørju ljóst er, ad hann er bædi Gud og madur; og ad þetta sé meint um Jesum af Nazareth, og ecki annad barn, vottar Esajas: Kap. 7: sjá þú ad ein jómfrú mun ólétt verda, og mun Son fæda, og hann mun hún kalla Immanúel, þad er: Gud med oss; þetta segir Lúkas, Kap. 1, framkomid ad vera. Mørg ønnur vitni mætti hér til leida, ef þad tíminn leifdi, en í hinu nýa testamentinu eru ecki færri. Hinn sterkasti vottur er Thómas postuli, hvør ed ecki vildi trúa fyrr enn hann tók á; en þegar hann lét sínar fíngur í naglaførinn, og sína hønd í hans sídu, þá æpti hann upp af fagnadi, og sagdi: Drottinn minn og Gud minn! Jóh. 20. St. Páll, sem var í þridja himin uppnuminn, og heyrdi þar óumrædilig ord, 2 Kor. 12, hann kallar hann hinn mikla Gud og Frelsara vorn Jesúm Christum, Tít. 2; og hinn sami segir, ad hann sé gjørdur af sædi Davíds eptir holdinu, Róm. 1. Mannsins Sonur, sem taladi vid Nikódemum, segist vera á himni, Jóh. 3; og aptur segir hann vid Gydínga, Jóh. 8: þér leitist vid ad deyda mig, einn mann, sem segir ydur sannleikann; og sjálfur segir hann, þegar hann hafdi sjálfur aptur tekid sálu sína: andi hefir ei hold né bein, svo sem þér sjáid mig hafa, Lúk. 24. Vér vitum, ad ecki fædist af manni nema madur; en Lúkas segir, ad María hafi fædt sinn eingétinn Son; hvarfyrir ad Postulinn til Hebreos skrifar, ad hann sé hluttakandi holds og blóds eins og smábørnin, Hebr. 2. Páll segir enn aptur, Kól. 2, ad í hønum búi øll fyllíng guddómsins líkhamliga, þad er reyndar fullkomliga og sannarliga.

Í fórnum gamla testamentisins bjó Gud svo sem í skugga eptirkommandi gjæda, Hebr. 10; í Kristó høfum vér sjálfann líkhamann, Kól. 2, og hann býr í hønum eins og sál mannsins býr í hans líkhama. Kraptur Guds bjó í hans Spámønnum og ødrum heiløgum, en ecki vard hann einn persóna med þeim, hvad ljóst er þar af, ad Guds Andi veik frá þeim ástundum; en guddómurinn Kristi hefir aldrei manndominn vidskila ordid, frá því fyrsta augnabliki gétnadarins, og mun heldur aldrei verda um alla eylífd, því engillinn, er hann bodadi módur hans gétnadinn, Lúk. 1, segir, ad hann muni drottna yfir húsi Jakobs ad eylífu, þad er, ad hann skuli aldrei hans konúngstign afleggja, hvør hønum þó ecki er ødruvísi meddeild, enn fyrir íbud guddómsins; já, þótt hinn grimmi daudi sundursliti sál og líkhama í pínunni, þá mátti hann þó ecki leysa þad band einíngarinnar, sem var milli guddóms og manndóms, því hvørsu mátti hann af sjálfum sér og af eigin kroptum upprísa ella? Eigi veit eg hvørt nockurt vitni er sterkara edur ljósara um guddóm og manndóm Kristi í einni persónu, heldur enn St. Páls, 1 Tím. 3, er hann segir: þad er mikill leyndardómur gudhrædslunnar (þad er kristinndómsins) ad Gud er opinberadur í holdinu, réttlættur í andanum, er sédur af englunum, er predikadur heidíngjunum, er trúad í heiminum, er uppnuminn í dýrdinni. Hvad er þetta, br. m.! ad Gud sé réttlættur í andanum? kann nockur ad réttlæta þann réttláta í Israel? en þess er ad gjæta, ad þetta ord, þad er ad vidurkénna sannan og réttlátan ad vera; svo skrifar Lúk. Kap. 7, ad allt fólkid og tollheimtumennirnir hafa réttlætt Gud, þad er, prísad hann og medkénnt sannan Gud ad vera; í andanum, segir Postulinn, þad er, eptir guddóminum; svo segir Petur, 1.

Pist. Kap. 3, um Krist, ad hann sé deyddur eptir holdinu, en lífgadur, þad er, lifandi eptir andanum, þad er guddóminum; og med sama hætti segir Páls, Róm. 1, ad hann sé auglýstur Guds Sonur í mætti eptir anda heilagleikans; svó er þá meiningin, ad í Kristi holdi hafi guddómurinn svo auglýst sig, ad menn hafi játad og þeckt, ad Gud hafi í hönum búid; er sédur af englunum, hvört heldur þad eru postular Drottins, sem opt verda englar kalladir, Mal. 2, Apóc. 1, edur og Guds englar, sem girnast ad skignast inní þennan leyndardóm, 1 Pet. 1, þá eru hvörutveggju þessir fullnógir til sanninda; er predikadur heidíngjum, er trúad í heiminum; þessi ord sýna oss, hvad hinir fyrstu kristnir menn hafa hér um haldid, og hvornin Drottins eigin postular hafa Kristum predikad; uppnuminn í dýrdinni; hann, sem þeir vissu ad dó á krossinum, af daudum upprisinn, hann sem át og drack med þeim, á hvörjum þeirra hendur þreifudu, 1 Jóh. 1, hann sáu þeir til himins faranda, med guddómligri dýrd, og skýid tók hann í burtu frá þeirra augum, Act. 1. O, hvílík dýpt audæfanna og Guds vitsku! hér má allur engla og manna skilníngur í hina mestu undrun falla; þetta er sá leyndardómurinn, sem hulinn er fyrir vitríngum, en nú er opinberadur smælíngjum, Matth. 11. Hvör vill útsegja hans gétnad? Esa. 53; hann er fæddur af Födurnum fyrir allar aldir; hvör vill þad útsegja? hann er gétinn af Heilögum Anda í tímanum; hvör vill þad útsegja? hann er fæddur af meyu einni; hvör vil þad útsegja? Oss fallast hendur af forundran, þegar vér heyrum ad Mósis stafur verdur ad höggormi, Exód. 7, þegar Arons vöndur blómgast, Núm. 17, þegar sólin stendur kyrr, Jós. 10, þegar hún gengur um nockur strik til baka aptur, 2 Kóng. 20, þá björgin klofna í sundur, Matth. 27, þá vatnid skiptist í tvo hluti, og stendur eins og múrveggur, Jós. 3, þegar eldurinn brennir ecki og gjörir eingan skada því, sem í hann er kastad, Dan. 3; og er þad þó endir allrar vorrar undrunar, ad vér segjum þad sé ecki undarligt, þótt hann, sem náttúruna hefir skapad, géti umbreytt náttúrunnar háttum. En hvad skulum vér um þad segja, ad Gud náttúrunnar-madur verdur? og hann, sem var fyrir allar aldir, hlýdir tímans lögmáli? ad Skaparinn fædist af sképnunni? og hann, sem himin og jörd taka ecki, verdur í móðurlífi innilukinn? Þessi gétnadur, þessi fædíng, eru svo furdanlig, ad þegar kraptur hins Hæsta yfirskyggir rétttrúada sálu, þá gétur hann slíka hluti vid henni, ad munnurinn fær þeim ecki útklakid, og lætur sér nægja þar med, ad allt tilefni þessa stórundrunarliga furduverks er innifalid í hans almætti, hans gæsku, hans vitsku og ómælanligri miskunsemi, er þad gjört hefir. Hönum sé lof, dýrd og heidur, um aldir alda, amen!

Annan dag Jóla.

Gudspjallid, Matth. 23 Kap.

Í þann tíma, sagdi Jesús til Gydíngafólksins og höfdíngja kénnimannanna: sjáid! eg sendi til ydar spámenn, spekínga og skriftlærda, og nockra af þeim munud þér aflífa og krossfesta, og suma munud þér húdstrýkja í samkunduhúsum ydar, og af annari borg í adra munud þér þá ofsækja, svo ad yfir ydur komi allt rettlátt blód, sem á jördina úthellt er,

í frá blódi Abels réttláta, allt til blóds Sacharíæ, sonar Barachíæ, hvørn þér drápud á millum musteris og altaris; sannliga segi eg ydur, ad allt þetta mun koma yfir þessa kynslód. Jerúsalem! Jerúsalem! þú sem aflífar spámennina, og grýtir þá, er til þín eru sendir, hvørsu opt hefi eg viljad samansafna sonum þínum, líka sem hænan samansafnar úngum sínum undir vængi sér, og þér hafid ecki viljad! Sjáid! ydar hús skal ydur í eydi látid verda, þvíad eg segi ydur, ad þér munud eigi sjá mig uppfrá þessu, þángad til þér segid: blessadur sé sá, sem kémur í nafni Drottins!

Exordium.

Þegar menn athuga á eina sídu Guds óútsegjanligann heilagleik, hans réttlæti og hans almætti, og svo annars vegar, ad heimurinn er nidursokktur í hid vonda, 1 Jóh. 5, hvar ed sjálf Gjæskan lítid annad sér, heldur enn þad, sem henni er gagnstædiligast, sem er illskan og ógudligar athafnir syndugra manna, þá megum vér med blygdun vors andlitis medkénna þad, satt ad vera, sem Móses segir, Núm 14: Drottinn er þolinnmódur og mjøg miskunsamur, fyrirgéfandi syndir og misgjørdir. Nú þótt ad øll veroldin ætti í einu hljódi ad prísa þessa Guds gjæsku, þá mætti þó sýnast, ad hann hefdi hvad mest auglýst hana sínu fólki á gamla testamentisins døgum; því um þá má játa þad satt ad vera, sem Davíd segir, ad Gud hafi ecki svo gjørt øllu fólki, Ps. 147. En hvørju launadi sú þverbrotna kynslód sínum Gudi? hann klagar sjálfur yfir þeim fyrir Móses, Núm. 14, ad þeir hafi tíusinnum møglad ámóti sér í eydimørkinni; hann setti minning síns nafns á medal þeirra, Exód. 20; þar var hans eldstó og hans bústadur, Esa. 31; en þeir tóku vid tjaldbúd Mólochs, og vid stjørnu Guds þeirra Remphan, Act. 7; þeir umveltu hans skickan, og yfirgáfu Guds bodord fyrir manna setninga, Matth. 15, en aflífudu hans spámenn, sem til þeirra voru sendir. Allra sídarst sendi hann þeim Soninn, og sagdi, svo sem Jesús kénnir í eptirlíkíngunni Matth. 21: þeir munu feila sér fyrir Syni minum; en þad vildi ecki svo til gánga; þeir søgdu: þessi er erfínginn, látum oss ráda hann af døgum, já, vér viljum ecki láta þennan drottna yfir oss. Svo hafa þeir og sjálfan Guds eingetinn Son á krossinn uppheingt, hans þénara og postula af lífi tekid, forsmád þeirra kénningar, og eckert ógjørt látid, þad Gudi kunni til styggdar ad verda; hvar um Jesús þeim brixlar hér í evangelió, og undireins fyrirsegir, hvad stórkostlig hefnd ad fylgja muni á eptir svo lángvaranliga forsmán Guds og hans heiløgu orda, þegar þeir høfdu uppausid Brunn miskunarinnar og uppfyllt mælíngu syndanna; því Drottinn er einn hegnari, einn vandlætandi Gud, já, einn hegnari er Drottinn á sínum mótstødumønnum, og sá ed ei mun gleyma því á sínum óvinum, segir Nahúm spámadur. Svo er nú øll sú ólucka komin yfir þessa vesælu þjód, sem Gud og hans Spámenn hafa fyrirsagt, af því, ad þeir ecki þecktu sinn vitjunartíma, Lúk. 19; og þeirra hús er þeim í eydi látid; svo sem Drottinn spáir hér í gudspjallinu, en þeir útreknir um alla verøld, hafa hvørgi blífanligan samastad, nema þad er þeir þiggja verda af þeim, er þeir sízt vildu. Nú høfum vér séd þeirra ófarir, brædur mínir! en gjætum ad því, ad hvad sem skrifad er, þad er skrifad oss til lærdóms, Róm. 15, ei sídur þetta heil. gudspjall, enn hvørt annad, svo ad vér út af Gydínganna hrædiligu dæmi látum oss umhugad vera, ad leita Drottins, medan hann er nálægur, Esa. 55, ad ei føllum vér í nockurt syndsamligt andvaraleysi; því ef Gud þirmdi ecki hinum náttúrligu kvistunum, þá er uggvænt, ad hann oss ei þirmi, Róm. 11. Eg hefi í Guds nafni ásett í þetta sinn, ad tala um þá hluti út af gudspjallinu, sem oss kunna ad hvetja til ad rækja Guds h. ord, og laga vorn lifnad þar eptir, svo ad ei komi yfir oss þær straungu hótanir, sem rætst hafa allt ofmjøg á hans fólki Gydíngunum. O Drottinn! hjálpa hér til í nafni Jesú Kristí, þíns eingetins Sonar, og géf þínum børnum nád H. Anda þar til, amen, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Pad er vidtekid hjá øllum gudhræddum mønnum, ad menn halda þad fyrir stóra synd ad fara illa med Guds gáfur, sem hann hefir géfid oss til notkunar og lífs uppheldis, og sá er ei þeirra verdugur, sem ecki hirdir þær og medtekur med stærsta þacklæti og lofgjørd vid Skaparann. En ord Drottins, er engin almennilig Guds gjøf; þad kostadi hinn eylífa Vísdóm ecki nema fá ord ad skapa himin og jørd af engu efni, Gén. 1, af hvørjum hann allt til þessarar nálægrar stundar géfur allri sképnu sitt fódur; en í syndafallinu gjørdist vanmátturinn svo máttugur, ad hinn gódi Gud vard ad taka til almættis síns, svo þad endurskapad yrdi, sem syndin og Djøfullinn høfdu vanskapad, og þad kostadi hann svo mikid, ad opinbera oss sinn vilja og veg sáluhjálparinnar, ad þad eylífa Ord Fødursíns, Jóh. 1, hinn eingétni Sonur Guds, sem er í hans skauti, hlaut þjónsmynd á sig ad taka og gjørast oss ad øllu líkur, Phill. 2, ad syndinni frátekinni, já, ad þola hér í eymdum vors holds allskonar volædi og vesøld. Hvad virdist ydur þá børn Drottins? hvílík skømm er þad einum syndaþræl, ad troda undir fætur sér hina dýrmætu perlu, Matth. 13, sem Drottinn dýrdarinnar hefir kostad svo mikid uppá, ecki sjálfum sér til nockurra nota, heldur hønum til lækníngar, til miskunar og syndalausnar, sem var hans óvinur og barn reidinnar? Róm. 5. Eg vil ecki fá mér til orda, um postula Drottins Jesú, hvørjir ad uppfyllt hafa leifar Kristí harmkvæla á sínu holdi fyrir hans líkhama, sem er søfnudurinn, svo sem Páll um sig ritar, Kól. 1, ecki í þeirri meiníngu, ad hid allra minsta vanti á Kristí píslir til ad frida fyrir syndugt mannkyn hjá Gudi, svo ad þeir edur nockur annar þyrfti ad bæta hans forþénustu upp, heldur hins vegna, ad Guds Sonur hefir ecki einasta lidid oss til forlíkunar, heldur og til eptirdæmis, svo sem postulinn til Hebræos 12 K. vottar; þá hafa þessir Gudsmenn ad dæmi síns Herra lidid allskonar hørmúngar, og ad sídurstu daudann, til ad birta Guds søfnudi (hvørn Pálus hér nefnir Kristí líkhama) hans evangélíum, og ad sýna þeim bædi med ordi og eptirdæmi hina réttu leid til himnaríkis. Nú fyrst hin eylífa Miskunsemi hefir audsýnt oss svo stóra gjæsku, oss sem búum á torfu þessari, svo ad segja útlægir frá allri verøldu, ad vér og megum reiknast á medal hans safnada, þá verum ecki svo óþackláttir edur rænulausir, ad vér forsmáum þennan dýra dóm, sem Guds ástvinir hafa varid bædi fé og fjøri til ad útbreida um verøldina, svo ad þessi Jesú Kristí sendiför hefir og nád til vor, hvørja þeir ecki þecktu, edur vissu, hvørt vér mundum nockurntíma manneskjur verda, edur ei, heldur gjørdu þeir þad alleina útaf hlýdni og elsku vid sinn Herra, og heitum kjærleika vid alla þá, sem á hans nafn trúa mundu; því søkum þess, ad þeir høfdu vitnisburd H. Anda í hjarta sínu um þad, ad þeir væru Guds børn og elskudu hann, og þecktu ad mótlæti þessara tíma var ei verdt þeirrar dýrdar, sem Gud hefir sínum tilbúid í eylífu lífi, Róm. 8, þá vildu þeir kosta lífi og velferd til þess, ad sem flestir kynnu hennar njótandi ad verda. Eptirdæmi hins h. Stephaní, hvørs signadri minníng ad þessi blessadi dagur helgadur er, þad heyrdum vér af pistlinum sem nýliga var súnginn fyrir altarinu; ó Herra Gud! hvílík var hans røksemi, hans vandlæti, hans þolinmædi? þar ed hann ad dæmi síns Frelsara beiddi fyrir þeim, sem hann vildi hafa á Guds veg snúid,

þegar hann stód fyrir daudans dyrum, vard hønum þad fyrst ad vegi, ad bidja óvinum sínum miskunar, Lúk. 23, og sídan ad fela sínn anda sínum Frelsara í hendur; svo kjæra hafdi þessi Guds ástvinur, bædi sína og þeirra velferd. Þad er kunnugt af St. Páls pistli til Rómverja, Kap. 9, ad hann segir: eg æskti sjálfur ad vera útrekinn frá Jesú Kristó, fyrir brædur mína eptir holdinu; og ad Postulinn hafi ecki talad þetta fyrir sídasakir, heldur af fullri alvøru, og ef eg má segja, af nockurskonar elskunnar ofbodi, líku því sem Kristó þrísti til þess ad láta hengja sig fyrir syndarann, þad votta þau ord, er hann skrifar strax ádur á þennan hátt: eg segi sannleika í Kristó, eg lýg ecki, ad samvitandi mér samvitsku minni fyrir H. Anda; af hvørju audsært er, hvad lítils hann hefir metid sína velferd hjá annarra, uppá þad hann fengi vitnisburdinn Jesú Kristí útbreidt, þeim til syndalausnar og sáluhjálpar, er hann bundu, ossóktu og hrøktu frá einni borg í adra, frá einum ránglátum dómara til annars, og mætti hér uppá mørg ønnur dæmi finna, ef þad tídin leyfdi. En þú sem ætlar þér med þessum Guds englum sømu vist ad hafa í eylífri himnaríkis-hýrd, gjæt ad sjálfum þér, ad þú ecki ad litlu hafir þann dýrmæta hlut, er þeir hafa svo mikils metid; og þegar þú heyrir Jóhannem hálshøggvinn, Matth. 14, Jakob med sama hætti líflátinn, Act. 12, Petur krossfestan, og allar Guds hetjur med smánarligum dauda af døgum teknar, fyrir þetta sannleiksins ord, og hina mestu gódgjørd, som eingan maka hefir, þá ber saman, hvad fráleitt ad sé þessu tómlæti og hjáræna sumra manna, þeir ed lifa á vorum døgum, og allar stundir þykja indælli enn þær, er þeir eiga Guds erindi og verk sínnar sáluhjálpar ad gjøra. Svo lángt er frá því, ad þeir hafi sig eptir nockud gott ad nema, af þeim sem til þess eru settir, edur láti sér umhugad vera, ad børn þeirra edur hjú læri þad, er þeim kann til sidbóta og sálarnota ad gagna, jafnvel þótt því sé nærri á hvørjum helgum degi yfirlýst, ad án Guds heiløgu orda þeckíngar kann madurinn sídur ad lífa andligu lífi, heldur enn líkhamligu, fyrir utan fædsluna; þad vottar Jesús, er hann sannfærdi Andskotann fordum daga med Mósís ordum, segjandi: madurinn lifir ecki af einu saman braudi, Devt. 8, heldur af sérhvørju ordi því, er framgengur af Guds munni, Matth. 4. Hvad vill hér af verda, børn mín? nema, ad sá er andliga daudur, sem ecki hefir fóstur sálu sínni í Guds ordi, jafnvel þótt hann lifi fullur og feitur í líkhamanum. O, Jerúsalem! Jerúsalem! þú sem aflífar spámennina og grýtir þá sem til þín eru sendir, segir Jesús; ad sønnu gjørir þad enginn medal vor? en hvad gjøra þeir ed forakta spádómana og þær kénníngar, sem þar út af eru? þá vantar eckert nema tækifærid til ad gjøra hid sama. Jesús grét yfir borginni, er hann sá hana og sagdi: ef þú vissir, hvad til þíns fridar heyrdi, þá mundir þú á þessum þínum tíma þar vaktan á hafa, en nú er þad hulid fyrir þínum augum, Lúk. 19. Mun hann enn nú ecki í dag segja hid sama í sínu heilaga ordi vid alla hirdulausa, sem ecki vita ad gjøra grein á trú sínni, edur skynja meir hvad kristinndómur er, enn blindur madur kann um liti ad dæma? Þetta munu øfgar þykja; en eg má spyrja, ef menn vita þad almenniliga, því haga þeir sér ecki þar eptir? og ef menn þad ei vita, því leggja þeir ecki allann hug á ad ná því, án hvørs þeir kunna ecki Guds børn ad heita, ecki himnaríki ad erfa, og ecki eylífar helvítis píslar ad umflýa? Eg vil ei tala um þad, hvørsu hirdulausir ad margir eru í því, ad láta børn og úngdóm læra ad

lesa Guds ord, sem þó er eitt ágjætt medal til ad ná grundvellinum í hinum sanna kristindómi, og svo miklum fródleik í Guds ordi, sem nægir til sáluhjálpar. Ecki er ad dyljast vid það, ad margir úngling ar eru svo tornæm'r, ad þeir fá ecki tekid allt það af einum prédikunarstól, sem þeir þurfa til andligs uppheldis; sædid ber ecki ávøxt þótt því sé kastad í jørdina, nema það rotni, 1 Kor. 15; ei heldur Guds ord í mannsins hjarta, nema menn smelti það med ydugligri umþenkingu; ad þessu gjæta menn ecki, og ætla það sé nóg, ef Guds ord þýtur um eyrun í kyrkjunni, og jafnvel þótt sumir medtaki það med fagnadi um stundarsakir, Lúk. 8, þá hefir það ecki altíd svo mikla rót, ad það færi ávøxt, nema það sé nært og vøkvad med sífeldri ástundan.

Gud skipadi Jsrael ad þeir skyldu brýna sitt h. løgmál fyrir børnum sínum, þá þeir sætu í sínu húsi, Devt. 6; en ef svo þótti mikid varda um løgmálid, sem er nockurskonar deydandi bókstafur, 2 Kor. 3, og engan kann af sjálfu sér hólpinn ad gjøra, hvad skal eg þá segja um ord evangelií, sem er kraptur Guds til sáluhjálpar øllum þeim sem trúa? Róm. 1; skyldi það ecki med allri ástundan kostgjæfa? edur segid mér, brædur mínir! er það svo lítid, ad vér megum þessarar Guds gáfu med fridi og frelsi njóta, fyrir hvørja Guds eingétinn Sonur hefir lífid látid, og hans h. píslarvottar eptir hann, til ad stadfesta hans vitnisburd hjá mannanna sonum æfinliga, inn til þess hann kémur? Svo er nú Guds heilagt ord dýrmætt, svo er það til sáluhjálpar naudsynligt, edur réttara ad segja, ómissandi. Nú vil eg þess géta, ad þetta tímanliga líf, það er eymdum og andstreymi vafid; madurinn af kvinnunni fæddur er fullur eymda og fárra lífdaga, segir h. Job. 14; og jafnvel þeir sem heimurinn lætur vel ad, þeir una þó ecki á allann hátt vel vid hag sinn; hvar skulum vér fá annad betra rád vid slíku, enn í Guds h. ordi? Mørg eru manna mein? einn hefir fullsælu fjár, en er þó óheill ad líkhamans burdum; ecki gétur góts edur gardar bætt hønum það; Guds ord verdur ad hugga hann í hans veikleika, svo ad þótt sál og líf vanmegnist, þá læri hann samt af því ad vona á Drottinn, Ps. 73; máské hann sé og heilbrygdur, en á øfundarmenn, þá eptir hønum sitja, og láta hann ecki í fridi, hvørki nótt né dag; eckert stødugt rád finnur hann vid því í veraldligum munum, edur hjá sinni skynsemi, þótt hann sé allvitur, því vorir vitsmunir eru hálfverk, 1 Kor. 13; Guds ord skal kénna hønum, ad varpa allri sinni áhyggju uppá Gud, hann mun því vel til vegar koma; kanské hann vanti og hvørki heilsu, metord né vinsældir, en þá er hønum næsta hætt ad ecki falli hann í andvaraleysi, nema hann læri ad þeckja sig af Guds ordi; verda má hann girnist meira enn hann á, svo sem það gjarnan fylgir audlegdinni; það er verra enn vánheilsa líkhamans, því það er nockurskonar sinnisveikja; vid því géfur Guds ord hønum rád, ad eckert hafi hann inní heiminn borid, muni því eckert í burtu bera, 1 Tím. 6, læri því, ad vera ríkur af gódum verkum, og medbýta hinum naudþurftuga, ef hann vill rettiliga aud sinn brúka; kanské og hann sæki tímanligan munad í audlegd sinni, og segi med hinum ríka: et og dreck sála mín, þú hefir til margra ára samansafnad, Lúk. 12; en Guds ord minnir hann á, ad hafa sína unadsemd í Drottni, hann muni géfa hønum það hans hjarta gyrnist, Ps. 37. Annar er heill heilsu sinnar, en hefir skort á líkhamligri atvinnu og veraldar munum; hønum segir Guds ord, ad þegar hann hafi það hann kunni ad

éta og drecka og klædast med, skuli hann ecki framar umsorga, edur fyrir morgundeginum umhyggju bera, Matth. 6; svo ad hvørn kost mannligs lifnadar sem vér tøkum, þá er Guds heilagt ord bót vid øllum meinum, svo sem Páls vottar, ad gudhrædslan sé til allra hluta nytsamlig, 1 Tím. 4. Þetta vil eg nú ecki sagt hafa í þeirri meiníngu, ad þad sé nóg ad heyra Guds ord og læra þad, svo ad menn kunni greinir ritníngarinnar, og adra frædi utanad, því Gudsríki er ecki fólgid í ordum, heldur í krapti, 1 Kor. 4. Þad er ecki nóg ad hrósa Guds heiløgum píslarvottum, en lifa þó ecki eptir þeirra dæmi edur kenníngu; þad gengur næst því, ad uppbyggja leidi Spámannanna og prýda grafir réttlátra, og segja: hefdum vér verid á døgum fedra vorra, vildum vér ecki hafa verid þeirra stallbrædur í lífláti spámannanna, Matth. 23; því svo sem ad Páll segir, Róm. 2, ad ecki heyrendur løgmálsins séu réttlátir, heldur þess gjørendur munu réttlátir verda; svo kallar og Kristur þá sæla, sem ecki alleina heyra ordid, heldur þá sem vardveita þad, Lúk. 11, en ad vardveita ordid, þad er ad lifa þareptir. Forgéfins vardveita menn ordid í hjartanu, nema þeir láti þad sjá í liferninu, því af þeirra ávøxtum skulud þér þeckja þá, segir Herrann, Matth. 7. Gud lætur rigna hid sama regn yfir kornakurinn og þyrnibúskinn, en yfir kornid til þess ad því verdi samansafnad í hløduna, en þyrnirinn verdur uppbrendur, Matth. 13, og þó er døggin hin sama. Sjái hvør einn til, hvørja rót hann hefir í hjarta sínu, til ad taka ámóti hinni himnesku døgg, sem ad er Guds ord; gæti sérhvør ad, hvad lángt ad þessi vokvi sígur, og í hvada jørd hann fellur; døggin er gód, ordid er gott, allt þángad til þad kémur í vondt hjarta, og verdur þar ilmur daudans til daudans, 2 Kor. 2, og þeim til fordæmíngar sem eingan ávøxt færa, nema þyrna og þistla, sem til einskis annars duga, enn ad útkastast og í eldi brennast, Hebr. 6; en eg veit ecki hvørt hún hefir í góda jørd fallid, nema ávextirnir þad auglýsi, Matth. 5: svo lýsi ydar ljós fyrir mønnum, ad þeir sjái ydar gódverk, og dýrki ydvarn Fødur sem á himnum er. Ecki var ad álasa Gydíngum fyrir þad ad þeir ecki kynnu ritníngarnar; Páls segir um þá, ad þeir hafi haft ad sonnu vandlætíngu Guds, en ecki eptir skynsemi, Róm. 10; þeir voru bædi skriftlærdir og løgvitríngar; en þó kallar Jesús Pharísæos blinda, blindra leidtogara, og ad þeir gleymi því sem mest er í løgmálinu, dóminum, trúnni og miskunseminni, Matth. 23. Sadúcei þóttust og spekíngar vera, og vildu freysta spurníngar vid Krist; en Drottinn sagdi vid þá, þér villist og vitid ecki ritníngarnar, Matth. 22. Spekíngar Gydínga, sem lifdu á Kristi døgum, voru í þeirri meiníngu, ad þeir aldrei kynnu ad forganga edur illa fara, því þeir væru Abrahams synir, Jóh. 8; en Jóhannes kendi þeim þad lángtum ødruvís; þegar þessir hvørutveggju komu til hans skírnar, þá sagdi hann, Matth. 3: þér nødrukyn! hvør hefir kennt ydur ad umflýa tilkomandi reidi? þar fyrir gjørid verduga ávøxtu ydraninni, og segid ecki med sjálfum ydur: vér høfum Abraham fyrir fødur, því máttugur er Gud ad uppvekja Abraham sonu af steinum þessum. Forfedur þessa lýds héldu mikid uppá hid fyrra musterid, er Salómon konúngur lét byggja, og meintu ad þad aldrei skyldi falla, af því ad þeir ecki rétt skyldu Guds fyrirheit; því segir Drottinn Gud fyrir munn Jeremíæ, Kap. 7: setjid ecki traust ydar á falska hluti, segjandi: musteri Drottins, musteri Drottins, heldur vandid vegu ydar og gjørdir ydar, og gjørid rétt ámilli eins manns og annars; þegar þér

stelid, myrdid, drýgid hór, sverjid falskliga og dýrkid Bal, skyldu þér þá koma og standa fyrir mér í þessu húsi, sem kallad er eptir mínu nafni? og segid: vér erum óhultir, svo ad þér gjørid allra handa svívirdíngar; þessa mæling sinna fedra uppfyltu Ísraels synir á Kristí døgum. Þad er alkunnugt af Jósephó, þeirra eigin sagnameistara, hvørsu kappsamliga þeir héldu uppá musterid, og svo lengi þad stód, vildu þeir ecki þýdast hid Rómverska vald; þarfyrir var þad ein høfudsøk hjá þeim, ad tala hid minnsta ígégn þessu Gudshúsi; þad sýnir oss dæmi Kristí, Matth. 26, dæmi Stephaní, Act. 6, dæmi Pálí, Act. 21, hvørjir allir voru fyrir þetta hardliga áklagadir; en ecki ad sídur segir Jesús hér í gudspjallinu: ydar hús skal ydur í eydi látid verda; þad er, ad hinn voldugi Gud vildi þar ecki lengi inni búa; þad tók til snemma ad rætast, þegar fortjaldid milli musterisins og hins allrahelgasta rifnadi í sundur í pínunni Kristí, Lúk. 23, voru og ecki mjøg mørg ár til þess, ad Jósephus skrifar, ad nockru fyrir eydileggínguna hafi rødd heyrst í musterinu, segjandi: førum burt hédan. Nú vil eg minnast á þad Drottinn segir til Júda, Jer. 7: farid þér til míns stadar, sem var í Siló, hvar eg lét mitt nafn fyrst búa, og sjáid, hvad eg hefi gjørt vid hann fyrir illsku míns fólks Ísraels; þarfyrir, af því ad þér gjørid nú øll þessi verk, segir Drottinn, og ad þér heyrid ecki þá eg tala til ydar frá morgni til kvølds, þér gégnid mér ecki þegar eg kalla, þá vil eg gjøra vid þetta hús, sem kallad er eptir mínu nafni, uppá hvørt þér treystid, og þennan stad, hvørn eg hefi géfid ydur og ydar forfedrum, svo sem eg hefi gjørt Siló.

Nú vil eg segja í Guds stad, brædur mínir! gángid þér til hinnar sídari Jerúsalem, og skodid alla þá ólucku, sem yfir hana er komin, og hvørsu spádómur Herrans Kristí er ræddur á henni, ad ei mundi þar steinn yfir steini vera, Lúk. 19. Kristur segir: ydar hús mun ydur í eydi látid verda; hvar fyrir? því þad ecki var framar Guds hús; þad vottar hann sjálfur skømmu sídar, er hann sagdi: skrifad er, mitt hús er bænahús, en þér hafid gjørt þad ad ræníngjabæli. Kristins manns hjarta er í endurfædíngunni uppbyggt til þess, ad vera Guds musteri. Vitid þér ecki, segir Páll, 1 Kor. 3, ad þér erud musteri Guds? og enn aptur segir hann: ydar líkamir eru musteri H. Anda, Kap. 6. Hvad verdur þá br. m! þegar Guds musteri verdur saurgad? þad verdur ræníngjabæli; þegar þad med illum hugrenníngum, ordum og gjørdum, sem af hjartanu framkoma, verdur gjørt ad Satans herbergi, mun þad þá framar vera Guds kyrkja? Þess væri óskandi, ad ecki hendti kristna menn þad sama og Gydínga, ad þeir reiddu sig ofmjøg uppá þad, ad þeir væru skýrdir, gengju til altaris, heyrdu Guds ord í kyrkjunni; allt þetta gjørdu Gydíngar eptir þeirri þjónustu, sem á gamla testamentisins døgum tídkud var. Þad er ad sønnu Gudi ad packa, ad færstir á medal vor adhafast þær skammir, sem þeim er brixlad um; fáir slá menn í hel, færstir leggjast med kvinnu síns náúnga; þeir eru nú ecki heldur svo margir mjøg, sem fundnir verda í opinberum þjófnadi; en verda má ad margur láti sérhvad af þessu ógjørt, annadhvørt af því, ad hann er ecki svo skapi farinn, meir heldur enn af trúnni og elskunni til Guds og kjærleikanum til náúngans, edur og ad vær óttumst mennina, og annadhvørt straff edur ámæli af þeim, og er slíkt engin dygd fyrir Gudi. Ísinn brennur ecki, af því hann er kaldur, og vatnid rennur ei áfram, þá þad er stíflad upp; svo og hefir sá eckert hrós fyrir

Gudi sem af náttúrunni er sídsamur, og ecki hneigdur til stórglæpa, og hefir þó sérhvør einn svo mikid illt í sér, ad hann gétur med þess afláti Gud dýrkad; þad mundi sérhvør einn finna, ef hann gengi nockud skarpliga í rétt vid sjálfan sig, og léti sér ecki nægja skriftargáng Pharíseans: eg þacka þér Gud, þad eg em ecki svo sem adrir menn, Lúk. 18. Þeir voru sídprúdir menn í útvortis háttsemi, og lifdu hardlífi, en þó heyrum vér þeirra vitnisburd, Matth. 23, af hønum, sem vissi hvad med manninum bjó, Jóh. 2; og svo sem þeir þóttust ecki þurfa Krists forþénustu vid, svo óttast eg, ad menn ydrist nú ecki nema stórra klækja, en gjøri smásyndirnar ad hinum stærstu syndum, og kasti þeim ydrunarlaust uppá Guds Sonar hrygg, því hann hafi nógu breidt bakid ad bera þær; þad hafdi sá gódi Herra, er hann var húdstrýktur fyrir mína skuld, sem veit míns Herra vilja, en gjøri hann ecki, og hefi því mørg sløg forskuldad, Lúk. 12; þad hafdi hann þegar hann bar sinn kross út af Jerúsalem minna vegna, sem læt svo illa vid, ad taka hans kross uppá mig og fylgja hønum eptir, er hans því ecki verdugur, Maath. 10; þad hafdi hann þegar hann bar mínar syndir uppá tréd, og lét sitt líf fyrir þær á hinum smánarliga krossins gálga fyrir mig, sem ad svo tregt veitir ad krossfesta mitt hold med þess girndum og tilhneigíngum, Gal. 5; en ad hann vilji taka ímóti þeim syndunum og kasta þeim í hafsins djúp, sem einn heldur ecki fyrir synd, og ecki þeckir hann þad fyrir synd, jafnvel þótt hann megi þad vel þeckja af Guds h. ordi, ef hann gjæfi sér stundir til ad ransaka Guds vilja og sitt framferdi, því hefir hann ecki lofad og engu umheitid, ad þær kvittast skuli fyrir hans dauda, nema menn þeirra af hjarta ydrist. Eg tala um þær, sem einn veit og man, því um hinar óvitanligu, hvørra fjølda enginn veit, Ps. 19, vil eg ei ødruvísi tala, enn ad einn syndari láti sig af hjarta ángra þad, ad hann gétur ecki í þessu holdi eitt augnablik syndlaust lifad. O, Herra Gud! þú hinn heilagi og rátt láti! hvør kann ad vita, hvad opt hann syndgar? allir heilagir hljóta þig fyrirgéfníngar ad bidja, Ps. 32, á þeim degi, nær reikníngskapurinn skal haldast; hvad munum vér þá ecki óhreinir ormar? Gud vertu oss syndugum líknsamur, og hjálpa oss, ó Herra! fyrir þína gjæsku, sem ecki villt syndarans dauda, ad vér lærum ad þeckja vorn saurugleik, og sporna vid syndunum, svo vér mættum med alvarligri ydran og þíns Sonar blódi afþvegnir, vera vissir um fyrirgéfníng vorra afbrota, ádur enn vér førum burt hédan. Þad veiti gódur Gud fyrir Jesú blessadar undir og forþénustu, amen!

Þridja dag Jóla.

Gudspjallid, Jóh. 21 Kap.

Í þann tíma, sagdi Jesús til Péturs: fylg þú mér eptir! Pétur snér sér vid, og leit þann lærisvein eptir fylgjanda, sem ad Jesús elskadi, sá er og um kvøldmáltídina hafdi á hans brjósti legid, og sagt: Herra! hvør er sá er þig forrædur? Pá ed Pétur leit nú þennan, segir hann til Jesú: Herra! hvad skal þessi? Jesús segir til hans: ef eg vil hann blífi til þess eg kém, hvad kémur þad vid þig? fylg þú

mér eptir. Þá géck sú ordræda á medal brædranna: þessi lærisveinn deyr ecki; og Jesus sagdi eigi til hans, hann deyr eigi, heldur ef eg vil hann blífi til þess eg kem, hvad kémur þad vid þig? Þessi er sá lærisveinn, er um þetta ber vitni og þetta skrifadi, og vér vitum ad hans vitnisburdur er sannur.

Exordium.

Næst sjálfum Drottni Jesú Kristó, og þeim ástgjøfum sem hinn gódi Gud hefir í hønum géfid vondri manneskju, þá er engin þvilík, svo sem rád og skilníngur, er hann hefir sálir vorar prýddar med, þau adgreina oss frá villudýrunum, grøsunum, eykunum og ødrum sképnum á jørdunni. Eg veit ecki í hvørju madurinn væri betri enn hesturinn, nema ad hann stjórnadist af skynseminni, og hvad meira er, ad ein vitstola manneskja, hvørja Gud hefir med fásinnu straffad, hún er øllum ødrum sképnum midur á sig komin; hvad oss, sem heilvita erum fyrir Guds þolinmædi, ætti ad þrýsta til þess ad brúka dýrgrip þennan til løfs og dýrdar hønum, er hann oss géfid hefir. En Gud nádi ad þar vill vera stór brestur á hjá allmørgum og hjá flestum, og eg má segja hjá øllum nockur, svo ad Davíd hefir nóga orsøk til ad taka syndugum mønnum vara fyrir, ad ecki líkist þeir hestum og múlum, hvørjum menn verda beitsli og bitil í munn ad leggja, Ps. 32. Og samt þykjumst vér allir nógu vitrir, og erum nógu framvøgdir í því skada ad gjøra, í því ad dæma um adra, en ecki um sjálfa oss, í því ad leita eptir því sem vort er, en ecki annars, þvert ámóti Postulans bodi, 1 Kor. 10, svo þad gengur álíkt því, er hann í ødrum stad segir, ad menn eru børn í skynseminni, en ecki í hreckvísinni, 1 Kor. 14, eg meina í hinni réttu vitsku, sem ritningin svo kallar, og þarí er fólgin, ad þeckja Gud og sjálfan sig; og veldur þad því, ad menn láta sér vera svo annt um þad, ad hnýsa um annara manna háttu, ad menn géfa sér ecki stundir til ad ransaka sína egin, hvørju þó eckert er þarfara í voru sáluhjálpar verki, og er þessi spilling náttúrunnar svo rík í mannligu holdi, ad grein af henni hefir stúngid sér út, jafnvel hjá Guds ástvinum. Dæmi høfum vér á hinum h. Petri í upplesnu gudspjalli. En uppá þad, ad menn vita skyldu ad þvílíkt er synd, já, ein synd sem margt íllt af sér leidir, sem sídar mun sagt verda, þá átaldi Drottinn þennan sinn Lærisvein næsta hardliga og røksamliga fyrir þetta. Nú þótt ad skapløstur þessi sé ecki hinn minsti ávøxtur spillingarinnar, þá viti menn þó, ad Gud er svo vís, og svo máttugur í breiskleikanum, ad þar er eckert í náttúru mannsins svo íllt, ad hann kunni ecki gott af ad gjøra, þvíad tilhneigíngarnar voru í øndverdu gódar og af Gudi skapadar, vanbrúkunin gjørir þær skadligar; en þegar þær verda hreinsadar fyrir endurnýúngu H. Anda, þá kunna þær ennnú allar Gudi ad þjóna til vegsemdar, og endurgétnum manni til sáluhjálpar. Þarfyrir, ad svo sem forvitnin er skadlig og háskasamlig, ef henni er beitt í þeim hlutum sem Gud hefir bannad, svo er hún þørf og gagnlig, sé hún brúkud til þeirra er hann bodid hefir. Eg vil um hvørttveggja tala med fáum ordum, eptir því, sem Gud géfur nád til; hvar til hann styrkja virdist, med krapti síns Anda í Jesú nafni, Amen!

Utleggíngin.

Fáa leidir gott af forvitninni, segir ordsháttur gamall; vér høfum nockrum sinnum heyrt, ad þær syndirnar er vér minnstar høldum, þær kunna ad verda ad þeim stærstu, veldur þad því, ad menn bidja Gud ecki mjøg ræktliga fyrirgéfníngar á þeim, eins og ad hann sé skyldugur til ad halda oss þad til góda, sem vér ecki misvirdum á sjálfum oss; og gengur þad eins til um þetta, og um litla skeinu á líkhamanum, þá er vér forsmáum, ad hún verdur optliga ad lífs og lima tjóni, sé ecki vid gjørt; en þad má kunnugt vera, ad þessi ókostur er ecki haldinn fyrir neina synd af mørgum, og þó kanské fyrir dygd, fyrir ágjæti, fyrir

kostgjæfni, fyrir framsýni, og hinir sem hana ecki æfa, fyrir óþocka og ráðleysíngja Væri nú þetta engin stórsynd í ødru, þá er hún þó í því, ad hún ecki er haldin fyrir synd, því eins kann ein lítil synd ad fordæma manninn fyrir Guds stránga dómi, svo sem ein stór, og verda þær þó þýngstar, sem aldrei verda þecktar né med alvarligri ydran afþvegnar; þad sýnir oss dæmi Phariseans og Tollheimtumannsins, hvør ed fór réttlátari hinum aptur í sitt hús, Lúk. 18. Nú er þessu þó ecki svo varid um forvitnina, ad hún sé lítil synd, og hafi menn ecki annad til dæmis, þá skygnumst eptir því, hvørnin syndin fyrst innkom í heiminn; Páll segir oss þad hafi skéd fyrir einn mann, í hvørjum allir syndgudu, Róm. 5; med hvørju móti var þad? Ritníngin greinir um þad nógu skýrliga, hvørnin Djøfullinn sveik vora fyrstu foreldra, sem er, ad þau skyldu fá girnd til ad þeckja hid illa, og forsmá Guds bodord, í því ad vita hvørnin eplid smackadi og ad verda Gudi lík, Gén. 3. Segid mér, br. m! er ecki af þessari forvitni komin øll synd, og daudinn sem er hennar verdlaun, innrunninn til allra manna? Róm. 5. Bid eg ydur því ad athuga, sem kristnir heita viljid, ad ef agg, reidi, þrætg, øfund, ágirni, drambsemi, manndráp, hórdómur, frillulifnadur, afgudadýrkan, gudlastan, Gal. 5, og adrar skammir sem steypa syndaranum í eylífa gløtun, ef þetta, segi eg, eru ókostir haldnir ydar á medal, hvørt ad fórvitnin, sem eg hefi sýnt, og enn þá framar skal sýna, ad sé módir alls þessa, sé gódur kostur edur svo lítil synd, sem hún af almenníngi haldin er. Ad sønnu er þad satt, ad vér í engan máta egum vorum fyrstu foreldrum ad ásaka, því þau brúkadi Gud til þess medals, ad vér sem nú lifum, kynnum ad verda hluttakandi hans gjæsku; þó verdur því ecki mótsagt, ad þessi þeirra forvitnis synd, hún var hin stærsta synd, sem af mannkyninu hefir framin verid. Allar syndir, sem sídan gjørst hafa, þær eru ad sønnu ámóti Gudi gjørdar, þó menn fremji þær vid náúnganna; en þessi stefndi réttlínis á Guds dýrdarfullu hátign; allt hvad menn nú syndga, þad syndga menn af breiskleika edur illsku náttúrunnar, hvørrar þánkar eru vondir í frá barndómi, Gén. 8; en þau voru heiløg skøpud, og þar þau voru svo dýrdlig skøpud, þá gátu þau audveldliga haldid Guds bodord. Eg má ei fá mer þad til orda, ad þau steyptu øllum sínum eptirkomendum í tímanliga og eylífa ógjæfu hér med, því Guds óumrædilig gjæska, sem hefir fyrirgéfid þeim, hefir géfid mér og øllum ødrum stórsyndurum nóg medal, í síns eingétins Sonar dýrmætum og saklausum dauda, til ad fá þetta endurbætt oss til sálnhjálpar og miskunar. En hitt vil eg bidja ydur ad hugleida, hvørt ad Gud, sem vegna síns réttlætis straffadi svo hardliga þessa synd, forvitnina, á vorum fyrstu foreldrum, hvørt hann segi eg, muni kalla hana góda á oss, sem valla køllum hana synd ad vera. Nú svo sem ad þessi synd var í upphafi orsøk til allrar mannsins ólucku, svo er hún enn nú til hvørrar syndar, ef menn rétt ad gá; af henni sprettur allt ránglæti mót Gudi, móti sjálfum oss og móti náúnganum. Andskotinn sagdi i fyrstu vid konuna: Gud veit, ad nær sem þid etid af eplinu, þá munu upplúkast augu yckar, ad þid verdid svo sem Gud er, skynjandi gott og illt, Gén. 3. Hér af kémur forvitni sú, ad menn vilja ecki láta sér nægjast med þad, sem Gud hefir opinberad oss í sínu h. ordi til sáluhjálpar, hvørnin vér egum ad trúa, hvørnin vér eigum kristiliga ad lifa, heldur gjøra sér adskiljanligar grillur um Guds

fyrirhyggju, um hans veru, um þær þrjár persónur, um þau h. sakramenta og margt annad, sem Guds speki hefir ei unnt syndugum mønnum grant ad þeckja, og hefir þó allt þetta svo berliga auglýst hvørjum heilvita manni, sem ekki forsmáir uppfrædínguna, ad hann má þar vel vid una og hólpinn verda; en þeir sem þá vilja forvitnir vera, þeir hafa lært þad af Fjandanum, ad láta sér ecki nægjast med Guds gjøf, heldur eyda gódum gáfum og tímanum, sem Gud hefir géfid til ad rækja sína sáluhjálp og ad kénna ødrum, til þess ad skygnast inní Guds leyndardóma, og hid óransakanliga djúp hans guddómligrar speki, líkir Bethsemítum, hvørjir af forvitni skygndust inn í ørkina, og urdu þar fyrir af Gud slegnir mørg þúsund manna, 1 Sam. 6; svo eru og margir af hinum med blindni slegnir, því Drottinn hefir høndlad þá í þeirra slægvitsku, og hann veit ad þrætur vitrínganna eru hégómi, 1 Kor. 3; eins og Gud, sá sem vill ad allir menn verdi sáluhólpnir, 1 Tim. 2, hefdi ekki gjørt þetta ljósara, hefdi hann vitad þad mundi manneskjunni vera haganligra til sálarnota. Og þannin er nú forvitnin þeim skadlig, er sig hyggna og lærdasta kalla, hvar af øll vantrú, øll hjátrú, afgudadýrkun, mannasetníngar, já allar trúarvillur, og Andskotans evangelíum, er innkomid í heiminn; og hvør vill þá segja ad forvitnin sé ein lítil synd? Og þanninn vanvirda menn nú Gud med þessu, er vér speki køllum, og syndgar svo forvitnin einmidt ámóti honum; en ei gjørir hún þad minna ámóti sjálfum oss og náunganum, þótt ecki egum vér svo søk þar á, þar vér erum ecki vorir egin herrar; Gud á alla søkina, samt lendir skadinn hjá oss; hønum kunnum vér eckert íllt ad gjøra med forvitninni; vær komustum ei lengra þarmed, enn hinir, er ætludu ad byggja sér turn upp undir himininn, Gén. 11; sjálfum oss er hún verst, og svo náunganum.

Þegar Djøfullinn hafdi smeigt því inn hjá konunni ad óvirda Gud, þá flaug henni þad strax í hug ad vita hvørnin eplid smackadi, og ad locka manninn til syndarinnar, Gén. 3; svo gjørir hann enn í dag; þegar hann fær skotid í hug mannsins, ad agta Gud lítils, af því hann skilur ecki allt hans rád, og þar kemur ei strax hefnd yfir vondar athafnir, þá hefir hann búid sér rúm í hans hjarta, til ad forvitnast um þad, er hann skilja kann, sem er um hagi náúngans; enginn á meirri plágu enn sá, er þessum sjúkdómi er undirorpinn. Hvør er vesælli enn sá, hvørs hjarta ad Djøfullinn hefir med ágirni inntekid? En mun nockud hinn ágjarni géta verid án forvitni? Hann spyr alla vegana eptir því, hvørnin ødrum gángi, hvad um þeirra egur lídi, hvørjar útréttíngar þeir hafi, ecki til þess ad samfagna þeim, ef þad er vel, edur ad sampínast, ef þad er illa, heldur ad hann megi svæla undir sig á einhvørn hátt eigur þeirra, edur hindra þeirra útvegur sér til ábata; takist hønum þad ecki, þá leggst hann uppá sængina eins og Achab, 1 Kóng. 21, og unir ecki vid, nema hann fái Naboth í hel komid. Øfundina gétur forvitnin af sér, og hún fóstrar hana. Enginn øfundar annann fyrir þá hluti, sem hann ecki af veit, en þad er plága hins øfundsjúka, ad hann gétur ei lifad án þess, ad forvitnast um hag síns náúnga, jafnvel þótt enginn drepsótt sé hønum þvílík, svo sem ef hønum lídur vel, og lídi hønum illa, þá er hønum þad ad sønnu ein stundar gledi, en heldur þó jafnan spurnum fyrir, hvørt þad muni ecki midur vera, og sé þad ei, líkar hønum illa; eins er hann og Andskotinn, hønum þykir vænt um mótgáng manneskjunnar, en samt er hann þó eins vesæll. Hinn drambláti er

forvitinu, því hann er ærugírugur; hann spyrst fyrir, hvørt nockrum sé meiri lotníng veitt enn sér, og finni hann brest þar á, þá eyrir hann því ecki betur enn Haman, þá Mardocheus ei vildi heidra hann eins og adrir, Esth. 5. Og er þetta ein stór ólukka, ekki einasta þeim, sem verda fyrir skadanum og ofbeldinu, heldur og hinum, er ala þessa óvætti í hjarta sínu; og má þann med réttu djøfulódan kalla, sem af þessum þremur Andskotans englum er plágadur, því hvør þeirra hefir heila sveit djøfla, það er skamma og lasta, og er forvitnin þeim svo handgengin, ad þeir verda ad brúka hana til allra sinna útréttínga í Satans erindum. Hvør er sú ólukka manna á medal, sem reidin og heiptræknin ekki af stad komi? sundurþykkja, tvídrægni, mord, mannsløg, stríd og blóds úthellingar, mun það ekki allt af henni koma? En hvad segir hinn vísi Seneca hér um? viljir þú ekki heiptrækur vera, þá vert ei hnísinn. Þad er margra manna háttur, ad þeim er mikil forvitni á ad vita, hvad um þá er talad og rádslagad; en slíkt er stór þrældómur og fávíslig ordsýki, þvíad soddan menn skal aldrei vanta einn hræsnara, einn lygara, sá ed beri í eyru þeirra falskar segur, róg og bakmælgi, hvørt ad ablar stórs óróa í hjartanu, en hjálpar ekkert til erindanna framkvæmdar, og lætur optliga þann, er gefinn er fyrir slíku, taka uppá sig óþarfa mædu og umhyggju; og þótt menn forsvari slíkt med því, ad menn hljóti ad forvitnast um rádagjørdir óvina sinna, þá er það einskis vert, því forvitnin, hvørsu forvitin sem hún er, skal aldrei fá ad vita helmínginn af því sem satt er, og þótt hún fengi, þá vill það abla manninum lángtum meiri ókyrrleika í hjartanu, heldur enn vareygdar edur framsýni; og er þúsundsinnum betra, ad kosta þeim tíma, er menn brúka til hégómligrar forvitni, og til ad vita hvad hvør herkéllíngin um hann talar, ad brúka hann, segi eg, til kostgjæfni og ástundunar í sínu kalli og embætti, og ad varpa sinni áhyggju uppá Drottinn, Ps. 55, því hitt mætti æra, ekki einúngis óstødugan, heldur og þann, sem annars væri nógu rádsettur, þar verøldin er full af hrekkvísi, ótrú og óþakklæti, og er enginn vísdómur lakari, já, engin heimska heimskari, enn sú, ad vilja allt þetta vita; það er eins og ef nokkur hefdi yndi af því, ad hafa mök vid ófreskjur og ekki manneskjur. Hvad gjørum vér oss í lund? munum vér ætla það, vér munum med englunum búa, edur heiløgum mønnum, og vitum vér ekki ad þeir eru flestir sem unna sjálfum sér best? Torsókt mun það, ad venja ilskuna og varmennskuna af því aldeilis; þar fyrir, þótt ad nokkur væri svo fjølkunnugur, svo sem í skrøk-søgum segir, ad hann kynni ad gjøra sér einn speigil, í hvørjum hann sæi alla bakmælgi, róg, lýgi, áaustur, rádagjørdir, vondar óskir, vanþakkir, ímisliga dóma um vorar athafnir og lífernis háttu, suma sanna, suma logna af þeim, sem þó eru jafnvel miklu verri, ef einhvør, segi eg, sæi þetta í einum speigli og horfdi þar í litla stund, þá mundi hønum ofbjóda, sérdeilis þeim, er miklu á vid adra ad skipta, og kasta speiglinum í burt, ef hann heilvita væri, og yrdi því hvad fegnastur ad hann aldrei aptur í hann liti, nema hann vildi vera eins og Ismael, ad hans hønd væri á móti hvørjum manni og hvørs manns hønd á móti hønum, Gén. 16; úlfur af manni, og eins og Nebúchadnezar stallbródir varganna, Dan. 4. Og þessir hlutir er menn leitast svo mjøg eptir ad vita, eru þó optast eins og þytur í skógi, hann varir ei leingi; eins rennur lýgin aptur þegar sønnu mætir, og væri þá betur heima setid, enn farid til ad mannspilla sér og hefna

an sig af metnadi þess hlutar, sem einn kvilli gétur í burtu frá oss tekid, og ellin ad vísu rænir alla þá, er hennar bída, en daudinn annars. Innvortis gjædin, er Gud hefir prýdt oss med, eru vitsmunirnir; þeir eru hinn ágjætasti hlutur, ef þeir eru til góds brúkadir, og þó allra helst til ad þeckja Gud og sjálfan sig; en sá ed þad gjørir, hønum er ecki hætt vid ad forvitnast um annara manna rádslag edur háttsemi; hann hefir nóg ad gjøra, ad ransaka hvad hann hafi hvørn dag Gudi á móti brotid, og þenkja sig um, hvørnin hann megi fá þad kvitt hjá hønum, og leidrétt framvegis. Í þessu og ødru þvílíku skyldu menn æfa forvitnina, br. m! í stadinn þess ad hnýsa eptir náúngans háttum hønum til meins, en sjálfum oss til einskis frama, og verdur hún þá ad hinni bestu mannprýdi og vegur til allra gódra dygda. Nádarinnar gjædi eru hinar andligu dygdir, trúin, vonin, þolinmædin og kjærleikurinn, sem er mestur af þessum, segir Páll, 1 Kor. 13, og svo þeir ávextir sem hér af spretta. Menn vilja vel segja, ad slíkt géti menn ecki vanbrúkad, því þad sé Guds Anda verkan í oss; en gjætum þess, ad svo sem ad Gud kann ad gjøra gott af illu, svo kann Andskotinn ad gjøra illt af gódu. Eg heyri ad Pálus í hinum fyrra pistli til Korinthíos og hinum þremur fyrstu Kapitulum deilir á þá kristnu í Korinthó, vegna þess, ad þeir stærdu sig af andligum gjædum. Eg heyri ad Pharíseanum var þad til ránglætis reiknad, ad hann sagdist ei vera svo sem adrir menn, Lúk. 18; hvad olli því br. m.? vanþeckíngin á sjálfum sér, en forvitnin um tollheimtumanninn, er hann þóttist vita syndugri sér ad vera, sem þó fór réttlátur framar hønum í sitt hús. Þad er ad sønnu mesti dáraskapur, ad vilja stæra sig af lukkunnar og náttúrunnar gjædum, svo sem ádur er sagt, en þó er sá enn meiri, ad hroka sér upp af því, sem nátturligir kraptar ekki í oss verka, heldur kémur án þeirra réttlínis frá Gudi, og er sú vísust von, ad hann svipti hann sínum gáfum, er svo illa med þad høndlar. Þú segir: hann tekur ekki þad góda frá manninum, því þad er hønum þóknanligt; eg játa þad satt ad vera, en þad sem Guds nád hefir verkad gott med oss, þad er ekki lengur gott, þegar madurinn tilreiknar sér Guds gjørníng; en þad gjøra allir þeir, ed ødrum betri þykjast, og ekki forvitnast um sjálfa sig, hvad mikid þá vanti á þá skyldu, er þeir ega hønum ad gjalda, og kalla sig góda af því ad adrir verri eru, ad þeirra hyggju. Mun nú ekki Gud reidast slíku, þegar hans gáfur eru þannveg til metnadar brúkadar? jú, meir enn hinum, er vér køllum stórsyndara. Vér sjáum í eptirlíkíngunni, Matth. 25, ad pundid var tekid frá hønum, sem ekki vildi leggja þad á míngarans bord; hvad egum vér þá ad ætla um hann, sem fer svo illa þar med, ad í stadinn þess, ad hann átti ad þjóna Gudi med því í audmýkt síns hjarta, þá slæst hann í lid med Fjandanum, er var í øndverdu hinum bestu gáfum prýddur, en þess géldur hann enn í dag, og mun ad eylífu gjalda, ad hann upphóf sig ámóti hønum, er hann hafdi svo dýrdligann skapad, svo munu og allir þeir ed hønum í þessu eptirfylgja. Hvør hefir meiri Guds dýrkari verid enn Salómon? 1 Kóng. 11, og þó vard hann straffadur med fásinnu; var ekki Jehú hinn mesti vandlætari vegna Guds yfir Achabs húsi? 2 Kóng. 9; þó vard hann ofurseldur í fráleitt sinni, 2 Kóng. 10; gjórdi ekki Júdas kraptaverk med hinum Lærisveinunum? Matth. 10; og þó eru hans afdrif mønnum kunnug. Og kann þad ekkert þvílíkum mønnum ad gagna, hvad lengi og hvørsu vel sem þeir hafa Gudi þénad, því

nær þeir sem bestir vera þykjast, og ætla sér einskis ábótavant, þá verda þeir eins og smá-börn, þau er rifa það sjálf í sundur, er þeim vænst um þykir; svo verdur fyrir hinum, að þeir hafa þess engin not, er þeir hafa þó máské kostad miklu erfidi til, þegar það skýn of-fagurt í þeirra augum, af því þeir ecki forvitnast um sjálfa sig, edur hugleida, að þótt þeir gjørdu allt það þeir ættu að gjøra, þá ættu þeir samt að kalla sig ónýta þjóna, Lúk. 17. Og ecki einasta missa menn launin hérfyrir, svo sem Endurlausnarinn segir um þá, ed gjøra gódverkin sér til hrósunar, að þeir hafi sín laun úttekid, Matth. 6, heldur verda menn og þar fyrir eylífliga straffadir, því enginn mun þvílíkur reikníngsskapur mæta oss í dóminum, svo sem misbrúkun Guds nádar; en í sannleika þá er engin hennar misbrúk-un stærri enn sú, að brúka hana þvert á móti því, sem hún er oss géfin til, það er, til að audmýkja oss og lítilæcka, en að prísa Fødur ljósanna, frá hvørjum að øll gód gjøf og øll fullkomin gjøf kémur, Jak. 1. Um allt þetta talar Drottinn Gud med skélsiligum ord-um, Ezech. 18, segjandi: ef hinn réttláti í burtu snýr sér frá sínu réttlæti og breytir vonds-ligana, og lifir eptir øllum þeim svívirdíngum, sem hinn ógudligi gjørir, skyldi hann lifa? já, allt hans réttlæti sem hann gjørt hefir, skal ecki í minni leggjast, heldur skal hann deya í øllum hans misgjørdum og syndum, sem hann gjørt hefir. En engin er meiri synd, eckert ránglæti meira, enn að ræna Gud því, sem er alleina hans, það er, hid góda, sem hann hefir verkad med oss, en brúka það til að forsmá adra. Sjáum því til, að Andskotinn ræni oss ecki, 2 Kor. 2, og forvitnumst um hagi vora, hvørt að vér, finnum í hjarta voru þótta nockurn, það vér séum betri í vorum augum, enn adrir, þeir ed vér køllum verri, því þótt það vera kunni, þá er það ecki oss að þacka, heldur þeirri Guds nád, sem med oss er, 1 Kor. 15; og ef vér finnum soddan hugrenníng, þá drepum hana strax med íhugun vors eginn óverdugleika, og látum svo þennan veikleika náttúrunnar verda ordsøk til að blygdast fyrir Gudi, af hvørs nád vér erum það vér erum, 1 Kor. 15, og það er ecki oss að þacka, þótt ei sé hún ydjulaus í oss. Og þegar vér nú høldum reikníng vid sjálfa oss, þá berum oss ei saman vid hina, sem vondir eru; mun það nockud bót fyrir þig, þótt annar sé verri? það heitir, svo sem hinn Latínski ordsháttur segir: að hinn glámskygni drottnar á medal hinna blindu; heldur viljir þú í mannjøfnud fara, þá ber þig saman vid Enoch, sem var uppnuminn, Gén. 5; vid Nóa, réttlætisins prédikara, 2 Pet 2; vid Abraham, fødur trú-adra, Róm. 4; vid Mósen, er var hinn þolinmódasti madur á jørdunni, Núm. 12; vid Elíam, 2 Kóng. 2; vid Jóhannem Baptistam, Matth. 11; vid St. Pál, hvør þó er svo mjøg áhyggjusamur um velferd sína, og eckert treysti sínu réttlæti, Phill. 3. O, Herra Gud! hér kémur mér í hug það, er Pétur segir, 1 Pet. 4: ef hinn réttláti verdur naumliga hólpinn, hvar mun þá birtast hinn ógudligi og syndarinn? Ef St. Páll þóktist vidþurfa, að verka sína sáluhjálp meg ugg og ótta, Phill. 3, ó! hvad hræddir og skjálfandi mættum vér þá vera, sem dagliga inndreckum ránglætid, svo sem jørdin vatnid, Job. 15; og því kalla eg það óskarád að vera, sem hann géfur Korinthuborgar mønnum, 2 Kor. 13: ransakid sjálfa ydur, segir hann, hvørt þér erud í trúnni; prófid sjálfa ydur; þeckid þér ydur ecki, að Jesús Kristur býr í ydur, nema þér séud rækir ordnir? O! hvad stór þørf er syndugri

an sig af metnadi þess hlutar, sem einn kvilli gétur í burtu frá oss tekid, og ellin ad vísu rænir alla þá, er hennar bída, en daudinn annars. Innvortis gjædin, er Gud hefir prýdt oss med, eru vitsmunirnir; þeir eru hinn ágjætasti hlutur, ef þeir eru til góds brúkadir, og þó allra helst til ad þeckja Gud og sjálfan sig; en sá ed þad gjørir, hønum er ecki hætt vid ad forvitnast um annara manna rádslag edur háttsemi; hann hefir nóg ad gjøra, ad ransaka hvad hann hafi hvørn dag Gudi á móti brotid, og þenkja sig um, hvørnin hann megi fá þad kvitt hjá hønum, og leidrétt framvegis. Í þessu og ødru þvílíku skyldu menn æfa forvitnina, br. m! í stadinn þess ad hnýsa eptir náúngans háttum hønum til meins, en sjálfum oss til einskis frama, og verdur hún þá ad hinni bestu mannprýdi og vegur til allra gódra dygda. Nádarinnar gjædi eru hinar andligu dygdir, trúin, vonin, þolinmædin og kjærleikurinn, sem er mestur af þessum, segir Páll, 1 Kor. 13, og svo þeir ávextir sem hér af spretta. Menn vilja vel segja, ad slíkt géti menn ecki vanbrúkad, því þad sé Guds Anda verkan í oss; en gjætum þess, ad svo sem ad Gud kann ad gjøra gott af illu, svo kann Andskotinn ad gjøra illt af gódu. Eg heyri ad Páls í hinum fyrra pistli til Korinthíos og hinum þremur fyrstu Kapitulum deilir á þá kristnu í Korinthó, vegna þess, ad þeir stærdu sig af andligum gjædum. Eg heyri ad Pharíseanum var þad til ránglætis reiknad, ad hann sagdist ei vera svo sem adrir menn, Lúk. 18; hvad olli því br. m.? vanþeckíngin á sjálfum sér, en forvitnin um tollheimtumanninn, er hann þóttist vita syndugri sér ad vera, sem þó fór réttlátur framar hønum í sitt hús. Þad er ad sønnu mesti dáraskapur, ad vilja stæra sig af lukkunnar og náttúrunnar gjædum, svo sem ádur er sagt, en þó er sá enn meiri, ad hroka sér upp af því, sem náttúrligir kraptar ecki í oss verka, heldur kémur án þeirra réttlínis frá Gudi, og er sú vísust von, ad hann svipti þann sínum gáfum, er svo illa med þad høndlar. Þú segir: hann tekur ecki þad góda frá manninum, því þad er hønum þóknanligt; eg játa þad satt ad vera, en þad sem Guds nád hefir verkad gott med oss, þad er ekki lengur gott, þegar madurinn tilreiknar sér Guds gjørníng; en þad gjøra allir þeir, ed ødrum betri þykjast, og ekki forvitnast um sjálfa sig, hvad mikid þá vanti á þá skyldu, er þeir ega hønum ad gjalda, og kalla sig góda af því ad adrir verri eru, ad þeirra hyggju. Mun nú ekki Gud reidast slíku, þegar hans gáfur eru þannveg til metnadar brúkadar? jú, meir enn hinum, er vér køllum stórsyndara. Vér sjáum í eptirlíkíngunni, Matth. 25, ad pundid var tekid frá hønum, sem ekki vildi leggja þad á mángarans bord; hvad egum vér þá ad ætla um hann, sem fer svo illa þar med, ad í stadinn þess, ad hann átti ad þjóna Gudi med því í audmýkt síns hjarta, þá slæst hann í lid med Fjandanum, er var í øndverdu hinum bestu gáfum prýddur, en þess géldur hann enn í dag, og mun ad eylífu gjalda, ad hann upphóf sig ámóti hønum, er hann hafdi svo dýrdligann skapad, svo munu og allir þeir ed hønum í þessu eptirfylgja. Hvør hefir meiri Guds dýrkari verid enn Salómon? 1 Kóng. 11, og þó vard hann straffadur med fásinnu; var ekki Jehú hinn mesti vandlætari vegna Guds yfir Achabs húsi? 2 Kóng. 9; þó vard hann ofurseldur í fráleitt sinni, 2 Kóng. 10; gjórdi ekki Júdas kraptaverk med hinum Lærisveinunum? Matth. 10; og þó eru hans afdrif mønnum kunnug. Og kann þad ekkert þvílíkum mønnum ad gagna, hvad lengi og hvørsu vel sem þeir hafa Gudi þénad, því

nær þeir sem bestir vera þykjast, og ætla sér einskis ábótavant, þá verda þeir eins og smá-börn, þau er rifa þad sjálf í sundur, er þeim vænst um þykir; svo verdur fyrir hinum, ad þeir hafa þess engin not, er þeir hafa þó máské kostad miklu erfidi til, þegar þad sýn of-fagurt í þeirra augum, af því þeir ecki forvitnast um sjálfa sig, edur hugleida, ad þótt þeir gjørdu allt þad þeir ættu ad gjøra, þá ættu þeir samt ad kalla sig ónýta þjóna, Lúk. 17. Og ecki einasta missa menn launin hérfyrir, svo sem Endurlausnarinn segir um þá, ed gjøra gódverkin sér til hrósunar, ad þeir hafi sín laun úttekid, Matth. 6, heldur verda menn og þar fyrir eylífliga straffadir, því enginn mun þvílíkur reikníngsskapur mæta oss í dóminum, svo sem misbrúkun Guds nádar; en í sannleika þá er engin hennar misbrúk-un stærri enn sú, ad brúka hana þvert á móti því, sem hún er oss géfin til, þad er, til ad audmýkja oss og lítilæcka, en ad prísa Födur ljósanna, frá hvørjum ad øll gód gjøf og øll fullkomin gjøf kémur, Jak. 1. Um allt þetta talar Drottinn Gud med skélfiligum ord-um, Ezech. 18, segjandi: ef hinn réttláti í burtu snýr sér frá sínu réttlæti og breytir vonds-ligana, og lifir eptir øllum þeim svívirdíngum, sem hinn ógudligi gjørir, skyldi hann lifa? já, allt hans réttlæti sem hann gjørt hefir, skal ecki í minni leggjast, heldur skal hann deya í øllum hans misgjørdum og syndum, sem hann gjørt hefir. En engin er meiri synd, eckert ránglæti meira, enn ad ræna Gud því, sem er alleina hans, þad er, hid góda, sem hann hefir verkad med oss, en brúka þad til ad forsmá adra. Sjáum því til, ad Andskotinn ræni oss ecki, 2 Kor. 2, og forvitnumst um hagi vora, hvørt ad vér, finnum í hjarta voru þótta nockurn, þad vér séum betri í vorum augum, enn adrir, þeir ed vér køllum verri, því þótt þad vera kunni, þá er þad ecki oss ad þacka, heldur þeirri Guds nád, sem med oss er, 1 Kor. 15; og ef vér finnum soddan hugrenníng, þá drepum hana strax med íhugun vors eginn óverdugleika, og látum svo þennan veikleika náttúrunnar verda ordsøk til ad blygdast fyrir Gudi, af hvørs nád vér erum þad vér erum, 1 Kor. 15, og þad er ecki oss ad þacka, þótt ei sé hún ydjulaus í oss. Og þegar vér nú høldum reikníng vid sjálfa oss, þá berum oss ei saman vid hina, sem vondir eru; mun þad nockud bót fyrir þig, þótt annar sé verri? þad heitir, svo sem hinn Latínski ordsháttur segir: ad hinn glámskygni drottnar á medal hinna blindu; heldur viljir þú í mannjøfnud fara, þá ber þig saman vid Enóch, sem var uppnuminn, Gén. 5; vid Nóa, réttlætisins prédikara, 2 Pet 2; vid Abraham, fødur trú-adra, Róm. 4; vid Mósen, er var hinn þolinmódasti madur á jørdunni, Núm. 12; vid El-íam, 2 Kóng. 2; vid Jóhannem Baptistam, Matth. 11; vid St. Pál, hvør þó er svo mjøg áhyggjusamur um velferd sína, og eckert treysti sínu réttlæti, Phill. 3. O, Herra Gud! hér kémur mér í hug þad, er Petur segir, 1 Pet. 4: ef hinn réttláti verdur naumliga hólpinn, hvar mun þá birtast hinn ógudligi og syndarinn? Ef St. Páll þóktist vidþurfa, ad verka sína sáluhjálp meg ugg og ótta, Phill. 3, ó! hvad hræddir og skjálfandi mættum vér þá vera, sem dagliga inndreckum ránglætid, svo sem jørdin vatnid, Job. 15; og því kalla eg þad óskaráð ad vera, sem hann géfur Korinthuborgar mønnum, 2 Kor. 13: ransakid sjálfa ydur, segir hann, hvørt þér erud í trúnni; prófid sjálfa ydur; þeckid þér ydur ecki, ad Jesús Kristur býr í ydur, nema þér séud rækir ordnir? O! hvad stór þørf er syndugri

manneskju á slíku í útlegd þessari! Vitid þér ecki, brædur mínir! ad daudinn stendur jáfnan fyrir dyrunum, og ad hvørs eins daudadagur, er hans dómsdagur? jú, þad vitid þér. Því eru menn þá svo óforvitnir um sitt háttalag í andligum efnum? Margur ætlar þad kanské, ad ef samvitskan ecki nagar hann, eda klagar um neina stórglæpi, ad hann hafi vitnisburd Andans um þad, ad hann sé Guds barn, Róm. 8; en því er ecki svo varid altíd, því enginn er svo heilagur, ad hann ecki hafi nóga ordsök til ad afbidja syndir sínar og gráta þær fyrir Gudi. Þeckíngarleysid á syndunum og tómlætid í því, ad ransaka sitt hjarta, þad veldur því, ad samvitskan finnur svo lítt til þeirra, og sefur hún þá, og má þad enganveginn góda samvitsku kalla. Einn stórbrotamadur, sem af hjarta ángrar sínar illgjørdir, er miklu betur á sig kominn enn hinn, sem hvørki er heitur né kaldur, því Gud vill skirpa hønum út af sínum munni, Opinb. 3. Og hvad miklu betur var farid hinni bersyndugu, sem ad laut bak til ad fótum Jesú, og þvodi þær í sínum tárum, og þerradi med hárlockum sínum, kysti þær og smurdi med dýrmætu salvi, heldur enn hræsnaranum, er sagdi í hjarta sínu: ef þessi væri Spámadur, þá mundi hann vita, hvør sú kona væri, er snertir hann, ad hún besyndug er; mun ecki þessi sjálfbyrgíngur hafa skammast sín, þegar Drottinn sagdi: henni fyrirgéfst mikid, af því hún elskadi mikid; og hann sagdi til hennar: þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, þín trú gjørdi þig hólpna, far í fridi! Eg kann ecki annad ad sjá, enn ad þetta var stór skenkur, og þessi smyrslinn voru betur launud, heldur enn þótt hann hefdi géfid henni øll ríki veraldarinnar. En eg vil hér um segja, svo sem Páll um sig talar: þess vegna hefir hann mér miskunad, segir hann, ad hann sýndi á mér alla stærd miskunar sinnar, þeim til dæmis, er á hann trúa mundu, 1 Tím. 1. Allir egum vér hins sama von og kvinna þessi, ef vér látum oss af hjarta angra syndirnar; en þad kann ecki ad ské, nema vér smásmugliga ransøkum hin innstu fylsni vors hjarta; og er þessi forvitni, sem eg ádur sagt hefi, hin fyrsta trappa til himnaríkis, því af ransókninni kémur þeckíngin, af þeckíngunni ydranin, af ydraninni fyrirgéfníngin, af fyrirgéfníngunni elskan, sem er hin einasta rót allra dygda og mannkosta, er í Guds augum kunna ad skarta. Hristid út, hristid út ydar hjørtu, o, þér hin ástlausa þjód! segir Drottinn Gud hjá Zóphóníam. Þad er ecki nóg ad menn játi almenniliga syndir sínar fyrir Gudi med munninum, segjandi: eg hefi alskyns syndir gjørt til orda og verka og vondra hugrennínga, og kanské ad hugur fylgi þó lítt máli ástundum; en vér egum ad leita grandgjæfiliga eptir þeim, og rekja upp allan vorn aldur, þad frekast vér til munum, allt í frá úngmennis árum, allra helst, nær vér gaungum til altaris, hvar vér egum ad fridmælast vid Gud í hans Sonar kvøldmáltíd. Ecki er þad heldur nóg ad vér høfum einusinni ydrast syndanna, og sérdeilis þeirra, er oss mætti helst minni til reka, heldur egum vér ad láta oss þær ángra, svo opt, sem þær oss í hug koma, svo opt sem vér heyrum þær í Guds ordi straffadar, svo opt sem vér heyrum þær af ødrum drýgdar, og þá munum vér sídur þykjast upp yfir þeim í hjarta voru. Vér egum ecki ad gleyma því svo fljótt, ad Gud hefir tekid oss í sátt aptur, því þad heitir, ad vilja ecki aptur snúa med útlendíngunum og géfa Gudi dýrdina, Lúk. 17. Ef vér gleymum ecki drýgdum syndum, þá vill Gud þeim gleyma, en gleymum vér þeim, þá

er hætt við hann minnist þeirra, sérdeilis þar ecki er trútt um, að oss kunni optar að verða hinir sömu glæpir, edur að minnsta kosti, að oss lángi aptur til katlanna í Egyptalandi, Núm. 11; og þótt aldrei væri, þá vitum vér það, að Petur afneitaði Kristó einusinni, en aldrei optar; þó segja kristindóms sögurnar, að svo opt sem hann eptir það heyrði hanann gala, hafi hann beisklíga grátið. En Guð náði oss auma menn! hvað opt höfum vér nú afneytað vorum Skapara með Petri? Er það ecki að afneita Guði, að elska skepnurnar, já, syndina framar enn hann? að vilja eckert líða hans vegna? að vilja ecki láta ámóti sér hina minnstu holds lyst hans vegna? að leggja ecki að eins hans ógurliga og dýrðarfulla nafn við hégóma, heldur hafa það að háði, ef eg mætti svo segja? að vanbrúka ecki einasta hvíldardagana til aðskiljanligra synda og lasta, heldur hafa leiða á Guðs orði, hafa það í fíflskapar málum, huxa allt annað, nær það er kennt og predikað, og fylla hjartað, sem er Guðs musteri, 1 Kor. 3, með sauruga þánka, þá sem það er vant til, svo Guðs orð hefir ecki rúm þar inni? er ecki þetta að afneyta Kristó, miklu verr enn St. Petur? því hann gérði það af ótta, en vær gjörum það að raunarlausu; en fáa heyri eg gánga út og gráta með hönum, fáa tárast þegar haninn galar í Guðs h. orði, svo vér megum játa, að jafnvel vor ydran hefir stór sýnd verið, því hún hefir ennnú ecki þraungað oss til að krossfesta holdið edur láta af syndunum. O, vei! o, vei! hvörsu lángt erum vér þá frá Guðs vegi? en vitum þó ecki nær sagt verður; gjör reikníngskap þinnar ráðsmensku, Lúk. 16, og kemur allt þetta af forvitnisleysinu um vora egin hagi. Þú segir vel: ef enginn yrði sáluhólpinn, nema sá, sem væri eins og Petur og Páll, þá yrðu fáir hólpnir. Þú segir satt, því Endurlausnarinn svaraði þeim, er spurði hann að, hvört þeir mundu ecki fáir verða, sem hólpnir yrðu á þennan hátt: keppist við að gánga inn um hið þraungva hliðið, því þeir eru margir, sem þar vilja inngánga og komast það ecki, Lúk. 13; en hvað um það? séu þeir nú fáir, sem satt mun vera, að reikna hjá hinum sem tapast, er það gagn fyrir þig? muntú hafa nockra skemtan af þeirra selskapi í helvíti? Jeg játa það, að þeir munu og margir sáluhólpnir verða, sem ecki eru Peturs edur Páls líkar; það sýnir oss eptirlíkíngin um peníngsgjaldið, Matth. 20; en trú mér til, að eins mikið heimtar Guð af þér, eptir þeirri náð sem þér er géfin, svo sem af Petri edur Páli. Drottinn er góður reikníngsmaður; hann heimtar eins mikið af þeim, sem hann hefir eitt pund í hendur fengið, svo sem tíu, eptir því sem tala rennur til, Matth. 25. Það kennir oss eptirlíkíngin um sæðið, er féll í góða jörð, að sum færði hundraðfaldan, sumt sextugfaldan og sumt þrítugfaldan ávöxt, Matth. 13. Þarfyrir máttú óhætt halda það fyrir víst, að þótt ecki sértú svo heilagur sem Enoch, Gén. 5, svo fulltrúa sem Abraham, Gén. 15, svo þolinmóður sem Job, Job. 2, svo heitur í bæninni sem Elías, Jak. 5, svo hreinn í líferninu sem Baptista, Matth. 11, svo brennandi í elskunni sem Petur, Jóh. 21, svo alvarligur og röksamur í guðrækninni sem Páll, þá samt, ef þú leggur alla ástundan á, að þjóna Guði (eptir þeirri náð sem þér er géfin) í heilagleikanum, í trúnni, í þolinmæðinni, í bæninni, í elskunni, í alvörugéfninni, í kjærleikanum, þá ertú Guðs barn; en hér um byrjar þér ydugliga að forvitnast kvöld og morgna, og að mæla þínar athafnir með þeirri náð, sem Guð hefir þér lént, hvört ecki

gétur þú meiru afkastad; og þar sem þú brest finnur, ad ydrast þess af hjarta, og bidja Gud ad fylla þad ábrestur; gjørir þú svo, þá muntú finna vitnisburd Andans um þad, þú sért Guds barn, Róm. 8; þá ertú innsigladur med anda fyrirheitisins, Eph. 1, til dags endurlausnarinnar, Eph. 4; og hvørt heldur þú lifir eda deyr, og med hvørju móti hinum nádugа Gudi þóknast, ad láta þig gjalda hina sídurstu skuld, á sjó edur landi, í eldi edur vatni, í svefni edur vøku, þá ertú Drottins, Róm. 14, og enginn fær þig tekid af hans hendi, Jóh. 10, heldur þó þú deyir, muntú samt lifa, og med hønum eylífliga ríkja, þar sem ad er gnógt fagnadarins og gledilígt líferni til Fødursins hægri handar, Ps. 16; þad veiti oss gódur Gud í nafni síns eingétins Sonar, Jesú Kristi, og géfi oss þar til styrk Heilags Anda, amen!

Sunnudaginn milli Jóla og Áttadags.

Gudspjallid, Lúk. 2. Káp.

Og hans fadir og módir undrudust þad, hvad af hønum sagdist; og Símeon blessadi þau, og sagdi til Maríu, módur hans: sjá þú! þessi er settur til falls og upprisu margra í Israel, og til merkis, hvørju í móti mun mælast, og sjálfrar þinnar ønd mun sverd í gégnum smjúga, svo ad augljós verdi húgskots hjørtu margra. Og þar var þá Anna spákona, dottir Phanúels af kyni Aser, hún var og komin til sinna ára, og hafdi lifad í sjø ár med sínum eignar-manni frá meydómi sínum; og þessi eckja hafdi nær fjóra vetur um áttrætt, hvør ed eigi géck úr musterinu, þjónandi Gudi nótt og dag, med føstum og bænahaldi. Þessi géck samstundis þángad ad, og prísadi Drottinn, og sagdi af hønum til allra þeirra, sem endurlausnarinnar bidu til Jerúsalem. Og er þau høfdu allt fulltgjørt eptir løgmáli Drottins, snéru þau aptur í Galíleam til borgar sinnar Nazareth. En Sveinninn vóx upp og styrktist í anda, fullur vísdóms, og Guds nád var med hønum.

Exordium.

Gud leit allt þad, er hann hafdi skapad, segir ritníngin, og sjá! þad var allt harla gott, Gén. 1. Stórt er þá volædi manneskjunnar, er Andskotinn hefir fært yfir hana med syndinni, ad hinar bestu Guds skepnur snúast henni til hins mesta mótgángs opt og tídum. Eldurinn er hinn þarfasti hlutur, en hvørsu opt verdur hann oss ad skada? vatnid í sama máta, og þó hljótum vér optliga tjón af því; jafnvel þær Guds gáfur sem í sjálfum sér ecki eru skadvænar, þær snúast oss til hins mesta óhagnadar, fyrir misbrúkun vora. Ill medferd á gótsi og peningum hefir steypt mørgum dára í ólucku; metordin hafa margann blindad, og sjálfa skynsemina hefir margur veraldar sonur svo vanbrúkad, ad hønum hefdi þarfara verid, ad hafa sinníngs bónda vit, enn ad falla svo hraparliga á sínu egin bragdi, svo sem þeir gjøra er Páls segir, 1 Kor. 3, ad Gud høndli í þeirra slægvitsku. Um allt þetta kénnum vér Fjandanum og upprunasyndinni; ad vísu ecki um stór fram, af þeirri rót er øll sú ólucka sprottin, er syndugа menn dagliga plágar, bædi í andligan og líkamligan máta. En samt er oss þad vitanligt, ad hinn miskunsami Gud hefir svo bætt rád vort í sendingu síns eingétins Sonar, ad oss má jafngóda kalla, nema vér spillum því aptur ad nýu; því Guds Sonur

er í heiminn kominn til ad nídurbrjóta Djøfulsins verk, 1 Jóh. 3. En hitt er grátligt til ad vita, ad þad hjálpræd͏id, sem hinn gamli Símeon svo mjøg fagnadi, og sagdi, ad Gud hefdi tilreidt fyrir angliti allra þjóda, Lúk. 2, þad vill svo fáum gagna, og svo fáir af hvørri þjód hafa þess not, og sú frelsan er Gud gjørdi sínu fólki, Lúk. 1, verdur mørgum ad enn stærra þrældómi, lækníngin ad eytre, og sjálf heilsugjøfin ad vanheilsu, fyrir vanræktar og þvermódsku þeirra sakir, er ecki þeckja sinn vitjunar tíma. Þess getur St. Páll, er hann segir um sig, 2 Kor. 2: vér erum Kristi sætur ilmur í Gudi, bædi í þeim, sem hólpnir verda, og hinum, sem tapast, þessum ad sønnu ilmur daudans til daudans, en hinum ilmur lífsins til lífsins; og hvad er þad annad, er Símeon hér talar í gudspjallinu, ad Kristur sé settur til falls og upprisu margra í Israel; Eg vil þessi heiløgu ord nockud gjørr hugleida, og af þeim yfirvega: 1) **hvørjum Drottinn sé settur til falls.** 2) **hvørjum hann sé settur til upprisu.** Hér til styrki hinn nádugi Gud med nád síns Anda, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Þessi er settur til falls segir textinn. Hvør er þessi? þad er hann, sem Esajas umspáir, Kap. 28, med þessum ordum: sjá! eg set grundvøll í Zíon, einn stein, einn útvalinn stein, (svo sem Petur þad útleggur, 1 Pet. 2), einn dýrmætan hyrníngarstein, einn fastan grundvøll; sá sem trúir, hann mun ekki flýta sér; þad er einn og hinn sami, sem Davíd kvedur um Ps. 118, segjandi: sá steinninn sem uppbyggendur hafa forsmád, hann er ordinn ad høfdi hyrníngar, af Drottni er þad, og er undarligt fyrir vorum augum. Ad þessu sé svo háttad, vottar sjálfur Drottinn, Matth. 21, er hann heimfærir þennan Davíds spádóm úppá sjálfan sig, og þá sem ad líflétu Soninn, er Fadirinn sendi, þegar þeir høfdu ádur líflátid hans þjóna, því hann segir strax eptir í sama kapítula vid Gydínga: þarfyrir mun Gudsríki frá ydur tekid verda, og gefid þjód þeirri, er færir ávøxt þar af. Er því audrádid hvørjir þeir séu, sem Guds Sonur er til falls settur, sem eru fyrst Gydíngar, þeir mordíngjar, er Konúng dýrdarinnar af døgum rédu, 1 Kor. 2, og ei skipudust vid kénníngar hans h. manna og píslarvotta eptir hans himnaför, jafnvel þótt þeir sæu teikn og stórmerki, med hvørjum Drottinn styrkti kristnibodid; svo og eru þad allir þeir, sem ennú í dag gánga í þeirra fótspor, og krossfesta Guds Son ad nýu, Hebr. 6, med vantrú og gudlausu framferdi; þessum er Zíons Hyrníngar-steinn til falls settur; en med hvørju móti er hann þá settur? vildi Gud nokkud, ad þeir skyldu detta um hann sem falla? lángt er frá því; hann vill ad allir menn hólpnir verdi og komist til sannleiksins vidurkénníngar, 1 Tím. 2. Kom nokkud Sonurinn í heiminn, til ad fordæma heiminn? enganveginn, heldur til þess, ad heimurinn hefdi lífid fyrir hann, Jóh. 3. Var ekki steinn þessi svo audsær, ad nokkur þyrfti ad detta um hann? ad sønnu var hann svo audsén, ad enginn þurfti um hann ad rasa; borg sú er á fjalli stendur, getur ekki dulist, Matt. 5; vildu þeir ei trúa sjálfum hønum, þá máttu þeir samt verkunum trúa, er hann gjørdi, Jóh. 10; hvørnin er hann þá til falls settur? þar til svara eg: ekki til þess, ad neinn skyldi falla, heldur allir upprísa. Davíd kénnir oss þad í þeim ordum, er eg strax umgat, þar hann segir, Ps. 118, ad uppbyggendur hafi forsmád þennan stein; og þessi sømu ord Davíds brúkadi St. Petur til ad sannfæra med hinn gudlausa høfudprestanna flock er fordæmdi Jesúm, Act. 4, segjandi: þessi er sá steinn, er þér uppbyggendur hafid ad engu haft, hvør ordinn er ad høfdi hyrníngar, og ekki er í neinum ødrum hjálpræd͏id; og þeir skipudust þó ekki meir vid

þessi sannyrdi, enn svo, ad þeir hótudu þeim, ad ei skyldu þeir kenna edur tala í þessu nafni framar, jafnvel þótt þeim alkunnugt væri, ad þeir Petur og Jóhannes hefdu skømmu ádur í Jesú nafni gjørt þann heilbrygdan, sem haltur var borinn, Act. 3; og er ecki ad undra, þótt Guds Sonur væri þesshàttar mønnum til falls settur fyrir þeirra hardúdar og þvermódsku sakir. Látum nú Júda fara, br. m.! þeir hafa sinn dóm med sér, og sín laun úttekid; en gjætum ad sjálfum oss, ad ei verdi Jesús oss til falls edur ásteitingar. Vér vitum hvørju Kristur svaradi Jóhannis lærisveinum, er hann gjørdi þá frá sér til ad spyrja Drottinn ad, hvør hann væri: farid og segid Jóhanni (sagdi hann), hvad þér heyrid og sjáid: blindir fá sýn, haltir gánga, líkþráir hreinsast, daufir heyra, daudir upprísa, og fátækum verda gudspjøllin bodud, og sæll er sá, sem ecki hneixlar sig á mér, Matth. 11. Þetta høfum vér altsaman heyrt, og enginn efar um Drottins kraptaverk, med hvørjum hann auglýsti þad hann sannur Gud væri; en hvørt ad vér samt og ádur ecki hneixlust á hønum sumir hvørjir, þad þyrfti nockud framar ad ransaka. Einhvør mun spyrja, í hvørju hneixlumst vér á hønum? svo spurdu Júdar fordum daga, Mal. 1: í hvørju forsmáum vér þitt nafn? Drottinn svaradi: þér offrid óhreinum mat á mínu altari, þó spyrjid þér, hvar med saurgum vér þig? hann svarar: í því ad þér segid: Drottins bord er foraktanligt, því nær þér offrid hinu blinda er þad ecki íllt? og nær þér komid fram med þad halta og sjúka, er þad ecki íllt? ber þetta hertoga þínum, muntú hjá hønum vel þockadur verda? segir Drottinn Zebaoth. Sama er á bréfinu gódir vinir; fornir gamla testamentisins eru afmádar med þeirri einu forn, er hinn ædsti Prestur hefir einusinni innborid í þad allra helgasta, Hebr. 9; samt egum vér Gudi lifanda fórnir ad færa, þad er sjálfa oss, og vora skynsamliga þjónustu, Róm. 12. En þegar vér inngaungum í musteri Guds, daudir í hinum verstu syndum og glæpum ydrunarlaust, forsmáum vér þá ecki Guds háleita nafn? hneixlumst vér þá ecki á Kristó? Þegar menn gánga óforhuxadir til Guds bords, ecki reina og prófa sjálfa sig, ecki gjøra greinarmun á millum líkhama Drottins og annarar fædu, 1 Kór. 11, ecki ransaka sinn lifnad, svo þeir megi ydrast, ecki reina hvørt þeir eru í trúnni, 2 Kór. 13, ecki hafa fullan ásetning til ad betra sinn lifnad, halda menn þá ecki bord Drottins foraktanligt? saurga menn þad þá ecki? Segid mér í Drottins nafni, segid mér, er ecki þvílíkt ad hneixlast á Kristó, edur segir ecki Páls, ad sá ed þvílíkt gjørir, hann sé sekur vid hold og blód hans, 1 Kor. 11; hvad er ad hneixlast á Kristó, ef ei þetta? Þegar menn ecki hirda um, ad læra hinn sanna kristinndóm, svo þeir fái hann kennt børnum sínum og hjúum, og eru svo blindir, blindra leidtogarar, Matth. 5, og þó reka menn þetta blinda fé inn fyrir Drottins altari, til ad eta og drecka sjálfum sér dóm, miklu líkligra til ad verda þar Satans fórnir, enn Guds offur, nema hann vilji meiri miskun á gjøra; segid mér, offra menn þá ecki hinu blinda? er ecki þad ad hneixlast á Kristó? Þegar menn vilja undir eins þjóna Gudi og Mammona, Matth. 6, sitja í kyrkjunni, en hjartad er út á búgardinum edur hjá akneitunum, Lúk. 14, haltra menn þá ecki á bádar sídur med prestum Baals? 1 Kóng. 18; er þad ecki ad offra því halta og veika? er þad ecki ad hneixlast á Kristó? er segir: enginn kann tveimur herrum ad þjóna, Matth. 6. Bjódum þetta einhvørjum veraldar høfdingja, komum med óþvegnum høndum fyrir hans bord, gjøldum hønum einhvørn

vanmeta grip í skyldur sínar, svørum hønum út af, nær vér egum tal vid hann; reynum til, hvørt hann þiggur þad vel af oss; og þó viljum vér heimta slíkt af hinum stóra Kóngi himins og jardar. Þetta er ad vísu ad hneixlast á Kristó, ad óttast hann, sem ecki kann nema líkhamanum ad granda, en hirda ei hvad vér gjørum vid Gud, sem lífi og sálu gétur kastad í eylífan eld, Matth. 10. Eg spyr, hvarfyrir hneixludust Júdar á Kristó? Því hann var fátækur; Guds fátækir eru ennú hjá oss; þeir eru Jesú limir, ef þeir undir eins eru andliga voladir. En hvad er tídara í heiminum, enn ad óvirda fátækan, og ecki einasta óvirda hann, heldur og ad taka frá hønum þad lítid hann á, og ad brúka hans sveita til óhófs og metnadar? Í løfum klæda þinna er blód hinna þurfandi sálna, segir Drottinn, Jer. 2, vid Júda; þad má og heimfæra til þeirra, er selja hinn volada fyrir einn skó, Amos. 2, svo ad þeir sjálfir, þeirra synir og dætur, gángi svo sem velbúnar hallir og útskornir pílárar, Ps. 144; er ecki slíkt ad hneixlast á Jesú, hvør ed kallar hina fátæku sína minnstu brædur, Matth. 25, og vill reikna þad vid sig gjørt at vera, sem þeim er gjørt. Hvad bar fleira til þess, ad Gydíngar hneixludust á Drottni? þad, ad hann ecki hrópadi né hafdi mikid um sig, og enginn heyrdi rødd hans á strætunum, Esa. 42; svo ásælist og heimurinn hina spøku og kyrrlátu og forsmáir þá, hædir ad þeim, kallar þá ópocka og heimota, þeir ed ecki bera mannskap edur vitsmuni til, ad halda virdíngu sinni, og brjóta ok hins dramblata af hálsi sér; er ecki þetta ad hneixlast á Kristó? hvør ed ecki kom í heiminn til ad láta sér þjóna, heldur til ad þjóna ødrum, Matth. 20. Hvad er þad ennþá framar, sem kom Gydíngum til ad hneixlast á Guds Syni? þad, ad hann rak erindi síns Føburs svo skørugliga, og vandlætti um glæpi og vantrú ógudligra manna; ecki mun Djøfulinn vanta þá ennú í dag, sem ad fylgja þeirra fórsporum í þessu. Hvør vandar svo um illar athafnir mannanna, ad ei sé hønum í hálsi legid? Hvør er sá, ad hann þyckir vegna Guds og hans dýrdar, ad ei sé hann hlutsamur kalladur og sturli Ísrael? 1 Kóng. 18. Ef nockur vill styrkja málefni eckjunnar og hins fødurlausa, þá gjøra þeir samdrátt á móti hønum, sem engin fæda þykir lostæt, utan hún sé tekin frá munni hins vesæla og undirþryckta. Hvør er sá, ef hann vill halda góda skickun í húsi sínu, ad ecki lasti hann illvittir menn og hati? Og jafnvel þótt ad þeir sem vilja hlýda Gudi í þessu og vardveita samvitsku sína óflekkada, þótt þeir, segi eg, gjøri allt þetta eptir skyldu síns embættis, þá uppvekur þó Djøfullinn þeim andskota eptir sínu egin nafni, svo þeim tekst ekki Guds verk ad gjøra. Símeon spáir um Krist, ad hann muni settur verda svo sem teikn, þad er móti mælist, þad er eptir mínum skilníngi svo sem eitt uppsett teikn, er menn plaga ad skjóta á; svo var og Drottin, úr því hann inngékk þad kénnimannliga embætti; øll Satans børn gjørdu sér ad skyldu, ad vega ad hønum, hvar sem þeir kunnu med ordum og verkum, svo sem ljóst er af æfisøgu hans, er Gudspjallamennirnir hafa oss ritada eptirlátid. Soddan eitt teikn eru allir hans lærisveinar, allir hans eptirfylgendur í lærdóminum og vandlætinu; þess gétur sjálfur Kristur, Esa. 8, þegar Spámadurinn beid eptir hvad Gud vildi segja, er hann hafdi byrgt sitt andlit fyrir húsi Jakobs: sjá! hér er eg, og þau børn er Drottinn hefir gefid mér, vér erum svo sem nokkurskonar teikn og merki hjá Ísraels fólki, hvørn spádóm ad St. Páll til Hebreos, Kap. 2, heimfærir til Kristum og hans barna, og

er þad víst, ad ekki er lærisveinninn framar enn meistarinn, hafi þeir húsbóndann kallad Belzibub, hvad munu þeir ei gjøra vid hans heimamenn? Matth. 10. Nú er þad ad sønnu glediligt, ad þola fyrir hans sakir, er lofad hefir nógum launum á himnum, Matth. 5; en hitt er þeim bøl, sem Kristí eru, ad þeir til erfida ónýtis, jafnvel þótt ad þeirra embætti sé Drottins, og þeirra málefni þeirra Guds, Esa. 49, fyrir hinna þrjótsku sakir, er hneixlast á Kristó, og líkast er ad hann muni til falls verda. Sjálfrar þinnar ønd mun eitt sverd í gégnum gánga, sagdi Símeon vid Guds módur, teiknandi án efa þar med harma þá, er henni mundu til handa bera, út af mótmælum þeim, offsóknum og píslum, er hann í anda sá, ád Drottinn mundi þola verda, ádur enn hann fengi oss synduga leyst frá eylífum píslum. Ein rétt-trúud sál, er Kristí andlig módir; þad vottar St. Páll til Gal. 4: Sona-korn mín, med hvørja eg þúngbúinn er, þar til Kristur myndast í ydur aptur ad nýu. Mun ekki þessi Jesú módir kénna í brjósti, nær hún sér Drottinn aptur ad nýu krossfestann, Hebr. 6, fyrir augum sér af børnum vantrúarinnar, med hinum verstu syndum og glæpum, þeim til ólukku, sem eins vel og hún eru med Guds blódi endurkeyptir, og fær þó ekki vid því gjørt, heldur enn María vid píslum Sonar síns, illsku þeirra vegna, sem ad hneixlast á þeim; en þeir hlæja þar ad; og þad ángur, sem Guds børn kvelur fyrir þeirra ógjæfu sakir, hafa þeir ad skimpi og athlátri; þad liggur þeim létt í skapi, þótt ad menn fáist um þetta, og segja: ad þar sjái ekki meira bann á sér, enn þeim, er láta sér þeirra ólukku til hjarta gánga. Segid mér í guds nafni! segid mér: er ekki þvílíkt ad hneixlast á Kristó? Og er nú svo nokkud hér um tala ad.

Nú viljum vér í sídara partinum læra, hvørnin hann sé til upprisu settur. Til upprisu margra, segir textinn. Oss er kunnugt med hvørju móti ad Jóhannes Skírari hóf sinn lærdóm: gjørid ydran, sagdi hann, þvíad Gudsríki er nálægt, Matth. 3. Vidlíkan formála hafdi St. Petur fyrir Júdum, er hann í fyrstu bodadi þeim heilsugjøf þessa; þá þeir spurdu ad, hvad þeir gjøra skyldu, svaradi hann þeim: gjørid ydran, og sérhvør ydar láti skýrast í nafni Drottins Jesú Kristí til fyrirgéfningar syndanna, Act. 2. Svo er þá Kristur þeim til upprisu settur, sem ydrast syndanna, og trúa ad þær verdi sér í hans nafni tilgéfnar. Ein alvarlig ydran er hin fyrsta trappa til þessarar upprisu, eptir þad ad menn hafa þekkt veg sannleikans; en fyrir því ad ydranin verkar ekki í mannsins hjarta, nema vér þekkjum syndina, þá er einsætt ad læra Guds vilja af hans løgmáli og ordi, ekki alleina til ad laga sinn lifnad þar eptir, heldur og til ad þekkja hvad oss er ábótavant, sem vér fyrir víst vita megum ad allmikid er, og fleira enn vér þekkja kunnum edur upp ad reikna. En þótt ad einginn vita kunni hvad opt hann fellur, Ps. 19, samt egum vér med hinn mesta athygli ad halda dagligt ransak um sjálfa oss og vora lífernis háttu til þess, ad vér þekkjum syndina og hennar ljótleik, svo þar af vaxi ángur og tregi í hjarta voru. En fyrir því, ad þetta hjartalag tekr enginn af sjálfum sér, þá vill þar til ydulig og alvarlig bæn, ef ydranin á svo heit ad vera, ad hún Gudi líki, því hann nægist ekki med hégóma nokkurn; hjartad á ad brádna og kløkkna fyrir Gudi, ef hann á syndina burt ad taka. Ekki dugir sodan ydran mikid, sem hann umtalar hjá Jeremíam, Kap. 2, segjandi: í øllu þessu snérist ekki til mín hin fráfallna systir Júda af øllu hjarta, heldur voru þad ei nema læti

hennar, segir Drottinn. Eckert kann þad ad duga hjá Gudi, sem hann ecki sjálfur med oss verkar, því af sjálfum oss til megnum vér eckert gott ad framkvæma; nema vor hrygd sé eptir Gudi, svo sem Páll ad ordi kémst, 2 Kor. 3, þá er hún ónýt; soddan ydran vill hann skirpa út af sínum munni, því hún er volg, Opinb. 3, Þad er ágjætt sem Nicephórus Calistus skrifar eptir hinum góda keysara Theódósió, er hann sagdi, ad þad væri engin undur, þótt nockur dæi, þar hann væri madur, en þad væri eins Guds ad kalla þann aptur til lífsins med ydraninni, sem eitt sinn daudur væri; því er hér af audséd, ad menn skulu þiggja ydranina med bæn af Gudi, svo vel sem allt annad, ef hún á hønum ad þóknast, og má þad ecki hindra nockurs manns alvørugéfni í ydraninni, þótt ei sé hann sér hinna verstu klækja og bodórdabrota medvitandi. Nóg er þad til ad koma út tárunum á einu Guds barni, ad þad gétur ecki eitt augnablik syndlaust lifad, ef gjørdir vorar ættu ad stikast á Guds réttlætis mælismiru; eitt hjarta sem elskar sinn Gud er hægt ad bleyta, þad ángrast meir af sínum ófullkomligleika, heldur enn hinn gudlausi af minníngu allra sinna skamma og ódáda; svo ad Davíd í øllum sínum heilagleika, hann vætir sína sæng í tárum alla nóttina, Ps. 6, vegna sinna ávirdínga, þar hinn ógudligi Manasses finnur eckert til sinna stórglæpa, fyrr enn hann er beygdur í þúngum járn-vidjum, 2 Kron, 33. Nú þótt ad sá hafi miklu aflokid, sem hefir straffad sjálfan sig, med alvarligum trega fyrir syndina, því þad á heima hjá þeim er Postulinn segir: ef vér dæmum sjálfa oss, þá verdum vér ecki dæmdir, 1 Kor. 11; samt er þad ecki nóg ad láta sig ydra syndanna, nema menn treysti því fullkomliga, ad hinn nádugi Gud muni sér uppgéfa alla skuldina, fyrir Jesú blessada forþénustu; ydranin kastar syndaranum nidur fyrir Guds fætur, til ad audmýkja sig undir hans voldugu hønd, en trúin reisir hann upp aptur, og gjørir hann þess full-øruggan, ad hann hafi fríann tilgáng til nádarstólsins, Hebr. 5, hvørsu sem hann sé hinum verstu syndum hladinn, og þad ecki fyrir nockurs manns eginn verdugleik, ætt edur atgjørfi, því Gud er heilagri, voldugri og réttlátari enn svo, ad nockurt af þessu edur einhvør annar veraldligur hlutur megi fá hann kreinkt edur yfirtalad, heldur skédur þad alleina af hans skjærri og einsamalli góðgyrni og miskun, fyrir þad lausnar-gjald er hans engétinn Sonur hefir ad sønnu útlagt fyrir alla verøldina; en þeir einir munu not af hafa sem á hans nafn trúa, Act. 10. Af ydraninni og trúnni framkémur elskan til Guds, ef þær eru annars svo sem þeim vera byrjar; ydranin sýnir oss vorn óverdugleik, og hvørnin vér høfum med glæpunum unnid til hinna bitru helvítis písla, en trúin Guds gjæsku og óransakanlig miskunarnydur, í því ad uppgéfa þau mørgu tíu þúsund punda, sem vér ecki einasta einusinni, heldur ár eptir ár, verdum hinum góda Gudi skyldugir um, hvad ef vér ydugliga hugleidum og samanberum í hjarta voru, þá kunnum vér ei ad fara á mis vid þad, ad þar af kvikni ein brennandi elska til hans, er svo vel gjørir til vor óverdugra, og fyrirgéfur oss margar syndir, og hún er hin einasta rót allra dygda og mannkosta, og jafnvel Løgmálsins uppfylling, svo sem Páls um kjærleikann vottar, Róm. 13, því þad er víst, ad sá sem elskar nockurn, hann skirrist vid ad styggja hann, og verdi hønum þad óvart, þá ángrar hann þad af hjarta, og unir illa hag sínum, nema hann fái komid sér aptur í samt lag og nád hans vináttu, er hønum þykir

índælt ad elska. Svo eru og Guds börn lynd, verdi þau yfirstigin af nockurri hrøsun, þá standa þau brátt upp aptur til ad fridmælast vid Gud; þad sé eg á Davíd, Ps. 38, þad sé eg á Petri, Matth. 26, og ødrum fleirum, hvørjir, er þeir hafa ratad í nockurn glæp, hafa þeir ecki frid edur ró haft, fyrr enn þeir hafa sættst vid Gud, hvørn þeir af hjarta elskudu. En ecki er þess ad dylja, børn mín góð, ad þeir sem eru í miklum kjærleika vid Gud, og ordnir eru einn andi med hønum, 1 Kor. 6, þeim er miklu vandara enn ødrum í slíku. Fadirinn heimtar meiri elsku af syninum enn af þrælnum, jafnvel þótt sídur gjøri hann barnid arflaust, heldur enn þrælinn útlægann úr húsinu. Þad mætti ætla ad margur hefdi meira tilunnid vid Gud enn Móses, þegar hann sló tvisvar á klettinn, Núm. 20; en fyrir því ad hann var Gudi svo handgenginn framar ødrum, þá vard hann straffadur. Margur kongúngur hefir látid telja landsfólkid, til ad vita hvør hans makt væri, og hvad hann mætti reida sig uppá, þó vard þad Davíd til syndar reiknad, 2 Sam. 24, já, stórrar syndar, af því hann í þad sinn hafdi meira traust á mannaflanum enn á Gudi, er þó svo optliga hafdi barist fyrir hann, og lagt hans fjandmenn ad velli. Svo skulum vér og meina um þann sein Gud hefir eitt sinn ad sér tekid; hønum veitir hægra ad bera ávøxt enn hinum, sem enn þá hefir ecki notid þeirrar nádar, og vinnur hann því til meiri hegníngar, Lúk. 12, ef hann afbregdur; svo er þessi elskan til Guds, sem af ydraninni og trúnni framkémur, nockurskonar sædi, hvar af allar gódar dygdir spretta, sem ádur er sagt, og af henni kémur hin nýa hlýdni og umbót lífdaganna, án hvørrar bædi ydranin og trúin daudar eru og maktarlausar; því þad er engin ydran sem lofar manninum aptur ad gánga til sømu synda, og þad er ecki hin sanna trú, sem ei verkar fyrir kjærleikann, Gal. 5, hvar um St. Jakob nógu skorinordt talar í síns pistils 2 Kap., og þessi er hin andliga upprisa, hin fyrri upprisa. Sæll er sá sem hefir hlutdeild í henni, segir Guds Andi í Opinberíngar bókinni, 20 Kap. Og hefi eg nú svo med nockrum røkum sagt, hvørjum Kristur sé til falls settur, og hvørjum til upprisu. Gud géfi ad hins sídara megi sem flestir njótandi verda. Gjørist því eigi stallbrædur Gydínga, er þennan Hyrníngarstein forsmádu, hvør sem yfir hann fellur, þann mun hann sundurbrjóta, og yfir hvørn sem hann fellur, þann mun hann sundurmola, Matth. 21. O þér fávísu børn veraldarinnar! ó þér páfuglar þessa vonda heims! torveldara mun ydur verda ad berja høfdinu vid þennan stein, enn St. Páli ad spyrna ámóti broddinum, Act. 9, hann hefir fyrir ydur og allra manna skuld, høggormsins, þad er Djøfulsins haus í sundur molad, Gén. 3. Munud þér vera sterkari enn ydar høfdíngi, sem er gud veraldar þessarar, og drottnar í ydur, børnum vantrúarinnar? Eph. 2. Ef ad jafnvel eitt kvikindi snertir fjalls-ræturnar, þá skal þad dauda deyja, sagdi Gud vid Mósen, Exód. 19, undir þad hann útgaf sitt h. løgmál; en þegar sá steinninn sem einusinni er af fjallinu útskorinn og sundurbraut járnid og leirinn, gullid og silfrid, Dan. 2, þegar hann, segi eg, í annad sinn dettur yfir gudlausann heim þennan í hans sídari tilkomu, munu þá fjøllin hylja ydur fyrir hans reidi? Opinb. 6. Munud þér fá stadist í hans augliti, sem jafnvel hin mektugu kónga-ríki hefir í sundurbrotid, edur vitid þér ecki, ad þér leir og aska erud? já, breisk leirkér, sem optliga detta sundur af sjálfum sér, auk heldur ad þér kunnid ad búa vid þennan fortærandi eld. Gud er einn mektugur konúngur, himin-

inn er hans hásæti, jördin er skør hans fóta, Akt. 7, og nær hann drepur fætinum vid húsu þessari, vid þessari madkaveitu, hvar inni vér syndugir ormar skrídum hvør um annann þveran, þá titrar hún og skélfur, eins og laufblad fyrir vindi; munud þér þá stadist géta hans tilkomu dag? Mal. 3, nær hans reidi tekur til ad brenna allt til nedsta helvítis, Devt. 32. Því forsmáid þér þá hans réttindi, því haldid þér hans sendiboda fyrir eina skóþurku, og því hafa hans ord ecki rúm í ydur? því jafnvel þótt ydur megi hitna í brjósti um stundar sakir, þegar Guds reidarþruma slær um eyru ydar af einum prédikunarstól, þá er þó snjórinn lengur á steininum, þegar regnid ofan kémur, Jer. 18, heldur enn minníng hans ógnarliga nafns hjá ydur. Því vanvirdid þér hans sakramenta, því hneixlid þér hans vesælínga, því forsmáid þér hans volada, því rænid þér hinn fátæka, því hamlid þér réttinum ad hafa sinn framgáng, því hefjid þér hinn ránglála, og nidurdrepid hinum saklausa, því haldid þér inni sveita daglaunarans, því gjørid þér allt þetta, og ætlid Gud muni ecki færa ydur undir sinn dóm fyrir þessar blódugu skammir og illgjørdir, ef þér segist hneixlast á Jesú? O þér eiturormar og nødrukyn! verid þó ecki argari enn Pharisei og skriftlærdir, sem komu til Jóhannis skýrnar, Matth. 3, og sjáid til, ad þér fáid umflúid tilkomandi reidi, gjørid ydran, medan Guds ríki er nálægt; leitid Drottins, medan hann er ad finna, Esa. 55, og minnist vid Soninn, ad þér egi fyrirfarist á veginum, þegar hans reidi tekur til ad brenna. Sælir eru allir þeir ed leita athvárfs hjá hønum, segir David; já, sælir erud þér, sem eckert athvarf hafid í heimi þessum, því Drottinn er ydar hlutskipti; sælir erud þér sem alla hluti hafid yfirgéfid, og jafnvel sjálfa ydur, því þér skulud fá hundradfalt aptur og erfa eylíft líf, Matth. 19; sælir erud þér sem forsmáid allt yfirlæti og skarkala veraldarinnar, því þér leitid ad því sem þar uppi er, Kól. 3; sælir erud þér, nær þér alla hluti þola viljid fyrir Guds sakir, því ydar verdkáup er nógligt á himnum, Matth. 5; sælir erud þér midt í hørmúngunum, midt í áráſunum, midt í øllum þeim raunum, sem ydur til handa bera, því Guds kraptur fullkomnast í ydar breiskleika, og þá þér veikir erud, þá erud þér máttugir, 2 Kor. 12; sælir erud þér, nær heimurinn kallar ydur afrak og hreinsun veraldar, því þá erud þér dýrmætir í Drottins augum, þér skulud sjá ydar gledi, nær þeir munu til skammar verda, segir Drottinn, Esa. 66. Pad sem heimsins børn troda undir fótunum, þad er Guds hásæti á medal vor; eins ydrandi syndara hjarta, Esa. 57, eins Guds vesælíngs sála, er hans himin á jørdunni; mørg skúr rignir þadan, ad sønnu yfir þennan táranna dal, en allir þeir dropar falla í Guds sjód, Ps. 56; hann telur þá og geymir svo sem annad fúlgufé, hann grefur ecki þetta pund í jørdu, heldur skilar því aptur med yfirmáta miklum ávexti, þegar þad verdur uppskorid med gledi, sem hér var í tárunum nidursád, Ps. 126. Hid náttúrliga regnid kémur frá himnum ofan, og frjófgar jørdina, svo hún ber ávøxt; tár hinna andliga voludu í heimi þessum koma frá Gudi, þau færa þann ávøxt, er safnadur verdur í bindini Guds barna, í hinni stóru endurfædíngu, sem Lausnarinn um gétur, Matth. 19. Ef eg leigi nockurs manns jørd undir bú mitt, þá krefur hann mig landskuldar hvørt ár, og þad þess vegna, ad hann ætlar mig ecki fullvedja, edur má ecki sjálfur missa; en því er ecki svo varid fyrir hinum stóra akurmanni, Gudi alsher-

jar, Jóh. 15. Eg vil alshugar feginn byggja hønum hjarta mitt, láti hann plóg Løgmálsins, plóg ydranarinnar, plóg hørmúnganna gánga um þennan stór-grýtis-akur svo sem hann vil; láti hann gudlaus villudýr heims þessa spora hann í sundur og fótum troda, svo sem hønum blessudum líkar, þad er mér fyrir minstu, þegar eg veit hann er mér nádugur, og eg má altid missa svo mikid, sem hann vill láta mig missa; því einskis freistar hann yfir megn fram, 1 Kor 10; og þótt mér þykja megi, svo sem hann svari mér ecki hvørs árs rentu, sem þó ecki er, þá má eg þó vita, ad hann er bædi trúr og fullvedja, og er eg þess fulløruggur ad hann muni um sídir endurgjalda mér hina léttu birdi hørmúnganinnar, sem varir um augnablik, med yfirgnæfanligrar dýrdar eylífri þýngd, 2 Kor. 4; hvørrar njótandi ad verda, unni og veiti øllum Guds børnum hin háleita Guddómssins þrenníng, hvørri ad sé lof og dýrd, veldi og kraptur um aldir alda, amen!

Á Nýárs dag.

Gudspjallid, Lúk. 2 Kap.

Í þann tíma; eptir þad ad átta dagar voru lidnir, og þad barnid skyldi umskérast, var hans nafn kallad Jesus; hvad er kallad var af englinum, ádur enn þad hann var gétinn í módur kvidi.

Exordíum.

Komid og skodid verkinn Drottins, segir skáldid, Ps. 66, hvad verduglígur hann er í verkum sínum vid mannanna sonu. Til þessa vil eg einnin hafa kvatt ydur, brædur mínir! á þessum hátídis degi, hvørnin Guds dýrdarfulla almætti dásamliga stjórnar árinu oss til nota; þad heyrum vér í hinum 74 Psálmi, þar David segir: þinn er dagurinn, þín er einnin nóttin, ljósid og sólina hefir þú tilbúid, jardarinnar enda hefir þú afmarkad, sumar og vetur hefir þú skapad. Hér yfir látum vér nærsta litid, børn mín! Gud gjæfi ei findust þeir ed mogla þegar þessi hans rádstøfun er ecki eptir vorum syndugum vilja; hvar fyrir? Því þad skédur dagliga, og vér høfum þess not á hvørri stundu, og þykir þad skylda Guds ad svipta oss ecki því hann eitt sinn gaf. Jeg heyri ecki ad Jónas hafi þackad Gudi fyrir lundinn á medan hann stód, en reidur vard hann þá hann visnadi, Jón. 4. Mundi ecki hinn blindi verda allshugar feginn, mætti hann hid blessada ljós sólarinnar augum líta, en hinum heilskigna þykir þad lítils verdt. Hvørsu lángar þann, er ómædir eptir vatninu? Þad sé eg á konúnginum Darío, er hann drack hinn sætasta drick æfi sinnar úr hestfarinu, en þó ecki sídur af eptirlíkíngunni, um hinn ríka mann, er hann æskti eins vatnsdropa af fíngri Lazari, þá hann vaknadi upp í helvíti og kvølunum, Lúk. 16, hvørn hann mun þó lítils metid hafa, þegar hann lék sér ad allri fullsælu veraldar. Jeg tek hina almenniligustu hluti, sem minst eru af mønnum virdtir, til ad sýna vort óþacklæti vid Gud, í stadinn þeirra hluta, er hans mildi øllum jafnt veitir, vondum og gódum, ríkum og fátækum, stund eptir stund, dag eptir dag, ár eptir ár. O, minn Gud! hvørju skulum vér þér gjalda? Eckert hefir snaudur fyrir ad géfa. Hvørju skulum vér svara? Ecki einu á móti þúsund, Job. 9. Hvad skulum vér af oss gjøra? Bágt er þángad ad flýa, sem hønd þín nái oss ecki, Ps. 139. Vér vildum ad sønnu géfa þér alla oss med sálu og líkhamia, en þad er allt þitt, þú hefir oss þad ádur géfid. Gud nádi, þad vér høfum tekid þina limu, og gjørt þá ad Satans limum, léd þá til verkfæra ránglætinu, og syndinni til íbúdar, Róm. 6; svo vér mættum kvída því, ad hinn Heilagi í Israel, mundi láta þvílíkum saurindum útkasta edur þau í eldi brenna. Eitt høfum vér til ráds eptir, sem er forþénusta þíns eingétins Sonar; vér høfum óhlýdugir verid, Dan. 9, hann var hlýdugur allt til daudans, Phill. 2; vér høfum løgmálid brotid, hann er kominn til ad uppfylla løgmálid, Matth. 5; vér erum óumskornir í hjørtum og eyrum, Act. 7; hann hefir umskérast látid, svo hann

umskéri Israels hjarta og hans sædis hjarta, Devt. 30. Lögmálid lýsir bölvan yfir þeim sem ecki heldur allt þad sem skrifad stendur í lögmálinu, Devt. 27; en Guds eingétinn Sonur hefir bölvan lögmálsins uppá sig tekid í sinni umskurn, því Páls segir, ad sá sem umskéraſt lætur, hann sé skuldunautur alls lögmálsins, Gal. 5. En þó hann lögmálid uppfylti, þá hefir hann samt lögmálsins bölvan þólad; hann einn sem gjördi allt þad í lögmálinu skrifad er, hann einsamall er á móti lögmálinu ad sjálfs síns vilja dáinn; hann einn sem átti alla hluti hann betaladi þad hann rænti ecki, Ps. 69, og hann, sem er Gud blessadur um aldir, Róm. 9, hann er svo sem önnur bölvan uppheingdur. Látid þvílíkan guddómsins kjærleika upprickja ydar hjörtum í himininn um stundarsakir frá jardneskum hégóma, til ad umskérast med Kristó, af hvörs allra helgustu umskurn, er oss bodud verdur í þessu Evangelió, vér viljum læra ad umskérast í andligann máta, Eph. 4. Vil eg því láta tal mitt vera þar um í þetta sinn: hvörnin hinni andligu umskurn háttad sé. Drottinn umskér þú hjörtu vor med sverdi andans, svo þetta vel luckist, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Ef þú vardveitir ecki lögmálid, þá er þín umskurn ordin ad yfirhúd, segir Páll, Róm. 2, ad sönnu taladi hann þad Gydíngum til blygdunar, en þó má hér af sjá, ad hin ytri umskurn muni ecki hafa einhlýt verid til sáluhjálpar. Svo sem þad var nú fyrir Gydíngum, svo er þad og fyrir oss, brædur mínir! því ecki megum vér vænta oss betri kosta enn hinir náttúrligu kvistirnir, Róm. 11; ecki eru allir þeir fullkristnir, sem opinberliga eru skýrdir, heldur þeir sem fyrir skýrnina eru med Kristó greptradir til daudans, og lifa í endurnýungu lífdaganna, Róm. 6. Packir og lof séu eylífum Gudi, sem fyrir vatnssáinn í ordinu hefir endurgétid oss í Kristó til lifandi vonar, 1 Pet. 1. En þar fyrir hefir hann endurgétid oss, ad vér skyldum Gudi lifa en syndinni deya. Par skal koma einn dagur, segir Drottinn fyrri munn Jeremíæ Kap. 9, ad eg skal heimsækja alla óumskorna, sem eru í umskurninni; þar af ræd eg, ad margur muni hafa borid þetta teikn á sínum líkhama, sem ecki hefir haft þess mikil not í sínu hjarta, ecki sídur enn nú. Munu ecki allmargir géfast þeir, ed hrósa sér af gudhrædslunni, en afneita þó hennar krapti, 1 Tím. 3; margur mun skýrdur med vatni og anda í fyrstu, sem illa lídur ad láta sig med Kristó fyrir holdsins deydíngu umskéra. Allir heidíngjar eru óumskornir, segir Drottinn, Jer. 9, en Israels hús er óumskorid í hjarta. Par er ad óttast fyrir, ad Gud hafi enn nú í dag ordsök til ad segja, ad Tyrkjar og Tatarar séu óskýrdir, en margir þeir ed sig kristna nefna, séu óskýrdir í anda, edur ecki umskornir þeirri umskurn, er Páls umtalar, er hann segir: þér erud umskornir þeirri umskurn, sem ecki er med höndum gjör, hvör ad er umskurn Kristí, Kól. 2; þad er deydíng holdligra gyrnda, fyrir Kristí dauda, Kristí upprisu og Kristí Anda. Nú verdur í Skriftinni sérdeilis gétid um andliga umskurn á tveimur líkhamans pörtum; báda nefnir Stephanus píslarvottur Drottins, segjandi: þér hardsvíradir og óumskornir í hjörtum og eyrum, þér móstandid jafnan Heilögum Anda, Akt. 7; hjartad kallar Ritníngin mannsins hugskot og krapta sálarinnar, er því fylgja, þad vill Gud láta umskéra sér til íbúdar; af hjartanu útgánga vondar hugrenir, manndráp, hórdómur, frillulífi, þjófnadur, ljúgvitni, lastmælgi, Matth. 15, þetta illyrmi ber ad úthreinsa úr hjartanu, ef Gud skal þar inni búa fyrir H. Anda. Syndir og glæpir eru Djöfulsins fóstur, hvör hann gétid hefir vid spiltri mannsins náttúru, fyrir samþycki viljans; en hvörsu má Guds engétinn Sonur

sem er ljómi hans dýrdar og ímynd hans guddómligrar persónu, Hebr. 1, eiga sess vid Djøfulsins dætur? Hann hefir trúlofad sér hreina brúdi, þá ed hvørki fleck né hrucku hefdi, Eph. 5, því er ei von ad hann vilji í sama herbergi lída þessar helvítis ambáttir. Rek út ambáttina med hennar syni, því sonur ambáttarinnar skal ecki erfa med syni hinnar frjálsu segir Ritníngin, Gal. 4. Synir ambáttarinnar eru holdsins verk, þau byrjar út ad reka í eydimørku, ásamt módurinni, eda ad minsta kosti, ad temja hana, svo ad Agar drottni ecki yfir Sara, né Ismael offæki Isaak, Gen. 21. Ef þín hønd eda þinn fótur hneixlar þig, segir Jesús, Matth. 18, þá sníd hann burt og snara hønum frá þér, þad heitir ad umskérast í andligann máta. Ecki hefir Gud þóknun á því ad nockur meidi edur hamli líkhama sinn, eins og Baals prestar, 1 Kóng. 19, og þótt hann hefdi, þá væri sá fótur edur hønd betur afhøggvin, sem ætlar ad draga manninn til helvítis; betra er þau rotni hér á jørdunni, enn svídi eylífliga í helvíti; en þess þarf ei vid, þar er sverd andans, Hebr. 4, sem afsnídur svo ecki á sér, þad gjørir svida um hríd, en þad bætir eylífliga, þad verkar hrygd um stundar sakir, en eptir á gefur þad fridsamligann ávørt réttlætisins, Hebr. 12. Þér getid ecki undir eins druckid Kristí kaleik og Djøfulsins, segir Páll, 1 Kor. 10. Hefdi Guds heilagleiki getad lidid Andskotans saurindi, mundi hann ecki hafa verid útsnaradur af himni, Gud vildi ecki lída Satans nálægd í himnaríki, eigi heldur í sínu ríki hér á jørdunni, sem er í Guds barna hjørtum. Guds ríki er inni hjá ydur, segir Frelsarinn, Lúk. 17. En hvør hann syndinni þjónar, þad er, hvør hana lætur drottna í sínum líkhama, hann hefir gjørst Andskotans madur, en rádid þegn undan Gudi; því segir Pálus, Róm. 6: vitid þér ecki, ad hvørjum þér ljáist í þrældóm til hlýdnis, þess þrælar erud þér, er þér hlýdist, hvørt heldur syndinni til dauda, edur hlýdninni til réttlætis? Látid ei villa ydur; eg vil þjóna Gudi í verkunum, en hvad mér flýgur í skap, fæ eg ei vidgjørt. Þad er ad vísu satt, fuglarnir verda ad sønnu ad fljúga yfir høfudid, þad er bágt ad banna, en ecki þurfa þeir ad hreidra sig í hárinu. Eg vil þjóna Gudi í verkunum segir þú, hvad þá? ætlar þú ad þjóna syndinni í hjartanu? Sjá þá til ad þú fáir ei sama vitnisburd og Pharisæi, ad hid ytra sértú fagur, eins og daudra manna grafir, en innvortis fullur med alskonar óþeckt, Matth. 23. Þegar hjartad er gott, þá er meiri von á ad allt sé gott, því Gud álítur hjartad, 1 Sam. 16. Gódur madur af gódum féssjód síns hjarta, framber gott, segir hjartnanna ransakari, Matth. 12. Engin kann ad segja: mitt hjarta er hreint, eg em klár af syndinni, Ordskv. 20; hitt kann eg af alvøru ad gjøra, ad bidja Gud ad skapa í mér hreint hjarta, Ps. 51, hvad ef ecki tekst ad øllu leiti vegna þeirrar syndar sem í mér býr, Róm. 7, þá tekst þad fyrir Jesú blód, sem hreinsar mig af øllum syndum, 1 Jóh. 1, því hann er kominn til ad kalla synduga, en ecki réttláta til ydranar, Matth. 9. Eg hafdi nærri því sagt, ad Davíds syndir hefdi betri verid enn Phariseanna réttlæti; Davíd drýgdi ecki syndina med því hjartalagi, ad hún skyldi velgjørd heita, heldur af mannligum veikleika; en allt Phariseanna réttlæti var ecki nema synd, því gódverk þeirra framkomu ecki af hjarta, heldur til þess ad birtast fyrir mønnum, Matth. 6, og þó vildu þeir þad skyldi fyrir Gudi gjalda. Sá Gud sem lætur þeim alla hluti þéna til góda, er hann elska, Róm. 8, hann lét Davíds synd hønum fyrir bestu verda, 2 Sam. 12; en Phariseanna réttlæti

snérist þeim jafnan í synd, svo sem allt það, er ecki framkémur af trúnni, Róm. 14, án hvörrar ómoguligt er Gudi ad þócknast, Hebr. 11. Enginn segir oss betur enn Móses hvörnin mannsins hjarta umskorid verdur, Devt. 30: Drottinn mun umskéra þitt hjarta, svo ad þú elskir Drottinn Gud þinn, af øllu hjarta þínu, og af allri øndu þinni, ad þú lifir. Elskan til Guds er það verkfæri, sem best afsnídur syndir og lesti. Hinn ágjarni vinnur alla hluti fyrir ríkdóm; hvad sparar sá heiptræki til þess, ad hann fái sínum óvin fyrirkomid? Lítils hefir margur daudann aktad fyrir metorda sakir, og því skyldi þá ecki Gud vera svo sterkur í þeim er hann elska, svo sem Andskotinn í børnum vantrúarinnar, Eph. 2. Sá sem elskar vin sinn, hann kostar kapps um, ad gjøra sem mest eptir gédi hans. Allir hlutir eru sameiginligir vina á millum, ef það er falslaus elska. Elskan samteingir alla hluti, svo ad skynlausir og jafnvel daudir hlutir teingjast sín á milli, þess vegna, ad hvørs náttúra á vid aunan. Ef þetta elskunnar løgmál er nú svó ríkt í náttúru hlutanna, því skyldi það ecki hvørjum mun framar á millum Guds og mannsins, sem eptir hans mynd er skapadur? Enginn efi er á því, ad sá sem fyrst væri kominn í fullkominn kjærleika vid Gud, hann teldi engan hlut eptir sér ad gjøra hans vegna, hann gjæfi sig og allt sitt alleina Gudi, svo hann mætti hann einn ávinna, og hann yrdi eitt med hønum; og allt hvad Gud býdur, og ødrum virdist þúngt ad vera, það yrdi hønum sætt birdi, og því segir Páll, Róm. 13: ad sá sem elskar, hafi løgmálid uppfyllt. Gud er kjærleikurinn, segir Jóhannes, 1 Pist. 4 Kap, og sá sem er í kjærleikanum, hann er í Gudi og Gud í hønum. O Herra Gud! hvílíkt er þetta? Hvørnin má sá skora sig undan nockrum hlut, ad þola Guds vegna, í hvørjum Gud býr? Kann sá um æfi illa ad fara sem er í Gudi? Fellur hann i synd nockra, þá er Guds styrkvi armleggur nálægur ad reisa hann, Ps. 145. Ef hans hjarta fordæmir hann, þá er Gud máttugri hans hjarta, 1 Jóh. 3. Ef vondskufull heimsins eptirdæmi ætla ad villa hann, þá er ei Guds fíngur hønum fjarlægur til ad benda hønum á hinn rétta veg; og ef Satan fer á hendur einum med her freistínganna, þá hefir hann þann ad vistum med sér, sem ad er trúr, og engan lætur freistast yfir megn fram, 1 Kor. 18. Því álykta eg svo, ad eckert sé kroptugra, eckert ágjætara og eckert heilnæmara medal, til ad umskéra mannsins hjarta, en elskan til þess eylífa Góda, sem er hinn lifanda Gud. Eg gat og þess fyrir skømmu, brædur mínir! ad menn ættu sín eyru í andligan máta ad umskéra. Eyrun eru dyr hjartans, í gégnum hvør margt gengur, bædi íllt og gott; sæll er sá sem þessu fast heldur, en útskúfar hinu. Pálus varar oss vid, ad engin fúl ræda útgángi af munni vorum, Eph. 4, hún á ecki heldur ad gánga inn um eyrun. Það er gømul afsøkun þeirra sem tamt er ad heyra lýti og skammir um sínn náúnga: eg gét ecki byrgt fyrir eyru mér; en kanské færri mundu illa tala, nema þig fýsti ad heyra. Eg vil vera fátaladur hér um, því bágt mun vera ad temja munn hinnar prettvísu kynslódar, er høggormaeytur fólgid hefir undir túngurótum sér, hvar hinn gamli dreki, er kallast Djøfull og Andskoti, Opinb. 12, hefir sér hreidur búid og lagt þar eggjum þeim, úr hvørjum um sídir mun kvikna sá ormur, er aldrei deyr, Esa. 66, nema túngan ádur umskorin verdi. Alleina vil eg tala um það fyrir Guds børnum, hvørt ad sé hid helsta medal til ad umskéra eyrun í andligan máta, það er Guds lifandi ord, sem er hárhvast sverd, útgángandi af hans

munni, sem að skrýddur er blóðlitudu klædi, Konúngur konúnganna og Drottinn drottnanna, Opinb. 19. Davíð kallar það lystiligan grashaga, Ps. 23; en Guð náði, hvað tregt er mönnum þó þángað komið! Páls nefnir það krapt Guðs til sáluhjálpar öllum þeim sem trúa, Róm. 1; en þar er að óttast fyrir, að það verði hinum vantrúuðu, Guðs kraptur til fordæmíngar, því Endurlausnarinn segir, Jóh. 12: það orðið, sem eg tala, mun fordæma þá; og sannast hér ecki sízt, að það er eins og tvíeggjað sverð, er sker á báðar síður, þá eð hjálpast, til yðrunar, hina til eylífrar refsíngar. Matur er mannsins megin, segjum vér; en hvað er sálin, ef hún missir Guðs orð? Eins og St. Páll talar um eckjuna, þá eð í girndum lifir, hún er lifandi dauð, 1 Tím. 5, frilla Djöfulsins er hún og helvítis eldsneyti. Hvað veldur nú þessum leiða, börn mín? Það sama er eg talaði í öndverðu um hinar almenniligu Guðs gáfur, af því Guðs orð er svo nægt í heiminum nú orðið, þá vegnar því eins og elementunum, að það er foraktað. Eg sé, ámeðan mennirnir urðu að fara með kristnibodið í gégnum húðstrokur og krossfestíngar, þegar Páls var hálshöggvinn, Petur krossfestur, Jakob með beinbroti líflátinn, Lárentíus steiktur á rist, þá urðu þeir glaðir að þeir máttu líða nockuð fyrir Jesú nafns skuld, þá varð Guðs orð mönnum sætara enn húnáng og húnángsseimur, Ps. 119, þá fannst margur sá er keypti þá dýrmætu perluna, sem Endurlausnarinn talar um, Matth. 13, fyrir alla aleigu sína. En nú þykir því öllu illa varið sem Guði er gefið. Þú vilt kanské segja, þá væri ráð að géfa upp að prédika Christum um hríð, og mundi menn þá eptir hönum lánga eins og á fyrri dögunum. Eg vildi að eg gjæti órétt til sumra manna þánka; en því er verr, að eg hygg að nockrir muni finnast þeir eð gjarna mundu hafa umskipti á svínunum og Kristó, með Gergesenis, Matth. 8, því heyrt hafa menn skrítni þeirra, er láta sér um munn fara, að eigi sé þeim matur í messunni. Þú talar vel, væri Guðs orð í burtu tekið, þá mundu menn leita þess með ángist; mundi það og ecki gott ráð, að Guð tæki sólina af himninum um nockra daga, svo fengju menn vit á að þacka Guði fyrir hennar gagnsemi? Það má eigi, segir þú, því þá mundu allir menn útaf deya, og enginn lifði til að gjöra Guði þackir, þar Davíð segir, Ps. 6; þeir þacka ecki Guði, sem í gröfina eru ofan farnir. Jeg játa það satt að vera; en mundir þú lengi lifa í Guði, ef hans orð væru í burtu tekinn? Eigi hygg eg það, því Frelsarinn segir, þau séu líf og andi, Jóh. 6; hvar fyrir? af því að sálin hefir eckert líf fyrir utan þau. En trú mér til, að þú sem snérir bakinu við Guðs miskunar faðmi, ámeðan þú máttir njóta hans orða, þú mundir verða illur aptur hvarfs til að leita hans, þá hann er ecki lengur að finna. Þú segir: sólin má eigi burtu hverfa, svo mennirnir mættu lifa; en ef þú mættir sofa ámeðan, þá hygg eg það litlu skipta. Svo þyki þér og nú sem í syndunum sefur á engu ríða, þótt sól réttlætisins burtu liði og ætti aldrei apturkvæmt; en það mundi annað heita, þá þú uppvaknar í sal myrkranna, hvar þeir elda sálum óguðligra manna. Þeck því gjæsku Guðs, aumur maður? og kannast þar við, að eins og hann lætur hið fagra ljós heimsins renna upp yfir rángláta og réttláta, Matth. 5, til þess að mannkynið megi lifa, jafnvel þótt sumir þar eckert í þiggja vilji, svo vill hann einnin að hin fagra birta Evangelií, sem er ljós á vegum vorum, Ps. 119, skíni í kristiligri kyrkju, þótt það verði af mörgum forsmáð, uppá það að

engum tapi hann af þeim hann ádur þeckti. Og þessi er ordsøkin, hvar fyrir hann ecki sendir húngur sinna orda í landid, Amos. 8. Ord Kristí búi ríkugliga medal ydar, ad þér kénnid med allri vitsku, og áminnid sjálfa ydur med andligum diktum, sálmum og kvædum, sýngjandi Drottni í ydar hjørtum, segir Páll, Kól, 3. Þessi var íþrótt hinna fyrstu kristiuna manna, í stadinn hvørs ad Djøfullinn hefir innfært í heiminn, bríxli, hád, kjeskni, skammarlig ord, og fíflsligt hjal, sem kristnum sómir ecki, Eph. 5.

Svo er eg hræddur um, brædur mínir! ad ef St. Páll mætti líta upp af grøf sinni og sjá sig um í henni, sem nú Kristni nefnist, þá mundi hann ecki vída finna Jesú Kristí trygdapant, Eph. 1, sem hann hefir henni eptirlátid og kallast H. Andi, og hann mundi snarara þeckja hana fyrir Andskotans frilln, heldur enn brúdi hins Krossfesta. Edur hvar finna menn nú þad, sem hann vottar um sig og sína samkristna? 1 Kor. 4: þegar oss er formælt, þá blessum vér, þegar vér ofsóktir erum, lídum vér þad. Lángt mun vera ad leita eptir dæmi Stephaní, Act. 7, og Jakobs Postula, hvørjir ed beiddu fyrir þeim, er þá aftóku. Mig uggir og, ef Jakob mætti hverfa aptur í heiminn, þá mundi hann kalla sumra kristindóm djøflatrú, því svo segir hann í síns Pistils Kap. 2: Þú trúir ad Gud sé einn, því trúa og djøflarnir og skélfast þar af. Og Gud gjæfi þar findust ei þeir, sem ad nockru leiti eru verri enn djøflarnir; þeir gjøra ecki eptir þeirra trú, því þeir hafa ecki von fyrirgéfníngarinnar, þar þeir eru útreknir frá ásjónu Guds eylífliga, og med myrkranna hleckjum fjøtradir, 2 Pet. 2. En þótt Gud útbreidi bádar hendur, Esa. 65, þótt hann hrópi: þú hefir drýgt hóranir med mørgum elskuga? kom samt aptur til mín, segir Drottinn Gud, Jer. 3; þótt hann láti døgum optar heyra: Eg vil ecki syndugs manns dauda, heldur ad hann snúi sér og lifi, Ezeck. 33; þótt hann láti almenniliga útberast: Þvoid ydur, hreinsid ydur, takid ydar illsku breitni frá augliti mínu, komid sídan og egumst løg vid! Þótt ydar syndir séu raudar sem blód, þá skulu þær snjóhvítar verda, og þó þær séu eins og purpuri raudar, skulu þær verda hvítar sem ull, Esa. 1; þótt vér megum svo títt heyra, ad þegar hinn ógudlegi snýr sér frá øllum sínum syndum, er hann gjørt hefir og vardveitir Guds bodord og gjørir dóminn og réttvísina, þá skuli hann lifa og ecki deya, Ezech. 18, allra hans misgjørda skuli ecki minst verda; samt lætur ecki illvirkinn af, og fólkid snýr sér ecki til hans, er þad typtar, Jer. 8; svo þad má satt játa, er Davíd talar um hinn ógudliga, Ps. 14, ad hann segi í hjarta sínu: þar er enginn Gud. Því hræddust menn, ad Gudi mislíkadi ógudligt athæfi, þá mundi ecki svo mikill ofsi, ránglæti, hardýdgi, lygar, bakmælgi, rógur, agg, reidi, þræta, ágyrni, þjófnadur og allra handa Andskotans þjónusta drottna svo frekliga í heiminum, ad jafnvel sumt af þessu væri fyrir dygdir haldid. Hvad mun nú þessu valda, børn mín? annad enn þad, ad menn tilbyrgja eyrun fyrir h. Guds orda. Páls kallar ord Guds: sverd andans, Eph. 6; þad er sá beitti knífur, med hvørjum vor eyru egi ad umskérast; en þessi benin svída mjøg svo hinum gamla Adam, og þótt hann megi þau ástundum þola, þá hafast þau svo illa, ad þar svellur um til eylífs dauda; hann hallar sér aptur á kodda syndanna, til ad samanhrúga sér lærendum, eptir því sem eyrun klæa, 2 Tím. 4; hann er eins og Zippóra var fordum, er hún mátti

naudug umskéra sinn son, Exód. 4. Þegar Móses kémur med knífinn, þá kalla menn hann blódbrúdguma, edur blódgírugann mann, gjætandi ecki ad því, ad Gud er útfarinn í brædi sinni til ad deyda, ef ecki er vidgjört. Gud baud sínu fólki, Exód. 21, ad á sjøunda hvørju ári, skyldu þeir halda eitt hvíldarár, og á medal annara bodorda setti hann, ad á því ári skyldi ánaudugu fólki lausn géfast, en sá er ei vildi frelsi þiggja, hann mátti hans herra taka, og setja al ígégnum eyru hønum, og festa vid dyr edur dyrustaf, og skyldi hann vera hans þræll upp þadan æfinliga, Exód. 21. Ecki einasta á hvørju sjøunda ári, heldur á hvørjum sjøunda degi egum vér þann kost, ad leysast af Andskotans og syndarinnar þrældómi, því þad er meiníng alls Evangelíí, sem oss prédikad er, ad vér séum frjálsir vid syndina, ecki til þess ad lifa í henni, heldur ordnir Gudi handgengnir, til þess ad deya frá syndunum, svo sem Páll segir, Róm. 6: þér erud frelstir af syndinni, ordnir þjónar réttlætisins. En ef nockur vill ei lausn þiggja og lætur sig festa á eyrunum vid port helvítanna, Andskotanum til eylífs þrældóms, þá er audsært, ad hans sídara verdur argara hinu fyrra, 2 Pet. 2. O Herra Gud! mér kémur í hug, hvørnin Guds eingétinn Sonur víkur þessari løgmálsgrein til sín, Ps. 40, er hann segir til síns himmelska Fødurs: offur og fórnfæringar vildir þú ecki, en eyru mín hefir þú ígégnum stúngid; teiknandi med þessari þrældóms mynd, hina allra herfiligustu ánaud, er hann þoldi fyrir þræl syndarinnar, þar hann, sem allt vald er géfid bædi á himni og jørdu, Matth. 28, kom í heiminn, ecki til ad láta sér þjóna, heldur ad hann ødrum þjónadi, Matth. 20, þar hann hafdi verri kjør enn hræofficeindi jardarinnar, og fuglarnir undir himninum, Matth. 8, hvør þó ecki lætur einn titlíng á jørdu detta án síns vilja, Matth. 10, þar hann féck eckert rúm í géstaherberginu, Lúk. 2, sem uppfyllir bædi himin og jørd, þar hann vard manna þurfi, sem uppfyllir alla vora naudþurft eptir ríkdómi sinnar dýrdar, Phil. 4, og hann bar sinn kross, sem ad ber alla hluti med ordi síns kraptar, Hebr. 1. Þetta gjørdi hann, segir Páll, þegar hann mátti velsælu hafa; og þó vill syndarinn ecki ljá hønum eyru sín til þess, ad hann megi eylífliga med hønum ríkja, en á þó annars vegar engann annann kost, nema pínast eylífliga. Gud nádi þad, ad vér erum ecki ólíkt á oss komnir, og Ciceró skrifar um Catadúpos, hvørjir ad búa vid fossana í ánni Níló, þad þeir heyri verr enn adrir menn; svo gjørir nidur veraldar þessarar oss dausa, svo vér gétum ecki gjætt ad Drottins raustu. Jóhannes segir í hans Opinberana Kap. 1, ad rødd Mannsins Sonar er til hans taladi, hafi verid svo sem lúdurs hljómur. Næsta fagurt má gledskapur veraldarinnar láta í eyrum syndugra manna, ad vér fáum ecki fyrir hønum adgjætt raustu brúdgumans, er hann svo hátt kallar. Hvad veldur þessu? því eyrun eru svo tøm á hitt, ad menn þeckja eckí hvørt frá ødru. Mínir saudir þeckja mína raust, segir hinn gódi Hyrdir, Jóh. 10. Hvad vill hér á eptir fylgja, børn mín? þeir sem ecki þeckja hans rødda, þeir eru ecki hans saudir. Hvad mun fyrir þeim liggja? Hvad vill Dómarinn segja á hinum mikla og stránga degi? ecki þecki eg ydur, farid frá mér allir illgjørdamenn, Matth. 7. Þá mun saudunum skipad verda ad hægri hlid, en høfrunum á hina vinstri, Matth. 25. Allir viljad á sønnu í saudaflocknum vera; en þeir sem ecki vildu þeckja Hyrdirsins raust í nádinni, þeir munu verda med høfrunum arf ad taka í kvølinni. Hvør sem elskar mig og vardveitir mín ord,

til hans mun eg koma og minn Fadir, og vistarveru hjá hønum gjøra, segir Endurlausnarinn, Jóh. 14. Hvad ágjæt ad sé þessi sambúd, veit enginn nema sá ed smackad hefir, hvad sætur ad Gud er; en-hvar eiga menn ad fá þennan smeck, nema í hans ordi? Þad verdur Jesús Christus framreiddur til andligrar nautnar, um hvørja hann sjálfur þannveg talar, Jóh. 6. Hvør sem etur mitt hold og dreckur mitt blód, hann skal ecki daudann smacka ad eylífu. Lúkid því upp dyrum ydar eyrna, Guds elskulig børn! svo Konúngur dýrdarinnar megi inngánga í ydar hjarta, Ps. 24; látid þær ecki læstar hønum, svo hann læsi ecki aptur fyrir ydur himninum; drepid ei hendi á móti frambodinni nád, og bægist ecki til vandræda vid hann, sem ydur elskadi ad fyrra bragdi; hann hefir sitt líf í daudann gésid til þess, ad þér sá kynnud hans glediliga raust ad heyra, því enginn hefir um aldur Gud sénann, sá engétni Sonur Fødursins hefir oss þad opinberad, Jóh. 1. Ó! hvad vitstola er þá manneskjan, sem tredur þann dýrgrip undir fótum, er útvegadur er, med Guds egin blódi. Þeinkid til þess, ad hann lángadi eptir ad lída helvítis píslir ydar vegna; látid ydur einnin lánga eptir hønum, svo þér kunnid þær sømu ad umflýa, en eylífliga med hønum lifa. Ó þú eylífa ord Fødursins, Herra Jesú Christi! þú sem ert sætari enn húnáng, frídari enn sólin, glediligri enn Englanna saungur, áhrær þú vor dofin eyru, uppljúk voru hjarta, endurnýa vorn anda, svo oss leidist um sídir endemi þessa vonda heims, en gjøri fúsa ad renna eptir þér. Þú eylífa Gledi! lát þín fagnadarríku ord vera eptirlæti sálna vorra, svo ad vér høfum vora lystíng í løgmáli þínu dag og nótt, Ps. 1. Og þegar vor augu sjá ecki lengur, vor eyru heyra ecki lengur, og vor túnga getur ecki talad lengur, ad vér þá verdugir ályktast mættum hinn fagra saung: Heilagur, Heilagur, Heilagur ertú Drottinn Gud Zebaoth! Esa. 6, eylífliga ad heyra í þínu ríki, hvar engin nótt er, Opinb. 22, og engin umskipti ljóssins og myrkursins; þad bænheyri Gud Fadir miskunsemdanna, fyrir hid dýrmæta blód síns engétins Sonar, og sendi oss þar til nád síns Anda, amen!

Sunnudaginn milli Áttadags og Þrettánda.

Gudspjallid, Matth. 2 Kap.

Og er Heródes sá þad, ad hann var gabbadur af vitríngunum, vard hann reidur, og sendi út, og lét drepa øll sveinbørn til Bethlehem, og í øllum hennar endimørkum, tvævetur og þadan af ýngri, eptir þeim tíma, sem hann hafdi útspurt af vitríngunum. Þá uppfyltist hvad sagt er fyrir Jeremíam Spámann, sem segir: á hædum hefir heyrst kall mikillar kveinunar, óps og ýlfrunar; Rachel æpti sonu sína, og vildi ecki huggast láta, þvíad þad var med þeim úti.

Exordium.

Reidist en syndgid ecki, segir Páljus, Eph. 4, látid egi sólina undirgánga ydar reidi. Mun nockud Postulinn géfa mønnum leisi til ad reidast med þessum ordum? Edur er þar

nockur réttferdug reidi til? Því má ei neita ad það sé rétt, ad hata þá sem Gud hata og hans réttindi; svo segist Davíd hata samkundu hinna illgjørnu, Ps. 26, og Ps. 139, segir hann enn aptur: mun eg ei hata þá Drottinn, er þig hata, og hafa leida á þeim, er reisa sig upp á móti þér? med fullu hatri hata eg þá, og þeir eru ordnir mér ad óvinum. Þá sýnir madurinn ad hann elski Gud af alvøru, ef hann gjarnan stendur af sínum rétti, en þyckir Guds vegna, og það er ad vísu sú reidi er fylgja á hvørjum kristnum manni, en þó einna mest þeim sem yfir adra eru í Guds stad settir. Ritníngin gefur Mósi þann vitnisburd, ad hann hafi verid hinn þolinmódasti madur á jørdunni, Núm. 12, og eigi finst það ad honum hafi runnid í skap, þótt Ísraels børn svo optliga settu sig upp í móti hønum, miklu heldur beiddi hann Gud fyrir þeim nær þeir høfdu syndgast; já, hann vildi hafa mist sína velferd fyrir þeirra, er hann sagdi vid Gud, Exod. 32: Munt þú fyrirgéfa þeim sína synd? annars drag mitt nafn út úr þeirri bók, er þú skrifad hefir; og er það þó alkunnugt, hvørsu ákafliga hann reiddist, er hann kom ofan af fjallinu, og sá afgudadýrkun fólksins. Vidlíkt er dæmi St. Páls, er hann æskti sér ad vera útrekinn frá Kristó fyrir brædur sína eptir holdinu, Róm. 9, og er þó kunnugt af Gjorníngabók Postulanna, hvørsu hann vandlætti vegna Guds um þá sømu. Svó og eru kunnug dæmi Phineæ, Núm. 25. Samúels, 1 Sam. 15. Jónathans, 1 Sam. 14. Davíds, 1 Sam. 17. Ezechiæ konúngs, 2. Kóng 18. Nehemiæ, Nehem. 13, og annara Guds manna, sem hafa tekid sér það nærri, er þeir hafa heyrt edur séd Gud dýrdarinnar vanvyrdtann af nockrum, hans h. nafn lastad, edur hans bodord undir fótum trodin, og er Gudi valla nockur hlutur þægari, sem andrádid er af þeirra strassi, sem í þvílíku hafa tómlátir verid, ad þeir hafa mátt bera þeirra syndir, er þeir hafa séd í gégnum fíngur vid, svo sem ljóst er af dæmi Elí kénnimanns, er hann sté fram yfir glæpi sona sinna, 1 Sam. 3. Sauls konúngs, er hann þyrmdi Amalechita konúngi, 1 Sam. 15 og Achabs, þá hann vægdi konúnginum af Syríá, 1 Kóng 20. Nú þótt þessu sé svo varid, þá hygg eg ad eigi sé Postulans meiníng í þessu, ad hann eptirláti manninum ad reidast, edur tali um þessháttar reidi, er eg samstundis umgat, því hann bidur í þessum ordum, ad sólin eigi skuli undirgánga mannsins reidi, hvad svo er ad skilja, ad madur ei skuli erfa leingur enn til kvølds það hønum er ámóti gjørt. Ea gudligt vandlæti og hatur á løstum og ódygdum á aldrei vid oss ad skilja; því meinar Postulinn hér, ad menn skuli temja reidina, þótt hún kunni ad smjúga í mannsins hjarta, og hvørki láta hana ná svo mikilli yfirhønd, ad hún framkomi í ordi né verki, og enn þá sídur ali fólskuna í hjartanu, svo hún verdi ad hatri, hvad því veldur ad manneskjan verdur úlfur af manni, þræll syndarinnar af Kristí lærisveini, og Djøfulsins barn af Guds barni. Dæmi uppá þessháttar reidi høfum vér á hinum grimma Heródi í upplesnu Evangelió; út af hvørju vér hugleida viljum í þetta sinn: 1) Hvad skádligur og dárligur løstur ad reidin sé, 2) Hvørnin vér eigum ad stilla hana. Hinn gódi Gud vyrdist nádarsamliga ad framkvæma þetta erindi hjá oss, med adstod síns H. Anda í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Og er Heródes sá ad hann var gabbadur af vitríngunum, vard hann reidur, segir textinn. Hvør var hin fyrsta ordsøk til hans reidi? Það var metorda gyrndin. Strax sem hann fékk ad heyra af kénnimanna høfdíngjunum og skriftlærdum lýdsins, hvar Kristur mundi fædast, skaut Djøfullinn hønum í brjóst, ad líflátá það nýfædda konúngs efni Jesum; það sýnir oss samtal hans vid vitríngana, og svo ávísan sú, er þeir fengu af Guds álfu í svefni, ad hverfa aptur til baka í sitt fødurland um annann veg. Meiníngin var sú, ad hann kynni ad stadfesta sinn tignarstól og sinna nidja eptir sig. Hvørnin metordagyrndin sé í fyrstu tilkomin, er audsært af falli Satans, og falli vorra fyrstu foreldra, af hvørju øll ólucka er innrunnin til allra manna, og ámedal annara reidin. Og fyrst módurinn hefir gjørt oss Adams nidjum svo stórann skada, þá er audvitad, ad dótturin er henni lík, nema

verri sé. Hvør er sú ólucka í heiminum, er reidin ecki af stad komi? Hún er verkfæri allra lasta og ódygda; hún er eins og ein púta, sem lifir eptir hvørs manns vild; svo þjónar reidin øllum skømmum, þegar á þarf ad halda. Hvør drap Abel, þegar Kain øfundadi hann? Gén. 4. Hvør kveikti eldinn í Balachs nøsum, er hann vildi métstanda Guds fólki? Núm. 24. Hvør kom Elíab til ad atyrda sinn bródur Davíd, er hann forsmádi hann? 1 Sam. 17. Hvør rak Saul til ad offækja sinn dótturmann, 1 Sam. 19, og ad drepa kénnimennina í Nóbe? 1 Sam. 22. Hvør framkvæmdi Achabs vondaun ásetníng? 1 Kóng. 21. Hvad brúkadi Haman til ad svala drambseminni med? Est. 3. Hvørnin fécK Jóab metordum sínum haldid? 2 Sam. 3 og 20, nema med reidinni? og var þad honum þó ecki nema stundarfridur; øllu þessu kom reidin af stad, og er hún svo einn almenniligur bødull allra skamma og ódygda. Eg veit ad bædi Aristóteles og Ciceró skrifa, ad hún sé brýni hugprýdinnar, og ad enginn vinni nockurt stórvirki, nema reidur sé; þad getur valla satt verid, egi kémur þad saman vid sjálfa þá, er þeir segja, ad hugprýdin skuli vera á skynseminni grundvøllud; en sá sem reidur er, hann er vitlaus, og því segir Hóratíus, ad hún sé nockurskonar stutt ædi, teiknandi þar med, ad enginn sé munur þess, sem reidur og hins sem vitstola er, nema ad reidin varir skémur, ædid lengur; og eru þó dæmi til þess, ad sumir hafa búid svo lengi ad heiptinni, ad þeir aldrei hafa ordid heilvita aptur. Heiptin er eitt Andskotans reidarslag, Gén. 4. Hún afmindar alla mannsins limi og lidi, hún kveikir bál í augunum, hún hleypir blódi í nasirnar, bólgu í kinnarnar, ædi og stjórnleysi í túnguna, deyfu fyrir eyrun; hún lætur manninn gnísta med tønnunum, fljúga med høndunum, æda med fótunum; hún skékur og hristir allann líkhamann, og aflagar, svo sem þegar hafid er uppblásid af stórvidri; og í einu ordi ad segja: hún gjørir manninn ad ófreskju og ad holdgétnum djøfli í augum þeirra sem heilvita eru; og ef hún svo afskræmir ásýnd mannsins fyrir ødrum mønnum, hvørnin mun hún þá ecki afmynda sálina í Guds augliti? Segid mér, hvílíkur djøfull mun þar inni búa, sem álit mannsins verdur hid ytra svo afskræmt? hvílíkur eldur mun vera í því hjarta er hann lystir sig þannin út í hvørn einn lid og lim? Þad er øllum ljóst, ad eckert styrkir og eblir sambúd mannanna í heiminum, meir enn kjærleikurinn, því hann er band fridarins, Eph. 4, hann bindur saman hjørtu mannanna, og hann samtengir og vidheldur Kristí líkhama, sem er hans kyrkja hér á jørdunni. En hvad segir Salómon, Ordskv. 18: hvør gétur þolad einn reidann mann? Hvar af audséd er, ad hann, sem reidigjarn er, hann er óhæfur til samneytis annara manna, og óhæfur til ad vera Kristí limur og hans kyrkju. Hvad er hann þá? Andskotans limur og þeirra stallbródir, sem tønnlast og tiggjast innbyrdis, þar til þeir um sídir verda uppetnir, Gal. 5.

Eg hefi nockrum sinnum heyrt á tal þeirra, er segja menn verdi ad reidast, og láta til sín taka, annars verda menn forsmádir, og ad hvør madur gjøri sér dælt vid þann, sem eckert sinni hefir, því sé þad høfdíngskapur og stórmenska ad reidast ákafliga, svo ad þeir hrøckvi undan, er einum mótþægja. Ecki rætist þetta ávalt, svo vel fari, því annadhvørt reidist eg vid øfmenni mitt, edur vid minn jafnínga, edur vid mér minni mann. Reidist eg vid þann sem er meiri máttar enn eg, þá er eg djarfligur, og reisi mér hurdarás um øxl,

því svo segir Sýrach: Þrátta ei við þann, sem er ríkari þér. Sé hann minn jafníngi, þá viti menn, að eckert er þvílíkt fól, að ecki egi sér jafníngja, og þegar menn berja tveim steinum saman, þá er vanséð hvør þeirra fyrri brotnar. Sé hann minnimáttar, þá gjøri eg sjálfum mér órétt, að eg spilli mér á hønum, sem eg gét altíð náð jøfnuði af reiðilaust; og ef mig kostar það ómak nockurt, þá vil eg þó hugsa, ef eg væri hugprúður, að það séu smámunir að úthella reiði sinni yfir þann, sem enga mótstøðu gétur veitt; og því kalla eg sælla og samvitsku betra að fylgja ráðum þeirra Salómons, Orðskv. 25, og Páls Postula, Róm. 12. að safna glóðum elds yfir høfuð óvinar síns með góðgjørðum, svo hann skammist sín og roðni af bligðan, að hann hafi mér illa tilgjørt, er ecki meir ræki hans mótgjørðir enn svo, að eg géf hønum að eta, nær hann er húngraður, og að drecka, nær han er þyrstur; og hvør sem ødruvís kénnir, hann framfylgir svo kappsamliga Satans evangelió meðal mannanna, svo sem Guðs píslarvottar Kristí lærdómi; þeir eð blessuðu nær þeir lastaðir voru, og þolðu það að þeir voru ofsóktir, 1 Kor. 4. Eg vil egi fá mér það til orða, hvørn skaða menn gjøra sjálfum sér með reiðinni. Sá sem er gjarn til reiði, hann er jafnan sinisveikur; enginn er svo var í umgengni sinni, að hann géti gjørt hønum til máta, og eru þeir þó færstir af oss, er svo regli niður athafnir sínar, að ecki verði að fundið; en hann sem reiðinn er, hann er eins og eldur í sinu. Hvað sem ecki er eptir hans skapi, það grípur hann eins og eldurinn tundrið; og þar fyrir utan spillir reiðin heilsu líkhamans ecki allítíð; því segir hinn Vísi: Vandfýsnin og reiðin stytta dagana og slíta ellinni, Sýr. 30. Eg vil ei tala um, hvørsu opt að hún spillir gótsi og formegun manna. Hinn reiðigjarni er eins og sá er býr í stráhúsi; hann kann að vera fullríkur að morgni, en ef eldurinn grípur það, verður hann húsgángsmaður að kvøldi. Skamma stund verður hønd høggi feigin, segjum vér; hvað margur hefir gjørt það í bræði, sinni, á einu augnabliki, sem hann hefir yðrast eptir alla sína æfi? Það er valla mannkostur þvílíkur sem að hafa vald á túngu sinni, og það er svo nauðsynligt að St. Petur segir, 1 Pist. 3: Hvør sem vill elska lífið, og sjá góða daga, hann haldi túngu sinni frá illu. En það er hønum ómøguligt, sem reiðinn er, því hann hefir eckert vald á neinum sínum lim, aukheldur túngunni, er Jakob segir bágara sé að temja, enn alla náttúru dýranna, fuglanna og fiskanna, Jakob. 3. Nú þótt að það sé nógu stór ólucka, sem allareiðu er upptalið, þá er þó ecki búið þar með. Reiðin er að sønnu kølluð stutt æði, en ecki er það hjá øllum. Hjá allmørgum snýst hún upp í hatur, og enginn hatar sá annann, að hann hafi hønum ecki fyrst reiður orðið. Fáum þeim sem reiðast, þykir reiði sín ránglát vera, og með soddan móti verður hún að hatri í mannsins hjarta, og súrnar þar inni til þess hún skémmir kérið, og er þá illa farið með Guðs musteri, 2 Kor. 6, þegar það er gjørt að soddan djøfla bæli, hvar Andskotinn inni ríkir með sjø øndum sér verri, Lúc. 11, því heiptin er aldrei einsømul; øfund, drambsemi, rógur, lýgi, bakmælgi, agg, þræta, tvídrægni, og margt annað illþýði fylgir henni gjarna. Páll segir í þeim orðum, er eg í ønduerðu las fyrir yður: Látið ecki sólina undirgánga yðar reiði, með hvørju hann tekur oss vara fyrir, að þótt oss henda kynni að reiðast, þá skulum vér þó ecki láta reiðina að hatri verða; en strax þar eptir segir hann: géfið ei Djøflinum rúm, Eph. 4, og bendir oss til með þeim orðum, að

þar sem Andskotinn er húsbóndi, þar muni þetta hans hyski med hønum samsæti ega, og er þeim manni víst Helvíti, svo fljótt sem øndin skreppur út af kroppnum, sem af þessum pútum er kvalinn, nema hann hreinsi ádur sálu sína med heitri ydran, og er rádligt ad ætla ecki til, ad daudans beiskja skuli þad gjøra; því vandhitt er á, hvørt þar verdur tóm til þess, ef svo kann til ad bera ad hann komi ad skindíngu. En stór sár þurfa mikla grædslu. Þetta gróm er ecki svo fljótt útþvegid, er svo lengi hefir búid um sig í mannsins hjarta; en hitt er víst, ad svo sem þeir allir fá kvittun synda sinna, er fyrirgéfa út af hjarta sínum bródur hans misgjørdir, nær þeir hennar leita af alvøru í nafni Jesú Kristí; svo verda og hinum syndir sínar aptur haldnar, er ala hatur til náúngans, og Gud vill þá ecki heyra, þótt þeir útbreidi sínar hendur, Esa. 1. og bidji morgum ordum. Hvar fyrir? því þótt ad ei séu hendur þeirra fullar af blódi, fyrir ótta sakir, þá er þó hjarta þeirra; og hygg eg sá beri ecki lángt af mordíngjanum, sem hrædslan fyrir straffinu alleina hamlar ad slá sinn bródur í hel. Verda má ad Kain hefdi látid Abel lifa, Gén. 4, og Jóab og Abner, Amasa og Ashael, 2 Sam. 2 og 20, hefdu þeir óttast bodulsøxina. Og hefi eg nú ad nockru leiti sagt hvørsu skadlig ad sé reidin og heyptræknin; en ecki er hún sídur dárlig og heimskulig. Hvørjir eru gjarnastir á reidi? þad eru børn; þad eru vesælir menn og heimskir; har um talar Salómon, Ordskv. 12: Hinn fávísi hleypir fram reidi sinni, en sá er vitur, er hann lætst ecki sjá óréttinn. Segid mér, þér Babýlons gjædíngar! þér veraldarinnar Phaetontes,*) sem viljid dansa á allra manna høfdum, og sópa allt þad, er ydur mislíkar í burtu med hinum snarpa reidinnar vendi, viljid þér láta halda ydur líka þessum? Þér ségid: margur stór og vitur høfdíngi hefir verid hneigdur til reidi; þad er þess verr, þá hafa þeir mjøg svo nidurdrepid tign sinni. Hómerus skrifar om Agamemnon, er Grickir nefndu konúng konúnganna, af því ad hann var fyrir lidi þeira í Trójumanna bardøgum, ad þá hann hafi verid í gódu skapi, hafi hann verid godunum líkur ad mildi og vísdómi, en þegar reidin tók hann, grimmari enn hin verstu varga dýr. Sjáid þó hvad hid heidna skáld dæmir hér um? Godunum eignar hann vitskuna og mildina, en reidina vørgunum. Þad er og rétt dæmt, því enginn kann meir Gudi ád líkjast, enn med gjæskunni. Þar fyrir sagdi Drottinn: verid miskunsamir líka sem ydar Fadir er miskunsamur, Lúk. 6; og eckert lætur verr á einum konúngi, sem er næstur Gudi, enn reidin. Þeim er øllum framar hrósad, sem stjórnad hafa med rétti og miskunsemi, enn hinum, er ríkt hafa med hardýdgi og ofbeldi, jafnvel þó þeir hafi átt ríki meira enn hinir. Alexander hinn stóri hefdi enn þá stærri verid, hefdi hann Clitum, Parmeniónem og Calistenem ódrepna látid, heldur enn þótt hann hefdi brotid undir sig allann heiminn; því var þad ágjætt er hans skólameistari Aristóteles skrifadi hønum til (er hann heyrdi ad reidin og offinn tóku til ad aflaga gédsmuni hans) á þennan hátt: þeir sem reidast, þeir reidast sér meiri mønnum; en þar er enginn stærri enn þú, því byrjar þér ecki ad reidast. Sjáid hér, hvørt reidin og fólskan gjørir nockurn meiri mann, ef rétt er álitid; aldeilis ecki, því hún gjørir þann sem annars

*) Skáldinn dikta um Phaetontem, ad hann hafi verid sólarinnar sonur, og féngid af fødur sínum med bæn, ad hann mætti stýra sólar vagninum einn dag; þad tókst hønum svo illa, ad hann datt af himninum, þegar hann var kominn sem hærst í loptid. Því kallast allir offsamenn, sem hvørki þeckja Gud né sjálfa sig: Veraldarinnar Phaetontes.

væri mikill madur, ad kvikindi veraldar og athlæi skynsamra manna. Því var það viturliga talad af Ciceróni fyrir Júlió keysara: ad sá eini dagur, er hann gaf Marcelló landsvist, hann gjørdi hann frægari enn allar hans sigurvinníngar. Kalla menn það ecki hinn mesta dáraskap ad farga sjálfum sér; en hinn reidi er býflugunni líkur, þegar hún stíngur, þá stíngur hún sjálfa sig í hel, og skilur lífid eptir í sárinu. Svo gjørir og optliga, sá ed lætur reidina fyrir sig ráda, drepi hann ecki sinn óvin, svo hann verdi aptur drepinn, þá drepur hann þó gott mannord sitt, han drepur góda samvitsku, já, sálina ef til vill, ef hann meltir reidinna med sér þar til hún úldnar í hjartanu. Sá sem dreckur óforvarandis nockud bannvænt, hann má sjá til hvørnin hann fái því ælt upp aptur, það fyrsta hann verdur þess var, annars er daudinn vís; svo er og í þessu; hendi nockurn þá ávyrdíng, ad hann reidist bródur sínum, þá sjái hann til ad hann fái heiptina á burt reid, það fyrsta hann verdur heilvita aptur, og kémur til sjálfs síns, annars myrdir hann sálu sína; hann myrdir einn mann í hjarta sínu, svo opt sem hann minnist med heiptrækni á það, sem vid hann var afgjørt, svo opt sem hann æskir hefndar yfir sínum óvin, svo opt sem hann fagnar yfir þeirri hefnd, er hann allareidu fengid hefir yfir sínum náúnga. Því ef Kristur segir, ad sá sem lítur eina konu til ad gyrnast hana, hann hafi allareidu drýgt hór med henni í sínu hjarta, Matth. 5, þá er líkligt ad heiptin muni ecki hafa meira frelsi í himninum, heldur enn óleyfilig elska, þótt hvørutveggja sé andstygd fyrir Gudi. Segid mér, hvada dáraskapur er þá það, ad spilla svo vináttu hans med fólskunni, sem sagt hefir: nema þér fyrirgéfid mønnunum þeirra misgjørdir, þá vill minn himneskur Fadir ecki tilgéfa ydur ydar syndir, Matth. 6, ad menn ná henni ecki aptur, fyrr enn menn hafa sætst vid bródur sinn, og væri þá betur heima setid enn farid. Øllum þykir mikid fyrir ad bidja forláts á ávirdíngum sínum, og enn þá meira ad láta undan hønum sem oss hefir tilgjørt; þetta verdur þó ad vera, ef menn skulu halda Guds vináttu. Kristur bidur ecki fyrir þær syndir, sem hann veit ad hans Fadir ecki tilgéfur. O! Gud nádi oss, hvørsu illa er hønum þá farid, sem Guds Sonur vill ecki bidja fyrir? Því kalla eg það hinn mesta dáraskap, ad framja það í brádrædi, fyrir hvørt menn annadhvørt skulu missa Guds ást í himninum, edur og vyrdíng sina hjá mønnunum. En eg hefi allareidu sýnt, ad sá verdur annadhvørt ad gjøra sem heiptrækur er, og væri þá betra aldrei ad reidast, edur ad minsta kosti láta reidina ecki fá svo mikid vald yfir sér, ad hún brjótist út um munninn edur hendurnar. Og hefi eg svo nockud talad um það, hvad skadlig og dárlig ad reidin sé. Nú viljum vér sídan heyra med hvørju móti menn fái henni best í taumi haldid.

Það er ad tala yfir sig, ad segjast vilja edur kunna reidinni aldeilis frá sér ad hrinda. Fordild heidinna spekínga er það, en ecki þeckíng kristinna manna á sjálfum sér; það er eins óhægt, og einhvør segja vildi, það hann kynni øldúngis ad deyda spillíng náttúrunnar, svo hún hreifdi sér aldrei, og er það aldeilis ómøguligt, svo lengi vér berum eptir oss þennan daudliga líkhama. Það er og ecki réttvíst, aldrei ad reidast; reidast egum vér syndum og glæpum; reidast egum vér sjálfum oss, nær vér fremjum eitthvad af slíku; reidast egum vér og vandlæta fyrir Guds sakir; því er það hvørki møguligt né gagnligt reidina aldeilis burt ad taka; en ad setja skordur vid henni, ad sem minst gángi hún yfir mál hóg-

lætisins edur kreinki samvitskuna, þar um á kristinn madur ad láta sér hugad vera, og er þad hid fyrsta, ad vér ydugliga hugleidum hvad skadligur og dárligur løstur ad reidin sé, hvar um eg nockud talad hefi í hinum fyrra partinum. Þad nærst er þad, ad menn varist þeirra selskap, er oss mest kunna ad egna til reidi, edur sjálfir eru med þessum skapløst plágadir; þar um talar Salómon, Ordskv. 22: vert ecki vinur reidins manns, og gack ecki med hinum galda, ad þú lærir ecki hans vegu, og hneixlir sálu þína. Þaradauki ad menn varist þær ordsakir, hvar af reidin plagar gjarnan ad kvikna í mannsins brjósti. Og er þad hid fyrsta, ad vér ecki búum yfir neinum illum ásetníngi. Hvad þessi blódhundur Heródes hafi í sinni haft, er af Gudspjallshistoríunni augljóst, sem var ad lífláta þad saklausa, nýfædda Konúngsefní, Jesúm, ecki svo af reidi edur illu skapi í fyrstunni, svo sem af metordagirnd, sem ádur er sagt; en er hann sá ad þessi hans illi ásetníngur hafdi ei framgáng, þá kveikti Djøfullinn fólskuna í hans hjarta, svo hann lét myrda þessi saklausu børn. Ecki var þetta hid fyrsta bragd Satans vid hann; ádur hafdi hann látid af døgum ráda sína egin sonu, Alexandrum og Aristobulum, er þeir vóru rægdir vid hann, svo sem ad sætú þeir hønum eptir ríkinu, og þó án ordsaka, svo sem af søgunum ráda má. Þetta er alltítt í heiminum; sá sem ecki kémur fram sinni illu fyrirætlan, hann reidist engum hlut svo mjøg, sem því, svo hann gétur ecki aflátid; þad sjá menn á Pharaóni, er hann féck ecki haldid Ísrael á móti Guds vilja, Exod. 14; þad sýnir oss dæmi Sauls kon-úngs, er hann gat ecki Davíd fyrirkomid, 1 Sám. 21, Achabs dæmi, er hann ecki féck svælt undir sig Naboths víngard, 1 Kóng. 21, Gydínga, er þeir feingu því ecki rádid vid Postulana, ad láta af ad prédika út af Jesú nafni, Act. 5. Dárligt er þannin ad vilja strída vid hinn almáttuga. Svo blindar nú reidin þann, sem íllt hefir í sinni. Annadhvørt trúdi Heródes spádómunum, edur hann trúdi þeim ecki. Ef hann þeim ecki trúdi, hvad dró hann þá til þess, ad fremja þetta gudlausa mord? Og ef hann þeim trúdi, þá var þad glópska ad vilja berjast vid Gud; en þad sá hann ecki fyrir heiptinni, og þessari fólsku veldur nú illur ásetníngur. Vondskan er frilla Djøfulsins, og eitt frjófsamt kvikindi. Ein ilska gétur þúsund adrar af sér, og er reidin og heiptræknin fósturmódir allra þeirra. Vakti því hvør kristinn madur hjarta sitt, og láti þar enga syndsamliga girnd inni drottna, heldur bidji Gud ad skapa hreint hjarta í sér, Ps. 51, þá mun hønum sídur verda hætt vid reidinni. Ad sønnu er þad mannligt ad reidast, þegar einn hefir gott í sinni og fær því ecki framkomid fyrir annara ilsku sakir, (sem optliga skédur) og er þad skylt gudligri vandlætíngu; en þó skulu menn ecki géfa þann taum reidinni, ad menn trodi Guds bodord undir fótunum; því ei má illt gjøra, svo ad gott framkomi, Róm. 3. Gjørum heldur skyldu vors embættis med þolinmædi, en felum Gudi ávørtinn á hendur. En hitt er víst, ad þess verri sem ásetníngurinn er, þess stærri verdur reidin og óréttvísari, ef ásetníngurinn ødlast ecki sinn framgáng. Þad veldur því, ad ef einn hreckvís madur gétur framkvæmt girnd sína, þá fagnar hann í hjarta sínu, ámedan hønum þykir vænt um skømmina, hefir og marga, sem eins eru skapi farnir og hann, hrósandi þvílíku, og kalla þad vel gjørt, og þótt ecki séu þeir, þá vantar einn maktarmann aldrei hræsnara, sem gyllir þad fyrir hans

augum, sem hønum reyndar þykja þó klækir ad vera. En beri af því, ad hann nái fyrirætlan sinni, þad gremst hønum, því hann veit ecki einasta ad illmennska sín er í ljós komin, heldur þar á ofan verdur hann spjádur og lýttur af hvørjum manni, svo sem sá ed tók til ad byggja og gat þad ecki fullendad. Þad sýnir oss dæmi mordíngjans Heródis, er hann sá, ad hann var gabbadur af vitríngunum, þá vard hann afarreidur. Enginn hlutur er sá, er svo mjøg upperti illt skap, svo sem forsmánin, og ecki einasta þá, sem vondir eru, heldur og góda menn, ef þeir eru annars nockud stórhjattadir; og þess vegna, er þad hid annad rád á móti reidinni, ad líta ecki stórt á sig, heldur ad egnast sál sína í þolinmædi eptir bodi Lausnarans, Lúk. 21. Því fyrir utan þad, ad drambsemin spillir mannkostunum úr máta, hvørsu vel sem einn er ad sér um marga hluti, þá gjøra allir menn sér ad skyldu ad kéfja þann, sem mikillátur er, og þykist ødrum betri, og gétur hann svo ecki á mis vid þad farid, ad eigi beri hønum margt reidiefni til handa, og því er gott ad temja sér nockurskonar mannúdleika, og um alla hluti fram kjærleikann, um hvørn Pálus skrifar, 1 Kor. 13: kjærleikurinn er þolinmódur og gódgjarn; kjærleikurinn øfundar ecki; kjærleikurinn gjørir eigi illmannliga; eigi þýtur hann upp; hann er eigi ósidsamur; hann leitar ecki eptir því sem hans er; hann er egi þúnglyndur; hann þeinkir ecki illt, og er í þessari gullvægu málsgrein allt þad innibundid, sem afstýra má reidi og fjandskap, en efla frid og eindrægni manna ámedal. Verøldin képpist nú um stundir vid, ad tylla sér sem hærst, og sá er lýttur af mørgum, er þad gjørir ecki, svo sem hafi hann eigi vit á, ad halda virdíngu sinni, nema hann trodi sér fram. O! hvad betra er og óhultara, ad setja sig í hinn ytsta sess, eptir Lausnarans rádi, Lúk. 14; þá mun virdíngin sjálfkrafa eptirfylgja þeim, er svo gjøra. En hann sem tyllir sér á þá trøppu, sem hann er eigi varinn til ad stíga uppá, hann má vel taka sér vara, ad ei þurfi hann ad brjóta odd af oflæti sínu, og ef svo kann til ad bera, þá er engin ønnur von á hønum, sem hefir gjørt mikid af sjálfum sér, enn ad hønum gremjist þad, og hann képpist vid á allar lundir ad fá hefnd þar yfir; er hønum því illa farid, hvørn veg sem þad tekst; nái hann hefndinni, þá stelur hann henni frá Gudi, er segir: mín er hefndin, eg vil endurgjalda, Róm. 12. En beri af því, verdur hann lýttur af sínum líkum, veraldarinnar børnum, hvør ed forsmáir þá, er Guds Syni fylgja í því ad forsmá óréttinn. Hvørsu miklu betra er þá ad hafa í fyrstunni snídid sér stack eptir vexti, svo ecki þurfi þeir ad snída hann upp aptur, er þú sízt vildir, þar til hann verdur mátuligur, eda kanské oflítill, og sagt verdi til þín: géf þessum rúm, Lúk. 14, þótt eigi sé hann heidarligri enn þú, sem þú mátt víkja fyrir; því er rádligt ad hafa sig í hófi, ef menn vilja ei géfa sjálfum sér né ødrum ordsøk til reidi og fjandskapar. Menn skulu ei heldur vera allt ofgranskygnir eptir óréttinum, edur gløggvir í því ad leggja þad út á vondann veg, sem oss er tilgjørt, þad kann margt ad vera gért af fávísi, af brádrædi, af trausti til vináttu vorrar, af ótta, af annara fortølum, er sá reiknar sér ad vera til smánar gjørt, sem er allt ofvidkvæmur, hvørjum sín virdíng er sárari, en þótt hann væri skorinn eda brendur; og reidist þar fyrir optliga ófyrirsynju; en vildi kanské aldrei reidst hafa, þegar hann finnur sannleikann, og hefir í brædi sinni annadhvørt gjørt stærri órétt edur þolad, heldur enn tilgjørdin var í fyrstunni, en skammast sín ad játa sídan, ad hann hafi farid villt, þótt hann þecki þad

nær hønum er reidin runnin. Og þótt einhvør óvirdi nockurn af ásettu rádi, þá er það vísliga sagt, er Salómon skrifar, Ordskv. 12, ad hann sé vitur, sem lætur sem hann ecki sjái óréttinn, því órétturinn er eins stór, svo sem hann er af hønum metinn, er hann lídur. Enginn reidist, nema hann ætli sig vanvirdtann á einhvørn hátt. Í øllu þessu er eckert betra ráð, enn ad géfa reidinni stundir, og úthella henni ecki strax sem hún tekur einn; því bidin kann margt ad auglýsa, og þrotinn í hjartanu kann ad sjatna ámedan, og sá sem vís er, hann gjørir svo; það er heilnæmt ad þretta sjálfan sig í slíku, og þegar menn reidir eru, ad ætla sér ad bída betri tíma til ad hefna síns vansa, en ámedan kann eitthvøð ad ské; eg kann ad deya, og skal mig þá aldrei ydra þess, ad eg hafi slept hefndinni. Hann kann ad deya, sem mér tilgjørdi, og gét eg þá eigi heldur ydrast þess, ad eg tilgaf hønum, hvørjum eg þó gjarna vil samfagna í Himnaríki; og verdi hvørugt af þessu, þá kanské hann ydrist, og færi mér aptur virdíngu mína med ávexti, þá hefi eg vel bedid og tekid hlut á þurru landi. Verdi eigi heldur þad, þá hefi eg tóm til ad hyxa mig um, hvørnin eg fái þad bætt, er eg lidid hefi, med sem minstum skada beggja ockar. Alleina er ad vakta sig fyrir því, ad heiptin snúist ecki upp í hatur, ef menn geyma reidina, sem þeim er hætt vid, er ecki óttast Gud, og hvørjum ad føl er sín eylíf velferd fyrir virdíngu heims þessa. Gudsbørn gjøra þad ecki, sem himnaríkid erfa vilja; þau láta sólina ecki undirgánga sína reidi, né géfa Djøflinum rúm, Eph. 4. En hvørnin sem øllu þessu er varid, þá fæ eg altid tóm til þess, ef eg hepti reidina, medan hún er sem bráðust, ad hyxa um hvad betra sé ad líkjast mínum Frelsara, sem mótmælin þoldi, Hebr. 12, og drottna svo med hønum eylífliga, heldur enn ad vada uppi med heiminum, og fyrifarast svo med hønum og øllu því, sem í hønum er, 1 Jóh. 2.

Því vil eg brúka ráð hins gamla Platónis, er hann baud þeim, sem reidur væri, ad skoda sig í speigli, ámedan hann væri hvad grimmastur og mundi hann hrædast sjálfann sig; en eg vildi skoda mig í minni mold og øsku, þegar nockud frá lidi, ef eg gjæti stilt brædina, medan hún er sem mest, og skoda þar hvad lítid eg á undir sjálfum mér; eg, sem er eitt blómstur, er følnar strax sem andi Drottins blæs á þad, Esa. 40; ein vatnsbóla, sem þýtur upp af vindinum; ein gufa, er sést um stundarsakir, og hverfur sídan, Jak. 4, og mun eg þá brádliga skammast mín, og þeinkja heldur á vesøld mína, enn hefndina yfir hønum, sem ecki hefir kanské meira syndgad enn eg ámóti Gudi, sem báda ockur skapad hefir, og í hvørs hendi ad stendur beggja ockar gjæfa og ógjæfa. Eg vil alleina gledja mig af því, ef hønum þócknast ad láta mig þola órétt sinna vegna, Matth. 5. En eg aumka minn óvin, ad hann ecki þeinkir hid sama og eg vil þeinkja. Svo hugleidid nú, Drottins børn! allir þér sem elskid ydar tímanliga velferd, þér sem elskid ydar sáluhjálp, og allir þér, sem Gud elskid, géfid ydur stundir til ad þeinkja um, hvad skadligur hlutur ad reidin sé, hvørsu skamvinn ad sé sú gledi, er sá hefir af hefndinni, er hana tekur frá Gudi. Látid ydur í hug koma, ad sálir ydar búa í heyhúsi, því allt hold er hey, segir raust Prédikarans, sem hrópar í eydimørku, Esa. 40. Hvørsu fljótt kann þad ad verda til øsku brent, þegar í því kviknar af heiptinni, og hvad erum vér þá? Hvad verdur af þeim, er sjálfur hefir eydilagt

þad herbergi, er Gud fékk sálu hans til ad búa í? Nema ad Guds reidi eldur tekur vid øskunni og brennur í henni allt til nedsta Helvítis, Devt. 33, frá einni eylífd til annarar. Vertú því snarliga samþyckur þínum mótstødumanni, á medan þú ert enn þá á vegi med hønum, ad ecki ofurselji hann þig dómaranum, en dómarinn kvalaranum, og verdir þú svo í díblissu kastadur; sannliga segi eg þér, þú munt þadan ecki útfara, fyrr enn þú hefir goldid hinn sídasta pening, Matth. 5, sem aldrei verda mun um alla eylífd. Þar frá vardveiti hinn miskunsami gódi Gud, alla þá sem á hans miskun og gjæsku treysta fyrir Jesú Krists forþénustu, amen!

A Prettánda dág Jóla.

Gudspjallid, Matth. 2 Kap.

Nær ed Jesús var fæddur í Betlehem á Gydíngalandi, á døgum Heródis konungs, komu vitríngar af Austurálfu til Jerúsalem, og søgdu: Hvar er sá nýfæddi konúngur Gydínga? Vér høfum séd hans stjørnu í Austurvegi, og erum komnir ad tilbidja hann. En er Heródes konúngur heyrdi þad, skélfdist hann og øll Jerúsalem med hønum. Og hann lét samansafna øllum kénnimanna høfdíngjum og skriftlærdum lýdsins, og forheyrdi af þeim, hvar Kristur skyldi fædast. En þeir søgdu hønum: í Betlehem á Gydíngalandi. Þvíad svo er skrifad fyrir Spámanninn: Og þú Betlehem á Gydíngalandi, ert einganvegin hin minsta ámedal høfdíngja Júda; þvíad af þér mun koma Hertogi, sá ed stjérna skal yfir mitt fólk Israel. Þá kalladi Heródes vitríngana heimugliga til sín, og spurdi þá inniliga ad, á hvørjum tíma þad stjarnan hefdi byrtst þeim, og vísadi þeim til Betlehem, og sagdi: farid þér og spyrjid vandliga ad sveininum, og nær þér finnid hann, þá kunngjørid mer þad aptur, svo ad eg komi einnin ad tilbidja hann. Sem þeir høfdu nú hlýdt konúnginum, fóru þeir af stad. Og sá þú, ad stjarnan sem þeir høfdu séd í Austurálfu, géck frammi fyrir þeim, allt þar til hún kom og stód þar yfir, hvar ed barnid var. En er þeir sáu stjørnuna, glødduft þeir af miklum føgnudi, og geingu í húsid inn, og fundu þar barnid, med María módur þess, féllu fram og tilbádu þad. Og ad uppluknum sínum fjársjódum, offrudu þeir því gjafir, gull, reykelsi og myrru. Og feingu ávísan í svefni, ad þeir kjæmi ecki aptur til Herodem, og fóru svo annan veg aptur í sitt land.

Exordium.

Snemma taka børn til meina, segir ordsháttur vor gamall, og er hann sannur. Madurinn fædist til eymdanna, eins og neistarnir upp í loptid fljúga, Job. 5; fullur hørmúnga og fárra lífdaga, Kap. 14. Allar sképnur Guds, er hann gjørt hefir oss til þarfinda, þær eru ad nockru leiti sjálfsærar, skømmu eptir þad þær útkoma af módurlífi: þeim hefir Gud og náttúran tillagt af sjálfum sér, hvad þær skulu hylja sig med og vardveita fyrir kulda og

illviðrum; maðurinn fæðist nakinn í heim þennan; þær fæðast þeigjandi af móðurlífi, manneskjan með ópi og tárum, svo sem kvíði hún við því, að henni byrjar að gánga í gégnum táranna dal, ámeðan hún náir lífi að halda. Jörðin er dýranna sæng eður sjórinn fiskanna, nær þau útklakin eru. Manneskjan má ekki lífi halda, nema hún á alla vegu sé nærð og fóstruð. Þessi er uppruni vor, hvörjum þó ástundum eckert þykir sér ómáttugt, nær vér drögumst á legg; er þetta þó hinn minsti hluti mannligra eymda, er vér þolum á ómálga aldri vorum. Og er það ecki að undra á oss, hvörra fóður sagt var í öndverðu, að í sveita síns andlitis skyldi hann síns brauðs neyta, og næra sig af jörðunni með erfiði alla sína daga, Gen. 3. Hann hafði til þess unnið, og vér síðan, sem af hönum komnir erum. En það eru undur, að hinn annar Adam, sem er Drottinn af himni, 1 Kor. 15, hann skuli við sama, og enn þá miklu lakari kosti búa, jafnvel þótt hann sé eptir holdinu af Adam kominn. Það heyrum vér þó í þessa dags Evangelíó, þar konúngur himins og jarðar má svikum og offsóknum hins grimma Heródis mæta. Valla var hann fyrr í heiminn borinn, enn að Andskotinn uppfylti hjarta þess guðlausa konúngs til að útslöckva ljós heimsins, og aflífa hann, sem öllum gefur líf og anda. Og fyrir því að þessi umsátur Heródis voru upphaf Drottins hörmúnga, er hann þola mátti strax í inngaungu þessa náttúrliga lífs, þar sá refur með slægðarfullri undirhyggju leitaði svo frekliga eptir að vita, hvar Drottinn væri fæddur, alleina til að ráða hann af dögum, sem raun gaf síðan vitni um; þá vil eg tala framvegis um þeirra kjör í heiminum, sem hönum vilja eptirfylgja í þessum táranna dal inn í hans dýrð, og það í tvennu lagi. 1) **Vil eg ræða um Guðs barna mótlæti, hvað þarfligt það sé.** 2) **Um Guðs aðstoð í mótlætinu.** Hinn góði Guð stjórni túngu minni og hjörtum yðar með náð síns anda, sér til lofs og dýrðar, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngi.

Drottinn Jesús sagði við Lærisveina sína, Lúk. 18: hvör sem ecki meðtekur himnaríki svo sem úngbarn, hann kann ecki að inngánga í það. En eg vil segja, bræður mínir! nema þér gjörist eins og úngbarn það er María lagði í jötuna, þá fáið þér ecki inngeingið í Guðsríki. Hér með vil eg ecki það meint hafa, að nockur af oss Adamsbörnum kunni svo fullkominn, svo heilagur, svo réttlátur að vera, sem hann, er ecki vissi af synd, 2 Kor. 5, heldur svo sem Drottinn segir, Lúk. 6: veri miskunsamir, líka sem yðar Faðir er miskunsamur, og er þó syndug manneskja lángt frá því, að jafnast við Guð í miskunseminni, svo vel sem öllu öðru, heldur býður Frelsarinn oss, að breyta eptir hönum sem mest verður. Svo egum vér Drottni Jesú að líkjast í öllum vorum lífernis háttum, að svo miklu leiti sem oss er möguligt í þessum dauðliga líkhama, og það ecki síst í krossburðinum. Hvörnin hans fæðíng, hans uppfóstur og allur hans aldur var fátækt og eymdum hlaðin, er oss alkunnugt af Guðspjallamannanna bókum. Meinum því ecki, bræður mínir! að vér munum sleppa hjá að drecka af læknum með Kristó, Ps. 110, hér í útlegðinni, ef vér viljum nýtt gleðinnar vín með hönum drecka í Guðsríki, Matth. 26. Minnist þess orðs, er eg sagði yður, segir Jesús við Lærisveinana, Jóh. 15: ecki er þrællinn fyrir herra sínum; hafi þeir mig offsókt, þá munu þeir yður einnin offsækja. Hann hlaut þann kaleik af að drecka, er hans Faðir hafði hönum áskeinktann, svo að Ritníngin uppfyltist, Jóh. 18. Vér skulum og Ritnínguna uppfylla, Matth. 26, með því að drecka hans kaleik, hvör eð segir, að í gégnum margar hörmúngar byrji oss inn að gánga í Guðsríki. St. Petur býður oss, Act. 14, að vér skulum hugga oss þar við í mótgánginum, að vorir bræður í heiminum hafa þvílíkt að líða. En hvað miklu heldur ættum vér að hressa géð vort þar við, að þetta er oss með sjálfum Guðs Syni sameiginligt, hvör að er höfundur og fullkomnari

trúarinnar, Hebr. 12. Því segir Páll, 2 Kor. 1, að svo sem að Kristí píslir yfirgnæfi til sín, svo yfirgnæfi og sín huggun fyrir Kristum. Vitríngar þessir, er Guðspjallið umgétur, offruðu hinum nýfædda Jesú gull, reykelsi og myrru. Allt vóru þetta konúngligar gáfur. Svo var hann fátækur, sem allt silfur og gull á, jörðina og allt hvað í jörðunni er, Ps. 50, að hann mátti þetta þiggja af framandi mönnum; en hvílíks einskis krefur hann nú af oss, þar hann er inngenginn í sína dýrð, utan hvað vér skyldugir erum að hjálpa hans nauðstöddum limum, með því sem Guð oss lánað hefir, um hverja hann segir, Matth. 25: hvað þér gjörðuð einum af þessum mínum minstu bræðrum, það gjörðuð þér mér. Hvers krefur hann þá af oss? Einnar sannrar og lifandi trúar; það er það gull, sem vér eigum Guði, himnanna konúngi! að bjóða, en hún reynist hvað mest í hörmúnginni. Það er hægt að trúa Guði, nær allt að óskum geingur. Valla vitum vér hvört vér rétttrúaðir erum, fyrr enn í mannraununum. Það orkar ekki á hreysti kappans fyrr enn á hólminum. Eigi vita menn, hvörsu að stýrimaðurinn er forsjáll nema í ólgusjónum og andviðrinu; og eigi hvörsu dyggur að hyrðirinn er, fyrr enn hann sér úlfinn koma. Svo reynist og trúin vor í mótlætinu. Það er sá eldur, eð gull þetta skal reynast í, og svo sem gullið smeltist í eldinum, en tapar ekki þýngd sinni, ef það gott er; en heyið og hálminn brennir hann upp; svo reynast Guðs börn í mótgánginum, styrkjast, eflast, viðurkveikjast og leiðréttast, en í sama mótgángi kollsteypast veraldarinnar börn, tortýnast, eyðileggjast, örvænta og falla í víl og efasemi; hinir þakka Guði, lofa hann og prísa, kyssandi á hans föðurligann hirtíngar vönd, með allri auðmýkt og trúfastri von, hvör eð aldrei lætur til skammar verða, Róm. 5; þessir lasta Guðs h. nafn, mögla, leita allra annara meðala enn að snúa sér til hans, sem þá typtar. Hér um talar St. Pétur ágjætis vel, 1 Pist. 1, segjandi: þér eruð glaðir, jafnvel þótt þér um litla stund, ef við þarf, hrigðir verðið með aðskiljanligum freistíngum, svo að reynsla yðvarrar trúar verði gullsins reynslu dýrmætari, hvört eð forgeingur, og verður þó í eldi reynt, til lofs og heiðurs og dýrðar í opinberan Jesú Kristí. Með reykelsinu verða teiknaðar bænir heilagra í opinberunum hins h. Jóhannis, Kap. 5. og 8; en Guð náði oss, hvörsu að vér kaldir erum í bæninni. Í meðlætinu gjörir maðurinn guð af sjálfum sér, þegar allt að óskum gengur, og þykist einskis þurfi vera, en veit ekki það hann er fátækur og voladur, ber og nakinn, Opinb. 3. Menn segja, þar er friður og tryggleiki; en vita ei nærr enn ógjæfan bráðliga yfir þá kémur, svo sem jóðsótt óléttа konu, 1 Tess. 5. Guð náði þann sem bænarlaus er í vondri veröldu þessari; betra er nakinn að gánga í orrustu, og mállaus fram fyrir dómarann, heldur enn bænarlaus fram að gánga í heiminum. En þetta reykelsi tendrast ekki betur af neinum hlut, enn af eldi mótlætínganna; því segir Davíð, Ps. 34: hinir réttlátu kölluðu til Drottins, og hann bænheyrði þá, og frelsaði þá af öllum hörmúngum þeirra. Menn fá ekki eld af stálinu, nema menn slái því við tinnuna, og svo læra menn að þreyta við Guð með heitri bæn í mótgánginum, svo sem von er til; því hann sem heitt skal biðja, hönum skal mikið á því liggja, er hann biður um. Vér erum svoddan sjálfbyrgíngar, þegar veröldin lætur eptir oss, að vér þykjumst oss um alla hluti fullnógir vera, svo sem eckert hefðum vér að þiggja af Föður ljósanna, frá hvörjum þó kémur öll góð gjöf og öll fullkomin

gjöf, Jak. 1. Mótlætid hlýtur ad verka í oss hitann og alvörugéfnina í bæninni, því annars erum vér kaldir og dofnir í því ad bidja Gud. Ecki hefdi hin kananeiska þreytt svo vid Drottinn med bæninni, nema hennar dóttir hefdi verid svo þúngliga plágud, Matth. 15; ecki hefdi samkunduhøfdinginn leitad Krists, nema dóttir hans hefdi andast, Matth. 9, og konúngsmadurinn hefdi vel heima setid, hefdi eigi vanheilindi hans sonar rekid hann af stad, Jóh. 4. Og þótt ad oss dagliga liggi svo mikid á Guds adstod, ad vér erum allir uppá hana komnir, þá sjá menn þad samt ecki fyrr enn í mótgánginum. Svo kveikir nú Gud þetta sitt upplyftíngaroffur med eldi mótlætínganna hér á jørdunni, svo þad verdi einn sætleiks ilmur fyrir hønum í himninum. Fyrir myrruna hafa lærifedur kristiligrar kyrkju, og medal annara Gregoríus hinn mikli, viljad skiljast láta deydíngu holdsins, af því ad hún beisk er, en géfur þó af sér ilm mjøg sætann. Engin fórn er Gudi þekkari enn þessi, næst trúnni á Kristum, og hún verkar ecki í manninum, nema fyrir trúna, en þó allra helst í mótlætinu. Þegar hinn gamli Adam tekur til ad verda fullur og feitur, og gjørast lauslátur, svo sem Móses sagdi um Ísrael, Devt. 32, þá leggur hinn alvísi Gud vid hann krossins beitsli, svo hann taminn verdi og krossfestur med Kristó. Þad er, ad hin illa girnd, sem í oss býr, verdi afmád med krossgaungunni eptir vorum Frelsara. Hans blessada hold vard svo vanburda á krossinum, ad hann gat dáid og látid sína sálu frá sér. En hann vard lífgadur aptur eptir andanum, svo sem Petur segir, 1 Pet. 3. Þad er eptir guddóminum; þad skédi til þess, ad hann tillegdi vorum anda þann styrk, ad hid syndumspilta hold gjæti dáid í oss, en vér eptir andanum lifad, vard svo hinn sami hlutur, sem afladi hønum mannligs veikleika, ordsøk til gudligs kraptar í oss, og hefir Jesús aldrei meira almættisverk framid, enn þegar hann sem veikastur var. Svo verda og þeir, sem af andanum fæddir eru, styrkvastir í Gudi, þegar holdid deydist og hinn gamli madur er sem veikastur. Þetta vottar St. Páll er hann segir, 2 Kor. 4: alla túma berum vér umkríng deydíngu Drottins Jesú í líkhamanum, svo ad líf Jesú verdi og augljóst í vorum líkhama. Segid mér, br. m. kann nockurt hlutskipti, nockur heidur, nockurt ríki þvílíkt ad vera, svo sem ad kallast og ad vera Gudsbarn? Øll veraldarinnar metord eru þrældómur hjá því nafni. Madurinn blífur ecki lengi í heidrinum, segir Davíd, Ps. 49. Hvørsu há vøld edur virdíngar, sem einhvør hefir, en þetta hlutskipti má enginn af oss taka. Vér erum teiknadir í hans høndum, Esa. 49, af hvørs hendi enginn fær oss slitid, Jóh. 10. En hvad segir Postulinn til Hebræos, Kap. 12: Hvørn Drottinn elskar, þann agar hann, og hann typtar þann son, er hann ad sér tekur. Ef þér øgunina þolid, þá mun Gud tjá sig ydur eins og børnum. Því hvør er sá sonur, er fadirinn ecki vandlæti um; en ef þér erud fyrir utan aga, hvørs allir hluttakandi eru, þá erud þér hjábørn og ecki synir. Hér af ræd ég þad, ad krossinn Kristí má reiknast pantur arfleifdar vorrar, og eitt trygdamerki, sem Guds Sonur hefir sett uppá sína elskuliga brúdi, og svo sem festipeníngur þess bústadar, sem Gudsbørn hafa í hans ríki heima tekid; því hér høfum vér ecki stadfastann samastad, heldur væntum eins annars, þar sem vor borgaréttur er, sem er á himnum, Phil. 3. Þad er þad merki, er St. Páll um talar, Gal. 6, er hann segir: ad heimurinn sé sér krossfestur, og hann heiminum. Hédan af (segir hann) gjøri mér enginn ónád,

því eg ber teikn Jesú Kristí á mínum líkhama; þar fyrir er mótlætid aldrei svo þúngt, og engin hørmúng svo mikil, ad sú huggun ecki yfirgnæfi, ad vér egum vissa arfvon í Gudsríki, medan vér berum Kristí kross med þolinmædi. Þar um talar St. Páll, Róm. 8: sjálfur andinn ber vitni vorum anda, ad vér séum Gudsbørn; en ef vér børn erum, þá erum vér og erfíngjar, já, erfíngjar Guds; en samarfar Kristí; ef vér lidum med hønum, ad vér einnin med hønum dýrdligir verdum. Hann segir en aptur, ad ef vér vonudum á Krist alleina í þessu lífi, þá værum vér vesælastir allra manna, 1 Kor. 15. Eg vil og þad segja, ad vér værum allra manna fávísastir, ef vér dýrkudum Gud fyrir eptirlæti þessa heims alleina, eins og hann hafi ecki annad þúsundsinnum meira og betra fyrirbúid þeim, er hann elska. Reidumst því ecki, brædur mínir! þótt vér sjáum hinum ógudliga vel gángi, Ps. 73, en Gudsbørn hørmúngar lída. Þótt Gud hafi ástundum margt látid eptir elskendum sínum, þá er þad reyndar ecki svo eginligt kristindóminum, ad þeim lídi jafnan vel, sem eru Kristí þegnar. Ógudligir hafa eckert á himnum, svo hafa Gudsbørn eckert í heiminum, og þótt þeim falli ríkdómur til, þá festa þau ecki hjartad vid hann, Ps. 62. Hér um áminnir St. Petur næsta heilnæmliga, 1 Pet. 4, med þessum ordum: elskanligir, segir hann, skelfist ecki svo sem ókunnugir af reynslu þeirri, er fram vid ydur kémur af eldinum, til ad freista ydar, svó sem hefdi ydur nockud óvenjuligt tilfallid, heldur gledjist af því, ad þér erud hluttakendur hørmúnga Kristí, svo ad þegar hans dýrd opinberast, ad þér gledjist þá fagnandi. Þegar skýin hafa nockra stund byrgt fyrir sólina, þá skín hún hvad fegurst. Þess meira sem vér lídum hér fyrir Krists sakir, þess heldur munum vér fagna, nær vér skulum med hønum dýrdligir verda, Róm. 8. Sá kann aldrei huggadur ad verda, sem eigi harmadi. Má sá nockud sigrinum hrósa, sem eigi bardist? Gud kann ecki ad afþerra þau tárin í eylífu lífi, er aldrei voru úthelt í þessu. Lítum því ecki til nærverandi hrellíngar, hvør ad er skammvinn, heldur til eptirkomandi farsældar, sem er eylíf, vitandi þad, ad mótlætíngar þessara tíma eru eigi verdar þeirrar dýrdar, sem vid oss mun opinber verda í eylífu lífi, Róm. 8, og hin létta hørmúng, er vær hér lídum, aflar oss óumrædiligs þúnga eylífrar dýrdar, 2 Kor. 4. Hvørja Gud oss géfi fyrir forþénustu Sonarins, amen!

Hvad því sídara vidvíkur, er eg hét um ad tala, þá stendur hér í Gudspjallinu, ad vitríngar hafi komid úr Austurvegi, og fært barni þessu gáfur. Þetta sýnir oss Guds almáttugs fødurliga umhyggju og forsjón fyrir sínum børnum, midt í mótgánginum, midt í ørbyrgdinni; og sannast á þessu medal annars, ad Jesús hefir oss til eptirdæmis lidid, 1 Pet. 2 Hinn alskygni Gud, fyrir hvørs augum ad allir hlutir opnir og naktir eru, Hebr. 4, hann vissi vel hvad lá fyrir sínum eingéta Syni, og hvørsu hans hønd hafdi ásett ad plága hann vorra synda vegna, Esa. 53, med lángri og mædusamri reisu, og lángri útlegd í Egyptalandi, og þad strax sem hann í þennan eymdadal borinn var, samt lét Gud hann ecki aldeilis hjálparlausann, heldur sendi þessa ókéndu menn af fjarlægu landi, til ad bæta hans naudþurft, og hans fátækrar módur. Tvent hefir hinn gódi Gud med þessu almættis og miskunarverki útrétt; hid fyrra, ad hann sýndi, ad þetta hjálprædi tilheyrdi heidnum þjódum, Esa. 49, hvørjir ad vóru án Guds í heiminum, og fjarlægir Ísraels rétti, Eph. 2. Þad fólk er sat í myrkrunum sá ljós mikid, Esa. 9. Því eigi er líkligt ad

þessir vísn menn hafi dulid þad fyrir løndum sínum, er þeir sáu og heyrdu, hvar eptir sídan fylgdi kristnibodid medal annara þjóda. Hann sendi þessa framandi menn svo, sem í umbodi heidíngjanna, til ad hylla þennan nýfædda Konúng yfir sig, til þess ad hann drottna skyldi til ytstu veraldarinnar endimarka, Ps. 2. O! hvørsu ættum vér þessu ad fagna, hvørjir eigi vorum Guds fólk, 1 Pet. 2, en hann hefir þó kallad sitt fólk. Hvørsu ættum vér ad prísa hans réttlæti yfir hans eigin, og hans miskunsemi yfir oss, sem vorum annarligir, ad hinir náttúrligu kvistirnir eru afbrotnir, en vér innplantadir, sem vórum villivínvidur, Róm. 11. Hann rak sinn eingétinn Son í útlegd á Egyptaland, strax á ómálga aldri, en hann hefir flutt vínvid af Egyptalandi aptur, af því þrældómshúsinu, og grdursett hann í því landinu, er hann vildi géfa þeim, Ps. 80; þa má eg heimfæra uppá oss, hvørra fedur ad voru syndarinnar og Djøfulsins ánaud undirokadir, er þeir geingu til mállausra skúrgoda, 1 Kor. 12. Aldrei kunnum vér nógliga ad mikla og upphefja hans guddómligu speki og føđurliga forsjón, ad hann med þessu vitrínganna dæmi sýnt hefir, ad sá væri í heiminn borinn, sem er vor fridur og gjørir eitt af bádum, og gyrdíngu midveggjarins hefir afbrotid, Eph. 2, þar hann afmád hefir óvinskapinn, hvørt ad var løgmál bodordanna, sem var innifalid í setníngunum fyrir sitt hold, svo hann gjørdi tvo ad einum nýum manni og semdi frid, svo þar eru nú af Gydíngum þeim ed trúdu, og heidíngjum, er ádur ecki trúdu, ordid eitt saudahús og einn hyrdir, Jóh. 10. Þetta var hid allra mesta miskunar verk, vid þá er voru hinum sárustu eymdum vafdir og mesta sálar voda; en svo ad Guds føđurlig gjæska léti oss vita, ad hønum og umhugad væri um líkhami vora, þá sér hann sínum elskuligum Syni, hvør ad í volædi alinn var, hann sér hønum farborda med þessu móti sem ádur er sagt. Herra Gud! Hann kom til sinna eigin, og hans eigin medtóku hann ecki, segir Jóhannes, Kap. 1. Arla sýndu þad Gydíngar; hans módir fékk eckert rúm í géstaherberginu, til ad fæda í heiminn himins og jardar Skapara, nema einn stall, Lúk. 2. En framandi menn, þeir ed eckert af Gudi vissu, þeir koma um lánga vegu til ad færa hønum gjafir. Án efa hefir hinn gódi Gud þetta gjørt medal annars til þess, ad þau eigi skyldu naud lída á flóttanum í Egyptaland. Máttugur var hann ad sjá þeim borgid med ødru móti. Han gat látid hvørt heystrá í jøtunni ad gulli verda. Þad var ecki meire kraptaverk, ad leida þennan litla hóp í gégnum eydimørkina, án allra medala til Egyptalands frá Canaan, heldur enn mørg þúsund Israels sona úr Egyptó inn í Canaansland, og forsorga þá um heil fjørutýger ár í eydimørkinni. En Gud vildi hérmed sýna, bædi módur hans og fósturfødur, sem og øllum þeim, er þetta Evangelíum sídan heyrt hafa og á hans nafn trúa, ad jafnvel þótt hann Konúngur væri, þá væri hans ríki ecki af þessum heimi, Jóh. 18, og svo ættu allir þeir lyndir ad vera, sem hønum vildu til handa gánga, ad láta sér nægja, 1 Tim. 6, sinn deildann verd, bædi í medlæti og mótlæti; og þegar vér høfum þad, vér skulum fædast og klædast med, ad vér látum oss þá nægja, ef Gud vill svo vera láta. Uppá sinn eingétinn Son hafdi Gud lagt alla byrdi synda vorra, Esa. 53. Sú ánaud tók til strax í vøggu, annars hefdi hann ecki í ármód fæddur verid, og landflótta ordid; en ef hønum var svo umhugad um hann, þá er hann reidur var

N

syndarinnar vegna, ad hann þetta gjørdi; ad hann sendi hønum Eingla til þjónustu, þá hann freistadur var, Matth. 4; ad hann sendi hønum Eingil af himni í hans bitra dauda stridi, Lúk. 22; því viltú þá ørvænta um Guds adstod í mótgánginum, sem í hønum og fyrir hann ert sættur vid Gud, Kól. 1, og Jesú Kristí samarfi ordinn. Eru ecki øll vor høfudhár talin? Mun þá eitt af þeim falla á jørdu án vors Fødurs vilja, þar slíkt má ecki einn titlíng henda? Matth. 10, og hvørsu dýrmætari erum vér þó titlíngunum, sem med Guds blódi erum endurkeyptir, Akt. 20; en ef Guds vilji verdur á oss, hvørju høfum vér þá ad kvída? Er hann fátækur, ad hann géti ecki hjálpad? Edur hardsvíradur ad hann vilji ecki? Því møglum vér þá; strax sem ecki er fyrir augunum þad sem eta skal? Hvar fyrir þýngja menn hjørtu sín med sorgum þessarar næríngar? Lúk. 21. Því hripsa þeir náúngans braud út af hans munni, sem valdid hafa, strax sem þá vantar? Því svikja hinir med adskiljanligum undanskotum og rángsleitni er yfirvaldinu eiga tolla og tíundir ad gjalda? Því halda menn daglaunarans sveita inni? Því prettast menn á innbyrdis, í kaupum og sølum? allt þetta er af hinum Vonda, og gjøra þad nockrir af því, ad þeir eru svo lyndir; adrir þess vegna, ad þeir hyrda ecki um, þótt ad þeir brúki leifar eckjunnar og arf hins fødurlausa til óhófs og ofmetnadar; en flestir þess vegna, ad þeir vantreysta Gudi; en hvad miklu betra er ad brúka Davíds rád, Ps. 55, og varpa sínni áhyggju uppá Drottinn, því hann mun því vel til vegar koma. Hann kan ad géfa vatn af hellunni þegar hann vill, Ex. 17. Hann gétur sadt sitt fólk med manna, Ex. 16, nær hønum þóknast. Hann gétur sýnt Agar brunninn á þurrlendinu, nær hún til hans kallar, Gen. 21. Hann gétur forsorgad Jónas í hvalfiskins kvidi, Jón. 2, og jafnvel látid hrafninn þann grádugasta hræfugl, færa Elíæ fædslu, 1 Kóng. 17. En vantrúin segir, ad Gud gjøri ecki jardteiknir eins og á Elíæ døgum. Eg játa þad, þess þarf og ecki vid, Gud hefir svo lengi sýnt oss gjæsku sína og almætti, ad vér mættum vel trúa, þótt ecki sjáum vér teikn og stórmerki; en þó vil eg þad segja, ad væri þar til Elíæ trú, Elíæ bæn, og Elíæ kjærleiki, þá er Elíæ Gud einn og hinn sami, ef hønum þætti kraptaverkanna vid þurfa. En mér sýnist eigi þurfa jardteiknir til þess, edur ad umbreyta náttúrunnar háttum, ad Gud vardveiti þá sem hønum treysta, og hann í anda og sannleika ákalla, og sjái þeim farborda, bædi þá illa og vel geingur; því þess hefir aldrei misbrestur ordid frá fyrstu heims skøpun, allt til þessa dags. Þad ord stendur stødugt, segir Postulinn, 2 Tim. 2: ad þeckir Gud sína; eda vill nockur skrifa hønum fyrir, med hvørju móti hann hjálpa skal? Seig mér, hvør mindadi þig, nær þú enginn varst? Ps. 139. Hvør forsorgadi þig í módurlífi? Hvør leiddi þig út þadan? Hvør gaf þér aldur og vøxt, mál og vit? Gjørdir þú þetta sjálfur? eda hjálpadir þú nockud þar til med þinni áhyggju? Seig mér, er þá ecki lífid meira enn fædslan? og líkhaminn meira enn klædnadurinn? Matth. 6. Hvør lætur grasid á jørdunni vaxa? Segir ecki Jesús, ad þad verdi ad akurkallinum sofanda, Marc. 4. Hvør plantar trén í skóginum? Hvør lætur saudina fjølga á jørdunni? Hvør framleidir fiskana af sjónum? Hvør géfur regnid á jørdina í hagstædann tíma; Páll sagdi Gud gjørdi þad til vitnisburdar um sjálfann sig, Akt. 14. Væri þér einnin rignt í verøldina í dag, og þú sæir ad allt þetta skédi, mundir þú ecki kalla þad kraptaverk? Svo verda Guds almættis-

verk einn almennur hlutur hjá oss, í hvørjum vér þó ecki hid minsta skilja kunnum. Hann lætur mig þó margt mótlæti þola, segir þú; Því má eg húngra og þyrsta? Því hann vill kénna þér, ad madurinn lifi ecki af einusaman braudi, heldur sérhvørju ordi sem framgeingur af Guds munni, Matth. 4. Því em eg sjúkur og sár? Til þess, ad líkhamans vanheilsa verdi ad andans heilbrigdi. Því missi eg þad Gud mér ádur lánad hefir? Svo þú ecki festir hjartad þar vid, Ps. 62. Því verdur mínum kjærustum vinum og adstodarmønnum í burtu svipt? Svo ad Gud sé þinn besti vinur, og þú lærir ad þeckja, ad hjá hønum einum er hjálpin, Esa. 43, þá øll mannlig hjálp er úti. Hlusta því til þess er Elíphas Temanítes sagdi vid Job, af hans bókar Kap. 5: Sannliga er sá madur sæll, er Gud typtar; fyrirlít þú ecki straffan hins Almáttuga; hann hrellir sjálfur og læknar; hann slær, en hans hendur græda; af sex hørmúngum mun hann útryckja þér, og í hinni sjøundu skal eigi snerta þig hid vonda; í húngrinu mun hann frelsa þig frá daudanum, og í strídinu af sverdsins hendi. Vel er þad satt sem Postulinn segir, Hebr. 12, ad øll typtan medan hún áliggur, þykir hún sorg, og engin gledi vera; en hún géfur þó eptirá fridsamligan ávøxt réttlætisins. Þar fyrir geingur þad Gudsbørnum, svo sem hann um sig játar, 2 Kor. 4: vér høfum þennan féssjód í leyrkérum, svo ad yfirburdir kraptarins séu af Gudi og ecki af oss; í øllu þjáumst vér, en verdum þó eigi adþreyngdir; vér efumst, en ørvæntum eigi; vér lídum ofsókn, en verdum eigi yfirgéfnir; oss verdur nidurvarpad, en vér fyrirførumst þó ecki; hvar fyrir, brædur mínir? því ad oss hendir eigi nema mannlig freistni, 1 Kor. 10. Þad er svoddan mótlæti, sem mønnum er bæriligt, en hann er trúr, og freistar einskis yfir megn fram, svo ad margur Lazarus, sá er liggur fyrir dyrum hins ríka, fullur kauna, Lúk. 16, hann er betur til frids, en einn veraldar sonur, hvørn ágirndin dagliga plágar, hvørjum øfundin slítur, hvørn reidin brennir, hvørn hofmódurinn uppblæs, svo hann hefir eigi frid nema einhvør steyti; hvar á mót Guds vinur hrósar sér af hørmúngunum, vitandi ad hørmúngin verkar þolinmædi, en þolinmædin reynsluna, en reynslan vonina, en vonin lætur eigi til skammar verda, Róm. 5. Því ad elska Guds er úthelt í hjørtum vorum fyrir H. Anda, sem oss géfinn er, Róm. 5. Játum þad því satt ad vera er Jakob segir, Kap. 1: sæll er sá madur er freistínguna þolir, því nær hann reyndur verdur, mun hann ødlast kórónu lífsins, hvørri Drottinn hefir heitid þeim er hann elskar. Þennar njótandi ad verda, unni oss miskunsamur Gud, Konúngur eylífrar dýrdar, fyrir Son sinn Jesúm, amen!

Fyrsta Sunnudag eptir Þrettánda.

Gudspjallid, Lúk. 2 Kap.

Í þann tíma, og þá ed hann var tólf ára gamall, fóru þau upp til Jerúsalem eptir sidvenju hátídardagsins. Og er þeir dagar voru lidnir, og þau fóru heimleidis, vard barnid Jesús eptir í Jerúsalem, og hans foreldrar vissu þad ecki. En þau meintu þad, ad hann væri hja selskapnum, og voru svo komin eina dagferd, og leitudu hans medal

frænda og kunníngja. Og þá ed þau fundu hann ecki, geingu þau aptur til Jerúsalem, og leitudu ad hønum. En þad skédi svo eptir þrjá daga, ad þau fundu hann í musterinu, sitjandi midt á milli lærifedranna, heyrandi þeim og adspyrjandi þá. En allir þeir er hann heyrdu, undrudust yfir hans skilníngi og andsvørum. Og er þau sáu hann, hnicktí þeim vid. En hans módir sagdi til hans: Son minn! því breyttir þú svo vid ockur? Sjá þú, fadir þinn og eg, leitudum harmþrúngin ad þér. Og hann sagdi til þeirra: Hvad er þad þid leitid ad mér? vissud þid ecki, ad mér byrjadi ad vera í þeim hlutum sem míns Fødurs eru? En þau undirstódu ecki þetta ord, sem hann mælti til þeirra. Og hann fór med þeim ofan, og kom til Nazareth, var þeim og hlýdinn. En hans módir geymdi øll þessi ord í sínu hjarta. Og Jesú jókst aldur og vitska, og nád hjá Gudi og mønnum.

Exordium.

Hvør sem ecki medtekur himnaríki sem annad úngbarn, hann mun ecki inngánga í þad, segir Endurlausnarinn, Mark. 10. Hvad skulum vér hér til segja, br. m.? Jeg ætla ad holdi og blódi muni þetta ofgar þyckja, og er þess øll von, því þau erfa sjálf ecki Guds ríki, 1 Kor. 15, er þar fyrir líkligt, ad þau muni ecki kunna mikla grein á þeim hlutum, er til Gudsríkis heyra. Hvørnin kann madurinn ad endurfædast þá hann er gamall? Hvørt gétur hann horfid aptur í sinnar módur kvid, og fædst svo ad nýu, sagdi Nikódemus? Jóh. 3. Og slíkar tølur mun hold og blód telja sér; skal eg æpa aptur eins og úngbarn, og verda vitfyrríngur eins og úngbarn, og láta øllum látum eins og úngbarn? eda eru himnanna dyr svo þraungvar, ad eg verd ad skrýda á fjórum fótum inn í Guds ríki eins og úngbarn? Þraungvar eru þær ad sønnu, kristinn madur! og þad svo mjøg, ad hægra er úlfbaldanum ad gánga í gégnum nálaraugad; heldur enn ríkum manni inn í himnaríki, Matth. 19, og leidin er þángad svo þraung, ad margir vilja hana gánga og géta þad ecki, ad vitni Kristi, Lúk. 13. En ecki er þad meiníng vors Frelsara, ad þad sé vegur til himnaríkis, ad gánga í bernsku edur úngædi, heldur enn hitt ad manninum byrjadi aptur ad hverfa í kvid sinnar módur. Pálus segir oss best hvørnin því hagar, med þessum ordum: Verid ecki børn í skilníngum, heldur í hreckvísinni, 1 Kor. 14. Sá er altíd nógu vitur, er sér lætur stjórna af anda Drottins; hinn er fávísari enn nautid og asnin, Esa. 1, sem mótstendur heiløgum Anda. Þér þykir þad vesællmannligt ad æpa eins og barn, en ecki þótti þad Davíd, sem ad táradist fyrir Gudi um allar nætur, Ps. 6; ecki Ezechiæ konúngi, sem tísti eins og tranan, og kurradi eins og dúfan, Esa. 38; ecki Manassi, sem gjørdi heita ydran fyrir sínar syndir, 2 Kron. 33, og voru þessir engin lítil menni: ecki Petri, sem géck út og grét beiskliga, Matth. 26, og ecki hinni bersyndugu, er þvodi Jesú fætur í tárum sínum, og þerradi med hárlockunum, Lúk. 7. Þessir breyttu eptir smábørnunum, og þannin ætla eg flestir hafi geingid inn í himnaríki. Gud nádi vort eymdarstand hér í heiminum; þegar vér vorum ómálga børn, og vissum engin deili góds edur ills, þá var himnaríki vort; en nær vér drøgumst á legg, gjørast sumir helvítis eldibrandar. Gott er ad sønnu ad vaxa ad aldri, og undir eins ad vitsku og nád hjá Gudi og mønnum, eins og barnid Jesús; en hvad ilskunni vidvíkur, þá ætla og gótt sé ad fara aldrei af barns aldri; því kalla eg þann heppinn, sem ecki veit af fleiri ódygdum ad segja, enn hann er fæddur med; jafnvel þó allt sé holdligt þad af holdinu er fædt, Jóh. 3. En þad má þó ad miklu leiti bæta, med kristiligum aga og uppfrædingu, án hvørrar syndumspillt náttúra, er eins næm á þad illa, svo sem tundrid tekur á móti eldinum. Um þetta vil eg nockud framar tala út af þessu h. Evangelió, er vér viljum í tvo hluti deila; **1) Um skyldu foreldranna vid børnin. 2) Um barnanna**

skyldu vid foreldrana. En þú sem ordinn ert hluttakandi holds og blóds, eins og smábörnin, Herra Jesú Krisli! stjórna þú hjörtum vorum, svo oss fúsa gjöri ad fylgja þínu blessada dygda dæmi, og send oss þar til nád þíns H. Anda, amen!

Utleggíngin.

Hid fyrsta sem foreldrarnir eru börnunum skyldugir um, þad er líkhamlig forsorgun, föt og fædi; þad kénnir sjálf náttúran; himin og jörd hrópa þad dagliga; allir hlutir hafa forsorgun af því sem þeir eru fæddir af; villudýrin á mörkinni, þau grimmu ljónin, og hinar ólmu byrnur, afrækja ecki sitt fóstur. Tréd hefir sinn vökva af rótinni, og ormum jardarinnar géfur hún sína fædu, og vér erum sjálfir komnir af henni í öndverdu, og öll sín born hefir hún fyrir almættis krapt Drottins fóstrad allt til þessa dags; þackir séu hönum ad eylífu, sem hana dásamliga frjófgar med feiti vagnleidar sinnar, Ps. 65. Þetta er ad sönnu skyldugt og naudsynligt; en þó er þad hinn minsti partur, jafnvel þótt sumir þykist öllu hafa aflokid, þegar svo er gjört; þad er þó hálfverk, nema minna sé, því betra er ad kasta afkvæmi sínu út á mörkina, en ad láta þad uppalast í öllum ódygdum, Djöflinum til þjónustu. Hvad er þá framar? Hvad heyrum vér af foreldrum Jesú? Þegar hann var tólf ára gamall, höfdu þau hann upp til Jerúsalem. Í Exod. 34, stendur, ad Drottinn hafi géfid þetta bodord: Prisvar á ári hvörju skullu allir þínir kallmenn mæta fyrir augliti Drottins Guds þíns. Þessu bodi voru þau Jóseph og María hlýdug, og töldu ecki eptir sér ad reisa um lángann veg, allt frá Nazareth í Galílæa upp til Jerúsalem. Merk hér hvad fyrst á ad vera í kristiligu uppeldi, sem er ótti Drottins. Þad sem fyrst kémur í kérid, þad lyktar þad leingst af, segir hinn rómverski ordsháttur. Svo eru og börnin; þad fyrst er hjá þeim innplantad, því halda þau leingst, en eckert er þvílíkt, sem ótti Drottins; hann er eins og sædid þad menn í jördina leggja, þad kann eigi annad enn ad bera sér líkann ávöxt; þar fyrir á þad ad vera þitt fyrsta verk, kristinn madur! ad innræta hjá barninu elskuna til Guds, og mun allt annad gott med minna erfidi á eptir fylgja. Læknisdóma géfa menn inn á tómann maga, og halda þad gott til heilsubótar. Vér fædumst í þennan heim sjúkir af syndinni, því í syndinni em eg alinn, segir Davíd, og í syndinni hitnadi minni módur med mér, Ps. 51; en hvör mun þvílík lægníng þar vid, sem elskan til Guds? lát þinn son drecka hana inn med módur mjólkinni, og muntú afla hönum andligrar heilbrigdi, og þad ádur enn allt annad innkémur, ádur enn hid únga hjarta saurgast af heimsins óhreinindum, af vondri umgeingni og illum dæmum, ad þad sé þá fullt af elskunni til Guds og dygdanna, svo þá Satan kémur og ber ad dyrum med hamri lastanna, þá verdi hann snarliga brotinn á bak aptur, af þeim sem hönum er yfirsterkari, Lúk. 11. Lastadu blygdunarlaust, þar mun altíd eitthvad vid loda, segja hin hreckvísu Djöfulsins börn, sem tamt er ad bera íllt í höfdíngjanna eyru, til ad afla fjandmönnum sínum ópocka. Brúka hid sama vid barn þitt med ödrum hætti! Tala jafnan um Gud, hvad gódur hann sé, og hvörsu voldugur; ad hann hafi himin og jörd skapad; hvad mikid gott hann mönnunum veiti; hvörnin hann þá dásamliga forsorgi; hvörsu gódur hann sé þeim, sem hann óttast; hvad dýrdliga víst hann hafi tilbúid þeim med sjálfum sér, er hann elska

og nockud lída í heimi þessum hans vegna; hvørsu ágjæt gjøf ad sé Jesús Christus, og hvørnin hann hafi einnin úngbarn gjørst fyrir mannanna hjálprædis sakir. Tala þetta fyrir barninu, kristinn madur! þad er sú hreina og skynsamliga mjólk, sem Petur um talar, 1 Pet. 2, ad vér skulum girnast, svo ad vér vøxum til sáluhjálpar, og trú mér til, þad mun eigi ávaxtarlaust verda, jafnvel þótt bernskan sé rík í úngdómsins hjarta, Ordskv. 22; því af munni smábarnanna og brjóstmylkínganna hefir hann sér lofid tilreidt, Ps. 8. Þetta má einfaldligt þykja, þad er þó þad, án hvørs enginn hefir vitur ordid. Jeg skammast mín ecki ad tala þad til Guds barna, sem Mósi þótti engin minkun ad tala til Israels sona, edur hvad segir hann? Devt. 6: Þessi ord sem eg býd þér í dag, skaltú leggja uppá hjarta þitt, og brýna þau allt jafnt fyrir þínum børnum, og ræda um þau nær þú situr í þínu húsi, og binda þau til merkis á þína hønd, og skrifa þau á þína dyrustafi, og þau skula vera þér minníngar teikn fyrir þínum augum; hvar um taladi Mósis þetta? Um Guds løgmál, sem þó deydir, 2 Kor. 3. Hvad miklu framar má eg þad segja um ord Evangelií, sem eru líf og andi, Jóh. 6. Og fyrir því ad allt løgmálid er í tveimur bodordum innifalid, sem er ad elska Gud af øllu hjarta, og náúngann sem sjálfann sig, Matth. 22, þá undirvísa barninu strax á únga aldri, hvørnin allir séu ordnir einn madur í Kristó, Gal. 8, en hann sé høfudid, Eph. 1; hvad skammarligt þad sé, ad einn limurinn forsmáir annan, edur ad þeir tønlist og tyggist innbyrdis, þar til þeir mættu um sídir verda uppetnir; já, hvada merki hinn gódi Jsús hefir sett uppá sína lærisveina, ad allir skuli þeckja þá þaraf, ad þeir elski hvør annan, Jóh. 13. Brýn fyrir syni þínum kristiligar dygdir og gudrækiligt athæfi, hógværdina, kjærleikann, miskunsemina, þolinmædina, réttvísina, gódfýsina, sparsemina, hugprýdina; afmála þær svo sem Drottins Eingla í hans augum, svo ad hann fái elsku til slíkra hluta, og hafi þá kjærari enn allt annad, og þecki hvørsu Gud hafi þá kjæra er slíkt idka, og hvørnin ad allir ágjætir hlutir, sem menn hafa mestar mætur á í heiminum, plagi slíkri atferd eptir ad fylgja, svo sem er heidur, metord, ástsæla, og annad stundligt eptirlæti, er Gud veitir mørgum af sínum vinum; en kunni ødruvísi ad falla, þá sé dygdin sín eigin verdlaun í þessu lífi, og hafi fyrirheit eylífrar sælu í himnaríki. Lát hann sem allra seinast ná ódygdirnar ad þeckja, en elska aldrei; drep þeirra nafn út í hans eyrum, og gjør lestina ad skrímslum og ófreskjum; leid hønum fyrir sjónir þeirra straff og illar útfarir, er þvílíkt adhafast, og ad hann muni slíkann kost eiga, nema hann gjaldi varhuga vid; med svoddan fortølum er kristiligt og skynsamligt ad hræda úngar manneskjur, en eigi med grilum, draugum og forinjum. Upphaf vitskunnar er ótti Drottins, Ps. 111, en ecki ad hrædast féndur og púka, hvørja þeir aldrei séd hafa, er hvad mest þar um rausa. Umfram alla hluti vert sjálfur hinn skjærasti dygdaspeigill fyrir þínu afkvæmi; lát eckert ljótt sjást í fari þínu, hvad hinn úngi kunni eptir ad henda. Børnin trúa foreldrunum eins og Gudi, og meina þad sé allt gott sem þau gjøra. Lát ecki hlídni undirgéfninnar, glæpast á agni ilskunnar. Fyrir eingum á meiri blygdun ad bera, enn fyrir einum ýnglíng. Þad er betra ad gjøra ljótt eitthvad í Høfdíngjans augliti enn barnsins. Hvar á þinn sonur gott ad læra, ef hann sér eigi til fødursins annad enn þad íllt er? Munt þú, sem lýtum ert hladinn, hafa gétid hann svo næmann á dygdirnar, ad

hann læri þær sjálfkrafa, er hann sér aldrei fyrir sér nema ódygdir? Kunni þig því maunligt ad henda, svo sem oft skédur, þá tak þér vara fyrir, ad hinn úngi madur viti sem minst þar af, því eg vil heldur ad óvinur minn sjái íllt til mín, heldur en sonur minn; þegar eg gjæti ad, hvørsu þúng Guds hønd vard yfir Jeróbóam syni Nebat, sem ad kom Ísrael til ad syndga, 1 Kóng. 14. Pad er og ecki nóg ad þú vardveitir sjálfann þig, vakta og barn þitt fyrir vondum selskap, því íllt samtal spillir gódum sidum, segir Postulinn, 1 Kor. 15, og lítid súrdeig sýrir allt deygid, 1 Kor. 5. Jeg sé hér í gudspjallinn, ad Jóseph og María leitudu ad Jesú, ámedal frænda og kunníngja, sem voru gudhræddir menn, en ecki medal illþýdis; hvar fyrir? því hann var ecki þesshâttar selskap vanur; þau fundu hann og í musterinu, sitjandi midt á milli lærifedranna; en ecki út á strætum medal gárúnga. Enginn kann um þad høgum ad hyggja, hvad vondur selskapur gjørir; þad geingur tregt ad venja vonda náttúru á hid góda, hitt er létt ad temja góda á hid vonda. Júda hefdi kanské ecki verid hluttakandi í mansali*) Jósephs, hefdi ecki spilt hønum selskapur brædra sinna, Gen. 37; Dína hefdi haldid æru sinni, hefdi hún ecki komid í lauslátar hendur, Gen. 34; Pálus hefdi ei ofsókt Guds kristni, nema hann hefdi ádur verid druckinn af súrdeigi Pharíseanna, Matt. 16. Þótt ad vér séum gétnir og fæddir í syndinni, þá er þó barnanna hjarta líkt hreinum pappír, þar ed allir hlutir verda ritadir á; ef þad er gott, þad blífur, er þad íllt, þad er ecki heldur svo létt út ad skafa, svo ecki á sjái. Umgeingni hreckvísra manna er heimuligt eitur, einn næturþjófur, ein mordpíla, ein drepsótt, sem í myrkrunum lædist, Ps. 91, einn høggormur í barmi og rotnan í beinunum, Ordskv. 12. Halt því hinum úngu árum frá slíkri ólifjan. Barnid samþyckir þad kanské ecki strax sem þad heyrir; en trú mér til, ad eitt vondt ord grefur meir um sig í hjartanu enn flísin i holdinu. Ef nockur stíngur fíngrinum á varid medan þad er blautt, þá verdur þar hola eptir, og hún varir þegar þad hardnar, tekst og ecki heldur í burt, nema þad sé brædt aptur; svo er og barnid; þad einn úngur numbi, þad kann hann gamall; gétur og kanské ecki gleimt þó hann vildi, og þó hann kynni, þá er betra heilt enn bætt. Lát því sem minst verda spjøllin, svo eigi þurfi ad endurbæta. Þar er stórlæti nockurt í flestra manna hjørtum, Jer. 17, því madurinn er drambsamt dýr; þad er ad sønnu skadlig tilhneigíng, kann þó til gagns ad koma, sé henni vel stjórnad; lát þinn únga son læra ad forsmá þad sem íllt er, og virda þá ad eingu sem ecki vanda sjálfa sig; þad stórlæti er skadlaust, því Postulinn segir um þá, sem látast brædur (þad er kristnir) vera, en eru þó heidíngjar í hjartanu, ad med þvílíkum skuli menn ecki matarnautn hafa, 1 Kor. 5. Ad þessu undangeingnu, þá venjid og børn ydar til idni og ástundunar! Svo sem leti og ómennska hefir aflad mørgum mikilla lasta, svo hefir idni og eljun margann ósóma í burtu tekid. Høfdíngi þeirra Athenuborgarmanna Sólon, hann setti fordum daga, ad sá sem ecki hefdi kénnt syni sínum neitt handverk, hann skyldi ecki eiga skilid af hønum fóstur í elli sinni. Eg kann ecki ad segja, ad þad væri kristiligt, hitt segi eg, ad þad var gagnsamt; þó eg valla viti hvad sá er foreldrunum skyldugur um, sem er uppalinn í leti og ómennsku, svo hann gétur ecki feingid sér atvinnu, þá hann er fullþroska. Og þótt allir fái eigi til þess komist

*) Man er þræll, ad selja Mansali, er ad selja í þrældóm.

ad setja barn sitt til menta, þá vitid ad ærligt erfidi er Gudi eins þægt; því hjá hønum er hvørki þræll né frelsíngi, heldur allir eitt í Jesú Kristó, segir Postulinn, Gal. 5. Þad væri eigi gott ad allir væru herramenn; eg ætla þá yrdu allir bændur, hvad verøldin eigi þolir fyrir mannanna ilsku sakir; bóndinn vid orfid er eins þægur Gudi, þegar hann gjørir verk sinnar kallanar, svo sem dómarinn í sínu sæti, edur presturinn fyrir altarinu. Jesús var ecki til bóka settur, því søgdu hans óvinir: hvadan kémur hønum frædi þessi, Matth. 13, er hann hefir þó ecki á bækur lært? Þad skédi af Guds ásettu rádi, svo enginn kynni ad segja, þad hann hefdi sína speki af mønnum; en timburmannsins son, Mark. 6, var hann kalladur, og siálfur smidur nefndur. Því er audvitad, ad hann muni ecki ydjulaus verid hafa í úngdómi sínum, heldur numid þad sama handverk. Þó mæla sumir eptir børnum sínum, ad læra ad leita síns brauds í sveita síns andlitis, vitandi ecki þad, ad sá sem uppelst idjulaus, hann er nærst því ad deya ærulaus; því þegar hann kann eckert ad vinna, hvad gétur hann annad gjørt enn ad hlaupa med þjófnum til ad stela og verda sídan dreiginn í gálgann til ad hánga? Margt mætti hér um framar tala, en eg læt hér vid bída í þetta sinn, og vil íhuga framveigis, hvad børnin eru aptur á mót foreldrunum skyldug.

Og hann fór ofan med þeim, og kom til Nazareth, var þeim og hlýdinn segir textinn. Hvílíkt er þetta, br. m.! Skaparinn hlýdnast sképnunni, Gud manninum; Herran ambáttinni. O! minn herra Jesú, hvílíkt er þjónsmind þessi? Þad er ecki um skør fram talad, ad þú lidid hefir os til eptirdæmis, 1 Pet. 2. Merki þad allir þeir ed undir foreldra valdi eru, og annara sem í foreldra stad settir eru, hvørsu óvidurkvæmiligt þad er, ad brjótast á móti þeim sem vér ecki einasta egum sjálft lífid, heldur og fóstur og uppheldi ad þacka. Þér børn, verid hlýdug fedrum ydar í Drottni segir Páll, Eph. 6, því þad er réttvíst, heidra fødur þinn og módur, þad er hid fyrsta bodord med fyrirheiti: ad þér vel vegni, og þú sért lánglífur á jørdunni. Hvar fyrir segir hann í Drottni? Því ecki einasta vegna foreldranna, heldur og Guds vegna á þeim ad hlýda. Gud er allra vor fadir, Eph. 4, og med því allra fegursta nafni hefir hann auglýst sína elsku til vor mannanna. Hann kunnum vér ecki ad sjá og lifa, Ex. 33; því hefir hann sett foreldrana í sinn stad, ad vér skulum dýrka sig med hlídninni vid þá. Hinn fyrsta heidur og lotníngu, hefir Gud sjálfum sér skilid af manninum; þau eru innibundin í henni fyrri bodordatøblunni. Þad allra fyrsta í þeirri sídari hefir hann látid vera þad fjórda bodordid, svo sem hlýdnin vid foreldrana væri sá hlutur er umfram adra væri mest verdur; þetta er hid einasta bodord med fyrirheiti, og er ecki ólíkindi ad hin almáttuga Speki, sem leikur vid mannanna børn, Ordskv. 8, hafi þad gjørt í þeirri meiníngu, ad úngdómurinn sem alla hluti vinnur fyrir føgur loford, en ecki hefir vit á ødrum dygdum enn hlýdninni, sem er rót hinna, skyldi hafa eitthvad þad ad gángast fyrir, sem í augun geingi; en þótt ad Gud hafi hér tímanligri blessan heitid, þá viti menn, ad hitt er eigi fráskilid, heldur þar sem þetta stundliga endar, þar tekur hid eylífa vid. Sæll er sá sem missir nockud af leingd lífdaganna, til ad ná sem fyrst inn í ríki himnanna, því leingi ad lifa er leingi ad syndga; þad má og ecki leingi kallast, sem einhvørn tíma skal enda taka; bregdist því leingd lífdaganna hér á jørdunni, þá bregdst hún ecki á landi lif-

andi manna. Ohlýdni er galdraglæpur, segir Skriftin, 1 Sam. 15. Hvar fyrir? eda hvad er galdur? Pad er afgudadýrkan; en sá hinn óhlýdni gjørir sjálfan sig ad gudi; því segir Páluŝ, Róm. 13, ad sá sem mótstándi valdstiórninni, hann mótstandi Gudi, en hann ed foreldrunum mótstendur, hann gjørir hid sama. Pad er næsta merkiligt sem ad sagdi Jerimías spámadur vid sonu Jónadabs sonar Rechab, Jer. 35, þegar Israel átti ad útleidast í herleidínguna med kvinnum og børnum, þá sagdi Spámadurinn, í Guds stad, til Rechabs sona: af því þér hlýddud bodordi Jónadabs fødur ydar, og þér gjørid sem hann baud ydur, vardveitandi øll hans bodord, þarfyrir segir Drottinn allsherjar: þar skal ecki upprætast einn madur fyrir Jónadab syni Rechabs, ad eigi standi hann frammi fyrir mér alla tíma; og ad menn viti, ad hlýdninnar fyrirheit nái leingra enn til Israels sona, þá voru Rechabítar framandi menn, og ecki af Israels sonum, og var þannin fyrirheitid tekid frá børnum fyrirheitisins, en gefid þeim er eigi høfdu fyrirheit. Svo sjá menn nú, ad þar er eckert manngreinarálit hjá Gudi, heldur á øllu fólki og túngumálum, sem gjørir hans vilja, hefir hann þóknan, Akt. 10. Og svo sem Gud hefir í nád sinni blessad hlýdnina vid foreldrana, svo hefir hann og í sinni grimdarreidi óhlýdnina straffad. Hrædilig eru þau ord er Drottinn taladi vid Samúel, 1 Sam. 3, um sonu Elí, þá þeir trássudu á móti sínum fødur: eg skal gjøra einn hlut í Israel, ad hvør þad heyrir, hans eyru skulu klíngja þar vid; eg hefi svarid Elí húsi: svo sannarliga sem eg lifi, ad Elí húss misgjørd skal ecki forlíkud verda med gáfum edur fórnfæríngum ad eylífu; og hvørsu margur hafi hérfyrir straffadur verid, er oflángt upp ad reikna; fyrir þetta misti Rúben sína frumgétníngu, Gén. 49; fyrir þad héck Absalon í eikinni, 2 Sam. 18; fyrir þad vard Canaan, sonur Cams bølvadur, Gén. 9; þad sama útrétti Nerónis hønd til ad myrda sjálfan sig, og adrir hafa med ødru móti hegndir verid. Og hvad viljum vér lángt leita? gjætum ad óskøpum þessa auma lands, þar sonurinn skipar fødurnum; fadirinn þorir ecki ad tala í midt hóf vid soninn; fadirinn vinnur baki brotnu, sonurinn sefur á bædi sín eyru; fødirinn húngrar og þyrstir, sonurinn er fullur og feitur; fadirinn hefir einga ró fyrr en hann hefir klakid því upp, sem hann gétid hefir, en sonurinn vill láta fødurnum vera veitt í øllu því hann lægt gjøra, hvad þó eingvanvegin er, því fadirinn þiggur eckert af syninum, þótt hann ali hann; hinn gjørir eigi meira enn gjalda aptur þad hønum lánad var. Ecki þarf eg ad segja, ad fyrir þetta komi hefnd Drottins og reidi yfir land vort, því þetta er nóg hefnd í sjálfu sér, þar þessir, sem svo eru uppaldir, gánga heilbrigdir bæja á milli, þad eru vorir ølmusumenn, og vér fædum þá í Guds nafni; þad eru þeir ed útsjúga hús eckna og fødurlausra, og þeir ed drecka annara Guds barna sveita, jafnvel þótt þeir eigi í sínum egin, ad næra sig af jørdunni, Gén. 3. Sólon var eittsinn adspurdur, hvarfyrir hann hefdi eingar vidløgur haft vid fødurdrápid? enn hann svaradi, ad hann hefdi alldrei þeinkt til þess, ad þad mundi nockrum í hug koma. Eg medkénni og þad, og þacka Gudi fyrir, ad hann hefir vardveitt land vort fra svo skélfiligri ólucku í lánga tíma, jafnvel þótt þess dæmi séu annarstadar. En sá ed

formælir födur og módur, Ordskv. 20; sá ed hædir födurinn, en foraktar módurina, Ordskv. 30; hann sem med illu einu launar alla þá mædu og þjáníngu, sem hans foreldrar hafa uppá hann kostad; hann sem med ógudlegu athæfi, skømmum og løstum kvelur þad brjóst, fyrir hvørju hann borinn var, svo þetta hefir marga gudhrædda foreldra til dauda dreigid, mun hann vera lángt frá födurmordi? Og svo sem þad má hin stærsta gledi vera ad sjá sitt afkvæmi frammgánga í Guds ótta, svo hlítur þad ad vera hin mesta hjartasorg og hugarángist ad sjá sína egin sálu illa fara. Børnin eru kveikt af foreldranna veru; en enginn hefir um aldir sitt eigid hold hatad, heldur fóstrar hann þad og nærir, Eph. 5. Zelevchus Høfdíngi þeirra í Lócris, er hann hafdi þad í løg leidt, ad sá sem tæki med annars manns ektakonu, skyldi augun missa, þá henti þad hans egin son, hvarfyrir hann lét stýnga út hans þad eina auga, en sitt annad, til ad fullnægja løgmálinu. Þad auglýsti og Psammenites Egyptalands konúngur, þegar børn hans voru svívirdt og illa útleikin, þá grét hann ecki heldur enn steinn, en þegar hann sá vini sína til lífláts leidda, þá táradist hann mjøg svo, og er hann var ad ordsøkinni spurdur, svaradi hann því, ad í mótgángi vina sinna skyldu menn gráta, en barnanna ólucka væri stærri og sárari enn svo, ad hún tæki nockrum tárum, og allt mun heldur skorta, enn ad þvílík finnist ennnú í dag, jafnvel á medal vor. Hvad sýnist þér þá, kristinn madur? þvílíkur ógjørníngur er þad, ad sálga þeirra hjarta med óhlýdni og illu athæfi, er svo heitt elska, af hvørra sálu þín sála svo fast hángir, svo sem Jakobs af Benjamíns? Gén. 44. Þad var í løgum haft hjá Athenumønnum, ad sá sem ecki vildi foreldrana forsorga, hann skyldi ærulaus vera; eg kann ecki ad segja þad óréttvíst, því þar er eingrar æru von hjá hønum, sem ecki vill unna þeim lífs uppheldis, sem hønum hefir til lífsins hjálpad. Þar fyrir, børn mín! gjætid ad ydur fyrir Guds sakir, og leidid ecki yfir ydur tímanliga og eylífa óluckú med óhlýdni og forsmán foreldranna. Þér kallid allir Gud, ydar fødur, sem á himnum er, en hann vill ecki þess fadir heita, sem foraktar sína foreldra, því elski hann ecki sinn fødur, hvørn hann sér, hvørsu má hann Gud elska, þann er hann sér ecki? 1 Jóh. 4. O Herra Jesú Christi! þú sem Fødurnum hlýdinn gjørdist allt til daudans, já allt til krossins dauda, Phil. 2, géf þú ad vér fyrir þínar og þíns og vors himneska Fødurs sakir verdum svo allri mannligri skickan undirgéfnir, 1 Pet. 2, ad þú viljir oss þeckja fyrir þín børn á hinum efsta degi, nær þú kémur ad endurgjalda sérhvørjum einum eptir sínum verkum, 2 Kor. 5. Sérílagi bidjum vér, gódi Gud! géf børnunum hlýdid hjarta, og vernda þau frá vondri verøld þessari, svo þau elski þig, elski foreldrana, elski yfirbodarana, elski dygdir og mannkosti, og í einu ordi ad segja, ad þau vaxi og þróist ad aldri, vitsku og nád hjá Gudi og mønnum. Bænheyr þad fyrir Jesú forþénustu, Amen!

Annann Sunnudag eptir Prettánda.

Gudspjallid, Jóh. 2 Kap.

Í þann tíma; þar gjørdist brúdkaup í Cana Galíleæ, og módir Jesú var þar. En Jesus og hans lærisveinar voru og bodnir til

brúdkaupsins. Og er þá þraut vín, sagdi módir Jesú til hans: þeir hafa ecki vín; Jesús sagdi til hennar: þú kvinna! hvad hefi eg med þig? mín stund er enn ecki komin. Módir hans sagdi til þjónustumannanna: hvad helst hann segir ydur, þad gjørid. Enn þar voru sex steinker, sett eptir venju Ebreskra manna hreinsunar, og hvørt eitt tók tvo edur þrjá mælira. Jesús sagdi til þeirra: fyllid upp kerin af vatni, og þeir fyltu þau allt á barma. Og Jesús sagdi til þeirra: hellid nú á, og færid kjæmeistaranum, og þeir færdu hønum. En þá kjæmeistarinn smackadi vatnid, þad ad víni var ordid, og hann vissi ecki hvadan þad kom, en þjónustumennirnir sem vatnid sóktu, vissu þad, þá kalladi hann á brúdgumann, og segir hønum: allir menn gefa í fyrstu hid góda vínid, og nær þeir taka ølvadir ad gjørast, þá þad hid léttara; en þú hefir geymt hid góda, allt til þessa. Þetta er hid fyrsta jarteikn sem Jesús gjørdi til Cana í Galílæa; og hann opinberadi sína dyrd; og hans lærisveinar trúdu á hann.

Exordium.

Jeg hefi trúlofad ydur einum manni Kristó, ad eg fái ydur hønum hreina meyu, segir St. Páll, 2 Kor. 11. Hvør skyldi hafa vogad ad koma svo ordum ad þeirri einingu, sem er á milli Guds og manna, hefdi ecki Guds Andi fyrstur lagt þad í munn sinna helgra manna? og er þad þá ecki ad undra, því ordin eiga eptir hlutunum ad líkja. Í leyndardóm holdtekjunnar vors Frelsara, er Gud samteingdur mannligri náttúru, þad himneska vid þid jardneska, þad eylífa vid hid daudlega, þad sýniliga vid hid ósýniliga, hid skapada vid þad óskapta, og þad med svo sterku bandi, ad ecki má adskilja, og þaradauki eru þeir sem Gud elska, einn andi med Kristó. Þennan óransakanliga leyndardóm hefir hinni eylífu Speki þóknast ad jardteikna med sambúd daudligra manna, þar madur og kona samankoma í ærligum og heilogum ektaskap. Nú þótt ad himneskra og jardneskra hluta kunni valla nockur jøfnudur ad hugsast, auk heldur talast edur gjørast, þá er þó einingin á milli Guds og manna mjøg svo lík einum kristiligum ektaskap; beggja høfundur er hinn almáttugi Gud; hvørttveggja hefir kjærleikurinn samteingt; svo sem hrein elska festir gudhræddra hjóna sálir eina vid adra, svo hefir Jesús af eintómri elsku og kjærleika ofan stígid í vort auma hold, og gjørst safnadarins høfud, eins og madurinn kvinnunnar, Eph. 5; og Páls talar enn þá nær þessu í sama Kapitula, segjandi: vér erum limir hins sama líkhama, hold af hans holdi, og bein af hans beinum, og med sømu ordum útskírdi vor fadir Adam, þær teingdir, sem náttúran baud hønum, ad væri á milli hans og vorrar fyrstu módur, er hans sagdi: þessi er hold af mínu holdi, og bein af mínum beinum, Gén. 2. Þar fyrir ítrekar Páls einnig hina fyrstu hjóna vígslu, Eph. 5, med þessum ordum: af þeim tveimur skal eitt hold verda. Vor Herra telur alleinasta eina ordsøk til þess, ad ektafólk skilja megi, Matth. 5, sem er hórdómur; svo skilst eigi Kristur vid nockra syndugs manns sálu, þá er hann hefir sér eitt sinn festa, nema hún taki frammhjá hønum heiminn, holdid og djøfulinn; og þó segir hin eylífa Miskunsemin, Jer. 2, sjá! þeir plaga ad segja; ef madur lætur konu sína eina, og hún geingur ad eiga annan mann, mun hann hverfa ad henni aptur? mun ecki þad land magnliga saurgast? en þú hefir hóranir drýgt med mørgum elskuga, snú þó aptur til mín, segir Drottinn Gud. Ektaskapurinn er af Gudi innstiptadur til ad fjølga mannkyninu í heiminum; þad baud Gud í øndverdu, er hann sagdi: vaxid og margfaldist, og uppfyllid jørdina, Gén. 1. Þad ítrekadi hann eptir flódid vid Nóa, Gén. 9, og þess sama ords

almættis kraptur er enn-nú nýr og ferskur, og mun verda, allt til enda veraldar. Jesú brúdir er einnin nærsta frjófsöm margra barna módir; hennar Unnusta spá, er á henni farsælliga rætt, ad hin einsamla hefur fleiri børn enn hún sem manninn hefir, Esa. 54. Hann hefir med H. Guds ordi ótal barna vid henni gétid, 1 Pet. 1, hvør ny standa umhverfis hans bord á himnum, Ps. 128, svo sem pálmavidar kvistir á vatnsbøckum plantadir, Ps. 1. Þess gétur Jakob Postuli, Kap. 1: hann hefir sjálfkrafa gétid oss med ordi síns kraptar, ad vér séum nockurskonar frumburdir hans sképnu. Þessu hrósar brúdguminn, Esa. 8, segjandi: sjáid mín børn sem Drottinn hefir géfid mér. Þar yfir fagnar brúdurin, Esa. 49, med þessum ordum: hvør hefir gétid þessa? eg var óbyrja, burtflutt og ad herfángi tekin; hvør hefir uppalid þessa? eg var yfirgéfin og einsømul; hvar voru þessir? Kristilig kyrkja elur fjølda barna, því hennar Unnusti er alltíd hinn sami, og hans ár taka eingan enda, Ps. 102. Hann er sá madur Zemach, undir hvørjum eylífliga grær, Zach. 6, hvørs andi ad lífgar. Gydínganna samkunda er ein óbyrja, því hún hefir sleigid sinn mann í hel, en fadmar hinn afgamla og útdauda Moisen, hvørs bókstafur ad deydir, 2 Kor. 3. *Nú fyrst hinum eylífa Gudi hefir þócknast ad teikna svo háleita hluti med hjónabands samvistinni, þá gjætum þess, brædur mínir! med hvad mikilli æru og vyrdíngu, ad oss byrjar ad vanda þá heiløgu stétt.* Þar um vil eg nockud framveigis tala, út af þessu heiløgu Evangélíó. En þú sem oss hefir trúlofad þér í nád og miskunsemi, eylífi Sonur lifanda Guds! upplýs þú hjørtu vor, svo ad þetta vort áform farsælliga luckist, og géf þar til nád þíns heilaga Anda, Amen!

Utleggíngi.

Þar gjørdist brúdkaup í Cana Galíleæ, segir textinn, og Jesú módir var þar. Sumir hafa tilgétid ad þessi brúdhjón hafi verid ættmenn Guds módur, og nockrir halda ad brúdguminn verid hafi Jóhannis Postuli, því hann einn skrifar þetta, og þeigir þó um nøfnin, svo sem plagsídur hans er, nær hann um sjálfan sig eitthvad merkiligt skrifar; um þetta er eckert víst, rídur og á eingu. Hitt er audrádid, ad hér hafa gudhræddar persónur búid rádahag sinn, því ecki hefdi Jesú módir átt sess-vid þau ella, og er þar af þessu ad læra, ad menn taki gudhrædda menn til rádaneytis med sér, þegar slíkt á ad byrja, en ecki hlaupa til slíkra efna fyrir rád fram; eigi heldur hlýdast á fortølur þeirra, er annadhvørt sjálfir ecki vita fótum sínum forrád, edur fyrir eigin gagnsmuna sakir steypa einum óreyndum og fákjænum í þá gryfju, sem hann má æfinliga gista og aldrei blídan dag sjá. Í ektaskaparmálum er þad eins og í strídinu, þar má eigi villast tvisvar; sá sem eitt sinn féll í valinn, hann reis aldrei upp sídan, og hann sem byrjar sinn rádahag, má búast vid ad tebla vid slíkan kost allann sinn aldur, er hann tekid hefir. Eg heyri ad Jesú módir var hér ad heimbodi, og hans lærisveinar. En hvad segir hann sjálfur? Matth. 12: sá sem gjørir vilja míns Følurs sem á himnum er, hann er minn bródir, systir og módir; þad eru þeir ed óttast Gud og elska; slíkum eiga Guds børn eptir ad leita. Eingin er þvílík heimanfylgja sem ótti Guds og ærligt uppheldi. Abraham lét Eleazar sinn þénara sverja sér vid Gud, ad hann skyldi einga taka syni sínum til ekta, af Canaans dætrum, Gén. 24, svo mikid þótti hønum á því rída, ad børn sín ecki skyldu draga ok med ógudligum, 2 Kor. 6. Drottinn alsherjar lagdi ríkt á vid sitt fólk, ad eigi skyldu þeir teingjast þeim gudlausu þjódum, er hann rak út úr Canaans landi, Devt. 7; þad bar til þess, ad eigi skyldu þeir villa hjarta þeirra frá Gudi, og temjast á alla þá óhæfu, fyrir hvørja hinir voru útdrifnir, eda ásamt þeim verda fyrir Guds

straungu hefndarhendi, er allareidu var útrétt til ad hvolfa hinum fulla mælir syndanna yfir þeirra egin höfud. Synir veraldar þessarar spyrja fyrst allra eptir audæfum og ríkdómi, svo sem öll er von til, því hvar þeirra féssjódur er, þar er hjarta þeirra, Matth. 6. Nú má þó ecki slíkar Guds gáfur lasta, þegar þad eru hans gáfur, og ecki braud hins volada, sveiti daglaunarans, edur hús eckjunnar, en eg sé þó aptur-ámót, ad heimurinn mun fyrirfarast med öllu því, sem í hönum er, 1 Jóh. 2, og hvör eru þá þess not, sem einn hefir sett fyrir sinn gud og ædsta hjartans traust? Þar er fljótt til ad svara: hann er gudlaus og huggunarlaus: og auk þessa, þótt vér skyldum eptir mannligum plagsid tala, þá játa eg þad satt ad vera, sem hann sagdi fordum: eg vil heldur manninn sem penínginn brestur, heldur enn peníngin þann er manninn vantar, því hvad skal audurinn hinum arga, edur boginn þeim, er eigi kann ad nýta hann? Þad var eins og ad kaupa margar hörpur, handa þeim, sem ecki kann á hörpu, eda bækur fyrir þann, sem ecki hefir lært á bók. Audur er gódur þeim, er kann ad brúka hann, hinum er hann eins og rögum manni lángt vopn, en enginn veit þá kunst, nema sá sem gudhræddur er, og gjörir sér vini af hinum gamla ránglætis mammóna, þá ed medtaki hann í eylífar tjaldbúdir, Lúk. 16; og í stuttu máli ad segja, sá er einasta auds verdur, sem audinn forsmáir; ecki þad hann fyrirlíti Guds gáfur edur kasti þeim á glædur, heldur festir ecki hjarta sitt þar vid, og lætur ecki mammon drottna yfir sér, heldur drottnar yfir hönum. Og fyrst þessu er svo varid, þá er ecki ad slægjast til audsins, sem á ad vera þrællinn, heldur til Guds ótta, sem á ad vera herrann. Adrir eru gefnir fyrir ættum og göfugu foreldri; þad er ad sönnu ágjætt, því tídar ber þad vid, ad gódir koma af gódum, og stórmenni hafa betri rád til ad ala upp börn sín, ef þeir vilja vel, heldur enn smælíngjar; þó er allt holdligt þad af holdinu er fædt, Jóh. 3, og allir egum vér til Adams ad telja, og ecki taka menn alltíd dygdirnar í arf; eg vil heldur ad einn gjöri Abrahams verk, enn ad hann sé Abrahams sonur; því lítt gagnar þeim göfugt afsprengi, sem meir er til mínkunar ætt sinni, enn hún kynni ad vera hönum til sóma, og nærst er þad hvörjum sem sjálfur er hann. Þeir sem þá hafa enn minna vit, þeir gángast fyrir lit, og svo ætla eg allmargir bindi þad sáttmál, sem enginn má rjúfa svo ad sköpum fari, nema daudinn. Fagurt góts er þad ad sönnu, en nærsta fallvallt, því allt hold er hey, og allur þess blómi svo sem gras akursins, þegar Guds andi blæs þar á, þá visnar þad, segir rödd hrópandans í eydimörku, Esa. 40. Lítill kvilli, eitt óforvarandis tilfelli, ein mífluga, sem er hid minsta kvikindi, kann ad eyda mannsins frídleik og hans styrk, svo þar er ecki eptir af. Dygdin er ein, svo sem hinn gamli Ciceró sagdi, sem er med djupum rótum nidurfest, hvör aldrei veikjast kann, og aldrei úr stad ad hrærast, og ef hann hafdi svo mikid traust á dygdinni, sem þó kunni ecki ad meta hana ödruvísi heldur enn annar heidíngi, hvad dýrt ættir þú þá kristinn madur gudhrædsluna ad kaupa, sem er til allra hluta nytsamlig? 1 Tím. 4. Gésid mér þessa, sagdi Samson hinn sterki, því hún þócknast mínum augum, Júd. 14; þad var djúpvitur röksemd fyrir dómarann í Israel. Dalíla þócknadist ogsvo hans augum, en hann vard annars var, þegar hún olli því, ad hann blindadur var á þeim sömu augum, er komu hönum til ad girnast hana, Júd. 16; og má af hans dæmi læra þad, ad svo verdi á svinnum sem ósvinnum;

en hvørnin sem hønum er farid, þá ætla eg ad margur enn nú í dag girnist þad er hann glæpist á, og sanni svo sídan ordskvid Salómónis kóngs, er best vissi af slíku ad segja, ad vond kona sé eins og reykur í augunum. Eptir øllu þessu spyrja nú heidnar þjódir, Matth. 6, og þeir sem eins eru lyndir; en hvørt nockur elskar Gud, edur rækir sinn kristinndóm, edur hefir Jesúm ad heimbodi, þar spyrja fáir eptir af oss, sem þó látumst kristnir vera, og eg hefi óvída heyrt adspurt í landi voru, hvørt einn sem leitar konfángs, óttast Gud; hvørt hann rækir hans bodord; hvørt hann gjæfi ølmusu nema fyrir fordildar skuld; hvørt hann væri réttsýnn, ástundunarsamur í sinni kallan edur eigi; hvørt hann hefdi sinni edur hjarta til ad voga nockru ómaki edur ødrum munum, uppá sína og annara velferd, eda hefdi adrar kristiligar dygdir til ad bera. En hvørt hann ríkur væri, kynni vel ad hræsna fyrir mønnum, kynni ad koma svo ár sinni fyrir bord, ad hann gjæti á einhvørn hátt sloppid mínkunarlaust fyrir almúga, kynni vel ad hylja úlfinn undir saudargjærunni, og í einu ordi ad segja, stela, svíkja, ljúga og ræna, undir hylmíngu gudrækninnar og hóglætisins; þar hefi eg heyrt nærri því med berum ordum umtalad, og svo er farid kristinndóminum hjá allmørgum. Væri þá eigi betra ad taka Jesúm til ráds og heimbods med sér, sem allt vald er gésid, bædi á himni og jørdu? Matth. 28, hvør ed allt stundligt eptirlæti kann yfirgnæfanliga ad veita ástvinum sínum, eptir því sem hans alvitra rád sér þeim best haga; og ef hann þad ecki veitir, þá veitir hann þad sem er øllu ædra, øllum þeim sem hann óttast, sem er sjálfur hann og hans vinátta, sem aldrei bregdst, þótt himin og jørd forgángi. Pad var stór virdíng, ad Jesú módir og hans lærisveinar voru ad veitslu þessari, en þad tekur yfir ad menn heyra í Evangélío, ad Jesús hafi hér sjálfur verid. Abraham vard gladur vid, ad hann sá dag Mannsins Sonar, Jóh. 8, og þeckti hann þó valla; en hvílíkt er þetta? ad Jesús Kristus sonur Gud lifanda, Matth. 16, voru holdi íklæddur, sannur Gud og sannur madur, hann virdist ad prýda samkomu þessa med sinni nálægd. O! minn Herra Jesú! hvad er þó madurinn þess, ad þú minnist hans? eda Mannsins Sonur, ad þú vitjir hans? hinn Réttláti þess ránglåta, hinn Odaudligi þess daudliga, og Konúngur dýrdarinnar þjóns syndarinnar? En allt hefir þú þetta gjørt, minn Herra! til þess ad kénna børnum þínum, hvørnin þau eigi ad byrja þad sáttmál, sem þú hefir viljad láta vera líkíng þinnar guddómligrar elsku til vor aumra manna. Ecki er Jesús einasta nálægur þessum brúdhjónum, heldur eiga allar kristnar manneskjur þann sama kost, sem hønum vilja til sín bjóda; þótt Jesús sé oss ecki nálægur sýniliga, svo sem hann var á døgum sinnar holdsvistar, þá eiga þó øll gudhrædd hjørtu kost á hans nálægd, því hann hefir sjálfur lofad, Matth. 28, ad hann vilji vera hjá oss allt til veraldarinnar enda. Ecki hefir hann þad einasta sagt til Lærisveinanna, heldur til allra þeirra, sem á hann trúa mundu, því Postulanna dagar þrutu laungu fyrir veraldarinnar enda, heldur má hér um ætla, þad sama sem Drottinn sagdi fordum til þeirra: Pad eg segi ydur, þad segi eg øllum, Mark. 13. Bjód Jesú med heitri bæn, til þíns brúdkaups, kristinn madur! og mun hann ad vísu verda þinn géstur; rétt-trúad hjarta þarf eigi lengi ad leita ad Jesú, þad er hans kyrkja, 1 Kor. 6, og mun Drottnarinn ecki tefja ad koma til síns musteris, þegar hann til þess kvaddur er, Mal. 3. Eitt

harmþrúngid og sundurknosad hjarta fyrirlítur hann aldrei, því þad er sú fórnin sem hønum líkar, Ps. 51; þad eru þær vistir, er hønum skal fagna med, og hans þegnskylda hjá mannanna børnum. Sé því Jesús hinn fyrsti og sídarsti géstur til allra vorra brúdkaupa; þar sem hann er, þángad vill Fadirinn og H. Andi koma, og vistarveru hjá þeim gjøra, Jóh. 14, sem Guds Syni hafa til síns brúdkaups bodid. Adrir vinir og géstir yfirgéfa oss og kannast valla vid oss eptir á, sérdeilis ef nockud skyldi á þeim liggja, svo ad vinskapurinn er úti, þegar af er kønnunni; þeir hafa matar ást á oss, enn einga adra, flestallir, en Jesús yfirgéfur aldrei þá, er hønum treysta. Snarara kann fadirinn ad géfa syninum høggorm fyrir fisk, og stein fyrir braud, Lúc. 11, heldur enn Gud kunni ad neyta þeim um gódar gáfur, er hann med rétttrúudu hjarta þar um bidja. Heldur kann módirinn ad gleyma sínu barni, ávexti síns kvidar, Es. 49, heldur enn Jesús kunni þeim ad gleyma, sem hann elska. Og fyrst þessi géstur er svo ágjætur, sem nú er sagt, þá séu øll kristin ektahjón alvarliga áminnt um, ad skicka sér svo í sínum ektaskap, ad þau fæli ecki í burtu frá sér, svo mildann, svo gjæskuríkann og svo voldugann herra. Páls leggur heilrædi hér til, Eph. 5, segjandi: Þér menn! elskid ektakonur ydar, svo sem Kristur søfnudinn, og gaf sig sjálfann út fyrir hann. Ómøguligt er ad sønnu daudlegum mønnum, ad vera svo fullkomnum í elskunni hvør vid annann, svo sem Kristur hefir vid oss verid, þó kunna menn ad breyta eptir hans elsku, svo mikid sem møguligt er. Mér þykir líkligt, ad sá sem tídt hugsar til þess, hvørsu kjæra ad Jesús hafdi hans sálu, þegar hans sála vard hrygg allt í daudann, Matth. 26, til ad útvega syndugum sálum eylífa gledi, hann muni skyrrast vid ad hata sitt eigid hold, Eph. 5, og afrækja þad, sem á ad vera ein sála med hønum. En Gud nádi, hvad fáir hugsa hér til? Og hvad ólíkur er sumra manna ektaskapar, undirbúníngur og sambúd, Kristí elsku til sinnar brúdar. Losta og látgjædi taka margir til ráds med sér, þegar svo vegsamlegan rádahag skal bytja, þeinkjandi lítid um þad hvørt þeir géti veitt sér og sínum ærliga forsorgun, eda hvørt þeir beri vit og menníngu til ad ala børn sín upp í Guds ótta og gódum sídum. Allt ofmargir hlaupa saman med litlu meiri áhyggju, enn hestar og múlar, og þegar girndin er sløkt um stundarsakir, þá yfirgéfur hvørt annad, edur lifa í hjónabandinu eins og vargar; frillulifnadur er slíkt, og ecki ærligur ektaskapur, og þótt þad kallist svo fyrir mønnunum, þá er Guds dómur ødruvísi enn mannanna dómar. Sá sem lítur eina Konu til ad gyrnast hana, hann hefir allareidu drýgt hór med henni í sínu hjarta, segir Lausnarinn, Matth. 5; þar af ræd eg, ad sá sem ætlar konu sinni einlæti (edur kona sem fegin vildi vera vid manninn skilin) þau hafa allareidu yfirgéfid hvørt annad. Sá sem illa med henni lifir, hann hefir tapad hinum betra hluta ektaskaparins, sem er eining hjartnanna, og í sundur slitid þad sem Gud hefir skipad ad eitt skyldi vera, Gén. 2, Kristur gaf sitt líf í daudann fyrir sína brúdi, Eph. 5, ad sønnu er þad valla heimtandi af syndugri náttúru, ad hún svo heitt elski, þó eru þess mørg dæmi annarstadar í heiminum, ad margur vogar lífinu fyrir kvinnu og børn. En hvad gjøra menn í þessu idjulausa landi? þad sama sem Salómon segir um letíngjann: Eg vil ennþá sofa lítid, og ennú dotta nockud, og ennþá leggja mínar hendur saman litla stund, þángad til ørbyrgdin kémur, svo sem einn ferdamadur, og skorturinn eins og ein

hetja, Ordskv. 6. Konurnar hafa og bodord af St. Páli í þessum sama kapitula, sem eg ádur umgat; hann segir: konurnar veri sínum mønnum undirgéfnar svo sem Drottni, því ad madurinn er konunnar høfud, svo sem Kristur safnadarins, þar fyrir svo sem søfnudurinn er undirgéfinn Kristó, svo eiga og konurnar ad vera sínum mønnum undirgéfnar í øllu; med elsku á slíkt ad vera, br. m. en eigi med ofbeldi. Madurinn er ad sønnu konunnar høfud og herra, Gén. 3, en hans herradœmi á ad vera innifalid í elsku og ecki ofriki. Høfudid sér fyrir líkhamanum, til þess ad hønum vel vegni, en ecki meidi sig edur steyti; hinir adrir limirnir útrétta þad sem høfudid álýktar, en þad á svo fyrir ad sjá, ad eigi sé til skada né hindrunar. Stjórni menn konum eins og Kristur søfnudinum, hann rædur aldrei nema til farsœldar, þeim sem vilja láta sér af hans anda stjórna; en sú manneskja, sem ecki vill hans rádum hlýda, hún kann ecki ad heita hans brúdur; svo gét eg eigi heldur kallad þá ektakonu sem ecki vill fara ad góds manns rádum; ecki heldur þann ektamann, sem illa rædur, ef hann hefir betur vit á. Í Mósis løgum bannadi Gud, ad nockur kallmadur skyldi fœra sig í kvenna búning, og ad ein kona skyldi búa sig eins og kallmadur; þetta er líklegast, ad hinn alvitri Koníngur hafi sett til ad halda góda skickun medal síns fólks, og til ad afstýra lauslœti og hneixlisamri umgeingni millum karla og kvenna; en þó kynnu menn þess til ad géta, ad á medal annara væri hérmed teiknad, ad einn kallmadur skyldi ecki láta þad vald, er hann eptir Guds bodi hefir yfir konunni, og konan eckert vald taka sér til, yfir manninum, því ein kona sem vill ráda fyrir bónda sínum, hún tekur uppá sig kallmanns búning; og einn ecktamadur er svo mjøg veltist úr sínu bóndasœti, ad hann lætur konuna fyrir sig ráda, hann býr sig kvenna búníngi, og má ei framar húsbóndi kallast; og er hvorttveggja þetta ad umhverfa Guds skickun, því hvorttveggja hefir hann bannad, er þad því ein andstygd fyrir hønum. Þetta segi eg ecki þess vegna, ad eigi sé þad sómasamligt hvørjum manni, ad þeckjast holl ráð gódrar konu; hefdi Pílatus hlýdt konu sinni, þá hefdi hann ecki gjørst sekur í blódi hins réttláta, Matth. 27; Aurelíanus keysari gaf þann vitnisburd Zenóbíœ drottníngu, ad med hennar rádum og fylgi, hefdi Odenatus hennar húsbóndi, Persana sigrad; mundi þad skada Davíd ad hann hlýddi Abígael? 1 Sam. 25, edur Jóab rádi kvinnunnar í Abel Beth-Mahaca? 2 Sam. 20. Því segir og Salómon, Ordskv. 14, ad ein skynsøm kona byggi húsid. Svo kann og opt til ad bera, ad kvinnan sé framar viti borin enn madurinn, og er þá engin minkun ad fallast á ráð hennar; en þar fyrir á hún ecki ad hefja sig upp yfir manninn. Einn þénari kann ad skynja margt framar enn hans herra, samt er hann þó ecki herra. Þad kann og opt ad henda sig, ad einn rádgjafi sé vísari enn hans koníngur, samt er hann þó ecki nema rádgjafi; svo er og ein kona, aldrei nema kona, hvørsu sem hún er vel ad sér um alla hluti; hún kémst alldrei hærra enn ad vera høfudprýdi bónda síns, eins og Salómon talar um gódar konur; vilji hún meira vera, þá smánar hún bædi sig og hann, og heitir hún þá rotnan í hans beinum, Ordskv. 12, sem er enginn œrutitill. Gud hefir hlutunum næsta vísliga hagad; manninum hefir hann géfid afl og vitsmuni, konunni fegurd og blídlæti; hvørutveggi eiga svo sínar gáfur ad brúka, ad Gudi þóknist. Kallmadurinn á ad brúka styrkleika sinn til erfidis, en ecki til ofstopa, vitsmun-

nina til forsjónar, og ecki hreckvísi; konan fegurd sína, til ad þócknast manninum, því þad hefir Gud skapad í náttúrunni, en eigi til lauslætis, því þad hefir Djøfullinn innfært í Heiminn; blídleika sinn til ad ávinna mannsins gédsmuni, en ecki til ad svíkja hann til vondra verka, eins og Jesabel, 1 Kóng. 21. Eg itreka enn þá aptur hina føgru Páls samlíkingu um Christum og søfnudinn, því hvørgi er kristiligum ektaskap meiri virding gjør, enn í henni. Þótt Sonur Guds lifanda hafi virdt oss þess, ad kalla oss sína brúdi, þá er hans dýrd engu ad minni, heldur øllu meiri í allra þeirra hjarta sem hann elska; hans brúdir hefir og alla sína æru og virdíngu þar af, ad hún er hans brúdir, og elski hann einn og virdi, og þar fyrir utan hefir hún einga. Konan hefir og einga æru, þegar hún óvirdir manninn. Páll segir, Eph. 5, ad sá sem elski sína ektakonu, hann elski sjálfann sig, og sama er um konuna ad segja, þegar hún manninn virdir, gjørir hún sjálfri sér virdíngu, og sú þad ecki gjørir, hún rýfur Guds skipan og setur skørina upp í beckinn; þvílíkt hjónaband er ecki øllu skickanligra, heldur enn ef einhvør geingi á høfdinu. Salómon segir, ad ein þægilig kona, sé kóróna mannsins, Ordskv. 12, og er þad í því mest innifalid, ad hún hlýdin sé, og gjøri hønum allt til sóma. Þeir sem nú Jesúm vilja hafa med sér ad heimbodi, þeir skulu med slíku skapi gánga ad eigast, þá mun altíd vel farnast og aldrei illa; þá mun Kristi ok sætt finnast, og hans byrdi létt, Matth. 11, ef hønum þócknast ad spenna sín børn fyrir sinn plóg. Rómverjar sem og Grickir hafa nefndt hjónin med sama nafni sem akneyti þau er draga eitt ok. Nautin verda því svo vøn þegar þau samsveitast, ad eitt hjálpar ødru til, og eitt hegdar sér svo í sínu erfidi vid annad, ad plógurinn kunni sem léttast áfram ad gánga. Sjáum til, Kristnir menn! ad eigi séum vér lakari enn þau vinnudýrin, er Gud hefir sett oss yfir, og géfid oss til ad létta undir vort erfidi, med hvørju vér egum ad næra oss af jørdunni, þar hann hefir svo miklu meira til vor lagt enn þeirra, ad fyrir utan hinn fagra líkhama, er hann hefir oss géfid, og hina skynsemdarfullu sál, er hønum stjórnar, þá hefir hann endurkeypt oss med sínu egin blódi, Akt. 20 Høfum rád Jesú módur, er hún sagdi til þénaranna: hvad helst hann skipar ydur, þad gjørid! En hvør eru þá hans rád? Páll segir oss þad, Gal. 6: eitt beri annars byrdi, og þá munud þér uppfylla Christi løgmál; þad hefir ad sønnu Postulinn øllum sagt, en ecki sízt hjónunum; þá mun hin almáttuga ørlætis hønd, er fedur allar lifandi sképnur, bæta allann vorn brest, og snúa øllu vatni mótlætínganna í sætt vín gledinnar. Og þegar verøld þessi hættir ad dryckja oss, med víni síns munadar, og þad tekur til fyrir yfirburdi þeckíngarinnar Drottins vors Jesú Christi, ad smacka oss illa, þá vér finnum einga huggun í heiminum, og hann dryckjar oss med galli og ediki eins og vorn brúdguma, Matth. 27, þá mun Jesús géfa hid góda vínid; þá mun hann drecka oss til, af nægdargjædum síns húss, Ps. 36; þá mun hann láta oss smacka sætleik eptirkomandi aldar, hvør ecki er matur né dryckur, heldur fridur og føgnudur í H. Anda, Róm. 14. Hvørs njótandi ad verda hér í nádinni, og sídan eylíflega í dýrdinni, oss unni og veiti Gud himneskur Fadir, fyrir forþénustu síns eingétins Sonar Jesú Christi, amen!

Þridja Sunnudag eptir Þrettánda.

Gudspjallid, Matth. 8 Kap.

Í þann tíma; þá ed Jesús géck ofan af fjallinu, fylgdi hønum margt fólk eptir. Og sjá þú, ad líkþrár madur kom, tilbad hann og sagdi: Herra! ef þú vilt, þá gétur þú mig hreinsad. Og Jesús rétti út høndina, áhrærdi hann og sagdi: Eg vil, vertu hreinn, og jafnsnart vard hans líkþrá hrein. Og Jesús sagdi til hans: sjá þú til, ad þú segir þad eigi neinum, heldur far þú, og sýn þig kénnimønnunum, og offra þeirri gáfu, er Móses baud til vitnisburdar yfir þeim. En þá ed Jesús géck inn í Kapernaum, kom til hans Hundradshøfdíngi nockur, bidjandi hann og sagdi: Herra! þjón minn liggur limafallssjúkur heima, og kvelst þúngliga. Jesus sagdi til hans: eg vil koma og lækna hann. Og Hundradshøfdínginn svaradi og sagdi: Herra! eg em þess ei verdugur, ad þú gángir inn undir mitt þak, heldur seig þú eitt ord, og mun minn þjón heilbrigdur verda; þvíad eg em madur yfirvaldinu undirgéfinn, hafandi undir mér strídsfólk, og nær eg segi þessum: far, þá fer hann, og ødrum: kom þú, og hann kémur, og þræli mínum: gjør þetta, og hann gjørir þad. En þá Jesús heyrdi þetta, undradist hann, og sagdi til þeirra er hønum eptirfylgdu: sannliga segi eg ydur: ad þvílíka tru hefi eg ecki fundid í Israel. En eg segi ydur: þad margir munu koma af austri og vestri, og sitja til bords med Abraham, Isak og Jakob í ríki himnanna; en ríkisins synir munu verda útreknir í hin ytstu myrkur, þar sem vera mun óp og gnístran tannanna. Og Jesus sagdi til Hundradshøfdíngjans: gack þu hédan, verdi þér eptir því sem þú trúdir! Og hans þjón vard heill á þeirri sømu stundu.

Exordium.

Valla er nockur sá vitnisburdur í heilagri Ritníngu, er svo krøptugliga votti, ad Gud og madur eru samteingdir í einni persónu Drottins vors Jesú Christi, sem þau ord er skrifud standa i Pistlinum til Kól. 2 Kap, þar Postulinn segir: ad í Kristó búi øll fylling Guddómsins líkamliga. Nærsta bermæltur hefir Páls verid um leyndardóm holdtekjunnar vors Frelsara í þessari málsgrein, því hvar Guddómsins fylling býr, þar býr Gud allur, og allur hans kraptur, hans almætti, hans guddómliga speki, hans réttlæti, og hans mikla miskunsemi, og allt annad sem mannlig hyggja kann ad gjøra sér í lund, um Guds óransakanliga veru, og þar Gud býr líkamlega þar býr hann svo sem sálin í líkhamanum. Og svo sem sálir vorar eru samteingdar líkhamanum, svo ræd eg af þessum Postulans ordum, ad Gud hafi samteingdur verid Kristí manndómligri náttúru; og þvílíka ordsháttu má fleiri lesa í sendibréfum hins heilaga Páls og annara Gudsmanna. Nú þó ad vor Frelsari hafi allmarga votta sinnar guddómligu hátignar, og hennar íbúdar í voru holdi, þá hefir hann samt enn þá framar viljad styrkja þessi sannindi um sinn guddómliga krapt, med táknum og stórmerkjum, hvør enginn kunni ad gjøra nema Gud, sem alleina dásemdarverkin gjørir, Ps. 136, þetta ætti ecki ad minstu leiti ad styrkja trú vora, brædur minir! í eymda dal þessum; því hann er Gud, sem

vort hold og blód hefir uppá sig tekid. Gud er í holdi voru freistadur á allann hátt líka svo sem vér, þó án syndar, Heb. 5; Gud kann ad sampínast vorum eymdum; Gud hefir vora sjúkdóma borid, vorum ørkumslum á sig hladid, Esa. 53; Gud er píndur í voru, og þó í sínu holdi, fyrir vorar, en ecki sínar syndir; Gud hefir med sínu egin blódi Kristnina endurleyst, Act. 20; Gud hefir géfid oss sinn líkhama til nautnar, og med blódi sínu hefir hann dryckjad oss, Jóh. 6; Gud hefir í voru holdi lidi, og í því sama er hann inngenginn í sína dýrd, Lúk. 24, og hefir sett sig til Kraptarins hægri handar, Heb. 1. Í þessari trú ætti oss ad styrkja medal annara, þad heil. Evangelíum er vér strax heyrdum lesid, í hvørju vor blessadi Endurlausnari med tvøfølldu kraptaverki auglýsti sinn guddómligan mátt og veldi; en søkum þess, ad eg fyrir víst veit, ad þar er enginn af ydur, sem efar hérum, og eg hefi þennan formála talad, lángtum heldur til uppvakníngar í þacklætinu vid Guds Sonar ómumrædiliga gjæsku, heldur enn til ad telja nockrum trú um þá hluti, sem allir játa sanna ad vera, og engin tvíunæli leika á, í nockurs manns hjarta, þá viljum vér heldur, á þessari hálfri stundu, íhuga hvørnin vér eigum þessar Guds dásemdir og velgjørnínga oss í nyt ad færa; og skulum vér því alleinasta í þetta sinn, oss fyrir hendur taka hid fyrra kraptaverkid, um lækníng hins líkþráa, og þar af yfirvega: 1) Hvad skadsamligur og vidurstyggiligur sjúkdómur ad sé hin andliga líkþrá, syndin. 2) Hvørnin vér eigum af henni heilir ad verdá. En þú gódi meistari Jesú! sem vor kránkdæmi hefir borid, tala þú eitt ord oss til líknar, hjá þínum himneska Fødur, ad hann sendi oss sinn Anda, til þessa verks, og numum vér heilbrigdir verda; bænheyr þad, ó, Herra! fyrir þitt dýrmæta blód og ferþénustu, Amen!

Utleggíngin.

Hér stendur í upphafi gudspjallsins, ad þegar Jesús var kominn af fjallinu, hafi hønum mætt líkþrár madur. Øllum er oss kunnugt, hvørsu skjædur ad er þessi sjúkdómur, þar hann smígur í gégnum ædar og sínar, hold og bein, eins og nockurskonar eitur, og er svo ad segja almennilig rotnan líkhamans. Hvar fyrir Aron sagdi fordum daga, Núm. 12, er hann bad fyrir systur þeirra Mósis og sína, Maríam, þá hún hafdi møglad sjálf og gint hann til ad møgla á móti Gudi og Mósi, og vard þar fyrir med líkþrá slegin: álít mig, minn Herra! sagdi hann, eg bid, legg ecki á ockur gjøld syndarinnar, med hvørri vid høfum dárliga breytt og syndgad; eg bid, ad eigi verdi þessi, lík hræi því, hvørs hálfur líkhami er uppetin, þá þad útgeingur af lífi sinnar módur. Svo bannvæn sem nú líkþráin er, þá er þó syndin hálfu verri; bædi sálu og líkhama hefir hennar spillíng inntekid, enginn limur líkhamans, engin tilhneigíng sálarinnar er sú, ad eigi strídi í gégn Gudi. Augun hlaupa eptir sinni fýsn og drambsømu líferni, 1 Jóh. 2; munnurinn býr yfir høggorma eitri, Róm. 3; hendurnar útrétta menn, til ad ræna og stela, til ad slá og deyda; fæturnar eru skjótar til ad hlaupa hinn breida veg, sem til gløtunarinnar liggur, Matth. 7; eyrun daufheyrast vid Drottins ord, Ps. 58, en klæa eptir nýum lærdómum 2 Tím. 4, eptir róg og bakmælgi, eptir náúngans óhródri, og náliga øllu því, er menn vilja þar illt í bera; nasirnar hitna af fólsku, þegar vér sjáum þann, er vér þykjumst eiga nockrar heiptir ad gjalda, edur ef einhvør virdir þetta fánýta ryk og øsku nockru minna, heldur enn hennar mikillæti hlýda þykir, þegar luckunnar svipvindi hefir hvirflad henni um stundarsakir í loptid upp til ad blinda þeirra augu, er oss samfara verda um eymdadal þennan, edur mæta oss í hønum, veit þó ei nær enn þad fellur aptur á jørdina, hvadan þad kom, og verdur fótum trodid, þegar vedrinu slotar, sem þó litlu ádur numdi vid skýin, og sávísum

mønnum þótti, sem ad færi á vængjum vindanna, Ps. 104, næst Gudi, yfiir himin og haudur; skynsemin er afløgud, svo þegar holdid rædur fyrir hana, þá er hún óvinátta í gégn Gudi, Róm. 8; viljinn er hálfu verri, því hann keppir í móti andanum, Gal. 5, og af hjartanu framkoma illar hugsanir, agg, reidi, þræta, mord, manndráp, hóranir, Matth. 15, og annad þvíumlíkt. Svo er þessi vesæla tjaldbúd ecki annad, enn eitt hospítal daudsjúkra lima, sem af Andskotanum og syndinni eitradir eru. Þad játar Esajas, Kap. 1, þar hann segir: ad allt høfudid sé sjúkt, allt hjartad sé veikt, frá hvirfli og allt til ilja, séu ecki nema sár, kaun, benjar og þroti; adrar sóttir verda flestar med einhvørju móti læknadar, en líkþráin ecki, hún skilur eigi vid líkhamann fyrr enn líkhaminn skilar sálinni. Fúinn í grøfinni, er eydileggíng heilbrygdra líkhama; hann má kallast uppbyggíng þeirra, sem rotna lifandi, því séligri er ein moldarhrúga, enn líkþrá manneskja. Syndin er í eingu betri, nema midur sé; hún skilur eigi vid oss, æ svo lengi vér berum eptir oss þennan daudliga líkhama; því þótt vér séum fyrir Guds almættiskrapt í helgri vatnslaug endurfæddir, samt grær þó aldrei ad heilu um hid gamla mein Adams spillíngar, og hid eitrada høggormsbit. Andinn er ad sønnu reidubúinn, en holdid er veikt, Matth. 26, og þaú tvø berast banaspjót eptir, svo eins líf er annars daudi; þótt vér séum greftradir med Kristó fyrir skírnina til daudans, Róm. 6, þá lifir þó neisti syndarinnar í moldinni, sem optliga vekur hinn gamla Adam á fætur aptur. Þad geingur eins um vorn eymdarhag í þessu lífi, eins og Jósúa skrifar um Israels sonu, Jós. 23, ad þeir forsómudu ad útreka hina kananisku eptir Guds bodi, ad Gud hafi látid þeim eptir nockra af þeim þjódum, er hann formælti, þeim til ásteytíngar, þad er þeim til mótlætis; svo er þad og fyrir oss, sem geingnir erum yfir um Jórdan eptir Jesú, þad er í gégnum heilaga vatnslaug, til ad byggia í því fyrirheitna landinu, sem er ríki Guds Sonar; þar verdur þó alltíd nockud eptir oss til ásteytíngar, helst af því vér erum tómlátir ad støckva þeim óaldar flocki, sem Gud hatar, eins og Israel í Canaan, svo ad hérum hafa einnin heilagir kvartad, og medal annara St. Páll, Róm. 7, þar hann segir, ad hid vonda lodi vid sig, þá hann vilji gjøra hid góda. Nú er þann veg syndinni varid, br. m., og þad má um hana segja, sem Hanníbal sagdi fordum um Rómverja og þeirra borg, ad bágt mundi úlfum þeim fyrir ad koma, nema skógurinn høggvinn væri, er þeir pløgudu ad flýja í; svo verdur og eigi heldur syndin afmád, fyrr enn þetta hennar hreisi er nidurbrotid; og er med svoddan móti, þess kostur betri, sem daudur er, heldur enn hins, er sig kallar ad lifa, allt eins og hins líkþrá. Þad sýnist mér St. Páll samþycki, þegar hann segir, ad daudinn sé sinn ábati, og ad hann girnist ad leysast hédan og vera med Kristó, hvad hann kallar miklu betra, Phil. 1. En í því má líkþráin kallast heilbrigdi hjá syndinni, ad hún skilur vid manninn í daudanum, en syndin fylgir øllum þeim eptir daudan, sem ecki verda med Jesú blódi afþvegnir í þessu lífi, svo þeirra reykur mun uppstíga um alla eylífd, Opinb. 14; þeirra eldur ecki slockna, og þeirra ormur ecki útaf deyja, Esa. 66. Líkþráin er affkræmiligur sjúkleiki; hún eydir mannsins fegurd, svo adra heilbrigda menn stuggar þar vid, og þeir fordast þeirra nálægd, jafnvel þeir sem af kristiligri medaumkan hrærast miskunar yfir eymdum þeirra. Þar fyrir baud Gud, Levít. 13, ad svoddan manneskjur

skyldu hylja ásjónur sínar. Ecki er syndin betri, ef vor augu væru svo skygn, ad vér sjá mættum hennar ómynd. Vér høfum vidbjód á þeim líkþráu, af því vér erum ecki allir eins af Gudi plágadir; en vor andlig ilskukýli og graftarmein kyssum vær innbyrdis, og látum vel yfir þeim, nema þau hafist svo illa, ad fádæmi séu slíkra vanheilinda; og ber þad til þess, ad allir vér erum med slíku marki brendir, sumir meira, sumir minna, því enginn er sá ed gott gjøri, og ecki einn, Ps. 14. Gud gjæfi vér mættum skynja, hvad illa ad vorar skammir líta út í hans augliti, þar hann fyrir þeirra skuld vill snúa vid oss bakinu, og ecki andlitinu. Hvad segir Gud hjá Esajam, Kap. 1, um mannanna Gudsþjónustu? Látid af ad offra hégómligum gáfum, reykelsin eru andstygd fyrir mér; og skømmu sídar: ydar túnglkomuhátídir, og hin vissu helgihøldin hatar mín sála, þær eru mér mædusamar, og eg em þreyttur ad bera. Sé nú þannin vort gudræknisverk í hans augum, sumra hvørra, hvílíkar munu þá vera hinar verstu syndir og glæpir, sem ad hrópa í himininn? Vér vorum ad sønnu skaptir, eptir dýrdligri Guds mynd, en illyrmi klækja og lasta hefir uppetid vorn andligan fridleik, og holdfúi syndarinnar hefir spilt voru atgjørfi; mætti oss því til hugar koma, ad skýla líkþrá ásjónu vorrar, sem í Guds augliti er ósýn ordin, þar ásjána hins fegursta á medal mannanna sona, Ps. 45, Jesú Kristí, sem er ímynd Guds dýrdarfullrar persónu, Hebr. 1, hún var byrgd, medan hann var sleginn fyrir vora skuld, Mark. 14, hvørja Andskotinn slegid hefir med andligum kaunum. O! hvad nádugur ertú, líknsami Gud! ad þú svo vægdir syndugum mønnum, ad þeir sem þinn kross á herdum bera, voru adgreindir frá þeim, sem hid sama høfdu forþénad; en þína heiløgu Eingla lætur þú ecki víkja frá oss, heldur þjóna oss og á høndum bera, jafnvel þegar vér sem verst útlítum í þínu dýrdarfulla augliti; þinn eingétinn Son hefir þú útrekid frá augliti þínu vor vegna, hann er madkur og ecki madur ordinn, Ps. 22; hans álit var andstyggiligra enn annara manna, Esa. 53, þetta var þinn trúi þjón, sem var hlýdugur allt til daudans, já, allt til krossins dauda, Phil. 2; en til vor útbreidir þú bádar hendur allan dagin, Esa. 65, sem óhlýdugir erum og gjørir oss í hønum þín útvalin børn, Einglunum samlík, Matth. 22, já, samlíka hans dýrdarligum líkhama, Phil. 3. Líkþráir menn hafa illa lyktandi anda, er og þess øll von, þvíad allur náttúrligur vessi líkhamans er spiltur; þvílík er syndin, og þó øllu verri, jafnvel þótt ad vér finnum þar ecki til, hvørjir samdauna erum ordnir hennar ýldu. Páluś talar svo um hana í Davíds orda stad, Róm. 3, ad þeirra barki sé ein víd, opin grøf; en um grafir framlidinna talar svo Herran, Matth. 23, ad þær séu hid innra fullar med daudra manna bein og alskyns óþeckt; svo er og þeim manni háttad, er grafid hefir sálu sína í syndugum kroppi, sjálfa dauda í syndunum, og varpad ofan á hana fúlum leir girnda og lasta; hún aflar vidurstyggiligrar andfýlu í Guds augliti, þeim er láta hana drotna í sínum daudligum líkhama, Róm. 6, og leifa henni ad eldast þar inni; hennar straff brennur allt til nedsta helvítis, Devt. 32, en hennar remma uppstígur fyrir Guds hásæti. Er þetta sá fadmur, sem vér eigum Brúdgumanum ad bjóda, þá hann frambrunar af fílabeins høllinni? Ps. 19; er þad sá koss, sem vér eigum ad fagna med þeim vørunum, á hvørjar nádin er úthelt? Ps. 45; er þetta sú fegúrd, sem hann á ad gángast fyrir, í hvørs augliti ad ecki himnanna himn-

ar eru hreinir? Jób. 15; og hvad á þessi andardráttur skyldt vid harmþrúnginn og sundurknosodann auda, er Konúngur dýrdarinnar vill ecki fyrirlíta? Ps. 51. Vér búum oss í skart, hvør fyrir ødrum, og leggjum kapp á þad, sumir fyrir hæversku skuld, en sumir til lausløetis; en fáir hyrda um þad, hvørt þeir hreinir séu í Guds augum. Vei! vei ydur Skriftlærdum og Pharíseis! segir Lausnarinn, Matth. 23, þér ed hreinsid þad ytra af kérunum, en hid innra er fullt af ráni og óhæfu; þú blindi Pharisæus! hreinsa fyrst hid innra af bikarnum og diskinum, svo þeirra ytri partar hreinir verdi. Þessa ættu Guds børn ad gjæta, og þvo dagliga kám syndanna af hjarta sínu med heitri ydran og Jesú blódi, þá væri þess meiri von, ad vér yrdum ecki svo andrammir fyrir Gudi. Og þó margt meigi nú fleira hér um tala, þá viljum vér láta þetta svo sagt vera um skadsemi syndarinnar, en hugleida framvegis, hvørnin vér eigum oss ráda ad leita, svo hún ecki kvelji oss í eylífri helsótt; hvar frá Gud vardveiti øll sín børn, í Jesú nafni, amen!

Nú fyrst ad þessi andliga líkþrá, syndin, er svo skadligur, svo hrædiligur, svo vidurstyggiligur, og svo banvænn sjúkdómur, sem nú hefi eg sagt, og þér munud allir med mér sanna; og þad sem yfirtekur, ad hún er svo lángvinn, ad hún mun aldreigi yfirgéfa oss, fyrr enn vér hana yfirgéfum, þá er einsætt ad leita þess medals, sem alleina vid henni á, ádur enn vér erum svo yfirkomnir, ad ecki er von til apturbata. Hvad viljum vér þá hértil gjøra? hvad gjørdi þessi líkþrái madur? Þegar vor blessadi Endurlausnari kom ofan af fjallinu, mætti hann hønum og bad: Herra! ef þú vilt, þá gétur þú mig hreinsad; hans bæn var réttskickud, af því hann bad um líkhamans heilbrigdi, þá beiddi hann med forordi. Vér þurfum ecki þannin ad bidja móti syndinni, því vér eigum fyrir sálum ad sjá, hvørjar hann hefir med sínu dýrmæta blódi endurleyst, Akt. 20. Hvar fyrir skyldum vér med forordi bidja, þar vér vitum hann vill vér hreinir verdum, og hann hefir svarid vid sitt líf, ad hann ecki vilji syndugs manns dauda, heldur ad hann snúi sér og lifi? Ezech. 33, og þar fyrir er hann í þennan heim kominn, ad allir þeir sem á hann trúa, fyrirfarist ecki, heldur hafi eylíft líf, Jóh. 3. Þessi aumi madur játadi sinn veikleika fyrir Drottni; gjør slíkt hid sama, barn Guds! drag ecki dulur á þín afbrot fyrir Gudi, og fegra ecki þína illsku, í hans augliti; þeink heldur þad sama sem Davíd, þegar hann sagdi, Ps. 32: eg játadi Drottni mína misgjørd, og þá fyrirgafstú mér þad. Kristur hefir algjørla vitad, ad þessi madur var líkþrár, ádur enn hann kalladi til hans, þótt hann ecki hefdi verid audkéndur af sínum búníngi, þá mun hans guddómsspeki ecki sídur hafa þeckt hans meinlæti, heldur enn hennar, sem géck bak til vid hann, Lúk. 8, og valla þordi ad snerta fald hans klæda. Lát þér af þessu til hugar koma, ad hønum muni ecki ókunnug þín andlig líkþrá; en á medan þú þegir, þá er engin von ad hann útrétti høndina. Holdfúinn og daudinn í sárunum er ad sønnu ljótur ásýndum; en ecki mun þad líta betur út í læknarans augum, þótt hann sé strokinn yfir med purpura farfanum. Hugsa til þess, hvad lítid þad gagnadi vorum fyrstu foreldrum, ad skýla sér med fíkjublødunum, Gén. 3, þá náttúran baud þeim, ad þau nakin væru; minna mun þér þad gagna, ad draga ský hyrduleysisins fyrir skømm þína, því þótt ad bædi Djøfullinn og þitt egid hold géti svæft þig um stund, þá munu þid ecki stínga Israelis Vaktara svefnþorn, þvíad ecki syfjar hann, Ps. 121, og hans auga sér hvad í myrkrun-

um er hulid, Sýr. 23. Adam vard feginn ad þiggja skinnkyrtilinn af Gudi, Gén. 3, til ad hylja sína blygdun med, og ad verja syndugan líkama sinn fyrir kulda og tímanligu frosti. Þú munt og verda ad kaupa einn nýan klædnad, af hinum ødrum Adam, 1 Kor. 15, svo ad blygdan þíns klædleysis ecki opinberist, Opinb. 3, og ad þú ecki brennir í eylífum eldi. Dyl því ecki þín afbrot fyrir Gudi, kristinn madur! þá mun hann þau hylja, og lypt skýlunni af þínum syndum, svo mun hann draga hana frá sínu augliti, því engann þann, sem til hans kémur, vill hann frá sér reka, Jóh. 6. Þegar vér viljum ecki sjá edur þeckja vor lýti, þá sér Gud þau hvad best, því vorar heimugligar syndir setur hann fyrir sínu augliti, Ps. 90, en þegar vér sjáum, þá sér hann þær ecki, því hann hefir heitid, ad kasta þeim í hafsins djúp, Mich. 7, og minnast þeirra ecki ad eylífu. Verum því ecki svo einfaldir sem fiskurinn, hvør ad væntir sér einskis voda, þegar hann hefir høfudid falid, því þótt vér stíngum vor augu út, nær oss ofbjóda vorir klækir, þótt vér vildum segja fjøllunum hyljid oss, og hálsunum hrinjid yfir oss, Opinb. 6, þá skortir Gud ecki beinskeyti til ad ramma vorn syndugan kropp, þegar hann hefir spannad sinn boga, Ps. 7, því allir hlutir eru berir og naktir fyrir hans augum Hebr. 4. Þegar hinn líkþrái beiddi, þá dvaldist þad eigi leingi fyrir, ad Jesús bænheyrdi hann, rétti út høndina og sagdi: eg vil, vertú hreinn. Þad var góds þocka merki hjá Persakonúngi, ad rétta ad einhvørjum sinn veldissprota; hvad lesa má um Esther Drottníngu, þegar hún géck fyrir konúnginn Assverum, Esth. 5. Hvør er þín veldisspíra, þú Konúngur dýrdarinnar? þad er þín almættis hønd, sem allt verkar, í hvørja Fadirinn hefir allt vald géfid, bædi á himni og jørdu, Matth. 28; af hvørri enginn kann ad grípa saudi þína, Jóh. 10; hún er eigi stutt ordin, ad hún kunni ecki ad hjálpa, Es. 59; hún er eigi apturlokud, þad hún vilji eigi miskuna; hún er eigi aflvana, svo hún megni eigi ad frelsa; þad er Guds sterka hønd, og útréttur armleggur, Devt. 4; þad er hønd Guds, í hvørri ad eru filsni jardar, og styrkleiki fjallanna, Ps. 95; í hvørri allir heilagir eru, Devt. 33; já, í hvørri ad er øll lifanda sál, og allra manna andi, Job. 12. Þegar syndarinn stíngur hendinni í sinn eigin barm, og dregur hana út aptur hvíta af líkþrá, eins og Móses, Exód. 4, mun hann þá þora ad drepa hendi sinni á odd hins Almáttuga veldissprota, eins og Esther? Fjærri sé því, ad nockur beri minna traust til ad mæla vid Fødur miskunsemdanna, enn hún hafdi á konúngi hinum mikilláta; hann hafdi hana ad herfángi tekid, Esth. 2; en Jesús hefir oss af herleidíngunni útþrifid. Hann kvadst fús ad skipta med henni konúngsríkinu, Esth. 5; þad kunni hann ecki mørgum ad bjóda, nema hann gjæfi upp sjálfur tignarnafnid. En Jesús hefir øllum segja látid, sem hann elska: komid blessadir, børn míns Fødurs, og eignist þad ríki, sem ydur er fyrirbúid frá upphafi veraldar, Matth. 25; og er þó sjálfur konúngur ad eylífu, og hans ríkisstóll varir um aldur og æfi, Ps. 2, hann hefir ad fyrra bragdi rétt oss sína hønd, þá hann trúlofadi oss sér í nád og miskunsemi, Ps. 2; réttum hønum aptur vorar trúarhendur, og trúlofumst hønum í elsku og undirgéfni. Hann réttir ad oss sinn og vorn trygdapant, sem er heil. Andi, pantur arfleifdar vorrar, Eph. 1, hvørn hann hefir sendt oss af sínum Fødur; drepum ecki hendinni vid þvílíkri sæmd, og mótstøndum ecki heiløgum anda, svo eigi verdi Gudsríki frá oss tekid, og ødrum géfid, Matth. 21. Eg vil, vertú hreinn, sagdi Jesús; en

hvad segir Gud vid oss? Esa. 1: Þvoid ydur, hreinsid ydur, takid ydar illa breytni frá augliti mínu, komum sídan og eigumst løg vid; þótt ydar syndir séu raudar sem blód, skulu þær verda hvítar sem snjór, og þótt þær séu raudar sem purpuri, skulu þær ull hvítar verda. Hvør sem sjálfur vel vill, hann þarf ecki ad efast um Guds vilja. Gud gaf sinn Son í daudan til þess vér kynnum ad hreinsast; því skyldi hann þá ecki vilja oss hreina, þar hann er allareidu útgéfinn? Þad veldur einasta vorum saurindum, ad vér viljum ecki hreinir vera, þykir heldur vænt um, ad velta oss í endemi syndanna, og gleymum því á medan, ad í hina himnesku Jerúsalem má eckert saurugt innkoma, Opinb. 21. Hér stendur í Evangélíó, ad Jesús géck ofan af fjallinu. Hvad mundi vor Herra þar ad hafast? Hann taladi fyrir fólkinu þá ágjætu predikun, sem skrifud er hjá Matth. Kap. 5, 6, 7, í hvørri medal annara, ad standa þessi blessudu og huggunarfullu ord: bidjid og mun ydur géfast, leitid og munud þér finna, knýid á, og mun fyrir ydur upplokid verda; því hvør sem ad bidur, hann mun medtaka, og hvør sem leitar, mun finna. Er þar nockur madur af ydur, ef sonurinn bidur hann um braud, at hann géfi hønum stein? ellegar ef hann bidur um fisk, ad hann rétti ad hønum høggorm? Þar fyrir, ef þér sem vondir erud, kunnid ad géfa gódar gáfur børnum ydar; hvar fyrir mun ecki minn himneski Fadir géfa þeim gott, sem hann þar um bidja? Ná fyrst ad Sannleiksins Munnur hefir þannin talad, því skyldi eg efast um, ad hann vilji mig líkþráan hreinsa, fallinn reisa, viltan leidrétta, og harmþrúngin og sundurknosadan endurnæra? En eptir því eg sé ad Jesús, þegar hann géck ofan af fjallinu, þá stadfesti hann allt þad hann sagt hafdi, med þessum tveimur dýrmætu kraptaverkum, svo veit eg ad skyldan býdur mér, sem er hinn vesælasti ormur, er skrídur á hans fótskør, ad sanna mína vidurkénníngu, med alvarligri vidleitni þeirra verka og athafna, er hann hefir skipad ad dýrka sig med; sérdeilis þar eg heyri hann segir í þessari sømu predikun, ad þeir muni ecki allir sem til sín segi, Herra, Herra, inngánga í Gudsríki, Matth. 7, heldur þeir sem gjøra vilja síns Fødurs, þess sem á himnum er. Því svo sem einn gódur læknir nægist ecki þar med, ad gjøra hinn sjúka heilbrigdan, heldur tekur hønum vara fyrir þeim hlutum, sem hans heilsu kunna framvegis ad skada, sérdeilis þeim, af hvørjum hann veit, ad hann hefir haft sín vanheilindi, svo ad ecki falli hann aptur í sømu sótt; svo gjæskuríkur þykist eg vita ad minn heilsugjafari er, ad hann alvarliga vill, ad eg fordist alla þá ólifjan, sem hann veit ad mína sálu kreinkt hefir, svo ad ecki verdi mitt hid sídara argara hinu fyrra, 2 Pet. 2; þad kénnir mér hans líknarfulla tilhlutan, þá hann frelsadi hórkonuna frá áfellisdóminum, og sagdi: kona! hefir nockur fordæmt þig? en hún kvad ney vid; og hann ályktadi med þessum ordum: svo fordæmi eg þig eigi heldur; gack hédan og syndga ecki framar, Jóh. 8. Drottinn segir til þessa líkþráa manns: far og sýn þig kénnimønnunum, offra þína gáfu, þá er Móses hefir bodid, til vitnisburdar yfir þeim. Í Levít. bókar 14 Kap. stendur, ad þeir sem hreinsadir voru af líkþrá, skyldu offra tveimur fúglum, hvørra annar átti ad slátrast, en hin dífast í blód þess slátrada, og sídan laus géfast og burtu fljúga. Þetta minnir mig á, ad þeinkja þar um, ad Guds eingétin Sonur er minna vegna, fyrir utan alla verdskuldan, slátradur, og á krossins altari fórnfærdur, Gudi til eins sætleiks

ilms, Eph. 5, en mér er díst í hans blód, og þar fyrir em eg laus géfinn, sem hann líflátid hefi, og í burtu sleginn; samt veit eg þó mína skyldu, ad eg ad nockru leiti skal skírast þeirri skírn, sem hann skírst hefir, Matth. 20; þad er, ad minn gamli madur á med hønum ad krossfestast, Róm. 6, ádur enn sála mín fær uppflogid til himna, og inngeingid í hans dýrd, á land lifandi manna, Ps. 116. Hvørt ad koma, og þar eylífliga med hønum ad fagna, bædi mér og øllum Guds børnum, veiti og géfi miskunsamur og gódur Gud, fyrir forþénustu síns eingétins Sonar, og nád Heilags Anda, amen!

Fjórda Sunnudag eptir Prettánda.

Gudspjallid, Matth. 8 Kap.

Og er Jesús sté á skip, fylgdu hans lærisveinar hønum eptir; Og sjá þú, mikill ókyrrleiki gjørdist í sjónum, svo ad skipid lá undir áføllum, en hann svaf. Og hans lærisveinar geingu til hans, vøktu hann upp, og søgdu: Herra! hjálpa þú oss, vér forgaungum. En Jesús sagdi til þeirra: hvad hrædist þér lítiltrúadir? þá reis hann upp, hastadi á vindinn og sjóinn, og þar vard logn mikid. En mennirnir undrudust, og søgdu; hvílíkur er þessi? þvíad vindur og sjór hlýda hønum.

Exordium.

Hinn ógudligi heimur þessi, hvørs høfdíngi ad Satan nefnist, Jóh. 14, hann sýnist mjøg svo vel kunna ad samlíkjast vid hafid; sjórinn er ein óstødug høfudsképna; þegar hann er sem blídastur, veit ecki fyrri til á stundum, enn hann umhverfist nærri í augnabliki og rís fjøllunum hærra. Svo er og eckert í heiminum stadfast; þegar hann fladrar uppá nockurn, eins og þjófgéfinn hundur, þá er Guds børnum af hønum skadinn vís, og jafnvel hans egin børnum optligá. Þótt ad Satan og hans vinir hati Gud mest, og þá, sem eitt eru med hønum, þá er hann þó í sjálfum sér sundurþyckur. Ecki elskast hans þjónustumenn lengi innbyrdis, þegar þar er ad keppa um þad, sem þeir hafa gjørt sér ad Gudum. Svo sem Kristi þénarar eru vidkvæmir nær þeirra høfud er meidt, svo er og Djøfullinn í sinni kynslód. Þegar Laban vantadi sín skúrgod, þá rann hann jafnskjótt eptir Jakob, Gen. 31, þótt hann væri hans mágur, og svo er heimur þessi innbyrdis; þegar hann má sjá á bak einhvørs þess, sem drambsemin og fýsn augnanna hafa fest sinn trúnad á, þá rýfur hann vinskapinn, jafnvel vid þá sem hann lést hafa hvad kjærasta. Jóab er ecki lengi vinur Amasæ, 2 Sam. 20, þegar hann óttast hann muni nockru tapa af virdíngu sinni; eigi heldur rækir Absalon bródernid vid Ammon, 2 Sam. 23, þegar heiptræknin blæs hann upp. Midt á medal þessarar hreckvísu kynslódar verdur hinn litli hópur Kristi ad búa, og mæta adskiljanligum áráfum og hneixlunum; svo ad í villu mættu leidast, ef ské kynni, jafnvel útvaldir, Matth. 24. Svo sem Nói og hans hyski var í hinni vantrúudu verøld, Gén. 6; svo sem Loth var í Sódóma, Gén. 19; Abraham í Gérar, Gén. 20; Israel í Egyptalandi og Chaldæa, Exód. 1; svo eru Guds vinir í øld þessari. Hvad er hér til ráds, brædur mínir! svo vel fari og menn séu vissir um, ad þeir eigi lídi skipbrot á sálu sinni? eitt veit eg sem aldrei skal bregdast; þad kénnir Drottinn oss hjá, Matth. 7, þegar hann ádur hafdi tekid sínum lærisveinum vara fyrir falsspámønnum, segjandi: hvør sem heyrir þessi mín ord, og gjørir eptir þeim, hønum vil eg líkja vid einn forsjálann mann, þann er

bygdi hús sitt á bjargi, en þar gjørdist regn og vátnsflódin komu, og vindarnir blésu og féllu yfir þad hús; en þad datt ecki, því þad var á bjargi bygt. Þetta bjarg er Drottinn Jesús; þad er sá hyrníngarsteinninn í Zíon, Esa. 28, sem Gud hefir bygt sína kristni á; hvør sem yfir hann bygdur er, hann mun aldrei kollsteypast, heldur stødugur blífa. Lærisveinar Drottins tóku til ad veikjast i trúnni, þegar hann svaf, en vedrid tók ad hefja sjóinn, svo þeim lá vid ad forgánga; þá tóku þeir þad til ráds, ad þeir voktu hann, og gáfu hønum til vitundar neyd sína. Kristni Guds er lík einu skipi, sem veltist í ólgusjó veraldar þessarar, hún hefir Christum jafnan innanbords. Tøkum því sama rád og lærisveinarnir hér tóku, þegar sjórinn, þad eru áráser, fjandskapur, illkvittni, hneixlanir, lastmæli og allskonar óhlutvendni þessarar vondu veraldar tekur til ad gánga á þetta Drottins skip, hvørs allir þeir hafa sér ad vænta, sem hjá hønum hafa far tekid; svo þeir meiga finna til þess, er Páll us um sig talar, ad þar sé barátta hid ytra, enn strid hid innra, 2 Kor. 7. Vil eg því af þessu h. *Evangelió og dæmi lærisveinanna, tala alleina um þá hluti, sem eiga ad gjøra oss fulltrúa um hans adstod í øllum vorum naudsynjum. Hjálpa oss hér til, nádugi Gud og Fadir!* med krapti þíns Anda, fyrir Sonarins forþénustu amen!

Utleggíngi.

Þess má allvída gjæta í æfisøgu Drottins vors, ad þegar hann hafdi einhvørja merkiliga prédikun flutt, þá stadfesti hann kénnínguna med einhvørju kraptaverki; svo gjørdi hann þegar hann géck ofan af fjallinu, hvar hann hafdi talad eyrindi ríkisins fyrir fólkinu, Matth. 5, og hann læknadi hinn líkþráa; svo gjørdi hann og hér, þar hann allan daginn hafdi ként fólkinu, med þeim føgru eptirlíkíngum, er skrifadar standa Matth. 13, um illgresid, um mustardskornid, um súrdegid, um perluna og um féssjódinn, og adrar fleiri; en strax á eptir fylgdi þetta dýrdliga kraptaverk, er Gudspjallid umgétur, Mark. 4. Nú var þad ecki alleina gjørt fyrir lærisveinana, br. m.! heldur hefir og Guds Andi þvílíkt stórmerki uppteikna látid oss til lærdóms, ad vér, sem høfum tekid vid trúnni á Drottinn Jesúm, og erum í hans nafni skírdir, vér skulum læra ad treysta hønum í øllum vorum naudsynjum. Þessi var nú adferd Drottins, bædi á hans hérvistardøgum, svo og strax eptir hans himnafør, lengi fram eptir æfi kristninnar; því skrifar Markus, Kap. 16, um Postulana, ad þeir hafi geingid út, prédikandi allstadar, ad Drottni samverkanda og ordid styrkjanda med eptirfylgjandi teiknum; en því var misjafnt tekid af heiminum, svo sem augljóst er af Gjørníngabók Postulanna. Þetta dýrdliga kraptaverk skédi í návist hans elskuligra lærisveina. Mattheus skrifar, Kap. 13, ad margt fólk hafi safnast ad hønum, svo hann blessadur vard ad stíga á skip, fyrir mannþraunginni, en fólkid sat í fjørunni og heyrdi á. Flestir munu þeir hafa verid í þessum mikla hóp, sem meir hefir fýst ad heyra málsnilli hans, heldur enn ad skilja edur geyma krapt ordanna; þad ræd eg af því, ad enginn spurdi hann eptir meiníngu eptirlíkínganna, nema hans lærisveinar, hvad hønum án efa mislíkad hefir, sem von var, því sagdi hann vid þá: ydur er unnt ad vita leyndardóm himnaríkis, en þeim er þad ecki gésid, Matth. 13. Svo er kyrkjugánga vor ástundum; allir flyckjast til ad heyra eins manns prédikun, sem talar snjallt, en rótfesta þó ecki meir í hjartanu þann heimugliga krapt sem býr í ordinu, heldur enn þótt einn óviti taladi, svo þeir færi ávøxt þar af, og gjørist sannir Kristí lærisveinar. Drottinn gjørdi þetta mikla kraptaverk fyrir svo fáum, af því þar voru svo fáir, sem gáfu mikinn gaum ad prédikuninni,

hann taladi fyrir múga manns af skipinu, svo allir heyra máttu og skilja Guds veg, hefdi þeim verid um þad hugad, og þad skédi nærri landi; en kraptaverkid gjørdi hann og í skipinu, midt á sjónum, þar fáir voru hjá hønum innanbords, og eigi nema þeir sem løgdu uppá hjartad, þad hann talad hafdi. Þar fyrir, barn Guds! viljir þú vera fullviss um adstod Guds í sjóróti veraldar þessarar, þá sjá til fyrst, ad þú sért Kristí sannur lærisveinn; heyr hans ord, og lát þér vænt um þad þykja, ecki einasta um stundarsakir, heldur geym þad í hjartanu; stunda eptir ad fá þess réttan skilníng, laga þinn lifnad þar eptir, fær þar af ávøxt í þolinmædi, Luk. 8, svo þegar andvidri hørmúnganna mætir þér, ad þú sért þá viss um, ad þú hafir Guds Son innan skips borda, þá máttu vera þess fulløruggur, ad Drottinn er øllum þeim nálægur, sem hann ákalla, Ps. 145. Þad er hid helsta á einu skipi, ad því sé vel stýrt, sérdeilis í ólgusjóunum. Líkhamir vorir eru skip sálarinnar, hvørju hún stjórna á, svo hún nái høfninni umsídir, á landi lifandi manna, Ps. 116, á hinu fyrirheitna landinu; géf hønum ecki ofmikinn taum, þrælka hann eins og St. Páll; ræk holdid ad sønnu, en þó ecki svo, ad þú leyfir því sínar girndir ad rækja, Róm. 13. Lát ecki sálu þinni verda þad, sem Palínúró vard, þegar hann sofnadi vid stýrid, þá datt hann útbyrdis; eins kann sálu þinni ad verda, utan þú vakir og bidjir, svo þú fallir ecki í freistni, Matth. 26; og ef hún kann ad sofna, sem optliga skédur, þá sjá til, ad þú hafir Jesúm í skutnum, ad hann veki þig, nær hann sér þú ætlar ad forgánga. Sála þín sefur opt, þó líkhamans augu vaki; Drottinn sofnadi eptir náttúrligum hætti, því hann var ad allri hegdan fundinn svo sem madur, Phil. 2, svo hann kynni ad sampínast þínum eymdum, Hebr. 5; samt vakti hans Guddómur, því hann er Israels vaktari, hvør ed ecki sefur og ecki syfjar hann, Ps. 121. Og þar hann nú í voru holdi sítur til Kraptarins hægri handar, Mark. 16, þá hefir hann vakandi auga yfir sinni kristni, hvørja hann endurkeypt hefir, med sínu eigin blódi, Akt. 20, já, á øllum hennar limum, sem hann þeckir fyrir sína lærisveina; bid því med skáldinu: vak þú minn Jesú, vak í mér, vaka lát þú mig eins í þér, sálin vaki þá sofnar líf, sé hún ætíd í þinni hlíf! Þegar þú svo gjørir, og þad af hjarta, og stundar eptir ad halda þér vakandi í hans þjónustu, og lætur ecki Satan dilla þér á kodda syndanna, þá máttu vera fulltrúa þar um, ad svefnlæti veraldarinnar skulu aldrei æra þig, þótt hún veltist um, og berji hæl og hnacka. Djøfullinn, sem er hennar høfdíngi, skal aldrei reisa svo mikla ólgu í henni, ad þér sé hætt vid ad forgánga; þad kénna mér hans fyrirheit, er sagt hefir: óttist ecki, eg hefi heiminn sigrad, Jóh. 16; þad segja mér hans ord, er sagdi: høfdíngi þessa heims er dæmdur, og med mig hefir hann eckert, Jóh. 14. Hafi hann eckert med hann, svo hefir hann ecki heldur med þá, sem í hønum eru, og hann í þeim, þeir sem eru limir hans líkhama, og hvad meira er, ad þeir eru ordnir einn andi med hønum; því segir Jóhannes, 1 Jóh. 5: hvad sem af Gudi er fædt, þad yfirvinnur heiminn. Hvad vill sá óttast sem hefir svoddan einn Fødur? Unglíngum setja menn fjárhaldsmenn, og þykist sá gódu bættur, sem ødlast þann einhvørn, sem er fullvedja, og líkligur til ad gjøra hønum rétt, og forsvara hann fyrir rángsleitni óráðvandra manna, jafnvel þó þad gángi misjafnt til medal vor mannanna, samt láta allir ærligir menn sér

vera um þad hugad; en hvørnin sem því er varid, þá eru allir þeir ed Gud óttast hans ómagar, og er þeim miklu betur rádstafad, heldur enn hinum volduguſtu heimsins gjædíngum og vildarmønnum. Segid mér, hvad skal eins manns fulltrúi hafa til ad bera, nema máttinn og viljan? um hvørugt kunnum vér ad efast hjá Gudi. Máttinn sjáum vér í þessa dags Evangélió, þótt ecki værri annad til, sem þó fleira og stærra er, enn ad allar Engla og manna túngur fái þad um allar aldir upptalid. Hann hastadi á vindinn og sjóinn, og þá vard strax logn mikid, svo þeir søgdu: hvílíkur er þessi, ad vindur og sjór hlýda hønum? Enginn hlutur er Gudi ómøguligri enn annar, Lúk. 1; þad kostar hann ecki meira, ad steypa allri veröldinni um koll, enn ad drepa einn titlíng; hann hefir aldrei haft mikid fyrir neinu í allri sinni ríkisstjórnan, nema því, ad leysa syndarann úr helvíti, og þó gjørdi vorum Frelsara elskan til síns óvinar þetta og svo sætt, ad hann lángadi til ad drecka þann kaleik, er hans Fadir skeinkti hønum, Lúk. 22, og aktadi ecki forsmánina, segir Postulinn. Gud gjæfi ad elskan til hans kynni ad gjøra oss hans byrdi svo létta. Og þar ed øll Guds sképna er svo eckert í hans hendi, þá má eg fulltreysta, ad hann sem eigi þurfti ad tala nema eitt ord, til hins brúsanda hafs, hønum muni eigi vera um megn, ad vardveita mig hinn vesælasta orm, sem liggur á hans fótskør, í ólgu heims þessa. Hann talar til sjáfarhaffsins: híngad skaltu komast og ecki lengra, hér skulu þínar stoltu bylgjur leggja sig, Jób. 38; því mun hønum veita hægt, ad drepa ossann í hinum drambláta, svo þar verdi logn mikid, edur og ad slá hønum høgg vid eyra, Ps. 3, svo hans stadur finnist ecki meir, ef hønum svo líkar. Svo mikils máttar er nú þessi stóri Konúngur himins og jardar; hvør vill þrífa mig af hans hendi, Jóh. 15. Kann nockud øxin ad gjøra, nema henni sé beitt, eda søgin ad útrétta, nema henni sé stýrt, eins mikid kunna menninir mér ad gjøra, nema Gud leyfi þeim; því vil eg segja med Davíd nær heimurinn hatar mig: Drottinn er mitt ljós og mín heill, fyrir hvørjum skal eg óttast? Drottinn er verndari míns lífs, hvørn skal eg hrædast? Ps. 27; en þad hann leyfir, skal mér kjærkomid vera; hann agar mig, því hann elskar mig, Hebr. 12; hann typtar mig, því hann vill leidrétta mig; hann særir mig, því hann vill græda mig, Os. 6; og er þad dáraskapur fyrir mig, sem læzt ávíta vin minn, ef hønum yfirsést; sem stríki barn mitt, nær þad gjørir þad, sem eigi byrjar; sem læt skéra og brenna eitt fúid sár á mínum ástmanni, svo hann heill verdi, ad eg skuli ecki taka hinu sama af hendi Drottins. Þar fyrir skal eg eigi heldur efast um viljan, þad læri eg og af þessu Gudspjalli. Lærisveinarnir vøktu Drottinn, og þad med umkvørtan nockurri, og mistrausti á hans almætti; því Markus skrifar Kap. 4, er hann segir frá þessu mikla kraptaverki, ad þeir hafi sagt: meistari! þú hyrdir ecki um þad, ad vér forgaungum. Hvad var þetta ad segja vid hann, hvørs almætti þeir vel máttu þeckja? hvør ed svo mørg kraptaverk hafdi gjørt þeim ásjáandi; samt vard hann fljótari til ad hjálpa þeim, og ad hasta á vindinn og sjóinn, heldur enn til ad átelja þá, fyrir þessa efasemi og trúarleysu. Þetta hendir oss optliga, nær vér bídum eptir Drottni á þurrlendinu segir Davíd, Ps. 63; vér meinum hann sofi þótt vér vitum ad hann syfji ecki; vér køllum ad hans hønd sé stutt ordin, þó oss sé alkunnugt af Guds ordi, ad hún ecki einasta kallast hin sterka hønd Drottins, og útréttur armleggur med miklum undrum, Deut. 4, heldur og

hin milda hønd Drottins, sem géfur ad vér samansøfnum, og þá hann upplýkur henni, sedjumst vér af gjædum, Ps. 146. Og þótt vér séum nú svo tvílrádir og efasamir, eigi ad sídur er hann oss hvad nærstur, þegar vér ætlum hann fjarlægan vera. Þegar Jóseph lét sem hann ætládi ad taka Benjamín í vardhald, þá gat hann valla tárum haldid; þegar hann óttadi brædrum sínum med síani reidi, þá féck hann þó ecki leynt sér fyrir þeim, Gén. 45. Ætlum ecki ad Fadir miskunsemdanna muni sídur nádugur vera, edur kénna í brjósti um sín børn, þótt hann typti þau þeim til góda, því hann straffar, en ecki af hjarta, Harmagr. 3, hann burtrekur, en ecki eylífliga Ohætt er því, aldrei steypir Drottinn nockrum þeim, sem hinn allra minsta trúarneista geymir í hjarta sínu, svo djúpt nidur í afgrunn hørmúnganna, ad þeir aldeilis ørvænti sér nádar hans, jafnvel þótt þeir séu ástundum lángt leiddir, því líttlogandi hørkveik mun hann ecki útsløckva, Esa. 42. Gud straffadi syndir vorar um skamt med óáran nockurri, þar eptir vitjadi hann vor med landplágu, hvør ed tók frá oss vora kjærustu astvini, og hid besta fólk; mundi oss þá ecki þykja horfa til vandræda? Hvilík audn var þá í landinu, svo ad þeir sem holdliga voru sinnadir, tóku til ad efast um, ad vér mundum hér leingi bygdum halda. En hvørsu hefir hin milda hønd Drottins sídan kórónad árid? hvørsu hafa hans fótspor af feiti dropid? Ps. 65. Med hvílíkri árgjæsku hefir hann blessad oss, svo ad vér ecki einasta høfum eingann skort lidid, heldur flestir búid vid betri kost enn nockurn tíma ádur? er ecki þetta sýniligt almættis og gjæsku merki Drottins? Hvørt skyldum vér leita í hørmúnginni, nema til hans, sem svo vís, svo máttugur og gjæskuríkur er? Eg vil taka mér orsøk af þessu dýrdliga kraptaverki, til ad tala nockud vid ydur, sem um sjóin farid, og leitid næríngar ydar í hafsins djúpi. Hvørsu opt hefir hinn gódi Gud vardveitt ydur í lifsháskanum? hvad tídt hafid þér mátt segja med Davíd, Ps. 18: hann sendi út af hædinni og sókti mig og dró mig upp úr miklum vøtnum. Drottinn hefir optliga gjørt furdaverk á ydur, þegar daudans bønn hafa umkríngt ydur, Ps. 18, og þér meintud þér ætludud ad forgánga, þá hefir hann þó rickt ydur upp úr daudans portí, Ps. 9, og frelsad ydar sálir úr helju. Þar er eigi lángt á ad minnast, vér lifum enn nú, sem eigi erum mjøg til ára komnir, og munum þad, ad Drottinn hefir á sama degi kollvarpad sumum, en suma hefir hann vardveitt undrunarliga og ólíkliga fyrir manna sjónum, og þetta optar enn einusinni, ecki þar fyrir ad þeir sem tindust, hafi syndugri verid enn hinir sem affomust, meir enn þeir sem turninn féll yfir í Silóa, edur þeir ed Pílatus slátradi í Galílæa vóru sekari enn adrir, Lúk. 13, heldur til ad sýna réttlæti sitt á þeim sem hann burt tók, oss sem lifum til eptirdæmis og vorum eptirkomendum, en nád sína á hinum, er hann sparadi, svo hann med bádum høndum leiddi oss þverbrotnar manneskjur til ydranar, ad eigi søfnum vér oss reidi á dag reidinnar, og Guds réttlætis dóms, Róm. 2; en Gud nádi hvørn ávørt þad færir. Eg gét ecki því hrósad, ad allir þeir ed voga lífi sínu út á sjóin, taki Jesúm í bát med sér; og eg þori ad segja, ad valla drýgja sumir menn fleiri edur meiri syndir, Gudi til styggdar, en nær menn þiggja hina mestu blessan af hans orlætis hendi, svo ecki er ad undra, þótt hann megi lykja henni aptur ástundum fyrir oss, og skamta oss úr hnefa, sem menn plaga ad segja, já, þótt hann straffi oss med skipreikum og manntjóni, til ad typta oss lifada kálfa. Alkunnugt er þad

øllum mønnum, hvílíkt framferdi, hvada munnsøfnudur, gjálífi, strákskapur, lýgi, rán og þjófnadur, ad æfdur er í þvílíkum selskøpun med lángtum meiri frekju og ófkammfeilni enn annarstadar, svo hann þykist gódu bættur, sem verst gétur látid, og þad þykir kallmenska og snilli ad vera fremstur í flocki, nær menn slíkt adhafast. Þegar þér róid til fiskjar, látist þér bidja Gud fyrir ydur, en hvad mikill þar fylgi hugur máli, er af því audsært, er þér talid og gjørid, sumir hvørjir, nær þér erud undir vad sestir, þá formælid þér ydar veidarfærum, ydar verkfærum, ydar lagsmønnum, þegar ecki er allt eptir vild ydar; og þar þér áttud ad bidja Gud ad blessa, segi þér ad Andskotinn skuli taka. Svo sáir nú Fjandmadurinn illgresinu, Matth. 13, bædi á sjó og landi. Þegar Gud sendir ydur þàd á aungulinu, er ydur ecki líkar, forsmái þér þad, blótid því, og kastid því aptur í hans nádar fadm, sem hann er þá hvad mest ad útbreida til ydar. O! þér rángsnúnir og þeckíngarlausir syndarar; láti Drottinn sinn vind blása á sjóinn, svo ydur þykir hætt vid lífitjóni, þá kallid þér ad sønnu til Drottins sem og vera á, en gjætid ad, hvørt þad muni eigi kunna ad eiga heima hjá ydur allmørgum, sem Drottinn sagdi vid Júda, Jér. Kap. 2: þegar neydin yfirgeingur, þá segja þeir: upp þú og hjálpa oss; en hvar eru þá gudir þínir, sem þú hefir gjørt þér? bjód þeim upp ad standa; lát sjá hvørt þeir kunna ad hjálpa þér í neydinni; þegar svo til ber fyrir ydur; o! þér gudlausir menn; hvar er þá Andskotinn, er þér svo títt ákallid, og bidjid ad taka bædi ydur og ydar stallbrædur? hvar er hann þá? mun hann nockud hjálpa ydur úr neydinni, þégar þér liggid undir áføllum? Mér mun saklaust vera ad ávarpa hann med sømu ordum og Elías taladi um Jessabels Bal fordum daga: kallid hátt því hann er einn gud og hefir mikid ad gjøra, 1 Kóng. 18. Veit eg, ad hann hefir ríki svo mikid í heiminum, sem Gud ljær hønum, til ad straffa med syndir mannanna; en heldur mun hann uppæsa sjáfarhafid þeim til skada, ef hann þó hefir þad vald, en eigi mun hann hasta á sjóin né vindinn; þá makt gaf hinn almáttki Konúngur Syni sínum, og ecki Fjandanum, sem er fángi og útlagi Guds. Einskis er af hønum uema ílls von, því hann rædur ecki fyrir ødru. En þegar þér svo kallid til Guds í neydinni, munud þér géta haft fullt traust á hønum, ad hann útrycki ydur þadan, Ps. 91, nær þér þannin leitid atvinnu ydar; eckert fyrirheit hafid þér þar um, nema þad, ad á hvørjum tíma, sem hinn ógudligi snýr sér frá sínu ógudligu athæfi, þá skuli hans synda ecki ad eylífu minst verda, Ezech. 18, og stendur þad ad sønnu óraskad um alla æfi. En gjætid ad, þér sem svo ógudliga lifad hafid, hvørt ydur muni ecki fyrr koma til hugar, þegar þér ratid í lífsháska nockurn, ad sorga fyrir þessu auma lífi, hvørt þér þó skulud einhvørn tíma missa, heldur enn ad befala ydar sálir Skaparanum af alvøru; ordsøk þá hefi eg til ad efast hér um, ad þar eru svo fáir, sem Gud hefir sýnt daudan, ad þeir lifi betur eptir enn ádur; en hvad er svoddan? Gud er nálægur øllum þeim sem hann óttast; en eg kann ecki ad segja, ad þeir óttist hann, sem hann eitt sinn hefir leyst úr helju, og eru þó eingu betri sídan. Þegar Gud géfur ødrum meira enn ydur, þá øfundid þér þá; þér erud rángeygdir, af því hann er gódgjarn, Matth. 20; Þér spillid veidum þeirra, ef þér gétid, og í því reki þér Satans eyrindi, því hann leitást vid ad koma því til vegar, ad manneskjan hafi sem minst gagn af ørlæti Drottins; ecki gjørdi svo Pétur og félagar hans, er Drottinn gaf þeim hina miklu

blessan, er Lúkas skrifar um, Kap. 5; þeir bendtu sínum félögum, ad þeir kjæmu og hjálpudu þeim, og meddeildu þeim af þeirri Guds blessan, er þeir feingid høfdu; en eg þori ad segja, ad nockrir af ydur eru svo lyndir, ad þeir nærri því heldur søckva vilja enn unna sínum nábúa nockurs af því þeir hafa of mikid. Svo og forsmáid þér hina adra, sem minna er veitt, svo sem væri þad ydar atburdum ad þacka, og þér mættud skamta ydur úr Guds hendi þad þér viljid, og gjætid lítid ad því, sem Páll segir: hvad er þad madur, ad þú ecki þegid hafir, 1 Kor. 4; sumir af ydur trúa á sinn fiskigaldur, og hefir þá Andskotinn sýnt kunst sína í hørta ydar, þegar hann kémur ydur til ad dýrka sig, og þacka sér fyrir Guds gáfur. Ecki gjørdi þad Pétur; í þínu nafni vil eg netinu útvarpa, sagdi hann til Jesúm, Lúk. 5. En þegar þér brúkid rúnir og risíngar, med hvørjum þér þó minna enn eckert fáid útrétt; kastid þér þá eki netinu út í Fjandans nafni? ó! minn Herra og Gud! eg gét ecki nógliga dádst ad þinni þolinmædi, ad þú setur ecki krók í nasir Andskotans, Ezech. 29, eins og hvalsins í Egyptalandi fordum, og lætur þá draga Djøfulinn upp á aunglinum, er svo hæda þitt nafn, ad hann gleipi þá lifandi eins og jørdin Córe, Datan og Abiram, Núm. 16. Lærid af Petri ad fiska, gódir menn! hann er hinn besti formadur; þótt hann sæti úti alla nóttina og feingi eckert, þá møgladi hann ecki, heldur sagdi: eptir þínu ordi vil eg netinu útkasta. Ecki ørvænti hann, þótt Drottin léti hann bída eptir sér, en þegar hann blessadi hann, þá fyrirvard hann sig og gaf Gudi dýrdina. Ecki gjøra þeir svo, er hroka sér upp af Guds láni, svo sem væru þeir þess verdugri enn adrir. Fordist slíkan dáraskap, ef þér viljid vera vissir um Guds adstod í háskanum; takid med allri hjartans audmýkt á móti hans blessan, hvørt heldur hún er mikil edur lítil, og sjáid ecki offsjónum yfir þeim, sem hann hefir meira géfid; forsmáid og ecki hina, er hann minna lánar, heldur sé hvør ánægdur med sinn deildan verd, og gjaldi Gudi skyldugar þackir þar fyrir; hyrdid og faung ydar skynsamliga, og ónýtid ecki Guds gáfur; ef þér óvirdid þær, og leggid ad litlu, nær þér nægtir hafid, þá óvirdid þér Skaparan, sem þær géfid hefir; verid og minnugir kjærleikans, ad þér gleymid ecki hinum volada og þurfamanninum, og sýnid þacklæti ydar vid Gud, ecki einasta med ordi, heldur og verki, 1 Jóh. 3, vid hans fátæka naudstadda limu. Ecki fái þér hønum betur launad, enn med svoddan móti, því jafnvel þótt ad madurinn sé vesæll til þess, ad hann kunni Gudi nockud aptur ad gjalda, þá vill þó Mannsins Sónur á hinum efsta degi segja: hvad þér gjørdud einum af þessum hinum minstu, þad gjørdud þér mér, Matth. 25; en um alla hluti fram, þá felid Gudi á hendur sál og líkhama, nær þér dragid út á djúpid til ad leita ydar næríngar; hugleidid ad þar eru valla tveir þumlúngar á milli lífs og dauda; hvílíkur vodi er þad þá og sálarháski, ad trúa svo óstødugum hlut fyrir sálu sinni sem hafid er, nema menn séu þar um ádur fullvissir, ad hvørt þeir lifa edur deya, þá séu þeir Drottins, Róm. 14. Sá sem út á sjóin fer, þad er eins og gángi hann í orustu; hann er ecki viss um ad ná landinu aptur; en þótt ad hinum almáttuga Gudi sé ecki um megn ad vardveita sína, eins vel á sjó og landi, þá mætti mér þó til hugar koma, ad vanda mig hvad mest, og leita Drottins hjálpar, þegar eg sé háskan fyrir augunum. Eg hefi um þetta efni nockud lángtaladur verid, og þad fyrir því, ad eg hygg þess vel vidþurfi, því margur er ódæll, hyrdulaus og óhlut=

vandur, skeitandi ecki um, nema ad fylla kroppinn, og gildir eina þótt sálin svelti; og vona eg ad Guds børnum muni þad ecki óþægt vera, er eg hér um sagt hefi; hinir verda sínu fram ad fara, er heilsusamligar áminníngar ad eingu hafa, og veldur þó ecki sá ed varir, þótt ad verr fari; þeir munu adkomast rauninni, er þad forsmá, nær uppskérutíminn kémur. Og vil eg svo apturhverfa til hins, er eg í øndverdu hóf um ad tala, sem var, ad menn skyldu varpa allri sinni áhyggju uppá Gud, Ps. 55, og hønum alleina treysta, þá vér røtum í neyd einhvørja edur mótlæti. Ad sønnu er oss ecki bannad, miklu heldur leyft, ad leita mannanna hjálpar, nær oss áliggur, því mennirnir eru skapadir hvør ødrum til adstodar, og hafa Guds bod um þad, ad styrkja hvør annan innbyrdis, Gal. 6. Gud nádi, ad því er á eingan veg svo eptirfylgt sem byrjadi; en ef vér þetta rétt athugum, þá dregur mannlig hjálp oss svo skamt á veg ástundum; suma vantar efnin, adra viljan, nockrir eru lángt frá oss, og ná eigi til vor þótt vildu, nær í raunirnar rekur; en Gud brestur aldrei máttinn, aldrei viljan, svo sem ádur er sagt, og menn skulu eigi þurfa ad senda lángt eptir hønum, því hann er nálægur øllum þeim sem hann ákalla, Ps. 145; héradauki er sumum vorum meinum svo háttad, ad enginn mannligur kraptur gétur rádid bót á þeim; en þar er eckert þad bøl, sem allra meina Græðari kunni eigi ad lækna. Vel kunna mennirnir ad hjálpa lífi voru optliga; en þó svo, ad hann vilji hafa oss hólpid í þad sinn, annars ecki, því øll lifandi sál er í hans hendi, Jób. 12; en þad skilur Guds og manna adstod, ad þótt hann deydi, þá lífgar hann eylífliga; því þad skal ské, sagdi Lausnarinn, Jóh. 11, ad hvør sem trúir á mig, þótt hann deyi, þá skal hann samt lifa. Gjætum og þess, brædur mínir! ad þótt vér af mønnum lidveitslu þiggjum þá kémur hún samt frá Gudi; edur hvadan er þad, ad oss kémur hjálp ástundum, þadan sem ólíkligast er, og vér væntum hennar síst frá? Ecki var Móses, þá hann var landflótta, Exód. 2, til þess líkligur, ad leida Israel út af Egyptalandi; Gídeons ætt var hin minsta á medal Manassi, og hann minstur medal sinna brædra, Júd. 6; þó sendi Gud hann, til ad frelsa Israel af hendi Madíanítanna; hann sendi ókénda menn, af fjarlægu landi, til ad færa syni sínum vega nesti, er hann var enn þá í reifum, Matth. 2; hann sendi hønum einn framandi mann Símon af Cýrenía, til ad bera krossinn med hønum, Matth. 26; hann sendi Nicódemum og Jóseph af Arímathía til ad gjøra hans útfør heidarliga, Jóh. 19. Enginn madur kann um þad høgum ad hyggja, hvørnin Gud fer ad hjálpa, þegar hann er nádugur; hann kann ad géfa Israel vatn af hellunni, Núm. 20; hann gétur sendt Elíæ fædslu med hrøfnunum, 1 Kóng. 17, og mettad margar þúsundir manna med fáum braudum og fiskum, Jóh. 5; og eg veit, ad þar er nærri enginn af oss, sem til ára erum komnir, ad eigi hafi hann einhvørn tima reynt svoddan undrunarliga Guds adstod, ef vér hefdum vit á eptir ad taka, og tilreikna þad Gudi, sem hans er; en sumir trúa á mátt sinn og meginn, og þykjast sjálfir afreka alla hluti; jafnvel þótt eg ætli, ad hinum mektuga himnanna Konúngi verdi lítid fyrir, því ad gjøra oss þrautirnar svo þúngar, ad mannligur kraptur nái skamt til ad kasta þeim af sér; þad hefir hann optliga sýnt; hvad vard úr þeim fimm konúngum, sem Abraham hrakti med nockrum húskøllum sínum? Gén. 14; hvad vard af øllum risunum í Kanaanslandi, sem hrucku undan Jósúa? Jós. 12; hvad

vard úr Pharaó er hann treysti á sína mikla makt og sagdi: hvør er Jehóva, ad eg skyldi hlýda hønum? Exód 5; hvad vard úr hinum sterka Golíath, er Davíd rotadi hann med steins-hegginu? 1 Sam. 17. Nockrir treysta á vísdóm og framsýni, en þad er og hégómi. Hvad stodudu Absalon Achitóphels klókindi? 2 Sam. 16; edur Adónía Jóabs slægvitska? 1 Kóng. 1; báda þá slógu þeirra eigin prettir um hálsin; hvar fyrir? þvíad Gud var ecki til rádaneytis tekinn. Sumir gjøra þennan fallvalta mammon ad sínu athvarfi, 1 Tím. 6, og vilja alla hluti med hønum útrétta, en þad er eitt vesælt traust; Guds gáfa er hann ad sønnu, ef hann er rétt feinginn, annars ecki; en engum má hann duga, nema Drottinn hjálpi, og allra síst má hann sálunni gagna, nema þeirra, sem gjøra sér vini af hønum, er medtaki þá í eylífar tjaldbúdir, Lúk. 16, og eru þarfyrir ríkir í gódum verkum, 1 Tim. 6; en hvørnin sem øllum þessum er háttad; þá er hinum þó verst farid, er svo lítt treysta Gudi sínum, ad þeir meina ad høfdíngja og veraldarmanna gunst muni duga þeim framar, enn ást hins mikla alsherjar Drottins, er øllu rædur bædi á himni og jørdu, og gjøra því marga óleyfiliga hluti þeim í vil, en móti hønum, og ætla ad þeir muni kunna ad bera skjøld fyrir sig, er þó eckert eiga undir sjálfum sér, þegar Drottinn er reidur. Ofarir þeirra er svo hafa breytt, má allvída lesa í Ritníngunni; svo sem þegar Drottinn reiddist Júda konúngum, er þeir leitudu hjálpar til Sýrlands og Egyptalands konúnga, og kjøru heldur ad vera þeirra naudúngarmenn, enn ad láta Drottinn ríkja yfir sér og heita hans frelsíngjar. Hvílíkt skyldu øll Guds børn varast, heldur leita hans í allri neyd, til hvørs þeim er varpad í frá módur lífi, Ps. 22, og haga svo líferni sínu, ad hann þecki þá fyrir sín børn, sína ást-menn og brædur síns eingétins Sonar Jesú Kristi. Heyrid þar fyrir ord Drottins, af Esajæ spádómsbókar, 33 Kap.: hvør hann geingur í réttvísinni og talar hvad rétt er, hvør hann hatar rángindin og ágyrndina, og heldur sínum høndum frá því ad þiggja skeinkíngar, hvør hann tilbyrgir sín eyru, ad ecki heyri hann manndráp, og lýkur augu sín til, ad eigi sjái hann þau ilsku-vorin, sá mun í hædunum búa, og bjørgin munu hans virki og verndar-hlíf vera, hans braud mun hønum géfast, sitt vatn mun hann víst hafa. En þú, Dómari allrar veraldarinnar, sem í himninum býr! vertú sól og skjøldur þinna barna, sem á þig vona, og lát þau aldrei verda hinum skjæda mordíngja Djøflinum, edur hans limum ad herfángi; lát þau bída eptir þér med þolinmædi, og sleppa þér ecki þar til þú blessar þau og innleidir í þíns Sonar dýrd. Bænheyr þad, nádugi Fadir! fyrir hans forþénustu, amen, í Jesú nafni, amen!

Fimta Sunnudag eptir Prettánda.

Gudspjallid, Matth. 13 Kap.

Í þann tíma; adra eptirlíkíng lagdi Jesús fram fyrir þá, og sagdi: himnaríki er líkt þeim manni, hvør ed sádi gódu sædi í akur sinn, en þá menn sváfu, kom óvinur hans og sádi illgresi

med í bland hveitinu, og géck í burt. En er grasid spratt upp, og bar ávøxt, þá auglýstist og illgresid. En þjónustumennirnir gengu til hús-fødursins og søgdu hønum: herra! sádir þú ecki gódu sædi í akur þinn, hvadan kémur hønum þá illgresid? og hann sagdi til þeirra: fjándmadurinn hefir þad gjørt; þjónustumennirnir søgdu þá: viltu ad vér førum og útlesum þad? og hann sagdi: nei, svo ad þér upprætid eigi hveitid undir eins, nær þér útlesid illgresid; látid hvørttveggja vaxa allt til kornskurdarins, og á kornskéru-tímanum skal eg segja til kornskurdar-mananna: lesid fyrst saman illgresid, og bindid þad saman í bindini til ad brenna því; en hveitinu samansafnid í mína kornhlødu.

Exordium.

Þad eru hrædilig ord sem Esajas Spámadur talar til Gydinga, Kap. 6, er hann segir: heyrid ávalt, sjáid ávalt, og þekid þó ecki. Gud veri oss líknsamur! hvílíkt er þetta skélfiliga straff? hvad er vesælla enn ad hafa skilníngar-vitin af Gudi þegid, og hafa þó ecki not af þeim til þeirra hluta, sem þau eru tilgjørd? þad er ad vera líkur þeim skúrgodunum, er Davíd umtalar, ad þau hafi munn og mæli ecki, nasir og lyckti ecki, hendur og þreifi ecki, fætur og gángi ecki, Ps. 115, og er þó ecki ad undra þótt svoddan straff kjæmi yfir þá, sem þessa málleysíngja, þessa dauda hluti, stocka og steina gjørdu sér ad Gudum og dýrkndu þá, í stadinn hins lifanda Guds, sem bædi þá og alla hluti skapad hefir; því Davíd segir hér strax eptir, ad þeir ed gjøra þau, séu líkir þeim. En þess er ad gjæta, børn mín! ad spádómur þessi Esajæ hefir átt sér lengri aldur, en um hans daga; því þegar Drottinn Jesús framsetti fyrir fólkid eptirlíkínguna um sædid er féll í fernslags jørd, Matth. 13, og Lærisveinarnir spurdu hann ad, hvar fyrir hann taladi í eptirlíkíngum til þeirra, þá víkur hann þessum spádómi Esajæ til Gydinga er lifdu á hans døgum, og forsmádu Evangélium ríkisins, er hann bodadi þeim, segjandi: þar fyrir uppfyllist á þeim spádómur Esajæ, er segir: ad heyrandi muni þeir heyra og ecki skilja, og sjáandi muni þeir sjá og ei þeckja. Ecki er sú meining Frelsarans, ad Gud vilji ecki unna þeim skilníngs sinna heiløgu orda og réttinda, því hann vill ad allir menn hólpnir verdi, og komist til sannleiksins vidurkénníngar, 1 Tim. 2, heldur segir Esajas, og Drottinn eptir hønum, ordsøkina til þessarar andligu deyfu og blindni í sama stad, med þessum ordum: hjarta þessa fólks er hart ordid, og þeir heyra þúngliga med eyrunum, og lykja augunum aptur, svo þeir sjái ecki med augunum, og heyri ecki med eyrunum, og skilji med hjartanu, ad þeir snúi sér og eg lækni þá, Es. 6; hvar af audsært er, ad søkin er hjá mønnunum, og ecki hjá Gudi. Drottinn setti fram margar eptirlíkíngar í þessum sama Kapitula, og medal annara, þá ed samstundis var upplesin, en enginn var sá, ed spyrdi hann eptir hennar þýdíng, nema alleina hans Lærisveinar. Svo lítid øktudu þeir þessa Guds gjøf, þar fyrir var þeim ecki unt ad vita leyndardóm himnaríkis. Ecki þarf eg þessa føgru eptirlíkíng fyrir ydur út ad skíra; hinn stóri Biskup, 1 Pet. 2, med þá vellærdu túnguna, Es. 50, hefir þad svo vel gjørt, med fám ordum, ad ecki er ábótavant, þar hann svaradi Lærisveinunum þannin, Matth. 13: sá er sádi hinu góda sædi, er Mannsins Sonur, en akurinn er heimurinn; en hid góda sædid eru ríkisins synir; en illgresid eru synir hins vonda; en óvinurinn er sádi því, er Djøfullinn; en kornskurdar-tíminn er endir heimsins; en sláttu-mennirnir eru Einglarnir; þar fyrir svo sem illgresinu verdur samansafnad og í eldi uppbrent, svo mun og verda á heimsendirnum; Mannsins Sonur mun senda Engla sína, þeir ed munu samansafna úr hans ríki øllum hneixlunum, og þeim ed yfirtroda løgmálid, kastandi þeim í eldsofninn, þar mun verda óp og tannagnístran, þá munu réttlátir skína eins og sól í ríki síns Fødurs; hvør eyru hefir ad heyra, hann heyri. Þessi er útskíríngin, brædur mínir! og er þad mála sannast, ad hún er svo ágjæt, ad Gydíngar hefdu

vel mátt forvitnast nockud framar um skilníng eptirlíkíngarinnar, svo sem Lærisveinarnir gjördu, hefdu þeir lagt nockurn hug á sitt mál. En þess er ad gjæta, börn Guds, ad fyrst ad spádómur Esajæ nádi til Gydinga, sem lifdu á Kristí dögum, meir enn 700 árum sídar, og var þá af hönum stadfestur, þá er audvitad, ad hann einnin nær til vorra daga, sem nú lifum; því svo sem þad ad Gudsríki er til vor komid frá Gydíngum, sokum þess þeckíngarleysis, sem í þeim var, Eph. 4, svo eru og til vor komnar allar þær vidlögur og hótanir, sem á þeim munu ad fullu hrína, er gjöra sig þess ennnú í dag óverduga, og forsmá Guds Son og undir fótum troda, Hebr. 10. Nú fyrir því ad engin hörf er ad útskíra þessa prédikun Herrans, framar enn gjört er, svo sem ádur er sagt, þá vil eg kvedja ydur þeim dýrmætu ordum, er hann endar þessa sína útleggíngu med: hvör eyru hefir ad heyra, hann heyri! og alleina tala um þá hluti af Gudspjallinu, er oss vekja megi til ad þeckja vorn vitjunar-tíma. Hjálpa oss þar til, ó, þú gódi Gud! med nád þíns Anda, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Frelsarinn segir í öndverdu Gudspjallinu, ad himnaríki sé líkt manni nockrum, er sádi gódu sædi í akur sínn. Af hans eigin útleggíngu er audséd, ad sædid merkir hér annad, enn í næst fyrirfarandi eptirlíkíngu; þar merkir þad Guds ord, en hér mennina, sem Guds ord eiga ad heyra. Þessu góda sædi sádi Drottinn strax í upphafi sköpunar; gott sædi voru þau Adam og Eva, þegar Gud sádi þeim nidur í aldíngardinn; margt hefir þar gras fagurt verid, mörg fögur eyk, og margur blómligur ávöxtur, þó enginn nærri til líka vid þau, því madurinn var eptir Guds mynd skapadur, segir Ritníngin, Gén. 1; báru þau þessvegna lángt af öllum sköpudum sképnum á jördunni, en jafnskjótt kom þar Fjandmadurinn, Gén. 3, og stack þeim andligan svefnþorn, svo þau tóku nidur fyrir sig, og virdtu meir þá sképnu Guds, sem þeim var miklu ódædri heldur enn sjálfa sig, eptir slægdarfullri Djöfulsins áeggjan; sídan hefir hann aldrei vantad sædi, til ad spilla Guds akri med. Strax var þar einn mordíngi í Adams húsi, Gén. 4, og þótt ad Gud setti hann út frá þeim litla safnadi sínna barna, sem þá var á jördunni, þá vardi þad ecki lengi, þar til Óvinurinn sádi aptur illgresinu á medal hveitisins, og kom Guds sonum, sem voru þeir af nidjum Adams er Guds ótta gjættu, til ad elska mannanna dætur, sem voru Káins afspreingi, hvar af ór þad illgresi, fyrir hvört ad Gud upprætti hina vantrúudu veröld, Gén. 6, þegar hönum í þad sínn virdtist kornskéru-tíminn kominn vera, og ecki var eptir nema illgresi eitt á jördunni, ad fráteknum Nóa og hans hyski, og þó var þar einn spottari, einn óhlýdinn sonur í hans húsi, Gén. 9, svo ad, eptir flódid, þegar þar voru ecki nema átta kornstángir í Guds akri, þá var þó eitt illgresi á medal þeirra; og er framlidu stundir, kjæfdi þetta Andskotans sádverk svo hveitid, ad þess gjætti valla, og þad svo mjög, ad þad ætladi ad vaxa upp í himininn, þegar þeir bygdu turninn Babel, Gén. 11, og ætludu sér ad taka rádin af hinum Almáttuga, svo ad eigi skyldu þeir adskiljast, og svo hefir þad jafnan gengid fram eptir öldunum. Þegar Gud kalladi Abraham af Ur í Kaldealandi, Gén. 12, og uppfræddi hann sjálfur í þeirri himnesku speki, þá sádi hinn alvitri Húsfadir gódu sædi í Kanaanslandi, þó spratt þar upp strax eitt illgresi, einn hádfugl Ismael, Gen. 21, einn offóknari, ein ambátt sem ad vanvirdti húsmódur sína, Gén. 16; í kvidi Rebecku voru tvær þjódir, og sá meiri offókti þann minna, Gen. 25. Esaú gudlaus madur, hinn fróma Jakob, Gén. 27, og þó var ecki Jakobs hús fyrir utan

illgresi; þar var ein lausláť dóttir, Gén. 34; þar voru tveir mordíngjar, Gén. 34; þar var einn sonur, er flekkadi síns fødurs sæng, Gén. 35; þar voru níu brædur, er seldu sinn eigin bródur mannsali, Gén. 37. Lángt er allt svoddan upp ad telja. Á medal Kristí tólf Lærisveina var þar einn Drottinssvikari, Jóh. 6; þegar akur hans kristni var sem blómligastur, svo ad allir hlutir voru sameiginligir med þeim trúudu, og þeir seldu eignir sínar, og báru fram fyrir fætur Postulanna, Act. 4, þá skaut Djøfullinn þar strax illgresinu inn, þegar Ananías og Saphíra leyndu af jardarverdinu, Act. 5; hvørnin Símon hinn fjølkunnugi, Act. 8, spilti Guds kristni, er ljóst bædi af Postulanna gjørníngum og ødrum kristinndóms søgum, og hvørsu mjøg Páls kvartar um vanskickunina í Drottins kvøldmáltíd, 1 Kor. 11, svo og skammarligt samrædi med nákomnum sér, er hann segir, ad ecki heyrist jafnvel medal heidíngjanna, 1 Kor. 5; þad má alkunnugt vera af hans bréfum til safnadarins í Korinthó. Fyrst nú ad Djøfullinn féck slíku til vegar komid ámedan Gud taladi sjálfur vid mennina, eins og madur vid mann talar, ámedan hans eingétinn Sonur voru holdi íklæddur, flutti eyrendi síns himneska Fødurs hér á jørdunni, medan heilagur Andi med sýniligum krapti og jardteiknum auglýsti sitt Guddóms almætti í mønnunum, og ámedal mannanna, þá ætlumst ecki til ad hann muni nú sídur verka í børnum vantrúarinnar, Eph. 2; þar vér meigum gløggliga vid þad kannast, af þeim løstum og skømmum, er dagliga í vøxt fara ámedal vor, ad Satan er ofan kominn, hafandi brædi mikla, Opinb. 12. Því mætti oss vera umhugad ad þeckja vorn vitjunartíma, er oss svo optliga bodadur verdur í Guds H. ordi, og vilji menn ecki Guds vitjunartíma þeckja, þá þecki menn þó Andskotans, því sídan kristni hófst í landi þessu, hygg eg hann aldrei hafi meira ríki haft vor ámedal í sumum hlutum, enn nú um stundir. Á øllum øldum hefir hann sád illgresinu ámedal hveitisins, en þó hefir þad optast verid og vídast, ad skømmin hefir skømm heitid, og dygdin dygd, jafnvel hjá þeim sem ecki hafa dygdina elskad né hatad skømmina; en nú heyrist mér ad menn hrósi sér af løstunum, og setji dygdanna nafn uppá þá. Ismael er tekinn til ad ofsækja Isak, og Agar ætlar ad reka Sara út úr húsinu: Abímelech er farinn ad drepa hina skilgétnu brædurnar, Júd. 9, svo hann fridlu sonurinn meigi einsamall ríkja. Agirndin er framsýni køllud, drambsemin høfdingsskapur, hræsnin vitska; þegar menn brjóta réttinn, kalla menn þad ad byggja hann; þegar menn sleppa skálkum og illrædismønnum óhegndum, þá nefna menn þad kjærleika og miskunsemi; hyrduleysi og tómlæti í sínu kalli og embætti, heitir spekt og fridsemi. Á døgum Kristí ónýttu þeir Guds løgmál med sínum setníngum, Matth. 15, þá høfdu þeir ecki løgbók nema Mósis løgmál; en þess væri óskandi, ad ecki ónýttu menn nú konúngsins løg med sínum eiginn þótta, nær þeim rædur svo vid ad horfa. Svo falsar nú Andskotinn Guds stedja ámedal vor, og setur hans mynd og yfirskrift á svikinn málm, og þetta verkar hann med slægd og kunnáttu svo mikilli, ad svo sem ad illgresid er vandþeckt frá hveitinu, ádur enn þad er fullvaxid, Matth. 7; svo þeckja menn ecki þessa úlfa, fyrr enn saudargjæran er af þeim dregin, og þeir bíta høfudid af skømminni, svo hún fær ecki lengur dulist. Veit eg ad fjandmadurinn brúkar einfeldni og hugleysi margra til slíkra hluta, og er þad nógu íllt, því grátligt er til þess ad vita, ad fákjænskan og óttinn fyrir því sem eckért er, skuli

svo drottna í veröldinni, ad fáir annadhvört viti, hvad þeir eiga at gjøra, edur þori, þótt vita meigi; en hvørnin sem því er varid, þá vilda eg þess óska, ad þegar Drottinn lítur af himnum ofan yfir mannanna sonu, Ps. 14, ad hann hefdi þá ecki ordsök til ad klaga, eins og Jéremías, Kap. 5, er hann segir: nú vel, sá aumi flockurinn er skynlaus, vitandi ecki neitt af Drottins vegi, og af síns Guds réttindum; eg vil gánga til hinna voldugu og tala vid þá, þeir munu vita af Drottins vegi, og síns Guds réttindum; en allir saman høfdu þeir okid brotid og togin ísundur slitid. Hvar fyrir kémur nú øll þessi ólucka? því hefir Fjándmadurinn svo mikinn framgáng? er hann sterkari enn Gud? fjærri sé því, hans Sonur hefir einusinni rænt hann sinni harneskju og sínum vopnum, á hvør hann treysti, Lúk. 11 Hvad þá? hvør er ordsøkinn? þvíad menn vilja heldur ljá limu sína til íbúdar syndinni heldur enn réttlætinu til verkfæra, Róm. 6. Gud vill láta erfida í sínum víngardi, Matth. 30; þar fyrir vill margur hafa sig undan þeginn, ad ljást hønum til þjónustu, jafnvel þótt ad þeim séu launin vís á himnum, er hønum til handa gánga, en þad er inndælt ad gjørast verkþræll Andskotans, því hann leggur kodda undir høfud syndarans, Ezech. 13, þótt menn fyrir víst viti, ad hann launi med eldi og brennusteini, Opinb. 14, med ópi og tannagnístran, Matth. 13, svo sem Drottinn adkvedur sídarst í útskíríngu þessarar eptirlíkíngar. Þegar menn sváfu, kom Fjandmadurinn og sádi illgresinu medal hveitisins, segir í textanum. Ecki er med þessu meint ein stétt heldur enn ønnur, en alleina tækifæri þad sem óvinurinn brúkadi, til ad fá illgresinu nidursád í akurinn, þad var svefntíminn: samt má eg taka mér ordsøk hér af til ad tala þar um, ad eg hygg oss verdi nockud svefnsamt allmørgum í bádum þeim stéttum sem yfirrádin hafa, svo ad Fjandmanninum þar fyrir optliga gésist tækifæri til ad spilli Guds akri med illgresinu. Takid fyrst til á minum helgidóm sagdi Drottinn vid Jerúsalems Engla, er hann baud þeim ad slá þá alla sem ecki teiknadir vóru, Ezeck. 9. Eg vil fyrst taka á oss sem berum Arons skrúda. Hvørnin mun lída um hinar smáu kornsteyngurnar í Guds akri? mun þær ecki vanta ástundum þaun heilnæma vøkva, er þær eiga ad spretta af, svo ad þeim kynni safnad ad verda í bindini Guds barna, þegar uppskérutíminn kémur? Eg hygg ad í þessu sé mikill brestur hjá allmørgum, hvad Gud nádarsamliga lagfæri, og gési þeim ad ydrast, er í þessu er svo mjøg ábótavant. En segid mér, hvad gjøra þeir ed þannin breyta? sofa þeir ecki? mun ecki Fjandmadurinn hafa nóga ordsøk til ad sá illgresinu þegar svo til geingur? Þad er hægt ad gjøra hveitid ad illgresi, en ad láta hveitid aptur-hverfa til sinnar fyrri náttúru, þegar þad er einusinni ordid ad illgresi, þad heyri eg sagt ad sé ómøguligt; svo er því og varid í Guds Akri; margs úngmennis náttúra kann ad vera gód, en því veldur Fjandmadurinn, og þeir sem eiga hér um ad hyrda, nær þeir forsóma sitt verk, og géfa hønum rúm, ad hún venst á þad illa sem er audnæmt, því hún heyrdi lítid af því góda, og dregst svo únglíngurinn á legg, ad bágt kann vera vid ad gjøra, venur svo adra eptir sér, nær hann er gamall ordinn, svo ad þessi drepsótt smýgur svo mann af manni, þar til hún spillir heilum akri. Þeir sem eta þetta illgresi sem hér gétur um í Evangélíó, verda blindir edur glámskygnir. Hvad munu þeir verda sem uppalast med þeim, er svo eru uppaldir? blindir af blindum leidtogurum; og þetta sjá nockrir af vorum kénnimønnum

og leggja þar ecki til; sofa menn þá ecki? mun Satan forsóma þetta tækifæri? eg vil ei tala um það, hvørsu lítið að sumir af oss vanda kenníngunu af prédikunarstólnum; finnast munu þeir eð ætla sig vel hafa rekið Guðs eyrindi, ef þeir fylla upp eyru tilheyrendanna með háreysti nockru, og mælgi þeirri er hvørgi á heima, en gjæta ecki að því, hvørt hinn sturlaði finnur huggum þar í, hinn fávísi leiðrétting, hinn dofni og hyrðulausi uppvakníng, hinn óguðligi og sá eð forsmáir Guð og hans réttindi, það sem hønum tilheyrir, sem er hótun Guðs reiði og eylífrar fyrirdæmíngar. Hvørt allir þessir finna það í einni prédikun, það athuga sumir menn ecki svo gaumgæfiliga ástundum, þegar menn hripsa eitthvað út úr einni bók, til að gjøra afsøkun sína, gjætandi ecki mjøg smásmugliga að, hvørt það gagnaði að tala á þeirri tíð, eður í þeim søfnuði, sem hønum er á hendur falinn til umønnunar; samt því menn hendur sínar fyrir fólkinu, og kalla sig saklausa af blóði hins réttláta, Matth. 27, sem þó ecki hrín á þeim er tapast, søkum fáfræðis þessara vesalínga; en hann, sem í Guðs stað er settur, forsómaði að géfa hans hjúum í réttan tíma það sem byrjar, Lúc. 12, og ætlar að Guð muni ecki krefja þess af sinni hendi síðan, Ezech. 33, jafnvel þótt hinn fáfróði megi deya í sínum syndum, nema Guð vilji meiri miskun á gjøra, vegna hans tómlætis, er hønum á að undirvísa, og áminna foreldra og húsbændur að gjøra skyldu sína, þar sem hann fær ei sjálfur tilkomist. Segið mér, er ecki þvílíkt að sofa? mun Ovinurinn ecki færa út sinn reit í Guðs akri við allt þetta? Eg vil ei fá mér til orða, hvørsu að margur leiguliði er ragur í því að straffa ódygðir og glæpi hjá þeim sem eru nockurs málsmetandi, ein máltíð matar, einn bikar áfeings dryckjar, eitt hundraðsvirði eður minna ástundum, þvær af allar syndir hins guðlausa, hjá þeim er svo eru lyndir, launandi svo skammarliga sínum velgjørðamønnum, að þeir pretta þá um gagn sálar sinnar, og þann mesta velgjørníng er þeir kynnu þeim aptur að sýna, sem er að segja þeim til synda sinna, svo vanhelga þeir Guð fyrir einn mjølhnefna, svo sem Drottinn að orði kémst, Ezech. 13; og þótt eckért af þessu í milli komi, þá heldur óttinn fyrir ofríki þess volduga, mørgum af þeim, er sig kalla umboðsmenn Kristí, svo í taumi, að þeir ecki þora munninum upp að ljuka, hvørjar helst skammir og klæki, sem þeir horfa á. O vei! o, vei! segið mér í Guðs nafni, segið mér, er ecki þvílíkt að sofa? Mun ecki Fjandmaðurinn hlæa að þessu, nær Guðs þénarar draga hans plóg svo kappsamliga, og finna að það megi um vorar tíðir segja, er Drottinn sagði fordum um hyrðarana í Júda; allir þeirra vøkumenn eru blindir og vita alls eckért, mállausir hundar eru þeir, og kunna ecki að gélta, þeir eru latir, liggja og sofa gjarna, Es. 56; og þessir hinir gráðugu hundar, kunna þó aldrei saddir að verða; og þetta hið síðarsta veldur, að menn eru svo spakir í því að umvanda við aðra í Guðs stað. Balaks fémunir orka þess-að asnan verður fljótari til að segja satt heldur enn spámaðurinn sem á henni situr, Núm. 22; svo þegar einn høfðíngi fær ecki að heyra sannleikan af presti sínum, sem á og má segja hønum til syndanna, án allrar misvirðíngar, þá verður hann ástundum að heyra það af fjandmanni sínum, af hinum minsta þénara, af einum bónda, sem að gjørir skømm til kénnimannsins, er þetta ætti að gjøra sér til forsvars hjá Guði, en hinum til sálarbata og engrar minkunar, nema hann þykist meiri maður enn Davíð, er þoldi Nathan spámanni sannyrðin reiðilaust, 2 Sam.

12; og ef hann heyrir það af engum af þessum, þá mun hann það heyra af Dómara alls holds á síðarsta degi. Og þótt menn séu nú svo spakir við höfðíngjana og þá hvörra vald menn óttast, þá vantar menn ecki suma hvörja á stundum að brúka síns embættis-myndugleika við litilmagnan, ecki til að leiðrétta hann, eður til að vandlæta í Guðs stað, heldur til að ótta mönnum með því valdi, er vér höfum til að leysa og binda syndina á jörðu, Matth. 16, og til að hefna sín á þeim er menn þykjast várhendt eiga; Guð veit að eg lýg ecki, að þessi muni dæmin géfast, og þó fleiri enn eitt. En eg bið yður, að þér athugið, þér sem þetta aðhafist, eg bið, segi eg í Guðs nafni, að þér athugið hvað skélfilig háðung að þetta sé, og hvörsu að blóð Drottins Jesú, það dýra sáttmálans blóð muni hrópa í himininn, þegar það er svo almenniligt haldið af einum syndaþræl, er væniſt að þessu Guðs umboði, sem fyrir þeirra og allra manna syndir er krossfestur; segið mér, þér dárar! mun Guð hafa nockrum umboðið að fóttroða þannin sitt eigið blóð? hvörs minsti dropi að er dyrmætari, enn að himin og jörð megi í nockurn samjöfnuð koma. Þessu vil eg hafa vikið til þeirra er setja einn vesæling út frá heilögu altarisins sacramentó fyrir litlar eður eingar sakir, og optliga þær er þeir sjálfir þykjast við hann eiga. Vitið þér ecki, þér hræsnarar! að þvílík útsetníng er eitt Drottins reiðarslag til þess að straffa með guðlausa menn, og hans nafns forsmánara; þó skammist þér yðar ecki að taka yður það í hönd til að slá þá með, er yður er íllt í skapi við. Hvörsu vel hafi þér geymt yðar Herra boðorðs? er hann segir: blessið þá er yður bölva, gjörið þeim gott er yður offækja, Matth. 5, að þér séuð börn míns Föður sem á himnum er. En þegar þér brúkið hans dýrðarfullu stórmerki til að refsa þeim er þér þykist eiga hefndir að gjalda, hvörs synir eruð þér þá? ecki hans, er skipaði að líða illgtesið til kornskéru-tímans, heldur hins sem er morðíngi sálnanna, Jóh. 8; ecki hans sem géck íkríng, gjörði gott og græddi alla, Akt. 10, heldur hans er geingur umkríng sem grenjandi león, leitandi að þeim, er hann fái uppsvelgða, 1 Pet. 5. Þegar Drottinn Jesús géck um Samaríam forðum daga, þá sendi hann undan sér Lærisveinana, að tilreiða sér herbergi í borginni, en bæjarmenn vildu ecki taka við hönum, því hann hafði þann snið á sér, sem vildi hann reisa til Jerúsalem, en Samarítanar hötuðu alla þá, er sóktu helgar tíðir þángað, þá reiddust þeir Jakóbus og Jóhannes og sögðu: meistari! villtu ecki að vér segjum að eldur komi af himni og fortæri þeim eins og Elías gjörði, en hann blessaður snérist við, straffaði þá og sagði: þér vitið ecki hvörs anda þér eruð, því Mannsins Sonur kom ecki að hann tortýndi sálum mannanna, heldur að hann þær hólpnar gjörði, Matth. 9, þetta gjörðu þeir Jóhannes og Jakóbus af einfeldni og óþörfu vandlæti vegna Drottins, og þó átaldi hann þá svo harðliga; en af hvörjum anda gjörið þér þetta? ecki Guðs, heldur Andskotans. Segið mér, er ecki það að kalla eld af himni, að banna mönnunum hina kröptugustu lækníng sálar sinnar og steypa þeim svo til helvítis, að svo miklu leiti sem í yðar valdi stendur? O, þér skynlausir vargar! látið af svoddan æði, nema þér sjálfir viljið þola bræði Drottins um alla eylífð, í því díki sem ríkur af eldi og brennusteini, Opinb. 21; vaknið upp og sofið eigi leingur! gjörið yðran, þvíað yðar hjarta er ecki rétt fyrir Guði, Akt. 8. Hvör eyru hefir að heyra, hann heyri! Eg vildi og fátt eitt við yður talað hafa, þér veraldar

høfdíngjar! med ydar gódu leyfi; munu þeir ecki finnast ydar ámedan er svefnhøfgvi renni á í dómarasæti, edur nær menn eiga ad gjøra verk sinnar kallanar, sem Gud og konúngurinn hafa þeim á hendur falid; eg vil eigi tala um þad, hvørsu menn leita sér fordildar í ad spilla stefnum og vitnum þvert ámóti løgmálinu, nær mønnum rædur svo vid ad horfa ad útleggja løgin eptir, því sem menn þykjast vidþurfa í þad sinn, og aka þeim eins og seglum eptir vedrinu. Þau munu dæmi géfast, ad einn og hinn sami dómari hefir í einni søk dæmt eptir einu løgmáli, og þvert ámóti hinu sama í ødru eins máli, ecki fyrir nockur ólík atvik edur háttalag sakanna, heldur alleina eptir því sem hann hefir unnad þeim til, sem hafa verid fyrir dómi hans. Segid mér, er ecki þetta ad sofa? þykir ydur ecki von á ad akur Fjandmannsins grói vid þetta? hvørsu óhlífnir eru menn í því ad tradka málunum, og þótt eg segdi blygdúnarlausir, þá segda eg ecki ofmikid, því menn gjøra þad svo berliga ástundum, ad þad er øllum heilvita mønnum augljóst, ad menn setja þær slækjur í dóma sína, sem einn talsmadur, edur sá sem ætti ad verja høfud sitt, skyldi ecki annarstadar þora ad brúka sér til forsvars. Eg vil eigi fá mér til órda um opinbera réttarneitun, hvørsu slægvitrir menn eru í því ad skjóta málum á frest án allra orsaka, svo ad hinn fátæki og einstædíngurinn, og jafnvel ástundum þótt hann sé málsmetandi, ef dómarinn er hønum mótfallinn, þeir neydast til ad standa af rétti sínum, og þeim leidist edur hafa ecki efni á, ad sækja hann framar, og vilja heldur géfa eptir søk sína, enn spilla tídinni og voga gótsi og ómaki uppá þann rétt, sem menn eiga ad sækja í þvílíkar hendur. Hvad sýnist ydur nú gódir menn? mun ecki skálkurinn og hinn ógudligi vara vid allt þetta og æfa sømu skammir óttalaust, og þegar hønum svo hrockur yfir, søkum rángsleitnis þeirra er réttinum eiga ad stýra, þá kallar hinn óhlutvandi ad Gud hafi þócknan á sér, af því hann lætur hann vara til kornskérutímans; en þeir sem Gud hefir umbodid, forsóma ad taka hneixlid og hid vonda í burt úr Israel, Devt. 17. Þegar nú svo ber vid, þá kalla eg ad réttarinn sofi, af því enginn er til ad vekja hann; er ecki slíkt ad ráda Djøflinum verkþræla til handa í sinn akur, sem ad miklu sídur forsóma hans verk enn hinir er Guds plóg eiga ad draga? og væri gott ef hér med væri kyrt látid. En þess væri óskandi, ad ecki lidu menn alleina hinar verstu skammir og óhæfu, heldur og tæki þær ecki í forsvar, svo sem er vanskickun og ólædi undir Guds orda heyrn, gudlastanir, vanbrúkun hans dýrdarfulla nafns til ad skémma sinn náúnga med, og margt þvílíkt fleira, sem heidvirdur madur mætti skammast sín ad nefna, en sumir ecki blygdast vid ad forsvara, edur ad minsta kosti nærri óstraffad láta; svo þad sem annarstadar í kristnum løndum, er med útlegd, edur og ødrum þúngum áløgum straffad, því sleppa menn hér aldeilis, edur og látast straffa þad svo sem litla yfirsjón, en eingan stórglæp. Eg hefi lesid í gudsmanns riti, er lifdi fyrir hundrad árum hér í landi, hvørs sál nú lifir í himninum, en minníngin er ágjæt á jørdunni; hann segist hafa talad vid einn mann, er sagt hafi, ad hann ecki vildi sverja rángan eyd, þótt hønum sex hundrud géfin væri, en hefdi hid sjøunda verid í bodi, þá mundi kanské hafa runnid á hann tvær grímur, skrifar þessi Gudsmadur. Þetta var ad sønnu ein høfudskømm er hann talar um, en ecki hygg eg menn þurfi ad kaupa svoddan nú um stundir sumstadar, þad mun fást ókeypis, ef dómarinn er velviljadur þeim er áliggur, sérdeilis ef ecki liggur vid

nema Guds og konúngsíns réttur. Segid mér, mun þad ecki eiga hja þeim heima er svo breyta, sem Drottinn segir vid Júda, Ez. 16: øllum skjækjum verdur fé géfid til, en þú hefir géfid þínum fylgjumønnum peninga. Er ecki þetta ad sofa? er þad ad undra ad þunnskipad er í Guds akri af hveitistaunginni, nær svo til geingur, og þótt Guds þénarar kvarti hér um, og færi jafnvel slíkt undir løg ástundum, eptir skyldu síns embættis, þá fá þeir eingu áorkad, mæta heldur áráfum þarfyrir, og ei blygdast hinir þar vid, þótt þeim sé hérum bríxlad, heldur slá vid því hnackanum, svo sem menn plaga ad segja, og gjøra eins og Salómon segir um skjækjuna, ad hún strjúki sér um andlitid og segi: eg hefi eckert illa gjørt, Ordskv. 30; þeir blygdast þar vid ad sønnu um stundar sakir, en reka ei ad sídur Fjandans eyrindi, svo sem hefdu þeir vald sitt og veizlur af hønum þegid, en ecki af Gudi né konúnginum. Þyki nú nockrum svo sem ad þetta hitti á sig, þá mun sá géfa hljód af sér sem á kémur, en margt af þessu er almennara og kunnugra enn ad hérad þurfi mørg vitni ad leida. Eg finn þad ecki med því ad grafast þar eptir, þetta er yfir-allt, segir Dróttinn um klæki Gydínga, Jér. 2. Bréf og dómar manna skulu þad satt gjøra, er eg ritad hefi, og sjálfir þeir ed æfa þvílíkt, munu þad þeckja, þótt eigi vilji þeir adgjøra, nema þeir séu forbrendir í samvitskum og hafi mist alla tilfinnínga, nema hinn grádugi hræfugl, Djøfullinn, hafi rigna látid í augu þeim heitum saur, eins og titlíngarnir í augu hins gamla Tobíæ fordum daga, Tób. 2; sagan segir, ad hann hafi læknadur ordid med galli fiskjarins, þegar því var rydid á hans augu, þá datt hreistrid af þeim, Tób. 11; en eg veit ecki hvad þessum muni til lækníngar verda, fyrst Guds blód fær þess ei orkad, og ecki þad beiska gall og edik, er hønum var borid, Matth. 27, þegar hann kvaldist fyrir þessar þeirra og allrar veraldarinnar syndir; eg veit ecki hvad þeirra augum muni upp-ljóka, nema hin stæka svæla helvítis elds, hún mun ljúka þeim upp ad vísu. Annara manna augu skémmir reykurinn og sljófgar þau, en þessa mun hin eylífa svæla heilskygna gjøra, ad þeir svo loksins sjái hvør annars skømm, sem hafa gjørt samband ámóti Gudi og hans kristni, og ecki vildu uppláta sín augu ámóti hans réttlætis og nádar geislum; medan þeir plágudu hans útvalda í ríki síns fødur, sem er høfdíngi þessa heims; og þad er um þá rétt sagt, er Seneca skrifar um Claudíum, ad hann ecki heckt hafi ad hann daudur var, fyrr enn hann sá líkfør sína. Segid mér nú í Drottins nafni,, segid mér, er ecki þvílíkt ad sofa? er ecki þad ad vera sádmadur fjandmannsins, og spilla Guds kornekru af øllum kroptum? hvør eyru hefir ad heyra, hann heyri! svo heyri þér nú ord Drottins sem í landinu búid, þér sem hans umbod er á hendur falid, heyrid þér sem standid fyrir altari hins allra Hæsta, hvad hann býdur ydur, af Ezechíelis spádómsbókar 33 Kap.: eg hefi sett þig fyrir vørd yfir Israels hús, nær eg segi til hins ógudliga: þú skalt dauda deya, og þú varar hann ecki vid, og segir hønum þad ecki, svo ad hinn ógudligi kunni ad vakta sig vid sínu ógudligu athæfi, svo ad hann megi lifa, þá skal hinn ógudligi deya fyrir sinna synda sakir, en hans blóds vil eg krefja af þinni hendi. Og svo ad þér kunnid med þess meira frelsi og myndugleika og betri samvitsku ad straffa, ógna og áminna í Guds stad, þá hagid líferni ydar svo sem Kristí þénarar og rádsmenn hans leyndardóma, 1 Kor. 4,

géfandi engum nockra hneixlan, ſvo ad vor þjónuſta verdi ecki løſtud, heldur í øllum hlutum hegdum oſs ſvo ſem Gudsþjónuſtumenn, eptir bodi St. Páls, 2 Kor. 6. Heyrid þér hinir voldugu í landinu, og þér, ſem Gud hefir ſverdid í hendur feingid! heyrid þér ord Drottins, lærid gott ad gjøra, leitid eptir réttinum, gjørid rétt hinum undirþryckta, látid hinn munadarlauſa løgum ná, og takid ad ydur málefni eckjunnar, Eſa. 1, haldid dóminn og réttvíſina, frelſid hinn undirþryckta af hendi offóknarans, og ſturlid ecki hinn framanda, føđurleyſíngjan og eckjuna, og gjørid eingum ofríki, ſegir Drottinn Zebaoth, Jér. 21; hurid ecki med ydur, ad nær þér þeſsar Guds áminníngar ad eingu hafid, ad hann muni þá vera líkur ydur, þótt hann þegi, Pſ. 50, og láti ydur vaxa til kornſkérutímans, því hann mun ſtraffa ydur og tala vid ydur undir augun, nema þér ydriſt af hjarta; látid af illu og lærid gott ad gjøra; vandlætid í Guds ſtad, og upprætid hneixlid og hid vonda úr Iſrael, Devt. 22; annars mun þad heita fyrir ydur: ó, þér af Móſis og Arons húſi! hvør ſem mig forſmáir, þann vil eg forſmá, 1 Sam. 2; þín ſála ſkal vera fyrir hans ſálu, 1 Kóng. 20. Þér erud gudir kalladir, og allir erud þér ſynir hins Hærſta, gódir menn! en þó munud þér deya ſvo ſem manneſkjur, Pſ. 82. Heyrid þetta til ſamans andligir og veraldligir; heyrid hvad Drottinn ſegir ad ályktun í útleggíngunni, ad illgreſinu muni verda kaſtad í eldsofninn, þar muni verda óp og tannagníſtran. Ef þeirra dómur verdur ſvo ſtrángur, ſem fyrir ydar vanræktar ſakir tapaſt, hvílíkur mun þá ydar dómur verda, nema þér gjaldid varhuga vid. O, þér kriſtnir menn! ó þér, ſem med Guds Sonar blódi erud endurkeyptir og í hans dauda ſkírdir! Poſt. gb. 20, géfid gjætur ad ſjálfum ydur og allri hjørdinni, ſem Gud hefir afrekad med ſínu eigin blódi, hvør í ſinn ſtad; pundid er ſtórt, reikníngſkapurinn er mikill, Guds blód er dýrt, hans reidi er þúng, Dómarinn er ſtrángur, lífid er ſtutt; daudinn er vís, helvíti er heitt, eylífdin er laung, og þér vitid ecki nær ed Húſsbóndinn kémur; en í hvørja þá átt ſem eykin fellur, þar liggur hún, Eckles. 11. Látid ydur því ecki villa med ógudligum heimſins dæmum, berid ydur eigi ſaman vid þá ſem þér kallid ydur verri, þeirra fordæmíng verdur ecki ydar áfbøtun, því hvør einn mun ſína byrdi bera, Gal. 6; nema þér ætlid, ad ydur muni þar fyrir verda rórra í helvíti og kvølunum, ad adrir ſæta þýngri hefndum enn þér þykiſt hafa tilunnid. Satt er þad ad ſønnu, ad Guds réttlæti mun ſkamta hegnínguna eptir tilverknadinum, og vega ſtraffid út eptir þýngd ſyndanna; en gjæt þeſs, ad øllum mun verda þar óbæriligt, og ſvo ſem ad útvaldir í dýrd himnanna munu ei øfunda hvør annann, þótt einn ſkíni fegra enn annar, ſvo munu eigi heldur fordæmdir hafa neina ró af því, þótt einn kveljiſt meir enn annar; mæl því ecki vondſku þína ſaman vid hans, ſem forþénad hefir heitara helvíti, heldur gjør ydran ámedan þar ſegiſt ennþá: í dag, Hebr. 3, ſvo er komir þú í þann kvalaſtad, Lúc. 16, heldur ſkína megir eins og ſól í ríki þíns Føđurs. Þad veiti hinn gódi Gud, øllum þeim ſem undir hans merki ſtrída, í útlegd þeſsari, fyrir Jeſúm Chriſtum, amen!

Á Hreinſunar-hátíd Maríu.

Gudſpjallid, Lúk. 2 Kap.

Á þeim tíma; þá dagar hennar hreinſunar fullnuduſt eptir Móſis

løgum høfdu þau hann til Jerúsalem, uppá þad þau á hendur fæli hann Drottni, svo sem skrifad er í løgmáli Drottins, ad allt hvad kallkyns var, þad er fyrst opnadi sinnar módurkvid, þá skyldi kallast Drottni helgad; og ad þau gjæfi offrid eptir því sem segist í løgmáli Drottins, tvær turtildúfur, eda tvo dúfu únga. Og sjá, ad madur var þar í Jerúsalem, sá ed Símeon hét, og þessi mann var rettlátur og gudhræddur, bídandi eptir huggun Israels, og heilagur Andi var med hønum. Símeon hafdi og andsvar feingid af heiløgum Anda, ad hann skyldi ecki daudan sjá, nema hann sæi ádur fyrri Krist Drottins. Og hann kom af andans tilladan í musterid; og þá foreldrarnir høfdu barnid Jesúm í musterid, og gjørdu fyrir hønum eptir sidvenju laganna, og hann tók hann þá uppá sína armleggi, lofadi Gud og sagdi: Drottinn! lát nú þinn þjón í fridi fara, eptir því sem þú hefir sagt, þvíad mín augu hafa séd þitt hjálpræd, þad þú tilreiddir fyrir augliti allra þjóda; eitt ljós til uppbirtingar heidnum þjódum, og til dýrdar þíns folks Israel.

Exordium.

Margir veraldar høfdíngjar, sem og adrir vísir og gódir menn hafa sér óskad, ad þeir mættu lifa svo leingi í heimi þessum, ad þeir feingi bundid enda á fyrirætlan sína, en þad hefir þeim misjafnt tekist. Augustus keisari er sagt, ad optliga hafi talad þad vid vini sína, ad hann vildi lifa mega, þar til hann hefdi ad fullu skipad ríkisstjórninni í því rómverska veldi, og verdur ecki á móti því sagt, ad hønum tókst þad ad miklu leiti. Eigi verdur því heldur neitad, ad í þessum ásetningi var mikil hugprýdi. Hinn stóri Sólimann, Tyrkjanna høfdingi, æskti sér ad deya ecki fyrr enn hann hefdi unnid høfudstadinn í keisarans ríki; en Gud lét þad ecki eptir hønum; daudinn vann á hønum ádur enn hann feck borgina unnid; og hendir þetta marga þá, sem alleina vilja lifa til þess ad seilast á adra, og útrétta girugar hendur til þeirra hluta, sem eigi eru þeirra. Vísinda-mannanna ósk er sú gjarna, ad þeir mættu lifa svo leingi, þar til þeir hefdu aflokid erfidi sínu, skriftum og bókum, og ødru því, er þeir fyrir stafni hafa; og er í sliku tvent ad skoda; eitt er nockurskonar ærligur metnadur, og elska góds nafns og ryktis eptir sig daudan, hvad ecki er lastverdt, því hún hefir mørgum komid til ydni og ástundunar; annad er vilji og ásetníngur til ad kénna ødrum, og sérdeilis eptirkomendunum, sem losligt er og mikillrar hrósunar verdt, því þad ber eptir sér elsku og hugþocka mikinn til mannkynsins, hvørju eckert er ágjætara, eckert Gudi þeckara, og ef eg má svo ad ordi komast, eckert Gudi líkara, því hann elskar øll sín handaverk. En hvørnin sem øllu þessu er varid, þá er eitt naudsynligt, og eitt er þad góda hlutskiptid, sem einginn má af þeim taka, Lúk. 10, er þad hafa útvalid, sem er ad hafa svo lifad, svo trúad og svo tilreidt sig, ádur enn madur geingur veg allrar veraldar, Jós. 23, ad hann sé fullvíss þar um, ad hann í fridi fari af þessum heimi. Því prísa eg hlutskipti hins góda og gamla Símeónis; ecki svo mjøg í því, ad hønum hlotnadist ad sjá heimsins Skapara og Endurlausnara med sínum augum, svo sem hann hér segir í lofsaungnum, og ad taka hann uppá armleggi sína; svo sem hitt, ad hann út af fullu trausti um Guds nád og eylífa vist med hønum, saung svo ad segja þenna glediliga lofsaung yfir sjálfum sér: nú lát þú Drottinn, þjón þinn í fridi fara eptir ordi þínu, þvíad mín augu hafa séd þitt hjálpræði. Svo þad má kalla, ad hans lík-

sálmur, og fædíngar- og fagnadar-diktur Endurlausnaranum tilkvedinn, væri einn og hinn sami. Sæll er sá kvidur er þig bar, og þau brjóst er þú mylktir, sagdi kvinna fordum vid vorn Herra; en hann svaradi henni: hvad um þad? sælir eru þeir sem heyra Guds ord og vardveita þau, Lúk. 41. Þetta kémur mér til þess, ad mér þykir meir koma til þess, ad Símeon beid med þolinmædi eptir huggun Ísraels, og ad heilagur Andi var med hönum, heldur enn hins, ad hann sá Jesúm, og tók hann í fáng sér, ádur enn hann skyldist vid þetta líf; því einginn er þvílík sæla og einginn styrkur í daudanum svo mikill, svo sem ad hafa séd Jesúm med trúarinnar augum, og fadmad hann med hennar örmum; þad kénnir hann sjálfur er hann sagdi vid Thómam: af því þú sást mig Thóma, trúdir þú; en sælir eru þeir sem ecki sjá og trúa þó, Jóh. 20. Þenna kost eiga allir þeir ed ord Guds heyra, í hvörju Jesús Christus hinn krossfesti er oss fyrir augum afmáladur, Gal. 3. Sá sem eptir því geingur, hann mun med Símeoni allshugar feginn og gladur skiljast vid hreckvísa veröld þessa, og kalla daudan sinn ábata. Og fyrir því ad þessa góda manns er minst í Gudspjallinn, er strax var upplesid, þá viljum vér af hönum læra: hvörnin vér eigum fridsamliga ad lifa, svo vér kunnum í fridi hédan ad fara. Þar til hjálpi hinn nádarfulli Gud, fyrir forþénustu síns eingétins Sonar Jesú Kristi, amen!

Útleggíngin.

Hvad manna ad Símeon þessi verid hafi, greinir ecki ritníngin um; þeir ed skrifa ad hann hafi kénnimadur verid, færa ecki til síns máls; þad er eigi heldur líkligt, annars mundi Gudspjallamadurinn ecki hafa þagad um þad, heldur enn um Zachariam, födur Jóhannis skírara, Lúk. 1. Líkligri er þeirra meiníng, er ætla ad hann verid hafi sonur Hillelis, er Gydínganna meistarar segja ad verid hafi lærifadir Gamalíelis, hvör ed sagdi hina roksamliga meiníng sína um kristnibodid, er öldúngarnir héldu rádstefnu um Postulana og þeirra lærdóm, Post. gb. 5. Þetta er ad sönnu ecki víst, en ef svo er, þá var þad ecki ad undra þótt Gamalíel framar ödrum skygndist í þenna lærdóm, þar hann hefir án efa heyrt af sínum meistara, ad huggun Ísraels, eptir hvörri hann beid, mundi ecki fjarlæg vera, hvad hann rádid hefir af spádómum þeim, er voru af Messía, er þá tóku margir fram ad koma. Meistarar Gydínga höfdu marga lærisveina, Jóh. 4, sem sjá má af Kristó og Jóhanne, Lúk. 10; svo hefir og án efa Símeon haft fleiri enn færri, og er þad víst, ad hann hefir ecki sízt talad fyrir þeim um þessa höfudgrein trúarinnar, er hljódadi um Messíam og hans tilkomu; því ecki hefir hann verid sá einasti, er vænti eptir hinum sanna Messía med áhyggju svo mikilli; þad segir oss Lúkas í þessum sama kapitula, af hvörjum Gudspjallid er tekid, þar hann skrifar, ad Anna dóttir Phanúelis af kyni Aser, hafi talad af hönum til allra þeirra, er endurlausnarinnar bidu til Jerúsalem, hvörjir án efa verid hafa af skóla Símeónis, edur hans líka. Hvaraf oss sé þad ként, ad menn velji til ad uppfræda börn sín, ecki einasta vísa menn og lærda, heldur sidsama og gudhrædda, þá ed undirvísi þeim í ótta Drottins, og temji þeirra úngu ár á réttvísi og gudrækni, ef þeir vilja ad þau lifi svo í heimi þessum, ad þau séu viss um ad deya réttlátra manna dauda, Núm. 23, nær þau leysast hédan. Þad stendur hér í Gudspjallinu um Símeon, ad hann hafi réttlátur madur verid; ecki meinar ritníngin hér, ad hann hafi af sjálfum sér verid fullkomliga réttlátur; þad er ecki hjá mannligum kröptum ad finna; allir vér megum segja med Job, Kap. 9: vilji eg réttlæta mig, þá fordæmir minn munnur mig; ef eg segi mig saklausan, þá sýnir hann ad eg er ránglátur. Viljum vér fyrir Gudi réttlátir vera, þá megum

vér kasta frá oss bædi voru réttlæti og voru ránglæti; réttlætinu í þann máta, ad madur treysti ecki á þad, heldur reikni þad þreck ad vera, svo hann ávinni Christum og finnist í hønum, hafandi ecki sitt réttlæti, sem er af løgmálinu, heldur þad sem er af trúnni á Jesúm Christum eins og Páls, Phil. 3; en ránglætinu þessvegna, ad trúin er daud án verkanna, segir Jakob, Kap. 2; og Gud er heilagur, hønum líkar ecki ógudligt athæfi, Ps. 5; hvad ecki er í þeirri veru sagt, ad madurinn géti aldeilis afklædst þessum vonda syndarinnar ham, ámedan hann lifir í holdinu, heldur á hann af fremsta megni ad leitast vid ad krossfesta hinn gamla manninn, Róm. 6. Júdar segja í skrøksøgu sinni einni, ad þegar Nói gjørdi sonu sína frá sér til ad byggja verøldina, þá hafi hann fengid þeim í hendur nockrar reliqvías edur menjar hins gamla Adams, fødur vor allra, kanské líkar þeim ed pápistar hafa þykjast eptir sína helga menn, og eru í miklu gildi hjá þeim. Fávíslig er saga þessi ad sønnu, en þó minnir hún mig á ad hugleida med trega nockrum, ad forfadirinn Nói, sem var réttlátur madur, Gén. 6, og réttlætisins prédikari, 2 Pet. 2, til hvørs ad allir menn í hinni seinni verøldu eiga kyn sitt ad rekja, hann hefir oss eptirlátid nockrar leifar hins gamla Adams, er vér dagliga finnum í vorum limum, svo ad Páls segir: holdid girnist í móti andanum, og andinn í móti holdinu, og þetta er hvørt ámóti ødru, svo ad þad þér viljid jafnvel ecki gjøra, þad gjørid þér, en ef þér leidist af andanum, þá erud þér ecki undir løgmálinu, Gal. 5; en ef vér erum undir løgmálinu, þá erum vér réttlátir; og þannin var ad sønnu hinn gamli Símeon réttlátur. En ecki meinar þó Gudspjallamadurinn hér þetta réttlæti, edur þad oss verdur fyrir Lausnarans forþénustu tilreiknad, heldur merkir þetta ord, réttlátur, í þessum stødum, þad sama og vér køllum gódan mann og rádsvinnan, þann er vandar ord sín og gjørdir, bædi fyrir Gudi og mønnum, og svo merkir þad vída í ritníngunni. Vertú frómur og réttvís, segir Davíd, Ps. 37, því slíkum mun ad sídurstu vel gánga. Hinn réttláti sá ed framgeingur í einfeldni síns hjarta, mun láta farsæl børn eptir sig, segir Salómon, Ordskv. 28. Þessa réttvísi á hvør kristinn madur ad temja sér, annars er hann ecki kristinn; um hana hefir margur heidíngi vel talad, og hann svo tamid sér, ad lítid hefir sýnst ábótavant fyrir manna augliti, hvar med þeir hafa gjørt skømm til kristinna margra hvørra, þeir ed eingan elska nema sjálfa sig, og hirda eckért um hvørnin þeir ásælast lítilmagnan. Aristóteles segir, ad hún sé hin kostuligasta dygd, og allar dygdir séu í henni fólgnar; þad er og satt, því án hennar mega þær ecki dygdanna nafn bera. Vitskan og framsýnin er hreckvísi, ef ecki fylgir henni réttvísin. Hugprýdin er eitt bødulssverd, nema hún stjórnist af réttvísinni. Ørlætid hvørt allir menn elska, þad er þó glópska og athlæi manna, ef þad vantar réttvísina; sá sem eys út fémunum sínum til ónýtis, edur gefur þeim er sízt skyldi, en lætur þurfamanninn og daglaunaran missa, mun hann ecki ósvinnur og bári kalladur? Sparsemin er ein ágjæt dygd, en þó er hún best med réttsýni; sá sem sparar ødrum þad þeim byrjar ad géfa, hann er kargur og ecki sparsamur, og ef hann sparar sjálfum sér þad sem líkhaminn vidþarf, þá er hann sjálfs síns óþocki, ef hann gjørir þad af kergju einni, og ecki til ad temja sitt hold, ad hann þess betur fái Gud þjónad, eins og Páls segist þrælka sinn eigin líkhama; en hitt er losligt og Gudi þægt, ef nockur sparar líkhama sínum, jafnvel leyfiligt eptirlæti fyrir hans

sakir. Eingin dygd er ágjætari enn mískunsemin, med henni kunna syndugir menn allra mest ad líkjast Gudi, skapara sínum, Lúk. 6; en ef hún er án réttlætis, svo menn vægja þeim sem Gud bidur ad straffa, þá er hún ein svívirdíng og mesti glæpur í augliti hins hærsta Dómara; og í einu ordi ad segja, réttvísin er sú mælisnúra, á hvørja ad stikast eiga ord vor og gjørdir. Veit eg ad einhvør kann ad segja: eg ber ecki vitsmuni til þess, ad sjá og þeckja hvad rétt er, hvørnin má eg þá gjøra þad? mér kann optliga ad skjótast í slíku. Þar til svara eg, ad helst er þad í dómum og ødrum vandrædum, ad menn þurfa svo mikillar skynsemi med, og er þeim rádligt, sem eru sér fávitsku sinnar medvitandi, ad þeir séu þar frá, og ecki trodi sér inn í dómarasæti, edur hlaupi til þessa mikla vanda, eins og lífadur hestur til bardaga, sem þó margur dári gjørir; en hvørnin sem því er varid, þá er þad almenniligt, ad margur gjørir verr enn hann veit, en øllum kann yfir ad sjást, þad er mannligt, og má þad hvør madur ødrum játa; en í dagligri umgengni, í kaupum og sølum, í úmtali um naúnggan, í spekt og kyrrlæti vid hann, í þeirri virdíngu, sem menn eiga ad sýna foreldrum og yfirbodurum, þá er enginn helvíta madur svo fávís, ad hann ecki nockurnvegin viti hvad hann á ad gjøra, ef hann géfur sér stundir til ad athuga þad. Og hvad um gildir, erum vér ecki allir nógu vidkvæmir og grannskygnir til ad þeckja þad, sem oss sjálfum er ámóti brotid? en þessa hugrenníngu skyldum vér brúka, nær vér eigum nockru vid adra ad skipta, því hér ætla eg dugi sú ágjæta regla, sem Frelsarinn hefir oss eptirlátid: hvad þér viljid ad mennirnir gjøri ydur, þad gjørid þeim einnin, Matth. 7, og sá sem hana hefir jafnan fyrir augum sér, hann mun sídur syndga. En þetta forsmáir nú heimur þessi og þykir í því lítill vísdómur vera; samt ætlar hann sér ad deya Símeónis dauda, jafnvel þótt þeim verdi ad skindíngu í burtu svipt ámedan þeir hvad mest eru ad æfa svik, pretti, fédrátt, undirferli, fjandskap, og allra handa rángsleitni, eins og ad þvílíkra sé himnaríki. En eg segi ydur í umbodi Guds, fyrir hvørjum eg stend, ad nemi þér gjørid ydran, leggid af lygar og pretti, ágirnd og undirhyggju, og adra þvílíka løstu, sem mótstrída réttvísinni, þá munud þér ecki inngánga í Guds ríki. Þetta kénnir mér Jesús Christus, hvør sjálfur er alls holds dómari, og rædur fyrir himninum, er hann sagdi, Lúk. 18: hvør hann ecki medtekur Guds ríki svo sem úngbarn, hann mun ecki inngánga í þad. Berid ydur nú saman vid svoddan eitt barn, og rannsakid hvørt þér erud þvílíkir í gódlyndinu og einfaldleikanum, og ef þér kunnid ad finna þess nockurn mun, þá vitid ad þér erud eins lángt frá himnaríki; þar er ei vid ad dyljast, nema þér viljid reyngja ord Drottins. Segid mér, hvørjir munu sitja til bords med Símeóni, med Abraham, Ísak og Jakob í ríki himnanna? Matth. 8, þad segir Davíd oss, í Ps. 15, med þessum ordum: Drottinn! hvør mun búa í þinni tjaldbúd? hvør mun stadnæmast á þínu heilaga fjalli? hann sá ed framgengur flecklaus, og gjørir réttvísina, og talar sannleikann út af hjarta; hvør ed ecki bakmælir med sinni túngu, og naúnga sínum eckert illt gjørir, og leggur ecki sínum naúnga neitt lastligt til; hvør ed einkis aktar hinn ógudliga, en í heidri hefir hinn gudhrædda; hvør ed heldur þad er hann sver sínum naúnga; hvør hann géfur ecki fé sitt út uppá okur, og tekir ecki mútur yfir þann saklausa; hvør ed þetta gjørir, hønum mun vel vegna æfinliga. Hér sjáid þér hvørjir ad verda muni bordgestir í lambs-

ins brúdkaupi; ydur hefir fyrir laungu bodid verid; lángt er sídan húsbóndin lét segja: mínir uxar og alid fé er slátrad, allt er til reidu, komid til brúdkaupsins, Matth. 22; rannsakid nú sjálfa ydur hvørt ad þér erud skríddir brúdkaups klædi, ef hann kann ad koma um midnætti, þad er, nær ydur minst varir. Eg veit þér segid, ad Gud hafi mørgum syndirnar fyrirgéfid; ó já, þad er satt, en þó þeim einum, sem þeirra hafa ydrast út af hjarta. Látid af illu og lærid gott ad gjøra, Esa. 1; þetta vitid þér hin rángsnúna kynslód, en merkid þad þó ecki, samt uppetid þér þó Guds fólk, og alid sjálfa ydur, en Drottinn ákalla þeir ecki, Ps. 14. Svo snúid aptur í Guds nafni, snúid aptur, eg grátbæni ydur fyrir hid dýra blód Jesú Kristi og ydar velferdar sakir, leitid fridarins, og fylgid hønum eptir, Ps. 34; óttist Drottinn og gjørid réttvísina, Akt. 10, svo Gud fái velþóknan á ydur, og burtkasti ecki eylífliga. Og er þad svo sagt um réttlæti Simeónis. Í annan máta stendur hér um Símeon, ad hann hafi gudrækinn verid. Svo sem ad øll sú skylda, er vér eigum náúnganum ad sýna, og oss er fyrirskrifud í hinni sídari bodorda-tøblunni, hún er í réttvísinni innifalinn; svo er og hin er vér eigum Gudi ad gjalda, og oss bodin et í hinni fyrri, í gudrækninni fólgin. Hann var gudhræddur madur, segir Lúkas; hann brúkar þad ord, er merkir Gudsdýrkara, þann ed rækir hans bodord, ecki svo af ótta, svo sem af elsku og virdíngu. Þannin á og kristinn madur lyndur ad vera; þótt þad sé ecki ónýtt ad hrædast Gud, af því hann er réttlátur og strángur vandlætari, Exód. 20, þá er þad eigi fullkomin Gudsdýrkun. Óttinn dugar til þess ad reka syndaran til Guds, þegar hann hugleidir þad, ad hann hafi hans reidi forþénad; en íhugan Guds fødurligrar gjæsku, hans speki, hans þolinmædi, uppvekur elskuna í mannsins hjarta, sem lætur oss verda eitt med Gudi, og kveikir svoddann unadsemd í vorri sál, ad menn forsmá alla hluti jafnvel hjá krossi Drottins, eins og St. Páll, Phil. 3; svo eg má segja, ad óttinn er fadir gudhrædslunnar, en elskan til hans er módir ad henni. Óttinn gétur hana í fyrstunni, (því segja gudlausir menn, ad óttinn hafi gudina gjørt) en elskan tekur vid henni, elur hana og nærir í hjarta mannsins, á medan hún er ecki fullburda, eins og ein módur sitt fóstur, þar til hún kémur í ljós, og auglýsir sig í gódum verkum, og smámsaman vex hún eins og annad úngmenni, eptir fullkomnum mælir Kristí aldurs, segir Pálus, Eph. 4; svo ad því-líkt dásamlig sképna heilags Anda, skín svo sem eitt ljós ámedal hinnar hrekvísu kynslódar, svo sem ein sól á himninum; ecki eins og sól Ezechiæ konúngs, hvør eg géck til baka, 2 Kóng. 20; ecki eins og sól Jósúæ, hvør ed stód kyrr, Jós. 10; heldur eins og sól Davíds, hvør ed gledur sig af ad hlaupa sinn veg, Ps. 19; því sá ed Gud elskar, hønum þykir inndælt ad gjøra þad hønum líkar, og lætur sér jafnan í því framfara. Cícero útmálar gudrækninna þannin, ad hún sé réttvísi ámóti Gudi; hann sagdi vel, því hann sagdi allt þad hann vissi edur vita kunni, og var ecki meira von af heidnum manni, og hefir hann þó ennþá talad kristiligar (ef eg má svo segja um einn heidíngja) í ødrum stad hér um, þar hann segir: ef gudhrædslan er í burtu tekin, þá gétur þad eigi ødruvís ordid, en ad allur trúskapur og allt samneyti manna ámedal, og hin kostuligasta dygd réttvísin fara og í burt; þetta er vissliga talad, því sá sem ecki Gud óttast, sem ad í augnabliki gétur kastad hønum í afgrunn helvítis, hann mun eigi verda mjøg hlífinn vid sinn jafníngja; þad sjá

menn á hinum gudlausu Satans þrælum, er segja í hjarta sínu: þar er enginn Gud, Ps. 14; hvørki halda þeir ord né gjørdir, engum hlífa þeir, sem þeir fá hønd yfir. Til þessa eru dæmi, jafnvel í landi voru, ecki mjøg gømul, og er hér af audsært, ad þad er dagsatt er hinn sami skrifar, ad gudleysid taki allan trúskap í burtu úr verøldinni, og spilli svo sambúd mannanna, ad ecki er vært í heiminum án þess ad menn óttist Gud; og þetta vald Guds er svo ríkt ámedal mannanna, ad jafnvel afgudadýrkun heidíngjanna, sem voru án Guds í heiminum, Eph. 2, hefir því valdid, ad þeir ecki uppátu hvør annann; svo eg vil hér um segja, vidlíkt og Aurelíus Alexander keisari svaradi þeim, er vildu gjøra samkundur kristinna manna ad dryckju- og legukofum, ad miklu betra væri ad Gud þar med einhvørju móti dýrkadist, enn ad þær skyldu brúkast til slíkra ódáda. Þad var røksamligt og konúngligt svar af heidnum manni; svo vil eg segja, ad betra er til ad halda samvist mannanna vid í heiminum, ad dýrka Gud med einhvørju móti, þegar eigi eru til þess brúkadar hinar verstu syndir og glæpir, sem Djøfullinn lætur sér þjóna med, heldur enn hafa einga tru á hønum; því þad mundi gjøra verøldina ad herbúdum Madíaníta, hvar einn ryckti sverdi ámóti sínum eginn bródur og lagsmanni, Júd. 7. Satt er þad sem Jóhannes segir, ad hvør sem ecki elskar sinn bródur, hvørn hann sér, hvørnin kann hann Gud ad elska, þann hann sér ecki? 1 Jóh. 4; en eg þori og ad segja, ad hann sem ecki elskar Gud, sem hefir skapad hann, endurleyst og helgad, hvørnin gétur hann sinn bródur elskad? því bágt mun oss sem vondir erum og undir syndina seldir, Róm. 7, ad elska óvini vora, blessa þá er oss bølva, gjøra þeim gott, sem vid oss misgjøra, Matth. 5, nema vér gjørum þad fyrir Guds sakir, og verdur því óttinn og elskan til Guds undan ad gánga, og sé hún alvarlig, þá er einsætt ad hitt á eptirfylgir, því sá sem hann elskar, hann vardveitir hans bodord, 1 Jóh. 5, og er þetta eitt af þeim helstu, sem nú sagda eg, ad elska óvin sinn. Hvad sem nú heidíngjar ritad hafa um gudhræddsluna, er alltsaman gódra gjalda verdt, og dugar ad vísu til þess, ad sýna oss kristnum mønnum, hvørsu ad hún hafi þótt ómissandi, jafnvel þeim er mest litu eptir því nálæga, og ecki svo eptir því sem þar uppi er; en St. Páll kénnir oss hennar nytsemi miklu betur, 1 Tím. 4, segjanda, ad gudhræddslan sé til allra hluta þarflig, hafandi fyrirheit, bædi þessa lífs sem nú er, og svo hins komanda. Í gamla Testamentinu hafdi þessi høfuddygd mikil fyrirheit um tímanliga farsæld, svo sem allvída má lesa, bædi í Móses bókum og annarstadar; kannské þessvegna ad Guds fólk á þeim døgum høfdu fleiri bodorda og setnínga ad geyma enn vér kristnir menn, svo og voru ecki fyrirheitin svo ljós, um dýrd hinnar eptirkomandi sælu í Guds ríki; en sídan Jesús Christus hefir afmád óvinskapinn, løgmál bodordanna, sem var innifalid í setníngunum, fyrir sitt hold, svo sem Páls ad ordi kémst, Eph. 2; sídan vér høfum fengid ad sjá og heyra þad, sem margir konúngar og spámenn girndtust ad heyra og sjá, og sáu þad ecki, Lúk. 10; sídan hafa Guds ástvinir ecki svo stór fyrirheit um líkhamliga farsæld, og þad til þess, ad sætleiki eptirkomandi aldar, hvørn vér smøckum í hinu góda Guds ordi, Hebr. 6, hann yfirgnæfi allan tímanligan føgnud og medlæti, svo ad þeir ed Gud elska og lída fyrir Kristí sakir, eru gladir í hørmúngunum, og halda þad mikinn føgnud, nær þeir rata í ýmisligar freistíngar, svo sem Jakob bídur, Kap. 1; vitandi þad, ad reynsla trúar vorrar,

hún aflar þolinmædis. Ecki er vid þad ad dyljast, br. m.! ad sá sem vill gudhræddur vera, hann má búa sinn hrygg undir Kristi ok, 2 Tím. 2, eins og þegar einn kappi býr sig til orustu, og þótt Gud láti hønum heppnast luck og heidur í verøldinni, sem hann og hefir mørgum af sínum ástvinum veitt, þá er þar þó alltíd einhvør barátta, annadhvørt hid innra edur hid ytra; sé þar ecki annad, þá er þar Andskotinn og hans þrælar, sem jafnan offækja þá, sem geingid hafa á mála med Kristó. Satan keppist vid af øllu megni ad nidurbrjóta Gudsríki, og alldrei lætur hann af ad skjóta sínum ørfum á Guds hér í verøldu þessari, svo leingi sem hann heitir Djøfull og Andskoti, og þarf til þess mikla gudhrædslu og alvørugéfni ad fá hønum og hans árum í móti stadid, bædi sýniligum og ósýniligum. En þegar hinn mikli Guds kraptur er svo máttugur í breiskleika sinna ástvina, ad þeir fá stadist árásir vondra manna; þegar hann styrkir þá og støduga gjørir í sínum ordum og trúnni allt til æsiloka, þá kalla eg ad hvad mest sannist ord St. Páls, ad gudhrædslan hafi fyrirheit þessa lífs, og hefir hinn almáttugi Gud þad optliga og undrunarsamliga framkoma látid, og lætur ennú í dag, á øllum þeim er hønum treysta. St. Páll kallar hina útvøldu Guds, þau kér í hans húsi, er hann hefir til heidurs sett, Róm. 9; á þessi kér fellur dupt nockud ástundum, svo þad hendir sig, ad þau verda jafnvel grómtekin. Vondir menn eru ein þvagá, sem hann hreinsar þessi sín kér med, svo þau verdi hæf til þjónustugjørdarinnar, og setur þau svo aptur inn í Guds hús, nær þau eru hrein ordin, en þvøgunni kastar hann í burt, ad hún verdi fótum trodin. Gud leyfir ad þeir ed hann óttast, verdi ástundum nidurþryktir, en aldrei undirþryktir; sá sem fæst vid einn gudhræddan mann, þad er svo sem berji hann einn klett med vendi, vøndurinn slitnar, en kletturinn verdur hinn sami; eins og sá er vill kæfa eldinn med olíu, hún fortærist, en eldurinn logar þess gladar; þad er eins og ad binda Samson med streingjum, þeir hrucku í sundur eins og hørþrádur, er hann rétti sig, Júd. 16. Samson hélt sínum mikla styrk, allt þar til skjækjan feck rakad hans hár af; Guds børn eru ósigrandi, allt svo leingi þau halda sér vid Drottinn Jesúm, hvør ad er safnadarins høfud, Eph. 5; en þegar þeim verdur þad, ad taka hina slárádu Dalila, verøldina, í fadm sér, þá missa þau allt sitt afl; hún stíngur þeirra augu út og gjørir þá Philistæis, þad er Satans børnum, ad herfángi, já, ad spotti og athlátri, nema menn dansi eptir þeirra pípu, og er þá daudinn vís, nema menn deydi sjálfa sig ad nýu eins og Samson, Júd. 16, þad er, drepi hinn gamla Adam med hans girndum og tilhneigíngum, og burtkasti fýsn augnanna og drambsømu líferni, ad menn verdi heilskygnir aptur og sjáum ljósid í hans ljósi, er oss hefir fyrir sinn dauda sett til arfskiptis heilagra í ljósinu, Kol. 1. Svo er nú gudræknin á sig komin, og svo er hún þørf og nytsamlig, já, ómissandi í þessu lifi, en þó gagnar hún hvad mest í daudanum, því hann verdur þeim inngángur til lífsins, er Gud óttast, til ad medtaka þar fyrirheit eptirkomandi aldar. Sá sem hefir í lífinu tamid sér réttvísina vid náúngan, og óttann og elskuna á Gudi, hann fagnar daudanum, og segir gladur med Símeóni: nú láttu, Drottinn! þjón þinn í fridi fara, eptir ordi þínu; því eins og Símeón hafdi andsvar feingid af heiløgum Anda, ad hann skyldi eigi daudan sjá, nema hann sæi ádur Krist

Drottins, svo bera og þessir jafnan med sér vitnisburd heilags Anda í sínu hjarta, ad þeir séu Guds børn, Róm. 8, nær sem þau leysast í burt hédan. Hvørnin kann svoddann einn Guds ástvinur daudanum ad kvída? Daudinn er ad sønnu hrædiligur, því hann er verdlaun syndarinnar, Róm. 6; en hvørjum er hann hrædiligur? þeim sem ecki eru heiminum daudir, en ecki þeim, hvørra líf Kristur er, en daudan kalla þeir sinn ábata, Phil. 1. Daudinn er oss syndugum mønnum eins og myrkrid er børnunum, þau óttast þad þess-vegna, ad þau ætla í því muni búa nockurskonar vodi; og sérdeilis þau, sem heimskir menn leggja í vana sinn ad fæla med grílum og ófreskjum; svo er daudinn, af því menn heyra svo mikid um hans grimmleika talad, því kvída menn svo fyrir hønum, og veit þó enginn hvad mikill hann er; hvør veit hvørt menn finna meir til í daudanum, enn í fædíngunni? þetta man enginn; enginn er heldur aptur kominn til ad segja oss hitt. Þar er varla nockur svo lítilfjørlig tilhneigíng, ad hún ecki forsmái daudan; heiptræknin aktar daudan ad engu; þad sýnir oss þeirra dæmi, er selja sitt líf fyrir líf óvina sinna; hvad margur hefir dáid fyrir ást kvenna, sem er hégómi í sjálfu sér. Sýrach kénnir oss, ad hønum sem ámóti geingur, þyki daudinn sætur; ótti fyrir vanvirdu nockurri, gjørir daudan léttan; medaumkanin gjørir hid sama. Þega Ottó keisari vildi heldur taka lífid af sjálfum sér, enn ad láta stráheggva lid sitt nidur med sverdseggjum, þá vóru margir af hans fylgjurum, er alleina af medaumkan løgdu hendur á sjálfa sig; en ef hégóminn virdir daudan svo lítils, hvad léttur mun hann þá vera þeim, sem fara í fridi hédan, og vita ad hann er inngángur til lífsins? Ritníngin talar um daudan, svo sem endurlausn af fángelsi; allur Ísrael sá Aron leysast, segir Núm. 20 Kap.; eg girnist ad leysast hédan og vera med Kristó, hvad miklu betra er, segir Páll, Phil. 1. Svo þykir og øllum þeim, er heimurinn er krossfestur vegna Krists, og þeir heiminum, Gal. 6; þeir andvarpa med Pauló og segja: æ, eg syndugur madur! hvør mun leysa mig frá þessum daudliga líkhama? Róm. 7; óttast því ei ad deya, kristinn madur, heldur ad deya illa, þad mun þér til eylífs gagna. Þad er gott daudan ad óttast, til þess ad fordast þad, med hvørju vér forþénum hinn eylífa dauda. Tímanligur daudi er ecki í sjálfum sér ógnarligur, nema vér segja viljum, ad þad sé illt ad sleppa úr fángelsi, úr þrældómi, úr sjóvolki; því hvad er þetta líf annad? Þad er hrædiligt sem eptir hann kémur, ef ødruvísi fer enn vel. Þad er vitanligt, ad daudinn er Guds børnum inngángur til eylífrar sælu; og því skylda eg þá ei vilja gánga eitt sinn í bardaga til ad vinna heilt konúngsríki? En þeim er tapast, verdur hann leid til eylífra kvala. Nú veit eg ad þjófurinn hræddist ecki stigan, sem liggur upp í gálgan, en snøruna hræddist hann; svo er þad og dárligt fyrir þann, sem hefir leitad eptir helvíti alla æfi sína, ad hann skuli hinn tímanliga dauda hrædast, og ecki miklu heldur hinn eylífa, sem á eptir fylgir; hann mætti óska og feginn verda, ad helsóttin og fjørbrotin mættu vara um alla eylífd, ef hann mætti þar med sleppa frá hinum eylífa eldi, sem fyrirbúinn er Djøflinum og øllum hans einglum, Matth. 25, því þar mun betur bíta. Þar fyrir, ó þú syndugur madur! nær þú sér hinn nakta og vilt ei klæda hann, hinn svánga og vilt ecki metta hann, og hinn þyrsta og vilt ei géfa hønum ad drecka, já, nær þú sér óvin þinn húngra edur þyrsta, og vilt ecki géfa hønum ad eta edur drecka; nær hinn voldugi og hinn vesæli standa bádir

fyrir dómi þínum, nær þú átt ad vandlæta í Guds stad, edur hjálpa hinum naudstadda til réttarins, nær reidin tekur þig, nær lostinn blindar þig, nær ágirndin kvelur þig, nær øfundin freistar þín, og í einu ordi ad segja, nær Djøfullinn, holdid og heimurinn vilja locka þig til ad styggja þinn Gud, lát þá daudan vera þér ógnarligan; áminda þér hann þá svo sem einn skélfiligan helvítisár, þann er búinn sé til ad gleipa sálu þína og færa í eylífar píslir; lát sem hann fyrir dyrunum standi, og eigi ad heimta þig undir hins volduga Guds dóm, til ad gjøra reikníng fyrir þad, er þú ætlar samstundis ad fremja. Þannin skulu menn daudan hrædast, og hann ed svo gjørir, og temur sér þetta hugarfar, og lifir þareptir í Gudsótta og trúnni á Kristum, hann þarf ei ad kvída, hann mun med Simeóni daudanum fagna, hann mun í fridi burtu leysast og deya réttlátra manna dauda. Hvad oss øllum, já, øllum sínum børnum, hvar helst þau eru um heiminn, unni og veiti, Gud fridarins, Gud fagnadarins og Gud lífsins og daudans, fyrir sinn eingétinn Son Jesúm Christum amen!

*) Fyrsta Sunnudag í Níu-vikna-føstu.

Gudspjallid, Matth. 20 Kap.

Í þann tíma; sagdi Jesús til sinna lærisveina þessa eptirlíking: himnaríki er líkt einum húsfødur, sem útgéck snemma morguns verkamenn ad leigja í sinn víngard. En ad gjørdum samníngi vid verkamennina ad dagligu peníngsgjaldi, sendi hann þá í sinn víngard. Og nærri þridju stundu géck hann út og leit adra idjulausa standa á torginu, og sagdi til þeirra: farid þér og svo í víngardinn, og hvad réttvíst er, mun eg géfa ydur; og þeir geingu burt þángad. Og hann geck enn út aptur um sjøttu og níundu stund, og gjørdi slíkt hid sama. Nærri elleftu stundu géck hann út, og fann enn adra standa idjulausa, og sagdi til þeirra: hvarfyrir standid þér hér allan dag idjulausir? þeir søgdu til hans: þvíad enginn hefir leigt oss. Hann segir til þeirra: farid þér og í minn víngard, og hvad réttvíst er, skulud þér fá. En þá kvøld var komid, sagdi herrann víngardsins til síns rádsmanns: kalla þú verkmennina, og gjald þeim verkkaupid, og tak til frá hinum seinnustu allt til hinna fyrstu. Þá komu þeir, sem nærri elleftu stundu leigdir voru, og medtók hvør þeirra sinn peníng; en hinir sem fyrstir komu, þeir þeinktu ad þeir mundu fá meira; en hvør þeirra medtók sinn peníng. Og þá er þeir høfdu hann medtekid, møgludu þeir ámóti húsfødurnum, og søgdu: þessir enir seinustu hafa eina stund

*) Gudspjallid á 6ta Sunnudag eptir Þrettánda, er sjáldan innfellur, ásamt prédikuninni, sem þar til hlýdir, má lesa þann 26ta Sunnudag eptir Trinitatis.

erfidad, og þú gjørdir þá jafna vid oss, sem borid høfum hita og þunga dagsins. En hann svaradi og sagdi til eins þeirra: vinur! eigi gjøri eg þér órétt; ertú ecki ásáttur ordinn vid mig um einn peníng? taktú hvad þitt er, og far í burt; en þessum hinum seinasta vil eg gefa svo sem þér. Eda lofast mér ecki ad gjøra af mínu hvad eg vil? eda ertú þarfyrir rángeygdur, þó ad eg sé gódgjarn? Svo verda seinastir hinir fyrstu, og fyrstir hinir seinustu, þvíad margir eru kalladir, en fáir útvaldir.

Exordíum.

Þegar St. Páll, 1 Kor. 2, skírir frá, hvør ad hafi verid atferd sín í kristnibodinu, er hønum var á hendur falid, þá talar hann svo medal annara orda: þegar eg kom til ydar, brædur! þá kom eg ecki med yfirlæti ordanna edur spekinnar, er eg bodadi ydur Evangelium. Þad má vída sjá í heil. Ritníngu, ad Gud hefir ecki viljad láta sín eyrindi vera bundin vid málsnilli mikla. Þegar Móses afsakadi sig fyrir Gudi, frá sendiførinni til Pharaó, taldi hann þad mest til, ad sér væri þúngt um mál, þá svaradi Gud hønum: eg skal vera med munni þínum og kénna þér hvad þú mæla skalt, Exód. 4; vidlíkt féck Jeremías ad heyra, er hann taldist undan ad flytja Guds eyrindi til Jerúsalems manna, og sagdi: ack, Drottinn! eg er úngur og kann ecki ad tala; en Drottinn svaradi: seig ecki, jeg er úngur, heldur til þeirra sem eg sendi þig, skalt þú fara, og þú skalt tala allt hvad eg skipa þér, Jer. 1. Hví mun hinum Almáttuga hafa þóknast ad haga þessu svo? Sjálfur hefir hann manninum munninn géfid, Exód. 4; skyldi hann þá ecki vilja láta brúka gáfur sínar sér til dýrdar og lofs; þar hann engan hlut hefir í náttúrunni forgéfins skapad, aukheldur málfærid, sem er ein med þeim bestu Guds gáfum? Páll kénnir oss ordsøkina hér til med berum ordum, 1 Kor. 1, segjandi: Kristur hefir sendt mig, ecki til ad skíra, heldur til ad prédika, ecki med spakmælum, svo ad krossinn Kristi verdi ecki ad eingu. Hvørnin má krossinn Kristi af spakmælunum nockra nidrun hafa? þad kénnir Páll strax eptir í sama Kap.; því sú ræda um krossinn, segir hann, er heimska þeim sem fyrirfarast, en oss sem hólpnir verdum, kraptur Guds. Enginn hlutur er svo foraktanligur fyrir heiminum, svo sem Kristí kross, svo ad þá sem hann á herdum bera, kallar Postulinn afrak og hreinsun veraldar; eckert er þó kroptugra medal, til ad draga synduga menn til himnaríkis heldur enn hann. Áfreksverk hefir alldrei þvílíkt unnid verid, hvorki á himnum né undir himninum, svo sem þad, er Jesús Guds Sonur vann á krossinum, þegar hann forlíkadi heiminn vid Gud, en nidurbraut Djøfulsins ríki, og tók herleidínguna ad herfángi. Þetta sitt sigurmerki hefir hann fengid sínum stridsmønnum, ad þeir beri þad fyrir hertoga sínum, í hans bardøgum hér á jørdunni. Skyldi nú svo dýrmætur hlutur hafa sitt ágjæti af mannligri speki edur málsnilli, þá væri hønum þad ecki lítid nidurdrep, hins og annars vegna, ad þad má satt um oss játa, sem Páll en aptur segir: ad vér erum ecki margir skynsamir eptir holdinu, 1 Kor. 1; ecki margir gøfugir, en hjá Gudi er eckert manngreinarálit, Act. 10, hann þeckir best sína; hann hefir fáfródum látid í fáfrædi undirvísa, svo hann gjordi þá hyggna; en þad er þó sú fákjænska, sem er allri mannligri vitsku ædri, 1 Kor. 1; hann hefir med hinu sama fáfrædi leidt þá hyggnu til Guds ríkis, sem hafa viljad fylgja rádum Páls ad verda heimskir, svo þeir vitrir yrdu. Þad sé eg á Nicódemó, Jóh. 3, hvørn Jesús høndladi med svo sem annan brjóstmylkíng, jafnvel þótt hann væri meistari í Israel; og ecki hefir þetta einasta verid adferd St. Páls, heldur og annara Kristí Postula, hvørjir í þessu hafa fylgt dæmi síns Meistara; því jafnvel þótt ad allvída meigi rekja spor hans guddómliga visdóms, þá eru þess og mørg dæmi, hvørnin hann tekid hefir líkíngar af almenniligum hlutum, til ad kénna fáfródum Guds gøtu, til þess ad hinn heimugligi kraptur Guds speki, sem í hønum bjó, mætti samfara verda þeim hlutum er þeir best þecktu, og dagliga fyrir augum sáu, er skyldi án afláts minna þá á þau lífsins ord, sem framflutu af hans blessada munni. Til dæmis hérum, vil eg taka hina føgru eptirlíking, er stendur í þessu h. Evangélió, út úr hvørri margur veraldarvitríngur hefir rángar

meiníngar spunnid; eg vil med fám ordum tala nockud framar fyrir ydar kjærleika um hennar réttan skilníng, þad framast eg veit af Guds-ordi, og þar med hugleida: hvørnin vér eigum ad skicka oss í Guds víngardi, svo os verdi ecki þadan med ósæmd í burtu vísad. Jesú! þú blessada víntré, á hvørju vér innplantadir erum, send oss þinn Anda, sá ed leidi oss í allan sannleika, og kenn oss réttan skilníng þinna h. orda, amen!

Utleggíngi.

Allt frá upphafi mannsins skøpunar og inn til þessa dags hefir Drottinn útgeingid, til ad leigja verkamenn í sinn víngard, og enn nú gjørir hann þad med ydranar og syndanna fyrirgéfníngar prédikun. Rødd Hrópandans heyrist ennnú í eydimørku veraldar þessarar hjá oss, segjandi: gjørid verduga ávørtu ydraninni, øxin er sett til rótar trjánna; hvørt þad tré sem ecki ber gódan ávøxt mun upphøggvast og í eld kastast, Matth. 3. Húsfadirinn hefir leigt verkamenn í sinn víngard, en ecki letíngja; þar á Guds eyrindi ad gjøra, um hvørt Jeremías svo segir, Jer. 48, ad bølvadur skuli sá vera, sem verk Drottins gjørir svikfamliga. Enginn hefir sig sjálfur leigdan í þenna víngard; þad er sannkvedid hérum, sem Esajas talar undir persónu Guds, Es. 65: eg er fundinn af þeim sem ecki leitudu ad mér; og mætti þad stór fásinna vera, hvør sem þar rétt ad hygdi, þar vér svo fundnir erum, og í hans víngard, þad er í ríki Guds Sonar settir, ad láta sýslanir þessa heims vefjast svo fyrir sér, ad menn þeinki annadhvørt ecki á Guds verk, edur og gjøra þad med hángandi hendi; þarfara væri þeim ad aldrei hefdu þeir leigdir verid, og stædu ennnú á torginu idjulausir; því svo segir Endurlausnarinn hjá Lúk. 10, um þá er ecki vildu medtaka Guds ríki: eg segi ydur, ad Sódómæ mun bæriligra vera á þeim degi heldur enn þeirri borg. Hvílíkt er þetta br. m.? Húsbóndinn er útgeinginn ad leita þrælsins, konúngurinn ad bjóda honum, sem hafdi burtu hlaupid, hinn alleina Ríki hinum allsþurfanda, dómarinn útlaganum, brúdguminn henni, sem drýgt hafdi hóranir med mørgum elskuga, og hann sem oss hefir elskad í Jesú Kristó, þegar vér vorum hans óvinir, Róm. 5, oss sem ad elskudum heim þenna, og þad sem í hønum er, fýsn augnanna og drambsamt líferni, 1 Jóh. 2. Þess getur Jóhannes, 1 Jóh. 4: í því er kjærleikurinn, ecki ad vér elskudum Gud, heldur ad hann elskadi oss, og sendi Son sinn til forlíkunar fyrir syndir vorar; þó fæst hin auma manneskja svo litid um þá idju, er henni bodin er í Guds víngardi, eins og menn væru þángad leigdir til ad bada í rósum, og ecki til ad bera hita og þúnga dagsins; hefir þá Jesús sveist blódinu, Lúk. 22, til þess ad vér skyldum í syndarinnar eptirlæti lifa? hefir hann vínpressuna trodid, Es. 65, til þess ad vér skyldum færa sér vínber? hefir hann litad sinn kyrtil í víni, og sinn møttul í vínberja blódi, Gén. 49, til þess ad syndarinn blód sáttmálans almenniligt haldi? Hebr. 10, hefir hann þarfyrir afdruckid hinn fleytifulla kaleik Guds reidi, ad vér skulum sitja ad heimbodi hinnar vondu Babýlon, af hvørrar hórdómsvíni ad þjódirnar druknar eru? Opinb. 18. Fjærri sé því! St. Páll kénnir oss þad lángtum ødruvísi, Eph. 2, er hann segir: vér erum ný skepna í Kristó, til ad gjøra gódverk þau, er Gud hefir tilbúid, ad vér gaungum í þeim; en hvør eru þau verk er hann tilbúid hefir, eda hvílík idja er oss ætlud í hans víngardi? þad telur Páll upp, Gal. 5: kjærleiki, føgnudur, fridur, þolinmædi, gódgirni, gjæska, trú, hógværd, sparneytni. En

mér er spurn; mun brúdguminn plocka mørg þvílík ber, þegar hann inngengur í aldingardinn til ad skemta sér þar med henni, sem hans hjarta elskar? Eg er hræddur um, ad þad farnist ecki betur sumum af trjánum, heldur enn eykinni sem Frelsarinn bølvadi, þegar hann fann engan ávøxt á henni, Matth. 21, nema midur sé, því hún bar enga; en eg hygg því verr, ad finnast muni þeir ed beri ílla eina. Gud klagadi Jerúsalem ad hún beri súr vínber og villi-vínvidi, Es. 9; en þess væri ad óska, ad ecki yrdi sagt til kristninnar, svo sem hún nú tekur til ad gjørast, eins og til Jerúsalem fordum: Samaría hefir ecki ad helmíngi syndgad sem þú, þú hefir margfjølgad þínar misgjørdir meir enn þær, og þú hefir réttlætt þínar systur med þínum svívirdíngum, Ezech. 16 Førum eigi villir vega, br. m., og þenkjum ecki ad vér munum því alleina fyrirhlýta, ad vér leigdir séum, þad væri hálfu verra, enn ad segja: Abraham høfum vér fyrir fødur, en gjøra þó engin Abrahams verk, Jóh. 8. Vér erum ad sønnu leigdir, vér erum skírdir, vér erum Kristó í skírninni innplantadir, en hann segir, Jóh. 15: eg er hid sanna víntré, og minn Fadir er akurmadurinn; hvørn þann kvist á mér, sem ecki ber ávøxt, mun hann burt taka. Hann segir og ecki: hvør sem mér er einusinni innplantadur, heldur hvør sem blífur í mér, og eg í hønum, hann ber mikin ávøxt, því án mín gétid þér eckert gjørt, en ef nockur blífur ecki í mér, hann er útkastadur eins og vínkvistur, og uppþornadur, og þeir samansafna þeim og í eld kasta, og þeir munu brenna. Adur enn Adam féll frá Gudi, þá var hann af hønum settur í einn aldingard, hvørn hann skipadi hønum ad yrkja, Gén. 2; og fyrst því var svo háttad í heilagleikans standi, þá er líkligt, ad Gud muni eigi vilja láta þad nú ødruvísi vera í sínum víngardi, þar vér erum syndarinnar vegna, undir þad løgmál skyldir, ad neyta vors brauds í sveita vors andlitis, og næra oss med erfidi af jørdunni alla vora lífdaga, Gén. 3. En ef þad á svo ad vera í þeim útréttíngum, sem vér nærum á þetta líkamliga líf, hvad miklu framar mun þad skyldt í voru sáluhjálpar eyrindi. Vér høfum allir stórt pund af Gudi medtekid, enginn þarf meira med enn hønum tiltrúad er; nockrir hafa audlegd veraldar þessarar, sumir embætti, nockrir vitsku og speki, og sumir afl og atgjørfi líkamans. Af øllu þessu byrjar reikníngskap ad standa; en hvørnin fórst honum þad, er bar sitt pund fram ávaxtarlaust, hvørt ed hann hafdi í jørdu grafid? hann fékk þann dóm, ad þeir skyldu kasta hinum ónýta þjón í hin ytstu myrkur, hvar vera mundi óp og tannagnístran, Matth. 25. Hvad mun þá verda um hann, sem ecki einasta skilar ávaxtarlausu pundi sínu, heldur leggur þad á Satans bord, til ad uppbyggja þar med hans ríki? lítt gagnar hønum ad vera leigdur í Guds víngard, því hans idja er sú eina þar inni, ad gjøra Krists kyrkju ad Belíals krambúd, líkar þeim, er Gud talar um, Ez. 16: þú hefir tekid mitt gull og mitt silfur, sem ad eg gaf þér, og gjørt þér mannslíkan af, til ad hórast med. Hinn ónýti þjón sagdi vid húsfødurinn: medtak hvad þitt er, en húsfadirinn mun vid hinn vonda þjón aptur segja: tak hvad þitt er, sem er fordæmíng daudans, gack í burtu frá mér í eylífan eld, sem fyrirbúinn er Djøflinum og øllum hans árum, Matth. 25. Dragi því enginn sjálfan sig á tálar, edur ætli þad, ad í Drottins víngardi sé eckert, edur íllt ad gjøra. Húsfadirinn hefdi ecki átalid þá, sem allan dagin stódu idjulausir á torginu, hefdi því eins háttad verid í hans víngardi; þar fyrir er þad ecki nóg ad leggja høndina á

plógin, en líta apur; því sá ed það gjørir, hann er ecki hæfur til Gudsríkis; en þótt það sé sjálfsøgd skylda vor ad erfida í Guds víngardi, svo mikid sem vér berum mátt og megn til, þá veri enginn svo blindur, ad hann ætli ad hann hafi til skuldar ad reikna hjá Gudi; ad sønnu segir Páll, Róm. 10: ad sá sem gjørir hvad løgmálsins er, hann lifi í því, og það sama segir sjálft løgmálid. Hvør eru þá launin, ef menn skulu tala eptir Guds réttlæti? ecki annad, enn hann lifa skuli, og ecki deya, Levit. 18. Vér heyrum ecki, ad vorum fyrstu foreldrum hafi heitid verid launum nockrum, þótt þau vardveittu Guds bodord; en ef þau bryti það, áttu þau dauda ad deya; svo kunna vor gódverk alldrei neitt ad forþéna af Gudi; það kénnir oss Endurlausnarinn, Lúk. 17, segjandi: er þar nockur af ydur, sem hefir einn þræl, er plægir, edur heldur hjørd á beit, ad hann segi til hans, strax sem hann gengur inn af akrinum: kom híngad og sit til bords? en mun hann ecki segja hønum: bú til það eg snædi, gyrd þig og þjóna mér, þar til eg hefi etid og druckid, sídan skaltú eta og drecka. Mun hann þacka þeim þræl fyrir, ad hann gjørdi hvad hønum skickad var? eg meina nei. Svo og þér, þegar þér gjørt hafid allt hvad ydur bodid er, þá segid: vér erum ónýtir þjónir, því vér gjørdum hvad vér áttum ad gjøra. Svo hafa gódverkin engin verdlaun eptir réttinum, en hinum vondu tilheyrir straff ad réttu. Gódverkin eru jafnan skylda; en hin vondu eru afgjørd ámóti skyldunni. Hin bestu gódverk forþéna eckert, því það er eins og ad betala skuld sína; en hid minsta afbrot vinnur til reidi, því þá vantar svo mikid til skuldalukníngar; þess getur Jakob Postuli, 2 Kap.: sá sem heldur allt løgmálid, en verdur brotligur í einu bodordi, hann er sekur vid øll. Ad sønnu stendur hér í eptirlíkíngunni, ad húsfadirinn hafi gjørt samníng vid verkamennina, um einn peníng; en ecki er það svo ad skilja, br. m.! svo sem þegar madur semur vid mann, heldur talar Drottinn þetta ad mannligum plagsid. Peníngur þessi er Jesús Kristur, hinn sanni Israels sikill, med hvørjum férnirnar leystar vóru frá líflátinu á gamla Testamentisins døgum, en syndugar sálir fyrir Jesúm Christum frá eylífum dauda. En samníngurinn skédi í øndverdu vid vora fyrstu foreldra eptir fallid, þegar Gud af einskjærri nád og miskun sinni hét því, ad kvinnunnar sædi skyldi í sundurmerja høggormsins høfud, Gén. 3. Hann verdur ítrekadur svo opt sem vér heyrum af Guds ordi, ad vér séum af nád hélpnir vordnir, og ecki af verkunum, Eph. 2. Ad Gud hafi eptir miskun sinni gjørt oss hjálpliga, en ecki af verkunum, sem vér gjørdum, Tít. 3; þegar oss sagt verdur, ad hvør sem á Jesú nafn trúir, skuli ecki fyrirfarast, heldur hafa eylíft líf, Jóh. 3; og þessi samníngur hefir einn og hinn sami verid frá hinu fyrsta fyrirheiti, og mun verda allt til veraldarinnar enda vid alla þá, er forláta sig uppá Sonarins forþénustu med hreinni trú, því Jesú þessum bera allir spámenn vitni, ad í hans nafni fái þeir allir syndanna fyrirgéfníng, sem á hann trúa, Post. gb. 10, og er hér af audsært, ad þetta er enginn almenniligur samníngur, heldur líkt því, þegar einn gódur og rádvandur madur heitir nockrum einhvørju gódu án allrar verdskuldunar; þá reiknar hann sig skyldugan það ad halda, uppá það ad hans ord bregdist ecki; og ef ad finnast kann einhvør svo lyndur ámedal vor, sem vondir erum, hvad miklu framar mun Gud, sem er alleina gódur, vera bundinn vid sín loford, Lúk. 11, þar hans ord forgánga aldrei, þótt himin og jørd forgángi, Lúk. 21; hvar fyrir enginn kann út af þessu

Lausnarans ordatiltæki ad reikna til nockurrar verdskuldunar hjá Gudi, heldur blífur hid sama, sem Páll segir, Róm. 3, ad allur heimurinn verdi løgfallinn fyrir hønum. Og svo sem þad, ad þeir sem komu um sjøttu, níundu og elleftu stund, fengu af nád þad þeir fengu; svo er og samníngurinn vid þá fyrstu af einskjærri nád gjørdur, því sjálfrádur var Herrann ad láta sinn víngard audan liggja, nema hans gjæska hefdi knúd hann til ad leita eptir þeim, er hann mætti hjálpa. Eg veit ad nockrir hafa steytt sig á þeim ordum, er skrifar Jakob Postuli, 2 Kap. og þannin hljóda: sér þú ecki ad trúin hefir samverkad hans verkum, og trúin er af verkunum til lykta leidd, og skriftinn er uppfyld, er segir: Abraham trúdi Gudi, og þad vard hønum til réttlætis reiknad; sjáid þér þar fyrir, ad madurinn réttlætist af verkunum, og ecki af trúnni alleina. Þetta hefir nockrum þótt gagnstædt því, er bædi St. Páll, og øll h. Ritníng med einu hljódi vottar, sem er þeirrar meiníngar, ad madurinn verdi af trúnni hólpinn, og ecki af verkunum, Róm. 4; en þess er gjætandi, hvør ad sé meiníng Jakobs í þessum pistli; hann átti ordastad vid þá er héldu sig vel kristna, ef þeir trydu á Gud, og játudu hann einn ad vera eins og Djøflarnir, er auglýstu ecki trú sína med kristiligum verkum; þad birta þessi ord, er standa skømmu ádur í sama kapitula; ef bródir edur systir eru nakin, og skortir dagliga næríngu, en einhvør ydar segir; farid í fridi, vermid ydur og mettist, en géfid þeim þó eigi þad líkamanum er þarfligt, hvad gagnar þad? svo er trúin, ef hún hefir eigi verkin, hún er daud fyrir sjálfa sig. Hér gjørir Jakob bert fyrir mønnum hvad hann meinar; svo sem þad er ecki miskun ad segja: verm þig og mettast; svo er þad og ecki heldur trú, ad segja: eg trúi á Gud og hans Son, en afneita Gudi med verkunum aptur ámót; svo sem þad er eckért miskunarverk ad géfa allar sínar eigur fátækum, en hafa þó ecki kjærleikan, 1 Kor. 13; svo forþéna og eigi heldur verkinn neitt í sjálfu sér; vilji eg segja, ad verkinn vinni til nockurs hjá Gudi, þá vil eg og segja, ad efnid í einum smídisgrip forþéni laun, af því hann er vel gjørdur, en svo sem hann kunni ecki ad gjøra sig fyrir utan hagleik mannsins, svo hafa og verkin allt sitt ágjæti af trúnni, sem er Guds verk í manninum, Jóh. 6. Segid mér þá, hvar er þeirra verdskuldan? trúin samverkar verkunum, segir Jakob; eg játa þad, því án hennar væru þau synd, Róm. 14; hún verkar þad med þeim, ad þau syndlaus reiknast, forþénar þó eckért. Trúin fullkomnast af verkunum; menn sjá, ad einn er sterkur, af því, ad hann kann ad lypta miklu, annars vissi einginn þad hann sterkur væri; ljósid þeckist ad vera ljós af birtunni. Abraham audsýndi sig ad vera trúadan, af því hann gjørdi hvad Gud baud hønum; þannin fullkomnast trúin af verkunum, en ecki ødruvísi, nema einhvør vildi segja, ad verkin væri partur af trúarinnar veru, og væri þad eins og ad segja, ad þad væri manninum verubligt ad gánga og standa. Hitinn fylgir eldinum, harkan jarninu, birtan sólunni; þó er hvørki hitinn eldur, né harkan jarn, né birtan sól, eigi heldur eru verkin trú, þó þau fylgi trúnni, og ecki réttlæta þau, þó þau framkomi af þeim sem réttlátur reiknast fyrir trúna. Abraham trúdi Gudi, og þad var hønum til réttlætis reiknad, segir Jakob; en eckért gott verk gétur Skriftin um, Gén. 15, þegar Gud matti hans trú svo mikils, heldur alleina um þad, ad hann hafi Gudi trúad til þess, ad hans sædi skyldi verda svo sem stjørnur himins, en Jakob tekur þád saman vid hans trúarverk, þegar hann vildi offra syni

sínum, Gén. 22, til ad styrkja þar med sína meiníngu, sem er sú, ad trúin sé daud án verkanna, af verkunum réttlætist madur, og ecki af trúnni alleina. Um auglýsíngu trúarinnar talar Jakob hér, og ecki um sjálfa trúna, um trúarjátnínguna fyrir mønnum, og ecki um trúarinnar krapt fyrir Gudi; þad kénna mér hans eigin ord í sama kapitula: sýn mér þína trú af verkunum. Og ad þér vitid, br. m.! ad þetta er meir enn hégómi einn, þá merkir þetta ord ad réttlæta, í h. Ritníngu optast ecki annad enn: ad auglýsa sig edur adra réttláta ad vera. Þú hefir réttlætt þínar systur med þínum svívirdíngum, segir Drottinn um Jerúsalem, Ez. 16; hvørnin kunni hún ad réttlæta, sem sjálf var øllum skømmum vafin? en þad kunni hún ad gjøra, ad sýna ad hún væri sér réttlátari. Ad þú réttlætist í þínum ordum, þegar þú dæmist, segir Davíd um Gud, Ps. 51; hvør vill Gud réttlæta? sem sjálfur er alleina réttlátur; en ad birta hans réttlæti fyrir mønnum, þad kunna menn ad gjøra. Tollheimtumennirnir réttlættu Gud, er þeir skírdir vóru med skírn Jóhannis, Lúk. 7; hvørnin gátu þeir Gud réttlætt, syndugir menn og framar ødrum løstum og lýtum hladnir? en ad þeckja og opinbera réttlæti Guds, þad var þeirra skylda. Jakob segir: madurinn réttlætist af verkunum; en hvørnin kann madur ad réttlætast af því sem er eins og nidurlagsfat, Es. 64, af því sem er synd, Róm. 14, af því sem er skylduverk ónýtra þjóna, Lúk. 17; en þess eru verkin umkomin ad auglýsa, ad Gud býr í manninum fyrir trúna, ad trú mannsins er krøptug fyrir kjærleikan, ad þad sé lifandi og ecki daud trú, hvør ed stjórnist af h. Anda til gódra verka, eptir bodi vors Endurlausnara, Matth. 5: svo lýsi ydar ljós fyrir mønnum, ad þeir dýrki ydar Fødur, sem á himnum er. Nú er þessu svo varid, br. m.! ad einginn hefir til neinnar skuldar ad telja hjá Gudi, og þad er þad Endurlausnarinn hér segir í eptirlíkíngunni undir persónu húsfødursins: vinur, eigi gjøri eg þér órétt, 2c. Fyrst einginn hefir af Gudi neitt forskuldad, er þad þá ecki nógu stór nád, ad hann hefir alla leigt í sinn víngard, þad er, alla kallad til ydranar og syndanna fyrirgéfníngar; en þótt adrir beri þar hita og þúnga dagsins, og séu strax ad morgni kalladir, munu þeir mega líta raungu auga til þess, þótt hann sem um eingan hlut er nockrum skyldugur, þótt hann, segi eg, miskuni einhvørjum á daudastundinni? Mun Samúel mega sjá ofsjónum yfir Paulo? Jeremías yfir Tollheimtumanninum Matthæo? Matth. 9. Jósías yfir Manassi? Baptista yfir Tító og Tímótheó, edur þessir allir yfir ræníngjanum á krossinum? Lúk. 22. Fjærri sé því, Gudi er í sjálfs valdi ad láta hvørn einn hafa svo mikid fyrir himnaríki, sem hønum þóknast, því allir medtaka af nád og ecki af verdskuldan; og þó einn sveittist blódinu í Guds víngardi frá því fyrsta hann hefir vit á og til þess hann gjæfi øndina upp, þá hefir hann ecki med verkunum meira forþénad af himnaríki, heldur enn hinn sem í andlátinu var kalladur; því ámilli hins eylífa, sem er Guds ríki, og þess er enda tekur, sem eru daudligra manna verk, er eingin jøfnudur, svo eitt megi med ødru kaupast ad réttum sølum. Svo vill nú Drottinn hafa sýnt, ad hinir fyrstu verdi hinir sídustu, þegar menn vilja gánga í rétt vid Gud og møgla vid húsfødurinn, og sídastir hinir fyrstu, þegar hann vill nádugur vera, þeim sem hann er nádugur, Róm. 9, og er þó ecki hér fyrir nockurt manngreinarálit hjá Gudi, því margir eru kalladir, en fáir

útvaldir; Balaam, Sál, Achab, Júdas, og adrir miklu fleiri, þeir voru kalladir, en þeir breyttu eptir fødur sínum, og stódu ecki í sannleikanum, Jóh. 8. Gud hefur ecki sagt þeim sem kalladir eru, heldur þeim sem er trúr allt til enda, vil eg géfa kórónu lífsins, Opinb. 2; útvalníngin er ad sønnu altíd viss hjá Gudi, því hann hefir útvalid þá sem hann veit í kølluninni stødugir standa munu, en eingan hefir hann kallad med þeim skilmála, ad hann skyldi eigi kunna frá ad falla, en vér erum ecki vissir um vora útvalníngu med ødru móti enn því, ad svo lengi sem trúin er í oss krøptug fyrir kjærleikan, Gal. 5; svo lengi erum vér Gudsbørn, og því rædur Pétur rétt, 2 Pistl. 1, talandi um trúna og hennar ávexti: fremjid í trú ydar dygdina, í dygdinni vitskuna, í vitskunni sparsemina, í sparseminni þolinmædina, í þolinmædinni gudræknina, í gudrækninni bródurligan kjærleika, í kjærleikanum elskuna, því nær þetta er hjá ydur, og yfirgnæsir, þá gjørir þad ydur ecki idjulausa, edur forgéfins erfidandi, til þeckíngar Drottins vors Jesú Kristí; því hvørjum sem þetta eigi fylgir, hann er blindur, og leitar ad veginum med hendinni, gleymandi því, ad hann er af gømlum syndum hreinsadur; þar fyrir kostid kapps um, brædur! ad gjøra ydar kallan og ydar útvalníngu vissa, því nær þér þetta gjørid, munud þér aldrei falla. Med svoddan móti, en eingu ødru, verdum vér vissir um útvalníngu vora, þar fyrir hefir og Gud vísad oss í sinn víngard til ad erfida, en ecki í heimin til ad rannsaka sitt leyndarrád; en svo menn best viti hvørnin þad saman hángir, þá segir Páll þad med fám ordum, Róm. 8, á þennan hátt: hvørja hann ádur þeckti, þá hefir hann fyrirhugad, hvørja hann fyrirhugad hefir, þá hefir hann kallad, en hvørja hann kallad hefir, þá hefir hann réttlætt, en hvørja hann réttlætt hefir, þá hefir hann dýrdliga gjørt. Hvørrar dýrdar og eylífrar farsældar oss unni ad njóta um eylífar aldir Gud ríkur af nád fyrir sinn eingétinn Son Jesúm Christum, og sendi þar til sinn h. Anda, amen!

Annann Sunnudag í Níu-vikna-føstu.

Gudspjallid, Lúk. 8 Kap.

Í þann tíma; þá ed margt fólk var samankomid, og þad dreif til hans úr stødunum, sagdi hann í eptirlíkíngu: sá géck út sem sádi, ad sá sædi sínu; og þá hann sádi, féll sumt utan hjá veginum, vard fótum trodid, og fuglar loptsins átu þad. Og sumt féll á hellu, og nær ed þad spratt upp, visnadi þad, af því ad þad hafdi eigi vøkvan. Og sumt féll ámedal þyrna, og þyrnirnir spruttu upp med og kjæfdu þad nidur. Og sumt féll í góda jørd, og þad vóx upp og bar hundradfaldan ávøxt. Þá ed hann sagdi þetta, kalladi hann: hvør eyru hefir ad heyra, heyri hann! En hans lærisveinar spurdu hann ad, hvør ed væri þessi eptirlíkíng. En hann sagdi: ydur er unnt ad vita leyndardóma Gudsríkis, en þeim ødrum í eptirlíkíngum, svo ad sjáandi þá sjái þeir eigi, og áheyrandi þá skilji þeir þad eigi; en þessi er eptirlíkíng-

in: sædid er Guds ord; en hinir vid veginn eru þeir sem heyra þad, en eptir þad kémur Djøfullinn og tekur burtu ordid úr þeirra hjørtum, svo ad þeir skuli ecki trúa og verda hjálpligir. En þeir á hellunni eru þeir, sem medtaka ordid med føgnudi, þá þeir heyra þad, og þessir hafa ecki rót, hvørjir um stundarsakir trúa, og á freistíngartímanum falla þeir frá. En þad sem féll á millum þyrnanna, eru þeir, sem þad heyra, og velkjast í sorgum, audæfum og girndum þessara lífdaga, kéfjast og færa eingan ávøxt. En þad sem í góda jørd féll, eru þeir, sem heyra ordid, og behalda því í gódu og sidsømu hjarta, og færa ávøxt í þolinmædi.

Exordium.

Ef þér vardveitid mína setnínga og mín réttindi, sá madur sem þad gjørir, hann skal lifa af því, segir Drottinn, Levít. 18. Réttvíst er þetta løgmál, svo sem allir dómar Drottins, en óbæriligt er þad syndugum mønnum, því hvør er sá ed løgmálid haldid géti? Eingin af øllum Adams nidjum, nema hann einn sem gjørdist bølvan fyrir oss, Gal. 3, er løgmálsins bølvan forþénad høfdum. Bølvadur veri sá sem ecki heldur allt þad sem í løgmálinu stendur, svo hann gjøri þad, segir Móses í Guds umbodi, Devt. 27; þessi kostur var óbæriligur þeim sem ecki géta eitt augnablik syndlaust lifad, og er þad víst ad hinn nádugi Gud hefir ecki sitt h. løgmál útgéfid í þeirri meiníngu, ad nockur mundi þad haldid géta, heldur til þess, ad menn skyldu laga sinn lifnad þar eptir ad svo miklu leiti, sem mannligur kraptur fær orkad, og svo í ødru lægi til þess, ad syndugir menn vita mættu hvad mikid þá brestur á ad uppfylla þad sem løgmálid býdur, svo þad yrdi vor tiptunar-meistari til Christum. Nú þótt ad løgmálid sé strángt, þá hefir hinn gódi Gud látid því altíd fylgja Evangelíum, allt frá því hann útgaf þann fyrsta nádarbodskab, ad kvinnunnar sædi skyldi ísundurmerja høggormsins høfud Gén, 3. Stór var sú nád ad sønnu, og svo stór, ad øll verøldin gétur hana alldrei fullþackad; en svo sem hún er mikil, svo er og mikid þeirra straff, sem hana forsmá. Þegar Israel vildi sig hafa undanþeginn ad tala vid Drottinn í Hóreb, er hann útgaf sitt h. løgmál, Exod. 20, þá sagdi Gud vid Mósen: eg vil uppvekja þeim einn spámann af sínum brædrum eins og þú ert, Devt. 18, og eg vil leggia mín ord í hans munn; hann skal segja þeim allt hvad eg býd hønum, og hvør sem ecki heyrir mín ord, sem hann talar í mínu nafni, af þeim hinum sama vil eg þess krefja. O, vor Gud! vert þú oss nádugur; hvørsu illa er þeim farid, sem Gud vill krefja skuldar sinnar? hønum mun verda í hin ytstu myrkur kastad, og mun ecki þadan útfara, fyrr enn hann hefir borgad hinn sídasta pening, Matth. 18, sem aldrei verdur um alla eylífd. Þótt løgmálid væri bædi strángt og réttvíst, þá géck þó ecki hinn nádugi Gud eptir þeim sektum, sem þad mønnunum á hendur sagdi, vegna þess lausnargjalds, er hann hafdi sjálfur tilbúid oss og fyrirhugad í sínum eingétnum Syni, sem var sú eina bót vid því sári, er Djøfullinn veitti Adam og øllu hans hyski; forsmái hana nockur, þá segir Móses oss í þeim ordum, er eg strax umgat, hvad vid því liggur, sem er, ad Gud muni krefja þess af hendi hins sama. Ef nockur syndgadi ámóti Móses løgum, þá vard þad þó forlíkad í gamla Testamentinu med offrum og fórnfæríngum, í hvørjum ad Kristur var fyrirmyndadur, svo sem Paulus Hebr. 10, vottar, ámedan syndin var undir Guds þolinmædi; en nú þar skugginn er í burtu horfinn, en vér høfum sjálfa hlutina, Róm. 3, þá verdur syndin burttekin med sannri trú á Jesúm Christum. Þetta verdur oss bodid í øllu Guds Evangelío, sem er hid andliga sædid, af hvørju hinn nýi madur gétinn verdur í hjarta voru, um hvørt Frelsarinn talar í þessa dags Evangelío. En þad er grátligt til ad vita, ad þessi nád er svo mørgum frambodin, kénd og prédikud, en svo fáir hafa þess not, sem hér má sjá, fyrir þeirra eigin forsómunar sakir. Vér viljum þetta h. Gudspjall nockud gjørr yfirvega,

og af því hugleida: hvad Drottinn segir um þá fernslags jörd, er tók vid sædinu. O, vor Gud! lát þitt ord, sem í dag verdur ként, falla í góda jörd, svo vér færum þar af ávöxt í þolinmædi. Bænheyr þad, himneski Fadir! fyrir þinn eingétinn Son Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Vor Endurlausnari talar þannin um hina fyrstu tilheyrendur í upphafi Gudspjallsins, ad sumt af sædinu hafi fallid utan hjá veginum og ordid fótum trodid, og fuglar loptsins hafi uppetid þad. Hann leggur þad sjálfur svo út, ad þad séu þeir, sem vid veginn eru, en eptir á komi Djöfullinn og taki ordid úr þeirra hjörtum. Þeir eru vid veginn, segir Jesús, og ecki á veginum. Þad mun valda, ad ordid er Djöflinum svo audsókt í þeirra hjörtu; væru þeir á Guds vegi, mundi þad leingur vefjast fyrir hinum illa óvin ad grafast eptir þessum dýra féssjód. Eg em vegurinn, sannleikurinn og lífid; enginn kémst til Födursins nema í gégnum mig, segir Lausnarinn, Jóh. 14; á þessum vegi sáluhjálparinnar eiga oss Guds h. ord ad leida, annars fálma menn eptir veginum og eru blindir, 2 Pet. 1; en hvörsu má nockur sjá ljósid í hans ljósi, 1 Tím. 6, nema fyrir Christum í hans ljósi, sem er Guds ord, ef menn snúa þar vid bakinu og ecki andlitinu, en horfa allir uppá sinn veg, Esa. 53. Hjá Matth. 7, rædir Frelsarinn um tvenna vegu á þennan hátt: gángid inn um hid þraunga portid, því hid vída port og hinn breidi vegur leidir afvegá til glötunarinnar, og þeir eru margir ed hann gánga. Þessir eru þeir, er vid veginn standa, br. m., á hvörra vegum ad býr sorg og armæda, og þeckja ecki veg fridarins, Esa. 59, hvörra vegur ad er háll, og þeir munu dreifast áfram í þókunni og í henni hrapa, Jer. 23. Lausnarinn segir, ad sædid falli utan hjá veginum; hann meinar akurreinarnar, þad sem í þær fellur vardveitist, því jördin er plægd, og allir varast ad gánga þar um; en þeir sem vid vegin standa í Guds akri, eru sú jörd, er plógur lögmálsins hefir alldrei geingid um til ad mýkja akurinn, eigi heldur Guds vagn, sem ad er Evangelíí lærdómur, til ad feita jördina. Hvad sem þar fellur í, verdur af fuglum himins, þad er vondum öndum, uppetid, edur og fótum trodid, því þá er perlum fyrir svín kastad, Matth. 7. Hvörnin býr Gud í mannanna hjörtum? í sínu h. ordi. Hvörnin á þad hjarta tilreidt ad vera sem hann vill búa í? ángrad og sundurkramid, Esa. 57. Þad sem ecki fellur í svoddan hjarta, þad fellur utan hjá veginum, utan hjá Guds akurreinum, og verdur fótum trodid, því allir vegir Drottins eru miskun og sannleiki öllum þeim, er vardveita hans sáttmál, Ps. 25, en vegur ógudhræddra mun fyrirfarast, Ps. 1. Jesús segir ad Jóhannes hafi komid med veg réttlætisins, Matt. 21; en hvörnin var sá vegur er Jóhannes kéndi? Gjörid ydran, því Gudsríki er nálægt, Matth. 3. Sá sem ecki geingur á þessum vegi, hann geingur ecki á Guds vegi, ecki á réttlætisins vegi, ecki á fridarins vegi, í einu ordi ad segja, hann geingur utan hjá veginum. Prédikarinn segir Kap. 11, ad hinir ógudligu gángi á vegum síns hjarta; en hvörnin vegur er í þess manns hjarta, sem daufheyrist vid Guds h. ordi? þad er almennilig þjódbraut lasta og verstu klækja, hvar agg, reidi, þræta, manndráp, hórdómur, frillulifnadur, sem af hjartanu framkoma, Matth. 15, hafa trodid sér gadd í ískö ldu mannsins hjarta, svo Guds ord fái ecki rúm í þeim, og ef nockud af sæd-

inu kann ad hrjóta þar inn, verdur þad fótum trodid. Þessir eru þeir, er fyrir sidasakir gánga inn í Guds helgidóm, til ad birtast fyrir mønnum. Þér hræsnarar! vel hefir Gud um þá talad fyrir munn Ezechíæ, 33 Kap.: þú mannsins son! þeir koma til þín svo sem fólkid er vant ad koma, og þeir sitja fyrir þér svo sem mitt fólk, og heyra þín ord, en þeir gjøra þar ecki eptir, heldur gjøra þeir hádvísur þar af med munni sínum; þeirra hjarta stundar eptir ábata; þú ert þeim eins og amorsvísa, sú ed lætur vel og er føgur ad leika, því þeir heyra þín ord, en gjøra þar ecki eptir; og er þad skélfilig fásinni, br. m.! er hinn slægi Djøfull hefir blindad mannanna hugskotsaugu med, ad menn leggja eyrun vid skammarligum ordum og fíflsligu hjali, en byrgja þau fyrir Guds Evangélió; þau standa opin fyrir hafgýhusaungum veraldarinnar, en Brúdgumans raustu heyra þau svo þúngliga, ad ecki er sýnt þau muni bregda vid fyrr enn høfud-engilsins básúna lætur í skýum himins; dæmafród æfintýri og lygasøgur láta menn sér inndælt ad heyra, en vilji nockur framm-telja Guds dásemdir, um stórvirki vorrar skøpunar, um miskunarverk vorrar endurlausnar, um leyndardóm vorrar helgunar, þar velgir menn vid svo sem ødru léttmeti, svo eg sé ecki annad í sumra manna fari, enn ad þeir muni þenkja hid sama um Guds ords þénara, sem Athenuborgar-menn kvádu upp um Paulum, er hann taldi þeim kristiliga trú, en þeir søgdu: hvad mun ordsnápur þessi vilja sér? Post. gb. 17. Gjætid þó ad í Guds nafni, kristnir menn! hvílíkur hlutur ad Guds ord er, þad er fódur sálna vorra, Matth. 4, því án þess munum vér deya; þad er líf og andi, Jóh. 6, því án þess erum vér í syndunum daudir; þad er leidarvísir til himnaríkis, Ps. 119, því fyrir utan þad munum vér ofan fara í hin ytstu myrkur, hvar vera mun óp og tannagnístran. Og fyrst vér þetta vitum, og þad er í hjørtum vorum, fyrir dómi samvitsku vorrar, sannprófad, þá þykir mér sá ecki kvalrádur vera og ecki mikid kvída helvítispíslum, sem lætur þad eins og annann vind um eyrun þjóta, svo sem þad komi ecki vid hann, sem af Gudi er talad, og alltíd muni eitthvad til eylífs lífs verda. Næst þessum talar Endurlausnarinn um þá, er hann samlíkir grýttri jørdu, í hvørja þegar sædid féll og spratt upp, þá visnadi þad, af því þad hafdi ecki vøkvan; þessir eru þeir, sem heyra Guds ord og medtaka þad med føgnudi, og hafa þó ecki rót þvíad um stundarsakir trúa þeir, en á freistíngar-tímanum falla þeir þar frá. Eg kann ecki annad ad segja, enn þessum er ad nockru leiti betur háttad enn hinum; því líkligri er sá til apturhvarfs, sem ad smackad hefir hvad sætur ad Gud er, heldur enn hinn sem ávalt mótstendur h. Anda; þó er þad med því móti, ad þeir láti sig leidrétta af anda Drottins, nær þeir villt fara, annars muni þeir búa vid verri kost enn hinir, því þad ordid, sem þeir heyrdu, mun fordæma þá, Jóh. 12. Pétur féll frá á freistíngar-tímanum, en Jesú blída tillit snéri hønum aptur, svo hann géck út og grét beiskliga, Matth. 26; Aron féll frá þegar hann óttadist fólksins reidi, Exód. 32, en hann hvarf aptur á Guds veg, svo hans synd var hønum ecki til dauda reiknud. Sjálfur Móses var ecki lángt þar frá, er hann sló tveimsinnum á klettinn, Núm. 20, hvartil hann þó ei hafdi Guds bodord; en allir þessir vóru næsta leiditamir aptur á Guds gøtu. Júdas féll og frá, en skipadist ecki vid Kristí áminníngu í kvøldmáltídinni, Jóh. 13, ecki vid hans blída ávarp í grasgardinum, Lúk. 22, og ecki nema til ills vid hinn harda dóm, er hann sá ad ætladi ad gánga yfir

sinn herra, Matth. 27. Sá féll og frá á freistíngar-tímanum, en leitadi ecki Guds í sínum mótgángi, heldur galdrakonunnar, 1. Sam. 28, því féll hann á sitt eigid sverd, 31. Kap. Achab medtók ordid med fögnudi, svo hann sat í seck og ösku og grét fyrir Gudi, 1 Kóng. 21, en ecki ad sídur féll hann frá og sendi til frétta vid Bal, en lét aflífa spámenn Drottins. Því er eg viss um, ad þessir muni óbæriligri kost eiga enn hinir, sem alldrei hafa á Guds vegi gengid; en hvad mun þessu valda, br. m.? ecki annad enn ad hjartad er hardt, svo ad sædid fær engan vöxva. Guds ord hafa eigi gétad unnid svo á þrjóskuna, ad þad hafi smelst í þeim fyrir hreina ydran, ad hid himneska sædid hafi fengid nockra fasta rót. Margir vilja Guds vinir vera þegar allt leikur í lyndi; en þegar sólbruni mótlætínganna tekur til ad hafa sínar verkanir í Gud akri, þá visna þeir ávextirnir brádliga, sem ecki eru vel gródursettir. Ef menn láta steininn í eld, þá verdur hann glóandi um hríd, en ecki mýkist hann nema hann ad ösku brenni; eins er þess manns hjarta, sem spámadurinn klagar yfir, Jer. 8, ad sé hardara enn demant. Drottinn typtar þá med vendi síns ords, en þeir finna þar ecki til; hann hellir yfir þá oleó fagnadarins, þad geingur eigi inn í steininn. Þegar Gud gefur regn á jördina, þá fellur þad eins yfir frjóssama stadi og ófrjóssama, harda og mjúka. Þad er víst, ad hvörirtveggju bera nockurn ávöxt medan þad yfirstendur, en þegar sólin tekur ad brenna, þá verdur sú grein þessara, ad hvad sem yfir hina hördu og ómjúku stadi féll, þad þornar brádliga upp, því þad fann eckert sér líkt í hellusteininum, sem þad kynni ad vardveita; hin plátsin færa ávöxt þess meiri og meiri sem sólin meir verkar, því þeirra mýkindi halda því er þau hlutu, og hid besta þar af stígur ecki upp í loptid aptur, heldur snýst ávextinum í vöxva og vessa; svo verdur og Guds ord prédikad vondum og gódum, bljúgum og hardsvírudum; í þessum brennir eldur mótlætínganna allann vöxva í burt, en í hinum verkar hann fridsamligan ávöxt réttlætisins, Hebr. 13. Aldrei hefir Guds kyrkja meir eflst enn í mótgánginum; þegar Jesú nafn mátti ecki nefna fyrir utan lífsháska, þá frjófgadist Guds aldingardur best; þegar kraptur Jesú blóds, sem var í ordinu, fann Guds akur mýktan med blódugum ydrunar-tárum í hjartana, þá kviknadi kjærleikurinn, þá spratt upp þolinmædin, þá gréri trúin, þá vóx lítilætid, þá lifnadi miskunsemin, þá dafnadi hógværdin, þá brann elskan til Guds, hvad heitast, svo ad hvörki líf né daudi, hvörki Englar né valdstéttir né höfdíngjadæmi, hvörki hid nálæga né þad eptirkomanda, hvörki hæd né dýpt, né nockur önnur sképna kunni ad skilja Guds elskendur vid þann kjærleika, sem er í Kristó Jesú, Róm. 8. En sídan mönnum tók til ad leidast ad draga okid med Kristó, þá hefir ecki plógur lögmálsins rist svo djúpt í mannanna hjörtum. Menn vilja allir med hönum ríkja, en fáir med hönum lída, og hyggja, ad málulig gudhrædsla dugi nóg til sáluhjálpar; þarfyrir kólnar hjarta mannsins, svo ad Guds ord, þad himneska sædid, verdur ecki í bein og merg inndruckid; fyrir því vex og kornid í Guds akri mjög svo þunt, svo ad ein staungin æpir til annarar, og Andskotinn hefir med báli óleyfiligrar heimsins elsku brent oss marga díla þar inni; þar fyrir tem þér kristiliga ydran, ó, þú Guds barn! sem vilt sáluhjálpina erfa, ámedan Gud lætur þér ad óskum gánga, og lát minníng þinna synda og hans ástgjafa mýkja hjarta þitt, svo ad h. Andi, sem býr í ordinu megi una þar inni, þvíad þú veitst ecki nær ed hiti freist-

ínganna tekur til ad brenna, og þú þurfir brádliga á ad halda, og þótt þad verdi eigi fyrr enn á daudans stundu, sem hvörn dag yfir hángir, þá þeink ad þær eru þá vísar; en eing um hefir veitt af á þeirri hördu tíd, þeim einum hefir þá best vegnad, vid hvörja Andi Drottins hefir talad í hjartanu, í því ordinu, sem þeir ádur mundu og rótfestu þar inni, til heilnæms veganestis í gégnum hinn myrkva daudans dal, inn á land lifandi manna. Hinum þridju tilheyrendum dregur vor Herra dæmi, af því sædi sem féll ámedal þyrna, en þyrnin spruttu upp med og kjæfdu þad nidur; þad eru þeir, segir hann, er heyra ordid, og velkjast í sorgum, audæfum og girndum þessara lífdaga, kefjast og færa eingan ávöxt. Hvílíka hindrun ad þetta íllgresi gjöri akurlöndum Guds, eru fleiri dæmi til, enn segja þurfi. Margan hefir búksorg og áhyggja frá Gudi dregid; þar sem þinn féssjódur er, þar er þitt hjarta, segir Endurlausnarinn, Matth. 6; hvörnin fá menn þá undir eins Gudi þjónad og mammóna? Endurlausnarinn segir, ad þyrnin hafi vaxid upp med og kjæft sædid nidur. Ecki segir hann, ad kornid hafi ecki og nockud vaxid, en þó er þad eigi ad meiru leiti en svo, ad hann reiknar þad fyrir eingan ávöxt; hvar fyrir? af því þyrnin höfdu yfirhönd, en kornstaungin þrosskadist aldrei, svo ad axid nædi út ad springa. Líkt er þetta gudhrædslu sumra manna, þeir ed gjarna rækja ord Drottins; þeir hafa þad um hönd; þeir bidjast fyrir; þeir tárast fyrir Gudi; þeir sýngja og lesa; þeir heyra gjarna talad um Gud og hans h. dásemdir, og látast þad sjálfir gjöra med fullri alvöru, en straffa adra sem þá eru tómlátari í sinni þjónustu; en þegar bródir edur systir eru nakin, og hafa skort á tímanligri næríngu, þá géfa þeir þeim þó ecki hvad líkhamamm er naudsynligt, Jakob. 2; þegar þeir sjá þjófinn, hlaupa þeir med hönum ad stela, Ps. 50, ef ecki med almenniligri launúng, þá med yfirvarpi laga og réttinda; sjái þeir nockud girniligt, verdur búksorgin þeim svo óbærilig sem Achab, ad þeir nærri því leggjast upp á sængina, 1 Kóng. 21; nær þad er ecki fyrir augunum sem eta skal, þá er ecki trúin á Gud betur grundvöllud enn svo, ad menn spyrja med heidíngjunum: hvad skulum vér eta, eda hvörju eigum vér ad klædast? Matth. 6. Um ásnans skugga og um geitarhárin tönlast þeir og tyggjast innbyrdis, þar til þeir mættu um sídir verda uppetnir, og ef einhvör gjörir nockud af vid þá, þad rækja þeir inn til daudans; sjái þeir veg til ad fésletta einhvörn, spara þeir ecki róg né lýgi; þyki eitthvad indælt vera, þá stendur Guds elska og hans ord til baka, en holdinu er þjónad í þess girndum og tilhneigíngum. Svo vaxa nú þyrnin upp fullum fetum, en sædi Guds orda dempast, og bera ecki ávöxt, og á gudhrædslunni ber ecki fyrir íllgresisins ofvexti, hvört hún sé nockur í hjartanu, þad vita eigi adrir nema af ávöxtunum, hitt er deginum ljósara, ad aldrei kémst hún leingra enn í munninn, en hinir limirnir erfida í Satans akri; og sýnist mér ad þessir elski Gud med sömu elsku og hans limu, er þeir segja: vermid ydur og mettist, Jakob 2, enn géfa þeim þó eckert; slíkt er í raun og sannleika ad hrósa sér af gudhrædslunni, en afneita þó hennar krapti, 1 Tím. 3, og svo sem Jesús sagdi vid Júda, ad útsjúga hús eckna og födurlausra undir hylmíngu lángra bæna, Matth. 23; og kann þad ecki ad fara á annan hátt, því eigi verda vínberin samanlesin af þyrnunum, né fíkjurnar af þistlunum, Matth. 7. Gudhrædsla svoddan manna, er eins og tal hins heimska fyrir Gudi, um hvört Salómon segir: ad þad sé eins og þyrni

kvistir í hönd hins drucna, Ordskv. 26. Þyrnirinn er næsta brádþroska; veldur þad því, ad hann dregur til sín allan vökva úr jördunni, svo þau grösin, er í nánd vaxa, þau fá ecki til viðurlífis, og þess betri vökva sem hann nýtur, þess líkligra er ad hann betur blómgist; svo er hreckvísin, þegar hún er plöntud í nálægd dygdanna, (svo kalla eg skin gudhræddslunnar) þá þekur hún þess meira afl. Þegar ódygdin er brynjud med líkingu Guds herskrúda, þá hefir hún stóran myndugleika, jafnvel þótt þad sé ecki nema hamur einn, og Satans eingill í ljossins eingil umsteyptur; en eigi ad sídur mun rætast á þeim spádómur Esa. 10: eldurinn mun uppbrenna hans þyrna og hans þistla á einum degi. Þyrnirnir eru blómligir næsta; en sárt stínga þeir, ef ógjætiliga er á þeim tekid; þannin er áhyggja og búksorg þessara lífdaga; hún lofar öllu fögru, gulli og silfri, fullum kornhlödum, yndi og eptirlæti; en þeir ed slíta hjarta sínu þar med, þeir finna þó eckert yndi, heldur eins og hinn vatnssjúka þyrstir æ þess meir, sem hann meira dreckur; svo er þess frekari ágirndin, sem meiri er audurinn, og hún etur sjálfa sig, og elur sig þó sjálfa; hún er bædi húngur og fylli, yndi og sorg, og er þó aldrei svo mikid eptirlætid, ad ecki sé meira andstreymid, og þad sem yfirtekur, ad hún kéfur þá unadsemd, er menn eiga í Drottni ad hafa, og mettar sína þræla med harmabraudi einu, og dryckjar þá med óminnisöli, svo þeim gleymist ad safna sér féssjód á himnum, hvörjum ecki kann mölur né ryd ad granda, né þjófar eptirgrafast, Matth. 6. O, þú dýrkeypta Jesú brúd, kristilig kyrkja! lát þér þad til rifja renna, ad þinn unnusti er med þyrnum kórónadur á yckar heidursdegi, en þú ræktar þá þyrnana best, sem hans blessada höfud hafa hvad sárast stúngid í pínunni, þad eru þínar syndir og þitt eptirlæti, þú sem ert afrekud med Guds eigin blódi, Post. gb. 20; svo þad er ecki all-lítid sorgarefni, hvör sem þess gjætir, ad hid óforgengiliga sædi Guds orda, sem Pétur talar um, þad þróast valla svo hér á jördunni, ad bindini hans barna verdi fullt í heiminum. Rómverjar kölludu þad óþacklátan akur, sem ecki svaradi kostnadinum og erfidinu; enn þad má hinu allsvaldandi húsfadir ad réttu segja um sinn akur, því ef nockur vill meta til samans Guds eingétins Sonar dýrmæta blód, hvörs minsti dropi ad er kostuligri enn öll ríki veraldarinnar og þeirra dýrd, og svo hinn fjórda part af þeim, sem ordid heyra, ad hinum óreiknudum, sem þar fyrir utan eru, þá mun hann játa ad Kristí erfidi og hans akurs ávexti sé ólíkt farid og einganvegin saman ad jafna; hvör eyru hefir ad heyra, hann heyri þad! Hvörjir eru hinir fjórdu tilheyrendur, br. m.? þad eru þeir sem Jesús samlíkir því sædinu, er féll í góda jörd og bar hundradfalldan ávöxt. Þetta þýdir Drottinn uppa þá, sem behalda ordinu í gódu og sidsömu hjarta, og færa þar af ávöxt í þolinmædi. Gud hefir lofad ad sitt ord skyldi ecki koma tómt til sín aptur, því hefir hann ecki lofad, ad þad skuli hjá öllum verka sáluhjálpina; hvar fyrir? því þar eru svo margir sem því ecki halda í gódu hjarta, og ecki allir sem ljá því rúm í hjartanu; hid sama ord var prédikad Pharaó og öllum hans þénurum; en þó segir Ritníngin, ad sumir af þeim hafi óttast ord Drottins, en Pharaó forherti sitt hjarta; hid sama Jesú Kristí Evangelíum kéndi Paulus og Barnabas í Ikonío, og þar trúdi mikill fjöldi, bædi Gydínga og Grickja, en Júdar þeir ed vantrúadir vóru, æstu upp heidíngjana ímóti brædrunum, Post. gb. 14; hid sama Guds ord kéndi Jesús öllum þeim, er til hans heyrdu og sáu hans krapta-

verk, þó sögdu nockrir ad hann jardteiknir gjørdi fyrir Belzebub, Lúk. 11; adrir leitudu eptir teikni af himni, þó fanst þar ein kona, er fagnadi hans kénníngu, og sagdi: sæll er sá kvidur er þig bar, og þau brjóst er þú mylktir. Andsvar Jesú uppá ord hennar minnir mig á ad tala um, hvørsu glediligt ad er Guds h. ord í þess manns hjarta, sem hefir lyst-íng sína í hans løgmáli, Ps. 1; hann sagdi: hvad um þad; sælir eru þeir sem heyra Guds ord og vardveita þau. Eg þykist vita ad mørg muni svo lynd sem kona þessi, er hún lét á sér heyra, ad hún vildi hafa verid Jesú líkhamlig módir, hefdi hún þann kost mátt eiga; en eg heyri ad hvørri einni kristinni sálu er bodinn betri kostur, sem er ad heyra Guds ord og vardveita þau. Ecki hafdi María miklu blídlæti heimsins ad fagna, þótt hún væri módir ad Konúngi himins og jardar; en þad heyri eg, ad hún hafi vardveitt øll hans ord í sínu hjarta, Lúk. 2. Þad heyri eg og, ad Símeon segir í þessum Kap. ad hennar øndu muni sverd í gégnum smjúga; þad hefir án alls efa verid, þegar hún stód undir krossinum, og hún sá hans hendur og fætur í gégnum stúngnar, er hún elskadi svo sem sitt eigid hjarta. Af þessu sé eg Maríu sæla ad vera, því þau ord, er hún vardveitti í sínu hjarta, hafa hjálpad henni slík ósköp ad þola; þad sama veit eg ad Guds ord verkar í allra þeirra hjørtum, sem hann elska, og eru Jesú andligar mædur. Mitt ok er sætt og mín byrdi létt, segir Endurlausnarinn, Matth. 11; ecki þykir þad heimsins børnum, þeir ed okid í sundur brjóta. En hvør mun þad létt gjøra? þad gjørir Guds ord, sem rétt-trúud sála vard-veitir í hjartanu, hvørt ed telur henni trú um þad, ad mótlætíngar þessara tíma séu eigi verdar þeirrar dýrdar, sem fram vid oss mun koma í eylífu lífi, Róm. 8. Sælir eru þér nær mennirnir hallmæla ydur, og tala ígégn ydur alla vondsku fyrir míns nafns sakir, þó ljúg-andi, segir hann enn aptur, Matth. 5, fagnid og verid gladir, þvíad ydar verdkaup er nógligt á himnum. En hvør mun gjøra oss vissa um þessi verdlaun? þad gjørir h. Andi, sem býr í ordinu, því er einn harmþrúnginn og sundurknósadur andi vardveitir í gódu og sidsømu hjarta, því hann er pantur vorrar arfleifdar, Eph. 1. Svo sem eg er þess full-viss, ad mér verdur engin skotaskuld úr lánudu fé, ámedan eg pant hefi, svo og lángtum framar er eg þess fulløruggur, ad mér muni øll harmkvæli þessa heims med eylífri gledi endurgóldin verda, (jafnvel þó eg þess óverdugur sé) ámedan eg vardveiti Guds ord í gódu og sidsømu hjarta, því Andi Guds ber vitni mínum anda, ad eg sé Guds barn, Róm. 8. Og færir ávøxt í þolinmædi, segir Herrann; hvørugt gétur annars án verid. Sá sem vardveitir Guds ord, hann færir ávøxt í þolinmædi, og hann sem ávøxt í þolinmædi færir, hann vardveitir Guds ord; þess gétur Jóhannes í hans fyrsta bréfi Kap. 2, med þessum ordum: ef nockur segir, eg elska Gud, og vardveitir ecki hans bodord, hann er ljúg-ari. Vilt þú, kristinn madur! vita, hvørt ad Guds ord býr í hjarta þínu edur ei, þá reyn og prófa sjálfan þig, hvørt þú manst þad af Gudi er sagt; hvørt þú hefir lyst á ad tala um hann; hvørt þér misþóknast, er þú heyrir hans nafn lastad; hvørt þú gledst af því, þá hans ord hefir framgáng; hvørt þú elskar þá er hann elska; hvørt þú ert fljótur ad tilgéfa misgjørdirnar; hvørt þú kénnir í brjósti um þá, sem naud lída, og elskar þá ecki einasta med ordi og túngu, heldur med verki og sannleika; hvørt þú audmýkir þig fyrir

Gudi med þacklæti þíns hjarta, þegar þér vel vegnar; hvørt þú kyssir á hans vønd, nær hann þig typtar; þegar þú freistast af Andskotans, heimsins og holdsins vélum, en þér kémur þá undireins í hug hvad Gud hefir bannad, hvørt þú lætur þá af, og elskan til Guds rædur meir enn fýsn holdsins; finnur þú þetta hjá þér, þótt þad sé í veikleika og ástundum megi afbera, þá er þad víst ad Guds ord og hans Andi drottnar í hjarta þínu, en annars ecki; því svo segir Lausnarinn: ef nockur elskar mig, þá skal hann mín ord vardveita, Jóh. 14. En ef skap þitt býdur þér allt annad, þá segi eg þér í nafni Jesú Kristí hins krossfesta og blessada, sem þína sálu hefir frá helvíti endurleyst: tak þér vara og bid Gud ad skapa í þér hreint hjarta, og géfa þér nýan anda; þvíad eg þori ad setja mína sálu í ved, ad þú geymir vanfæra sál í heilbrigdum líkhama, og herbergjar vondan gést í vænu húsi; en veist ecki nær á veggin skrifad verdur: þú dári! á þessari nóttu skulu þeir þína sálu frá þér taka, Lúk. 11. Hvad gagnar þad þá manninum, ad hann ætti alla veröld þessa, og lídur svo skipbrot á sálu sinni? O, þú eylífa ord Födursins, sem varst í upphafi hjá Gudi, fyrir hvørn ad aldirnar skapadar eru! endurskapa þú hjarta vort, ad vér verdum ný sképna í þér; lát þú þitt sæta ord vera vort ædsta eptirlæti hér tímanliga, svo ad vér meigum þess ómrædiliga fagnadar njóta eylífliga. Veit oss þad, ó Herra Jesú Kristí! fyrir þitt dýrmæta blód og blessada forþénustu. Þér sé med Födur og h. Anda, dýrd, heidur og lof, frá því nú er, og um aldir alda, amen!

Sunnudaginn í Föstu-inngáng.

Gudspjallid, Matth. 3 Kap.

Í þann tíma kom Jesús af Galílæa, ad Jórdan til Jóhannem uppá þad ad hann skírdist af hønum; en Jóhannes varnadi hønum þess, og sagdi: mér er þörf ad eg skírist af þér, og þú kémur til mín? en Jesús svaradi og sagdi til hans: láttu nú svo vera, þvíad svo hæfir oss allt réttlæti upp ad fylla. Og þá lét hann þad eptir hønum. En er Jesús var skírdur, sté hann jafnskjótt upp úr vatninu. Og sjá, ad himnarnir lukust upp yfir hønum, og Jóhannes sá Guds Anda ofan stíga sem dúfu, og yfir hann koma. Og sjá, ad røddin af himni sagdi: þessi er Sonur minn elskuligur, ad hvørjum mér vel þoknast.

Exordium.

Eg vil uppvekja þeim einn spámann af þeirra brædrum, eins og þú ert, sagdi Drottinn vid Mósen, Devt. 18. Þessi ritning er á vorum Frelsara Drottni Jesú Kristó ad fullu uppfyld, þar ed hann, strax eptir sína allraheilgustu skírn í ánni Jórdan, var settur af Gudi sínum Födur til kénnimannsskapar og spámanns-embættis nýa Testamentisins, og smurdur med olsó fagnadarins, fram yfir sína hluttakendur, Ps. 45; svo ad uppfyltist þad sagt er fyrir munn Esa. 61 Kap., og hin eylífa spekin Guds uppá sjálfan sig þýdir, Lúk. 4: Andi Drottins er yfir mér, af því hann hefir smurt mig; hann hefir sendt mig til ad prédika voludum, ad leggja vid þau sundurknosudu hjørtun, til ad prédika þeim herteknu frelsid, þeim faungudu lausnina

hinum blindu, að þeir verði heilskygnir, að eg frelsi hina sundurkrömdu. En hvörnin má eg það skilja, að þessi mikli Spámaður sé eins og Móses, þar hann var maður syndugur, en þessi án syndar? þess er að gjæta hér í, að Guð spáir að hann muni eins og Móses verða, en Móses þó ecki jafn hönum; líkur að sönnu í allri mannligri hegðan og eðli uppátekinnar náttúru, en næsta ólíkur eptir þeirri dýrð, sem hann átti í upphafi hjá sínum Föður; og í sannleika er vor Endurlausnari Mósi í mörgum hlutum líkur; Móses var einn maður, Kristur er og hold af voru holdi, og bein af vorum beinum; Mósis var af Guði sendur, en um sig talar Jesús hjá Jóhanne: svo sem Faðirinn sendi mig, þá sendi eg yður, Jóh. 20; Móses útleiddi af Egyptalandi, Jesús hefir frelsað oss af syndarinnar þrældómi; Guð úthelti sínum Anda yfir Mósen, og gaf hönum vitsku og speki til að dæma sitt fólk, miklu framar þó yfir Jesúm Christum, því hönum hefir hann án mælíngar géfið, Jóh. 3; Guð tók af Anda Mósis og lagði yfir öldúngana í Israel, Núm. 11; af Jesú fyllíngu höfum vér allir meðtekið, Jóh. 1; þar var eigi svo plágaður maður sem Móses, Núm. 12, hvör hefir svo plágaður verið sem Jesús; Móses var hertogi í Israel, sá eð leiddi Guðs fylkíngar í eyðimörkunni, Jesús Guðs Sonur er hinn mikli hertogi, sem af Betlehem er útgeinginn, Mich. 5, til að fæða hans fólk Israel. Israel hræddist fyrir augliti Drottins í Hóreb, Exód. 21, og sagði við Mósen: eigi viljum vér framar heyra raustina Drottins Guðs, far þú uppá fjallið, og tala við hann fyrir oss. Af hvörju ráða er, að Móses í það sinn hafi verið meðalgángari millum Guðs og hans fólks; þeirrar meiníngar hefir og verið Stephanus píslar vottur Drottins, er hann sagði um Mósen, Akt. 7, þegar hann þýðir þenna merkiliga spádóm uppá vorn Frelsara, segjandi: þessi er hann, eð var í samkundunni í eyðimörkunni með Einglinum, sá eð talaði við hann og feður vora, sá eð meðtók það lifandi orð, að hann gjæfi oss það; en þótt að Móses í þann máta væri meðalgángari milli Guðs og Israels sona, þá hefir þó Sonur Guðs eitt æðra embætti öðlast, vorðinn árnaðarmaður hins betra Testamentis, sem staðfest er, uppá betra fyrirheit, Hebr. 8. Við þenna mismun á milli Mósis og Kristí meðalgaungu hefir Páulus kannast, Hebr. 12 Kap., með þessum orðum: þér eruð ecki geingnir til þess fjalls sem þreifanligt er og með eldi brennur, né til þoku eður myrkurs og óveðurs, né til lúðurþits, eður raddarorðanna, við hvörja þeir óttuðust, er hana heyrðu, það eigi yrði til þeirra orðið talað, heldur eruð þér komnir til fjallsins Zíon, og til meðalgángara hins nýa Testamentis, Jesúm, og til blóðsins ádreifíngar, það betur talar enn Abels blóð. Þetta er það dýrmæta blóð Guðs eingétins Sonar, Opinb. 1, Jesú Kristí, með hvörju hann þvær oss synduga menn, sem komum í þenna heim, í skírnarlauginni af öllum vorum syndum; og uppá það hann helgaði öll vötn til hjálpsamligs meðals endurfæðíngarinnar, þá hefir hann látið sjálfan sig í ánni Jórdan skíra, svo sem vér nú samstundis heyrðum af þessa dags Evangelíó; af hvörju vér viljum einasta yfirvega: hvað stór og mikill að sé kraptur skírnarinnar í framkvæmd vorrar sáluhjálpar, og hvörjir að séu hennar ávextir. Þú miskunsami Guð! sem bæði hefir plantað og ávöxtinn géfur, géf þú, að um þenna þinn háleita leyndardóm svo talað og eptirtekið verði, að þitt allraheilagasta nafn vegsamist ámeðal vor, en vér mættum þinnar eylífu miskunar sáluhjálplig not hafa, fyrir fullíngi þíns elskuliga Sonar, í krapti h. Anda, amen!

Utleggíngin.

Drottinn sagði við Nicódemum forðum daga, Jóh. 3; að hvað sem af holdinu fædt væri, það væri hold; en hvílík að sé vor holdig fæðíng, það útmálar Guðs Andi allra best fyrir munn Páls, er hann segir, Eph. 2, að vér séum af náttúrunni reiðinnar börn. Hvað kann þeim aumara að vera, sem undir Guðs reiði eru, þar hún er einn fortærandi eldur, sá eð brennur allt til neðsta helvítis? Devt. 32. En hvörnin erum vér nú við þetta volæði kvittir vorðnir? það höfum vér öðlast í skírnarsánum; þess gétur St. Páll, Eph. 5, segjandi: Kristur hefir hreinsað söfnuðinn með vatnslauginni í orðinu; hann seg-

ir enn aptur, ad Gud hafi þrifid oss út af valdi myrkranna og sett oss í ríki síns Sonar, Kol. 1. Nær mun þetta hafa gjørst? ad vísu í skírninni! Hvørt er vald myrkranna? þad er Djøfulsins ríki, Eph. 6. Hvørt er Guds Sonar ríki? þad er fridur og føgnudur í h. Anda, Róm. 14. Þér vórud fordum myrkur, segir Páll um heidíngjana, ádur enn þeir voru af Gudi endurfæddir, en nú erud þér ljós í Drottni, Eph. 5. Eins vórum vér allir á oss komnir, ádur enn Guds eylífa miskun endurbætti vorn syndugan gétnad med vatni og anda. Svo mikill munur, sem nú er ámilli ljóssins og myrkursins, milli dags og nætur, milli sólarinnar og þeirra hluta sem hún upplýsir; svo mikid djúp sem þar er stadfest á millum Lazarum í fadmi Abrahams og hins ríka sælgætings, þar hann píníst í helvíti og kvølunum, Lúk. 16; svo stór mismunur er ad sínu leiti milli þeirra, sem alleina af holdinu, og þeirra sem í skírninni verda af Andanum fæddir, því vor Lausnari segir hjá Jóh. 3 Kap. vid Nikódemum: nema einhvør verdi endurfæddur af vatni og anda, þá kann hann ecki inn ad gánga í Guds ríki. Þetta tala eg ecki í þeirri meiníngu, ad eg hafi hinn minsta þánka þarum, ad smábørnin sem annadhvørt í módurlífi burtkallast, eda deya strax eptir þad þau borin eru í heiminn, edur hindrast á einhvørn hátt frá skírnarinnar blessan, ad þau muni ecki eylífs lífs erfíngjar verda, heldur af því, ad Drottinn átti ordastad vid Nicódemum, einn fullordinn mann, sem ecki var svo uppfræddur í þeirri Guds ríkisstjórn, sem Kristur hóf hér á jørdunni, med endurgétníngu syndugra manna fyrir vatn og anda, er nýúngar þóttu hjá þeim sem af umskurninni voru, sérdeilis Pharísæunum, af hvørjum Nicódemus var, þá eptir því (segi eg) ad hann vildi undirvísa hønum í lærdómi nýa Testamentisins, þá sýnir hann hønum ad sá ed nú vilji hólpinn verda, hann megi skírast láta. Einn konúngur er ecki bundinn vid þau løg sem hann sjálfur géfid hefir, svo hann megi þeim ecki umbreyta, nær þad ei skédur ámóti Guds løgum; því skyldi þá hinn mikli Stjórnari allrar veraldar vera svo fastur vid sína setnínga, ad hønum leyfdist ecki ad gjøra sínum sképnum gott med þeim hætti, sem hans alvitra rádi haga þykir? Guds setningar skylda oss undir hans hlýdni í øllu því sem í voru valdi er, en ecki sjálfan hann, svo hann þad ecki útrétta kunni sem hann vill, med þeim hætti sem hann sjálfur vill. Forøktun skírnarinnar og ecki hennar brestur fordæmir syndugan mann, en sá kann ecki ad forakta, sem eigi kann ad adgreina illt og gótt. Hjá Gudi er enginn hlutur ómáttugur, Lúk. 1. Því mun þá þessi vera? máttugur er Gud ad uppvekja Abraham sonu af steinunum, Matth. 3; því þá ecki ad flytja þeirra sálir í Abrahams skaut, hvørra lífsstundum hann sjálfur rædur? ef Gud vildi endurfæda manninn án skírnarinnar, mundi hann þad ecki géta edur mega? sannliga! eg sé hann hefir endurfædt þá, sem á gamla Testamentisins døgum lifdu, fyrir medal umskurnarinnar. En ef hønum þóknadist øldúngis fyrir utan nockurt medal ad endurgéta manninn til eylífs lífs, mundi þad ecki í hans valdi standa? eingínn efi er á því! St. Páll styrkir mig í þeirri trú, Róm. 4, talandi þarum, med hvørju móti Abraham hafi verid reiknud trú sín til réttlætis; med hvørju móti var hún tilreiknud, segir hann, hvørt þegar hann var í umskurninni edur yfirhúdinni? ecki í umskurninni, heldur í yfirhúdinni. Hafi nú Gud Abraham, fødur trúadra endurfædt, fyrir utan sakramentanna medal, því skal hann ecki kunna og vilja þad sama gjøra vid þá, sem ecki verdur svo lángs lífs audid, ad

þeir megi í skírninni endurfædast. Ad eg ecki tala um Adam, Seth, Lamech, Mathúsalem, Enoch og Nóa, med ótal þúsund ødrum, sem menn fylliliga trúa ad nú lifa med Gudi í himninum, og andadir eru ádur enn sakramentin vóru innstiptud. Og ad menn viti ad þessu sé eins varid sídan sakramentin innsett vóru, þá sé oss vitanligt, ad hann sem kunni hólpin ad gjøra þau børnin í gamla Testamentinu, sem burtkølludust innan þess áttunda dags, hvør ætladur var til umskurnarinnar, Gén. 17, hann sem miskunadi sig yfir þá, sem deydu í eydimørkinni óumskornir, Jós. 5, hann sem úthelti heiløgum Anda yfir Cornelíum og þá sem vóru í hans húsi, ádur enn þeir nockurntíma skírdir vóru, svo ad Petur sagdi: hvør má banna þeim vatnid, sem medtekid hafa h. Anda eins og vér, Act. 10. Hans djúpu miskunarydur, Lúk. 2, sem eingan botn hafa, þau eru ecki øllsaman útrunnin í skírnar sáinn, heldur renna hans miklu miskunarlækir einnegin til þessara smælíngja, af hvørjum Fadir miskunsemdanna vill ecki ad nockur fyrirfarist, Matth. 18. Þeim sem trúadir vóru af umskurninni hnickti vid þad, ad h. Andi féll yfir heidnar þjódir, Act. 10, sem eckert af Gudi vissu ádur enn þeir skírdir vóru; svo skédur þad enn nú í dag, ad þad sem ómøguligt er fyrir mønnunum, þad er møguligt fyrir Gudi, Matth. 19.

Davíd konúngur, þótt hann stórsyndugur madur væri, þá er eckert ad heyra annad á hans kvedlíngum, enn ad hann hafi ætlad sér eylífa vist hjá Gudi, þegar hann harmadi sinn son, hvørn hann gétid hafdi med Bersabe, hvør ed framar ødrum hans børnum mátti kallast gétinn og fæddur í syndinni, sá ed og deydi ádur enn hann umskorinn vard; hann huggadi sig med þessum ordum, þegar hann reis upp úr duptinu, þar hann grét synd sína fyrir Gudi: eg kém til hans og hann ecki til mín, 2 Sam. 12; af hvørju audséd er, ad hann hefir verid fulltrúa þarum, ad hann væri undan sér farinn í þá glediligu vist, hvar ad er sadning fagnadarins, svo sem hann þad sjálfur kallar. Hvad fjarlægir ad séu Guds og manna dómar, er ámedal annara audséd af Jónæ spámanns søgu, þegar hann nærri því brixladi Gudi um sína þolinmædi, Jónæ 4, med þessum ordum: eg veit þú ert nádugur og miskunsamur, þolinmódur og næsta gódgjarn; en Gud svaradi hønum þessu medal annara: munt þú réttiliga reidast? þú hlífdir lundinum, uppá hvørn þú ecki erfidadir, og eckert gjørdir þú til hans fullkomnunar, því hann vóx á nóttu og næturgamall visnadi hann; skyldi eg þá ecki þyrma Ninive, þeim stóra stad, í hvørjum ad eru fleiri enn hundrad og tuttugu þúsundir, er ecki vita til hægri né vinstri handar, og mørg villidýr. Hafi nú brunnur miskunsemdanna svo nádugur verid, ad hann vildi þyrma þeim ógudliga stad vegna óumskorinna heidíngjanna barna; hafi hann heldur viljad þola þeirra illsku, sem í himininn var uppstígin fyrir hann, heldur enn ad eydileggja øll dýrin, sem þar inni vóru, Jón. 1; því skyldi eg þá ecki gánga úr skugga þarum, ad hann muni miskuna sig yfir eitt ómálga fóstur, sem eckert kann til þess, ad þad ei leingur lifir. Nú þótt ad Gudi vorum sé í sjálfsvaldi ad taka manneskjuna í sátt vid sig og endurgéta til eylífs lífs, med hvørju helst móti sem hønum þad þóknast, eptir sinni almættis gódgirni, samt er þad hinn versti glæpur, ef nockur forsmáir edur forsómar þetta hjálpsamliga medal. Þótt einn húsfadir megi med ødru móti útrétta þá hluti, er hann skipar sínum þénara, mun hinn þarfyrir vera sýknsaka, ef hann forsmáir síns herra rádstøfun? Gud hafdi nóg rád ad slá

í hel konúng Amalekítanna, þótt ecki hefdi hann brúkad Sáls hønd þar til; en af því hann var tómlátur í Guds eyrinda framkvæmd, þá vard Israelsríki rifid af hans hendi og géfid hans þénara, 1 Sam. 15. Mundi nockud Achab og hans hús umflýa óluckuna, þá hann forsmádi Drottins vilja í því ad drepa Benhadad Sýrlands konúng? 1 Kóng. 20, jafnvel þótt hinn sterki Gud hefdi þúsund vegi til ad tortýna hønum. Þad sem umskurnin var í gamla Testamentinu, þad er skírnin í því nýa. En hvørsu mikid hafi vardad um umskurnina, vottar sjálfur Gud, Gén. 17, þegar hann stiptadi þad h. sakramentum, segjandi: allt kallkyns, sem ecki umskér yfirhúd síns holds, hans sál skal upprætast frá mínu fólki, því hann hefir ónýtt minn sáttmála; hvørju samkynja er, þad Drottinn taladi vid Nicódemum, og eg hefi ádur áminst. Nú þótt ad barnanna velferd sé hér undantekin sem ádur er sagt, þá viti þó hinir gømlu, sem forsóma á þeim svoddan hjálpræðisins medal, ad Gud vill þess krefja af þeirra hendi; þarfyrir skélfdist og Zippóra, kvinna Mósis, þá hann tafdi ad umskéra sinn son, Exód. 4, annadhvørt fyrir hennar umtølur edur einhvørn annan tilgáng, en Gud mætti þeim í gésta-herberginu og ætladi ad slá Mósen í hel fyrir þessa forsómun; því skyldi ecki syndugum mønnum framar øllu ødru þykja mikils verdt um þennan háleita hlut? Sá stadur hvar vor Endurlausnari lét skírast, hefir án efa verid Betabara, þar ed Jóhannes skírdi, sem ráda má þaraf, ad Drottinn geck strax eptir skírnina út í eydimørkina ad freistast, og eptir freistínguna kom hann til Jóhannem í Betabara aptur, hvar hann var ad þessu gudsverki, Jóh. 1. Þetta ord merkir ferjustad, af því mikla dásemdarverki, sem Gud gjørdi vid sitt fólk, þegar hann leiddi þad, í þessu sama plátzi, þurrum fótum ígégnum ána Jórdan inn í Kanaansland, og verdur svo hér um skrifad, Jós. 3, ad ørk Drottins hafi stadid midt í fljótinu. Þetta ætti ad minna oss á, ad Jesús Christus er hin sanna ørk sáttmálans á milli Guds og manna, hvør ed í skírninni saminn verdur; hann er sá rétti nádarstóll, hvørn Gud hefir sett fyrir trúna á hans blód, hvar med hann frambýdur þad réttlæti, sem fyrir hønum er fullkomid; þar fyrir ert þú, minn Jesú, ofanstíginn í Jórdan, allt réttlæti upp ad fylla; þú hefir stadid midt í vatnsflódinu, svo vér þurrum fótum inngeingjum í Gudsríki; þú eylífi Jehoschua, sem oss hefir hólpna gjørt í hærstum hædum, þig hefir Gud, þinn Gud dásamliga mikiad, lángt fram yfir Jósúam á þínum skírnardegi, þegar hann gaf þér fyrir skírnarsáinn í ordinu heidnar þjódir og endimørk jardarinnar til arfleifdar, Ps. 2. Þú blessada sáttmálsørk! í þér er bundinn sáttmáli gódrar samvitsku vid hinn stránga og réttláta Gud, 1 Pet. 3, hvørs útlagar vér erum vordnir í Adam, og landrádum vid hann sekir med Djøfulsins þjónkan; þú hefir sundurklofid, ecki vatnsføllinn, heldur himnana, sem med yfirtrodslu løgmálsins vóru tilbyrgdir; þú ert ádreifdur med því rétta sáttmáls blódi, sem í vorn skírnarsá er útrunnid oss til réttlætis og helgunar. Þú stóri Hertogi Guds heiløgu þúsunda! þú hefir fyrir þína h. skírn flutt oss yfir um Jórdan, og slitid vora útlegd; þú hefir fært oss frá Egyptalandi til Kanaan, frá myrkrunum til ljóssins, frá Djøfulsins valdi, og sett oss í þitt ríki, Kól. 1, Sjái hér nú, kristnir menn, hvad mikid oss skírnin gagnar, og þótt Gud rati adra leid inn í þad fyrirheitna landid med þeirra sálir, er hann sjálfur burt kallar, ádur enn þeim þessa medals audid verdur, þá er audvitad

héraf, hvad miklu svoddan Guds rádastöfun orkar til vorrar sáluhjálpar, í fám ordum ad segja: hún er þad fyrsta port til sáluhjálparinnar. Endurlausnarinn kallar sig dyr saudanna, Jóh. 10; hér verdur hann allra fyrst á vegi fyrir öllum þeim, er sídan eiga lífsins veg ad gánga inn í Guds dýrdarríki, og hún er hinn fyrsta trappa til andligs lífs, svo sem hinn líkhamligi gétnadur til þess holdliga. Vér erum í skírninni endurgétnir, því Páls segir, ad vér svo margir sem skírdir erum, vér höfum íklædst Krístó, Gal. 3; en aptur segir hann, 2 Kor. 5, ad ef nockur er í Krístó, þá sé hann ný sképna, og fyrir þessa nýa sköpun býr Kristur í vorum hjörtum, Eph. 3. Fyrir hana köllumst vér Guds musteri, 2 Kor. 6; fyrir hana verdum vér innplantadir á hid sanna víntréd, Jóh. 15, Jesúm Christum; fyrir hana heitum vér limir Kristi líkhama, 1 Kor. 12. Vér höfdum í falli vorra fyrstu foreldra mist hid sanna réttlæti, svo ad vorar bestu athafnir voru eigi betri í Guds augliti enn nidlagsfat, Esa. 64. Jesús hefir bætt vort rád med sínu réttlæti, en þad kunni ecki þeim til ad reiknast, sem voru Guds óvinir; því hefir hann í skírninni endurfædt oss og gjört oss Gudsbörn af Djöfulsinsbörnum, svo hans eingétins Sonar dýrdarfulla og yfirgnæfanliga réttlæti yrdi tilreiknad hans brædrum, en ecki Andskotans limum. Þad er ecki um skör fram ad Drottinn segir vid Jóhannem: lát þú svo vera, þannin byrjar oss allt réttlæti upp ad fylla. Ad Kristur þyrfti ecki sínua vegna ad skírast, er kunnugra medal vor enn um þurfi ad tala, því hvörnin kunna menn ad skygna glasid, eda sólina bjartari ad gjöra? heldur er Kristur skírdur svo vel sem umskorinn, uppá þad ad hann helgadi sakramentin, og forþénadi oss arftöku Gudsbarna fyrir þau sömu. Kristur var ad sönnu alltíd vort réttlæti, því Gud sendi Soninn í heimin, ad hann vort réttlæti yrdi, 1 Kor. 1; hann er ordinn bölvan fyrir oss, ad vér yrdum Guds réttlæti í hönum, Gal. 3; hann er Jehóva vort réttlæti, Jer. 23, og þetta réttlæti hefir vor Herra med sínum allrahelgasta dauda oss útvegad; en hér vantadi þad medal, med hvörju oss skyldi þetta réttlæti tilreiknast, svo þad kynni á oss ad hrína, hvört eg segi skírnina ad vera, og fyrir skírnina endurgétnínguna; því erum vér og í hans dauda skírdir; því trúi eg þess fastar sem St. Páll heldur styrkir mig í þeirri trú, er hann segir, Tit. 3: ad hann hafi oss hólpna gjört fyrir endurgétníngar vatns-laugin og endurnýúngar h. Anda, hvörjum hann hefir nógliga úthelt yfir oss, svo vér réttlættir fyrir hans nád, yrdum erfíngjar eylífs lífs eptir voninni.

Svo er nú vor skírn bygd á Kristi allrahelgustu skírn, en af vorri skírn framkémur réttlætíngin fyrir Gudi, sem er fyrirgéfníng syndanna. Þessu sýnist mér ad Fadirinn lýsi, þegar vor Bródir, sem oss er ad öllu líkur, ad syndinni undantekinni, þegar hann sté upp úr ánni Jórdan, segjandi: þessi er minn elskuligur Sonur, í hvörjum mér vel þóknast. Til hvörs er þinn Sonur í heimin kominn? nádugi Fadir! synduga menn sáluhólpna ad gjöra, 1 Tím. 1; því hefir hann í sínni skírn allt réttlæti uppfylt? til ad kalla synduga og ecki réttláta til ydranar, Matth. 9; því lét hann skírnina vera inngáng síns kennimannliga embættis? því hann vildi hún yrdi vor inngángur til hins andliga kennimannskapar; því er herrann af sínum þénara skírdur, skaparinn af sképnunni, Gud af manninum, sólin af morgunstjörnunni, hinn heilagi af syndaranum, meistarinn af lærisvein-

inum? svo ad þú fyrir þessa og alla adra hans forþénustu gjördir synduga menn þína þénara, þínar sképnur, þíns Sonar lærisveina, verduga og hæfiliga í hans nafni ad framkvæma á ødrum sínum líkum þetta sitt eyrindi, og ad skíra med vatni eins og Jóhannes, þar Drottinn sjálfur vill med Anda skíra. Þetta hefir hønum þóknast fyrir sjálfan sig ad útrétta, í hvørjum þú hefir alla þína velþóknan. Muntú þá hafa óþócka á þeim, sem hann ecki skammast sína brædur ad kalla fyrir sømu skírn, ef hann hefir í sinni skírn allt réttlæti uppfylt? munt þú þá gánga í dóm vid ránglátan, sem í hans dauda er skírdur? ecki er þad ætlandi til þinna heitu miskunar ydra, sem géfid hefir oss Soninn, þegar vér vorum énn þá þínir óvinir, Róm. 5, ad þú munir ecki géfa oss alla hluti med hønum, Róm. 8. Þar hann hefir í endurgétníngar-laugini gjørt oss ad þínum børnum; þar fyrir vegsømum vér þína guddómligu hátign í bljúgustu audmýkt vors hjarta, enn-nú í dag standandi í þínu augliti, med þíns þénara St. Péturs ordum, af hans fyrra Pistils 1 Kap. segjandi: blessadur sé Gud og Fadir Drottins vors Jesú Krísti, sem af sinni mikilli miskunsemi hefir endurgétid oss til lifandi vonar, fyrir upprisu Jesú Krísti frá daudum, til þeirrar arfleifdar sem ecki kann ad skémmast, ecki saurgast og ecki ad rotna, hvør oss er ætlud á himnum. Hvørnin madur sé eptir holdligu edli, þad sýnir oss St. Páll, á þeim sem ad eingu nýta sína endurfædíngu, og ecki hirda um hana ad endurnýa; um skilnínginn talar hann, ad holdsins vitsmunir séu reidi og fjandskapur ígégn Gudi, Róm. 8; um viljan, ad holdid girnist í móti andanum, Gal. 5; um girndirnar, ad þær strídi í móti sálunni, 1 Pét. 2. Þótt ad þessi vanheilsa sálarinnar verdi nú aldrei fylliliga læknud, svo lengi vér lifum í þessu holdi, svo sem Paulus þad nógliga vottar, med mikilli harmakløgun yfir sjálfum sér, Róm. 7; þá samt verda vorar sálir í skírnini fyrir verkan h. Anda tilbúnar til ad mótstanda því illa, og vorir limir til réttlætisins íbúdar, eptir þeirri mæling sem ad þetta forgeingiliga kann ad þola, svo ad þegar h. Andi straffar í oss syndina, uppvekur trúna, eflir þolinmædina, styrkir vonina, kveikir elskuna til Guds og náúngans, annadhvørt fyrir ordsins heyrn, í hvørju hann býr, edur og fyrir gudrækiliga þánka, þá gétur sá hønum samsinnt og aukid sína endurnýing, sem hønum ecki mótstendur, annadhvørt med hirduleysi, þverúd edur sjálfskapadri vantrú, hvør ad sønnu er í voru valdi, svo sem allt hid illa, en ecki trúin, hvør ad er Guds verk, Jóh. 6; og segir vor Endurlausnari oss allrabest greinarmun á millum þessara tvennslags flocka, þeirra sem nockur, og þeirra sem engin not hafa sinnar endurfædíngar, Jóh. 15: eg em þad sanna víntré, en Fadir minn er víngardsmadurinn; sérhvørn þann kvist sem ecki ber ávøxt mun hann burttaka, og hvørn þann sem ávøxt ber mun hann hreinsa, ad hann beri meiri ávøxt. Svo verdum vér nú í skírninni endurnýadir til gódra verka, hvad Paulus vottar, Róm 6: vér erum jardadir med Kristó fyrir skírnina til daudans, ad líka sem Kristur er upprisinn frá daudum fyrir dýrd Fødursins, svo eigum vér ad gánga í endurnýúngu lífdaganna; þannin verdum vér nú í skírninni andliga endurfæddir, réttlættir og endurnýadir; og þótt ad vor gódverk, ef nockur væru, séu ófullkomin, og ecki í sjálfum sér betri enn margra heidíngja, þá samt líka þau Gudi betur, því þau framkoma af þeim sem í skírninni eru Guds børn ordnir, og réttlættir í heil. vatnslaug fyrir þann fullnad, sem Gudi er goldinn í Kristí saklausum dauda,

en oss tilreiknadur fyrir endurfædínguna. Eg fæ mér ecki til orda um þá sem þar fyrir utan eru, 1 Kor. 5; Gud veit þad sjálfur, sem manninn skapad hefir, af hvørjum krapti verkast í þeim þær dygdir, sem oss mundi torsókt eptir ad breyta, og hvørt álit þær hafa í Guds dýrdarfulla augliti, er hønum kunugast, sem er Dómari alls holds. Eg þacka alleina hans almáttugri gódgirni, ad hann hefir oss, sem á hans nafn trúum, þenna veg tilbúid, og opinberad til sáluhjálparinnar, og fæ mér ordsök hér út af ad þenkja, hvad miklu óbæriligra oss muni verda á dómsins degi heldur enn þeim, ef vér afrækjum þessa Guds nád, og gaungum ecki verdugliga í þeirri kallan, hvar inni vér erum kalladir. Dragid ydur þar fyrir ecki sjálfir á tálar, br. m.! svo sem mundum vér þar fyrir meira frelsi hafa til ad syndga, ad vér erum endurgétnir. Þessi Guds gódgirni á ad krossfesta í oss hinn gamla Adam, en ecki ala hann á eitri syndarinnar; hún er af Gudi skipud til ad temja holdid, en ecki til þess ad rækja þad svo mjøg, ad þad fremji sínar girndir, Róm. 13. Þad er nógustór velgjørníngur, sem Gud oss gjørdi í skírninni, ad hann tilbjó svo vorar sálir daudar í syndunum, ad h. Andi kynni í þeim ad lifa, og verka gudrækiligt athæfi, þótt ecki heimtum vér þad af hønum, ad hann láti sér þad allt þóknast, sem voru holdi gott þykir; skulum vér þá í syndunum blífa svo ad nádin yfirgnæfi? segir Páll, Róm. 6. Fjærri sé því, segir hann, vér sem daudir erum syndinni, hvørnin skyldum vér framvegis í henni lifa? ef vér erum innplantadir líkíng hans dauda, þá munum vér og verda líkíng hans upprisu, segir hann; hvør St. Páls ord eg svo skil, ad fyrst Gud hefir deydt afl syndarinnar í oss med síns Sonar dauda í skírninni, þá hafi hann géfid oss svo mikinn andakrapt, ad vér gétum upprisid af dauda syndanna, svo þær ecki drottni framar í vorum daudligum líkhama; og væri ecki svo, ad nockud af þessu stædi í voru valdi, sem endurfæddir erum, mundi ritníngin ecki svo tídt skipa oss ad deyda hinn gamla manninn, er sig fordjarfar í girndum villudómsins; edur hvad er þad Páll segir? Róm. 12: samlagid ydur ecki heimi þessum, heldur ummyndid ydur med endurnýúng ydvars hjarta. Í øllum þvílíkum greinum ritníngarinnar sé eg ecki annad, enn ad Guds Andi vorkénni ecki endurfæddum manni ad þóknast hønum. Sú er þá meiníngin, jafnvel þótt ad vér í eingan máta algjørdir séum, edur kunnum Guds løgmál upp ad fylla, samt hefir Gud géfid oss í skírninni svo mikla krapta, ad vér gétum viljad hid góda, jafnvel þótt hid vonda lodi vid oss, Róm. 7, og þurfum ecki ad mótstanda h. Anda, en adhyllast holdsins verk. Svo látid ydur nú sagt vera, br. m.! ad þér þessum gudrækiligum áminníngum hlýdugir séud, og yfirvegid Guds óútsegjanliga gæsku, sem ydur í h. vatnslaug hefir andliga endurgétid, ecki til þess, ad þér ljáid limu ydar ránglætinu til íbúdar, heldur ad þér helgid Gud í þeim, svo sem nýar sképnur. Altíd þann sóma sem Guds fødurlig gæska hefir ydur í skírninni veittan, þar ydur er makt géfin Guds børnum ad vera, Jóh. 1, hjá hvørri sæmd ad allrar veraldarinnar tign og herradæmi er endemi ad reikna, Gal. 3. Þér erud í skírninni Kristó íklæddir; hvørsu megid þér þann fagra skrúda rífa og ata med saurugum holdsins verkum; vitid ad Kristur og Belíal eiga eckert hlutskipti saman, 2 Kor. 6; hvørsu megid þér þá tveimur svo ólíkum herrum þjóna? þér erud í skírninni Kristí limir vordnir; varid ydur þad þér gjørid ecki Kristí

limi ad Satans limum, 1 Kor. 6; þér erud í skírninni vígdir og helgadir til ad vera Guds musteri, en þann sem það saurgar vill hann straffa, segir Páлus; þér erud innplantadir á hid sanna víntré, Christum, Jóh. 15; sjáid til ad þér ecki verdid afhøggnir og í eld kastadir. Allt hvad Gud hefir ydur gott gjørt í andligum efnum, ad hann hefir géfid ydur sinn eingétinn Son; ad hann hefir ydur fyrir hann opinberad sinn vilja: ad hann lét hann húngra og þyrsta; ad hann lét hann afklædast, húdstrýkjast, hrákum og sløgum ógudligra manna undirgéfinn, og med þyrnum kórónadan verda, og um sídir þola hinn smánarliga krossins dauda; ad hann hefir tilreiknad ydur ránglátum hans blessada réttlæti, sem alleina fyrir hønum gildir, og útsendt sinn Anda í ydar hjørtu til eins pants og innsiglis þar uppá: þad alltsaman, svo mikid sem þad er, sem er þó svo mikid, ad himin og jørd eru ecki heystrásvirdi þar hjá ad reikna, þad alltsaman, segi eg, er oss í skírninni géfid; því er þad skømm vor, ad afrækja þessa stóru Guds nád og gánga í lid med Fjandanum og hans árum, sem eingu launa þá þjónustu er menn veita þeim, nema eylífri kvøl og píslum, í því dýki, sem vellur af eldi og brennusteini, Opinb. 19; hvar frá oss og øll sín børn vardveiti gódur Gud, í nafni Jesú Kristi, amen!

Fyrsta Sunnudag í Føstu.

Gudspjallid, Matth. 4. Kap.

Í þann tíma; þá var Jesús leiddur af anda á eydimørk, uppá þad ad hann yrdi freistadur af Djøflinum. Og þá hann hafdi fastad fjørutygir daga, og fjørutygi nátta, húngradi hann sídan; og freistarinn geck til hans, og sagdi: ef ad þú ert Guds Sonur, þá seig þú ad steinar þessir verdi ad braudum. En hann svaradi og sagdi: skrifad er, madurinn lifir ecki af einusaman braudi, heldur af sérhvørju ordi, því sem framgeingur af Guds munni; þá tók Djøfullinn hann med sér í borgina helgu, og setti hann uppá musteris-bustina, og sagdi til hans: ef ad þú ert Guds Sonur, fleig þér hér ofan af, þvíad skrifad er: ad hann muni bjóda einglum sínum um þig, ad á høndum beri þeir þig, svo ad þú steytir ecki fót þinn vid steini. Jesús sagdi til hans: en aptur er skrifad: eigi skaltu freista Drottins Guds þíns. Og en aptur flutti Djøfullinn hann med sér uppá eitt mjøg ofurhátt fjall, og sýndi hønum øll ríki veraldarinnar, og þeirra dýrd, og sagdi til hans: allt þetta mun eg géfa þér, ef ad þú framfellur og tilbidur mig; þá sagdi Jesús til hans: far í burt frá mér, Andskoti! þvíad skrifad er: Drottinn Gud þinn skaltu tilbidja, og hønum einum þjóna; þá forlét Djøfullinn hann; og sjá þú, ad einglar komu til hans, og þjónudu hønum.

Exordium.

Í 1 Sam. 17; verdur oss ként um Davíd, er sídan vard konúngur í Israel, og risann Golíath, hvörsu þessi var af hinum ad velli lagdur med einum slaungusteini. Þessi frækleikur Davíds var svo mjög ágjætur, ad kvinnurnar geingu út af Israels borgum, og súngu: Saul vann sigur á þúsund, en Davíd á tíu þúsund, 1 Sam. 18. Nú þótt ad þetta afreksverk Davíds sé merkiligrar hrósunar verdugt, þá hefir þó Sonur Davíds, Matth. 1, Herrann Jesús Christus, eitt annad miklu meira unnid á hinum helvítska Golíath, Andskotanum, sá ed brixladi fylkíngum Guds lifanda, æ sídan hann sveik vora fyrstu foreldra í Paradís, þar hann hefir höggormsins höfud í sundurbrotid, Gén. 3, med þeim steini, sem uppbyggéndur hafa forsmád, þad er med sjálfum sér; því sjáid, hér er meiri en Golíath, hann var einn madur, Satan er ein Djöfull; þótt Golíath væri ógurligur, þá var hann allur þar sem hann var sédur; Satan er ein hamhleipa, svo hann bregdur sér jafnvel í ljóssins eingils líki, 2 Kor. 12; Golíath fylgdu ad sönnu mörg þúsund Philistéanna, en Andskotanum fylgir ófléyandi her; þridjúng stjarnanna dregur hinn fárligi dreki í sínum hala, Opinb. 12, og mikla sveit ógudligra manna, sem hans merki fylgja. Þennan sterka hervíking, hefir Jesús sonur Davids sigrad, og afklædt hann sinni hardneskju og sínum vopnum, á hvor hann treysti, Lúk. 11. Hafi nú kvinnurnar í Israel prísad Davíd med þessum dýrdar dikt, fyrir þann sigur, er hann vann á risanum, því skyldu þá ecki Zions dætur, sem eru Guds andligar meyar, síngja og spila í sínum hjörtum fyrir þeirra Konúngi, segjandi: Davíd vann sigur á tíu þúsundum, en Jesús sonur Davíds á óteljandi þúsundum þúsunda, á margra þúsunda höfdíngja, á þúsund véla meistara, og hefir sínar h. þúsundir af hans valdi hertekid. Medal annara Drottins vors frægdarverka, heyrum vér í þessa dags Evangelió eitt einvígi, millum þess allra besta og hins allra versta, millum þess stóra Michaels, og hins gamla dreka sem kallast Djöfull og Andskoti; ecki á himninum, svo sem Opinb. 12, verdur umgétid, sem er Guds hásæti, heldur á jördunni, hvörja Satan kallar sitt ríki. Og sökum þess, ad þetta hugganarríka efni verdur á þessum h. degi prédikad í kristnum söfnudum medal vor, þá viljum vér þad nockud framar ydirvega, og af vorum Hertoga læra: hvörnin vér eigum holdsins, heimsins og Andskotans freistíngum í móti ad standa; en styrk oss hér til Drottinn, med nád þinni, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Bágt er öll vélabrögd Satans upp ad telja; en Gud nádi oss, fleiri mættum vér þeckja, heldur enn ad vér hyrdum um ad varast. Í þessu h. Evangelió heyrum vér, ad hann med þreföldu athlaupi, rædur á Lausnarann; í fyrstu segir hann: ef þú ert Guds Sonur, þá seig þú ad steinar þessir verdi ad braudum; med hvörju ad líklíkt er, ad hann hafi viljad reyna, hvört hann væri hinn fyrirheitni Messías edur ei, því hann vissi ad Messíæ voru allir hlutir undir fætur lagdir, Ps. 8; og hann var herra og erfíngi allra hluta. Ef þú ert Guds Sonur, segir hinn vondi; þad má ecki satt vera, sem þú heyrdir vid Jórdan, ad þú Guds Sonur værir, þar hann lætur þig húngra; hvörsu ágjætliga hefir Gud sína velþóknan í þér, ad hann hefir þig ydirgéfid hér í eydimörku ámedal villudýra? Mark. 1, og ef svo vera kann, ad hann reyni þig med svoddan móti, þá bind enda hérá, og reyn aptur hvörsu sannsögull og haldinordur hann er, og seig ad steinar þessir verdi ad braudum, svo þú neyta megir. Eg efast ecki um, ad hold og blód muni og þvílíkar fortölur hafa fyrir þeim, er mótdrægt eiga í heiminum. Gud hefir lofad þad hann vilji minn fadir vera; hvörnin er ég þá vordinn ad hjábarni? hann segir ad lífid sé meira enn fædslan, og líkhaminn meir enn klædnadurinn, Matth. 6; nú hefir hann mér hvörttveggja í fyrstu

géfid, því sæ eg þá ecki eitthvad þessu til vidurhalds? betra væri mér þad eg hefdi hvørugs hluttakandi vordid, heldur enn eg á hvørutveggja naud lídi; ef eg er hans sonur, því géfur hann mér þá stein fyrir braud, edur høggorm fyrir fisk? Lúk. 11, þar hann hefir þó sagt sig ad vera Fødur miskunsemdanna, 2 Kor. 1, en eg sem vondur er, og mørgum syndum hladinn, vildi þad ecki gjøra vid mitt barn. Þetta prédikar hold og blód, þegar þad er ecki fyrir augunum sem eta skal. Hvad skal hér til segja, kristinn madur? Þad sem Jesús Andskotanum svaradi: madurinn lifir ecki af einusaman braudi, heldur af sérhvørju því ordi, sem framgeingur af Guds munni. Med þessum ordum hefir ecki Kristur sagt þér, ad þú skulir burtkasta allri áhyggju fyrir líkhamligri næríngu, ecki lofad ad géfa þér þitt braud, nema í sveita þíns andlitis, Gén. 3; ecki heitid ad hrafnarnir skuli færa þér fædslu, 1 Kóng. 17, þegar þú sefur med hinum lata; heldur svaradi Frelsarinn Andskotanum útaf med þessu móti, og kéndi þér undir eins, ad jafnvel þó hann léti þig lída brest á líkhamligri farsæld, skyldir þú ecki ætla ad hann muni eigi kannast vid þitt faderni, svo lengi sem þú hann óttast, og vænir hann ecki sínum heidri; því hvørn þann son sem fadirinn elskar, þann agar hann, Hebr. 12. Ef Gud vill ad eg lifi, þá géfur hann mér braud til ad lifa af; lætur hann mig lída skort á braudi, þá vill hann samt ad eg lifi í trúnni og voninni. Eg vil bera mig eptir minni atvinnu med øllum þeim hætti sem Gud hefir lofad, og eptir því ordi, sem framgengid er af hans munni; þóknist hønum ad mitt erfidi skuli ecki blessast eptir minni tilætlan, þá veit eg samt ad hann hefir ecki burtkastad mér strax í daudans hendur; géfi Gud mér ecki braud svo eg fái lifad, þá lætur hann mig deya, svo eg eylífliga lifi. Er mér vandara um enn hans eingétnum Syni, hvørn hann lét húngra, svo hann freistadur yrdi? á eg ad láta mig þad undra, þó hann freisti mín um stundarsakir, sem ecki er nema ættleidíngur? Þad sem hinir Egyptsku søgdu vid Jóseph, Gén. 47, þad sama vil eg vid minn Gud segja, þegar húngurs naudin tók til ad kvelja þá allt til dauda, þá søgdu þeir: lát oss med voru lífi og eignum vera Pharaónis þræla, þad vér lifa megum og ecki deya. Taki Gud þad hans er, ef hønum svo þóknast, og jafnvel sjálft lífid, hvørt hann sjálfur gaf; eg vil bædi med því og øllu sem mér tilheyrir, vera hans þræll, svo eg æfinliga med hønum ríki; þad vardar mig ad litlu, þótt hann láti mig ecki lifa af braudi, þegar eg lifi af þeim ordum, sem framgengin eru af hans munni, ad hann vilji ecki freista mín yfir megn fram, heldur géfa freistíngunni þann enda, ad eg stadist fái, 1 Kor. 10. Madurinn lifir ecki af einusaman braudi, segir Lausnarinn; ordin eru tekin af Devt. bókar 8 Kap., þar Móses sagdi vid Israels sonu: þarfyrir hefir Gud þvíngad þig og látid þig húngur lída, ad hann gæfi þér man, hvørt þú þecktir ecki og ecki fedur þínir, svo ad þeir kéndu þér þad, ad madurinn lifir ecki af einusaman braudi, heldur sérhvørju því ordi, sem framgengur af Guds munni. Eg er hræddur um, ad þetta mál kunni hjá sumum af oss heima ad eiga; hvad munu þeir ed nú allvída í heiminum uppvaxa heyra af fedrunum, svo þeir kénni þeim þad? færid híngad, berid híngad, svo ad vorar hyrdslur fullar verdi, og þar sé enginn skortur í húsum vorum, en ecki ad leita næríngar sinnar eptir því ordi, sem framgengid er af Guds munni, ecki ad læra nockud þad sómi er í, med

hvörju þeir kunni sjálfir sína næríngu að útvega, svo þeir viti og megi með góðri samvitsku segja það þeir eti sitt eigið brauð, 2 Tess. 3; svo að þegar skorturinn uppáfellur, þá fara menn að hnoða brauð af steinum, það er af þeim hlutum sem Guð hefir ekki þar til skikkað, og aldrei þar til ætlað; því eru svo margir þeir eð með óleyfiligu og óærligu móti leita sinnar næríngar, og bíða ekki eptir því að Guð hjálpi, bæði þess vegna, að þeir lærðu aldrei nema ódygðir af feðrum sínum til að leita brauðs með, heyrðu og um fátt annað talað, hins og annars, að þeir hafa á Guði ekkert traust, þar þeir vita, að hann ekki brúkar slíka atferð til að fæða sína. Þegar Jesúm húngraði talar Satan um brauð, því hann vissi það var það helsta sem hann mætti gángast fyrir; þessa slægsmuni hefir hold og blóð af sínum meistara lært; það sem hvör er gefinn fyrir, þarum þeinkir hann optast, það sem einhvör viðþarf, það brúkar Satan til að locka manninn til vondra verka; og svo sem einn klókur veiðimaður, hann leggur það agn fyrir dýrið, sem hann veit því lostugast þykir, og þá, þegar hann hyggur það hafa mesta eptirlaungun, svo siskar og Satan með þörfinni, og kryddar agnið með vellystíngunni. Seig þú að steinar þessir verði að brauðum; þetti sagði hann við Guðs Son, og hann lætur ekki af að prédika hið sama, fyrir öðrum sem eiga Guðs börn að heita, jafnvel þótt þá dragi enginn nauður til, og er því æ verr og miður, að hönum tekst meir enn skyldi í slíku, hjá allra handa fólki. Eg spyr? hann er uppskér, hvar hann ekki sáði, gjörir hann ekki steina að brauðum? hann sem útsígur hús ekkna og föðurlausra, Matth. 23, undir hylmíngu laga og réttinda; hann sem svíkur sinn náúnga í kaupum og sölum; hann sem leggur agn ónauðsynligra og skaðsamligra hluta fyrir hans óframsýni og fáfræði, til að láta hann húngra á hinni vondu tíð, en feitir sjálfan sig þar með; sá eð inniheldur sveita þess er erfiðar; sá eð svíkur þann í sínu erfiði sem hann elur, klæðir og launar hönum: munu ekki allir þessir og þeir eð þeim líkir eru, munu þeir ekki, segi eg, gjöra steina að brauðum? þetta eru kraptaverk Andskotans, er hann verkar í börnum vantrúarinnar, með hvörjum hann stjórnar sínu ríki, og leiðir margan einfaldan til sinnar þjónustu. Satan apar eptir Guði, hvör eð alla hluti gjörði af eingu, og Satans vildarmenn eptir Kristó hans Smurða, hvör eð staðfesti sitt ríki með furðuverkum. Þegar Fjandinn hefir ként einum að feita sig af eingu, nema annara blóði, hvört að þeim óvörum er slotið burt úr æðunum, þá þenur hann sig út sem annar ístrumagi, Ps. 73, svo að fáfróðir menn glápa á hann svo sem annað furðuverk, og meina það sé af himnum komið, sem hann talar og býður, jafnvel þótt enginn sé hégómi slíkur í Guðs dýrðarfulla augliti. Að eg nú ekki tali um þá sem þiggja Guðs ölmusu, hvörja hann skipar í sínu nafni að gefa þeim, er hann virðist að kalla sína limu, en undir skini þeirrar fögru nafnbótar, stela þeir, ljúga og ræna, eru bakmálugir, óþacklátir, illyrðtir, háðgjarnir, formæla þeim er brjóta þeim sitt brauð, og í staðin þess að sannir Guðs limir leita sér ölmusu í hans ótta, hjá þeim sem hann hefir skipað að meðtaka þá, svo sem sjálfan sig, þá fremja þessir allra handa skammir og lesti í hans nafni, ljúga við það og svíkja, sverja og formæla, uppá það þeir fái sínum ódáðum skýlt fyrir mönnum; þessir hygg eg framar öllum öðrum gjöri steina að brauðum, verða þó af oss ástundum jafnframt öðrum, sem rétta tiltölu eiga, borðsettir í því almenniliga hospítali, sem Guð, allsherjarkonúngur, hefir

stiptad í sinni kristiligri kyrkju. Munum vér þessa mikil not hafa, br. m. í upprisu réttlátra, ef vér gjørum þad vísvitandi? eda þykjumst vér trúir rádsmenn vera yfir Guds gótsi, sem hann hefir oss til umráda og ecki æfinligrar eignar feingid, þar vér gjørum eingan greinarmun á þessum, og kostum forsorgun Guds fátækra lima fyrir Andskotans limu, gjørandi þannin ecki steina ad braudum, heldur braud ad steinum í þeirra grádugum munni, hvørjum leindarbraud smakast lystiliga, en sídan uppfyllist munnurinn med smásteina, svo sem Salómon ad ordi kémst í hans ordskvidum, 20 kap. og siálfa oss ad þeirra hluttøkurum í syndinni, undir skini miskunseminnar og gódrar meiníngar, en allra helst mannordsvegna, hvørt oss mun þó ecki fylgja eptir daudan, allra sízt inn í eylíft líf, því þar hafa ecki fyrirheit nema þær ølmusur, sem géfnar eru í lærisveins nafni, Matth. 10. Þad má vel skiljast um þá sem eru sannir Christi lærisveinar, takandi sinn kross uppá sig, og fylgja hønum svo eptir. Þetta gjørum vér, brædur, og þykjumst vel gjøra, jafnvel þótt oss megi alkunnugt bodord St. Páls, 2 Tess. 3, er hann segir: þegar vér vorum hjá ydur, budum vér ydur þad, ad ef nockur vill ecki erfida, þá skal hann ecki eta; því vér heyrum ad nockrir gánga ámedal ydar óskickanliga, gjørandi eckert, heldur hnísa fáfeingiliga (hvørt mark vér meigum þeckja á nockrum vorum ølmusumonnum) þessum bjódum vér, segir Páлus, fyrir Drottinn vorn Jesúm Christum, ad þeir erfidi med spekt, og eti sitt eigid braud; en ef nockur hlýdir ecki þessu voru bodi, þá teiknid mér þad til, og hafid ecki umgeingni med hønum, svo hann skammist sín. Um hina fyrstu freistínguna høfum vér nú heyrt þannin talad; en þegar Satan merkir, ad hønum tekst ecki ad locka Jesúm med efaseminni, reynir hann til á hinn veginn, og vill freista hans med oftrausti. Nóguvel taladi Satan um siálfan sig, Job. 1, ad hann sagdist hafa gengid umkríng; því fyrir utan þad hann gengur umkríng sem grenjandi león, leitandi ad þeim sem hann kunni úpp ad svelgja, þá er hønum þessi atferd næsta tøm, er hann brúkar hér vid Christum, ad fara umkríng og leitast vid á allar sídur, eins og einn slægvitur hertogi, þá hann umsitur eina borg, en bæarmenn hafa med øllum lidsafla fyrirbúist í þeim stad, sem þeir ætludu sér mestrar hættu von, þá fer hann ad þeim óvørum íkríng, og rædst þar til sem engin er vørn fyrir; svo gjørir Djøfullinn géti hann ecki flækt manninn í hyrduleysi, leitar hann til med ofmiklum áhuga, ef ecki í mistrausti, þá med oftrausti, ef ecki med hofmód, þá med hugleisi, ef ecki í heimsku, þá med sérvitsku og svo framveigis. Ef þú ert Guds Sonur, þá fleig þér hér ofan af; alkunnugt er oss, br. m. hvad margur er ámedal vor, sem óvarliga fer med sitt líf, svo sem væri þad einn hlutur, er hann kynni strax aptur ad kaupa, eins og adra vøru; svoddan apaskap, kalla menn hugprýdi, og hvør dárinn metst vid annann, svo sem væri þad gódur hlutur. Ad spara ecki líf sitt fyrir Guds sakir, þegar hann vill þad svo hafa, og menn hafa Guds ord fyrir sér, ad þad sé hans vilji, þad er hinn ágjætasti hlutur og elskumerki til Guds, því enginn elskar einn meir, enn hann gési sitt líf út fyrir hann, Jóh. 15; svo er þad og kostuligt, ef nockur vogar lísi sínn landi og lidum til varnar, því þad er kjærleikans verk; Gud hefir þad og samþyckt, og bodid allvída hjá sínu fólki Israel; og eg sé, ad Lausnarinn ecki óvirdti hundrads-høfdingjan, þótt hann strídsmadur væri, Matt. 8; eigi heldur vísadi Jóhannes strídsmønnunum frá sinni skírn, heldur gaf þeim bodord, hvørnin þeir

lifa skyldu í sínu standi, Lúk. 8. En þad skédur tídast, br. m. ad þeir sem eru djarfastir í heimskunni, þeir eru ragastir í þessum hlutum, og kémur þad ecki til af hugprýdi, heldur af óviturleik og einrædi, af því Gud hefir vardveitt þá svo tídt í háskanum, þá meina þeir ad þad skuli alltíd eins gánga; enn hvør vill skylda hinn Almáttuga til þess? hann vill ecki láta trúa sér til þeirra hluta, sem hann ecki lofad hefir. Gud hefir lofad ad hans Englar bæri oss á høndum sér, Ps. 91; en ecki nema á vegum vorum. Því ordi stal Djøfullinn undan, þá hann taladi vid Krist, og máské hann steli því og úr þínu hjartu, þá hann gyllir fyrir þér háskan, og þú meinar þad sé allt þinn vegur sem þér hefir einusinni fleist yfir; slíkt er ad freista Drottins, hvør synd ad hefir hinn versta vitnisburd í Ritníngunni; en ef þú í burtu deyr, midt í þessari hrædiligu synd, hvad mun þá af sálunni verda? lát því ecki locka þig af fíflsligri ákéfd, edur fánýtu hrósi, (sem þó er ecki nema í heimskra munni) til ad lída skipbrot á sálu þinni, fyrir hvørja Guds Sonur er dáinn, Róm. 14. Nú þótt dáraskapurinn sé stór hjá mørgum í þessu, þá er hann þó ecki minni í ødrum efnum. Satan vissi, ad skrifad var um Messíam: snart mun sá Drottnarinn koma til síns musteris, Mal. 3; hefir hønum mátt því líkligt þykja, ad ef hann þæktist Messías vera, þá mundi hønum hér flestallt leyfast. Þegar Gud hefir nockrum stórt umdæmi í hendur fengid, og sett hann uppá þad háa í sinn stad, þá er hætt vid, ad hold og blód megi ad hønum hvísla: hér kann mér enginn ad granda, og hvad eg adhefst, þad má gott þykja. Fyrir þessar Satans umtølur hefir margur hálsinn brotid; og af því hann mundi ecki til þess stadar, er hann var tekinn frá, sem er leir-jardarinnar, þegar hønum var lypt upp í hædina, þá vard fallid hærra enn hann vardi, svo ad þad leirkérid, sem óvarliga var medfarid, datt í smámola. Þegar menn eru í Guds stad settir, þá þeinkja þeir lítt þar til, ad þeir eru af sama efni gjørdir og adrir menn; þetta hefir mørgum komid til ad ætla, ad hann væri Guds ígyldi, þegar hann réd fyrir ødrum, svo ad nockrir hafa lidid þad hræsninni, ad setja þad háleita nafn uppá eina vatnsbólu, hvar um Calígula, Neró, Domitíanus og adrir, bera ljósast vitni. Þar verdur ecki ámóti mælt, ad madurinn er eitt drambsamt dýr, Jer. 17; strax sem luckunnar svipvindi hefir brugdid vorri mold og øsku í loptid upp um stundarsakir, þá vilja sumir menn vera eins og ryk í allra manna augum, gjætandi ecki þar ad, ad þegar vedrinu slotar, þá fellur duptid á jørdina, hvadan þad kom, svo þeir sem blindir urdu í þessum þyt, verda heilskygnir aptur, og troda þad undir fótunum, fyrir hvørju þeir hræddust litlu ádur. Hér vid kannast Davíd kóníngur, sem bædi á sér og sínum reynt hafdi, luckunnar mislyndi, er hann segir, Ps. 1, ad þeir ógudligu séu eins og ryk þad, hvørju vindurinn feykir, þar fyrir kunni þeir ecki ad standast í dóminum; fyrir því, hafi Gud nockurn hátt settan, og gjørt hann ædri ødrum mønnum, er þad í vísdómi eda í yfirvaldi, er þad í aud og ríkidæmi, er þad í líkhamans styrkleika, edur ødru atgjørfi, þá þeinki hann med sér, ad hann á ecki þar med ad høndla, svo sem hønum sjálfum líkar, heldur svo sem Gud hefir bodid, og hafi fyrir augum sér þad Páll segir; hvad er þad madur! ad þú hafir þad ecki þegid? 1 Kor. 4. Þér erud gudir, segir Davíd, Ps. 82, en þó skulud þér einsog menn deya. Tøkum oss ordsøk þar af ad þeinkja, ad þótt Gud hafi sett uppá

oss nockra liking sjálfs síns, edur skugga sinnar tignar í því ad ráda fyrir ødrum, þá kémur þó sá dagur um sídir, ad menn skulu standa reikníngskap af þeirra rádsmensku, Lúk. 16. Þad er vel tilfundid sem talsmadur þeirra í Scytía, sagdi vid hinn stóra Alexandrum: ef þú ert gud, þá átt þú ad medbíta mønnunum þín gædi, en ecki ad taka þeirra frá þeim. Ecki var Guds eingétnum Syni ómáttugt ad stíga ofan af musteris-bustinni, en hann vildi ecki gjøra kraptaverk, Andskotanum til eptirlætis, eigi heldur til skémtunar Heródi edur hans vildarmønnum, Lúk. 23. Hann gjørdi sín dásemdarverk aldrei forgéfins, heldur mønnunum til góda; hann læknadi sjúka, Post. gb. 10; mettadi húngrada, Jóh. 6; uppvákti dauda, Jóh. 11; snéri vatni í vín, þegar medþurfti, Jóh. 2. Þú sem af Gudi hefir, framm yfir adra mikid þegid, gack í hans blessud fótspor, og ef þú vilt sýna þína yfirburdi í nóckru, þá gjør þad til gagns og nota þínum brædrum í heiminum, og lát engum illa lída af Guds gáfum fyrir þína vanbrúkun; en sýn ecki fordild þína þar med, Andskotanum og vondri verøldu til athláturs og augnagamans. Nú høfum vér þannin heyrt þessar tvær freistíngar; en þegar Satan finnur ad hann ecki neitt orkar, med efasemi edur oftraustinu, med hvørjum hann plagar almenniliga ad pretta manninn í heiminum, og eru hans dagligar veidibrellur, þá tekur hann til þess, sem hann vissi ad sterkast var, sem er óleyfilig girnd til audæfa og metorda. Textinn segir, ad hann hafi fært Herrann uppá eitt ofurhátt fjall, og sýnt hønum þadan øll ríki veraldarinnar og þeirra dýrd, sagt sídan: allt þetta vil eg géfa þér, ef þú fellur fram og tilbidur mig. Hér var ærid mikid í bodi, e. G. br.! og er þad mála sannast, ad margur hefir lotid Andskotanum fyrir minna; minna var þad sem Balam vann til þess, ad hann vildi formæla Israel, Núm. 22; minni var gulltúngan og kápan og þeir 200 siklar silfurs, sem Achan misti lífid fyrir, Jós. 7; eigi var Naboths víngardur svo mikils virdi, sem Achab tapadi fyrir lífinu, ríkinu og allri sinni velferd, 1 Kóng. 21; eigi var hátída-klædnadurinn og þau tvø centener silfurs, sem Gezi laug út af Naman hinum sýrlendska, 2 Kóng. 5, mikid ad reikna hjá þessu, og hvad vóru þeir 30 silfurpeníngar sem Júdas keypti, Matth. 27, fyrir Skapara himins og jardar? Hvørsu næm ad sé þessi Andskotans snara til ad veida syndugar sálir, þar eru ótal dæmi uppá. En gjæt ad þeim ordum, kristinn madur, sem þinn Endurlausnari segir: hvad gagnar þad manninum, þó hann eignist alla verøldu, en lídi tøpun á sálu sinna, Matth. 16. Eg medkénni ad góts og peníngar eru stór Guds gáfa, þegar þau eru af Guds hendi medtekin, en ecki hrifsud af munni síns náúnga, hins fátæka, eckjunnar og hins føðurlausa; en eigi eru þau þess verd, ad falla á kné fyrir Andskotanum, til þess ad eignast þad sem ecki er nema til þýngsla, og til ad þrælka fyrir þeim ómaga, sem ecki hefir vit á hvad vid hann er gjørt; til ad þjóna einum nídingi, sem aldrei saddi sinn þénara, hvad þeir þó allir gjøra, sem annadhvørt afla fjárins med rángindum, edur festa sitt hjarta þarvid. Hin grimmu villidýrin á mørkinni hafa sinn vissan skamt, og þau taka ecki brádina nema húngrud; en grædgi hins fégjarna tekur aldrei enda; hann etur altíd, og er þó altíd soltinn; hann óttast ecki Gud, og eigi skammast hann sín fyrir mønnunum; hann þyrmir ecki fødur né módur; hann undirþryckir eckjuna og rænir hinn føðurlausa, hvørju eckert er herfiligra meistarasticki Andskotans, enn ad horfa uppá einn Guds

vesæling, sem naudstaddur er, og slíta þann bita brauds frá hans húngrudum munni, sem hin milda Drottins hønd hefir hønum rétt til ad fedja hann á. Pad er satt, sem Páll segir, ad fégirndin sé rót alls hins illa, 1 Tím. 6. Vilji menn uppræta illgresíd af akrinum, þá skulu menn rótina einnvegin burttaka; eg efast og ecki um, ad sá sem ágirndinni hefir útskúfad úr sínu hjarta, hann hefir og girdt fyrir marga lesti; því hvad er þad illt, sem ecki fylgir einum fépúka? meinsæri, manndráp, lýgi, svik, fals, agg, þræta og annad, sem hér út af fædist; svo ad einn af þeim Spøku fordum, er hann var adspurdur, hvørt ad væri hid versta dýr á jørdunni? þá svaradi hann: ad þad væri león og birnir á fjøllunum, en ágjarnir menn í bygdinni. Eg veit ecki líkari skurdgod enn Mammon og Mólóch, svívirdíng Ammons barna, 1 Kóng. 11, hvør ed sitt nafn hefir af ríki; þessum afgud offrudu heidnir menn, og ástundum Gydíngar børn sín, og létu þau gánga í gégnum eldin hønum til þjónustu, 2 Kóng. 21; hvørjum ecki úlíkir eru þeir, sem kveikja í hjørtum barna sinna strax á únga aldri óleyfiliga elsku til auds og fjárafla, og kénna þeim ad þéna Mammóna fyrr enn Gudi, og ad hafa sitt yndi og eptirlæti í óþørfum maurum, lángt framar enn í gódum sidum og dygdum, þar til ad líf og sál standa í bjørtu báli. Og þótt nú ad metorda-girndin haldist af flestum ad vera nær manndygdunum, þá eru þó bádar skadligar, og haldast gjarnan í hendur, þó svo, ad þar sem metorda-girndin er einsaman, þá er hún þess stærri ef ágirndin henni ecki fylgir; því ágirndin er þúng og dregur þann til jardarinnar, sem vill képpast uppá þad hafa; en í því eru þær svo líkar, sem ein systir kann nockurn-tíma ad vera annari, ad þær gjøra bádar lækninguna ad skjædari sjúkdómi og sadnínguna ad sulti; því eins og hinn ágjarni vill þess meir, sem hann meir hefir, og vantar altíd einnin þad, sem hann hefir; svo er og hinn metorda-gjarni aldrei ánægdur med þad stand, sem hann er í, heldur képpist alltíd upp eptir. Pad er og fullkomliga satt, ad metorda-girndin hefir ecki færrum steypt enn fésínknin; fyrir hana er øll ólucka innkomin í heiminn; þegar Djøfullinn vildi heldur stjórna enn hlýda, þá hrapadi hann mørgum til ólucku. Eg þykist vita, ad Eva hafi ecki gengist svo fyrir eplinu, heldur muni þad hafa gengid henni í augu, ad hún ætti Gud lík ad verda, Gén. 3. Hvad miklu illu hefir nú metorda-girndin af stad komid sídan í heiminum? hún sló Maríam Arónis systur med líkþrá, Núm. 12; hún lauk jørdunni upp undir Córe, Dathan og Abíram, Núm. 16; hún heingdi Absalon upp í eikina, 2 Sam. 15 og 18; hún blandadi øsku Zambrí saman vid konúngsins húsøsku, 1 Kóng. 16; og er þad nú lítilsverdt og næsta makligt, þó hún slái sinn eiginn mann um háls, en þad er miklu hryggiligra og aumkunarverdara, þegar heilum løndum og ríkjum illa lídur fyrir eins hroka, og þad kostar margra manna góts og velferd, þegar tveir stórir þrátta. Gud gjæfi menn vildu þó gjæta þar ad, ad sú æra, sem menn hafa af metordunum, er enganvegin verd þess erfidis, sem þar er uppá kostad. Annadhvørt komast menn þar til med réttu edur raungu; ef med réttu, þá skulu menn lengi þrælka, ádur enn menn koma til nockurs, og fyrir mikid erfidi komast menn til annars stærra, því þá menn eru þar komnir, taka menn vald yfir ødrum, en missa valdid yfir sjálfum sér; því ein kostgæfin yfirvalds-persóna er ecki sjálfrád, heldur allra þeirra þénari

sem hann er yfirbodinn, og má tídt vaka þegar hinir sofa. En hafi hann gengid hinn rángt veg med Satans listum, þá heitir tignarsætid stóll hádúngarinnar, og er svívirdíng bædi fyrir Gudi og mønnum, svo sem Prédikarinn segir, Kapít. 7, ad sá sem rángliga tekur sér valdid til, muni hatadur verda; því hygg eg það rétt væri sem Jóas, Israels konúngur, sagdi vid Amazíam Júda konúng: þú hefir slegid Edom, þar fyrir er þitt hjarta upphafid; haf þú þína vegsemd og sit í þínu húsi; hvar fyrir skyldir þú skipta þér af illu, svo þú fallir og Júda med þér, 2 Kron. 25. Svo er nú ágirnd og ofmetnadur næsta skadligir lestir. Þar fyrir, vilji Satan freista þín þar med, kristinn madur! þá slá hann med Guds ordi, svo sem Jesús gjørdi: vík frá mér Satan, þvíad skrifad er: Drottinn Gud þinn skalt þú tilbidja, og hønum einum þjóna. Nú er það øldúngis ómøguligt undir eins Gudi ad þjóna og Mammóna, Matth. 6; viljir þú þar fyrir ad þitt hjarta sé Guds musteri, þá rek Satan út þadan med hans bølvadri aura-elsku. Satan á ecki það hann géfur, heldur er það allt þjófstolid, sem af hans hendi er þegid. Vei þér Satan! hvør hefir géfid þér øll ríki veraldarinnar, svo þú megir þau aptur géfa? Þú átt ecki ráð á einni mýflugu, nema Gud leyfi; og þótt þú mættir nockru hér um ráda, þá viljum vér ecki taka þínu bodi, en sleppa hønum, sem bædi himin og jørd hefir í sinni hendi, sem oss hefir sál og líkhama géfid, sem oss hefir frelsad frá þínu valdi, Kól. 1, sem hefir géfid sitt líf í daudan fyrir oss, Jóh. 10, sem hefir sendt sinn Anda í vor hjørtu, Gal. 4, sem ad ber vitnisburd vorum anda, ad vér séum Guds børn, Róm. 8. O, þú eylífi Konúngur dýrdarinnar! sem ad ert hógvær og af hjarta lítilátur, kénn þú oss ad eptirfylgja þínu blessada dýrdardæmi hér í heimi, svo vér megum þér sídan inn í þína eylífu dýrd fylgja, og til þess himneska hábords upphafdir verda, til ad sýngja þeirri háleitu Guddómsins Þrenníngu eylífa dýrd og lof um allar aldir alda, amen!

Annann Sunnudag í Føstu.

Gudspjallid, Matth. 15 Kap.

Í þann tíma; og Jesús géck burt þadan, og fór í landsbygdir Týri og Sídónis; og sjá þu, ad kanversk kona géck út af þeim sømu takmørkum, kalladi eptir hønum, segjandi: Herra, sonur Davíds! miskuna þú mér, mín dóttir kvelst illa af Djøflinum. Og hann svaradi henni eingu ordi; hans lærisveinar geingu til hans, bádu hann og søgdu: láttu hana fara, af því hún kallar eptir oss; en hann svaradi og sagdi: eg em ecki sendur nema til fortapadra sauda af húsi Israels. En hun kom og tilbad hann, segjandi: Herra! hjálpa þú mér. En hann svaradi henni og sagdi: það er ecki gott ad taka braudid barnanna, og kasta því fyrir hvolpana. En hún sagdi: satt er það, Herra! en þó eta hvolparnir af molum þeim, sem detta af bordi drottna þeirra, Þá svaradi Jesús og sagdi til hennar: o, kona! mikil er þín trú; verdi

þer svo sem þú vilt. Og á þeirri sömu stundu vard hennar dóttir heilbrigd.

Exordium.

Vér bidjum í vorri drottinlígri bæn, börn Guds elskulig: eigi leid þú oss í freistni. Nú er tvøføld freistni til; önnur kémur af Gudi, önnur af Andskotanum; önnur leidir til lífsins, önnur til helvitis. Sú sem af Gudi kémur, hún er hennar lækníng, sem kémur af Satan. Pad er ecki ótamt hinum almáttuga Konúngi, ad láta Djøfulinn detta á sínu eigin bragdi, og sína freistni hans freistíngar yfirvinna. En þó ad þessar athafnir Guds og Djøfulsins hafi sama nafn, þá eiga þær þó ecki saman nema nafnid; Djøfullinn geingur ecki í berhøgg vid mennina, því hann veit þeir fælast sig, heldur hefir hann tvo stallbrædur, sem ecki eru svo uggvænir, en þó ecki øllu sídur skadvænir, annar er hid ytra, annar hid innra; Pessi er vort hold og blód med þess tilhneigingum, hinn er verøldin med sínum illum dæmum; hinn sídari af því hann er vondur, og liggur í því vonda, 1 Jóh. 5, þá leidir hann til hins illa; sá fyrri er hálfu verri, margur kann sá ad fordast adra, sem ecki gétur fordast sjálfan sig. Hold og blód er gamall skutulsveinn Djøfulsins, sem framreidir allrahanda sætar, en þó eitradar vistir. Pegar Andskotinn býdur manneskjunni til snædíngs, enn sálin liggur blind í sænginni eins og Isak, og veit eigi hvørt þad eru heldur Jakobs edur Esaú hendur, sem hún þreifar á, jafnvel þó hana grilli til ad þeckja raustina, Gén. 27; svo mikid lángar hana í þann ferska rétt, veit þó ecki ad gjøra grein á, hvørt heldur hann er med boganum veiddur, eda af hjørdinni tekinn. Vei þeirri borg, hvør ed bædi hefir óvinina utan fyrir portunum, og líka inni á strætunum; en eingu betur erum vér á oss komnir í andligum efnum; alla vega umkríngir holdid oss, á hægri sídu med girnd audæfa og metorda, á vinstri hlid med ørbyrgd og ørvinglan: fyrir framan oss stendur sjálfsþóttinn og virdíng vors eigin ágjætis; á bak vid oss afsøkun og þeckíngarleysi syndarinnar, innvortis sløg samvitskunnar, illar girndir og tilhneigingar. Pessi er nú Andskotans freistni og eldligar pílur þess hreckvísa, Eph. 5; en søkum þess þær eru syndugri manneskiu svo skjædar, ad þar er eingin lífs- edur heilsuvon, ef Djøfullinn, heimurinn og holdid mega sínu framfara, þá freistar Gud mannsins, sálunni til heilsubótar; en Gud freistar vor, bædi sjálfra vor vegna og svo náúngans. Pad sem Djøfullinn gjørir med illum heimsins eptirdæmum til ills, þad gjørir Gud til eptirdæmis med krossburdinum til góds. Margur mundi halda sig saklausann, nema Gud typtadi hann og rydi mótlætínganna vatni á vor blindu augu, svo ad vér sjáum vora ómynd. Pegar Gud birtist fedrunum í gamla Testamentinu, þá skédi þad opt í einu leiptrandi skýi, og svo trúi eg þad verdi ennuú í dag, ad valla fái menn rétt Gud sénan, nema hans dýrd bregdi fyrir oss í þoku mótlætínganna; því ámedan vel geingur, þykist madurinn svo sem sjálfskilid eiga allt þad hann þiggur af Drottni; en þegar hann tekur þad burt, þá leita menn hans med ángist. Kunúngliga talar David hér um, Ps. 30; eg sagdi þá mér vel géck; eg skal aldrei skiljast frá Drottni, því þú Drottinn veitir stadfestu minu bjargi med þinni þóknan; en þegar þú byrgdir hitt andlit fyrir mér, þá skélfdist eg, þá kalladi eg til Drottins og eg grátbændi hann. Aptur freistar Gud þeirra er hann vill, ødrum til eptirdæmis, svo sem Abrahams og Jobs, hvad ljóst er af hans søgu, er øllum er skrifud til eptirdæmis. Og sjáum vér nú af þessu, ad Gud freistar mannsins bædi þeim til gagns, er hann leggur sinn kross á herdar, svo og ødrum til fyrirmyndunar. I þessu h. dags Evangelíó, høfum vér dæmi einnar kvinnu, hvør ed þá fyrst leitadi ad Kristó, þegar naudin þristi henni þar til. Og viljum vér þad nú med þess lærdómum yfirvega, eptir því sem Gud géfur nád til. Hjálpa oss þar til nádugi Gud fyrir þinn son Jesúm, amen!

Utleggíngin.

Pegar Markús segir frá þessari historíu í hans gudspjalla, kap. 7, þá gétur hann um, ad Jesús hafi svo sem falid sig í þessum stad, því hann hafi geingid inn í eitt hús, og hafi

eigi viljad láta neinn vita það. Hvar varstú nú minn Herra, sem segir: eg er fundinn af þeim sem ecki leitudu ad mér; þú sem ad hrópadir, Matth. 11: komid til mín allir þér sem erfidid og þúnga erud þjádir, eg vil endurnæra ydur? Hvar varstú þá? er nockud þín hønd stutt vordin ad þú kunnir ecki, eda þitt eyra svo tillukt, ad þú viljir ecki hjálpa? sannliga er það ecki, heldur kémur það hér fram sem hin eylífa Spekin segir: eg leik mér vid mannanna sonu, Ordskv. 8. Svo plagar Fadir miskunsemdanna ad breyta vid sín børn; hann hylur síg um stundarsakir, svo ad manneskjan leiti hans andlitis. Vissi Jesús ad Lazarus vinur hans lá veikur, Jóh. 11, samt var hann fjarlægur hønum ámedan hann tók hann burtu. Eigi var hønum ókunnugt, ad vínskortur var í Kana, en þó dróg hann undan ad snúa vatninu í vín, þar til hans stund var komin, Jóh. 2. Ymisliga breytir Gud vid sína; hvør hefir nockurn-tíma hans rádgjafi verid? Róm. 11. Hann deildi á kongs-manninn þá hann leitadi hjálpar vegna Sonar síns, Jóh. 4; hann baud hundrads-høfdíngjanum ad gánga samstundis heim og lækna þjón hans, Matth. 8; hann fann strax krapt út af sér gánga, þá hin blódfallssjúka hrærdi vid hans klædafaldi, Mark. 5, en fyrir þessari naudstøddu konu hylur hann síg. Þó kann ecki sól réttlætisins ad leyna sér, því segir og Markús, ad þessi kona hafi heyrt af Jesú og þar fyrir til hans komid, því hann hafi eigi gétad dulist. Hvør er þá bón hennar? hún hrópadi og sagdi: Herra, Sonur Davíds! miskuna þú mér. O! hvad dýrmætur hlutur er krossin, hann kann ad reka manninn út af Týró og Sídon, það er af vondri verøldu þessari til ad leita ad Kristó. Hann er einn andligur segulsteinn, sem mannanna stálhjørtum upprickir í hædirnar til Guds lifanda. Herra sonur Davíds! segir þessi kona; fáord er bæn hennar, en eckert er hér eptirskilid það sem audmjúkri syndugs manns bæn á ad fylgja; med herratitlinum játar hún sína undirgéfni; var hann herra, þá var hún hans ambátt, en med nafni Davídssonar telur hún síg í ætt vid hann; ecki það hún væri af Davíd komin, heldur af Adam, hvørs nidji Davíd var. O, minn Jesú! þeir eru þín módir og þínir brædur, sem eru þínir lærisveinar, Matth. 12; en þínir lærisveinar eru allir þeir er þitt ok uppá síg taka, og fylgja þér eptir, Lúk. 14; medal hvørra þessi útlendíngur var eigi hinn sídasti. Það var henni ecki nóg, minn Jesú! ad þú varst hennar herra, það er annad ad kunna, annad ad vilja; en það hún kallar þig Davíds son, það er: hold af hennar holdi og bein af hennar beinum, það var biturt skeyti, sem án alls efa hefir stúngid þín miskunaridur; þetta styrkir St. Páll, Hebr. 2, segjandi: hønum byrjadi brædrunum í øllu samlíkur ad vera, uppá það hann miskunsamur væri, og trúr biskup í því sem hjá Gudi átti ad gjøra; því søkum þess hann lidid hefir þá hann var freistadur, þá kann hann og ad hjálpa þeim sem freistadir eru. Miskuna þú mér, segir konan; hún kémur til Jesúm, ecki svo sem til annars læknirs, þeim er menn bjóda laun fyrir sitt ómak, ecki heldur í trausti sinnar forþénustu; miskuna þú mér, segir hún, en ecki minni dóttur; játandi þar med, ad ecki þyrfti hennar dóttir einasta miskunar vid, heldur væri og sjálf hún óverdug í Guds augliti finna synda vegna, það hann skyldi hjálpa hennar lífs-afkvæmi, hvørt hún eigi einasta hafdi gétid og fædt í syndinni, heldur uppalid medal ógudligra manna vid Satans þjónustu, og í hans dýrkun. Lær hér af, syndugur madur! nær þú framkémur fyrir Gud

að þiggja nockuð af hans örlætis hendi, að afneita sjálfum þér og öllum þínum verðugleik, og gjör ecki þín góðverk, ef nockur eru, að hinni verstu synd, með ofmiklu trausti á þeim, eður dálæti við sjálfan þig, heldur seig þú með þessari konu og Davíð: miskuna þú mér Guð eptir mikilli miskunsemi þinni, og eptir mikilleik miskunsemda þinna, afmá þú mitt ránglæti, Ps. 51. Þessi fáráða manneskja leggur orðsökina til, hvar fyrir hún svo grátbæni: mín Dóttur kvelst illa af Djöflinum. O, neyð! ó, neyð! ó, sorg! ó sorg! hvað góður skólameistari ertú? og hvörsu sýnt er þér um að gjöra hinar fáráðu túngurnar vel talandi? eckert er hér eptirskilið, sem eitt manns hjarta kynni að hræra til meðaumkunar, svo hér var á engan veg hægt undan að komast fyrir þann, sem allt vald hefir, bæði á himni og jörðu, Matth. 28; og er þó undir eins svo líknsamur, sem Faðirinn er börnunum miskunsamur, Ps. 103, hún kallar hann herra, því treystir hún að hann gjæti; hún kallar hann son Davíðs, því varð hann að vilja; hún biður um miskun; hvört vildi þá brunnur miskunarinnar láta sína læki renna, ef ecki í svoddan trúarskaut? en þetta eykur mjög svo á, að hún biður fyrir sitt eigið lífs-afkvæmi, hvörs sál að héck af hennar sál, eins og Jakobs og Benjamíns; hún segir: mín Dóttir, það var sárt; hún kvelst, það var hersiligra; hún kvelst illa, það var óbæriligt, og það af Djöflinum, það yfirgéck alla tímanliga hörmúng. Líkamligur sjúkdómur liggur ærið þúngt á, og næsta hart er að sjá uppá sína þegar svo tilfellur; en það gengur næst hinum bitru helvítis píslum, þegar Andskotinn fær leyfi til með sínum ílskukrapti að búa í syndugs manns holdi, og slíta það og kremja eptir sínum vilja. Hvað fast mun hin heita móðurást hafa þreyngt að hans hjarta, er sjálfur segir, Esa. 49: kann nockuð móðirinn að gleyma sínu barni, syni síns kviðar, og þó hún gleimi því, þá vil eg samt ecki gleyma þér. Sjá eg kém, vill þessi kona segja: eg er ein vesæl móðir, eg bið um miskun, ecki um muni þessarar veraldar, ecki um líf óvina minna, alleina bið eg að mitt barn, sem er Guðs voluð sképna, að það mætti fríast frá Djöfulsins valdi og ofríki. Mun ecki Jesús hafa þeinkt til sinnar móður, sem stóð síðan undir hans krossi, þegar hann héck þar svo sem maðkur en ecki maður afmyndaður af Djöfulsins þrælum? mun nú ecki hann sem í bitrustu dauðans ángist og helvítis kvölum staddur, sá aumur á sinni móður, mun hann ecki, segi eg, hafa aumkast yfir þessari voluðu manneskju? Eigi er það að efa, sem síðar gaf raun vitni; en þó segir textinn oss, að hann hafi ecki svarað henni einu orði. Hvílíkt er þetta, ofan á alla hennar neyð eykur þetta næsta mikið. Hin blessaða réttlætis sól, Mal. 4, upprann henni um stundarsakir, en ský þagnarinnar dró fyrir hana aptur. Hvað skal hér til segja? kann ecki það eylífa orðið að tala? heyrir hann ecki, sem eyrað hefir plantað? er hann afundinn, sem öllum býður til sín að koma? Matth. 11; hvar eru nú þín orð, minn herra Jesú! er þú sagðir fyrir munn Esa. 65 kap.? það skal ské áður enn þeir ákalla mig, vil eg svara, og ámeðan þeir eru að biðja, vil eg bænheyra þá. Þetta sýnist hér allt að eingu verði; en vér viljum hér standa við um stund, G. e. b.! það væri ecki gott fyrir oss, að vér skyldum öllum stundum bænheyrðir verða; þeir eru eigi allir, sem Guð fái til sín leiðt með taumi náðarinnar, nema hann slái ödrulvörju með svipu tiptunarinnar. Þegar vel géck, snérum vér bakinu við Guði; vér fórum illa með hans gáfur; vér forsómuðum að brjóta vort

braud hinum þurftuga og volada; oss fanst eckert til, þegar Gud lét oss falla allt í kjør, og eigi þádu menn Guds ørlæti, svo sem af hønum komid, heldur svo sem af vorum handafla, vorum atburdum, vorri framsýni: er þá ad furda þótt hann megi þegja um stundarsakir vid oss? svo ad vér høldum oss ecki saklausa, og lærum, ad øll góð gjøf og fullkomin gjøf kémur ad ofan frá Fødur ljósanna, Jak. 1; og ecki gjørir Gud einasta þetta vid hina þrálátu, heldur og vid sín elskulig børn. Sannliga hefir hannként í brjósti um eymd þessarar konu, en þó svarar hann henni ecki einu ordi; hann vill þeir bidji svo þeir fái, leiti svo þeir finni, knýi á, svo fyrir þeim upplokid verdi, Lúk. 11. Heyrid Davíd konúng, sem var ástvinur Drottins, hvørsu hann klagar yfir hans þøgn vid sig, hvørt heldur hann talar þad undir sinni edur Messíæ persónu: hvar fyrir ert þú fjarlægur mínu hjálprædi, og svo fjærri mínu hrópi, Gud minn! dag og nótt kalla eg til þín, og finn þó einga hvíld, Ps. 22. Nú, þótt ad Gud svo þegi vid oss ástundum, þá mun hann samt hjálpina ecki lengi undandraga; svari hann ecki svo sem vér viljum, þá svarar hann svo sem hann vill; vér vitum eigi hvørs vér bidjum, en hann veit hvad oss er fyrir bestu. Ef vér yrdum altíd bænheyrdir, þá kannské hann gjæfi oss høggorm fyrir fisk, edur stein fyrir braud; já, høggorms-eyru fyrir umskorin eyru, steinhjarta fyrir kjøtligt hjarta; en þad sama er ámóti hans fødurligu hjartalagi. Hann bænheyrdi ecki Elíam þá hann bad hann ad taka sína sálu frá sér, 1 Kóng. 19; heldur gaf hann hønum krapt til ad mótstanda Jessabel og øllu Achabs húsi; hann heyrdi ecki svo brádliga harmakløgun Jobs, en hann gaf hønum yfirmáta mikla þolinmædi, Job. 2; hann tók eigi kaleikin frá sínum elskuliga Syni, heldur sendi hønum Eingil af himni, Lúk. 22; og svo gjørir Gud enn nú vid hans samarfa, taki hann ecki frá þeim hørmúngina, þá sendir hann þeim þó krapt til ad bera hana. Hvørt er betra ad reka fjandmanninn burt, edur ad géfa megn og mátt til ad sigra hann? Hefdi Golíath á bak aptur hørfad, hvar var þá Davíds sigur? 1 Sam. 17; hefdi eigi Israel barist vid Kananíta, þá hefdi hann ecki eignast þad fyrirheitna landid: hefdi eigi Jakob glímt vid Gud, þá hefdi hann eigi hlotid Israls nafn, Gén. 32; og hefdi ecki þessi kona þreytt med bæninni vid hinn Almáttuga, þá hefdi hún eigi heyrt þessi fagnadarord: kona, mikil er þín trúa. Þegar Lærisveinar vors Endurlausnara formerktu, ad hann svaradi henni eingu, þá hrærdust þeir af medaumkan, og segja: lát þú hana fara, fyrst hún kallar eptir oss. O, hvad gott eptirdæmi hefir þú hér, kristinn madur! sælir eru miskunsamir, segir Endurlausnarinn, því þeir munu miskun hljóta, Matth. 5. Guds miskunsemi þurfum vér dagliga vid, og án hennar kunnum vér ecki ad lifa. Viljir þú ad Gud sé þér nádugur, þá vert ecki afundinn vid þann sem þig bidur, eda frásnúinn þeim sem af þér vill lán taka, Matth. 5; því hvørsu má Gud opna þér sína miskunarbrunna, ef þú tilbyrgir þína læki fyrir hinum naudstadda, og sé svo ad þú hafir eigi efni á ad miskuna med verki, svo sem þú vildir, þá álítur þó Drottinn hjartad. Sá sem miskunar meir enn hann hefir rád til, hann hefir gjørt sitt miskunarverk jafnvægt sínum vilja, og hefir miskunad meir enn hann kunni ad miskuna. Ecki er hér talad um einn heldur enn annan af lærisveinunum, heldur hafa þeir allir í einu hljódi meint ad inntaka Drottins miskunarhjarta. O, Gud gjæfi kristnir menn vildi vera samtaka í bæninni! hvad er þad vér segjum í vorri trúarjátníngu?

Eg trúi samneyti heilagra. Er það alleinasta að játa einn og hinn sama Guð? að vera með einni skírn skírðir? að koma saman í einu Guðs húsi, og meðtaka einn og hinn sama líkhama og blóð Jesú Kristí? Nei, einganvegin, heldur þar að auki að halda eindrægni í andanum, Eph. 4, með bænum og fyrirbeiðslum fyrir öllum mönnum, 1 Tím. 2. Biðjið hvörjir fyrir öðrum, segir St. Jakob, kap. 5, að þér heilbrigðir verðið, því mikið má bæn hins réttláta, þá hún er heit. Sjálfur Drottinn segir, Matth. 18: ef tveir af yður samþyckja á jörðu um hvörn þann hlut, sem þér biðjið, þá skal yður það veitast af mínum Föður, sem er á himnum; og ef Guð heyrir svo tveggja bæn, hvað miklu framar mun hans föðurhjarta komast við, þá einn heill söfnuður úthellir sínum bænum í eindrægni andans? Guð elskar mennina, þá hann sér að hvör þeirra elskar annan. Einn vatnsdropi, ef hann er einsaman, þá þornar hann bráðliga, en falli hann í sjóinn, þá geymist hann ótíndur; svo eru og táradropar kristinna manna, ef þeir falla saman, þá verður þar eitt vatnsflóð af, sem allt upp í himinin vex, þar til það fellur í náðarstrauma hins Almáttuga Guðs, sem framfljóta af hans hásæti, og renna svo aptur ofan til vor á jörðina. Damparnir sem uppstíga af jörðunni, samansafnast í loptinu, þegar þeir verða ofur þúngir og þéttir, þá sundurdreifast þeir af vindinum, sem ecki kann ígégnum þá að brjótast og falla aptur yfir ýmsar álfur jarðarinnar, henni til frjófgunar. Andvarpanir Guðs barna, sem uppstíga af heitu hjarta, þær samansafnast fyrir Guðs hásæti, þar til þær verða hans miskunar iðrum ofur þúngar, svo að himnaríki líður ofríki, Matth. 11; þar af verður hin hjálpsamliga náttdögg Guðs góðgirni og miskunar, sem fellur af því himneska Hermón yfir þá jarðnesku Zíon, Ps. 133, hvörri Andi Drottins sundurdreifir og útskiptir meðal mannanna sona. Það er eigi nóg, þótt einn eður tveir biðji fyrir öllum; þó Guð hafi mikið gjört fyrir bæn Mósis, Abrahams, Elíæ, Elízei, St. Páls og annara Guðs ástvina, þá er Guð ecki skyldugur að gjöra svo öllu fólki; munu og fáir vera þeim líkir á vorum dögum. Margra trú hygg eg að nú megi leggja við Abrahams og Elíæ trú. Fyrir almenniligri plágu, skal almenniliga biðja, því ástundum er Guð svo lyndur, að hann vill straffa þá góðu með þeim vondu í landinu. Hafið því ráð Endurlausnarans, m. e. Lúk. 18: biðjið óaflátanliga og letjist ecki, því hvar fyrir skyldi Guð eigi frelsa sína útvalda, þótt hann undandragi hjálpina? sannliga segi eg yður, hann mun frelsa þá. Hvört svar géfur nú Frelsarinn sínum lærisveinum hér uppá? eg em eigi sendur nema til fortapaðra sauða af húsi Israels. Þetta sýnist nockuð þúngskilið í fyrsta áliti, en hefir þó sinn staðfastan grundvöll í ritníngunni. Eptir sínu spámanns-embætti var hann eigi sendur nema til Gyðinga; eptir sínu kénnimannligu embætti var hann öllum sendur, því fyrir alla hefir hann forlíkað; hann bannaði að sönnu lærisveinunum að gánga á veg heiðíngjanna eða í samverskar borgir, heldur til fortapaðra sauða af húsi Israels, Matth. 10; þó segir hann hjá Jóhannem, kap. 10: eg hefi og aðra sauði, sem ecki eru af þessu sauðahúsi, þá byrjar mér og hér til að leiða. Ecki heyri eg að Jesús hafi á sínum hérvistar-dögum prédikað meðal heiðíngjanna, því það var hans spámanns-embætti, hans tími var enn þá ecki kominn; fortjaldið var enn nú ecki sundurrifið; þar var enn nú eigi niðurbrotinn sá veggurinn, sem á millum var, Eph. 2, eður vorðið eitt af báðum; það skéði allra fyrst í hans pínu, dauða

og upprisu, því skømmu þar eptir baud hann sínum lærisveinum ad fara út um allann heiminn, Matth. 28. St. Páll þorir ad segja, Róm. 3: er Gud alleinasta Gud Gydínga, og eigi Heidíngjá? sannarliga og svo Heidíngja, þvíad Gud er einn, hvør ed réttlæta mun umskurnina í trúnni og yfirhúdina fyrir trúna; svo var nú Jesús sendur alleina til Gydínga eptir sínu spámanns-embætti; en svo sem Fadirinn sendi hann til Gydínga, svo sendi hann sína lærisveina til Heidíngja. Eptir hinu kénnimannliga embættinu, er hann øllum heimi sendur, því Jóhannes segir fortakslaust: hann er forlíkun fyrir vorar, og ecki einasta fyrir vorar (þad er Gydínganna) heldur og fyrir allrar veraldarinnar syndir, Jóh. 2. Eptir sínu konúngliga embætti var hann og øllum sendur, því hans Gud hafdi géfid hønum endimørk jardarinnar og heidnar þjódir til arfleifdar, Ps. 2, og er þad eptirtekta-verdt, ad þau tvø kraptaverk, sem Drottinn gjørdi medal heidinna þjóda, annad þetta, annad hjá Gergesenis, Matth. 8. Þau vóru bædi til ad auglýsa hans almættis herratign, því í hvørutveggja sinn rak hann Djøfulinn út, sem kallar sig Drottinn veraldar þessarar. Hvad gjørir nú þessi kvinna til vid afsvar þetta? hún lætur ecki af, heldur sætir þessu tækifæri, þar hún sér lærisveinarnir tala hennar máli. Lær hér, kristinn madur, ad þreytast ecki í bæninni, þótt Gud hjálpi ecki strax, sem þú kallar, þá hefir hann þó ecki forgleymt miskunsamur ad vera; føðurligt hjarta hefir Gud, hann er ecki svo sem stockur eda steinn. Forgéfins hefir hann þá straffad gudleysi mannanna, sem gánga til mállausra skúrgoda, ef hann væri þeim sjálfur líkur. Gud er ecki eins sinnadur og madurinn, ef nockur ølmusumadur liggur jafnan vid dyr hins ríka, þá heitir hann þrábæninn, óskickanligur, heimtufrekur. Þad verdur svo fyrir oss mønnunum, því vér megnum eigi margra þørf ad fylla; en afgrunni miskunarinnar er ecki svo háttad, þess optar sem hann er bedinn, þess kjærara er þad hønum, því hann kann ad uppfylla alla vora naudþurft, eptir ríkdómi sinnar dýrdar, Phil. 4. Þeir neyddu hann, segir um þá tvo sem til Emaus geingu, Lúk. 24; Gud vill láta þvínga sig med heitri bæn, og þad er hønum inndælt ad þola ofríki af trúudum syndara. Sú þrákélkni er gód, sem Gudi þóknast, og sú orusta mætti létt falla, þar sem madur er viss um sigurinn. Sá sem af tinnunni vill eldin fá, verdur optar ad slá enn einusinni. Viljir þú og ad Guddómsins gjæskuneistar støckvi út af hellu hjálpræðisins, þá verdur þú optar enn einusinni ad slá med hamri bænarinnar, og ecki afláta, þar til þú á einhvørn hátt bænheyrdur verdur. Menn skulu og audmjúkliga bidja. Matthæús segir, þessi kona hafi tilbedid hann. Markús segir, hún hafi fallid til fóta Jesú, Mark. 7. Þad ordid er ad eylífu satt sem Davíd segir, Ps. 34: Nálægur er Drottinn þeim harmþrúngnu í hjørtum, og þá sundurkromdu í anda frelsar hann. Hvør sem vill uppausa vatn af nockrum brunni, hann má beygja sig. Hvør er brunnur þess sjáanda og lifanda? hans ed sér þótt engin sjái, hans ed lifir í oss, þó ad vér deyum. Hvør sem vill af hønum náð og miskun uppausa, hann krjúpi audmjúkur á sín hjartans kné. Jósúa féll til jardar nidur, og jós moldu yfir høfud sér fyrir Drottni, Jós. 7; Davíd lagdist flatur á jørdu fyrir hans tignarveldi, 2 Sam. 12; sjálfur Guds Sonur kastadi sér fløtum á jørdina fyrir sínum himneska Fødur, Matth. 26. Og því skyldum vér þá eigi beygja kné vor fyrir Fødur Drottins vors Jesú Kristí, Eph. 3. Sá sem vill vera mikill í him-

narîki, hann skal fyrst gjøra sig lítinn hér á jardríki. Þad er ecki vegur til ad ljúka upp Guds miskunar ydrum, ad standa inst í kyrkju og bidjast fyrir, en forsmá tollheimtumanninn sem stendur lángt í frá, Lúk. 13. Tak þín skófot af, sagdi Gud vid Mósen, því sá stadur er heilagur er þú stendur á, Exód. 3. Vor bænastadur er heilagur stadur, þar er Guds musteri; hvar helst þad er, þar er øll heiløg Guddómsins þrenníng á táli vid oss; øll óhreinindi drambseminnar, allt endemi sjálfsþóttans á þar í burtu ad vera.

Hvørt andsvar fær nú þessi ángráda manneskja uppá þessa sína audmjúka bæn? Þad er eigi gott ad taka braudid barnanna og kasta því fyrir hundana. Hørd var þessi ræda; hvørsu mátti Drottinn þúngligar svara? en ecki féllst henni hugur vid allt þetta, heldur svarar hún: satt er þad Herra, en þó eta hundarnir af molum þeim, sem detta af bordum drottna þeirra. Þótt Abrahams munnur hefdi hér kominn verid, til ad keppa med bæninni vid Gud um Sódóma, Gén. 18, þá hefdi hann ecki kunnad betur ad mæla. Ecki þyckist hún vid sannyrdi þessi, heldur þess meir hún er ovirdt, þess audmjúkari er hún ad bidja; hina hørdustu freistíngu gjørir hún ad sætustu huggun. Þau ordin Kristí, er henni bríxludu um sinn óverdugleik, þau brúkar hún sér til forsvars, og þad sem sýndist ad horfa henni til mestu ørvæntíngar vard henni til ædstu blessunar; og er hér af audséd, ad Gud lætur þeim alla hluti til góda verda, sem hann elska, Róm. 8. Hún slær vorn Herra, ef svo mætti ad ordi komast, med hans eigin sverdi: satt er þad Herra, eg em hundur í þínu augliti, og hefi eingan rétt med børnunum; þad er réttvíst ad þau mettist fyrst; þú hefir tilreidt eina mikla máltíd fyrir þeim, og þínir uxar og alid fé er slátrad, Matth. 22; en í slíku géstabodi munu nockrir molar á gólfid falla, sérdeilis þar børnin, sem mett eru, hyrda eigi svo vandliga þar um; þessir molar nægja mér aumri hundtík, eg em þinn hundur; en mun nockud húsbóndinn slá sinn hund frá sér, þá hann vill fylgja hønum eptir? eg er eigi svo væntin, ad eg girnist ad sitja til bords med børnunum; leyf mér þó samt ad tína molana med hundunum, þá braudmola sem þín børn vilja ecki nýta; leyf mér og minni dóttur þá upp ad tína, og þó vid høfum þá ecki forþénad, þá veit eg ad þú, sem ert einn Herra, og þar ad auki Davíds Sonur, minn Skapari, og þó minn bródir, þú munir eigi ockur allra vesølustu skepnur, en þó þínar skepnur, ad sønnu hundtíkur, en þó þínar hundtíkur, í húngri og vesøld útaf deya láta. Fyrir þessari svo øflugri trú, lét hinn Almáttugi sigrast; hans hjarta brast í hønum, svo hann hlaut henni miskunsamur ad vera, Jer. 31, og brunnur miskunsemdanna vard ad opnast í slíkri hræríngu, svo ad þadan útflaut einn lifandi nádarstraumur til ad endurnæra þessarar kvinnu sorgbitid hjarta. Þannin verdur hann hér yfirunninn af sinni eigin gjæsku, sem þó er ósigrandi; hann verdur til fánga tekinn, sem hefir herleidínguna ad herfángi tekid; hann þurfti valla eitt ord til ad útreka Djøfullinn, Matth. 4; enn med mørgum ordum fær hann ecki þessa trú frá sér rekid, svo ad altíd verdi sønnur á hans máli; hvørn þann sem til mín kémur, vil eg ecki frá mér reka, Jóh. 6. Athuga þú nú, kristinn madur, nockud um þín efni hér útaf; munt þú í Guds augliti betur vera á þig kominn enn einn hundur? þú ert ad sønnu kristinn, þessi kona var heidin; þú ert skírdur og inntekinn í Guds sáttmála, hún var ecki;

þú heyrir Guds heilögu orð dagliga, en hún alleinasta ryktið af Jesú; en hygg að hvað Endurlausnarinn segir: Drottníngin af Arabía mun upprísa á efsta degi og dæma þessa kynslóð, því hún kom lánga vegu að heyra speki Salómónis, og sjáið hér er meiri enn Salómon, Matth. 12; svo er eg og hræddur um, að kona þessi muni dæma marga þá, er kristnir kallast; hún sem hér ber hundsnafn, taldi ekki eptir sér að leita að Kristó, og fylgja hönum eptir, þó hún yrði ekki svo fljótt bænheyrð; en hvör er nú sá er leiti að Drottni, eða kalli af alvöru til hans í hörmúnginni? Drottinn typtar oss, en vér finnum það ekki til; hann slær oss, en vér betrum oss ekki, Jer. 5. Menn hafa harðara andlit enn steininn, og vilja ekki snúa sér. Hundarnir hafa nockra rækt á sínu afkvæmi; þessi heiðna manneskja var af instu hjartasorg tilknúð að leita sér hjálpar hjá þeim himneska Lækni, vegna sinnar dóttur, sem plágud var af Djöflinum; en hvað fáir eru nú þeir, sem færa sín börn til Jesúm með kristiligum aga og umvöndun, og géta eigi jafnvel liðið að ómenniskunnar Djöfull sé frá þeim rekinn, með Guds orðs kénníngu og góðri tilsögn. Þessi kvinna géck út af Týró og Sídon, þeim ógudligu stöðunum, til Jesúm; en hvað tregt er oss komið til að gánga út af vondri veröldu þessari og fylgja hönum, jafnvel þó sálin liggi vitstola í æði syndarinnar. Þessi kvinna reiddist ekki þó henni væri öfugliga svarað; en hvað gjöra þeir, sem mogla ámóti Gudi, þá ekki geingur allt að óskum, og formæla hans höfudsképnum, þá þær eptir skipan síns Herra eru oss mótfallnar, hvörjar Gud hefir oss þó géfið af ómumræðiligri gjæsku sinni, til að halda við voru óþackláta lífi. Hundar komu og sleiktu Lazari sár, en ekki fékk hann að seðja sig af þeim molum sem duttu af borði hins ríka, Lúk. 16; svo finnast og margir ómiskunsamir, harðúðugir enn í dag, hvörjir eð hafa gnægt veraldar þessarar, en láta þó sinn náúnga húngur líða, og ef þessir ógudligir lestir skyldu finnast meðal kristinna manna, sem ecki er að efa, hvað erum vér þá betri enn heiðíngjar í Guds dýrðarfulla augliti? O, vor Gud og almáttugi Skapari! vert þú oss syndugum líknsamur, og tilreikna oss ecki vorar illgjörðir eptir þeirra verðskuldan, heldur minstu þinnar mikillrar miskunsemi. Vor dóttir, það er vor sála, kvelst þúngliga af Djöflinum, hvörri hann ógnar með hræðiligri minníng illgjörðanna. Illa höfum vér lifað, en þú Christe! ert fyrir vorar illgjörðir uppheingdur; fleiri eru vorar ránglætíngar heldur enn tár vorra augna, en lángtum fleiri eru þó dropar þinnar miskunar, sem að upprennur yfir oss syndugum mönnum ný og fersk á hvörjum morgni, Harmagr. Jer. 3. Allra manna syndugasta játum vér oss, hvör í sinn stað, en þeckjum þig þó að vera hinn allra Helgasta, sem fyrir oss ránglata ert bölvan orðinn. Vér erum eigi betri enn hundar, í þínu dýrðarfulla augliti, þar vér höfum forþénað að útilokast frá þeirri himnesku Jerúsalem, Opinb. 21; en samt erum vér þó þínir hundar og viljum heldur svo heita, enn Andskotans óskabörn; vér kjörum heldur að tína molana undir þínu borði, enn hafa full hús með ógudligum; meigum vér ecki börn kallast, þá gjör oss svo sem einn af þínum leigumönnum, Lúk. 15; meigi og það ecki, þá lát oss rétt hafa með þínum hundum. Þótt vér teljum oss óverðuga að sitja til borðs með Abraham, Isak og Jakob, Matth. 8, þá viljum vér samt í þínu leyfi skríða undir borðið með hinni í Kananisku. Gott er oss að áhánga Drottni, með hvörju helst móti þín eylífa miskun vill það vera láta; þótt vér fáum

ecki þau kjør sem ríkisins synir, þá høldum vér fullgott ad vera dyraverdir í húsi Drottins vors, Ps. 84; þad nægir oss, þegar vér alleina ecki útkastadir verdum í hin ytstu myrkur. O, þú líknarfulli Gud og nádugi Fadir! þegar vér allra sídarst útgaungum af Tyró og Sídon, sem er af heimi þessum fyrir tímanligan dauda, en Andskotinn girnist ad kvelja vora sálu med eylífum pínslum; miskuna oss þá fyrir Jesú Davíds sonar skuld, og lát oss verda eptir því sem vér viljum, sem er, ad vér frelstir af synd, dauda, Djøfli og helvíti, meigum þér þjóna í réttlæti og heilagleika um allar aldir alda, amen, í Jesú nafni, amen!

Þridja Sunnudag í Føstu.

Gudspjallid, Lúk. 11 Kap.

Á þeim tíma; Jesús rak út Djøful þann er mállaus var; og þad skédi, þá Djøfullinn var útfarinn, ad hinn mállausi taladi, og fólkid undradist þad. En nockrir út af þeim søgdu: fyrir Belzebub djøfla høfdíngja þá drífur hann Djøflana út. Adrir freistudu hans og leitudu af hønum eptir teikni af himni. En er hann sá þeirra hugrenníngar, sagdi hann til þeirra: hvørt ríki, sem í sjálfu sér er sundurþyckt, þad mun eydast, og hvørt hús mun yfir annad hrapa. Og ef Andskotinn er í sjálfum sér sundurþyckur, hvørnin má hans ríki þá standast, fyrst þér segid mig fyrir Belzebub útreka Djøflana? En ef eg fyrir Belzebub útrek Djøflana, fyrir hvørn útreka þá ydrir synir? þarfyrir skulu þeir og verda ydrir dómendur. En ef eg rek út Djøflana med Guds fíngri, sannliga er þá Guds ríki komid til ydar. Nær ed sterkur hervepnadur vardveitir sitt anddyri, þá er allt med mak hvad hann á; en nær annar yfirsterkari kémur og yfirvinnur hann, þá flettir hann hann øllum herþýum, á hvør ed hann treysti, og ísundurskiptir svo hans herfángi. Hvør hann er eigi med mér, sá er á móti mér, og hvør sem samansafnar ecki med mér, sá sundurdreifir. Nær óhreinn andi fer út af manninum, ráfar hann um þurra stadi, leitar ad hvíld og finnur ecki, þá segir hann: eg vil apturhverfa í hús mitt, hvadan eg fór út; og þá hann kémur, finnur hann þad sópad og prýdt; þá fer hann og tekur med sér sjø adra anda sér verri, og sem þeir eru þar innkomnir, byggja þeir þar, og verdur svo þess manns hid seinasta verra hinu fyrra. En þad skédi þá hann taladi þetta, ad kona nockur út af folkinu, hóf upp sína raust og sagdi til hans: sæll er sá kvidur sem þig bar, og þau brjóst sem þú mylktir. En hann sagdi: já ad vísu; sælir eru þeir sem heyra Guds ord, og vardveita þad.

Exordium.

Ecki er lán leingur enn léd er, segja menn í fornkvednum ordshætti, og er hann sannur; því þegar eigandinn apturheimtir, þá er hans réttur úti ad brúka, sem lánid tók; og svo sem því er háttad almenniliga ámedal vor mannanna, svo er þad einnin á sig komid á milli Guds og Satans; Andskotinn hefir ástundum næsta djarftækur verid til ad höndla med hans sképnur, þá hönum fyrir einhvörn tilgáng hefir þad leyft verid, en einganveginn má hann ráda yfir þeim, móti vilja hins Almáttuga. Ad sönnu heyrdum vér ei alls fyrir laungu, ad hinn blygdunarlausi Djöfull baud vorum Herra, ad hann vildi géfa hönum öll ríki veraldarinnar og þeirra dýrd, Matth. 4; en hvad mikid ríki hafdir þú þá í heiminum, Satan! er þú þordir ecki ad búa í svínunum, fyrir utan leyfi Drottins vors, Matth. 8. Syni sínum hefir Gud feingid rád yfir veröldinni, hvörn hann sett hefir erfíngja allra hluta, Hebr. 1; hönum hefir hann géfid allt vald bædi á himni og jördu, Matth. 28, en ecki Djöflinum. Þarfyrir, þótt ad Drottinn kalli hann höfdíngja þessa heims hjá Jóh. 14, þá er þad ei svo ad skilja, ad hann med frjálsu hafi nockra stjórn á jördu í þeim hlutum, sem valdstjórninni vidkoma, heldur meinar Lausnarinn þar med heiminn, sem eru þeir ógudligu, þad eru vantrúarinnar börn, Eph. 2, í hvörjum Djöfullinn máttugur er til ad drífa þá eptir vild sinni til allskyns synda og lasta. Ei þordi hann ad granda Jobs líkhama, fyrr enn Gud gaf hönum leyfi þar til, Job 2; ei gat hann Pétur siktad, því vors Endurlausnara bæn mátti meira, Lúk. 22. Og svo sem Andskotinn hefir eckert med Christum, edur þá sem í hönum eru, svo kunna ei heldur hans börn Guds börnum ad granda, framar enn Gud leyfir; öll vor höfudhár eru talin, og ecki fellur einn titlíngur á jördu án hans vilja, Matth. 10. Nú þó ad Satan vel viti, ad hann megnar eckert med öllum sínum ilskukrapti, ámóti einu Guds ordi, þá fær hann ei vid sinni ilsku gjört ad áreita Gud og hans útvalda. Aldrei er svo sterkur kastali, ad ei þurfi ad vaka svo leingi stridid yfirstendur; nú er líf þetta ecki annad enn sífeld barátta, Job 7, bædid hid ytra og innra; því er þörf ad sálin vaki í hjartanu, sem er slot líkhamans, og bidji, svo ad vér föllum ecki í freistni, Matth. 26. Eg sagdi fyrir skömmu, börn mín! ad Andskotinn hefdi eckert med þá sem eru Gudi handgeingnir, en þad gyldir ámedan þeir eru í hans hénustu, en ecki annars. Svo margir sem ecki geingu útaf sínu húsi þá nótt, sem páskalambid var ad kvöldi etid, þeir urdu frí fyrir mordeinglinum í Egyptalandi, Exód. 12. Guds ósýnilig kyrkja hér á jördunni er hús þad, hvar inni hid saklausa Guds-Lamb, sem burttók heimsins syndir, verdur dagliga slátrad og offrad í rétttrúadra hjörtum, þeim himneska Födur til sætleiks ilms; gángir þú út af þessu húsi, kristinn madur, þá kann eg ecki ad segja þig óhultan fyrir drápseinglinum; en þykir hitt líkara, ad þú meigir í hans hendur falla. Í þessu h. Evangelió höfum vér eptirdæmi bædi uppá Andskotans ilskufulla medferd á syndugum mönnum, og svo hans barna hreckvísi ámóti Gudi og hans börnum. Vil eg því í þetta sinn tala: 1) um **Djöfulsins vald yfir syndugu holdi á hinum fyrri dögunum, og svo nú: 2) um hana ilsku í því ad spilla vorri andligri velferd.** Styrk oss þartil! nádarfulli Gud, med krapti þíns Anda, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Mjög svo aumkunarliga hefir þessi manneskja haldin verid, sem hér umgétur í Gudspjallinu; því hvad kann vesælla ad vera, enn þegar túnga mannsins er bundin í hans munni, svo hann fær ecki talad vid adra menn sér til skémtunar, eigi kvartad um þá hluti, sem hann ángra. Einn málleysíngur er í heiminum svo sem fyrir utan heiminn; hann hefir túngu og talar ecki, og ecki öllu betur enn ein líkneskja er hann á sig kominn. Nú eykur þad þó miklu á, ad ráda er af Gudspjallinu, ad þessi plága hafi verid af Djöflinum, og er því ecki ad neita, ad Gud hefir Andskotanum leyft mikla hluti í líkamligum efnum á dögum gamla Testamentisins, á hérvistar dögum vors Frelsara, á dögum hans h. Postula, hvörja hann sérilagi útsendi í sínu nafni, til ad planta sinn vín-

gard á medal mannanna sona hér á jördunni, og svo nockra stund fram eptir öldunum, til ad styrkja og auka þessa nýu plantan, med auglýsíngu síns máttar yfir Djöflinum. Hans óútsegjanligri miskunsemi og nád höfum vér þad ad þacka, ad vér finnum ecki svo mjög þartil á vorum dögum, ad Djöflinum sé leyft ad hafa vald yfir manneskjunni í líkamligan máta. Fjærri sé því, ad eg segi: þad Gud kunni ecki, ef hann vill, ad brúka Andskotann til ad straffa syndir mannanna, því hann er í hans hendi, svo sem öll hans verk; hitt efast eg um, hvört þad sé hans vilji nú um stundir. Sá alvitri Konúngur hefir þúsund vegi og máta til ad stjórna sínu ríki; eins og eitt kóngsríki umbreytist á marga vegu eptir tídunum, svo sjáum vér einnveginn, ad þad er skéd í Guds ríki hér á jördunni. Ad sönnu er hann ecki sjálfur í nockru umbreytanligur, heldur umbreytir hann öllum hlutum, eptir því sem hans guddómligu speki hagá þykir; hann taladi sjálfur vid fedurnar fyrir flódid; hann gjördi slíkt hid sama vid Abraham og hans eptirkomendur allt til Mósen; Móses tók réttindin af hans munni, og fékk þau Israels sonum, og hann gaf þeim, fyrir hans hönd, sitt h. Lögmál, skrifad á steintöblum, til ad lifa eptir, Exód. 24; hann stjórnadi sjálfur eins og einn veraldligur konúngur sínu fólki, þartil þeir vildu ei lengur láta hann drottna yfir sér, og hann gaf þeim Saul konúng í brædi sinni, Hós. 13; hann taladi þó vid hans eptirkomendur fyrir munn sinna Spámanna, og jafnvel í herleidíngunni lagdi hann sitt ord í þeirra munn; en í tímans uppfyllíngu hefir hann talad vid oss fyrir Soninn, Hebr. 1, og látid hann, sem er útgenginn af hans skauti, Jóh. 1, opinbera mönnunum sinn vilja; en þegar hann sté til himna og inngéck í sína dýrd, þá sendi hann Postulum sínum h. Anda af sínum Födur, Jóh. 15, sá er leiddi þá í allan sannleik, Jóh. 16, og kéndi þeim ecki einasta hvad þeir tala áttu fyrir þeim, sem sáluhjálpina erfa skyldu, heldur og fyrir herrum og konúngum, Matth. 10, sem offsóktu Guds Evangelíum. Þessir eru þeir, sem oss hafa Gud vilja skrifadan eptirlátid í Gudspjöllum, sendibréfum og opinberunum, fyrir hvör ad Guds kyrkja stjórnast enn-nú í dag hér á jördunni. Sídan þeirra daga vitum vér ecki til ad Gud hafi talad vid mennina, nema í þessu sínu h. ordi, hvört ed enn-nú dagliga kénnist og prédikast medal vor. Af þessu sjáum vér hvörsu margbreytt ad hefir verid ríkisstjórn þess máttuga alsherjar-Konúngs hér á jördunni. En hvad Satans útréttíngum vidvíkur, þá sé eg, ad hann hefir leyft hönum marga hluti ad fremja á gamla Testamentisins dögum; hönum þóknadist ad láta hann slá sinn þénara Job med sárum og kaunum, Job. 2, uppá þad hann reyndi hans þolinmædi, og sýndi Andskotanum hvörsu ad Guds kraptur væri í mannsins breiskleika máttugur, 2 Kor. 12; hann leyfdi töframönnum Pharaónis marga undarliga hluti ad gjöra, fyrir Satans krapt, Exód. 7, 8, uppá þad hann med þeim og þeir med hönum yrdu til skammar fyrir Móse Guds þénara; Gud leid hönum ad áklaga Jósúam, hinn ypparsta prest, Zach. 3, svo hann af hinum ædsta Biskupi sálna vorra straffadur yrdi, og annad þvíumlíkt er ad lesa í sögum gamla Testamentisins. Hvar fyrir mundi nú Gud gjöra þetta? ecki þess vegna, ad hann ei gjæti med sínum almættis krapti alla hluti verkad, eptir því sem sjálfur vill hann, því fyrir hönum er eckert ord ómáttugt, Lúk. 1, heldur eins og hann lét Pharaónem standa og ecki um koll steypast, þar til hans optsinnis aud-

sýndi sína miklu makt á hønum, Róm. 9, svo lét hann á þeim døgum Andskotann brúka ástundum sína makt til ad láta mannkynid sjá, hvad miklu Gud væri hønum sterkari, svo þeir lærdu ad trúa á einn Drottinn Gud, og eingan annann. Aldrei hefir þó Andskotinn fengid svo mikla makt til ad opinbera sig mønnunum, svo sem á holdsvistar døgum vors Lausnara, og lítur þad eins út, svo sem Gud hafi viljad geyma sínum eingétna Syni þá sterkustu orustu móti hønum, svo hans sigur yrdi þess frægari medal mannanna. Hann taladi vid hann sjálfan eins og madur talar vid mann, Matth. 8; hann kvaldi dóttur þeirrar Kananisku, Matth. 15; hann kastadi þeim Djøfulóda í vatn og eld, Matth. 17; hann bjó í þeim tveimur Gergesenis, Matth. 8; hann gjørdi þennan mállausan, sem vor texti umtalar. Hvar fyrir mun þetta skéd vera, br. m.? mannsins styrkleika sjá menn ecki, nema hann hafi einhvørn ad reyna orku vid; og svo sem Endurlausnarinn segir í þessu Evangelió: þegar einn sterkur hervopnadur vardveitir sitt anddyri, þá er allt med mak, hvad hann á, 2c. Þad var vorum Herra fyrir minstu, ad þvínga Djøfulinn eptir sinni vild; annad var hans eyrindi meira í heiminn, sem var ad lúka þá sekt, er mannkynid átti Gudi ad gjalda; en svo sem Drottinn í gamla Testamentinu leyfdi Andskotanum ad sýna megn sitt ødruhvørju, mønnunum til eptirtektar, svo leyfdist og þessu illhveli ad vada hvad mest uppi og brúka makt myrkranna, ámedan Guds Sonur umgékst hér á jørdunni í mynd eins þjóns, þeim øllum til trúarstyrkíngar, sem á hans nafn trúa vildu, ad þeir sjá mættu ad svo audvirdiligur sem hann var, þá væri hann þó sá, sem af Gudi sendur væri til ad nidurbrjóta Djøfulsins verk, 1 Jóh. 3, og med øllu ad sundurmola høggormsins høfud, Gén. 3. Hefdi og Guds eingétinn Sonur strax sem hann var til himna farinn, bundid svo hendurnar á Djøflinum, ad hann hefdi ecki feingid ødruhvørju ad slá sig sjálfan á munninn, þá kannské, ad illþýdid í veroldinni hefdi sagt, eins og þessir søgdu, ad fyrir Belzebub hefdi hann útrekid Djøflana á sínum hérvistar-døgum; því gaf hann hønum og nockurn taum um Postulanna daga, sem er ad sjá af þeirra gjørníngabók, og ámedal annara þegar Satan mátti til skammar sér médkénna: Jesúm veit eg, og Pál þecki eg, en hvørjir erud þér? Post. gb. 19. Þad er og líkligt, ad fátækum fiskurum, sem héldust fyrir afskúm veraldar, mundi ecki hafa størum trúad verid í þeim hlutum, sem svo eru gagnstædir holdligri skynsemi, sem Krists Evangelíum er, hefdi hann ei stadfest þeirra prédikun med þessum og ødrum jafnvæguni kraptaverkum. Dásamliga hefir Gud uppbygt sína kyrkju hér á jørdunni, hvør sem þar ad vill gæta, ad hann hefir látid hana vara fyrir utan allt mannligt yfirlæti, og alleina af þeim hlutum, sem ecki standa í nockurs manns valdi, nema hønum sé þad af Gudi géfid; og er hún í þessu lík Salómónis musteri, sem bygt var fyrir utan allt hávreysti, svo þar heyrdist ecki axar edur hamars-hljód, 1 Kóng. 6. Segid mér, hvørt nockur átrúnadur hefir svo byrjast sem þessi? edur svo lengi stødugur stadid, nema hønum hafi framfylgt verid af mannligu valdi? en sídan hinn alhagi Smidur hafdi svo fastan grundvøll lagt fyrir Spámennina og Postulana, Eph. 2, og allra helst fyrir hinn sterka Hyrníngarstein, hvørn Gud hefir sett í Zíon, Esa. 28, ad hann yrdi høfud hirníngar um aldur og æfi, svo ad vel mátti ofan á byggja, þá hefir hann látid spádómunum slota og kraptaverkunum linna. Gud gjørir engan hlut forgéfins, og svo

sem það var ecki naudsynligt að Gud taladi framar vid mennina, edur opinberadi sig eptir Postulanna daga og Spámannanna, þar allur Guds vilji er opinber í þeirra bókum og Psálmum; svo lagdi hann og hapt á Andskotann, eptir það hann ei þurfti framar að auglýsa sína miklu makt á honum. Eg veit engin rök til, að Gud hafi géfið Satan nockurntíma taum alleina til að kvelja mennina, því hann hefir nóg ráð til að straffa syndir vorar án þess, heldur annadhvørt til að reyna sinna barna trú, edur sjálfum honum til hegníngar; eda segid mér, nær Satan hefir auglýst sína makt, nema sér til svívirdu og sínu ríki til nidurdreps? Sídan Gudi hefir nú þóknast að brúka ønnur medøl til að stjórna med sinni kyrkju, sem er hid skjæra ljós Evangelíí, þá vill Gud ecki leika fyrir mannligri forvitni med opinberunum edur kraptaverkum, þar þeir eru óaffsakanligir, sem eigi vilja Guds ordi trúa. Heródes vænti að hann mundi sjá teikn af Jesú, Lúk. 23; en Jesús var ecki í heiminn kominn til að skémta Heródí; Satan vildi einnin að hann auglýsti sitt almætti á steinunum, Matth. 4, en Kristur sýndi honum að hann var sá almáttugi Hyrníngarstein, sem hans høfud hefir í sundurbrotid. Þetta fólk beiddist eptir teikni af himni, og þótti það ecki nóg að þeir sáu Djøfulinn útrekinn, en Herrann sagdi þeim skyldi ecki teikn géfast nema Jónæ spámanns, Matth. 12, því eins og Jónas var Níníve, mundi Mannsins Sonur verda þessari kynslód; en þeir sem nú ecki vilja Gudi trúa, nema þeir þykist Djøfulinn sjá, skulu eckert teikn fá, nema Mannsins Sonar, hvørs greftrunar- og upprisu-teikn að Jónas var; og vilji þeir ecki þar med nægjast, munu þeir sjá hans teikn í skýum himins, er hann kémur med makt og miklu veldi, Matth. 24, að fordæma bædi þeirra hjátrú og þeirra vantrú, sem á jørdu byggja.

Í annann máta vil eg taka mér ordsøk af þessum mállausa manni til að skoda, ásamt ydur, hvørt ecki er sumum mønnum í verøldu þessari eins mikid áfátt í andligri, svo sem honum var í líkhamligri heilsu. Ei þurfum vér lángt að leita að dæmum þar uppá; hvørra kostur var betri, þeirra er søgdu, að Jesús ræki út Djøflana fyrir Belzebub, edur þessa málleysíngs? Í hinu fyrsta bodordi hefir Drottinn tilreidt sér eitt musteri í manninum, segjandi: þú skalt ecki hafa annarliga Gudi fyrir mér, Exód. 20; hvad hann útleggur í ødrum stad, segjandi: elska skalt þú Drottinn Gud þinn af øllu hjarta þínu, og allri øndu þinni, og øllu hugskoti þínu, Devt. 6; en strax í ødru bodordinu hefir hann skickad kénnimann til þessa musteris, sem er túngan. Þegar kénnimennirnir í gamla Testamentinu fóru til frétta vid Drottinn, þá leitudu þeir hans optast í helgidóminum; svo tekur og túngan af hjartanu allt það hún tala skal, og af þess nægd mælir munnurinn; en segid mér: verdur nockúd Guds musteri helgad, þó þar væri hégómlig æfintýr og skrøksøgur þuldar? enn sídur verdur hjartad helgad med fánýtum þaunkum, að eg tali ecki um skammarlig ord, fíflsligt hjal, sem kristnum sómir ecki, Eph. 5. Svoddan er undarlig þøgn í Guds eyrum. Davíd býdur að menn séu ecki eins og hestar og múlar, hvørjum menn verda bitil og beisl í munn að leggja, Ps. 32; en það er sorgligt að vita hvørsu mállausar sképnur eru fremri mørgum Gudlausum, sem vanhelga hans h. nafn, forsmá hans ord, hæda að hans þénurum, spotta hans kénníngar og aldrei edur allsjaldan taka sér hans dýrdarfulla nafn í munn, nema þá þeir ljúga edur sverja. Ásnan taladi fordum daga

Núm. 22, þegar Gud sendi sinn Eingil til Balam ad mótstanda hønum og hún taladi rétt; en þau ótømdu villidýrin, sem ad nú uppalast í heiminum á Andskótans stalli, hafa lært annadhvørt eckert edur íllt ad tala, þá Gud sendir sína Eingla, Mal. 2, þad er sína kénnimenn til þess ad leida þá til himnaríkis; eru ecki svoddan fráleitar manneskjur haldnar af daufum Djøfli? Eg vil nú ei tala um bænræktarleysid í heiminum. Hvør er sá, er leiti ad Drottni og ákalli hann í neydinni, Ps. 59? Menn látast koma saman í húsi Guds, og menn krjúpa þar nidur til ad fridmælast vid hinn Almáttuga; en Gud gjæfi þad væri med sannri trú, lítilæti og audmjúkum anda. Allt þad sem ecki er af trúnni, þad er synd, Róm. 14; sá sem bidur án trúar, hann bidur ecki einúngis forgéfins, heldur gjørir sína bæn ad synd, svo sem Davíd óskar þeim ógudligu, Ps. 109; og menn lasta Gud meir enn dýrka med svoddan bænum, verandi ecki einasta málhaltir, héldur verr enn mállausir fyrir hønum. Ecki þarf mikinn ordafjølda til ad vera málsnjall fyrir Gudi, sem er hjartnanna og nýrnanna rannsakari, Jer. 17; enginn sá Mósis varir bærast, Exód. 14, og sagdi þó Gud vid hann: því hrópar þú þanninn til mín? konan sem umgétur, Matth. 9, taladi ecki ord frá munni, heldur sagdi med sjálfri sér: ef ad eg mætti ad eins snerta fald hans klæda, þá munda eg heilbrigd verda; þó vard miskunsemdanna Afgrunn ad birta sig fyrir henni med þessum ordum: vert þú hughraust, dóttir! þín trúa gjørdi þig heilbrigda. Hvør kann oss hérum betur ad undirvísa enn sá eingétni Sonur Fødursins, sem er í hans skauti? þar hann segir til sinna Lærisveina, Matth. 6: þegar þér bidjist fyrir, þá verid ecki margordir svo sem heidíngjar, þeir ed hyggja ad þeir fyrir mælgi sína bænheyrdir verdi. Í anda og sannleika ber oss ad bidja, Jóh. 4; þá tala menn nógu snjalt fyrir Gudi, því þad er sá málsháttur sem hønum þóknast. Allir menn kostgjæfa ad tala þeirra túngu, sem kongúngurinn talar; svo eiga vor bænarord Guds ordi samlík ad vera, um hvørt Davíd svo talar: Herra! þín ord eru glóandi; og þar eptir vill hann breyta nær hann segir: Herra! mínar varir skulu þínu lofi útsleyta; svo sem heitt vatn í sudunni yfirgeingur og skúmar, hvørt ed ei kann leingur ad halda sér í katlinum fyrir hita; og þad kallar St. Páll, Róm. 12, ad vera glóandi í andanum; en þessar glædur hjartans ástundar hinn vondi málleysis Djøfull ad útslöckva á einhvørn hátt, svo þó vér tølum, þá skuli Gud ecki heyra, og þó vér bidjum, skulum vér ecki bænheyrdir verda, og þó vér útbreidum vorar hendur, þá hylji þó Gud sín augu fyrir oss, Esa. 1; því glepur hann fyrir oss í bæninni med hégómligum þaunkum, med vantrú, med eptirlaungun til vorra uxa og búgarda, eda med velgju andans, svo vér ecki medteknir, heldur útskirptir verdum af Guds munni, Opinb. 3. O, oss auma! vér erum ei betur á oss komnir enn Lazarus, hvør ed ecki kunni ad gánga fyrr enn Christur skipadi ad leysa af hønum bøndin, Jóh. 11; svo erum og vér, ad vér meigum ecki tala rétt vid Gud í bæninni, nema hann uppleysi fjøtur vorrar túngu, og útreki málleysisins Djøful, en leggi eldkol síns Anda á vorar saurugar varir, Esa. 6. Þannin erum vér nú vid Gud, enn vid náúngan eingu betri. Hvør kann stærri ad vera túngunnar brestur enn sá, nær menn gjøra stóran róg af því, sem eckert er? hvad kann vidurstyggiligra ad hugsast edur talast, enn ad brúka túnguna, hvør ad er einn hinn besti limur á mannsins líkhama, sem gjørd er til ad lofa

Gud sinn Skapara, til ad forsvara sinn náúnga, til ad semja frid millum sundurlyndra, ad brúka hana, segi eg, til ad myrda hinn saklausa, og ljúga líf og æru af sínum náúnga? Lýgin er verri øllum ødrum Andskotans ílsku øndum; því er sá plágadur med vondum Djøfli og púngu málleysi, er sér hana temur. Øll synd er lýgi, og fyrir hina fyrstu Andskotans lýgi, Gén. 3, er øll synd innkomin í heiminn, og sídan útrunnin til allra manna, og þótt ad allir séu ecki ad þessu fundnir, þá er þó hér fyrir utan mørg túngunnar vanbrúkan, sem í allan máta er ósæmandi. Þar eru þeir til, er eckert velgjørt þykir, utan hvad þeir sjálfir gjøra, og lasta annara gjørdir, jafnvel þær, sem ecki lastverdar eru; falli margvísligir dómar um einn hlut, keppast þeir vid ad fylla þann flock, er færir á hinn verra veg; þessir eru gjarnan sjálfir hinir sídstu og ødrum lakari, og af því þeir vita ad þeir eru sjálfir illa ræmdir, þá ætla þeir ad annara óhródur muni þeirra afsøkun verda. Þú hræsnari! segir Frelsarinn: drag fyrst bjálkan út úr þínu auga, Lúk. 6. Þad væri vel adgjætandi, ad sá væri heilskygn sjálfur, sem dæmir um annars blindni. Eg veit ad þad er lofligt ad segja einum til sinna lasta, því segir Drottinn Gud, Levít. 19: þú skalt straffa þinn náúnga, svo þú berir ei skuld hans vegna, en þad á ad vera eptir skynsemi, svo ad gaukurinn dæmi ecki um svanahljódid, eda hrafnin um sundfuglana. O, Herra Gud! hvør kann ad vita hvad opt hann syndgar? Ps. 19. Dæmid ecki, segir Endurlausnarinn, svo þér verdid ecki dæmdir; fordæmid ecki, svo ad þér verdid ecki fordæmdir; því med þeim sama mælir, sem þér ødrum mælid, mun ydur aptur mælt verda, Matth. 7. Hvad margur dæmir sjálfan sig óvitandi, þegar hann adra dæmir fyrir sømu lesti, er hann er mest hladinn sjálfur? og eckert er tídari enn þad, ad menn lýta þad á ødrum, er þeir vita med sjálfum sér, viljandi þannin dyljast fyrir mønnunum. Þar eru og svoddan skynlausar manneskjur til, sem lýta sinn náúnga fyrir þá hluti, sem hønum er ecki í sjálfsvaldi ad gjøra vid; svoddan er einn skadligur ílsku-andi, því hvør hann foraktar fátækan, hann hædir Skaparann, segir Salómon, Ordskv. 17; svo er og um hvad annad. Sé einhvør vitgrannur, vesæll, ófrídur, málhaltur, eda hefir nockurn þvílíkan brest náttúrunnar, sem hann fær ecki adgjørt, þá finnast þó svoddan vitstola manneskjur, sem ecki skammast sín ad hafa þvílíkt ad hádi. Heyr þú syndugur madur, er hann fátækur, seig mér, í hvørju ert þú audugri? þar hann vantar fémunina, hvørjum mølur og ryd kann ad granda, en þig vantar þeckínguna á Gudi og sjálfum þér; er hann vanskapadur og ei svo gjørviligur, þorir þú ad segja þad ljótt, sem Gud hefir svo vera látid? en lít þig hid innra, ef þú mátt, og skoda hvørnin Djøfullinn hefir afmyndad sálu þína, þad þú mátt ecki líta réttu auga til Guds sképnu; hann er vitgrannur og veit ei hvad gjøra byrjar, hvørju ert þú vitrari? þar þú med sjálfs-þóttanum og hans nidran gjørir þig hønum þess fávísari, sem ódur madur er heimskum argari. Lúcífer, hvørs ad gétid er hér í Evangelíó, var af þeim í Samaría, Belzebub kalladur, þad er flugna-høfdíngi, og þad af því, ad ílsku-øndunum í loptinu verdur vid flugur samlíkt, Eph. 6; en þad er þeirra art, ad sækja þar mest ad ødrum lifandi sképnum, sem þeim er meinsamast, og hvar sem hørundid er af, þar setjast þær á og stínga; þeim eru hinir ógudligu spottarar líkir, sem eru þrótkir

um annars mein, og una sér illa nema einhvør steyti sig, sverja sig svo í ættina ad þeir séu af Fjandanum, um hvørn Páll talar, Eph. 2: ad hann sé einn høfdíngi, sem vald hafi í loptinu, verkandi í þvermódskunnar-børnum. Þessi málhelti drottnar nú svo mjøg í heiminum, ad þótt allir hati hana á ødrum, sem von er, því hún spillir hinum besta hlut, sem er gott mannord og rykti, þá géta svo fáir vanid túngu sína þarum, og eru þeir af Djøflinum þúngliga plágadir, sem þannin lyndir eru, og væri øllu betra ad þeim væri túngan úr munni skorin, heldur enn ad þeir séu veltalandi til þess ad safna sér þeim syndum, er því valda, ad þeir ecki fá einn vatnsdropa til ad kjæla hana med, nær þeir pínast í helvítis eldi, Lúk. 16, af hvørjum St. Jakob segir, ad þvílíkar túngur séu upptendradar; því ef Endurlausnarinn skipar ad útstínga þad augad, sem hneixlar, Matth. 18, þá er líkligt ad hid sama megi þess heldur um túnguna segja, sem hún er hæfari til ad drýgja fleiri og verri syndir, nær hún misbrúkud er. O, Herra Jesú Kriste! þú saklausa Guds-Lamb, sem ecki upplaukst þínum munni, heldur enn saudur til slátrunar leiddur, Esa. 53, virdst þú ad temja vora túngu til ad lofa og dyrka þitt h. nafn ámedan vér hrekjumst í útlegd þessari, svo ad vér þér eylíft lof sýngja megum í dýrd himnanna, med øllum útvøldum Guds børnum, amen!

Sunnudaginn í Midføstu.

Gudspjallid, Jóh. 6 Kap.

Á þeim tíma; eptir þetta fór Jesús yfir um sjáfarhafid Galíleæ, sem liggur vid stadinn Tiberíadis, og mikill mannfjøldi fylgdi hønum eptir, þvíad þeir sáu hans jardteikn, sem hann gjørdi á þeim sem sjúkir vóru. Jesús géck uppá eitt fjall, og settist þar nidur med sínum lærisveinum; en þá var Páskahátíd Gydínga nálæg. Og Jesús leit þá upp, og sá ad mikill mannfjøldi kom til hans: þá sagdi hann til Philippum: hvadan kaupum vér braud svo ad þessir neyti? en þetta sagdi hann til ad freista hans þar med, þvíad hann vissi sjálfur hvad hann vildi gjøra. Philippus svaradi hønum: braud fyrir tvø hundrud penínga nægist þeim ecki, svo ad hvør einn fái þá nockud lítid. Einn af hans lærisveinum, sem ad var Andreas bródir Símonar Petri sagdi hønum: eitt úngmenni er hér, sem hefir fimm byggbraud og tvo fiska; en hvad skal þetta ámedal svo margra? þá sagdi Jesús: látid mennina setjast nidur ad borda, en þar var í þeim stad gras mikid; og þar settust nidur ad borda, kallmenn ad tølu, nær fimm þúsundir. En Jesús tok braudin, þá hann hafdi þackir gjørt, og féck sínum lærisveinum, en þeir feingu þeim sem til bordsins høfdu setst; slíkt hid sama af fiskunum, svo mikid sem hvør vildi hafa. En þá þeir voru mettir, sagdi hann til sinna lærisveina: safnid saman þeim

leifum sem af geingu, svo ad eckert spillist. En þeir søfnudu þeim saman, og fyltu upp tólf karfir medur þessar leifar, af þeim fimm byggbraudum, hvørjar ad vóru auk þess, sem þeir høfdu neytt. En þá er þessir menn sáu hvørt teikn ad Jesús gjørdi, søgdu þeir: þessi er sannarliga sá Spámadur sem í heimin skal koma. En þá Jesús formerkti þad, ad þeir mundu koma og handtaka hann, og gjøra hann ad konúngi, veik hann einsaman burt, upp aptur á fjallid.

Exordium.

Einn af þeim gømlu spekíngum sagdi fordum daga, ad náttúran væri ánægd med lítid; en ef vér eigum ad skrifa undir med hønum, þá munar nockru hvørnin nátturunnar þýding er tekin, því skiljist fyrir þetta ecki nema sál og líkhami í sjálfum sér, þá er þad satt, ad þau þurfa ecki mikils vid af veraldligum munum sér til vidværis. Þegar líkhaminn er ósoltinn og ófrosinn, þá er hønum nóg; en þegar sálin girnist ei framar, þá er hún ánægd, og vardar litlu med hvørju þessi naudþurft er uppfyld, því eins vel undi Adam í skinnkyrtlinum, Gén. 3, og Salómon í allri sinni prýdi, Matth. 6, og Jóhannes øllu betur í úlfalds-feldinum, Matth. 3, heldur en Heródes í sinni purpurakápu, Post. gb. 12. En sé náttúrunnar glósa tekin fyrir syndumspilt mannsins edli, þá hefir hún nær því aldrei nóg; hún er eldinum lík, sem þess meir logar sem meir er í hann borid. Blódsugan sleppir húdinni um sídir, þegar hún er fullordin; en syndumspilt náttúra sjaldan því er hún legst á; sadníngin er henni ordsøk til æ meira húngurs, og hún verdur aldrei sødd nema med sultinum; vilji nockur sedja hennar sýkn, þá tekst þad ecki med ødru móti, enn ad draga vid hana fódrid, svo hún dragist sjálf upp um sídir. Hvad lítils ad náttúran af sjálfri sér vidþurfi, þad kénnir oss Frelsarinn hjá Lúk. 12, medal annara, þar hann segir: verid ecki hugsjúkir fyrir ydru lífi, hvad þér skulud eta, eda fyrir ydar líkhama, hvørju þér skulud klædast; er ecki lífid meir enn fædslan, og líkhaminn meir enn klædnadurinn? En þótt ad vor náttúra þurfi ecki margra hluta eda mikillar umsorgunar vid, þá hefir Gud samt tilskickad, ad madurinn skyli med erfidi næra sig af jørdunni alla sína lífdaga. Þad gamla løgmál stendur ennnú í dag óraskad: í sveita þíns andlitis skalt þú þíns brauds neyta, Gén. 3. Gud hefir lofad ad blessa Israels erfidi, Devt. 28, en ecki hans idjuleysi; hann géfur ad sønnu þeim er hann elska sitt braud, þá þeir sofa, Ps. 127; hann lætur himininn rigna, jørdina gróa, fénadinn ávaxtarsaman verda og vøtnin af sér géfa allra handa fiska, þótt madurinn sofi; en samt hefir hann þó ecki hér med leyst ad hann skuli aldrei vaka, eingum hefir hann heitid ad steikt gjæs skuli fljúga í munn hønum. Letin er einn lifandi daudi, og vakandi svefn, og vinnur ecki nema til óþocka bædi hjá Gudi og mønnum. Ef nockur réttir einhvørjum ølmusu og hann nennir ecki vid ad taka, hvad kann sá vid því sem géfur?. og svo er þad einnvegin, þegar Gud upplýkur sinni mildu hendi, til ad sedja allar lifanda sképnur, og lætur grasid vaxa á jørdunni, fiskin týngast í vøtnunum, fénadinn ávaxtast á landinu, en mennirnir forsóma ad hirda þessar Guds gáfur; er þá nockud skuldin hjá vorum Skapara? lángt frá því. Man lét hann rigna ad sønnu á eydimørkunni, Exód. 16, en sjálfir máttu Israels synir þad saman lesa, og aldrei veit eg ad manninum sé atvinnu sinni lofad, nema hann hafi umsorgun þar fyrir med sínu erfidi, þó ecki med heidingligri búksorg, med hvørri Gud bannar ad þýngja hjørtun, Lúk. 21. Í einu ordi ad segja, ad leita fyrst Gudsríkis og hans réttlætis, svo oss allt annad gott tilleggjist, Matth. 6; þad er sá rétti vegur. En þadan frá liggja tvær villigøtur, ønnur til leti og ómennsku, ønnur til ofmikillar áhyggju. Bádar verda oss bannadar í upplesnu Evangelió; af hvørju eg vil þad alleina tala í þetta sinn: hvørnin vér eigum kristiliga og ærliga ad leita næringar vorrar. Hjálpa oss hér til, gódi miskunsemdanna Fadir! fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Í upphafi þessa h. Evangelíí heyrum vér, b. G. e. ad þegar vor Herra fór yfir um sjóinn, sem liggur vid stadinn Tíberías, þá hafi mannfjøldi mikill fylgt hønum eptir, þvíad þeir sáu þær jarteiknir, er hann gjørdi á þeim sjúku. Sannliga hefir þad verid eyrindi þessa fólks, ad heyra Jesúm og hans kénníngar, hvørjar hann stadfesti med kraptaverkunum; þeir telja ecki eptir sér ad fylgja hønum eptir, þó hann gengi á eydimørku, því Jesús gékk uppá eitt fjall, segir Textinn, og þeir fást ecki um þad, ad þeir høfdu eckert til matar med sér, og ei heldur var þar ad fá í óbygdinni. Lær hér af, kristinn madur, hvørnin þú átt ad haga dagliga þínu framferdi; þessir vóru 5000 ad tølu, en Gud gjæfi ad 5 fyndust í mørgum þúsundum ámedal vor, sem láta sér umhugad vera, ad leita fyrst Guds-ríkis, og hans réttlætis, ádr enn þeir fara ad þýngja sitt hjarta med sorgum þessarar næríngar. Ecki er hér gétid um ad þetta hafi skéd á sabbats- edur hvíldar-degi; þad hefir og ecki verid, því annars mundi Drottinn hafa birtst í samkundinni, og ecki verid á reisu þann sama dag; þú skalt og ecki meina ad þad sé nóg, ad þú hlaupir til kyrkjunnar hvørn helgan dag; hvørn dag áttu ad offra Gudi þackargjørdinni, því hvørn dag er hans miskun ný og ferst yfir þínu høfdi, Es. Harmagr. 3; þú medtekur á hvørjum degi þitt dagligt braud med þínum munni, því á og þinn munnr dagliga ad lofa og prísa hann, sem þig og allar lifandi sképnur mettar med sinni velþóknan; en þú ert hirdulítill þarum, og þér þykir þeirri stundu ílla varid vera, sem þú géfur Gudi til ad bidja hann um sína blessan, eins og hønum sé veitt í því ad miskuna þér. Hvørn afgud gjørir þú sjálfan þig? meinar þú ad einnar stundar erfidi dragi þér meira enn hans adstod, sem í einu augnabliki snéri vatni í vín, Jóh. 2; sem med sinni blessan mettadi 5000 manns af 5 byggbraudum? mun þitt vikuverk med allri þinni áhyggju verka meir enn hann, sem á 6 døgum skapadi hid dásamliga stórvirki himins og jardar? Gén. 1; og þó ert þú svoddan sjálfbyrgíngur, ad þú vilt ecki fá hann í lid med þér, ádr enn þú gengur til þíns erfidis. Veitst þú ecki ad madurinn lifir eigi af einusaman braudi, heldur af sérhvørju ordi, sem framgengur af Guds munni, Devt. 8. Tveir vegir liggja til allsnægta í heiminum; annar ígégnum mikil umsvif med Martha, Lúk. 10, en annar med Maríu, ad þvo fætur Jesú med sínum tárum, og þerra þær med hárlockum sínum, Jóh. 11. Ecki segi eg, ad þessar leidir kunni ecki saman ad liggja, og þótt sinn fari hvørja, ad þeir kunni ecki bádir ad hafa sama næturstad, því Martha og María kunna vel ad forlíkast í einu húsi, þó svo, ad hin gjøri ecki þessa afskipta edur klagi yfir henni, því hún hefir útvalid þad góda hlutskiptid, Lúk. 10. Luckuligt er þad hús, hvar forsjón og gudrækni haldast í hendur, svo ad María bidur, en Martha stydur; en skuli annarshvørs án vera, þá er sá lángtum beinni, sem liggur réttlínis til Guds, heldur enn hinn, sem lætur oss flækjast í kríngum hans sképnur. Vor áhyggja og erfidi kann ad bregdast; hvad margur vinnur baki brotnu, og þrífst ecki samt? en gudræknin hefir aldrei nockrum brugdist, heldur verda þeim allir hlutir ad gódu, jafnvel sjálfur skorturinn, sem ad Gud elska, Róm. 8; séu þeir líkhamliga voladir, þá eru þeir í Gudi ríkir; séu þeir foraktadir í heiminum, þá eru þeir þó mikils metnir í himninum. Skal eg kalla þann ríkan, sem á mørg naut og saudi, og ecki miklu heldur þann, sem á himins og jardar

Skapara? ef Gud blessar ecki sína þjónustu med ríkdómi, þá bregdst þad þó aldrei, ad hann blessi hana med sjálfum sér. Sá er ecki ríkur sem mikid á, heldur hinn sem lætur sér nægja; en hann sem hefir Gud, hann er altíd ánægdur, því þegar hann hefir Drottinn, þá skeytir hann hvörki um himin né jörd, Ps. 73. Mig skal ecki furda, þó Gud láti ástundum sína elskendur vanta audlegd heims þessa, því hann hefir géfid þeim lángtum betra, sem er sjálfan sig. Þegar nockur hledur sitt skip med nytsamliga vöru, þá léttir hann á sér barlestinni; hvad skyldi hann, sem fullur er af Gudi, vilja þýngja sig med mammóna? og mun hann ei alla vegana varast Djöfulsins snörur, sem Gud hefir einusinni veiddan í sínu neti? Sá sem Gud hefir, hann hefir meir enn allt, og hann sem ecki hefir Gud, hann hefir minna enn ecki neitt; svo verdur géfid þeim sem hefir, og tekid frá þeim sem ecki hefir, einnegin þad hann hefir edur meinar sig hafa, Mark. 4. Vér heyrum framvegis í Guds-spjallinu, ad Drottinn segir vid Philippum: hvar kaupum vér braud, svo ad þessir neytti? Allt vald hafdi Jesús á himni og jördu, Matth. 28, þó rádgast hann um þetta vid sinn lærisveinn, hvar þeir kunnu fædslu ad kaupa; med hvörju ordi hann bendir þér til, kristinn madur, hvörnin þú átt ad leita þinnar atvinnu, sem er í allan leyfiligan máta; ecki ad Andskotans rádi, því hann stelur öllu því hann rædur til, og ert þú þá hans þjófsnautur, ef þú fyrir hans áeggjan útvegar þér fóstur; ecki med okri, því Drottinn segir: þú skalt ei fá þína penínga þínum bródur til okurs, Devt. 23; ecki med kúgun edur harddrægni, því Gud hefir andstygd á þeim, sem selur lítilmagnan fyrir einn pening, og hinn fátæka fyrir einn skó, Amos. 2. Næst þessum sitja í Andskotans ríki þjófarnir, sem útrétta sínar hendur til annarligra fjármuna, um hvörja St. Páll segir, 1 Kor. 6, ad þeir ecki eignist eylíft líf; og í sannleika þá er þjófurinn svívirdíng, bædi fyrir Gudi og mönnum; ad sönnu segir Sýrach, kap. 20, ad lídanligri sé þjófurinn enn lygarinn, þó muni bádir til ólucku verda. En þegar einn ódáda-skélmir tvinnar hvörutveggja saman, mun hann ecki flétta óluckunnar snöru handa sínum eiginn hálsi? og þótt hann megi umflýa þá tímanligu, þá er eckert vísara, enn ad hönum sálgad verdi med eylífri kirkíngu í helvíti, því eg hafdi nærri því sagt, ad þad væri þjófsins lucka, ef hann yrdi hengdur, ef ské mætti ad gálginn fríadi hann frá helvíti. Heyrid þér, Satans-börn! ef nockrir erud, sem megid ord mín heyra, edur til þeirra spyrja: erud þér enn nú ecki óþyrstir vordnir af blódi fátæks almúga hér í landi? nær viljid þér láta af ad útsjúga hús þeirra sem ydur forsorgun veita med sínu erfidi? skulu Guds-börn lengi bera ydar svívirdíngar? á Gud oss lengi reidur ad vera fyrir ydar sakir? gengur ydur þad ecki til hjarta, ad hann straffar þá fyrir ydar skuld, sem ydur ala? hafid þér ecki heyrt, hvörsu Gud vard reidur vid Israel fyrir einsaman Achans þjófnad? Jós. 7; vitid þér ecki hvad Drottinn segir hjá Zach. 5: þad er sú bölvan, sem útgengur fyrir landid, því allir þjófar verda sagdir frómir eptir þessu bréfi, en eg vil þad framkoma láta, segir Drottinn Zebaoth, ad þad skal koma yfir þjófsins hús, og þess hús, sem sver falskliga vid mitt nafn; og þad skal blífa í þeirra húsi og eyda því med þess stockum og steinum. Þeinkid þér þá, fyrst hann lídur ydur ad plága sín börn, medan ydar tími yfirstendur og makt myrkranna, þad Gud muni vera eins og þér, af því hann þegir, Ps. 50, og sér þó þetta, og ecki vitja um sídir ydar ógudligs athæfis í

sinni reidi, sem ad brennur allt til nedsta helvítis? Deut. 32. Þar fyrir látid af illu, ó, þér eyturormar og nødrukyn! og lærid gott ad gjøra, Esa. 1; hvør hann hefir stolid, hann steli ei framar, heldur erfidi med høndunum! Eph. 4. Maurinn er einn veikur hópur, þó utvega þeir sína fædslu um sumartíman; kúnísinn er og veikur lýdur, þó byggja þeir sitt hús á steinum; grashoppurnar hafa eingan konúng, þó gánga þær allar út í hóp; gaungurófan vinnur med sínum fótum, og er í konúnganna híbýlum, Ordsk. 30; þetta gjøra hin vesælustu kvikindi jardar; en hvad gjørid þér, sem Gud hefir géfid skynsemdarfulla sál í heilbrigdum líkhama? O, þér hin hreckvísa kynslód! hvørsu viljid þér umflýa Guds reidi og fyrirdæmínguna? Matth. 23, nema þér ydrist af hjarta. Gudspjallamadurinn segir, ad Jesús hafi talad þessi ord til ad freista hans med, því hann vissi sjálfur hvad hann vildi gjøra; þú skalt og ecki láta þig þad undra, þótt Gud reyni sína, kristinn madur! Gud freistar ad sønnu einkis manns til ills, segir Jakob, kap. 1; en til góds freistar Gud mannsins, svo ad reynsla vorrar trúar finnist gullinu dýrmætari, 1 Pet. 1, til lofs og dýrdar Kristó. Abraham vard freistadur, Gén. 22, svo hann væri fyrirmyndun allra Abrahams sona; sú kananiska, Matth. 15, svo enginn ørvænti, þótt Gud megi þegja um stund vid bænum sinna barna. Merkiligt er þetta, ad Drottinn spyr Philippum ad þessu framar ødrum; sannliga, því hann hefir trúarveikur verid, svo ad, þad dýrdliga kraptaverk, er hann vildi gjøra, mætti þess betur gánga hønum til hjarta; eda hvad segir vor Herra, Jóh. 14, vid sama lærisvein, er hann beiddi ad hann sýndi þeim Fødurinn: trúir þú ecki ad Fadirinn er í mér og eg í hønum? og varla ødruvísi vóru hinir lærisveinarnir á sig komnir, hvar fyrir Endurlausnarinn straffar þá, Matth. 16, þá þeir høfdu braudid eptirskilid, segjandi: ó, þér lítiltrúadir! enn þá skiljid þér ecki, munid þér ecki þau 5 braudin, þar ed voru 5000 manna? og hvad margar karfir þér upptókud. Svo vill nú vor Jesús med reynslunni og auglýsíngu síns almættis midt í freistíngunni smámsaman innplanta trúna hjá sínum lærisveinum, og sama gjørir hann enn nú í dag, þá hann hjálpina undandregur, edur lætur venjulig lífsmedøl bresta. Gud nádi, þótt menn séu Kristí lærisveinum í flestu ólíkir nú í heiminum, þá finnast þó margir þeirra líkar í þessu; braud fyrir 200 penínga nægir þeim ecki. En hvad gjørum vér? strax sem vér høfum ecki fullan maga matar, þá er þar munnurinn fullur øvæntíngar; ef þar er ecki allt fyrir augunum sem eta skal, þá segir hinn vantrúadi: þótt Gud gjøri glugga á himininn, þá kann þad ecki ad ské ad menn lifi, 2 Kóng. 7; en hinn matvandi gétur ecki lifad vid þad léttmeti sem dagliga fellur, hann segir: hvar vill þessi géfa oss kjøt á eydimørku? Núm. 11; sýnist nockud ómøguligt, þá hædir mannlig skynsemi þar ad. Hvørnin skal þessi géfa oss sitt hold ad eta, og sitt blód ad drecka? Jóh. 6; þessi ørvæntíngarinnar- og óþolinmædisord byrgja tídt og opt aptur Guds miskunar idur, svo hann lætur hinum gudlausa verda eptir trú sinni. Heyrid þér mér, er þá nockurt ord ómáttugt fyrir Gudi? hann sem skapad hefir steininn, kann hann ecki ad géfa vatn af hønum? Núm. 20; hann sem gjørt hefir vatnid, hvad létt veitir hønum ad umhverfa því í vín? Jóh. 2; er hønum nockud bágara ad láta mig finna gull í fiskins munni, heldur enn í filsnum jardar? Er ecki hrafninn grádug sképna; þó lét hann Elíam fá af hans munni kjøt og braud, 1

Kóng. 17; pressar nockur oleum út af leirkérum, og þó fylti Spámannsins bæn og exjunnar trú svo mørg kér allt á barma, 2 Kóng. 4. Þú segir Gud gjøri ecki kraptaverk á þessum døgum svo sem Elíæ; eg medkénni þad, því þess gjørist ecki þørf; Gud hefir gjørt svo mørg kraptaverk sídan Elíæbaga, ad sá sem ecki vill Gudi trúa fyrir þau, hann mundi ei heldur trúa, þótt hann sæi Elíæ kraptaverk; þar eru ei heldur margir á vorum døgum, sem þjóna Gudi eins og Elías; væri þar Elíæ trú, hans árvekni og ástundan í Guds þjónustu, þá trú mér til, ad Elíæ Gud er einn og hinn sami, og ecki umbreytist hann. Þú segir: Gud gjørir engin kraptaverk; en hvørt er meira ad gjøra alla hluti af eingu, Gén. 1, eda ad gjøra vatn ad víni, eda steina ad braudum; mér sýnist eckert meira kraptaverk enn þad, ad Gud kann ad forsorga þann vantrúada. Lærisveinarinnar gátu ecki útrekid Túnglmeinadjøfulinn fyrir þeirra vantrúar sakir, Matth. 17; en eins mikid vald hefir Gud yfir Djøflinum sem yfir ødrum sínum sképnum; því sýnist mér þad yfirmáta mikid kraptaverk, ad Gud lætur hinum vantrúada og óþackláta nockurn hlut ad nockru gódu verda. Þar fyrir e. S. b. ef mannligur veikleiki kann ad koma inn hjá oss, svo sem Kristí lærisveinum, ef vér erum þeim likir í trúarveikinni, þá verum þeim ecki ólíkir í hlýdninni; þeir gjørdu slíkt er þeim var skipad, þeir stódu ecki upp í nøsunum á sínum Herra, eins og ad væri þetta ómedal, svo sem ad gjøra vorir þjónustumenn á þessum døgum; sé þeim skipad nockud óvenjuligt, þá hrópar hinn lati, ad þar sé ljón á veginum, Ordskv. 22. Gjørum því verk kallanar vorrar í Guds ótta, og vørpum allri vorri áhyggju uppá Gud, hann mun því vel til vegar koma, 1 Pét. 5. Jesús tók braudid í sínar hendur, segir textinn: í þær blessudu hendur tók hann þad, í hvørjar Fadirinn hefir lagt alla hluti, Jóh. 3.

Framar segir Gudspjallid ad hann hafi litid augunum til himins og gjørt þackir. Ei þurfti vor Jesús þessarar blessunar vid, til ad gjøra kraptaverk fyrir sjálfan sig; þad vottar hann sjálfur hjá Jóh. 11, segjandi: eg þacka þér Fadir, ad þú bænheyrdir mig; en eg vissi þú mundir mig bænheyra, heldur vegna fólksins sem ikríngum er, svo ad þeir trúi þad þú hefir sendt mig. Þar fyrir skalt þú vita, syndugur madur, hvørjum Gud géfur dagliga sína blessan, ad þinn Endurlausnari hefir géfid þér eitt blessad dæmi hér med, þad þú trúa skyldir, ad þín faung og fæda verdur þá helst til blessunar, þegar hún er í hans nafni blessud. Þad er ei minna verdt ad gjæta feingins fjár enn ad afla; sømu atferd skal og kristinn madur hafa til hvørstveggja; eg sagdi fyrir skømmu þess skyldi í Guds ótta leita, svo segi eg ennnú ad þess skal í Guds ótta neyta. Hvad segir Drottinn um þá sem treysta á mátt sinn og megin, Esa. 8: verid illir þér lýdir, og rennid þó undan; herklædid ydur, og hlaupid þó á flótta; búid ydur út, og flýid þó undan; ályktid eina rádagjørd, og þar verdi þó ecki af; hafid samtøk, en þad hafi þó eingan stad; og allt eins eru søfn manna og addrættir fyrir utan blessan Drottins. Margur hirdulaus meinar ad þetta sé ecki nema fánýtt hjal, sá ed ecki einasta hleypur sem annar hundur til sinnar fædu, heldur og lætur sér aldrei til hugar koma ad bidja Gud ad blessa sín efni. Øll sképnan er gód, segir Páll, 1 Tím. 4, og eckert burtkastandi, ef hún er med þacklæti medtekin, því hún helgast fyrir ordid og bænina; en Gud nádi hvada þackir hin eylífa Miskunsemi má

fá fyrir sína dagliga blessan hjá mørgum manni. Eg meina þad sé sannast, ad vér setjumst nidur ad eta ástundum, og rísum upp til ad dansa, Exód. 32. O, manneskja! er þá Gud leingur ad svipta enn ad géfa, reidur heldur enn miskunsamur ad vera, Sýrach. 5. Láti hann oss nockud mótdrægt tilfalla, þad liggur svo þúngt med oss sem blý; en ef hann opnar sínar miskunarríku ørlætis hønd, þad er hjá oss lettara enn fis. Framvegis stendur í vorum Texta: ad Jesús hafi feingid sínum lærisveinum braudid, en þeir feingu þeim, sem til bordsins sátu; slíkt hid sama af fiskunum, svo mikid sem hvør vildi hafa. Þetta sýnist mér vera ein ágjæt lífsregla fyrir kristinn mann, hvørnin hann á ad høndla med Guds gáfur, sem hønum eru í hendur feingnar. Jørdin er Drottins og allt hvad þar inni byggir, Ps. 24; sína rádsmenn hefir hann sett yfir eigur sínar; hvør er sá trúi rádsmadur, segir Jesús, Lúk. 12, er hans herra setur yfir sín hjú, þad hann géfi þeim í réttan tíma þad sem þeim ber? sæll er sá þjón, sem hans herra finnur svo gjøra, þá er hann kémur. Eins og Jesús féck sínum lærisveinum í hendur braudid, til ad útskipta því medal bordsitjandanna; svo hefir hann og þeim, er hønum þóknast, afhendt audlegd þessa heims, til ad útbýta medal þurftugra. Þú skalt ecki meina, kristinn madur, ad þad sé allt þitt eigid sem þú medferdis hefir; þad braud sem afgángs er í þínu húsi, er forsorgun hins volada; sá møttull er þú þarft ecki ad brúka, er klædi hins nakta, Lúk. 3; þau faung sem á annan veg hjá þér skémmast og fúna, eru lífsbjørg hins naudþurftuga; þar fyrir gjørir þú svo mørgum fátækum órétt, sem þú mættir annars þér ad skadlitlu hjálpa, ef þú því inniheldur, þá hinn voladi, sem er sannur ølmusumadur, vid þarf. Ei þurfum vér ad brjóta nidur vorar kornhlødur og gjøra adrar stærri, svo leingi vér høfum fátæka hjá oss; kornid liggur idjulaust í hlødunni og verdur kannské umsídir af ormum uppétid, en hjá hinum fátæka ber þad ávøxt, svo sem á akrinum. Svoddan akurmenn eru næsta þarfir; eg vil heldur sá einu korni í munn hins fátæka, heldur enn tíu í jørdina; eg vil heldur fá hinum volada tíu penínga, enn kasta hundrad á mángarans bord, hann mun því med þúsundføldum ábata apturskila, ef ecki í þessum heimi, samt í upprisu réttlátra, hvar einn vatnsdryckur mun ecki ólaunadur verda, Matth. 10. Hinn rángláti rádsmadur var ófrægdur vid sinn herra, svo sem hefdi hann eydt hans gótzi, Lúk. 16; meinid þér ecki og ad hróp hins fátæka og eckjunnar, muni ófrægja þá í himninum fyrir lifanda Gudi, sem liggja á Gudsgáfum, svo sem ormur á gulli, og ala ágirndina, en fátækur fellur af húngri í frosti og stórri neyd? Því er illa útsóad, sem ofvel er geymt, því slíkt er eldsmatur og ormafæda, en kémur ecki í Guds kistuna, svo þad verdi ad himneskum féstjód, hvørjum mølur og ryd kann ecki ad granda, Matth. 6. Fordum daga í gamla Testamentinu, þá hafdi Gud skilid sér vissar fórnir fyrir syndirnar; ecki í þeirri meiníngu, ad blód uxanna og hafranna kynni ad hreinsa samvitskurnar, heldur vóru þar í fyrirmyndud eptirkomandi gjædi, sem er blódid Jesú Kristí, hvørt ed hreinsar oss af øllum vorum syndum; en þessir tídasídir eru fyrir laungu afteknir, þar Guds eingétinn Sonur er í holdinu opinberadur, og hefir fyrir sitt eigid blód einusinni inngeingid í þad allrahelgasta, ad útvegadri eylífri endurlausn, Ebr. 9; þó eiga vorar fórnir og upplyptíngar-offur dagliga ad uppstíga í himininn fyrir Guds hásæti, ecki einasta med bæn og andvarpan, heldur med ølmusugjørdum vid

fátæka. Þínar bænir og ølmusugjørdir eru uppstignar fyrir Gud, sagdi Postulinn vid Kornelíum, Post. gb. 10. Þad er sú fórn sem Gudi líkar framar enn blód uxanna og hafranna; þá þad framkémur af trúudu hjarta, því segir Páll til Hebr. 13: gott ad gjøra og ad útbýta gleymid ecki, þvíad slík offur þóknast Gudi. Hvar fyrir mun Gud láta suma menn vera ríka, suma fátæka í heiminum? møguligt er hønum ad láta alla vera jafna, og eingan þurfa annars med. Margar eru ordsakir þar til, enn þó ecki hin sízta, ad Gud vill láta sig dýrka af svoddan manneskjum; þad þér gjørdud einum af þessum minstu, þad gjørdud þér mér, segir alls holds dómari á sídasta degi, Matth. 25. Mikid er þad, ad Gud, sem er einkis þurfi, vill þiggja í því, sem hinum fátæku er gott gjørt; þar eigum vér ad sýna vora elsku til Guds; þar er skóli vorrar gudhrædslu; þar er þad altari, sem vér eigum ad leggja vora gáfu uppá. Ein brúdur skémtir sér vid mynd síns brúdguma þar til hann kémur. Vor meistari er nú tekinn frá voru høfdi og hafinn yfir alla himna; mig hafid þér ecki alltíd hjá ydur, en fátæka hafid þér hjá ydur, sagdi hann, Jóh. 12. Þeir eru hans lifandi eptirmynd, og hans limir sem fara út og austur, og ecki hafa hvar þeir kunni høfdi sínu ad halla ad; eg meina ecki þá, sem fyrir ómennsku sakir bidja um ølmusu, edur hina drambsømu letimaga, sem alla hluti heimta af sjálfsvaldi, og gjalda bølvan og formælíng í laun, ef þeirra háls er ecki fyltur, heldur þá, sem annadhvørt hafa slitid sínni heilsu med ærligu erfidi, eda Gud hefir sínn kross á herdar lagt (því ecki heyri eg minn Herra hafa nockurn hlut med sjálfskyldu útheimt, þó hann hefdi allt vald bædi á himni og jørdu, Matth. 28,) þá byrjar ad medtaka í Jesú nafni, og minnast þess, er Drottinn baud, Devt. 15: alla tíma munu þar verda fátækir í landinu; því býd eg þér og segi, ad þú skulir uppljúka þinni hendi fyrir þínum bródur, sem þurftugur og fátækur er í landinu. En þá þeir vóru nú mettir (segir Textinn,) sagdi hann til sinna lærisveina: safnid saman þeim leifum, sem afgángs eru, svo ad eckert spillist, og ad þeir hafi fyllt upp tólf karfir med afgángsleifar. Hér kénnir vor Endurlausnari þér, syndugur madur, løgmál kristiligrar forsjónar, sem er ad hirda vel Guds gáfur. Gud sá allt þad hann hafdi skapad og sjá þad var allt harla gott, segir Ritníngin, Gén. 1; ef þad var allt gott fyrir hønum, í hvørs augliti himnarnir eru ecki hreinir, Job. 15, skyldi þá nockur sképna vera svo audvirdilig í þínum augum, ó, sauruga manneskja! ad þú vildir þar ecki umhirda? Ó, Herra Gud! vorar syndir, vorar syndir, vort óþacklæti og ofmetnadur standur mér nú fyrir augum. Hvad gjørum vér á þeim gódu tímunum, þegar Drottinn lætur sína blessan án mælingar falla af himnum ofan í vort skaut? munum vér næsta hirtnir vera í landi þessu ad samansafna þeim leifum, sem afgángs verda? er ecki allur annar hégómi dýrmætari í vorum augum enn þad, sem Gud géfur oss til fósturs? velgir ecki vora þjónustumenn vid dagligri fædslu? hirda menn stórt um ad nýta Guds gáfur svo sem gjøra mætti? Þessar syndir berum vér sídan; kannské þad kæmi sér ærid vel í dýrtídinni, sem enginn nýtir þegar allt er nóg. Ó, hvad margann kann þá ad húngra eptir því, sem hann nú fóttredur! Þó køstum vér skuldinni uppá Gud, enginn gáir ad því, ad oss er þessi hefndin næsta maklig, og ad vér høfum þad og annad þúsundsinnum verra forskuldad. Látum oss þess-

ara synda ydrast, børn mín, og þær til hjarta gánga með guðrækilligum ásetníngi að breyta forsjálliga framvegis. Guð hefir eingan hlut gjørdan forgéfins; svo vill hann og ecki láta illa né ónauðsynliga þar með fara. Svo er og ei heldur Guði þæg metordagirnd þeirra, er sóa Guðs gáfum til að útvega sér stórt nafn þar með. Hvað talar Drottinn um þá, er gjøra sínar ølmusur fyrir mønnum? sannliga segi eg ydur, það þeir hafa sín laun úttekið, segir hann, Matth. 6, það er hégómadýrð og fánýtt hrós mannanna. Frelsarinn lét géfa þessu fólki að eta, þar til þeir vóru mettir, því er afgéck skipaði hann upp að safna; það er kristiligt að metta maga hins húngraða, en að seðja auga hins gráðuga, er ónauðsynligt. Þar eru margir, sem menn gjøra verri með ofmiklu ørlæti og altíð reiðubúna til að gapa eptir sama; það er guðrækiligt að safna nægtum, þegar vel geingur, svo þar sé til að hjálpa af í þeirri vondu tíð; það er ein góð forsjón að minnast þess umliðna, hugsa um það nærveranda, og sjá fyrir því ókomna, þó fyrir utan búksorg og ókristiliga áhyggju. Jósephs framsýni er hrósað, að hann fylti kornhlöður Pharaónis á þeim góðu árum, og frelsaði landið af húngri, þá illa géck, hvar fyrir hann kallaðist: Landsins Faðir, Gén. 41. Það er og hálfu verra að eyða ónauðsynliga uppá sjálfann sig í ofmetnaði klæðnaðarins og óhófi matar og dryckjar. Að sønnu hefir Guð ecki bannað að hafa inndæli af sínum sképnum, þó svo, að menn gleðji sig með ótta, og gleymi ecki hinum þurftuga. Ecki er víst, að dómur hins ríka hefði vorðið svo skélfiliga stríngur, hefði ei Lazarus legið vatnandi fyrir hans dyrum, Lúk. 16. Sjálfur Guð hefir géfið eitt løgmál hér um sínu fólki, Devt 16: þú skal vera glaður fyrir Drottni þínum, þinn sonur og þín dóttir, þinn þénari og þín ambátt, Levítinn, sem er innan þinna portdyra, hinn framandi, hinn føðurlausi, og eckjan, sem er hjá þér í þeim stað, sem Drottinn Guð þinn hefir útvalið það hans nafn skuli hjá þér búa. Svo hefi eg nú að nockru leiti sýnt þann rétta veg til að leita atvinnu sinnar út af þessu h. Evangelíó, eptir því sem eg skil af Guðs orði; svo leitið nú fyrst Guðsríkis og hans réttlætis, Matth. 6; brúkið leyfilig meðøl í øllum ydar athøfnum og útréttíngum; treystið Guði, að han muni ydur og ydar forsorga, þá þér svo gjørið; biðjið þann Almáttuga að blessa ydar faung, ydar karfir og afgángsleifar; gleymið ecki hinum þurftuga og volaða; látið ydar ølmusur framkoma af trúnni og elskunni til Guðs og náúngans; høndlið vareygðarsamliga með Guðs gjøf, og verið þacklátir bæði í orði og verki; gjørið þetta, og múnuð þér aldrei illa fara! En Drottinn Guð, eylífur kongúngur og alleina ríkur! hann uppfylli alla ydar nauðþurft eptir sínum dýrðarríkdómi í Kristó Jesú, Phil. 4, og géfi fyrir hans forþénustu, að þér að afstaðinni armæðu þessa lífs, mættuð innleiddir verða í føgnuð ydvars Herra, til að sitja til borðs með Abraham, Isak og Jakob, Matth. 8, og mettast af nægðargjæðum Guðs húss; það bænheyri miskunsamur Guð fyrir sinn Son Jesúm Christum, amen!

Sunnudaginn eptir Miðføstu.

Guðspjallið, Jóh. 8 Kap.

Í þann tíma, Jesús sagði til Gyðínganna og høfðíngja kenni-

mannanna: hvør er sá af ydur, þad hann megi straffa mig um nockra synd? En ef eg segi ydur sannleikan, hvar fyrir trúid þér mér þá ecki? Hvør hann er af Gudi, sá heyrir Guds ord, þar fyrir heyri þér þau eigi; þvíad þér erud ei af Gudi. En Gydingarnir svørudu, og søgdu til hans: segjum vér ecki vel, þad þú ert samverskur, og hefir Djøfulinn? Jesús svaradi: eg hefi ecki Djøful, heldur heidra eg minn Fødur, og þér vanheidrid mig. Eg leita ei ad minni dýrd, sá er sem leitar og dæmir. Sannliga, sannliga segi eg ydur: hvør hann geymir mín ord, hann mun ecki daudan sjá ad eylífu. Þá søgdu Gydíngarnir til hans: nú þeckjum vér, ad þú hefir Djøfulinn. Abraham er daudur, og spámennirnir, og þú segir: ef ad sá er nockur sem geymir mín ord, hann skal ecki daudan smacka ad eylífu; hvørt ertú meiri fødur vorum Abraham, hvør ed framlidinn er, og spámennirnir eru og framlidnir? hvørn gjørir þú sjálfann þig? Jesús svaradi: ef ad eg vegsama mig sjálfur, þá er mín dýrd eingin. Minn fadir er sá sem mig vegsamar, hvørn þér segid ydar Gud vera, og þér þeckid hann þó ecki; enn eg þecki hann, og ef eg segdi þad, eg þeckti hann eigi, þá væri eg einn ljúgari, líkur ydur; heldur þecki eg hann, og eg geymi hans ord. Abraham fadir ydar gladdist, ad hann skyldi sjá minn dag, og hann sá hann, og vard gladur vid. Þá søgdu Gydíngar til hans: þú ert enn ecki fimtugur, og þó sástu Abraham? Jesús sagdi til þeirra: sannliga, sannliga segi eg ydur, ad ádur enn Abraham var, em eg. Þá tóku þeir upp steina, svo ad þeir køstudu á hann; en Jesús fordadi sér, og geck út úr musterinu.

Exordíum.

Í annarar Kónganna bókar 9 kap. lesum vér, ad þegar sendimadur spámannsins Elísæi hafdi smurt Jehú til konúngs yfir Jsrael, þá hafi hans herra þénarar sagt vid hann: hvad vildi þessi vitfirríngur til þín? Svo vóru nú Jórams vildarmenn lyndir, af því þeir ecki þecktu Drottins rád. Eg er og hræddur um, ad þótt eg í dag, eptir Guds skipan, vilji smyrja þeirra sálir til andligra konúnga og kénnimanna, sem af Gudi eru, med himnesku oleó, sem er Guds heilagt ord, þá muni eg ecki betur útlíta í þeirra augum, sem holdliga sinnadir eru, heldur enn einn vitfirríngur, þegar eg tala um þá hluti, sem Guds anda eru og holdligur madur ecki skynjar, 1 Kór. 2; og er mér þad fyrir minstu, ad eg af mannligum degi dæmdur verdi, 1 Kór. 4, því gott er ad eiga hlutskipti med St. Páli, vid hvørn Festús landsdómari sagdi, þá hann taladi um Kristí pínu og upprisu framlidinna, ad hann væri galinn vordinn, Post. gb. 26. En þad ángrar mig framar, ad hold og blód géfur sér ecki stundir til ad rannsaka dýpt og hæd Guds vitsku, og þá speki, sem hann hefir mønnum opinberad. Þegar Felix heyrdi talad um trúna á Christum, um hreinlífid, um réttlætid, um eptirkomandi dóm, þá skelfist hann vid og lætur bída ad hlusta til þess fyrr enn hann hefir tómstund, Post. gb. 24; Agrippa konúngi liggur vid ad verda kristinn, en fyrir því ad hann hefir

annad ad sýsla, þá dregst þad undan, Post. gb. 26; hinn ríki únglíngur vill ad sönnu fá ad vita hjá Jesú, hvad hann skuli gjöra svo hann eigníst eylíft líf, en þegar hann heyrir ad hann skuli selja allar eignir sínar og géfa fátækum, þá verdur hann hryggur, Matth. 19. Hvad kémur til þessa? Þad alleina, ad menn hafa ecki vel smackad hvad sætur ad Gud er, Ps. 34, og ecki komid auga á þá perluna, sem madurinn sá, og seldi allt hvad hann átti fyrir þá sömu, Matth. 13; því einginn girnist þad sem hann ecki þeckir. Og þad er ordsökin hvar fyrir ad Guds h. ord verda af svo fáum medtekin. Þad og annad, ad þar er svo mikill óvinskapur á milli holdsins og andans, Gal. 5, ljóssins og myrkursins, réttlætisins og ránglætisins, Christum og Belíal, 2 Kor. 6, Guds kyrkju og skúrgodanna, ad eingin kann til Christum ad koma, nema sá himneski Fadirinn dragi hann, segir Endurlausnarinn, Jóh. 6, hvar til hann brúkar sitt h. ord. En þeir ed ei birda um ad gánga í ljósinu, eda smacka hid góda Guds ord og krapt eptirkomandi aldar, Ebr. 6, hvörnin mega þeir umflýa þad, ad myrkurin höndli þá ecki? samt eru þó Guds ord líf og andi, svo sem Endurlausnarinn vottar, Jóh. 6, og gullid er gull, þó þat verdi af svínunum fóttrodid. Svo er og þad ordid af krossinum, Kristí heimska þeim sem tapadir verda; en oss sem hólpnir verdum, er þad kraptur Guds, segir Paulus, 1 Kor. 1. Eckert strid átti vor blessadi Endurlausnari meira vid syndugamenn hér á jördunni, enn ad gjöra mismun á milli holdsins og andans, svo ad jafnvel Nicódemus, sem var einn meistari í Israel, Jóh. 3, og gudhræddur madur, hann var í þessu næsta tornæmur; ad eg ecki tali um þann ógudliga hóp Pharisæanna og Skriftlærdra, sem aldrei vildu láta telja sér trú hérum, og ecki létu sér skiljast þad, þó hann sagdi: þér dæmid eptir holdinu, Jóh. 8; þér erud hér ad nedan, eg er ad ofan, og enn nú í þessu samtali, sem Drottinn á vid þann ófyrirlátsama flock Gydínga, heyrum vér, ad á milli ber um þessa spurníngu. Eg vil um þad alleina tala í þetta sinn, hvörnin þeim háttad sé, sem af Gudi eru, út af þessum heilögu ordum: **Hvör hann er af Gudi, hann heyrir Guds ord.** Drottinn géf oss þinn Anda hér til fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Af Gudi eru allir hlutir í öndverdu e. G. b. svo sem þar stendur Gén. 1: í upphafi skapadi Gud himin og jörd, og enn nú er þad svo, ad allir hlutir mega af hönum segjast, því hann stjórnar og stýrir öllum hlutum, frá því minsta skridkvikendi jardar, allt til þess stærsta dýrs, sem er í náttúrunnar ríki, og í hönum erum vér, lifum vér og hrærumst vér, Post. gb. 17. En ecki er þad þó meiníng vors Endurlausnara i greindum ordum; þeir kallast og af Gudi ad vera, sem í hans nádar sáttmála eru innteknir, svo sem Israel var til forna kalladur Guds fólk, af því þeim var Guds sáttmál og hans ord í hendur fengid eptir Guds fyrirheiti til Abraham. Svo erum og allir vér af Gudi, sem höfum íklædst Jesú Kristó í skírninni Gal. 3, og eigum ad samteingjast hönum í dýrdinni, heilagleikanum og óstraffanligu framferdi, Eph. 6. En eins og því háttad er í voru líkamligu edli, ad menn taka ecki altíd vöxt edur afl né adra kosti í arf eptir foreldrana, og margur er sínum ólíkur þó skyldur sé; svo eru þar fleiri Ismael heldur enn Isak í húsi Drottins, sem ad er kristilig kyrkja, og þeir gánga ecki allir í andanum, sem þó eru í öndverdu af andanum endurfæddir; því er og ecki þetta eiginlig meiníng vors Endurlausnara í þessum ordum, heldur meinar hann þá sem fyrst eru af vatni og anda endurfæddir í skírninni, Jóh. 3, og Jesú Kristó fyrir sanna og lifandi trú eru innplantadir, vordnir andligir kvistir á því blessada víntré, sem hann umgétur, Jóh. 15, og bera þar fyrir mikin ávöxt; hvörjum hann hefir géfid makt Guds börnum ad verda; þeim sem á hans nafn trúa; sem ecki af blódinu edur holdsins vild edur mannsins vilja, heldur af andanum eru fæddir, Jóh. 1; þeir ed sýna þad í

sínu framferdi, ad þeir séu fluttir frá daudanum til lífsins af því þeir elski brædurnar, 1 Jóh. 3. Ecki segi eg þeir séu einasta af Gudi sem eru án syndar, því þá yrdi eckert hold hólpid. Ef vér segjum þad vér høfum ecki synd, þá tælum vér sjálfa oss, segir Jóhannes, 1 Jóh. 1; øxin er ecki strax sett til rótar trjánna sem nockur blød følna; þó kvisturinn um nockra stund beri ecki ávøxt, þá er hann ecki strax afhøggvinn. Sá himneski urtagardsvørdur bidur sinn Fødur, ad hid visna tré megi ennú standa eitt ár, og hann megi bera myki kríngum þad og rækta þad, Lúk. 13; því mun hann ecki kasta því strax í eldinn sem þad ber lítinn ávøxt. Mun hann nockud útsløckva þann líttloganda hørkveik, eda þann brákada reyr í sundurbrjóta, Esa. 42; nei, einganvegin! hann mun forsjálliga breyta, svo sem Fadirinn talar um sinn Son, Esa. 53, hann mun auka oss trúna, Lúk. 17, og bidja sinn himneska Fødur fyrir oss þad hún þrotni ecki, Lúk. 22. Heldur tala eg hér um þá, sem syndga ad sønnu, en láta þó ecki syndina drottna í sínum daudligum líkhama, Róm. 6, þá sem af mannligum veikleika gjøra bid vonda, er þeir vilja ecki gjøra, en gjøra þó svo mikid gott sem þeir géta, þar ed einn og hinn sami þjónar Guds løgmáli í sínu hugskoti, en þvíngast þó til af ofbeldi náttúrunnar ad þjóna syndarinnar løgmáli, Róm. 7; og í einu ordi ad segja, sá sem er syndugur ad sønnu, en þó fyrir Kristí forþénustu jafnan í Guds augliti réttlátur, og þótt hann syndgi, þá hefir hann árnadar-manninn á himnum, Jesúm Christum hinn réttláta, sem er forlíkun fyrir hans syndir, 1 Jóh. 2. Sá sem þanninn er nú af Gudi og Gud í hønum, þegar hann hefir Gud, þá hirdir hann hvørki um himin né jørd, Ps. 73. Vei þeim sem er einsaman! segir Prédikarinn, kap. 4, því ef hann fellur, þá er einginn ad reisa hann, en sá er aldrei einsaman sem Gud er med, því Gud er í og med hønum, Róm. 14; fellur hann, þá stendur hann upp aptur, því Gud reisir hann; ratar hann í nockra villu, þá villir þó heimurinn aldrei svo um hann, ad hann rati ecki heim aptur, því Guds nádarfullt tillit ávitar hann. Hinn gudlausi finnur ei til, þó hann syndgi meir enn hinn daudi, þó hann sé barinn; en þad hjárta sem lifir í Gudi, þad er vidkvæmt vid brodd syndarinnar. Ei þurfti Nathan lengi ad telja um fyrir Davíd, 2 Sam. 12. Drottinn leit einasta til Péturs, og hann géck út og grét beiskliga, Matth. 26. Sá sem af Gudi er, hann yfirgéfur alla hluti Guds vegna, hann er í heiminum svo sem fyrir utan heimin, svo sem fátækur, og þó marga audgandi, svo sem eckert hafandi, en eignast þó alla hluti, 2 Kor. 6. Sá sem um hafid siglir, hann hugar þó jafnan um hvørnin hann megi komast í góda høfn; hann sem út á akurin gengur til ad erfida, hann hefir þó jafnan sitt hús í þánkanum, og til þess gjørir hann alla hluti, ad hann fái þad vel forsorgad; svo er og hann, sem af Gudi er, þótt hann verdi ad flækjast vid sýslanir heimsins eptir naudþurft líkhamans, þá er hans takmark hjá Gudi, hann sleppir sér ecki svo vid nockurn hlut, ad hann haldi ei hønum; falli hans erfidi hønum létt og vel, þad minnir hann á ad þacka Gudi fyrir sína gjæsku og eptirlæti; vilji þad mótdrægt falla, þá yfirgnæfir þó Guds elska hjá hønum; ok Kristí er hønum húnáng í munni, og hans byrdi létt á hans herdum, Matth. 11, því Gud hjálpar hønum til ad bera; hann lærir fyrir Guds sakir bædi hár og lágur ad vera, saddur og húngradur, nóg ad hafa og skort ad lída, og alla hluti formár

hann fyrir þann sem hann styrkir, Jesúm Christum, Phil. 4; þótt hann gángi í gégnum myrkann dal og daudans skugga, þá hrædist hann einga ólucku, Ps. 23; beri svo til ad nockur sé í fángelsi byrgdur, hvad vardar um þad? eg sé Paulus og Silas eru lángtum gladari í fángelsinu heldur enn þeir sem ad dryckju sitja, Post. gb. 16. Sólin uppljómar þennan vorn hórízont edur sjónhverfishríng, og gjørir ásýnd heimsins bjarta fyrir vorum augum, þó gétur skýflókinn byrgt hana fyrir oss; en hvør vill byrgja fyrir mér þá sønnu réttlætisins sól, Mal. 4, kann nockur ad útilykja frá mér Fødur ljósanna? Jak. 1; hann sem kom ad luktum dyrum, og stód midt ámilli sinna lærisveina, og sagdi: fridur sé med ydur! Jóh. 20. Kunna nockur myrkur, nockrir múrar ad loka hann úti frá mínu hjarta, svo hann géfi mér ecki sinn frid, hvørn verøldinn kann ei géfa, og hún ætlar muni vera helvíti allra eymda? Ef eg er landflótta, munu þeir nockud reka mig þángad, hvar ecki er hønd Drottins? Ps. 139. Sé eg foraktadur af heiminum, þad er mér nóg, ad eg verd heidradur af Gudi; af bádum kunna fáir undir eins virdtir ad verda.. Sælir erud þér, sagdi Lausnarinn, Matth. 5, nær mennirnir hallmæla ydur og tala ígégn ydur alla vondsku fyrir míns nafns sakir, þó ljúgandi. Hvørt skal eg nú heldur útvelja ad lída íllt med Guds fólki, Hebr. 11, eda ad hafa tímanligt eptirlæti syndarinnar? eg hirdi ei mikid um þá øfundarmenn sem Gud hatar.. Hvad létt fellur hønum ad forsmá heimin, sem forsmádur er af heiminum; hafi eg mist ágjæti veraldar þessarar, hvad rídur mér á, þó þad vóru eingin úrtøkugjædi, sem svo fallvølt voru, ad þau kunnu ad missast, og þó eg misti allt þad eg á inn ad húdinni, þá hefi og þó eckert mist, því eckert af þessu var mitt, þá eg kom nakinn í heiminn, en Gud var altíd minn med einhvørju móti, svo eg lifdi ecki fyrr enn eg átti hann fyrir Skapara, og þad eignarskjal bættist í skírninni, og vard undirskrifad med Jesú dýrmæta blódi, og innsiglad med h. Anda, svo ad minn vinur er minn og eg em hans, Kant. 6, allt frá módurlífi eptir skøpunar- endurlausnar- og helgunarréttinum, hønum vil eg aldrei sleppa, fari allt annad sem audid verdur. Taki hann heilsuna frá mér, þá er hønum þad í sjálfsvaldi, eg á þar einga søk á, eg bý í leiguhúsi, og á sá frjálst ad byggja þad og brjóta, sem er húsbóndinn; hvørki sádi eg né plantadi þad heldur enn Jónas lundin, Jón. 4. Þó mín sála kunni um stund ad verda órólig í mér sem Jónæ, þá veit eg ad sú sótt er ecki til dauda, hún stendur upp þegar minn heilsugjafari tekur í hønd hennar og segir: Talítha kúmí, þad er: stúlka, rís upp! og er mér þad nóg þegar minn betri partur er heilbrigdur, þad er sálin. Þad kann ecki størum ad veikjast, hvørs kraptur ad Gud er, þad sé mér nóg, ad eg veit eg er af Gudi, og hann er mér nádugur, þá hefi eg frelsi í bøndunum, fødurland í útlegdinni, heidur í forsmáninni, ríkdóm í skortinum, heilsu í sjúkdóminum, allshattada farsæld í allskonar eymdum og hørmúngum. Hvørnin kann sá ad klaga, ad hann vanti ljós, sem býr midt í sólunni? kann sá ad berja sér um armód, sem einusinni hefir eignast allrar veraldarinnar Skapara? hvad kann mig þad ad vanta, sem Kristur sé mér ecki? vil eg hafa mat og dryck, þá segir Kristur: mitt hold er sannarlig fæda og mitt blód sannur dryckur, Jóh. 6; vil eg klædnad hafa, íklædid ydur Herranum Kristó, segir Postulinn, Róm. 13; er eg sjúkur og þarf lækninga vid, þá er Kristur lífsins tré, hvørs blød ad þéna til heidíngjanna lækn-

íngar, Opinb. 22; ef eg vil ugglaus búa, þá flytur hann mig út í einn sterkan kastala; mín sál vonar uppá hann alleina, því hann er mín von, mitt traust, Ps. 18, mín hjálp og mín hlíf, svo eg mun ei falla. Hjá Gudi er mitt hjálpræði, mín dýrd, mitt styrktar-bjarg og mitt athvarf er til hans, segir Davíd, Ps. 62; kvídi eg vid daudanum, þá er Kristur upprisan og lífid, Jóh. 11; og þó ad eg deyi, þá mun eg samt lifa, eptir því sem hann lofad hefir; vilji eg hafa alla andliga farsæld, hvörs kann eg ad óska, sem ad Kristur sé mér ecki? þar hann er mér af Gudi gjördur til réttlætis, helgunar og eylífrar sáluhjálpar, 1 Kor. 1. Allt þetta hefir sá hjá sér, sem er af Gudi, ef ecki svo fullkomliga sem vér viljum, þá samt er þar vilji til hins fullkomna, sem er ædri allri tímanligri far-sæld; því ef Guds fullkomin íbúd er eckert annad enn himnaríki, þar Gud er allt í öllu, því skyldi þá ecki hans vistarvera med oss á jördunni, því skyldi hún ecki vera eitt jardneskt himnaríki? sýnist mér því ad þessar tvær sælur muni ecki í sjálfum sér nema því, ad ein er betri enn önnur, og ein algjördari enn önnur, og eingan annan mun gjörir St. Páll þeirra, þegar hann segir, ad nær þad komi sem algjört er, þá afleggist þad sem hálf-verk er, og ad vér sjáum nú svo sem fyrir spegil og í rádgátu, en þá munum vér sjá augliti til auglitis, 1 Kor. 13; framar, e. G. b. hvad sannarligt er, hvad ærligt er, hvad réttvíst er, hvad hreinligt er, hvad ástsamligt er, hvad vel sómir, er þad dygd nockur edur gott rykti, Phil. 4, þad hugsar hann eptir sem af Gudi er, og þad veitir hönum léttara ad uppausa af brunni nádarinnar, heldur enn þeim, sem leita eptir svoddan í frædibókum heidíngjanna, hvörjir þótt, um dygdir og mannkosti hafi skrifad bædi vel og viturliga eptir mannligum hætti; þá er því altíd svo varid, ad sá sem dreckur úr óhreinum farveg, hann má vel vara sig vid, ad ecki fljóti saurindin í munninn med, og þó vatnid sýnist tært ad vera, þá smackar þad altíd af leirnum, svo er og þetta; vilji menn af heims-spekínganna vatnsbrennum drecka vísdómin, þá er altíd hætt vid ad þar fljóti íbland nockrar agnir holdligrar skynsemi, sem ad er reidi og fjandskapur í gégn Gudi, Róm. 8; því þó þær séu útrunnar í upphafi af þeim sanna vísdóms brunni, þá fer þeim eins og ödru vatni, ad þad dregur dám af þeim farveg er þad rennur um. Trúid mér, svo eru og spekínganna lækir, ad þeir tapa sínum uppruna, þá þeir renna um leirveltu syndumspilltrar náttúru. Þad sem adrir hafa med stóru erfidi, þad vinnur sá, sem Gud elskar, med stóru eptirlæti. Einn rómverskur heidíngi, þar ed hann lá í sínum lystigardi med kunníngjum sínum, og þótti vænt um sjálfan sig, hann sagdi: Gud gjæfi þetta væri ad gjöra vel, meinandi svo, ad væri þad svo inndælt; þá vildi hann aldrei annad gjöra. Enn því er ecki svo varid fyrir þeim, sem Gud elska; létt falla lostverkin, segjum vér, og svo er þad fyrir þeim, sem elska Gud, því þótt ad spillíng náttúrunnar strídi ámóti því, sem Guds anda er, Gal. 5; þá verdur hún þó léttar yfirunnin af elskunni til Guds, heldur enn af náttúrunnar kröptum. Þegar madurinn á einn vin og annan kunníngja, og þeir bidja bádir um sama hlut, þá lætur hann þó sinn vin fyrirsitja, og svo gjörir sá sem elskar Gud, þó hönum þyki torvelt ad láta ámóti holdinu, þá metur hann þó Gud meir. Þar vóru nockrir spekíngar í fyrndinni, er kölludust Stóici, þeir vildu dempa eina tilhneigíng med annari, og setja þær svo í lag; en þad er lángsamt nockud og vinst aldrei vel, því höfudin á þeirri

Hydra*), syndumspiltri náttúru, þau spretta jafnskjótt upp aptur, þó þau séu smámsaman afhøggvin. Elskan til Guds er einn andligur Herkules, sá ed hálsinn á skrímslinu sundurbrýtur, svo þau ná ecki svo skjótt ad vaxa; hún setur tilhneigíngarnar best í lag, ecki ad hún taki þær burt eins og Stóici vildu gjøra, heldur þvíngar hún þær til ad gjøra sína skyldu, og temur þær med frjálsligum og inndælum þrældómi; hún kénnir elskunni ad elska Gud alleina og eckert annad, reidinni ad vandlæta í Guds stad, øfundinni ad képpast sem hærst í Kristí skóla, ørvæntíngunni ad vona einkis góds af heiminum, voninni ad þola og bída, gledinni ad hafa sína unadsemd í Drottni, hrygdinni ad ángrast sinna synda vegna, hrædslunni ad óttast Gud, dyrfskunni ad óttast ei menninna, sem ecki kunna nema líkhaman ad deyda; og hvad er hér margt um ad tala, hvørsu ad allar kristiligar dygdir uppspretta af elskunni til Guds og náúngans? hvørjar aldrei kunna ad skilja heldur enn sólin og birtan; þad útmálar enginn betur enn St. Páll, 1 Kor. 13, segjandi: kjærleikurinn er þolinmódur og vingjarnligur, kjærleikurinn er ecki øfundsjúkur, kjærleikurinn gjørir eckert illmannliga, eigi blæs hann sig upp, hann er ecki ofstopasamur, eigi leitar hann þess hvad hans er, eigi lætur hann gjøra sig reidan, hann leitar eigi eptir skada, eigi fagnar hann yfir ránglætinu, en fagnar sannleikanum, hann umber alla hluti, hann trúir øllu, hann vonar allt, hann umlídur alla hluti. Hvad gott nú sé med svoddan móti af Gudi ad vera, þad hefir ecki þeirra eyra heyrt né auga séd, og ecki hefir þad í þeirra hug edur hjarta komid, 1 Kor. 2, sem af heiminum eru; en uppá þad sérhvør og einn kunni ad reyna og prófa sjálfan sig, og vita sitt andligt faderni, þá leggur Drottinn hér til eitt kénnileikn þeirra, sem eru af Gudi, sem er þetta, ad þeir heyri Guds ord; en hvørnin á þad ad heyra? ecki svo sem Júdar, þeir ed heyrdu rædu Stephani, og skárust í hjørtum sínum af hatri, Post. gb. 7; ecki svo sem Evtichus, hvørjum vard svo vært undir prédikun St. Páls, ad hann sofnadi og datt daudur ofan úr vindauganu, Post. gb. 20. Drottinn útleggur sína meiníng sjálfur í þessum texta segjandi: hvør sem geymir mín ord, hann mun ecki daudan sjá ad eylífu; en þó allra best í eptirlíkíngunni um sædid, Lúk. 8, segjandi: ad sædid sem féll í góda jørd, séu þeir sem heyra ordid, og vardveita þad í gódu og sidsømu hjarta, og færa þar af ávøxt í þolinmædi. Þetta er nú víst mark á þeim sem ad eru Guds børn; dragi því enginn sjálfan sig á tálar, sem þetta heyrir, og ætli ecki hann muni vera af Gudi, ef hann ecki geymir hans ord; sá saudur er ecki af hjørdinni, sem ecki þeckir raust hirdirsins, Jóh. 10; sú elskar ecki sinn unnusta, sem ecki getur heyrt hann tala; sá magi er ecki heilbrigdur, sem ad velgir vid fædunni. Hvørsu má þá Gud lifa í þeirri sálu, sem býdur vid Guds ordi? Þar fyrir, syndugur madur, ef þér leidast Guds heiløgu kénníngar; sért þú tregur til ad gánga þángad, sem Guds ord er um hønd haft; þyki þér fyrir, þá komid er vid þín mein og þínar syndir straffadar; virdist þér þad léttvægt, sem af Guds ordi er fyrirheitid, og þú aktar þad ecki mikils; ef þú hefir ecki ástundun ad framkvæma þad í verkunum sem þú heyrir med eyrunum, svo sannarliga sem Gud lifir í himninum, þar er

*) Hydra var einn vatns-ormur med mørgum høfdum, svo sem skáldin dykta; þó eitt væri afhøggvid, vóx þad aptur, en Herkúles hjó á hálsinn svo þau uxu aldrei sídan.

ecki hans andi í þér, og þú ert daudur í syndum þínum; hérum er ecki ad villast, eg segi sannleika í Kristó, og lýg ecki. Sálin er annadhvört Guds brúd eda Djöfulsins frilla, segir Augústínus, og þó pad þyki gífurliga talad, þá vitnar sjálfur sannleiksins munnur þad satt ad vera hjá Lúk. 11, segjandi: hvör hann er ecki med mér, hann er ámóti mér, og, hvör hann ecki samansafnar med mér, hann sundurdreifir, og svo segi eg, sá sem ecki heyrir ordid, og vardveitir þad, hann foraktar þad; en sá sem þad foraktar, þá mun þad fordæma hann á þeim sídarsta degi, Jóh. 12. Eg hafdi nærri því sagt, ad betra væri ad vera kaldur enn volgur í sínum sáluhjálparefnum; af hinum stærstu syndurum hafa vordid hinir bestu menn; hvílíkur var Manasses? 2 Kron. 83; hvílíkur Páll? Post. gb. 9; hvílík hin bersynduga? Lúk. 7. En þad er furduverk, ad af einum volgum skuli verda heilagur madur; hvar fyrir? því hann meinar sig ecki ad vera vondan, hann segir: eg em audugur og ríkur vordinn og einkis þursi, eins og eingillinn af Laódicea; en Gud segir: þú veitst ecki þad þú ert aumur og fátækur og blindur og nakinn, Opinb. 3. O, Herra Gud! vert þú oss nádugur? Gái hvör ad sjálfum sér, því vær eigum allir fyrir sálu ad sjá. Hvör á ad hugga þig í þínu andláti, ef þú hefir eckert numid af Guds ordi? þú vilt Presturinn komi til þín, þá þú berst vid öndina; seig mér, á hann þá fyrst ad undirvísa þér? þegar eyrun heyra ecki lengur, túngan talar ecki lengur; seint er ad herklæda sig þegar á hólmin er komid. Sá sem saung med bíflugum veraldar þessarar á sumartíma lífsins, hann má svelta á hinum bitra kuldadegi daudans. O, hvad gott væri þá ad hafa safnad nockru í kornhlödu sins hjarta af því góda Guds orda sædi, svo þar væri nockud til veganestis ígégnum þann myrkva dal og daudans skugga, sem er vegur allrar veraldar frá þessu auma lífi, Jóh. 20. Svo áminni eg ydur nú í Drottni og grátbæni fyrir lifanda Gud og ydar sáluhjálp: gángid í ljósinu medan þad er hjá ydur, svo myrkurin höndli ydur ecki, Jóh. 12. Þar eru vondir dagar, Djöfulinn er ofan kominn, hafandi brædi mikla, því hann veit hann hefir stuttan tíma, Opinb. 12. Afrækid því ecki Guds heilaga ord, hvört ad er sverd andans, svo ad þér getid mótstödu veitt á þeim vonda tíma, Eph. 6. Finni nockur sitt hjarta ecki rétt skickad til ad heyra þad, hann bidji Gud ad skapa í sér nýtt hjarta, því þad tekur einginn af sjálfum sér; verdi hann ecki svo fljótt bænheyrdur, þá bidji hann aptur og aptur, og vilji þád undandragast, þá bidji hann óaflátanliga, Lúk. 18, dag og nótt, og þreyti vid Gud med bæninni, ad þad Lambid af kyni Júda komi, og taki sjálfur þá lastu bók, og virdist henni sjálfur upp ad ljúka, Opinb. 5. Einginn madur skal telja mér þá trú, ad Gud muni ecki géfa þeim heilagan anda, sem hann þarum bidja. Komid og med audmjúkum anda undir ordsins heyrn, reidubúnir ad medtaka allt þad, sem Gud hefir befalad, eins og Pétur sagdi vid Cornelíum, Post. gb. 10. Fánýtar og veraldligar hugsanir séu lángt í burtu á þeim tíma, því enginn kann tveimur herrum í senn ad þjóna, Matth. 6, sérdeilis svo ólíkum sem Gud og Belíal eru. Þeinkid ecki svo med ydur: eg veit þetta ádur, eg hefi þad ádur heyrt; því þótt svo kunni ad vera, þá hefir Gud sína tíma til ad verka í hjartanu, og hann er í ordinu, því séu eyrun, sem ad eru dyr hjart-

ans, altíd opin fyrir Konúngi dýrdarinnar. Verid ei Gryckjum likir, um hvørja Demostenes sagdi: ad þá hann taladi um skugga asnans, þá hefdi hann nóga tilheyr-endur, en þá hann taladi um Grycklands velferd, þá stíngi allir fíngrunum í eyrum. Látid svida ránglætínganna taka af ydur þann eyrnakláda, sem Páll umgétur, 2 Tím. 4, ad þeir vilji heyra þad þeim þóknast og hvad nýstárligt er, Esa. 30; heldur verid lærdómunum og stroffunum h. Anda undirgéfnir. Farid og ei í mannvirdíngar um kénnendanna gáfur edur málfæri, því allt Guds ord er gott, og sá er eckert sem talar, heldur Gud sem verkar; Guds kraptur fullkomnast opt í veikleikanum, 1 Kor. 12. Hvad er Páll? eda hvad er Apolló? 1 Kor. 3; þeir eru þénarar hans, á hvørn þér trúid, eptir því sem hann hefir hvørjum einum géfid. Drottinn var ecki í vedrinu, og eck i í jardskjálftanum, og ecki í eldinum, þá hann taladi vid Elíam í hellirnum, heldur í vindblænum, 1 Kóng. 19; svo er og Gud ecki bundinn vid stóra málsnild, og hans ríki er ecki innifalid í ordum, heldur í krapti, 1 Kor. 4. Sá sem alleina tekur eptir falligum ordum og fegrum málsgreinum, hann sleikir nytina, en kjarnan snertir hann ecki. Vær eigum nytina ad brjóta, ef vér viljum rétt fá smackad eptirkomandi aldar sætleik, hvør oss mun sídan án mælíngar frambodin verda í því himneska brúdkaupi, þar hinn fegursti medal mannanna sona, Ps. 45, mun dryckja hana, sem hans hjarta elskar, Kant 3, med lifandi vatnsstraumum, sem framfljóta af stóli Guds og Lambsins, Opinb. 22. Til þeirrar allratignarligustu hátídar ad samansafnast, unn þú oss, Konúngur eylífrar dýrdar! og þitt vegsamliga nafn þar eylífliga ad prísa. Bænheyr þad gódi Gud, fyrir forþénustu þíns eingétins Sonar, amen!

A Bodunardag Maríu.

Gudspjallid, Lúk. 1 Kap.

En á hinum sjøtta mánudi var Gabríel eingill sendur af Gudi í þá borg í Galílæa, sem nefnist Nazareth, til þeirrar meyar, er føstnud var þeim manni ed Jóseph hét, af húsi Davíds, og heiti meyarinnar var María. Og eingillinn géck inn til hennar, og sagdi: heil sértu, nádarfulla! Drottinn er med þér; blessud ertú ámedal kvenna! En þá hún sá hann, vard hún hrædd af hans ordum, og hugleiddi ad hvílík væri þessi kvedja. Og eingillinn sagdi til hennar: óttast þú ecki, María! því ad þú fanst nád hjá Gudi. Sjá, þú munt barn géta í kvidi þínum, og munt son fæda, og hans nafn skaltú kalla: Jesús; hann mun mikill verda, og kallast Sonur hins Hæsta, og Gud Drottinn mun géfa hønum sæti síns fødurs Davíds, og hann mun ríkja yfir húsi Jakobs ad eylífu; hans ríkis mun og einginn endir verda. Þá sagdi María til eingilsins; hvørnin skal þad ské, af því ad eg hefi eingan mannként! Eingillinn svaradi, og sagdi til hennar: heilagur Andi mun koma yfir þig, og kraptur hins Hæsta mun

yfirskyggja þig. Af því, og það hid helga, sem af þér mun fædast, skal nefnast Sonur Guds. Og sjá þú, ad Elízabeth frændkona þín, hefir og son gétid í elli sinni, og þessi er sjötti mánudur hennar, sem køllud var óbyrja, þvíad Gudi er eckert ord ómáttugt. En María sagdi: sjá, eg em ambátt Drottins; verdi mér eptir ordi þínu. Og eingillinn veik frá henni.

Exordium.

Svo sem kalt vatn er þyrstri sálu, svo er gódur bodskapur af fjarlægu landi, segir Salómon, Ordskv. 25; þad má í dag segja, ad vér høfum gódan bodskap heyrt af fjarlægu landi. Hvad er fjarlægra hvørt ødru enn himin og jørd, Gud og madurinn, himnaríki og helvíti? en hvad heyrum vér hér í Gudspjallinu, br. m.? Vér heyrum ad Gabriel eingill hafi sendur verid frá Gudi; til hvørs? til einnar meyar, sem føstnud var þeim manni, er Jóseph hét, þad er til daudligrar manneskju, og ecki var hann einasta til hennar sendur, þótt hann í þad sinn ätti alleina tal vid hana, heldur til alls mannkyns; því lýsir eingillinn á fædíngarnóttu Drottins, er hann sagdi vid hirdarana: eg boda ydur mikin føgnud, þann er skér øllu fólki, Lúk. 2. Módir Drottins mátti kallast svo sem umbodsmadur alls mannkynsins af Gudi skickadur, til ad taka fyrst allra vid þessari heilsusamligri Guds nád, er sídan var opinberud øllum mønnum, svo sem vor fyrsta módir tók vid því blessada fyrirheiti, ad kvinnunnur sædi skyldi sundurmerja høggormsins høfud, Gén. 3, vegna allra sinna erfíngja; svo tók og Guds módir vid fullkomnan fyrirheitisins, vid hinu fyrirheitna sædinu, vid sjálfum líkhamanum, sem ádur var fyrirmyndadur í skugganum; því kalla eg þetta gódan bodskap af fjarlægu landi og játa þad satt vera, sem einn sagdi um þessa dýrdligu hátíd: ad hún sé blómstur allra hátída; á henni er kvisturinn af rót Jesse tekinn fyrst til ad blómgast, Esa. 11. Veturinn er umlidinn, stórvidrid er horfid og burtuvikid, og blómsturin láta sjá sig í landi voru, segir í Lofkvædinu, 2 Kap.; já, sá blessadi ávøxtur, er sig kallar blómstur akursins og eina lilju í dølunum, hann spratt upp í Nazareth, er þýdist hin blómliga. Lítid var þetta blómstur í fyrstunni; hann var eitt fóstur í módurlífi, sídan eitt barn, og sídast æfi sinnar vard hann hinn fyrirlitligasti og forsmánarligasti, sem Esajas vottar, Esa. 53; já, minstur allra þeirra, sem hann med sínum syndum kvalid hafa; en fyrir þad hefir hann ádreift marga heidíngja, og útbreidt sína dýrd um allar álfur heimsbygdarinnar, svo ad vér jafnvel, sem hér liggjum á þessum hala veraldarinnar, vér búum undir hans skugga, og þótt vér séum af øllum heiminum forsmádir, samt hefir þó hinn gódi Gud virdt oss þess, ad hann hefir breidt yfir oss sinn klædafald, þar vér láum allsnaktir á vídavánginum í voru blódi, og sagt, ad vér skyldum lifa, Ezech. 16; því megum vér ei sídur enn hvør ønnur þjód í heiminum kalla þessa hátíd mikla, og hana med gledi og føgnudi halda. Væri ei þessi glediligi bodskapur á jørdu sendur, þá væri Kristur ecki fæddur til ad helga vora fæding, ecki umskorinn til ad taka á sig løgmálsins bølvan, ecki heidíngjunum birtur, ecki dáinn fyrir syndir vorar, ecki upprisinn oss til réttlætis, ecki uppstiginn til ad bidja fyrir oss, og ecki hefdi hann á hvítasunnu døgum sendt sinn Anda yfir sína Postula. Því má eg segja, ad þessi hátíd ber allar hátídir í skauti sínu, og má þeirra módir kallast; hér hefir Gud Fadir tekid til ad halda brúdkaup Sonar síns, Matth. 22; hér hefir Sonurinn trúlofad oss sér í nád og miskunsemi, Hós. 2; hér hefir h. Andi bygt sér eitt musteri, 1 Kor. 6, ecki einasta í hønum, sem er hid allrahelgasta í þessari kyrkju, heldur og í øllum hans limum, øllum þeim andligum steinum, sem hans helgidómur er bygdur af hér á jørdunni, og af hans fylling medtekid hafa, og því vil eg kvedja ydur, br. m.! med þeim ordum, er hinir líkþráu menn tøludu sín ámilli fordum daga, er Gud hafdi frelsad Samaríam af hendi þeirra sýrlendsku: þessi dagur er dagur góds bodskapar, 2 Kóng. 7. Skyldum vér þegja yfir því? Kunnug má oss vera vor andlig líkþrá, í hvørri vér gétnir og fæddir erum, því skyldum vér þegja yfir þessu mikla hjálprædi Drottins, heldur enn þeir, þar í dag er Guds barna

borg af valdi myrkranna frelsuð? því skyldum vér draga vora lofgjörð, vora ydran, vora þackargjørð undan til morguns? Gaungum því nær þessu h. Evangelió í nafni Drottins, og hugleiðum af því um stund, hvørsu háleitur og gagnsamur að sé þessi leyndardómur. O, Drottin! styrk oss með krapti þíns Anda, svo að þetta eyrindi megi vel luckast í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Það er hægra, br. m.! að lofa einn hlut, sem ecki er meira enn almennligt hróss-verður, heldur enn þann, sem afbrygði er allra annara hluta; veldur það því, að menn géta prýdt þá hluti með orðunum, sem að í sjálfum sér ecki eru svo prýðiligir; en hvað skulum vér um þá segja, hvørra dýrð og ágjæti enginn kann með orðum að útmála, svo þegar menn hafa sagt um þá allt það sem hjartað fær uppþenkt og munnurinn úttal-að, þá er þó eckert sagt svo sem verðugt er þvílíkri hátign. Ámeðal þessara dýrðligu hluta kalla eg að vera leyndardóm holdtekjunnar Drottins vors Jesú Kristi. Hvað sendiførinni sjálfri viðvíkur, þá var til hennar valinn Gabríel eingill, ecki einn almenniligur eingill, heldur einn høfuðeingill. Veraldligir kóngar og høfdíngjar, þegar þeir leita konfángs sonum sínum til annara konúnga, þá velja þeir til þess eyrindis sína vildustu menn; svo var og Gabríel valinn í þessa sendifør, einn Guðs kappi, svo sem hans nafn hljóðar, og hans eingétnum Syni næsta handgenginn, sem ráða má af Daníels spádóms-bókar 9 kap.; hvør og um sig vitnar, Lúk. 1, að hann standi framml fyrir Guði. Því-líkur sendiboði hæfði vel svo tignarligu eyrindi. En til hvørrar var hann þá sendur? að sønnu til einar konúngsdóttur, því hún var af húsi og kyni Davíðs, en hvørri þá var øll veraldlig konúngstign horfin, svo hún var ein umkomalaus fátæk mey, og svo lítils metin af heiminum, að hún fékk ecki annað rúm í géstaherberginu, enn einn stall til að leggja í sinn frumgétinn Son, Lúk. 2, himins og jarðar konúng. O, hvað satt er það sem Postulinn skrifar: það sem ógøfugt er fyrir heiminum og það sem einkis metið er, það hefir Guð útvalið, og það sem ecki er, svo hann afmáði það sem er, 1 Kor. 1. Skír-lífi og heiløg fátækt Guðs móður var miklu dýrðligri í augliti hins hæsta Konungs, sem er alleina vís og alleina ríkur, heldur enn øll ríki veraldarinnar og þeirra dýrð; annars mundi hann hafa látið hann fæðast af keisarans dóttur, sem þá hafði einvaldsráð í heiminum, en ecki af einni munaðarlausri stúlku. Hvað þá? mun hans tign nockuð minka við það, að hann hefir lítil-læckað sinn Son? fjærri sé því, þar fyrir er hún hvað mest vorðin; hefði hann ei svo gjørt, þá hefði Sonurinn ecki fengið þjóðirnar og endi-mørk veraldarinnar til arfleifðar, Ps. 2; fyrir sína holdtekju hefir hann herleiðínguna að herfángi tekið; allur heimurinn var undir Djøfulsins valdi, nema Guð hefði heilið því blessaða kvinnunnar sæði, er í dag var í meyarlífi gétið, en með því hefir hans ein-gétinn Sonur brotið stórt skarð í Djøfulsins veldi, svo að Jóhannes, er hann sá himnana opna, þá sá hann þar fjølda svo mikinn, að enginn gat talið, Opinb. 7, og hefir margur síðan viðaukist, já, eykst enn-nú í dag, og mun aukast þar til veröld þrýtur. Þackir séu góðum Guði að eylífu! Satt er það, að ecki má við Guðs hátign auka; hún verður í sjálfu sér hvørki stærri né minni af vorum vøldum; en þó að þessu sé svo háttað, þá verður

því ecki neitad, ad Kristí persónu hefir mikill sómi aukist í þeim sigri, er hann féck yfir Andskotanum, er hann fletti hann sínum herklædum, á hvør hann treysti, Lúk. 11, en tók sínar heiløgu þúsundir af hans hendi, og fyrir þennan dýrdliga sigur, hefir Guds Sonur eptir manndóminum ødlast nafn yfir øllum nøfnum, svo ad í nafni Jesú Kristí skuli sig øll kné beygja bædi á himni og á jørdunni, og undir jørdunni, Phil. 2. En hvørnin hefir hann þennan dýra sigur unnid, nema í voru holdi? sem í dag var í meyarlífi plantad af heiløgum Anda; í því hefir hann lidid, í því hefir hann sigri hrósad, í því situr hann til Kraptarins hægri handar, og í því mun hann aptur koma til ad dæma lifendur og dauda, enn innleida oss, sem á hans nafn trúum, í sitt brúdkaup, og því kalla eg nú þessa sendifør mjøg vegsamliga fyrir þeirra skuld, sem þessa bodskapar notid hafa, því Gud auglýsir hvad mest sitt almætti, sinn vísdom og sína fødurliga gjæsku í því ad gjøra gott af þeim hlutum, sem í sjálfum sér audvirdiligastir og verstir eru, svo sem var allt mannkyn í synd og dauda fallid. Frá hvørjum er þessi sendifør? frá Gudi, segir Textinn. Þegar eg Gud nefni, þá hefi eg nóg sagt, enginn er þvílíkur og ei kann nockur í samjøfnud vid hann ad koma, þad kann og enginn manna edur eingla skilníngur ad grípa edur íminda sér, hvad stór munur ad sé milli Skaparans og skepnunnar; hann sem er alvís, almáttugur, eylífur, ómælanligur og órannsakanligur, þar hann býr í því ljósi, sem enginn fær tilkomist, 1 Tím. 6; hann sem ecki einasta skóp himin og jørd af engu efni, stjórnar þeim, vidheldur og vardveitir þau án alls ómaks og erfidis, frá upphafi sköpunar og inn til þessa dags, heldur kann hann, ef hann vill, ad skapa med einu ordi ótal þúsund veraldir adrar eins og þessi sýniligi heimur er; hann sendir af himnum ofan til syndugra manna, er hann stygt høfdu og til reidi reitt. Ó, minn Gud! hvad er þó madurinn þess, ad þú minnist hans? Ps. 8. Þegar eg hugleidi þetta, þá smeltist mitt hjarta í mér út af blygdan, ad svoddan ein skélfilig hátign, hann gjørir sendifør ofan af sínu hásæti til vor daudra hunda, til vor syndugra orma, þar vér skrídum í leyrveltu þessari, og má héraf þessa sendifør meiri øllum velgjørdum kalla, þótt eckert annad væri. En hvílíkur er nú þessi bodskapurinn? þad synir oss fyrst kvedja eingilsins vid Guds módur: heil sért þú nádarfulla! Drottinn sé med þér! blessud sért þú ámedal kvenna! Hún mátti med øllum rétti kallast hin nádarfulla, því hún vard módir ad hønum, sem er fullur nádar og sannleika, svo sem Jóhannes um hann vottar, Jóh. 1; og ecki einasta hún, heldur allar andligar Kristí mædur, sem er hvør ein rétt-trúud sála, Matth. 12, er af hans fyllíngu medtekid hefir nád fyrir nád. Drottinn er med þér, þú hetja! sagdi eingillinn vid Gedeon fordum daga, er hann heilsadi hønum, Dóm. 6; þad rættist og, því fyrir hans hønd sló Drottinn í hel Madíaníta, sem lán eins og engisprettur í Jesreels dal, med þrem hundrudum manns, Dóm. 7. En þótt þad væri mikid Guds furduverk, þá var þad litid hjá þessu, ad María bar í sínum kvidi þann Drottinn himins og jardar, sem ber alla hluti med ordi síns kraptar, Hebr. 1. Blessud var hún ámedal kvenna, því enginn kvennmadur frá upphafi veraldar hefir svoddan tímanliga sæmd hlotid sem hún, er gjørdist þar módir sem hinn Allrahæsti var fadir ad hinum Allrahæsta. En ecki hefir ein réttkristin sála, er Jesúm andliga getid hefir, minni blessun þegid, því lýsir hann sjálfur, er

hann kallar þá sína módur, systur og brædur, er hans ord heyrdu, Lúk. 8. Fyrir því er þessi andligi gétnadur svo miklu meiri hinum líkhamliga, sem ad allar andligar gáfur eru hinum meiri og betri, því forgéfins hefdi módir Drottins borid heimsins frelsara í sínum kvidi, nema hún hefdi og borid hann í sínu hjarta; kalla eg hana því sælli þar af, ad hún vardveitti øll hans ord, Lúk. 2, heldur enn af því, ad hann mylkti brjóst hennar, því hvad um þad: sælir eru þeir sem heyra Guds ord og vardveita þad, sagdi hann sjálfur fordum vid kvinnuna, er prísadi sælu hans módur, Lúk. 11. Og svo gjørir nú þessi kvedja eingilsins sendiførina mjøg svo fræga og vegliga, ad eckert kann glediligra upp ad hugsast. Kvedjunni fylgir strax á eptir høfudeyrindid, þad flytur Guds sendibodi med þessum ordum: sjá, þú munt barn géta í kvidi þínum og munt son fædi, og hans nafn skalt þú kalla Jesús, hann mun kallast Sonur hins Hæsta ꝛc. Mikid er í þessum ordum innifalid, og meir enn syndug túnga megi þad útskíra; hid fyrsta er, ad hún skuli barn géta, þad er manneskju eins og hún var og hennar fédur ad øllum edlisháttum, ad syndinni einni frátekinni, þad skilur eingillinn undan, er hann segir: ad þad heilaga, sem af henni muni fædast, skuli kallast Sonur Guds; svo var þá Kristur hlutakandi holds og blóds eins og smábørnin, Hebr. 2; svo sem børnin hafi sitt hold og blód, þad er mannliga náttúru, sál og líkhama af foreldrunum; svo hafi Kristur af sinni módur og fedrunum eptir holdinn, bædi sál og líkhama. Nú segir Drottinn sjálfur vid Nicódemum: hvad af holdinu er fædt, þad er hold, Jóh. 3, og teiknadi hann þar med spilta mannsins náttúru. Hvad þá? var manndómurinn Kristí syndumspilltur? fjærri sé því! þar fyrir stendur hér í Gudspjallinu: Heilagur Andi mun koma yfir þig og kraptur hins Hæsta mun yfirskyggja sig. Til hvørs? til þess medal annara, ad helga og tilreida hennar blód, af hvørju Drottni var líkhaminn tilbúinn, svo ad øll fylling guddómsins kynni at búa þar í líkhamliga, Kól. 2. Med hvørju móti þad sé skéd, veit Gud einn, sem er meistari þessa furduverks, um hvørt þad má med réttu segja sem skrifad er um Salómónis hásæti, ad þvílíkt hafi ecki gjørt verid í nockru konúngsríki, 1 Kóng. 10. Og þad sem eg nú sagt hefi um Kristí allrahelgasta líkhama, og þad efni, er hann var myndadur af, þad sama er um hans dýru sál ad segja. Líkhaminn er herbergi sálarinnar, ecki mátti í svoddan herbergi, sem af h. Anda var tilreidt fyrir krapt hins Allrahæsta, ecki mátti þar byggja nema einn hreinn og heilagur géstur. Mannsins sál hafdi framar syndgad enn líkhaminn; hún var og høfundur syndarinnar í manninum, því mátti hans sála ecki sídur óflekkud vera, sem sálir vorar hefir úr helju leyst, heldur enn líkhaminn. Postulinn segir, ad í hønum búi allir fjársjódir vitskunnar, Kol. 2. Bjuggu þeir í líkhamanum édur sálunni? í sálunni ad vísu, eins og skynsemin hjá oss og þad gott sem henni fylgir; svo er allur Kristur hreinn og heilagur, sem ei kunni annars ad vera, þar hann var gétinn af h. Anda; því eptir þad eingillinn hafdi sagt, ad heilagur Andi mundi yfir hana koma, þá leggur hann þetta til: og þad heilaga, sem af þér mun fædast, skal kallast Sonur Guds. Og ad menn gáugi úr skugga um þad, ad Kristur sé gétinn í meyarlífi, eins og annad fóstur, ad því fráteknu, ad þar komu engin mannsvøld til, svo sem hún segir hér vid eingilinn: hvørnin kann þetta ad ské, þar eg hefi eingan mann ként? og Guds Andi

samsinnir henni, Matth. 1, segjandi: ad Jóseph hafi ei ként hana þar til hún fæddi sinn frumgétinn Son. Ad menn gángi úr skugga um þad, segi eg, þá vottar Matth. 1, ad hún hafi fundist þúngud af heilögum Anda, og nockru sídar: ad þad sem af henni gétid var, þad hafi verid af h. Anda, og samt er þó ecki h. Andi fadir ad Kristó, heldur tilbjó hann og helgadi, sem adur er sagt, þad efni í lífi Jómfrúr Maríu, sem Drottinn myndadist af, og framkvæmdi svo þennan allrahelgasta gétnad med sínum órannsakanliga guddómsins krapti. Þannin byrjadi allt réttlæti upp ad fylla, Matth. 3, br. m. því þad vard af syndlausu holdi ad lúkast, sem af syndugu var tilunnid; þad musterid vard heilagt ad vera, í hvörri þeirri fórn átti ad offra, sem Gudi líka skyldi fyrir allar veraldarinnar syndir; sá kénnimadur hlaut ad vera óstraffanligur, sem inngánga skyldi, ecki einusinni á ari hvörju (eins og Aron og hans eptirkomendur) heldur öllu einusinni í þad allrahelgasta, ad útvegadri eylífri endurlausn, Hebr. 9; því segir Paulus: svoddan biskup heyrdi oss, heilagur, saklaus, óflekkadur, fráskilinn syndurunum, og vordinn himnunum hærri, Hebr. 7, þad er upphafinn yfir alla himna, hvar þad allrahelgasta er, í hvört hann er inngenginn og seztur Gudi á hægra veg í voru holdi; og sjá menn aptur af þessu, hvad gledilígur ad sé þessi bodskapur, og þessi sendiför vegsamlig. En þad tekur yfir, kristnir menn, ad Gud er hér madur vordinn. Í sama vetfángi sem heilagur Andi tilbjó Jesú manndóm, svo ad hún gat sinn Son, undir eins og í sama augnabliki tók hinn önnur guddómsins persóna manndómin í samfélag med sér med svo föstu sambandi og ecki samblandi, ad þad hefir sídan aldrei slitnad, og mun ecki um alla eylífd slitna. Já, daudinn gat þad ecki slitid, jafnvel þótt hann adskildi sál og líkhama Drottins, því annars hefdi hann ecki sjálfur sína sálu apturtekid, hvörja hann sjálfur frá sér lét, Jóh. 10; þetta vottar Guds Andi; sem sjálfur var verkmeistarinn, tvisvar í þessu h. Gudspjalli; fyrst þar hann segir: ad barnid sem hún géta muni, skuli kallast Sonur hins Hærsta, þad er Guds, því enginn er hönum hærri; aptur ad þad heilaga sem af henni mun fædast, skuli kallast Sonur Guds. Takid eptir þessu, br. m., þótt eg tali í fáfrædi um svo háa hluti, þann sem hún gat eins og Guds Son, þann fæddi hún eins og Guds Son, svo ad enginn umbreytíng hefir vordid frá gétnadinum allt til fædíngarinnar, í einíngu persónunnar, sem ei er von, því hjá Gudi er engin umbreytíng né skuggi til umbreytíngar, segir Jakob, 1 kap. hvad þá? er Kristur Guds föturs náttúrligur sonur eptir manndóminum? ad vísu er hann, en ecki eptir náttúrligum hætti, heldur fyrir eining hinnar guddómligu og manndómligu náttúrunnar, sökum þess, ad hin önnur persóna guddómsins, Guds eylífur Sonur tók á sig manndómin, svo gétur þad ecki adskilist, ad sá sem er Guds Sonur frá eylífu, en í tímans uppfyllíngu vard madur, hann er í raun og sannleika ad öllu leiti Guds Sonur, og þar fyrir er hann vor fridur, sem hefir gjört eitt af bádum, Eph. 2. Menn kunna ad segja, ad hérum sé ei svo naudsynligt ad tala, og ad menn skilji ei þennan leyndardóm, sem satt er; en svo mikid géta menn skilid, sem Gud hefir viljad láta oss skilja, oss til sáluhjálpar.

Þad er ecki lítil huggun fyrir einn syndara, ad Gud er Fadir Kristí eptir manndóminum, þar Kristur kallar oss sína brædur, Ebr. 2. Adam var Guds sonur, sem Lúkas

vottar, 3 kap.; en í fallinu gjørdist hann Djøfulsins sonur. Hvørnin átti nú Adams sonur aptur að verða Guðs sonur, nema hinn eylífi Sonur Guðs, yrði Adams sonur, sá eð gengist undir sekt bræðra sinna? Það sem brotið var ámóti Guði, það varð af Guði að gjaldast; það sem af manninum var brotið, það varð af manninum að bætast. Guð kunni ecki einsaman að líða; maðurinn ecki einsaman að fullnægja Guðs réttlæti. Hvørnin átti þetta að ské, nema Guð yrði maður, og liði fyrir það, sem vér með vorum syndum høfðum brotið? því er þetta ecki lítil huggun, og hvað segi eg lítil? þessi er hin einasta huggun syndugs manns, og engin er ønnur; sá sem hana ecki hefir, hønum er víst helvíti, því eckert nafn er annað géfið mønnunum undir himninum, í hvørju oss byrjar sáluhólpnum að verða, heldur enn nafnið Jesú, Post. gb. 4, hvørt hønum var hér géfið, hvað og kallað var af einglinum, áður enn hann var gétinn í móður kviði, segir Lúk. 2 kap., er hann segir oss umskurnarsøgu Drottins. O, hvílík dýpt auðæfanna og Guðs speki! Þetta er ein festi, sem Guðs sonur gaf sinni brúði í trygðapant, í hvørri eitt furðuverk hángir af øðru, eins og einn hleckur af øðrum; Skapari himinsins, er ein sképna vorðinn; eylífðin er gétin í tímans uppfyllíngu, Gal. 4; ein Jómfrú verður ólétt, Esa. 7; hún sem af Guði er skøpuð, verður Guðs móðir; hann verður í móðurlífi innilucktir, sem himnanna himnar ecki tekið fá, 1 Kóng. 8; hann sem dunar í himninum, hann grætur í stallinum; sá eð allar lifandi sképnur seður, Ps. 145, nærist í móðurkviði; sképnan lætur til það efni, sem Skaparinn var gjørður af; solin hefir ljós fengið af stjørnunni; móðirinn var yngri enn barnið, en barnið stærra enn móðurinn. Minn Herra! þú sagðir, er þú vildir sýna þínum lærisveinum að þú værir hold af voru holdi: andi hefir ecki hold né bein, svo sem þér sjáið mig hafa, Lúk. 24; en hér sé eg að andinn er vorðinn hold, því Guð er einn andi, Jóh. 4, og varð þó hold; svo segir Jóhannes 1 kap.: orðið varð hold og bygði með oss, og vér sáum hans dýrð, svo sem eingétins Sonar af Føðurnum. Þetta eru stærri undur enn øll undur, og má hér að fyrstu og síðustu kalla, að þessi sendiför og þessi boðskapur sé dásamligur, háleitur og yfir allan máta undrunarligur. Guð géfi oss þar að koma, sem vér megum eylífliga að hønum dást, með þeim fagnaði, sem ecki hefir hér eyra heyrt eður auga séð, og ecki í manns hug eður hjarta komið, 1 Kor. 2. En nú viljum vér skoða hvør að sé nytsemd þessa boðskapar, og er hún að vísu svo stór, að hún verður aldrei fullþøckuð. Eylíf ár skal til þess hafa, að vegsama Guðs eylífa gjæsku. Svo elskaði Guð heimin, segir Lausnarinn, að hann gaf út sinn eingétinn Son til þess, að allir þeir sem á hann trúa, fyrirfarist ecki, heldur hafi eylíft líf, Jóh. 3. Nær gaf hann oss hann fyrst? á hans gétnaðardegi, en fyrst hann hafði oss hann einusinni géfið, því skyldi hann þá ecki géfa oss alla hluti með hønum, Róm. 8. Til hvørs gaf hann Soninn? til þess, að þeir sem á hann trydu, skyldu ecki fyrirfarast, það er, að þeim ecki skyldi verða skipað frá Guðs dómstóli í eylífann eld, sem fyrirbúinn er Djøflinum og øllum hans árum. Hefði Guð gjørt oss að kvikendum jarðar og vinnudýrum, og látið oss svo útaf slockna eins og fénaðarins anda, þá vóru það góð kjør hjá því að pínast eylífliga í helvíti, en hann hefir enn þá betur til vor gjørt, þar allir þeir sem á hans Son trúa skulu hafa eylíft líf, það er, óendanliga dýrðarvist og sælu með hønum og í hønum, frá einni eylífð til annarar. Hvør

vill þá fá ordum adkomid, hvílík Guds ást oss er veitt í holdtekju Drottins? Vér vitum allir hvílík byrdi ad er Guds h. løgmál, og hvørt ad sé straff þeirra, er løgmálid brjóta; þad segir oss Møses, Devt. 27, med svo skélfiligum ordum, ad jafnvel þeim mætti ofbjóda, sem vita ad þeir eru frá løgmálsins bølvan frelsadir, og er þad þó ei nema tímanligt volædi, sem hann uppreiknar, svo eg vil segja, ad sá sem heyrdi løgmálid og þess vidløgur, og átti sér ecki lausnarvon frá þess bølvan, hann væri ad miklu leiti í helvíti, jafnvel hér á jørdunni, og hefdi ei nockra ró um eitt augnablik. En hvad segir Páll? Gal. 4: þegar tímans uppfylling kom, sendi Gud Son sinn gjørdan af kvinnunni, løgmálinu undirgésinn, svo hann leysti þá sem undir løgmálinu vóru, uppá þad vér ødludumst barnaréttinn. Nær skédi þad? á hans gétnadardegi; en hvad mikid oss sé í því veitt, sjáum vér best, ef vér hugleidum hvílíkur munur sé þess, ad vera samarfi Jesú Kristí, og svo hins, ad vera þræll løgmálsins hér í lífi, og svo fángi Satans í ødrum heimi; í einu ordi ad segja: allar lífs og sálar heillir, sem Guds-børn þiggja af Drottni, þær eru oss í því augnabliki veittar, er Jesús var gétinn í meyarlífi. Engin fegri sól hefir yfir heiminn skinid enn sú, þegar sól réttlætisins, Mál. 4, upprann oss syndugum mønnum í hennar kvidi. Vér vórum nidursøktir í afgrunn herfiligustu eymda og volædis, oss vantadi þann sem rétti oss einn streing til ad upprickja oss úr þessu djúpi; þrí-þættur streingur slitnar torveldliga, segir hinn Vísi, Ecl. 4. Þessi streingur var Drottinn Jesús, af líkhama, sálu og Guddóminum samanspunninn, hann var ofanlátinn í eymdir vors holds, med hønum hefir Guds mektugi armleggur rickt oss út af valdi myrckranna; oss vantadi eina fórn, þá er kynni fyrir Gudi ad gilda, hana var ecki ad fá hjá oss mønnunum, einn bródir kunni ecki annann ad leysa, Ps. 49; og þótt Gud hefdi skapad einn heilagan mann af Adams nidjum, og látid hann lída, þá nádi hann skamt, bædi til ad géta útstadid hinar bitru helvítispíslir, svo og til ad fullnægja Gudi fyrir syndina; því er Gud madur vordinn, svo Guddómurinn hjálpadi manndóminum til ad þola píslirnar, og gjøra lausnargjaldid dýrmætt í augliti hins stránga Dómara, en manndómurinn Gudi (ef eg má svo ad ordi komast) til ad deya. Vér þurftum einhvørs sáttmála vid, til stadfestíngar þeim fridi, er Gud gjørdi vid mannkynid. Sjá! Gud er madur vordinn, hann hefir trúlofad sér vora náttúru í meyarinnar kvidi; med þessum teingdum er fridurinn stadfestur milli himins og jardar, milli Guds og manna, milli réttlætisins og miskunarinnar. Vær þurftum nockurskonar veg til himinsins, hvadan vér útlægir vorum; Gud er madur vordinn, hann er vegurinn, sannleikurinn og lífid, Jóh. 14; hann er Jakobs stigi, sem nær frá jørdu allt til himins, Gén. 28, því hann er ofankominn af himni í vort auma hold, en vort hold er uppnumid; fjøllin eru lækud, dalirnir eru uppfyltir, Esa. 40; himininn hefir lækad sig allt til jardar, jørdin er upphafin allt til himna, og um þennan Jakobs stiga munu einglar ásídan bera sálir vorar í Abrahams skaut, til ad fagna þar eylífliga. Vér vórum Gudi mørg tíu þúsund punda skyldugir, Matth. 18; þar lá ecki annad fyrir oss enn ad verda kastadir í hin ytstu myrkur, enginn hafdi þad hann gjalda skyldi; því er Gud madur vordinn; Fadirinn gaf oss einn ríkan bródur, sem einn galt fyrir alla. Ad sídustu vildi Gud

ecki einasta frelsa oss af myrkranna valdi í helvíti, heldur og hefja oss til ríkis í himninum; en oss vantadi rokſemd og ſkjal til þess, ad hann vildi svo gjøra. Hans gjæska var altíd til reidu í frá upphafi veraldar, já, ádur enn grundvøllur veraldarinnar var lagdur; en þad var ad ugga, ad vér mundum gjøra hana ónýta á oss, fyrir vantrúarinnar sakir; þad var ecki líkligt ad einn glæpafullur landrádamadur, einn spillvirki, sem allareidu hafdi snøruna um hálsinn og unnid til gálgans, hann mundi ætla ad konúngurinn mundi hann apturkalla frá gálganum til ríkis, úr bøduls høndunum til síns hábordʒ, og gjøra hann ættleidíng af útlaga, sitt barn af Djøfulsins þræl, og sinn þénara af drottinssvikara. Þess vegna er Gud madur vordinn; þar fyrir hefir hann géfid oss þad teikn, er hann hét ad géfa á døgum Achas konúngs, Esa. 7, um hvørt ad gétur í þessa hátídis dags venjuligum pistli, þar svo stendur: fyrir þá skuld mun Drottinn géfa ydur eitt teikn. Sjá þú, ad ein jómfrú mun barn géta, og einn son fæda, og hann mun hún kalla Immanúel, þad er: Gud med oss, Gud í manninum, og ordid í holdinu, þad er Jesús, Lausnari, Frelsari, Sáluhjálpari, því svo kunni enginn ad heita nema Gud byggi í hønum. Þetta er nú fullkomin vissa um sátt vora vid Gud, sá oss reidur var; því hafi hann gefid oss hann, í hvørjum hønum alleina velþóknast, Matth. 3, og ofurselt hann í daudanspíslir, til ad forlíka oss vid sjálfan sig, Róm. 5, þegar vér enn þá vórum hans óvinir: hvørnin kunnum vér þá ad efast um uppgjøf vorra synda? mun hann kasta þeim í eylífan eld, sem á hans nafn trúa, er hann tók svo nærri sér ad géfa oss? Mun hann tilreikna þeim syndirnar, hvørra syndir hans eingétinn Sonur hefir burtu borid, Jóh. 1, nær vér ydrumst þeirra af hjarta? Mun hann klaga oss fyrir þá handskriftina sem hann hefir allareidu á krossinn neglt? Kol. 2; fjærri sé þad Fødur miskunsemdanna! og þessi er nú sá glediligi bodskapurinn er eg í øndverdu hét um ad tala; ó eitt fagnadarsamligt ord! ó, eitt sannkallad Evangelíum! ó eitt æskiligt fridarbod! med hvørju heilsan verdur frambodin hinum veiká, uppgjøfin hinum seka, lausnin hinum herteknu, frelsid þrælunum, lífid hinum dauda, og þeim sem einkis von áttu nema eylífra kvala í helvíti, med Djøflinum og øllum hans árum, eylíf sæla, eylífur føgnudur og eylíft samneyti, med hinni háleitu Guddómsins þrenníngu og heiløgum einglum í hinni himnesku Jerúsalem, hvørrar sól og túngl ad Gud er, Opinb. 21, og hvar engin umskipti eru ljóssins né myrkursins, Jak. 1. Þessarar tignar, þessarar dýrdar og þessarar fullsælu, unn þú oss njótandi ad verda, gódi Gud! fyrir árnan og forþénustu þíns eingétins Sonar Jesú Kristi vors Frelsara, Amen!

A Pálma-Sunnudag.

Gudspjallid stendur á hinn Fyrsta Sunnudag í Adventu.

Exordíum.

Vér høfum eingan konúng nema keisarann, søgdu Gydíngar fordum daga, Jóh. 19, þá þeir vildu ecki láta Konúng dýrdarinnar ríkja yfir sér, Lúk. 19; en eg þykist vita, ad kristnir menn muni ecki samsinna þeim ógudliga flock; því jafnvel þótt vér eigum Gudi ad þacka fyrir konúnga vora, er hann sett hefir til ad stjórna sínu fólki, sérdeilis vér, er hann hefir

milda og réttvísa konúnga géfid einn eptir annann, þá vitum vér þó, ad Gud hefir sett sinn konúng yfir sitt heilaga fjall Zíon, Ps. 2, hvørs ríki ecki er af þessum heimi, Jóh. 18; og þó er hann heimsins Skapari, Hebr. 1, hvørs herradæmi ad brá fyrir synduga menn um stundarsakir, til ad uppfylla spádóm Zachariæ, kap. 9, þegar hann reid inn til Jerúsalem; en hans ríkisstóll varir þó um aldir alda, Hebr. 1. Vorir høfdingjar stjórna med makt og miklu veldi, verøldin er svo skipud, ad ecki verdur ødru ákomid; en Kristur í sínu nádarríki stjórnar med sínu h. ordi og sakramentunum; því segir Páll, 2 Kor. 10: vopn herfarar vorrar eru ecki líkhamlig, heldur kraptur Guds til ad nidurbrjóta girdíngarnar. Veraldligir herrar taka skatt af sínum þegnum, Matth. 17, og er þad réttvíst, því þessi vor konúngur hefir þad skipad, en hann géfur øllum alt, og upplýkur sinni mildu hendi, til ad sedja allar lifandi skepnur, Ps. 145. Drottinn sagdi vid Petrum: veraldligir konúngar: hvørt taka þeir skatt af sínum børnum, ellegar af annarligum? enn Petur svaradi: af annarligum. Og vor Herra sagdi: þá eru børnin frí, Matth. 17. En þad gengur ødruvísi til í Gudsríki; hér tekur Konúngurinn skatt af sínum børnum, sem þó er ecki gull né silfur, heldur harmþrúnginn og sundurknosadur andi. Fordum daga mátti einginn mæta Persakonúngi, nema hann offradi hønum einhvørri gáfu; og er bóndi nockur vard á vegi fyrir einum af þeim, hafdi hann þad ecki til er hann kynni ad bjóda; en í þessu rádleysi tók hann vatn í lúkum sér og færdi konúnginum, og segja menn þad hafi verid vel þegid. Vér mætum vorum Konúngi dagliga, því allann daginn útbreidir hann sínn fadm til vor, Esa. 65; eckert høfum vér þad vér kunnum ad bjóda þessum allsherjar-Drottni; blód uxanna og hafranna þóknast hønum ecki, Ps. 50; allt silfur og gull er hans, jafnvel vor bestu verk eru eins og nidlagsfat, Esa. 64. Gudrækilig tár vorra augna, og þad vatn sem ydrandi manna høfud eru full af, einn audmjúkur andi og lítilátt hjarta er hans offur, Ps. 51. Betur líkar hønum fótaþvottur hinnar bersyndugu, enn heimbod Símónar. Lúk. 7; betur Maríu audmýkt í hjartanu, heldur enn umsorgun Marthæ í húsinu, Lúk. 10; hinn beiski grátur Peturs, Matth. 26, heldur enn offur Vitringanna, Matth. 2, þótt hvørutveggja væri þacknæmiligt. Hin besta þegnskylda Guds af mønnunum er þetta, og trúin, sem verkar fyrir kjærleikann, Gal. 5; en þessi Konúngur, svo máttugur sem hann er, svo prýdiligur sem hann er, svo alvaldur sem hann er, svo gjæskuríkur sem hann er, þá er hann þó til vor kominn hógvær, sitjandi á øsnu einni. Hafi nú Konúngur dyrdarinnar verid svo hógvær fyrir vora skuld, þá látum oss gánga nær Gudspjalli þessu, og læra nockud af hønum, sem er hógvær og af hjarta lítilátur, Matth. 11; þad er: *hina andligu hógværd, sem oss á ad fylgja inn í himnaríki med smá børnunum*, Matth. 18, og um hana vil eg tala fyrir ydrum kjærleika út af þessu h. Evangelió. Hvar til oss styrki hinn nádugi Gud í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Fari þér í, þad kauptún, sem gagnvart ydur er, og strax munud þér finna øsnu bundna og folan hjá henni, segir Drottinn. Af þessu er audséd, ad hann vissi alla hluti, og ef hann var alvitur, þá var hann og almáttugur, alstadar nálægur og ómælanligur, því Guddómsins eiginligleikar mega ecki adskiljast; hvar fyrir vér sjáum, ad øll fylling Guddómsins hefir búid í hønum líkhamliga, Kól. 2. Hvad lángt eru nú allir daudligir menn frá svoddan hátign? ad sønnu hefir Gud lagt mikid til margra, og þar verdur ecki ámóti sagt, ad madurinn er hin ypparligsta sképna Guds, sem vér sjáum med vorum augum; en þad hefir Jesús fram yfir alla adra, ad hann er bædi Gud og madur. Hvílíkt er þá þetta ómrædiliga lítilæti, ad hann sem øll dýr á jørdunni skapad hefir, hann virdir sig svo lítils ad sitja á einum asna, sem er eitt hid audvirdiligasta kvikindi medal dýranna. Sjá hér, kristinn madur! hvad lítilsverd ad sé hofpragt veraldarinnar í Guds dýrdarfulla

augliti. Hér er ecki Pharaónis vagn, sem Jóseph var í fluttur, Gén. 41; ecki Mardochei hestur, sem Assverus skipadi honum ad rída, á sínum heidursdegi, Est; 6; ecki hinn eldligi vagn og hestar, sem færdu Elíam til himna, 2 Kóng. 2, heldur einn lítilmótligur asni; þó stærir einn syndugur ormur sig af búnínginum, og af því yfirlæti, er hann hledur utan á sig. Pad er allvída ad sjá í æfisøgu Drottins, hvad lítils hann hefir metid oflæti veraldarinnar; hann var fæddur í einum stalli, Lúk. 2; hann fór á fæti, þegar hann géck um kríng, gjørdi gott og græddi alla, Post. gb. 10; hann rídur hér einum asna, og hygg eg þad hafi þó verid hid mesta hans yfirlæti hér á jørdunni. Peink nú um, syndugur madur, hvílik fásinna þad sé, ad metnast í hjarta sínu, þó Gud láti einhvørn skína í prýdi veraldar þessarar; ecki segi eg, ad Gudi misþóknist líkhamligt hreinlæti eda fagur búnadur í sjálfum sér, þegar þau sambjóda þess virdingu, er þvilíkt brúkar, lángt heldur meina eg, ad Gud hafi eingan misþocka á því, þótt hans sképnum sé haldid til prýdis; þad sýnir mér Arónis búníngur, Exód. 28; þad vottar sáttmálsørkin og nádarstóllinn, Exód. 25; þad sýnir Jerúsalems musteri, 1 Kóng. 6; þad sýnir Salómon med allri sinni dýrd, 1 Kóng. 10, hvørri í Ritníngunni hrósad verdur; en hitt segi eg, ad stæra sig þar af, þad er andstygd fyrir Gudi. Ecki trúi eg ad hønum hafi illa likad sú bygging, er Nebúcaduezar lét gjøra í Babýlon, en fyrir því hann stærdi sig þar af, þá vard hønum géfid villidýrs hjarta, svo hann át gras med kvikindum á mørkinni, Dan. 4; ecki hefir Gud reidst vid Heródem af því hann var málsnjallur, því sjálfur hafdi hann hønum málfærid géfid, en søkum þess ad hann gaf ecki Gudi dýrdina, þá var hann sleginn af eingli Drottins, Post. gb. 12; kannské ad Gud hefdi látid hvalfiskinn í Egyptalandi vera kyrran í sínu vatni, hefdi hann ecki sagt: mitt vatn er mitt, og eg hefi gjørt mér þad, Ezech. 29; ecki er víst ad hann hefdi sett krókinn í Zenacheribs nasir, hefdi hann ecki lastad nafn Drottins. Pessi er hinn réttláti dómur hins alvalda Konúngs, ad dramblátum hryndir hann af stóli, en lítilátum géfur hann nád, Lúk. 1; betra er ad audmýkjast med hinum hógværu, en ad útskipta herfángi med þeim drambsømu, segir Salómon, Ordskv. 16; hvar af audséd er, ad þó Gud hefdi mikid til hans lagt, og upphafid hann á stól síns fødurs, og gjørt hann vegsamligri bædi ad viti og ríkdómi heldur enn adra konúnga í Austurálfunni á hans døgum, 1 Kóng. 10, þá hefir hann kannast vid, ad hann hefdi þad allt þegid og ecki tekid af sjálfum sér; svo var og Davíd hans fadir lyndur, hvørs audmýktar merkiligt dæmi vér høfum í annarar Sam. b. 6 kap., þegar drottníngin Michol bríxladi hønum med þessum ordum: hvørsu vegsamligur var konúngurinn af Israel í dag, hvør ed afklæddist fyrir ambáttum þénara sinna, og lék nakinn sem fantar? en hann svaradi: eg vil leika fyrir Drottni þeim sem útvaldi mig, heldur enn þinn Fødur og heldur enn allt hans hús, og hefir skipad mig høfdíngja yfir Drottins fólk, Israel, og eg vil ennnú minni verda, og eg vil lítilæcka mig í mínu augliti, og vegsamast med þeim ambáttunum, sem þú taladir um. Ad eg tali ecki um Abraham, Jakob, Mósen, Jósaphat, Ezechíam og adra fleiri, hvørjir allir vóru af Gudi med mikilli tign sæmdir, og þeirra audmýkt í andanum er þó hrósad í Ritníngunni. Gud nádi oss! hvad høfum vér ad stæra oss af, syndugir menn? er ecki madurinn ein vatnsbóla? hvør þó ad þjóti upp um stundarsakir af vindi luckunnar, þá

hjadnar hún jafnskjótt aptur, þegar hinn sami á hana blæs. Er ecki allt hold hey? og allur þess heilagleiki, líka svo sem blómstur akursins? grasid visnadi og blómstrid datt af, þvíad andi Drottins blés á þad. Sannarliga er allt fólkid hey; grasid visnadi, og blómstrid datt nidur, en ord Drottins varir eylífliga, Esa. 40. Hér er enginn undantekinn, ríkur eda fátækur, gofugur eda ógøfugur, smár edur stór, vitur eda vankunnandi, þræll edur herra, og þetta eru Guds ord, hvør æfinliga vara, er oss þetta segja; láti því enginn ofurdátt ad sjálfum sér, því allt hvad vér høfum, hvad gott edur kostuligt sem þad er, þad er þó alltsaman lánsfé, og ecki vort eigid. Segid mér, hvar af skyldu menn þó stæra sig? af aud og ríkidæmi? því skyldi eg hroka mér upp af því, sem luckan kann eins ad gefa einum nídíngi, svo sem besta manni; sem aflad er med mikilli áhyggju á morgum árum, en fárgast í einu augnabliki, ef til vill. Því skal eg gjøra mig stórann, þótt eg hafi einn ómaga medferdis, sem eg hlýt altíd ad þrælka fyrir, og svo er óþacklátur og óréttvís, ad hann sedur aldrei sína fyrirvinnu? Viljum vér athuga, br. m., af hvørju flestir eru í fyrstunni ríkir vordnir; fæstir munu þeir vera, sem náttúran hefir hjálpad þar til ad øllu leiti, edur þeirra eitt saman erfidi, med hvørju Gud hefir skipad ad næra sig af jørdunni, Gén. 3; eg vænti ad svo hafi flestir audgast, ad þeir, eda þeirra forfedur hafi tekid nockud rángliga frá ødrum. En segid mér, er þad réttvíst, ad menn stæri sig upp yfir einhvørjum af því, ad hans forfedur hafa tekid nockud frá hins forfedrum? Eingum manni mun þad þykja, þegar menn gá ad hvørnin hluturinn er í sjálfum sér; eda hvad er nú framvegis ad stæra sig af? eru þad vitsmunir? Eg medkénni, ad þeir eru hinn kostuligasti hlutur, sem Gud hefir lagt til syndugra manna, en þó eru þeir fallvaltir eins og annad; og hvad lítid er þad vér vitum, hjá því sem vér ecki vitum? madurinn veit ecki sinn sess edur gaungu, segir Ritníngin, og hvørsu vill hann þá meira vita? og þótt ad þeir séu í sjálfum sér gódir, þá verda þeir þó af vorri misbrúkun optliga níddir, allra mest af drambseminni. Rétt gjørdi Gud, svo sem alla hluti, í því hann gaf Nebúcadnezar villidýrs hjarta, Dan. 4, sem ádur er sagt; og sama ætla eg þá hendi, sem forsmá adra hjá sjálfum sér, og þykjast einirsaman vita alla hluti, hvad þá optast hendir, sem minst vita, og þá þeir þykjast øllum hyggnari, verda þeir skiptíngum heimskari. Margur gortari hefir og stært sig af hreysti líkhamans, gjætandi ecki ad því, ad lítill kvilli kann ad svipta manninn sínu afli. Sumir hrósa sér af fegurd líkhamans, og er hún ad sønnu ágjætur hlutur, þá hún ecki er brúkud til lauslætis edur ofmetnadar, en einsaman er hún ágjætislítil, því madur kann ad mála eitt bílæti fagurt, og er þad þó ecki svo gott, sem hinn ljótasti madur. Hvad er nú framvegis verdt ad stæra sig af? dygdir og mannkostir eru mest verdir af øllum þeim hlutum, sem finnast hjá daudligum mønnum, en þeir verda ad ókostum þegar dramblætid þeim spillir. Því segir Salómon: vanvirdan eptirfylgir hinum stórláta, en hinn sem er lítilátur í anda, mun vegsemdin umfadma, Ordskv. 16. Lítilætid er fegursta skart dygdanna, án þess verdur framsýnin ad undirferli, réttlætid ad hardýdgi, hugprýdin ad ofdyrfsku, sparsemin ad nídsku; eg meina hid kristiliga lítilæti, sem er einn audmjúkur andi fyrir Gudi, og kannast vid og þeckir þad, ad menn eru menn og mannligum tilfellum undirvorpnir. Sjá þinn Kóníngur kémur til þín hógvær, segir Textinn. Ef Kóníngur

dýrdarinnar Ps. 24, svo lítilækkar sig fyrir oss syndugum mönnum, því skyldum vér syndugir menn stæra oss upp yfir vorum brædrum? Drottinn himins og jardar kémur til vor aumra manna, sem eckert tökum med oss í þennan heim, og munum eckert í burtu bera, 1 Tím. 6; hinn fegursti medal mannanna sona, Ps. 45, kémur til vor, sem frá hvirfli og allt til ilja erum ecki nema sár, benjar og þroti, Esa. 1. Látum oss þad til hjarta gánga, hvad stór munur ad er vor og hans; vér erum þeir ed stygdum, hann er sá sem misgjört var ámóti; hann þarf ecki vor med, en vér kunnum ecki eitt augnablik ad lifa fyrir utan hans miskun; látum vort hjarta komast vid af því, ad hann er sjúkur af elsku, Lofkv. 2, ofan til vor kominn, þegar vér hann hötudum. Ef vorar syndir ecki ángra oss, ef vér hrædumst ecki þeirra straff, þá látum þó þann óumrædiliga elskunnar bruna smelta vort hjarta, ad hann kémur med svo mikilli hógværd inn til Jerúsalem, til ad láta sig kvelja og krossfesta fyrir mínar og þínar syndir, kristinn madur. Hann grætur yfir borginni, hvörrar innbyggjendur ad ecki þecktu sinn vitjunartíma, Lúk. 19, af hvörjum hann vissi þó ad hann mundi svo hádugliga útleikinn verda, sem hans píslarsaga vottar. Fyrst hann hefir nú allt þetta unnid fyrir oss synduga jardarmadka, þá látum oss gjöra þad hann oss skipad hefir, sem er, ad læra af hönum hina sönnu hógværd, sem Gud álítur, gjörandi eckert af kappi edur fyrir hégómadýrd, heldur af lítilæti, hafandi hvör annan sér í virdíngum ædri, Phil. 2. Audsýnum og vort lítilæti í verkunum, svo ad bædi Gud og menn sjái ad vér leggjum ecki ofmikla virdíng á sjálfa oss. Drottinn sagdi til lærisveinanna í þessu Evangelió, þegar hann skipadi þeim ád taka ösnuna: ef einhvör segir nockud til ydar, þá segid ad Herrann hafi þeirra þörf; allt vald hafdi Jesús, bædi á himni og jördu, því alla hluti hafdi Fadirinn lagt í Sonarins hendur, Matth. 28; því sýnist ad þad hefdi ecki verid umfram hans ráð, þótt hann hefdi tékid þetta dýr ad fornspurdum eigandanum, þó vildi hann þad ecki gjöra, uppá þad hann sýndi oss hvörnin vér eigum hvör vid annann ad breyta. En hvad gjöra sumir af oss? þykir oss þad mikilsverdt ad gjöra lítilmagnan fornspurdan ad þeim hlutum, er vér eignast viljum? Mun Jessabel virda fyrir sér ad leita ljúgvitna í móti Naboth, og láta grýta hann sídan í hel, þegar Achab vill eignast hans víngard? 1 Kóng. 21. O, Gud gæfi ecki væri þvílík dæmi hjá oss, þótt menn rádist þess minna í, sem vér höfum valdid minna, heldur enn Achab hafdi! ad sönnu er skickanliga og lítiláta umgengni ecki ad lasta; hún kann ecki svo ad kallast dygd, svo sem dygdanna förunautur, og margur hefir sá hana til ad bera, sem ecki hefir sjálfar dygdirnar, og med henni hafa sumir tekid allt frá öllum; en þó er ecki hid sanna lítilæti í því innifalid, ad taka hattinn af fyrir mönnum, jafnvel þó þad sé ecki lastandi í sjálfu sér. Utvortis og innvortis lítilæti er ad sönnu hvörutveggja gott, en skuli annars hvörs án vera, þá vilda eg heldur ad hatturinn sæti kyrr á höfdinu, heldur enn ad aumíngjans kjóll væri rifinn af hans kroppi, svo ad Gud klagadi mig ecki sídan, ad eg félli fram í pantsettum klædum í hans húsi, Amos. 2. Vér heyrum í Gudspjallinu, ad margt af fólkinu sem eptirfylgdi Lausnaranum, hafi breidt sín klædi á veginn, en adrir höggvid kvisti af trjánum; þad var stórt audmýktarmerki af þessu fólki, og eg veit ad þér, kristnir menn! vildud hid sama gjöra, ef þér mættud hans nálægdar njóta; en trú mér til, ad hann er

ecki svo lángt í burtu, sem þú hyggur, því hann hefir sagt: eg vil vera hjá ydur allt til enda veraldar, Matth. 28; og ef þar eckert annad er, þá eru þar nógir klædleysíngjar, sem hann kallar sína limi, þad eru sannir ølmusumenn; breidum vor klædi á veginn fyrir þá, svo ad þeir ecki í klædleysi útaf deyi, sem ad bera teikn Jesú Kristí á sínum líkhama, og eru eptir hans mind skapadir, svo vel sem vér adrir, sem betri rád høfum, þá offrum vér hinu sannarliga lítilæti, og látum Gud sjá ad vér þykjumst ecki uppyfir þeim, sem hann hefir minna tillagt. Kristur vill ecki láta lúta sér einúngis med ordum, heldur med verki og sannleika, Eph. 2, ecki heldur sínum limum, því hann er safnadarins høfud, Róm. 12, en vér erum hvør annars limur. Þar mun koma sá dagur, ad sagt mun verda til þeirra, sem hafa medtekid Guds volada í hans nafni, þegar Kristur mun í annad sinn innrída til Jerúsalem, þad er til sinnar kristiligrar kyrkju, ecki grátandi, svo sem nú, heldur med makt og miklu veldi, þegar høfudeingilsins lúdur mun gjalla yfir þeim sem á jørdu búa: komid þér blessadir míns Fødur, og eignist þad ríki, sem ydur var tilbúid frá upphafi veraldar; þvíad húngradur var eg, og þér gáfud mér ad eta, þyrstur var eg, og þér gáfud mér ad drecka, géstur var eg, og þér hýstud mig, nakinn var eg, og þér klæddud míg, sjúkur var eg, og þér vitjudud mín, í myrkvastofu var eg, og þér komud til mín; þá munu hinir réttlátu svara hønum og segja: Herra! hvenær sáum vér þig húngradan og soddum þig? eda þyrstan og gáfum þér ad drecka? eda hvenær sáum vér þig géstkominn, og hýstum þig? eda nakinn, og klæddum þig? eda hvenær sáum vér þig sjúkan eda í myrkvastofu, og komum til þín? og Konúngurinn mun svara og segja til þeirra: sannliga segi eg ydur, ad hvad þér gjørdud einum af þessum mínum minstu brædrum, þad gjørdud þér mér, Matth. 25; þá mun þad ecki koma í eptirþørf ad hafa breidt sín klædi á veginn fyrir Kristí limu; þad mun verda stór féssjódur á himnum, ad hafa lítils aktad gull og gersemar og kostuligan búnad, þegar allt þetta stendur í bjørtu báli, og dugar til einkis nema ad kveikja eld undir þeim, sem hafa fest sitt hjarta þar vid. Þyki oss vænt um þad fámýta skart, sem vér vefjum í þenna forgengiliga líkhama, og þad svo mjøg, ad sumir af oss væri til frids, ad flytja med sér nockud úr þessari verøldu, þá er rád þad vid því, ad klæda fátæka, þeir munu oss þad med ábata apturgéfa, sem er réttlætisins skrúdi, fágadur í Lambsins blódi. Eckert berum vér í burtu med oss hédan, nema þad sem Guds volndum er géfid, þad mun oss aptur ríkugliga goldid verda í upprisu réttlátra. Svo lærid nú af ydar Frelsara, br. m. ad vera hógværir og af hjarta lítilátir, bædi í ordi og verki; hann hefir ecki sagt til vor: lærid af mér ad skapa allann heiminn, ecki ad gjøra kraptaverk í heiminum, ecki ad ráda fyrir velferd allra manna, heldur hefir hann skipad oss ad læra af sér hógværdina. Sá sem vill byggja sitt hús stødugliga, hann þenki um grundvøll lítilætisins, því hvør sá ed sig upphefur, hann skal nidurlægjast, og hvør ed sig nidurlægir, hann skal upphafinn verda, Matth. 23. En þú, ó Herra Jesú Kristí! sem ert hid fullkomnasta eptirdæmi lítilætisins og hógværdarinnar, virdst þú ad taka burt frá oss hroka syndumspilltrar náttúru, svo ad vér rata mættum þann rétta veginn inn í þitt ríki; þad veit þú oss, miskunsami Herra! sem hefir lítilækkad sjálfan þig, uppá þad vér vegsamligir yrdum, og bid þinn himneska Fødur fyrir oss, ad hann sendi oss þar til sinn heilaga Anda, amen, í Jesú nafni, amen!

Á Skírdag.

Pistillinn, 1 Kor. 11 Kap.

Gódir brædur! Því eg medtók það af Drottni, sem eg hefi ydur géfid. Af því ad Drottinn Jesús, á þeirri nátt, er hann var svikinn, tók hann braudid, gjørdi þackir, braut það, og sagdi: takid og etid; þetta er minn líkhami, sá fyrir ydur verdur brotinn; gjørid það í mína minníng. Sømuleidis og einnin kaleikinn, eptir það hann hafdi kvøldmáltídina etid, segjandi: þessi kaleikur er nýtt Testamentum í mínu blódi. Gjørid þetta, svo opt sem þér dreckid þaraf, í mína minníng. Þvíad svo opt sem þér etid af þessu braudi, og dreckid af þessum kaleik, skulud þer kunngjøra dauda Drottins, þángad til hann kémur. Hvør hann etur nú af þessu braudi, og dreckur af þessum kaleik Drottins óverdugur, sá er sekur vid hold og blód Drottins; en hvør madur prófi sig sjálfur, og eti svo af þessu braudi, og drecki svo af þessum kaleik. Þvíad hvør hann etur og dreckur óverdugur, sá etur og dreckur sjálfum sér dóm, gjørandi ecki greinarmun á Drottins líkhama.

Exordium.

Sæll er sá madur, sem etur braud í Guds ríki, sagdi fordum Gydíngurinn er sat til bords med vorum Frelsara, þá hann var ad heimbodi eins af Phariséanna høfdingjum, Lúk. 14. Hann hefir án efa meint hér med alla þá sælu, er þeim búin er, sem sitja til bords med Abraham, Isak og Jakob í ríki himnanna. Þessi madur sagdi ad vísu satt, en forgéfins vænta menn hinnar eylífu sælu, nema vér fáum hér í lífi nockurn forsmeck hennar; en hvar fáum vér hann? í Guds heiløgu ordi ad sønnu, en þá allrahélst í þeim heiløgu sakramentis. Hvílíkur føgnudur er það einni réttrúadri sálu, ad hún veit, ad hún í skírninni er vordin Guds vinur af reidinnar barni, Eph. 2, og hluttakandi allra Jesú Kristi velgjørnínga, sem hann med sinni beisku kvøl og dauda hefir oss afrekad, og til styrkingar trú sinni þarum, etur hann Guds líkhama og dreckur hans blód, í og med hinum jardnesku hlutum braudi og víni. Í ordinu heyrum vér raust Brúdgumans, Lofkv. 5, en í h. kvøldmáltíd Drottins, kyssir hann hana med kossi síns munns, er hans hjarta elskar, Lofkv. 1. Þar uppvekur hann elskuna til sín; þar styrkir hann trúna; þar lífgar hann vonina; þar eykur hann gledina og géfur oss forsmeck himnaríkis. David gat ecki meiri æru veitt Mephiboseth syni Jónathans vinar síns, 2 Sam. 9, edur vin sínum Barsillai, 2 Sam. 19, enn ad þeir skyldu eta braud vid hans eigid bord. O, hvílík æra er þetta þá! br. m. ad Konúngur dýrdarinnar setur oss vid sitt eigid bord? Hann framreidir þar, ecki einn alinn kálf, eins og fadir hins týnda sonarins, sem gétur um í eptirlíkíngunni, Lúk. 15, heldur sjálfan sig, það saklausa Guds Lamb, sem frá veraldarinnar upphafi slátrad er, Opinb. 5, húngrudum til sadníngar. Nathan spámadur kunni ecki ad fá annad vigtugra til ad sýna David, hvørsu mjøg hinn fátæki madur hefdi elskad þann saudinn, sem hinn ríki tók frá hønum, heldur enn það, ad hann gaf hønum ad eta af sínum braudbita, og ad drecka af sínu keri, 2 Sam. 12. O, Jesú! vér erum þínir voladir saudir; þú hefir auglýst þinn brennandi kjærleika í mørgum þínum velgjørníngum, en þó hvad mest í því, ad þú hefir géfid oss þitt hold ad eta og þitt blód ad drecka, það sama hold og blód, sem á krossinum héck og úthelt var, en nú situr til Kraptarins hægri handar, til ad birtast fyrir augliti Guds, til ad afmá syndina

med fórnfæríngu sjálfs þíns, Hebr. 9. Þú hefir til þessa géstabods kallad fátæka, vanadá, halta, og blinda, Lúk. 14, þad er: oss aumar syndugar manneskjur, hvørjar syndin og Djøfullinn svo illa høfdu útleikid, ad frá hvirfli og allt til ilja var þar ei nema sár, benjar og þroti, Esa. 1. En eg óttast næsta mjøg ad þeirra líkar finnist vor ámedal, er St. Páll svo hardliga átelur fyrir ósidsemi þeirra og vanrækt á þessu himneska bordhaldi, þar hann segir til Corinthíos, 1 Pistl. 11; þessu hrósa eg ecki, ad þér samankomid ecki til hins góda heldur til hins verra eins; því géfur hann þeim og eitt ágjætt bodord, hvørnin þeir skulu tilreida sig undir þessa h. nautn í þessum ordum: hvør madur prófi sig sjálfur, og eti svo af þessu braudi og drecki af þessum kaleik; og ecki einasta hefir hann þeim þad géfid, heldur og øllum kristnum mønnum, er med þessum hætti vilja kunngjøra dauda Drottins; hvar fyrir eg vil og út af þessum h. Pistli tala um þá sérligustu hluti, er heyra til kristiligs undirbúnings þessarar háleitu Drottins kvøldmáltídar. Hinn gódi Gud virdist ad styrkja oss hér til, med nád síns Anda, í Jesú nafni, amen!

Útleggíngin.

Þad á ad vera oss alkunnugt, br. m., ad í skírninni hefir Gud gjørt einn nádarsáttmála vid oss auma menn, þar vér fædumst í heim þennan daudir í syndunum. Nú er oss þad vitanligt, ad vér dagliga rjúfum þennan samníng, ecki alleinasta af rasandi rádi, heldur og optsinnis med vilja og ásetníngi; en því valda Guds djúpu miskunaridur, ad vér eigum kost á ad nýu ad forlíka oss vid hann, og til þess hefir hann sett og innstiptad þad h. altarisins sakramentum, í hvørju vor skírnar-sáttmáli verdur ad fullu endurnýadur, Guds nád ad nýu frambodin sannydrandi manni, og hann ávalt skuldbundinn til ad gjøra verduga ávøxtu ydraninni, Matth. 3; þad vill Drottinn bodid hafa, er hann segir hjá Lúkasi, 22 kap.: svo opt sem þér gjørid þetta, dreckid þad í mína minníng, hvad Páll í Textanum kallar ad kunngjøra dauda Drottins. En hvílík á þessi minníng ad vera, br. m.? Ecki svo sem þegar vér dreckum koníngsins skál, edur vina vorra og náunga; þad væri ad gjøra lítin greinarmun á líkhama Drottins og annari fædu, heldur eigum vér þess ad minnast med hjartans ángri og trega, ad vorar blódugar illgjørdir hafa dýrdarinnar hertoga krossfestan, ad oss verdi þær fyrir hans dauda og forþénustu aldeilis tilgéfnar, ef vér ydrumst af hjarta. Svo er nú kristilig ydran, svo ad segja, hin fyrsta trappa sem liggur upp ad þessu hábordi Drottins; en þess er ad gjæta, barn Guds! ad hún sé heit og alvarlig. Kristur gjørdi ecki um grun ad lída fyrir syndir þínar; þú átt og ad láta þig af innstu hjartans rótum ángra þad, ad þú hafir hann módgad og módgir dagliga. Hér til heyrir nákvæm og grandgjæfilig þecking Guds h. bodorda; hvørnin má hann þeckja syndina, sem ecki er sannfródur um Guds vilja? en hvørsu má sá ydrast syndarinnar, er hana ei þeckir? og sá sem ecki ydrast, hann etur og dreckur óverdugur; en hann ed þad gjørir, er sekur vid hold og blód Drottins, segir Páll í upplesnum Texta. O, hvørsu hrædilig mun þessi sekt, kristnir menn! Vér kynnum ad leida oss í hug, ad þeir ed vísvitandi, athugalaust og óverdugir gánga til Guds bords, þeir væru ecki øllu minna sekir í augliti hins réttláta Guds, enn þeir sem hann krossfestu, því þeir hafa Kristi vitni þarum, ad þeir ecki vitad hafi hvad þeir gjørdu Lúk. 23: en þad má hvørjum einum kristnum manni vera vitanligt, ad Gud hefir sendt Son sinn í heimin synduga menn sáluhólpna ad gjøra, og ad hann sjálfur hefir

géfid sitt líf út fyrir sína sandi, Jóh. 10. Hvørju til stadfestu hann gefur oss sitt hold ad eta og blód ad drecka. Edur segid mér, hvad er þad sem Páll til Hebr. 10, kallar ad fóttroda Guds Son? og ad halda sáttmálansblód almenniligt? med hvørju vér erum endurkeyptir. Mun þad ecki stappa nærri því, sem hér stendur í Textanum, ad gjøra ecki greinarmun á Drottins líkhama? Hvad er þad annad, enn ad halda hann almenniligan? en Páll segir, ad þeir ed þvílíkt gjøra, eti og drecki sjálfum sér dóm, þad er, ad þeir gjøra sig eylífrar fyrirdæmingar seka, nema þeir rádi bót á slíku og ydrist af hjarta. Komi þér því til hugar, syndugur madur, ad þú ecki hafir svo verdugliga gengid til Guds bords, sem þad hefir byrjad, þá ørvænt þér ad sønnu ecki Guds nádar, heldur ydrast, og lát þér ei til hugar koma ad brúka þessa hjálpsamligu nautn, fyrr enn þú hefir lært ad reyna og prófa sjálfan þig, svo sem byrjar, því þú sér hvílíkan háska þú ert vidkomin, nær þú stendur vid Herrans bord, nema þú gjaldir varhuga vid. Drag þó ecki slíkt undan med tómlæti og ødrum umsvifum, því þú sem ert sannfærdur þar um í hjarta þínu, ad þú optliga hefir ónýtt þinn skírnarsáttmála; þér mætti til hugar koma, sem fljótast og optast ad forlíka þig vid Gud í h. altarisins sakramenti. Þar fyrir, þótt eingin eigi svo ófródur ad koma í þennan h. stad, þá afsakar þad hann ecki, ad hann hefir ei verid sér útum þeckíngu Guds bodorda og réttan skilníng á sínum sáluhjálpar efnum, því sá sem án løgmáls syndgar, hann mun án løgmáls tapast, segir Páll, Róm. 2. Í skírninni verdur oss uppáløgd almennilig hlýdni Guds bodorda. Um hana erum vér skyldugir, þá vér drøgumst á legg, og gétum lært ad kunna nockra grein ílls og góds. Sé þér því fyrst umhugad, kristinn madur! hvørt þú ert úngur edur gamall, ad þú gángir smásmugliga ígégnum øll Guds bodord, med allri athygli, rannsaka hvad í þeim er bodid edur bannad, hvørjar dygdir í hvørju eru bodnar, og hvørjir lestir edur klækir þar eru bannadir. Nockud af þessu er ad sønnu gjørt í þeim bókum, er hlýda til vors barnalærdóms, jafnvel þótt eg óska vildi, ad þad væri nockud greiniligar brýnt fyrir ungdóminum og fáfródum, heldur enn almenniliga gjørist, svo þeir lærdu ad þeckja edli og háttalag kristiligra dygda, hvar af vanart og ódedli glæpanna er audþeckt. Þeink og ecki ad vondar hugrenníngar séu ecki fordæmanligar syndir. Til hvørs segir Endurlausnarinn, Matth. 5: ad sá sem lítur eina konu til ad girnast hana, hann hafi allareidu drýgt hór med henni í sínu hjarta? hvar fyrir segir hann, sá sem reidist bródur sínum, sé ráds sekur? því sagdi hann vid Pharisæana: hvar fyrir hurid þér svo íllt í ydrum hjørtum? Matth. 9. Dragi eingin sjálfan sig á tálar; til þess er hinn alskygni Gud, hjartnanna og nírnanna rannsakari, Jér. 17, ad hann dæmir allt þvílíkt og fordæmir oss, nema vér þess ydrumst af hjarta eins vel sem orda og verka; og hvad sem hann hefir bannad ad gjøra og tala, þad hefir hann og bannad ad hugsa. Og uppá þad ydranin kunni ad nockru leiti ad sambjóda stærd syndarinnar, þá athugum grandgjæfiliga mismun þeirra, eptir þeirra háttalagi og atburdum, tilgángi og ordsøkum, er oss drógu þar til, en eingin kann ad játa edur ydrast rétttiliga þeirrar syndar, er hann þeckir ecki stærd hennar og ílsku, og traudt kann madurinn ad láta af þeim glæp, sem hann ecki veit hvørja verkan hefir haft í sér, edur hvad sig hefir tildregid ad drýgja hann. Þar eru til óvitanligar syndir, sem ské annadhvørt af því, ad menn vita ecki hvad gjørist, svo sem

Pál, er hann sagdist ei hafa vitad ad þad var hinn ypparsti kénnimadur, til hvørs hann taladi, Post. gb. 23; edur módir þeirra Zebedei sona, er ei vissi hvørs hún beiddi, Matth. 23; þær reiknar Gud ecki endurfæddum manni til syndar, því eingin fordæming er á þeim, sem eru í Kristó Jesú, Róm. 8. En þó med því móti, ad vanvitskan komi ecki af ásetníngi til ad syndga, svo menn vilji ecki læra Guds vilja til þess, ad ei þurfi eptir hønum ad lifa. Líkar þessum eru þær, er menn gjøra af rasandi rádi, af gleymsku, af brádrædi, svo sem þegar Pétur hjó eyrad af Malchús, Jóh. 18; þegar lærisveinarnir þráttudu um, hvør þeirra mestur væri, Mark. 9: þegar þeir vildu kalla eld af himni, Lúk. 9. Þessum syndum er hinn gódi Gud og svo nádugur, þótt þær í sjálfum sér stórar séu, hvar uppá allstadar dæmi eru; en oss byrjar grandgjæfiliga ad taka vara á líferníshättum vorum, og læra ad þeckja bresti vora, annars mun brádrædid og vangjætslan ecki afbata meir þesshattar syndir, heldur enn vanvitskan hinar. Nú eru þó syndir, sem menn drýgja þvert ámóti samvitskunni, og ad henni naudugri, hafandi ad engu Guds bod fyrir einhvørs tilgángs sakir; þvílíkar syndir kunna ad verda ad stórum syndum, þótt þær séu smáar í sjálfum sér, og þad sem ecki er synd í sjálfum sér, þad reiknast fyrir synd, nær menn ætla þad muni vera Gudi ámóti, en gjøra þad ei ad sídur, því hann dæmir eptir ásetníngínum, og ecki eptir vitsmunum. Í selskap þessara synda var Arónis og Maríu, er þau møgludu ígégn Gudi og Mósi, Núm. 12; Davíds, þegar hann tók húsfrú Uríæ Hetithers frillutaki, en sló bónda hennar í hel med sverdi Ammons barna, 2 Sam. 11. Þessar syndir verda ei afþvegnar nema med heitum ydrunar-tárum, því stór sár þurfa mikla grædslu; en hinn réttláti Gud er vandur ad virdíngu sinni, og lætur ei ad sér hæda, Gal. 6. Þess er og ad gjæta, br. m. ad þær syndir, sem oss idugliga henda, þær reita hinn miskunsama Gud næsta mjøg til reidi, því þad mætti sýnast, ad menn med svoddan ógudligu athæfi gjørdu leik til þess ad styggja hann. Oss verda syndirnar med því forordi tilgéfnar, ad vér leggjum af vora ílskubreytni. Látum af íllu og lærum gott ad gjøra, Esa. 1; því ef vér æfum þannin syndina, jafnvel þótt vér látumst ydrast hennar, þá mætti virdast, ad hin sídasta synd hefdi forbrotid fyrirgéfníngu allra hinna, en einginn veit hvørt hann fær tóm til ad ydrast hennar, edur hvørt Gud vill léna hønum ydran til apturhvarfs (sem Páll ad ordi kémst, 2 Tím. 2) er svo lengi hefir gjørt handverk af syndinni; þar fyrir byrjar øllum þeim er til Guds bords gánga ad athuga, ad þær syndir, er oss henda eptir þad, ad vér høfum lofad Gudi betrun líferníslns, þær eru þýngri og orka meiri hegníngar, enn hinar, er vér ádur gjørdum, þviad í þessu sakramenti verdur skírnar-sáttmálinn endurnýadur, sem ádur er sagt, og vér verdum ad nýu tryggrofar vid Gud, nema vér af fremsta megni leggjum allt kapp á ad halda vor særi. Vid þessum syndum er flestøllum nockud hætt, jafnvel þeim sem ecki eru lángt frá Guds vegi, og þær henda Gudsbørn ástundum; en um þá vil eg ecki tala, sem eru svo sambauna vordnir ránglætinu, ad þeir ecki þeckja syndina fyrir synd, þótt þeir viti ad Gud hafi bannad hana; þeir leidréttast ecki vid Guds straff og áløgur; þeir taka syndina í forsvar, og vilja réttlæta hana; reidast Guds þénurum edur og gódum vinum sínum, þá þeir átaldir verda; þeir elska syndina ecki alleina á sjálfum sér, heldur og sam-

sinna þeim er hana gjöra, Róm. 1; það hendir Guðsbörn, að það góða, sem þau vilja gjöra, það gjöra þau ekki, Róm. 7; en þessir elska ekkert gott og hafa gaman af illu, bæði hjá sjálfum sér og öðrum, lokkandi aðra til vondra verka, og eru í því svo sem nokkurskonar umboðsmenn Fjandans, því það er hans embætti; þessa nefnir St. Páll, 1 Tím. 4, forbrendar samviskur, og muni þeir verða illar apturhvarfs, nema þeim sé í tíma græðslu leitað. Nú er einginn efi á því, að svoddan manneskjur finnast í Guðs kyrkju, fyrir því verð eg hér um að tala, því þá er guðleysið komið á hina efstu tröppu, og getur varla hærra stígið, og einginn hlutur er þeim vísari enn eylíft helvítisbál, nema þeir láti sig leiðrétta af Guðs Anda. Og er það ekki nóg, kristinn maður, að þú lærir að þekkja syndina af yfirvegan Guðs boðorða, eður hennar háttalag, af því sem nú er sagt; þú átt þar að auki að rannsaka þitt eigið líferni, og gánga ítarlega í rétt við sjálfan þig. Það var ólukka vorra fyrstu foreldra, að þau lærðu að þekkja hið illa, Gén. 3; en Guð er svo hagur, að hann kann að gjöra góða hluti af vondum, og því kann þekking ilskunnar að gagna oss til sáluhjálpar, þó meir á sjálfum oss enn á öðrum. Það er ekki mannvant að þekkja hvað illt er í annars fari, en sá sem dæmir sjálfan sig, hann verður ekki af Drottni dæmdur; það skéður, nær menn bera líferni sitt, orð, gjörðir og hugrenníngar saman við Guðs lögmál, en þar hlífist margur við; sumir þess vegna, að þeir ætla, að þar muni ekki svo skarprar rannsóknar við þurfa; aðrir hins, að þeir kvíða við að ýfa hin fúnu sárin, því þau svíða magnliga, nær þau rannsökuð eru með lögmálsins broddi, gjætandi ekki að því, að svoddan verkar þó eptir á friðsamligan ávöxt réttlætisins, Hebr. 12; færa menn því alla hluti sér til umbótar, ekki einasta fyrir öðrum, hvað ekki er svo að lá, heldur og fyrir sjálfum sér og dómi sinnar eigin samvitsku, svo að hann sem lángt er frá því að elska Guð umfram alla hluti, hann kallar sig vel hafa gjört og aflokið þeirri skyldu, ef hann les bæn sína kvöld og morgna, eður sýngur hönum einn Sálm til dýrðar. Sá sem er gjarn á blót og svardaga, nefnir það hreystiyrði; hann sem afrækir Guðs hvíldardaga, nefnir það ástundan og iðjusemi; ef menn formæla ekki föður og móður, jafnvel þó þeir séu þeim óhlýðugir í öllu því sem þeir þora, og ef foreldrarnir klæða börnin og fæða, þó þau líði að þau alist upp í öllu reiðileysi, og jafnvel sumir í skömmum og ódygðum, þá þykjast menn hafa gjört mikinn part skyldu sinnar; sá sem reiðinn er og helptrækur, hann kallar það hugprýði: hinn lausláti vill láta óskikkanliga umgengni heita mannúðleika og kurteysi; hinn ágjarni nefnir sig framsýnan og forsjálan, þegar menn ekki bera opinberliga falskan vitnisburð eður sverja lýgi uppá sinn náúnga, þykjast menn vera skildir við hið áttunda boðorð, og kanske sumir hræðist þó meir dómaran enn Guð; en ekki eru menn svo ljúfir á það altíð að bera sannleikanum vitni, litla smáskreytni eður svigurmæli um sinn náúnga, lausmælgi, rógburð á millum góðra vina, eður illt umtal í höfðingjanna eyru, það reikna menn sumir að eingu, en sumir að hversdags breskum, sem Guð muni auðveldliga stíga framyfir, þótt menn ydrist þess ekki mjög, eður æfi það að gamni sér, eptir það þeir hafi fengið fyrirgéfníng syndanna, áthugandi ei það, að þvílíkt er næst til að fordæma syndarann, sem fyrir litla eður einga synd er haldið; því segir Lausnarinn: sá sem uppleysir eitt af þessum minstu boðorðum, hann skal minstur kallast í himnaríki, Matth. 5, það er:

hann skal þar aldrei innkoma. Þanninn byggja menn ódygdunum, Andskotans dætrum, heimajørdina, sem er hjartad, af hvørju framkoma: vondar hugsanir, mannsløg, hórdómur, frillulífi, þjófnadur, falsvitni, gudlastanir, Matth. 15; en reka dygdirnar, edur réttara ad segja, mindir dygdanna í hjáleigurnar, sem eru læti vor og útvortis hegdan, til þess ad forsvara heimagardinn, og birtast hvør fyrir ødrum; en menn gjæta ecki ad því, ad hann sem augad hefir skapad, Ps. 94, hann sér hvad í myrkrunum er hulid, því skyldu menn þá vilja fegra sitt mál fyrir hønum? Því dylja menn sjúkdóminn fyrir læknaranum, því strjúka menn purpuralitnum yfir hin súnu sárin? þad heitir ad færa Krist í eina purpu-rakápu, ad dylja fyrir hønum meinsemdir sínar, en ætlast þó til lækníngar af hønum, eins og þeir létu sem hann konúngur væri, en héldu hann þó fyrir illrædismann. Guds Sonur má eingann hórufarfa lída á sinni brúdi, ecki meir enn Gud vildi láta bera skjækju edur hundsverd inn í sinn helgidóm, Deut. 23. Þar fyrir sé þad ályktan þessa míns máls, ad þegar þú, kristin sála, ætlar ad trúlofast þínum Brúdguma í h. altarisins sakra-mento, hvar þú átt ad verda einn andi med hønum, og limur hans líkhama, 1 Kor. 6, þá lát alla hræsni fjærri vera. Rannsaka þinn lifnad, sem ádur er sagt, ber eckert í bæti-skáka fyrir þér hjá hønum, sem veit hvad med manninum býr, Jóh. 2. Skygnst eptir hvad þér hefir framfarid á Guds vegi, sídan þú seinast lofadir þínum Frelsara trygdum, hvørt þú hefir tamid þitt illfúsa hold um nockurn løst, er á þig strídt hefir, og hvørja atburdi þú hafst hefir til ad krossfesta hinn gamla manninn Róm. 6. Yfirvega, hvørsu stór Herra þad er, sem þú módgad hefir, ad hann hefir vald til ad kasta lífi og sálu í eylífan eld, Matth. 10; og þó er hann svo þolinmódur og gódgjarn, ad hann hefir sparad þig og látid allt eptir þér midt í syndunum, og kanské valla fengid eitt þackl ætisord þar fyrir af munni þínum, hvørn þú hefir til alls annars brúkad; hugleid þeirra dæmi, sem ecki hafa meir syndgad enn þú, hvørsu Gud hefir hegnt á þeim óvirdíngar sinnar; lát svo þína illsku kénna þér, og þitt fráhvarf gjøra þig vitrann; þeck og hvørsu ílt og biturt þad er, ad þú hefir yfirgéfid Drottinn Gud þinn, Jér. 2, og þegar þú þannin gjørir, þá gétur þú varla farid á mis vid þad, ad hjarta þitt brádni í þér svo sem annad vax, af íhugan Guds nádar, af þeckíngu syndanna, af eptirbid helvítis písla, sem þér eru búnar, nema þú ydrist af hjarta; en vilji ecki hér med á-orkast, þá lát samt ecki af ad bidja Gud um sinn h. Anda, sá ed skapi hreint hjarta í þér, og géfi þér nýan vissan anda, Ps. 51, hvørs hann má þér ecki synja vegna sinna fyrirheita; því ef madurinn stód upp á náttarþeli til ad fá vini sínum þad hann vidþurfti, Lúk. 11; ef hinn ránglati dómari, sem hvørki óttadist Gud né menn, ef hann lét skipast vid þrábeidni eckjunnar, Lúk. 18; ef vér, sem vondir erum, kunnum ad géfa børnum vorum gódar gáfur: hvad miklu framar mun vor himneski Fadir géfa þeim h. Anda, sem hann þar um bidja, Lúk. 11. Þetta stendur æfinliga stød-ugt, því hann er trúr, sjálfum sér kann hann ecki ad neita, 2 Tím. 2; þess heitara sem þetta ángur er, þess þægra er þad Gudi, allt fram til þess ad þú takir til ad efast um Guds nád, en vid því er ecki hætt, hann mun fljótur verda til ad láta trúna lifna, nær þú ert svo á þig kominn, og sýna þér krapt síns Sonar forþénustu, med øllum hans velgjørn-ingum, þá heitir þad svo: sælir eru þeir sem húngra og þyrsta eptir réttlætinu, því þeir

munu saddir verda, Matth. 5. Þar fyrir, Guds barn, þú hvørs hjarta hans Andi hefir fundurmarid med þeckíngu syndarinnar og Guds gjæsku, þú skalt þess fulløruggur vera, ad hvar sem ad syndin yfirgnæfir, þar yfirgnæfir nádin miklu framar, Róm. 6; fyrir því, nær þú stendur vid Drottins bord, raudur af óvirdíngu vegna þinna synda, eins og Ephraim, Jer. 31, þá lít trúarinnar augum á það saklausa Guds Lamb, sem burt hefir borid heimsins syndir, Jóh. 1, hvørn Gud hefir þar fyrir sett til nádarstóls fyrir hans blód, Róm. 3; hann er forlíkun ecki einasta fyrir þeirra syndir, er lifdu á hans døgum, heldur allrar veraldarinnar syndir, 1 Jóh. 3; þar fyrir er hann og fyrir þínar, hvørsu mjøg sem þú ert hinum verstu lýtum hladinn, því harmþrúngin og sundurknosadan anda mun hann ecki fyrirlíta, Ps. 51; og til stadfestu þarum, gefur hann þér í h. altarisins sacramento, þann sama líkhama, sem brotinn var fyrir þig, segir Páll hér í Textannm; þad skédi þegar þínar syndir, er hann bar uppá tréd, þegar þær mørdu hans allraheilagasta líkhama ísundur á krossins gálga; þegar ógudligra manna hendur nidurbrutu þad musterid, er hann sjálfur uppbygdi aptur á þridja degi, Jóh. 2, þér til réttlætis. Hafi nú hin eylífa Gjæska sparad þig midt í þeim syndunum, sem krossfestu hann, því mun hann þá ecki nádugur vera, þar þú ert á veginum ad hverfa aptur frá þeim? En þótt ad ydranin og trúin séu fullnógar til ad ødlast kvittun syndanna hjá Gudi, þá kann þó hvørug þeirra ad standast fyrir utan nýa hlýdni, því nema svo sé, ad nockur hafi fastliga ásett ad sporna vid þeim glæpum, hvørra minníng ad hønum vard svo beisk í ydraninni, þá á þad heima hjá hønum, er Petur segir, 2 Pist. 2: ef ad þeir, eptir þad þeir hafa umflúid saurganir heimsins, fyrir þeckíngu Drottins vors Jesú Kristí, flækjast í þeim aptur og verda sigradir, þá eru þeirra hin sídari kjør verri hinum fyrri, því betra hefdi þeim verid aldrei ad hafa þeckt veg réttlætisins, enn ad þecktum hønum, ad hverfa frá því helga bodordi, sem þeim er í hendur fengid; en þad hendir þá, sem segir í hinum sanna ordshætti, ad hundurinn gengur aptur til spýunnar, og þvegid svín veltir sér í hinum sama saur. Nú fyrir því ad þér er ecki vid ad dyljast, ad syndumspilt náttúra er eitt ótamid dýr, þá er rádligt ad taka til ad leggja vid hana beitslid, nockru ádur enn menn fara ad forlíka sig vid Gud í sakramentinu, nema menn hafi þad ádur gjørt lángvaranliga, sem þó mun sjaldfengid. Eingin vond tilhneigíng, sem ecki er ad nockru leiti deydd, má fylgja oss, kristnir menn, til þessa bords. Ef syndin lifir í oss, þá erum vér daudir í henni, en einginn gefur daudum manni ad eta. Þetta er andlig fæda, og því hlýtur sá andligu lífi ad lifa, er hana medtaka skal. Braudid og vínid medtaka allir og þar med Guds líkhama, en þar hjá er ønnur nautn, um hvørja Drottinn talar, Jóh. 6: sá sem etur mitt hold og dreckur mitt blód, hann skal ecki daudan smacka ad eylífu; hennar verda þeir einir hluttakandi, er sig hafa verdugliga tilreidt, hún skédur opt fyrir utan sakramentid, en þó á hún í sakramentinu helst ad ské; viljir þú hennar njótandi verda, þá sjá til ad þú framkomir skrýddur brúdkaupsklædi, Matth. 22; annars verdur ecki af trúlofuninni vid þann Fegursta medal mannanna sona, Ps. 45. Þad er ei nóg ad hafa um stundarsakir úthreinsad hjartad med sóplimum ydrunarinnar, heldur byrjar strax ad safna í þad hinum bestu dygdum, svo ef hinn óhreini andi kann aptur ad hverfa med sjø ødrum sér verri, ad hann finni þad þá ecki tómt, og verdi svo þitt

sídara argara hinu fyrra, Lúk. 11. Veit eg ad þetta er einn torveldur hlutur, því þad er sú barátta milli holdsins og andans, er girnist hvørt í móti ødru, Gal. 5; en hvad skulu menn segja? þar sem engin barátta er, þar er engin sigurvinníng, þar fyrir, sá sem ætlar sér ad uppbyrja nýann lifnad, hann leggi mest kapp á ad brjóta þær girndir, sem hann er mest tilhneigdur. Þér er ecki ókunnugt, ef þú leggur nockurn hug á þitt mál, af hvørjum hlutum þú mest verdur lockadur til ad gjøra illt; varast þá hina sømu, þótt ei séu þeir vondir í sjálfum sér. Enginn hertogi strídir lengi einsaman, hvørsu vitur eda voldugur sem hann er, og svo eru lestirnir, ef þeir eru einir um sig, þá er hægra ad fyrirkoma þeim. Um fram alla hluti þá lát Gud sjá, ad þér sé alvara ad lifa vel, og þá er hans adstod vís, sem þér dregur þúsundsinnum meir enn allir þínir atburdir, því án mín megnid þér eckert, sagdi Jesús vid lærisveinana, Jóh. 15. Sá sem ecki hatar syndina, hann gengur óverdugur til Guds bords, en sá sem hana hatar, hann hefir alvarligan ásetníng til ad láta af henni, því enginn vill umgengni hafa med þeim, sem hann ad hatri hefir. Lát Gud finna þetta hjá þér, nær hann rannsakar hjarta þitt, og svík ei sjálfan þig; hann getur þó ecki svikid. Eg veit þad er torveldt ad láta allt ámóti holdi og blódi; en hafir þú nockurn tíma af hjarta ýdrast og fundid til Guds reidi og samvitskunnar veiki; hafi þínar syndir gjørt þér nockurn tíma helvíti heitt, þá rádgast um vid sjálfan þig, nær þú freistadur verdur af einhvørri girnd, hvørt þú eigir ad vinna þad til skammvinns munadar, ad þola strax á eptir slíka kvøl; mundi David hafa viljad leika sér ad sømu synd, eptir þad hann hafdi svo lengi tárast fyrir Gudi? mundi Petur ecki heldur hafa í daudan gengid, enn ad afneita Kristó, heldur enn ad lída ad nýu átølur samvitsku sinnar, þegar hann géck út og grét beiskliga? Matth. 26. Ætla þér og ecki þad, ad láta eptir þér einn brest, en þjóna Gudi í hinu, því sá sem brýtur eitt bodordid, hann er í øllum sekur, segir Postulinn, Jak. 2. Engin af þínum dygdum kann ad standast fyrir Guds réttlætis dómi, því munu þær þá réttlæta glæpina? sníd því allt ógudligt athæfi burtu, svo mikid sem þú fær orkad, en þar sem þínir kraptar dvína, þá tekur Kristí forþénusta vid. Meina og ecki þad sé nóg, ad þú nockra stund gángir á Guds vegi; því þeim sem er trúr allt til daudans, mun eg gefa kórónu lífsins, segir Drottinn í Opinberíngarbókinni, 2 kap. og eg vil enn framar segja: ad þad vill heldur fordæma þig, enn réttlæta, ad þú hefir einhvørntíma Gudi þjónad, ef þú hverfur þar frá aptur, því þad er teikn til þess, ad Gud hefir lént þér svo mikla krapta, ad þú getur gengid hinn rétta veg, sem til lífsins liggur, verdur svo skuldin hjá þér, en ecki hjá Gudi. Umfram alla hluti sjá til ad þú óttist hann og elskir, þá munt þú eingan sáttmála gjøra vid hans óvini, sem eru holdid, heimurinn og Djøfullinn, heldur munu allar kristiligar dygdir sjálfkrafa spretta í akri hjarta þíns, eins og kornid vex fyrir utan mannsins ómak, þá sædinu er í jørdina kastad; og þad er sá einasti og beinasti vegur til ad lifa gudrækiliga, og sá sem á hønum er, fer aldrei villur vegar. Nú hefi eg einfaldliga sagt hid helsta er þeim byrjar ad hugleida, sem vilja verdugliga til Guds bords gánga, en eg hefi sagt þad børnum og fáfródum mønnum, hina sem vísari eru og kunna Guds veg, þá nægir ad minna á Kristí ord, er hann sagdi, Lúk. 12: sá þjón, er veit síns Herra vilja og gjørir hann ecki, hann mun mørgum høggum

sleginn verda. En þú sem fórnfærdur ert fyrir vorra synda skuld, Herra Jesú Kriste! styrk þú oss bædi í þessu og øllu ødru verki sáluhjálpar vorrar. Bænheyr þad vor Frelsari; hvørjum med Fødur og h. Anda sé makt og veldi, lof, heidur og prís um aldir, amen!

Á Føstudaginn Lánga.

Exordíum.

Eingri sképnu sinni hefir Guds gjæska meira veitt enn syndugum manni, og varla er þó nockur tregari til ad þeckja hans gjæsku. Þegar Adam hafdi eckert ámóti Gudi gjørt, og ecki af hønum þegid nema skøpunina, og svo vald yfir hinum ødrum sképnum á jørdunni, þá er líkligt, ad eingiun hlutur hafi hønum inndælli verid, enn ad lofa sinn Skapara, og glédja sig í undran hans dásemdarverka; en sídan Gud hønum meira veitti í fyrirgéfníngu syndanna, og fyrirheiti þess blessada Kvinnunnar-Sædis, Gén. 3, þá eru Adams nidjar bitnir frá þeim hlutum sem heyra til Guds dýrdar. Heilagir einglar, sem frammi fyrir hønum standa, hafa einasta hinn dýrdliga skapnad og sæluvist med Gudi af hans hendi þegid. Guds Sonur hefir Abrahams sædi en ecki þá uppá sig tekid, Hebr. 2; samt eru þeir þjónustusamir andar, Hebr. 1; en madurinn, hvørn Gud hefir skapad, skapadan endurleyst, endurleystan endurgétid, endurgétinn med Jesú holdi og blódi mettad og dryckjad, og upplýst med sínum ástgjøfum, hønum finst lítid þar til, og er næsta tómlátur í sinni Guds þjónustu. Einglar komu og þjónudu Kristó í hans manndómi Matth. 4; en hans fólk vildi ecki þjóna hønum; eingillinn bodadi hans gétnad; þeir prísudu hans fædíngu, Lúk. 1 og 2; eingillinn kom af himni og styrkti hann í kvølinni, Lúk. 21; en hans eigin gjørdu hans sálu hryggva allt í daudann; einglarnir bodudu hans upprisu hjá grøfinni; en hans fólk og prestarnir keyptu ljúgvotta til ad mótsegja henni, Matth. 28, Øll sképnan mænir med útréttu høfdi eptir Guds barna auglýsingu, segir Páll, Róm. 8, og hún stynur til samans, og er til samans svo sem í barnburdi. Fyrir vora skuld er jørdin bølvud; fyrir vora skuld má hún þyrna og þistla bera, Gén. 3; fyrir vora skuld er hún þrældóminum undirokud; enn í øllu þessu auglýsir hún þó dýrd síns Skapara, hvørn madurinn vanvirdir med óþacklæti og vondum verkum. Ef ad þessir þegdu, þá mundu steinarnir brádliga hrópa, sagdi Frelsarinn vid Gydinga, þá børnin súngu hósíanna Matth. 21. O, Herra Gud! høfdu steinarnir ordsøk til ad hrópa, þá Kristur innreid til Jerúsalem; hvad høfdu þeir ecki þegar hann var af Jerúsalem svo sem bølvan útrekinn? Ef daudir hlutir máttu vakna vid, þá lífsins Herra kom til sinnar arfleifdar; hvad máttu þeir ecki þegar lífid dó á krossinum? Skyldu musterisins veggir hafa géfid hljód af sér, hefdu børnin þagad; hvad var þá øll verøldin ecki skyldug ad gjøra, þar allir løstudu, hæddu og bríxludu, og á krossins gálga negldu hennar Skapara? Þetta hrópar øll náttúran fyrir óþacklátu og ógudligu mannkyni á píslardegi allrar veraldarinnar Lausnara, því sampíníst hún sínum Skapara í hans pínu, svo sem ecki hefdi hún rænu á ad gjøra síns embættisskyldu, þar manneskjan var svo afsinna, ad hún aflífadi sinn Lífgjafara. Þessi náttúrunnar umbrot hefi eg ásett í dag fyrir ydrum kjærleika ad yfirvega; og viljum vér þar fyrir í þetta sinn hugleida: þau sérligustu furduverk, sem ad skédu í pínu vors Endurlausnara, med þeim lærdómum sem vér oss til huggunar og áminníngar takamegum þar af. Styrk oss til þessa verks ó Gud, í Jesú nafni, amen!

Útleggíngin.

Þar urdu myrkur yfir alla jørdina og sólin misti sína birtu, segir í Textanum. Hvørt þessi formyrkvan hafi einasta skéd í Gydíngalandi edur yfir allan heimin, vil eg í þetta sinn ecki fá mér til orda; vér viljum alleinasta færa oss í nyt þetta dásemdarverk, til gudrækiligrar umþenkíngar, vitandi ad þetta svo vel sem allir Guds gjørníngar eru skédir oss

til lærdóms. Hvörsu mátti hid blessada heimsins Ljós lýsa mönnunum, þar mannanna Endurlausnari var kvalinn, og þad skjæra Ljós, sem upplýsir alla menn, sem koma í þennan heim, Jóh. 1, tók undir ad gánga? Sól réttlætisins, Mal. 4, var sinni undirgaungu nærri, þar daudans skugga tók til ad slá yfir þau allrahelgustu augu, sem ad eru þúsundsinnum skjærari enn sólin, Sýr. 23; því var þess öll von, ad hin náttúrliga skammadist sín ad lýsa. Þegar menn sjá einn vidurstyggiligan hlut, sem allir blygdast vid augunum ad líta, þá snúa menn sér undan edur jafnvel byrgja fyrir augu sér. Sólina kalla spakir menn auga heimsins; hún hefir aldrei svo blygdunarlaust verk yfirskinid sem þetta, ad gudlausir heidíngjar og hardsvíradir Gydíngar tóku Konúng dýrdarinnar af lífi; þar sjálft lífid var aflífad; þar daudans daudi mátti dauda deya, Os. 13; þar dagurinn vard ad nóttu myrkranna verka; því byrgir náttúran fyrir augu sér, ad hún ei skyldi horfa á, ad náttúrunnar Herra væri þannin af dögum rádinn. Í mikilli sorg og harmkvælum plögudu Júdar ad byrgja sínar ásjánir; David géck med huldu höfdi yfir um lækin Kedron, 2 Sam. 15; svo segir Micheas 3 kap: Sjáendurnir munu til skammar verda, og spásagnararnir blygdast, og þeir munu allir byrgja sínar ásjónur, því þar er ei andsvar frá Drottni. Hér byrgir himininn sitt andlit, og þolir þar ecki yfir, ad hann sem uppfyllir bædi himin og jörd, 1 Kóng. 8; hann í hvörs augliti himnanna himnar ecki eru hreinir, Job. 15; já, hvörs hásæti ad himininn er, Esa. 66, hann skuli á sínni fótskör einum madki og ecki manni líkur verda, Ps. 22. Formyrkvun sólarinnar ordsakast þar af, (eptir því sem hinir vísu segja) ad túnglid gengur ámilli sólarinnar og jardarinnar; þó skedi þad ecki í þessari formyrkvan, þar túnglid var í sínni fyllíngu, hvar fyrir hún var ámóti náttúrunni; því géfur þetta mér ordsök til ad þenkja þarum, ad vorar daudligar illgjördir settu sig ámilli Krísti manndóms í pínunni, og þess blída auglits Födursins, hvör ad er sól þeirrar himnesku Jerúsalem, Opinb. 21, svo ad geislar hans födurligrar elsku nádu ecki ad skína ígégnum þær, yfir þann elskuligasta Guds, og sú velþóknan, sem hann hefir í sínum eingétna Syni, Matth. 3, umhverfdist, ef svo mætti ad ordi komast, í hinn stóra byrdaþúnga hans reidi, hvör ed kvaldi Jesú blessadan líkhama og sál allt til daudans. Sjá hér, kristinn madur, þann brennheita kjærleika lifanda Guds, sem hann hefir elskad þig med, þegar þú varst hans óvinur, Róm. 5. Er ecki þetta skéd til þess ad þínar syndir ecki adskilji þinn Gud og þig? Esa. 59; og þegar ad skuggi myrkranna verka og hinir fúlu dampar þinna illgjörda og bodordabrota stíga upp í himinin fyrir hinn réttláta Dómara, ad Kristur med sínni forþénustu afmái þær þá svo sem annad ský, Esa. 44, og kasti þeim í hafsins djúp, svo þeirra ecki ad eylífu minst verdi, Mich. 7. Um þessa formyrkvan spáir Amos í 8 kap. á þennan hátt: á þeim tíma vil eg láta sólina undirgánga um middegi, og allt landid myrkt verda á deginum. Minn Herra Jesú! því mundi ecki þad blessada ljós veraldarinnar innibyrgja sinn ljóma, þar ljómi Födursins dýrdar, og ímind hans guddómligrar persónu tæmdi sjálfan sig, svo sem Páll ad ordi kémst, Phil. 2, og Guddómurinn (svo ad segja) huldi sitt auglit fyrir manndóminum, þegar Kristur leid? Því skyldi ecki landid myrkt verda, þegar lífsins tré, hvörs blød ad þéna til heidíngjanna lækníngar, Opinb. 22, var af heidinna manna miskunarlausum höndum upprætt af landi lifandi manna? Eptir þad

mikla myrkur, sem skédi fordum í Egyptalandi, Exód. 10, þá fylgdi Ísraels sona frelsun og útleidsla af því þrældóms húsinu; en þessum myrkrum hefir fylgt eitt eylíft frelsi frá syndarinnar þrældómi; eptir myrkurin í Egyptalandi kom slátrun páskalambsins, Exód. 12; en í þessum myrkrum verdur þad sanna páskalamb slátrad á krossins altari, sem ber allar veraldarinnar syndir, Jóh. 1. Gydíngar höfdu bedid Krist um teikn af himni, Lúk. 11; sjá hér er eitt teikn sem skéd er í augum allrar veraldarinnar. Hvílíkur mun hann vera í dýrdinni, sem svo er kröptugur í pínunni? hvör mun hann vera lifandi, sem er svo voldugur deyandi? hvad öflugur mun hann drottnandi, er svo drottnar yfir hinum miklu höfudskepnum í mind eins þjóns lídandi? Í Exód. 10 kap. skipadi Drottinn Gud Mósi ad upprétta sína hönd til himins, ad þar yrdi myrkur yfir allt landid, og þar vard myrkur og þoka í Egyptalandi um þrjá daga, svo einn madur sá ecki sinn bródur, en öllum Ísraels sonum var ljóst í þeirra híbýlum; en sjáid, hér er meir enn Mósis, hér er Jesús sonur Guds lifanda, hann útbreidir bádar sínar hendur ámóti himnum á krossins tré; hér verdur myrkur yfir allt landid um þrjár stundir; en í þessu myrkri hefir öllum andligum Ísraelssonum upprunnid eitt skjært og sannarligt ljós, svo einn bródir þarf ei ödrum ad kénna, heldur verda þeir allir af Gudi lærdir, Jér. 31, og allir þeir ed á Jesúm Christum trúa, hvör ed gaf sitt líf út fyrir sína brædur, þeckja hvör annann fyrir systur og brædur, og eru eitt innbyrdis, svo sem hann og Fadirinn eru eitt, Jóh. 17. Ó, Herra Gud hvad skal eg hér til segja? Eg vil brúka þad sama ordatiltæki sem Jeremías í 2 kap., brúkar yfir syndum Ísraelsfólks, segjandi: himininn skyldi grúa þar yfir, hrædast og skélfast mikiliga. Hér sýnist mér ad himininn og himnanna kraptar gjöri af alvöru þessa befalníng Drottins; en þú, kristinn madur, sem ert hin veikasta bóla af flódi þessarar veraldar; kémur þér ecki til hugar ad byrgja þitt andlit, sem er fullt af óvirdíngu, þegar þú heyrir ad sólin sem dagliga upprennur yfir þér ránglátum, Matth. 5, hún sortnar í þíns Skapara herfiliguftu nídurlægíngu! Veitst þú ecki hvad St. Páll segir, Eph. 5: þér vórud fordum myrkur, en nú erud þér ljós í Drottni, gángid svo sem ljóssins börn. Í þessum miklu myrkrum, sem þú heyrir í dag vera talad um, hefir leónid af kyni Júda, Opinb. 5, myrkranna höfdíngja sigrad og herleidínguna ad herfángi tekid, Eph. 4, og þig, sem eylífliga áttir ad kveljast í ytstu myrkrum med ópi og tannagnístran, þrifid út af þeirri gryfjunni, hvar eckert vatn var inni, Zach. 9. Páll skrifadi þessi ord til þeirra í Ephesó, sem af heidíngjum höfdu kristnir gjörst, þú ert og kristinn af heidíngjum kominn, hvörjir af Gudi eckert vissu; seig mér! hefir þú aflagt verkin myrkranna, sídan þú heyrdir Jesúm á krossinn fyrir þig upphengdan? þegar þú les ad þú skulir óttast og elska Gud, en fremur þó án umþenkíngar þad hönum vest líkar, sem er syndugt athæfi; eru ecki þad myrkranna verk? þegar þú hugsar íllt í þínu hjarta og fremur allar ódádir undir skini meinleysisins og gudhrædslunnar, en veitst þó ad hann sér hvad í myrkrunum er hulid, Sýr. 23; heitir þad ecki ad vilja blinda hann, sem augad hefir skapad? þá þú sér einn vesæling naud lída, sem eins mikid færdi inn í heiminn og þú, og allt eins mikid mun burtu bera, en þú byrgir þín augu fyrir hönum, og stíngur þau heldur út enn ad þú skulir sjá aumur á hönum, er þá ecki ærid myrkt fyrir augum þér? þegar einum gengur í vil, og hans lucka er þér þó einginn afdráttur, en þitt

hjarta gremst yfir því, og þú ert rángeygdur af hans velgengni, munt þú þá fyrir myrkri þinnar øfundar géta ratad þann veg, sem Guds børn feta eiga inn til lífsins? þegar þú elskar þín eigin lýti, og bjálkin í þínu auga skyggir á alla þína klæki, en flísin í náúngans auga er þér ávalt fyrir sjónum, Matth. 7; er þad ecki svartnætti eiginþóttans? þegar einhvør af mannligum veikleika gjørir edur talar þér nockud ámóti, en þú sést ecki fyrir, jafnvel ad voga þinni eigin velferd hønum til óluckn, mun þá ecki myrkur fólskunnar aptr urbyrgja þín augu, svo þau gái ecki ad, ad skamma stund verdi hønd høggi fegin? þegar Satan hefir þig uppá eitt ofurhátt fjall, og sýnir þér øll ríki veraldarinnar og þeirra dýrd, Matth. 4, en þú veitst upp yfir þér stendur Drottinn Gud þinn, sem þú alleina átt ad tilbidja, munu þá ecki renna á þig tvær grímur, hvørjum heldur þú eigir ad þéna, Gudi edur mammon? ecki munu þeir allir vera, sem med gódri samvitsku hrósa kunni, ad ecki hafi vordid myrkt fyrir augum sér í þvílíku tilfelli. Þegar dæma á milli bródur og bródur, ámillum blóds og blóds, en hinn voldugi ber fé í dóminn, eda óttinn kvelur, eda vináttan kitlar þá hønd, sem á sverdinu heldur: mun þá ei Andskotinn setja brillur uppá réttarans nasir, svo hann ecki fái rammad þann høggstad, sem hann ætti. Vildum vér nú renna vorum augum frá gjálífi veraldar þessarar um stundarsakir, og bera þessi verk saman vid ljós Guds heil. orda, þá þykir mér ecki ólikligt ad andlit vorrar samvitsku mundi rodna fyrir Gudi. Med hvørjum augum skal eg líta þinn bródur Jóab, sagdi Abner fordum daga, þegar Hasael rann eptir hønum í bardaganum, ef ad eg slæ þig í hel? 2 Sam. 2; en hvørju viljum vér Gudi eylífum konúngi og alleina ríkum svara, þar vér høfum hans Son krossfestan? og fyrir vor myrkraverk er makt myrkranna yfir hann kominn; munum vér þora heldur enn tollheimtumadurinn, Lúk. 18, ad lypta augum vorum upp til himins? munum vér djarfari verda enn vor fadir Adam, sá er faldi sig fyrir Gudi, og þordi ecki ad líta hans auglit? Gén. 3. Þar fyrir, kristinn madur, kannast þar vid, ad þér ber blygdun þíns andlitis, en hønum ber dýrdin og heidurinn, Dan. 9. Í annann máta segir píslarsagan, ad fortjaldid í musterinu hafi í sundurrifnad frá ofanverdu, allt nidur í gégn. Von var ad þad musterid, sem var med høndum gjørt, mundi ei standast þá ógn, ad hid dýrdliga musteri hans líkhama var nidurbrotid, Jóh. 2. Þetta fortjald adskildi þad allra-heilagasta frá sjálfu musterinu, hvar inni var á døgum Salómónis sáttmálsørkin, nádarstóllinn og vøndur Arónis, sem vóru skuggi eptirkomandi gjæda, Hebr. 9. Því sundurrifnar fortjaldid, ad skugginn yrdi burttekinn, þar vér høfum sjálfa hlutina; ørk sáttmálans milli Guds og manna var uppfest á krossins tré; Jesús sem er einn nádarstóll í sínu blódi, Róm. 3, var hér øllum géfinn; kvisturinn af rót Jesse var blómgadur, Esa. 11; lífsins braud var af himnum ofankomid og øllum frambodid, svo ad hvør sem æti þar af, skyldi ei daudan smacka ad eylífu, Jóh. 6. Inn fyrir fortjaldid í þad allra-helgasta mátti ei gánga nema hinn ædsti kénnimann eitt sinn á ári, en þad rifnar hér í sundur, til ad audsýna þar med, ad hinn ædsti Biskup vorra sálna, er fyrir sitt eigid blód einúsinni inngenginn í þad allra-helgasta, ad útvegadri eylífri endurlausn, Hebr. 9; þar fyrir er oss nú þad allra-helgasta opnad, sem er í himninum, svo vér høfum frían tilgáng til þess

himneska nádarstóls, af hvörs fyllíngu vér høfum allir medtekid nád fyrir nád, Jóh. 1. Ei mátti almugi manna inngánga fyrir fortjaldid í musterinu, Levít 16; en hér er þad sundurrifid fyrir hans dauda, sem hefir fullnægt løgmálinu og lidid fyrir þad, sem vér med vorum syndum høfdum forskuldad, svo ad hvør einn rétttrúadur er Guds kénnimadur í sínu hjarta, Opinb. 1, sem er hans musteri; hann hefir fortjaldid í sundurrifid, og þarmed í burtutekid þann vegginn, sem milli var, og gjørt eitt af bádum, Eph. 2, svo þar yrdi eitt saudahús og einn hirdir, Jóh. 10, og ei væri framar karl edur kona, þræll né frelsíngi, Gydíngur né Griskur, heldur allir eitt í Kristó Jesú, Gal. 3. Kénnimanna-høfdínginn hafdi ádur rifid sín klædi ámóti Guds bodi, er hann kéndi Frelsaranum gudløstun; en Gud allsherjar, uppá þad hann audsýndi, ad hann og hans selskapur væru sekir í þeirri óhæfu, hann lætur fortjaldid sundurrifna. Þessi atburdur ætti nú ad kénna oss, mínir elskanligir, ad sundurrífa ecki vor klædi, heldur hjørtu vor med heitri ydran, Jóel 2. Gjæt ad syndug manneskja, hvad óviðurkvæmiligt þad er, ad þinn Lausnari hángir á hinum smánarligasta krossins gálga; hans hørund er sundurslitid af høggunum, sundurrifid af þyrnibroddum, sundurstúngid af nøglunum, sundur flakandi af sárum og benjum, og loksins sundurkramid, sundurkreist og sundurmarid af Guds eldligum reidisvipum og óbæriligum þúnga þinna synda, sem hann hefir borid, og hegníngarinnar, sem á hønum lá, uppá þad þú hefdir fridinn, Esa. 53. Þegar þú vilt þetta fyrir þér virda, þá mætti þér undir eins til hugar koma, ad draga þá skýluna frá augum sálar þinnar, sem þar lengi hefir fyrirhángid, og glepur svo fyrir þínum innra manni, ad þú þeckir hvørki Gud né sjálfan þig; vilt þú vera Guds andligur kénnimadur í þínu hjarta, sem ad er hans musteri, þá byrjar þér ad athuga í hvada herbergi hann vill búa, sem er í einu sundurknosudu hjarta, Esa. 57. Fórnir gamla Testamentisins eru ad sønnu fyrir Jesú dýrmætu fórn á krossins altari afmádar og ad eingu gjørdar, en þar fyrir skalt þú ecki meina ad þú eigir einga skuld Gudi ad gjalda. En hvílíkt er þad offrid, sem hønum þóknast? þar segir Davíd frá í Ps. 40: blód uxanna og hafranna þóknast þér ecki, en harmþrúnginn og sundurknosadan anda munt þú ecki fyrirlíta, Ps. 51. Í þridja máta segja Gudspjallamennirnir, ad jørdin hafi skolfid. Hvad hrædiligur hefir jardskjálfti þessi verid, børn mín! þar ecki einasta fjallid Golgatha, á hvørju ad stód Drottins kross, heldur øll verøldin hefir leikid á reidiskjálfi. Plinius, einn heidinn madur, segir frá, ad á valdstjórnar døgum Tiberíí keisara, um þetta skeid, hafi 14 stadir í Gricklandi og í þeirri minni Asía í grunn nidurfallid, hvørra nøfn Cornelius Tacitus í annari bók sinna annála øll upptelur. Hefir nú þessi skélfiligi jardskjálfti verid eitt teikn Gud almáttugs heiptarreidi, þar hans eingétinn Sonur, í hvørjum hønum alleina velþóknast, Matth. 3, er fyrir annarligar syndir af hinum synduguftu svo hardliga útleikinn? þad géfur Messías til vitundar í Ps. 18, med þessari harmakløgun: daudans ángist hefir umkríngt mig, og Belíals beckir hafa ógnad mér; eg kalladi til Drottins, og jørdin titradi og skalf, og grundvøllur fjallanna hrærdist og umturnadist, því hann vard reidur. O, minn Herra Gud! hvad stór er þín þolinmædi yfir syndinni og ógudligu mannanna athæfi? Hér géck svo mikil ógnan á, ad jørdin gat ecki stadist undir þeim þúnga, þá hennar Skapari leid; náttúran

tók ad glidna ísundur, því þær hendurnar vóru á krossinn negldar, sem vega hennar þúnga med einum fíngri og innilykja sjáfarhafid í sínum hnefa, Esa. 45; hann ber alla hluti med ordi síns kraptar, Ebr. 1; því skyldu þá ecki allir hlutir sundurbresta, þá hann sem hefir ord eylífs lífs, Jóh. 6, mátti deya? Þegar lögmálid var fordum útgéfid, þá skalf jördin og fjöllin bifudust og titrudu eins og eitt strá, Exód. 19; en sjá! hér liggur öll lögmálsins bölvan á þeim, sem lögmálid hafdi útgéfid, en hafdi þó í allan máta uppfylt lögmálid. Því skélfur jördin af ógnan, ad sú handskriftin, sem móti oss var, er borin uppá tréd og á krossinn negld, Kól. 2; en Evangelíum, sem er kraptur Guds til sáluhjálpar, öllum þeim, sem trúa, Róm. 1, er hér undirskrifad med hans blódi, sem vordinn er bölvan fyrir oss, Gal. 3. Córe, Datan og Abíram mögludu móti Gudi, þar fyrir urdu þeir lifandi í jördina nidur ad fara, Núm. 16; en meiri mótmæli hefir þú hér þolad, minn Herra Jesú! því er ei ad furda, þó jördin opni sig og bjódi sig til ad svelgja þá ógudligu skálka, sem þad saklausa Guds Lamb höfdu á krossinn neglt; en hér sjáum vér ad þitt blód er forlíkun fyrir allar veraldarinnar syndir; ad þínum kvölurum hefir þirmt verid fyrir þína bæn í þinni bitru pínu, Lúk. 23; en náttúran má sampínast sínum Gudi. Þeir höfdu hrópád til forna: krossfestú hann! krossfestú hann! en hér opnar jördin sinn munn til ad kunngjöra þitt sakleysi og áklaga Gydínga. Þegar Adam neytti þess forbodna ávaxtar jardarinnar, þá var jördunni bölvad, Gén. 3; en sú bölvan linadist fyrir þess fyrirheitna Sædis skuld. Nú má sýnast ad jördin, þar hinn annar Adam, sem er Drottinn af himni, var píndur á henni, ad hún kvídi vid ad henni verdi ad nýu bölvad med eylífri bölvan. O, Herra himneski Fadir! Fadir allrar nádar og miskunsemi! vér megum játa þad um oss, sem Jeremías segir í 5 kap.: ad vér höfum hardar ásjónur svo sem einn steinn, og viljum ecki umvenda oss; vor hjörtu eru hardari enn klettur, þar björgin ísundur klofna og jördin skélfur, en oss kémur ei til hugar ad láta oss ógna þær syndir, sem hafa þinn Son krossfestan. Grafir framlidinna lukust upp; en vér erum svo daudir í syndunum, og svo djúpt nidur grafnir í ránglætid, ád vér fáum ei risid upp úr hinni fúlu gröf holds og blóds ámóti vorum Herra. Af þíns eingétins Sonar sídu, sem er hella vors hjálprædis, útrennur blód og vatn, Jóh. 19; en af vorum augum gétur ei stockid eitt ydranar-tár. Jördin skalf og björgin ísundur klofnudu á pínudegi vors Herra. O, hvad mega vor hjörtu vera steinum hardari, þar minníng Drottins dauda, er vér höldum á þessum degi, kann þau ecki ad mýkja til ydranar og apturhvarfs frá ógudligu athæfi! O, hvad stór munur er þó ámillum Guds og manna, ad hans hjarta brestur yfir einum ydrandi syndara, svo hann hlýtur hönum miskunsamur ad vera! Jér. 31; en syndarans hjarta er svo óbifanligt, ad Jesú dýrmæta blód, fyrir hvörju öll veröldin lék á reidiskjálfi, þad fær ecki orkad því, ad madurinn gráti sína synd fyrir Gudi! O, þú almáttugi Gud! sem alla hluti kant framar ad gjöra, enn vér kunnum ad hugsa edur mæla, Eph. 3, umskér þú vor eyru og hjörtu med sverdi þinna h. orda, svo ad þau megi finna til synda sinna og Kristí bitru kvalar; lát oss medan nádartíminn enn-nú yfirstendur þenkja þar til, ad hann mun aptur koma í skýum himins, med makt og miklu veldi; eldurinn mun brenna fyrir hans augliti, í hvörjum himnarnir munu forgánga med stórbrestum, og höfudsképnurnar af

hita brádna, ádur enn allt þetta skér, 2 Pet. 3. O, Herra Gud! géf oss þá ad vér upphefjum vor høfud, svo ad vér þeckjum vorn vitjunartíma, svo vér lærum ad fela oss í bjargskorunum, sem eru blessadar undir þíns eingétins Sonar, og þar í dyljast medan reidin fram hjá gengur, Esa. 26, svo ad vér á þeirri vondu tíd mættum fráskildir þeim ógudligu, er Jesúm ad nýu krossfesta og fóttroda hans blód, Hebr. 10, þvo vorn skrúda í Lambsins blódi, Opinb. 7, og lát oss med því dýrdliga skarti inngánga í hans brúdkaup og þá himnesku Jerúsalem, til ad lofa þig eylífliga, þú háleita Guddómsins þrenníng! Þad veiti oss Gud Fadir, Sonur og h. Andi fyrir Kristí blessada forþénústu, amen!

A Páskadaginn.

Gudspjallid, Mark. 16 Kap.

Og þá ed þvottdagurinn var umlidinn, keyptu þær María Magdalena, og María Jacóbi og Salóme, dýrdlig smyrsl, ad þær kjæmi og smyrdi Jesúm. Og mjøg snemma morguns, einn þvottdaganna, komu þær til grafarinnar um sólaruppruna, og þær søgdu sín ámilli: hvør mun velta fyrir oss steininum af grafarmunnanum? og sem þær litu þángad, sáu þær ad steinninn var afveltur; en hann var ad sønnu næsta mikill. Og þær gengu inn í grøfina, og sáu eitt úngmenni sitja til hægri blidar, skrýddann síduklædi hvítu, og þær urdu óttaslegnar. En hann sagdi til þeirra: eigi skulud þér hrædast; þér leitid ad hinum krossfesta Jesú af Nazareth, hann er upprisinn, og er ecki hér. Sjáid þann stad, hvar þeir løgdu hann; heldur farid þér burt og segid hans Lærisveinum og Petri, ad hann muni gánga fyrir ydur í Galilæam; þar munud þér sjá hann, svo sem hann sagdi ydur.

Exordium.

Sá steinn, sem uppbyggjendur hafa burtu kastad, hann er vordinn ad høfdi hyrníngar; af Drottni er þessi og er undarligur fyrir mønnum; á þessum degi hefir Drottinn þad gjørt; føgnum og verum gladir á hønum, segir Davíd konúngur, Ps. 118. Ad þetta kvædi sé ordt um mannkynsins Frelsara, vottar sjálfur hann, Matth. 21, er hann þýdir þenna spádóm uppá sig, hvør og svo í hans dauda og upprisu ad øllu leiti framkominn er. Hvørnin þeir hafi hønum burtkastad, þad høfum vér heyrt á umlidnum føstutíma. En hefdi Drottinn ad eins vort auma hold og blód uppá sig tekid, og dáid í því sama fyrir allar veraldarinnar syndir, þá hefdi hann ad sønnu ad fullu lokid þá skuld, er vér áttum Gudi ad gjalda; þar fyrir sagdi hann undir sitt andlát, hángandi á krossinum; ad þad fullkomnad væri, Jóh. 19; en ecki vórum vér vísir í því, ad hann hefdi goldid fyrir oss hinn sídarsta pening, nema hann hefdi af fjøtrum daudans leystur verid, og þad sama kunngjøra látid, og sjálfur sig opinberad; og því kalla eg þad rétt sagt, ad Jesús Christus sé ad høfdi hyrningar vordinn í sinni dýrdligu upprisu. A þessum degi hefir Drottinn þad gjørt, segir skáldid, føgnum því og verum gladir á hønum; eckert hefir oss þvilíkt til kjæti borid, Guds børn, og engin sól hefir oss fegri upprunnid enn þessi. Adra daga gjørir hin náttúrliga sólin med sinni upprás, en þennan, sól rétt-

lætisins sjálf, er hina skapad hefir. Þegar sólin upprennur, formyrkvar hún hin önnur himintúnglin med nálægd sinnar birtu; en þegar hin blessada Sól réttlætisins undirgeck í hinu bitra daudastrídi, þá gjördi hún hina myrkva, þegar hún hvad fegurst skein; svo mikid vald hafdi hann bædi á himni og jördu midt í daudanum, hvad mikla birti mun hún þá bera í allra rétttrúadra hjörtum í sinni upprisu? Þessi hin fagra sól rann oss upp fyrst allra í hans getnadi; en strax eptir hans fædíngu dróu brádliga fyrir hana ský vors auma holds veikleika, og sídan daudans, er hann þó ecki forþénad hafdi. En á þessum dégi er hún svo eitt sinn upprunnin, ad hún mun framar aldrei undirgánga, því Kristur, upprisinn af daudum, deyr ecki meir, og daudinn ríkir ei framar yfir hönum, segir Páll, Róm. 6. Þeir slátrudu hönum svo sem lambi, en hann reis upp aptur svo sem úngt león. Jóhannes Baptista kallar hann þad saklausa Guds Lamb, sem í burtuber veraldarinnar syndir í hans nidurlægíngu, Jóh. 1. Jóhannes Evangelista nefnir hann þad leónid af kyni Júda, sem sigurinn unnid hafi, Opinb. 5, í sinni upprisu. Fögnum því og gladir verum, kristnir menn, syngjandi og spilandi Drottni í hjörtum vorum. Guds heilagir Einglar, þeir himnesku andar, hvörjum Guds Sonur eckert hafdi útvegad med sínum dauda, þeir fagna sínum Herra í hans upprisu, Jóh. 20; því skyldum þá ecki vér allshugar-fegnir verda, syndugir ormar, sem vorum daudans menn, hefdi ecki Drottinn upprisid oss til réttlætis. Kristí postular trúdu ecki upprisu Drottins fyrir fagnadar sakir, Lúk. 24. Þessi brádi fögnudur var meiri enn svo, ad hann leyfdi þeim ad grunda, hvad sannast væri, í fljótu bragdi; en vér sem trúum fyrir þeirra vitnisburd, látum oss þeim samfagna og glada vera; þad býdur oss Guds heilög módir og hennar selskapur; þad bjóda oss einglar Drottins; þad bjóda oss hans postular; þad bjóda oss himin og jörd; þad býdur oss sjálfur hann, í hvörs nafni vér sigrinum hrósum, segjandi til sinnar kristni. Vaknid upp og syngid þér sem í duptinu liggid, þegar þér hafid nidurslegid hina andvönu til jardar, Esa. 26. Og uppá þad, brædur mínir, ad vér mættum þad þess betur framkvæma, viljum vér af þessa hatídardags Evangelió nockud gjör yfirvega: upprisu Drottins med þeim ávöxtum og áminníngum, sem þar af rísa. Í þessu eyrindi hjálpi oss gódur Gud, fyrir forþénustu síns eingetins Sonar, med nád heilags Anda; amen!

Utleggíngin.

Þackir og lof sé eylífum Gudi fyrir þá nád, ad Jesú dýrdarfullu upprisu þarf ecki med vitnum ad stadfesta, nú sem stendur, því þar er enginn ámedal kristinna manna, sem þad ecki játi; en á hinum fyrstu dögum kristninnar lögdu Guds heilagir menn ecki svo mikid kapp á nockurn hlut sem þennan, og því sagdi Petur fordum daga, Post. gb. 1: þad byriar ad einn af þeim mönnum, sem med oss verid hafa alla þá tíd, er Drottinn Jesús geck inn og út ámedal vor, byrjandi á skírn Jóhannes, allt til þess dags, er hann var frá oss uppnuminn, ad einn af þeim verdi vottur hans upprisu medur oss; og enn framar, þá ed Petur taldi um fyrir Júdum, hvörjir Jesúm krossfestan höfdu: þér afneitudud hinum Heilaga og Réttláta, en beiddust eptir ad ydur yrdi mordínginn gefinn, en Höfund lífsins deyddud þér, hvörn Gud hefir uppvakid af daudum, hvörs vér allir vottar erum, Post. gb. 3; og um alla postulana til samans ber Lúkas vitni segjandi, Post. gb. 4: og med miklum krapti vitnudu postularnir um upprisu Drottins vors Jesú Kristí. Þetta er ecki af mönnum skéd, br. m. heldur af Gudi; svo ad hans sannleiki stadfestur yrdi ámedal þeirra til miskunar þeim og syndalausnar. Svo segir Petur aptur, Post. gb. 10: þennan uppvakti Gud á þridja degi, og gjördi þad bert ecki öllu fólki, heldur fyrir vottum þeim, sem af Gudi tilskickadir vóru, oss sem ad átum og druckum med hönum. Og uppá þad ad Kristí lærisveinar ei kynnu ad fara vilt í þessu, þá hefir hann í heila 40 daga umgengist med þeim hér á jördunni, ádur enn hann til himna sté, Post. gb. 1, og sýnt þeim klárliga, ecki einasta ad hann upprisinn

væri, heldur med sama líkhama, og þó forklárudum, med mannligum líkhama, og þó dýrdligum, med þeim líkhama sem á krossinum héck, og í grøfina var nidur lagdur, og þó er voldugliga upprisinn, ad luktri grøfinni og steininum óafveltum; ad hann hafdi náttúrligan manns líkhama vottar hann, Lúk. 24: sjáid og þreifid á, því andi hefir ecki hold né bein, sem þér sjáid mig hafa; ad þad væri sá sami líkhami, auglýsir hann nockru sídar í þessum kap. Lúcæ, segjandi: sjáid mínar hendur og fætur, ad eg em þad sjálfur. Hann taladi vid þá, hann braut braudid, hann át og drack med þeim, eins og til forna, hann lét þá þreifa á því sama holdi, og sýndi þeim þær sømu hendur, sem á krossinn negldar vóru, og þá sídu, er med lensunni var ígégnum stúngin, þar hann þó í sama sinn inngéck til þeirra ad luktum dyrum, svo sem annar andi, ad þeir sjá mættu, ad þad væri hinn sami líkhami sem leid, og þó dýrd óvenjuligri prýddur; já, til þess ad eckert vantadi þeim til trúarstyrkíngar, tók hann til á Móse og øllum spámønnunum, og lagdi út fyrir þeim allar ritníngar, sem af hønum vóru, leidandi þeim fyrir sjónir, ad Kristó byrjadi þetta ad lída, og inngánga svo í sína dýrd, svo ad þeirra hjarta brann í þeim, er hann taladi vid þá á veginum, Lúk. 24; en svo ad þeir mættu fyrir víst vita, ad hann bædi Gud og madur væri, og ad manndómurinn væri ecki í daudanum vid Guddóminn skilinn, ítrekadi hann eitt af þeim kraptaverkum, er hann ádur gjørt hafdi, og upp er teiknad hjá Jóh. 21, þegar hann kom til þeirra, er þeir vóru ad fiskiveidum, og høfdu um nóttina einkis aflad, en hann baud þeim ad varpa út netinu til hægri handar, hvad svo tókst, ad þeir gátu þau valla innibyrgt fyrir mergd fiskanna, er í vóru komnir. Nú, þar ed einglarnir hafa Drottins upprisu bodad, heilagar kvinnur þeim trúad, postularnir hafa hann séd, á hønum þreifad, og vid hann talad, Jesús sjálfur sig opinberad, og útlagt ritníngarnar, þær sem af hønum vóru, og í hvørjum hans upprisa spád var og fyrirmindud, og Guds heilagir menn hafa þúsundum saman látid sitt líf uppá þennan sannleika: þá er hann vissari, og á fastari røkum bygdur, enn ad hønum mótsegja megi. En hvørjar munu ordsakir þær, br. m.! hvar fyrir ad svo vandliga er búid um þetta dýrmæta efni? ein er sú, ad Guds Sonur í hans upprisu hrósadi sigri yfir dauda og Djøfli, og auglýsti oss syndugum mønnum, vegna hvørra hann þennan dýra sigur unnid hefir, ad hann væri daudans daudi, og helvítis ólyfjan, Os. 13, herleidíngin væri ad herfángi tekin, en hann undir eins hefdi fridad fyrir oss hjá Gudi og Fødur. Þessi er hin helsta nytsemi upprisu Drottins. Hina adra segir oss Páll, Róm. 6, med þessum ordum: vér erum jardadir med hønum fyrir skírnina til daudans, ad líka svo sem Kristur er uppvakinn frá daudum fyrir dýrd Fødursins, svo eigum vér ad gánga í endurnýúng lífdaganna. Þar til er Kristur dáinn, ad í oss megi fyrir hans dauda deyddur verda hinn gamli madurinn, þad er uppruna-syndin; ecki ad hún øldúngis út af deyi, heldur deyr hennar ilskukraptur; ecki ad hún burttekin verdi, heldur hennar sekt fyrirgéfin; ecki ad madurinn í endurgétníngunni heilagur verdi, heldur medtekur hann heilagan Anda, fyrir hvørn hann framvegis dempad gétur holdsins girndir; ecki réttlátur í sjálfum sér, heldur fyrir Kristí réttlæti, fyrir hvørt hønum veitist sá andakraptur, ad hann gétur upprisid med Kristó, og géngid í endurnýungu lífdaganna; því segir Páll framvegis: vitandi þad, ad vor gamli madur er undir eins krossfestur, svo

ad afmáist líkhami syndarinnar, ad ecki þjónum vér syndinni framar, Róm. 6; ecki segir Páll ad vér syndlausir séum, því þess er ecki ad vænta af holdinu undir syndina seldu, heldur segir hann ad vér ecki þjónum syndinni, þad er, látum hana ecki drottna í vorum daudligum líkhama, ad vér hlýdum henni í hennar girndum, svo sem hann ad ordi kémst í sama kap.; þessi er hans méining í ordunum, er vér strax heyrdum, því hann svarar því sem hann øndverdliga í kap. þeim sjøtta framsetur á þennan hátt: skulum vér þá í syndunum dvelja, svo ad nádin yfirgnæfi? fjærri sé því! Tveggja Guds velgjørnínga gétur og St. Páll í greindum ordum: endurgétníngarinnar og endurnýúngarinnar. Vér erum jardadir med Kristó fyrir skírnina til daudans, þad er endurgétníngin; svo eigum vér ad gánga í endurnýúngu lífdaganna, þad er endurnýúngin; hin fyrri skédur í einu augnabliki í heilagri vatnslaug; hin sídari á ad framkoma um alla æfi vora, og fara dagvaxandi, svo ad smámsaman afmáist líkhami syndarinnar, og svo sem vér í kristiligum frædum lesum: ad sá gamli madurinn, þad er upprunasyndin, dagliga dreckist og deydist, fyrir ydran og yfirbót, en framkomi og upp aptur rísi einn nýr madur, sá ed lifi í heilagleika og réttlæti fyrir Gudi æfinliga. Hin fyrri er alleina Guds verk í oss, svo sem Páll segir, Tít. 3: ecki af réttlætis verkunum, sem vér gjørdum, heldur af miskun sinni hefir hann oss hólpna gjørt fyrir endurgétníngar-laugina; hin sídari stendur ad nockru leiti í voru valdi. Þad vottar St. Páll, Eph. 4: endurnýist í anda ydvars hugskots, og íklædist einum nýum manni, sem eptir Gudi skapadur er, í heilagleika og réttlæti. Hvørttveggja kallast umskurn hjartans í gamla Testamentinu; endurgétníngin, Devt. 30: Gud mun umskéra þitt hjarta; endurnýúngin, Jér. 4; umskérid ydur fyrir Drottni, og burttakid yfirhúd ydar hugskots, þér menn Júda og Jerúsalems-borgarar, ad ecki frambruni mín grimd svo sem annar eldur, þann einginn sløkt fái, søkum ílsku ydar athafna. Hér kunnum vér nú ad sjá skyldu vora, br. m., og hve mikill háski oss búinn er, nema vér gjøldum varhuga vid, og rísum upp med Kristó Drottni vorum, í hvørs dauda vér skírdir erum, Róm. 6, og fyrir hvørn vér høfum barna réttinn medtekid, Gal. 4. Ef þér erud upprisnir med Kristó, þá leitid þess sem þar uppi er, hvar Kristur er sitjandi á hægri hønd Gudi. Hugsid um þad sem þar uppi er, og ecki þad sem er á jørdunni, segir Páll, Kól. 3. O, hvílík er fásinna daudligra manna! þar vér vordnir erum borgarmenn heilagra, og Guds heimilismenn, Eph. 2. Þad menn søckva sér nidur í leirveltu og endemi heims þessa, sem þó mun fyrirfarast med øllu því, sem í hønum er, en yfirgéfa síns fødur heimkynni. Gjætum þess, ad vér erum í skírninni vordnir kvistir á hinu andliga víntré, Drottni Jesú Kristó, til ad bera mikin ávøxt, en hvørn þann kvist, sem ecki ávøxt bér, mun víngardsmadurinn, sem er hans fadir, afhøggva og í eldi brenna, Jóh. 15. O, hvad herfilig eru þau umskipti, af einum himneskum vínvid, ad gjørast helvítis eldibrandur, af Kristí þénara, Satans þræll, af Guds óskabarni, reidinnar barn, og þad fyrir stundligt eptirlæti syndarinnar, hvørrar verdlaun eru í þeim pitti, sem rýkur af eldi og brennusteini! Opinb. 21. En framar segir Páll, Kól. 2: þér erud greftradir med Kristó í skírninni, í hvørri þér og uppvaktir erud fyrir krapt trúarinnar á Gud, sem hann uppvakid hefir. Hvør mun þessi kraptur trúarinnar vera, br. m.? Þad segir Páll oss aptur, Gal. 5, er hann svo

ad ordi kémst, ad í Jesú Kristó (þad er í þeim hlutum, sem Jesú Kristó vidkoma) gyldi hvørki umskurn né yfirhúd, heldur trú sú, sem fyrir kjærleikann verkar. En hvørjir eru þá kjærleikans ávextir? Páll kénnir oss þad, 1 Kor. 13, segjandi: kjærleikurinn er þolinmódur og gódgjarn, kjærleikurinn øfundar ecki, kjærleikurinn gjørir ei illmannliga, hann þýtur ei upp, hann er ei ósidsamur, hann leitar ecki eptir því sem hans er, hann er ei þúnglyndur, hann þenkir ecki illt, hann fagnar ecki yfir ránglætinu, en samfagnar sannleikanum. Hér telur Páll upp allar kristiligar dygdir, er af kjærleikanum, svo sem ødrum brunni, framfljóta eins og adrir hreinir frjófgandi lækir, til allra þeirra, sem vér eigum nockru vid ad skipta í heiminum, og sá sem temur sér þær og dagliga idkar, hann má þess fulløruggur vera, ad hann hefir med Kristó vel upprisid, og er hønum fyrir sama og lifandi trú innplantadur, þvíad elskan er kraptur trúarinnar og hennar lífsmark; þar fyrir segir Postulinn afdráttarlaust, ad trúin sé daud án verkanna, Jak. 2, og St. Páll, sem vard (fyrir þeirra skuld, sem forlétu sig uppá løgmálsins verk) ad hrósa trúnni svo mjøg, ad nockrir hafa steytt sig þar á, þó án ordsakar og meint, ad ei þyrfti gódverkin ad gjøra; hann segir sjálfur, 1 Kor. 13: þó ad eg hefdi alla trú, svo ad eg megnadi fjøllin úr stad ad hræra, og hefdi ecki kjærleikann, þá væri eg þó eckert. Viljum vér líta til vors fyrra háttalags ádur enn vér endurfæddir vórum, og heyra hvad Páll þar um segir, Eph. 2: Gud sá ed ríkur er af nád fyrir sinn mikla kjærleika, med hvørjum hann elskadi oss, hefir lífgad oss med Kristó, þegar vér daudir vorum í syndunum, og hefir undir eins uppvakid oss, og ásamt Kristó Jesú sett oss í himnaríki. Í skírninni rétti Gud oss fyrst allra sína miskunarhønd, þegar vér minna kunnum ad hjálpa oss í vorum sáluhjálpar efnum, enn einn brjóstmylkíngur lífi sínu, þá reisti hann oss upp úr saurindum náttúrligrar spillíngar, þá tók hann oss inn í sinn eylífa sáttmála; þá trúlofadi hann oss sér í nád og miskunsemi, Os. 2; þá setti hann oss í ríki síns Sonar, Kol. 1. En hvad er þad, br. m., ad vér brjótumst úr fadmi hans ad nýu med idkun vondra verka, er Guds børnum sæma ecki, og forlátum meistara vors úngdóms, sem tók oss upp, þar vér láum í voru blódi, útkastadir á vídivángInum, Ezech. 16, en gaungum Djøflinum til handa, hvørjum vér afneitad høfum og øllum hans verkum. Er þad ecki ad kasta sér aptur í sama saur, þótt vér einusinni uppreistir séum? edur munum vér þess nockur not hafa, ad Gud hefir med sínum sterka armlegg handdregid oss af Djøflinum í endurgétníngunni, ef vér leggjum lag vórt vid Satan aptur? Látum oss til hugar koma, br. m., hvad margt og mikid Jesús þolad hefir, þegar hann mátti þó vel sælu hafa, Hebr. 12, ádur enn hann fékk upprisid oss til réttlætis. Sá sem heyrir Guds Son yfirgéfinn Matth. 26, Gud blessadan um aldir, Róm. 9, svo sem bølvan upphengdan, Gal. 3, og hann, sem galt þad hann ecki rænti, medal ræníngja talinn, Mark. 15, og veit ad þetta er skéd, fyrir alla þá ílsku, sem ad syndarinn hefir unnid til helvítis med, og ecki leitast vid ad krossfesta sitt hold med þess girndum og tilhneigíngum, svo hønum mætti Kristí vegna heimurinn verda krossfestur, eins og Páli, Gal. 6, þeim verdur aldrei audid med Kristó upp ad rísa í nádinni, svo hann eylífliga med hønum lifi í dýrdinni. Fyrir því áminnar Petur næsta vel, segjandi: med því ad Kristur hefir nú fyrir oss lidid í holdinu, þá brynjid ydur med sama hugarfari, þvíad hvør á holdinu lídur,

hann lætur af syndinni, 1 Pet. 4, svo ad hann þadan í frá, hvad eptir er æfinnar í holdinu lifi, eigi ad mannligum girndum, heldur ad Guds vilja. Hvad er þad ad vér segjumst ydrast vondra verka, nema vér og upprísum med Kristó? Vér komum hvört ár, og þrjár, fjórar reisur á ári, eptir því sem hvör er lyndur til, fram fyrir kénnimanninn, þar hann situr í Guds stad til ad fyrirgéfa oss syndirnar, ecki þeim sem nálægjast Gud med vörunum alleina, Esa. 29, heldur þeim, hvörra hjarta ad rétt er fyrir Drottni. Vér segjumst bera ángur og trega fyrir syndina (Gud gjæfi ad hugur jafnan máli fylgdi, og ad vér vildum af henni láta og vid sjá framvegis) og er hann hefir svo í Guds umbodi tilsagt oss kvittun vorra afgjörda, meinum vér oss ad fara réttlátari heim aptur í vort hús, Lúk. 18; og þad er í sannleika satt á þeim, sem vel hafa reynt og prófad sjálfa sig, og af alvöru audmýkt sig undir volduga Guds hönd, þvíad Kristí loford er fyrir því, ad hvörjum helst Guds þénari fyrirgéfur syndirnar, þeim séu þær fyrirgéfnar, Jóh. 20, þó ecki nema þeim sem elska sinn Lausnara og rækja hans bod, þvíad St. Páll lýsir bölvan yfir þá, sem ecki elska Drottinn Jesúm, 1 Kor. 16, og eru þeir þá lángt frá syndanna fyrirgéfníngu. Hinni bersyndugu fyrirgafst mikid, þvíad hún elskadi mikid, Lúk. 7. Hvörnin viljum vér kallast elska Krist edur med hönum upprísa, ef vér afrækjum bod hans? ef hann er vor Fadir, hvar er þá hans heidur? Mal. 1; sá sem ecki tekur sinn kross uppá sig og fylgir hönum eptir, Matth. 10, hann er hans ecki verdugur; en kross er varla þvílíkur holdi og blódi, svo sem ad uppfylla Kristí lögmál, sem þó er ecki nema í einu bodordi innifalid, sem er, ad bera hvör annars byrdi, edur elska hvör annann innbyrdis, ad vitni St. Páls, Gal. 6. Því dæmi eg svo, br. m., ad sá sem ecki stundar eptir ad vardveita Kristí lögmál, hann elskar hann ecki, sá sem ecki elskar hann, nýtur ecki hans forþénustu, sá sem ecki nýtur hans forþénustu, hann er bölvadur, og er enn þá í sínum syndum, hvörsu opt sem presturinn lýsir þeirra kvittun yfir hönum, þvíad hann er madur, og veit ecki ástundum, hvörjum hann fyrirgéfur syndirnar, þvíad Guds alleina er ad rannsaka hjartad; þar fyrir eigum vér ecki ad taka þad, sem Gud hefir talad ángrádum sálum til trúarstyrkíngar, ílskunni og prettvísinni til afbötunar. En gjætum ad oss í Jesú nafni! br. m. hvad opt höfum vér syndanna kvittun þegid, en þad mun tilborid hafa, ad vér höfum aptur framkomid ecki einasta med þær sömu, heldur og adrar verri ástundum? Hvad litt hefir oss þá verid géfid um ad halda þad loford, er vér gjördum Gudi í játníngu syndanna, ádur enn vér þádum heilaga aflausn af hendi hans þénara? hvörsu tregir höfum vér verid á heyrn hans orda? hvad ófúsir til ad elska vorn náúnga, ad forláta hönum hans afbrot, ad gjöra þeim gott, sem vid oss misgjöra, ad forsvara hann og færa alla hluti á betra veg, ad stilla reidina, ad láta hans eigur kyrrar? og í einu ordi ad segja, ad rísa upp med Kristó og bera krossinn eptir hönum, þad er, ad deyda þann gamla manninn, er sig fordjarfar í girndum villudómsins? Eph. 4. Já, því verr, ad margur mun finnast sá ed strax sem hann er kominn frá prestsins knjám, veltir hann sér í sama saur, og hefir einga vidleitni til þess ad láta af öllu því illa, er hann strax medkéndi og lofadi umbót á, og þad í oftrausti nádar Guds, og fallvaltri von lángra lífdaga. Ecki er slíkt ad upprísa med Kristó edur bera krossinn eptir hön-

um, heldur ad gabba hinn Krossfesta. En heyrid hvad Páll til Hebr. segir í 10 kap. Sá sem ad eingu hefir Mósis løgmál, hann skal eptir vitni tveggja edur þriggja vægdarlaust deya; hvad þýngra straffs verdugur meinid þér hann reiknast muni, er fóttredur Guds Son, og sáttmálans blód, med hvørju ad hann endurleystur er, almenniligt heldur og vanvirdir Anda nádarinnar? Hvad er þad, ad vér játum alleina vorar syndir fyrir Gudi! mun hønum nockur þóknan í því? hann þarf ei þess vid, hann veit þær betur enn vær, þvíad allir hlutur eru berir og naktir fyrir hans augum, Hebr. 4; þad er nærri því, ad brixla Gudi med Jóna spámanni um sína miskunsemi, Jón. 4, svo sem hann ecki sé undir eins réttlátur, og taki alleina skulda-reikníngin fyrir skulda-lukníngunа, hvad oss mundi þykja ljótt á einum dómara; því kunnum vér þá ad ætlast til þess af Gudi, hvørs stránga réttlæti einga þurdu má lída? Þad sé fjærri, ad eg lítid gjøri úr Jesú forþénustu, hans pínu og dauda, hans upprisu og øllu því hann unnid hefir oss til miskunar, þvíad hvad er jafnvægt Guds réttlæti? hjá hvørju himin og jørd eru minna enn eitt sandkorn ad reikna, nema þessar ástgjafir Frelsarans. Hitt segi eg, ad þad heyrir þeim ecki til, sem ætla sér ad lifa í syndunum, uppá þad ad nádin yfirgnæfi; harmþrúnginn og sundurknosadur andi er alleina þad offrid, sem Gudi þóknast, Ps. 51; hvar fyrir? Þvíad Kristí forþénusta hrín á því, nær því er svo háttad, en ecki annars, svo ad Gud vill ecki tilreikna manninum gjørdar syndir; en ecki er þetta aflátsbréf til ad mega framvegis syndina drýgja, því Kristur er kominn til ad uppfylla løgmálid, en ecki ad uppleysa þad, Matth. 5, til ad forlíka fyrir syndina, en ecki til þess madurinn skuli syndga; til ad deyda syndina í voru holdi fyrir sína upprisu, en ei til þess ad hún skuli drottna í vorum daudligum líkhama. Þú segir: eg ángrast af øllu því illa sem eg hefi móti Gudi gjørt; en hvar er þad ángur, þegar þú leikur þér ad sømu syndum eins og ødru tafli? þú segir: eg hata syndina; lát þá sjá ad þú elskir Gud, og drýgir ei þad hann bannad hefir; þú segir: eg elska Gud, sem mér hefir svo margar syndir fyrirgéfid; lát þá sjá undir eins, ad þú elskir ecki þad hann hatar, þvíad þessum tveim herrum má ecki í senn þjóna, Matth. 6. Annad er þad, ad syndin hendir manninn, og hann samþyckist henni um stund; annad þad, ad láta hana drottna í sér, hafa lyst af henni, og gjøra handverk þar af; þad fyrra gétur ecki ad øllu leiti skilid vid oss, ámedan vér berum eptir oss líkhama þessa dauda, svo ad jafnvel Páll segist gjøra þad vonda, er hann þó ecki gjøra vilji, Róm. 7; hitt sídara er hjá børnum vantrúarinnar algengt, um hvørja Páll talar, Róm. 1, er hann uppreiknar skammir þær ed medal heidíngjanna tídkudust, og ályktar med þessum ordum: hvørjir ed jafnvel þótt þeir þecktu Guds réttindi (sem er, ad þeir ed þvílíkt gjøra séu dauda verdir), þá gjøri þeir þad ecki ad eins, heldur samsinni þeim er þad gjøra, Róm. 1. Þegar Gud er hvad nádugastur í sínu Evangelió, þá er þad þó aldrei ødruvísi enn svo sem hann segir, Esa. 1: látid af illu og lærid gott ad gjøra; komid sídan og eigumst løg vid; þótt ydar syndir séu raudar sem blód, þá skulu þær verda hvítar sem snjór, og þó þær séu sem purpuri raudar, skulu þær verda hvítar sem ull, og Páll er því samhljóda, Róm. 8, er hann vottar, ad engin fyrirdæmíng sé framar yfir þeim, sem eru í Kristó Jesú, þeim sem ei gánga eptir holdinu, heldur eptir andanum. Þetta er eitt æfinligt Evangelíum, sem varad hefir í frá heimsins

uppháfi, og gengid hefir í gégnum bædi Guds Testamenta, og er svo óumbreytanligt sem hann er sjálfur; hjá hvørjum ecki er umbreyting né skuggi umbreytingar, Jak. 1; svo þótt ad eingill af himni kjæmi ad prédika annad, sem þó er ómøguligt, þá vilda eg med Páli segja: ad þad bølvad vera skyldi, Gal. 1. Hlýdum þar fyrir rádi St. Peturs, er hann segir: leggid af ílsku alla, og øll svikrædi og smjadur, og øfund og alla bakmælgi, og girnist hinnar skynsamligu og hreinu mjólkur, svo sem nýfædd børn, uppá þad, ad þér þróist fyrir þá sømu, ef þér smackad hafid hvad ljúfur Drottinn er, til hvørs vér komnir erum, svo sem til eins lifanda steins, hvør af mønnum er burtkastadur, en af Gudi er útvalinn og dýrmætur, 1 Pet. 2. Nóttin er umlidin, en dagurinn tekur ad nálgast; leggjum því af verkin myrkranna og íklædumst herklædum ljóssins, Róm. 13. Jesús Christus er á þessum blessada dags morgni upprisinn; hann er vordinn mørgum til falls og upprisu í Israel, eptir því sem hinn gamli Simeon rád fyrir gjørdi, Lúk. 2; rísum því upp med hønum, ad ecki falli hann yfir oss og í sundurmerji med hinum ødrum, er hønum burtkastad hafa, allrahelst þar vér vitum tímann, ad oss er mál ad rísa upp af svefni syndanna, því nú er hjálprædid oss nær enn vér nockurn tíma trúdum, sagdi Páll, Róm. 13. Vér vitum ecki hvad nálæg ad er vor endurlausn, edur nær høfudeingilsins lúdur kvedur vid í skýum himins, og þar vort páskalamb, Kristur, er fyrir oss fórnfærdur, þá høldum hátídina ecki í hinu gamla súrdegi ílskunnar og prettvísinnar, heldur í ósýrdu braudi hreinlyndisins og sannleikans, 1 Kor. 5. Þad saklausa Guds Lamb, sem í burtu ber heimsins syndir, Jóh. 1, þad verdur ennnú fórnfært í himninum, svo opt sem oss verda syndirnar fyrirgéfnar á jørdunni, því segir postulinn, Hebr. 9: hann er í himininn inngenginn, ad hann birtist vor vegna fyrir Guds augliti, sjálfur fórnin, sjálfur kénnimadurinn, og sjálfur Gud, sá ed fórnina þiggur; því ætti kristinna manna líferni ad vera eitt sífelt páskahald, þar til þad fullkomnast í Guds ríki eptir hans lofordi, og vér munnum eylífar páskir med hønum halda á landi lifandi manna, þar ed verda mun eylífur hvildardagur, Esa. 66, og vér munum med føstu elskunnar bandi tengjast vid hann, sem oss hefir svo heitt elskad, ad hann dó fyrir oss rángláta, Róm. 5, hvør ad er sjálfur upprisan og lífid, Jóh. 11. Hønum med Fødur og heiløgum Anda sé óendanligt lof og dýrd, nú hédan í frá og ad eylifu, amen!

Annann Dag Páska.

Gudspjallid, Lúk. 24 Kap.

Í þann tíma; og sjá, ad tveir af þeim gengu á þann sama dag til nockurs kauptúns, þad ed var frá Jerúsalem sextíu skeidarúm, ad nafni Emaus; og þeir voru ad tala um alla þá hluti sín ámillum, sem vid høfdu borid. Og þad skédi, þá þeir rædduft vid, og spurdust á sín ámillum, ad sjálfur Jesús nálægdist þá, og géck jafnframt þeim; en þeirra augu voru svo haldin, ad þeir þektu hann ecki. Og hann sagdi til þeirra: hvad er þad fyrir rædu, sem þid høndlid yckar ámilli reikandi, og erud hryggvir þar af? Þá svar-

adi einn, er Cleóphas var ad nafni, og ságdi til hans: ertú alleina svo framandi til Jerúsalem, ad þú veitst eigi hvad á þessum døgum þar inni gjørst hefir? En hann sagdi til þeirra: hvad er þad? þeir søgdu til hans: þad, af Jesú af Nazareth, hvør ed var spádómsmadur, máttugur í verkum og ordum fyrir Gudi og øllu folki; hvørnin ad vorir høfudprestar og høfdíngjar seldu hann í fyrirdæmíngu daudans, og krossfestu hann. En vér vonudum ad hann mundi endurleysa Jsrael. Og yfir allt þetta er nú hinn þridji dagur í dag, er þetta skédi. Svo og hafa skélft oss nockrar kvinnur af oss til, þær ed árla høfdu hjá grøfinni verid, og fundu ecki hans líkhama, komu og søgdu sig einnin hafa séd einglanna sjónir, þeir sem segja hann lifa. Og nockrir út af oss gengu til grafarinnar, og fundu eins líka og konurnar høfdu sagt, en hann sáu þeir ecki. Og hann sagdi til þeirra: O, þér heimskir og tregir í hjarta! ad trúa því øllu sem spamennirnir hafa talad. Hlaut Kristur ecki þetta ad lída, og inngánga svo í sína dýrd; og hann tók til frá Móse og øllum spámønnum, og lagdi út fyrir þeim allar ritníngar, þær af hønum voru. Og þeir tóku ad nálgast kauptúnid þad þeir gengu til, og hann lét þa sem vildi hann lengra gánga, þeir neyddu hann og søgdu: vertú hjá oss, Herra! þvíad kvølda tekur, og á daginn lídur. Hann géck inn og var hjá þeim. Og þad skédi, þá hann sat med þeim til bords, ad hann tók braudid, blessadi þad og braut, og rétti ad þeim; þá opnudust þeirra augu, svo ad þeir þektu hann, og hann hvarf frá þeirra augum. Og þeir søgdu sín ámilli: brann ecki ockar hjarta í ockur, þá hann taladi vid ockur á veginum og opnadi fyrir ockur ritníngarnar? og þeir stodu upp á sømu stundu og snéru aptur til Jerúsalem, og fundu þá ellefu samansafnada og þá sem med þeim voru; hvørjir ed søgdu: Drottinn er sannarliga upprisinn, og hefir birtst Símóni. Og þeir søgdu hvad gjørst hefdi á veginum, og hvørnin þeir hefdu þekt hann, í því hann braut braudid.

Exordíum.

Í þessa hátídsdags Evangelió heyrum vér, ad tveir af Jesú lærisveinum, gengu frá Jerúsalem til nockurs kauptúns, er nefndist Emaus, þad þýdir: kastala. Þad gefur mér þá hugleiding, ad allir viljum vér, brædur mínir, láta leida oss út í einn sterkann kastala med Davíd, Ps. 108, svo vér kunnum óhultir búa; en þad er vanséd, hvort vér erum allir svo fúsir til ad gánga med Jesú lærisveinum út af Jerúsalem, eg meina ecki hana, sem er réttkristinna manna samkunda hér á jørdunni, Gal. 4, edur hina sem þar uppi er, hvar vor umgengni ætti ad vera, heldur hana sem er í þrælkan med sínum børnum, hvør ed myrdti sinn koníng, og gjørdi hans hús ad ræníngjabæli, Lúk. 19; þad er, út af hinni vondu Babylon, Opinb. 17 og 18,

hvør ad er líkneskja veraldar þessarar, og ecki lætur af ad krossfesta Drottinn ad nýu, og ofsækja hann í sínum limum. Vér heyrum í Gudspjallinu, ad Jesús hafi nálægst þessa sína ástvini á veginum, og gengid jafnframt þeim; sjáum til, brædur mínir, ad vér megum og njóta hans nálægdar á hinni hættu og torveldu leid vorra lífdaga, og ad hann gángi jafnframt oss, þar til vér erum til vors sídarsta herbergis komnir. Vér viljum af dæmi þessara tveggja læra: 1) hvad vér eigum ad gjøra og adhafast, svo Jesús vilji unna oss sinnar nálægdar; 2) hvørnin vér eigum hønum ad halda svo vér missum hann ecki. Hjálpa oss hér til gódi Jesú, og uppljúk vorum augum, ad vér þeckjum þig; bænheyr þad Herra, fyrir þína forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Og sjá ad tveir af þeim fóru þann sama dag til nockurs kauptúns, segir Textinn. Af hvørjum? af hans lærisveinum, sem umgengust med hønum, fylgdu hønum eptir, heyrdu hans kénníngar, hlýddu þeim, elskudu hann lifandi og hørmudu hann daudann, en vóru ecki vissir í því, ad hann væri upp aptur risinn. Viljir þú, kristinn madur, ad Jesús unni þér nálægdar sinnar, þá breyt eptir þessum á allar lundir, haf þína umgengni med Jesú, tala vid hann í þínum bænum, í þínu hjarta; þá muntú finna ad sú eylífa spekin Guds hefir lyst af ad búa hjá mannanna sonum, Ordskv. 8; fylg hønum eptir, þad er, tak þinn kross uppá þig, annars ertú ecki hans lærisveinn, Lúk. 14; hafi Gud þirmt þér fyrir útvortis krossburdi, þá gjør þad þess heldur til þacklætis vid hann, er svo vægir þínum breiskleika, og krossfest þitt hold med þess girndum og tilhneigíngum; því svo segir Páll, Gal. 5, ad þeir gjøri sem Kristó tilheyra, þad eru þeir sem eru Kristi lærisveinar, og nær þú temur þér svoddan krossburd, þá máttu vita ad hann er þér nálægur, því hans kraptur er í breiskum máttugur, 2 Kor. 12. Heyr hans ord, lát þér þad vera sætara enn hunáng og hunángsseim, Ps. 119; gack idugliga þángad sem þad er ként og um hønd haft, og ecki fyrir sídasakir, heldur til ad læra nockud þér til trúarstyrkíngar, til huggunar, til sídbóta, og vert viss um, ad hann er þér nálægur, því hvar sem tveir edur þrír eru samankomnir í mínu nafni, þad er til ad prísa mitt nafn, heyra mitt ord og tala vid mig í sínum bænum, þar vil eg vera midt ámillum þeirra, segir Drottinn hjá Matth. 18; en um alla hluti fram, þá kappkosta ad ná því hlutskipti, sem bædi þessir hans lærisveinar og adrir hlutu, sem var ad elska hann; þad mátt þú sjá á þeirra dæmi, því lýsir sjálfur Drottinn, er hann segir; hvad er þad fyrir ræda, er þid høndlid yckar ámilli, reikandi, og erud hryggvir þar af? Hvar fyrir vóru þeir reikandi? því Gud hafdi slegid hirdirinn, og saudir hjardarinnar vóru sundurtvístradir, Matth. 26; hvar fyrir voru þeir hryggvir? þvíad þeirra Meistari var tekinn frá þeirra høfdi. Hér med sýndu þeir elsku þá, er þeir høfdu á hønum, og ecki leynir Kleóphas ordsøkinni til sorgarinnar í andsvari sínu uppá spurníngu Drottins. Sjá, hvad kjæran hann hefir haft hann, søgdu Gydíngar er Jesús táradist vid grøf Lazari, Jóh. 11; þessir sýndu hvad kjæran þeir høfdu Jesúm, af því þeir syrgdu hann látinn. Gjør sama, kristinn madur, þar þú veitst hann er upprisinn, og situr til Kraptarins hægri handar. Elska Jesúm, þá mun hann þig elska, því svo segir hann, Jóh. 14: hvør hann elskar mig, hann vardveitir mín ord, og Fadir minn mun elska hann, og til hans munum vid koma, og vistarveru hjá hønum gjøra. Børn veraldarinnar fást ecki mjøg um, þótt þau vanti

Jesúm, hvar fyrir? því þau elskudu hann aldrei; sá grét ecki fyrir gull, sem ecki átti þad, segir ordtækid. Heimurinn brosir smátt ad því, þótt Jesús hverfi hønum, og þykir svo sem þad komi ecki sér vid, hvørt hann er upprisinn edur ecki, þegar hann hefir sinn gullhnøtt ad treysta á, þá er hann sáttur; þegar hans svín, þad eru hans saurug verk og óhreinar girndir, mega vera ómakslaus, þá er hann til frids, þótt Jesús víki úr hans landsálfum, Matth. 8; þegar hann hefir sín skurdgod í Dan og Bethel til ad vardveita sín landamerki, og til ad halda stjórn yfir fólkinu, ad ecki falli þad frá hønum til Guds þiónustu sem í Jerúsalem, 1 Kóng. 12, þad er í Guds samkundu tídkast, þá þykist hann hafa vísliga um sig búid, en þessir voru ei svo lyndir. Hvad heyrum vér hér í Gudspjallinu? Þeir vóru ad tala á veginum um alla þá hluti, sem til høfdu borid; og framar segir í Textanum: þegar þeir vóru ad bera sig saman og spyrjast á, hafi Jesús nálægst þeim. Hvørt hid sérlegasta inntak rædunnar verid hafi, þad má sjá af andsvari Kleóphæ, sem er: ad Jesús hafi verid ofurseldur í fyrirdæmíngu daudans, og sé nú allt hinn þridji dagur sídan, en einglarnir hafi sagt kvinnunum, ad hann lifdi. Þeir hafa án efa verid ad bera sig sundur og saman um þetta, hvad hérum halda skyldi. O! hvad satt er þad sem Drottinn segir, Esa. 42, um sinn Son Jesúm: þann brákada reyr mun hann ecki ísundurbrjóta, og þann rjúkandi línkveik, mun hann ecki útslöckva. Mikill var þessi veikleiki lærisveinanna, hvar fyrir hann og átaldi þá hardliga, svo sem hér stendur sídar í Gudspjallinu; en meiri var þó hans gjæska, sem vildi samlaga sig þeim, og vera hinn þridji madur á reisunni, til ad leidrétta þá, ad ei skyldu þeir gánga framar í þessari villu. Lúkas skrifar, ad þeirra augu hafi svo haldin verid, ad þeir þecktu hann ecki, þad hefir án alls efa af Gudi skéd; hefdi Drottinn strax opinberad þeim sig, þá hefdi hann ei fengid svo ordsøk til ad láta þá skammast sín fyrir þeirra vantrúar og þeckíngarleysi á ritníngunum, og ecki til ad kveikja þann bruna í hjarta þeirra, sem ordsakadist af útleggíngu spádómanna; hann hafdi ádur nógu berliga talad fyrir þeim um sína pínu og upprisu, Matth. 16, en þad hafdi þó ecki svo mikin stad í þeirra hjarta, ad þeir trydu kvinnunum er søgdu hann upprisinn. Mikil var blindni þessi, eins og hann sem uppvakti Lazarum, Jóh. 11, dóttur Jaíri, Mark. 5; og son eckjunnar af Naín, Lúk. 7, hann mundi ei kunna ad láta sína sál frá sér, og taka hann aptur, nær hønum þóknadist, Jóh. 10. Nú vildi hann fyrst láta þá þeckja vantrú sína af útleggíngu ritnínganna, og sídan auglýsa þeim ád hann væri hinn sami, er þær høfdu umspád; þar var ad sønnu einn trúarneisti í hjarta þeirra, en hann var svo djúpt falinn í øsku vanþeckíngarinnar, ad hann sem vissi hvad med þeim bjó, Jóh. 2, vildi fyrst rydja henni í burtu med útleggíngu spádómanna, og sídan blása ad hønum med sínum anda, svo þar kviknadi einn eldur af, hvør ed sídan brann í þeirra hjarta, hvad þeir sjálfir játudu. Vidlíka atferd brúkar Drottinn ennnú í dag vid sín børn; hvad opt eru vor augu svo haldin, ad vér þeckjum hann ecki, þegar vér røtum í einhvørn mótgáng, þá køllum vér ad hans hønd sé stutt vordin, og ad hann hafi forgleymt miskunsamur ad vera, jafnvel þótt vér í Guds ordi høfum svo mørg fyrirheit um hans adstod í mótlætinu; þegar oss vantar hans innri hugsvølun, finnum ecki til hans anda, ecki til fyrirgéfníngar syndanna, oss þykja þær stærri vera, enn ad þær kunni svo audveldliga ad fyrirgéfast, þá eru vor augu svo haldin, ad vér

þeđjum hann ecki. Mørg eru slík tilfelli fyrir þeim, sem Gud elska, og þarf þó ei ad kalla þad tilfelli eins og lærisveinarnir hér kølludu, því þeir þektu ei Guds rád; minna hendir hans børn án hans vilja, heldur er þad reynsla trúarinnar, þegar menn þykjast kaldir í bæninni, kaldir í ydraninni, efast um sína útvalníngu, vantreysta sér ad þeir fái stødugir stadid allt til enda; þegar vér fordæmum øll vor gódverk, ef þau má svo kalla, og ætlum ad Gud muni ei taka þau fyrir ávexti trúarinnar, af því þau séu svo ófullkomin; þegar oss slíkt ad høndum ber, þá eru vor augu svo haldin, ad vér þeckjum hann ecki; já, þegar ein almennilig synd verdur svo stór í þess augum, sem eckert vildi Gudi ámóti gjøra, ad hann ætlar hann muni vera sér reidur, eins og lærisveinarnir, er þeir høfdu gleymt ad taka braudid med sér, Matth. 16, þá þeckjum vér Jesúm ecki; en nær vér høfum þannin yfirgéfid sjálfa oss, þá opnar hann oss fyrst ritníngarnar; í mótlætinu segir hann oss þad sama og lærisveinunum: byrjadi ei Kristó þetta ad lída og inngánga svo í sína dýrd? en sá skal med hønum lída, sem med hønum skal dýrdligur verda, Róm. 8; láti hann hinn ógudliga vada uppi og hafa yfirhøndina, þá skipar hann oss med Davíd, Ps. 73, inn í helgidóminn, þad er hans heilaga ord og ritníngarnar til ad skoda þar, hvørnin hann breytir vid hinn gudlausa; ef vor sála er óróligi í oss med Davíd, Ps. 42, af einhvørju því er eg strax upptaldi edur ødru þvílíku, þá skipar hann oss ad bída eptir Drottni, edur vér fáum ad heyra med Páli: lát þér nægja mína náð, minn kraptur fullkomnast í breiskum, 2 Kor. 12; og þegar vér svo høfum leitad ad hønum í ritníngunum, þá mun hann vera oss nálægur, þá finnum vér hann, þá blæs hann ad neista vorrar trúar med sínum Anda, svo ad vér þeckjum pant vorrar arfleifdar, Eph. 1, og efumst ecki um Guds vináttú né eylíft líf, svo lengi vér hann høfum, þá brennur vort hjarta í oss, þar kviknar eldur elskunnar, eldur trúarinnar, eldur kjærleikans, sem eru Guds fórnir í hans musteri, sem er vort hjarta: svo er nú Drottinn Jesús nálægur øllum þeim sem á hann trúa, þótt veikir séu. Dunrædilig var gjæska Drottins, í því ad opinbera sig ástvinum sínum strax sem hann var upprisinn af dauda, hvørjir hann þó allir høfdu yfirgéfid og frá hønum flúid, Matth. 26, nema hans módir og Jóhannes med fámeinum kvinnum, er stódu vid krossinn, Jóh. 19; já, Petri, sem hønum hafdi þrisvar afneitad, skipudu einglarnir sér í lagi ad boda hans upprisu, Mark. 16; Maríu Magdalenu, fra hvørri hann hafdi útrekid sjø Djøfla, Lúk. 8, opinberadi hann sig fyrst allra manna, Joh. 20, án efa því hún hefir verid sorgbitin og veiktrúud, því eptir Kristó spurdi hún svo sem framlidnum manni: þeir hafa burttekid Herrann minn, og eg veit ei hvar þeir hafa lagt hann; og af samtali Drottins vid hana má hvad mest ráda, hvørsu hønum hefir verid umgéfid ad hugsvala þeirra ørmæddum sálum. Snert þú mig ecki, sagdi hann, því eg em enn nú ecki uppstíginn til míns Fødurs, heldur far til brædra minna og seig þeim, ad eg fer upp til míns Fødur og ydvars fødur, rc. Skilji eg þetta rétt, þá er sú meiníngin: María hefir viljad fagna hønum, sem von var, og þreifa á hønum; en hann lét sér svo ant um vera, ad hún flytti sínum brædrum strax þennan føgnud því varnadi hann henni þess, ad ecki skyldi hún tefja sig; því eg em enn nú ecki uppstíginn til míns Fødur: þér verdur nógur tími til ad tala vid mig, og þreifa á mér, þar til eg upp=

stig, far skyndiliga og kunngjør mínum brædrum þessa gledi fyrst. Þessi hygg eg sé meiníngin í ordum Drottins; edur því skyldi hann annars banna henni ad snerta sig heldur enn Thómæ og hinum lærisveinunum, Jóh. 20. En hvørnin sem þessu er varid, (eg læt hvørn einn ráda sinni meiníngu hérum), þá tek eg þetta til dæmis um fødurliga gjæsku Drottins og medaumkun med þeim trúarveiku; þeir høfdu yfirgéfid hann, hann leitar ad þeim ad fyrra bragdi; þeir máttu reiknast burthlaupnir, hann kallar þá sína brædur, Jóh. 20; þessir tveir, sem gengu til Emaus, høfdu ecki nærri verid, þegar hinir adrir fengu bodskapinn um þad, ad Drottinn hefdi birzt Símóni, þó vill hann ecki ad þeir skuli fara varhluta af þessari blessan, heldur medtaka hana samdægris og hann uppreis, eins og hinir; hvar af þad má sjá, ad trúarveikin kann ecki ad hindra nálægd Kristí, heldur svo sem gód módir lætur sér mest umhugad vera þad barn, sem veikt er, svo er og Drottinn þeim nákvæmastur, er í trúnni hvad veikastir eru; ein veik trú er og trú; ein vanheil hønd tekur eins vel vid ølmusu og ein fullhraust; ein lítil trú er þó trú; einn vatnsdropi er sømu náttúru og sjórinn; ein lítil perla er þó perla; einn neisti er og eldur; eitt barn er svo vel manneskja, sem einn fullordinn; dvergurinn eins vel og risinn; dóttir hinnar Kananisku, Matth. 15, og hinn túnglsjúki, Matth. 17, bædi vóru þau af Djøflinum plágud, en eins hægt veitti Drottni ad lækna hann, þótt fadir hans væri trúarveikur, svo sem hana, þótt módir hennar væri trúarsterk; og eins vel hjálpadi Drottinn konúngs-manninum, Jóh. 4, svo sem hundrads-høfdíngjanum, Matth. 8. En hvad skulu þeir nú til marks hafa um þad, sem trúarveikir eru, ad þeir séu í trúnni? hún er svo lítil ástundum og óljós, ad ver þeckjum hana ecki, þótt hún sé inni hjá oss. Magdalena sá Jesúm og taladi vid hann, en þekti hann þó ecki, Jóh. 20; sama hendir og Guds børn, ad þau ei þeckja Jesúm ástundum, þótt hann gángi jafnframt þeim, eins og þessum lærisveinum; skodum því dæmi þeirra, og færum þad heim uppá oss; þeir vóru sorgbitnir; hvar af? því þá vantadi Jesúm. Sért þú og hryggur af því, ad þú finnur ecki þinn Lausnara í hjarta þínu, þad er nær þú efast um syndanna fyrirgéfníng, þá leita eptir hønum med brúdinni, er gétur um í Ljóðkvædinu, 5 kap. Þú veitst ecki hvar þeir hafa lagt Herrann þinn eins og María, þá brúka þessa sorg til ad lækna sjálfan þig med; hold og blód vekur hana ecki, þad sorgar fyrir því, sem madurinn á ad eta og drecka, en ecki fyrir Kristó. Guds Anda verk er hún í þér, og er Kristur þá ecki lángt í burtu, því hann og heilagur Andi eru eitt, og mun hann koma í leitina þegar minst vonum varir. Þessir Guds vinir vóru ad tala um alla þá hluti, sem tilfallid høfdu, um kraptaverk Drottins, þar þeir søgdu hann hefdi verid spádóms-madur máttugur í ordum og verkum; um hans pínu, um hans upprisu, sem ljóst er af gudspjallinu. Haf og þetta til merkis, sé þér inndælt ad tala um Gud, um hans dásemdarverk, hans stórmerki, hans velgjørnínga, hafir þú þína lyst í þessu og megir gjarnan heyra adra tala þar um, þá býr Kristur í þér; en hafir þú leida á Guds ordi, þyki þér um allt annad meira gaman ad tala; ef þú venur munn þinn til fúllrar rædu, séu skammarlig ord og fiflsligt hjal þitt eptirlæti; haldir þú Guds dýrkun fyrir eckert; þyki þér lítid koma til þess ad þjóna hønum, og metur hans umbun ei ad miklu, heldur forsmáir þá, er til hans vona, þá tak þér vara, því svo sannarliga sem Jesús er þeim nálægur, sem lángar eptir

hønum þótt veiktrúadir séu, svo vissuliga er hann þér horfinn, þótt einkis meins þykist þú kénna, og fæst ecki aptur nema med heitri bæn og sannri ydran. Nú þótt þad sé heilnæmt og Gudi þóknanligt, ad tala um alla Drottins velgjørnínga, þá er þó eckert huggunarsamligra enn ad tala um hans dauda og upprisu, svo sem þessir gjørdu; þeir tøludu í fáfrædi og einfaldleika; en Gud gæfi, ad vér sem betur erum uppfræddir í þessari himnesku speki, heldur enn þeir vóru í þad sinn, vér vildum þess heldur láta oss þessar háleitu Guds dásemdir til hjarta gánga, og oss í nyt færa, sem vér erum sannfródari hérum. Eckert er þad í voru sáluhjálpar verki, ad minníng Jesú kvala, hans dauda og upprisu kunni ecki ad útrétta í því hjárta, sem idugliga þarum hugsar. Þegar eg minnist á syndir mínar, sem opt hafa stygt frá mér Gud, hinn ypparsta Góda, og mér ecki svo hitnar í brjósti, sem eg gjarna vildi, þá mætti þad koma sudunni upp á hjarta míņu, ad Guds Sonur er fyrir mig ránglátan saklaus kvalinn og deyddur, Róm. 5; þykist eg í bæninni kaldur vera, þá mætti þad smelta hjarta mitt, ad Guds eingétinn Sonur sveittist blódinu, er hann badst fyrir, Lúk. 22, undir minni syndabyrdi, og vard þó ecki bænheyrdur, svo hann gjørdi mína bæn krøptuga fyrir Gudi, þótt þún sé veik; hafi eg óþockà á nockrum manni, og gét ecki svo fljótt drepid þá freistíngu, þá hugsa eg til þess, ad Drottinn minn bad fyrir yfirtrodslumønnunum, þeim er hann kvøldù, Lúk. 23, og mun eg brádliga skammast mín, ad rækja þad lítilrædi, er minn bródir mér tilgjørdi; elski eg heiminn edur nockud þad, sem í hønum er, þá rekur hans elska þad brádliga út, sem dó fyrir mínar syndir, þegar eg var hans óvinur, Róm. 5, svo eg megi eylífliga lifa, ef eg forsmái heiminn, en elska hann sem mig hefir svo heitt elskad; ofbjódi mér stærd minna synda, þá minnir heilagur Andi mig á, ad Gud er dáinn í mínu holdi, og hafi eg séd hann dáinn fyrir mínar syndir, þá sé eg hann vel upprisinn mér til réttlætis, Róm. 4. Lærisveinarnir þektu Drottinn í því hann braut braudid; svo þeckja og kristnir menn hann allrabest, nær hann brýtur oss þad helga braud í altarisins sakramenti, sem ad er meddeilíng hans líkhama, og drecka þann blessunarinnar kaleik, er vér blessum, sem og er meddeilíng hans blóds, 1 Kor. 10; þá er hann oss hvad nálægastur; þá sjáum vér hann hvad best med augum trúarinnar; þá þeckjum vér hans guddómligu elsku, og skodum hans miskunaridur algjørliga, ad hann ecki einasta hefir géfid sitt líf í daudan fyrir oss og úthelt sínu blódi, heldur og fædir sálir vorar á því hinu sama oss til trúarstyrkíngar um alla sína velgjørnínga, þar kunngjørum vér hans dauda, þar skodum vér hann upprisinn; því lægi hann enn þá í grøfinni, hvørnin mætti hann géfa oss sitt hold ad éta, edur sitt blód ad drecka? nú hefi eg svo nockud talad um, hvørnin vér eigum ad skicka oss svo Jesú vilji oss nálægjast. Eptirfylgir ad minnast á med fáum ordum, hvørnin vér eigum ad halda hønum, svo vér missum hann ecki. Þad er ecki minna verdt ad gjæta fengins fjár, enn afla þess, og þad má segja um Jesúm; margur hefir ad sønnu fengid hann einusinni inn til sín, er þó hefir misst hann sídan, og sumir aldrei aptur fengid; Júdas seldi hann eittsinn fyrir ágirndarsakir, Lúk. 22, og misti hans svo ad eylífu, hann mun sér marga stallbrædur í heiminum eiga; Petur misti hann og, en féck hann þó aptur med beiskum gráti, Matth. 26; því er þad víst héraf, ad menn kunna ad

missa Jesúm, þótt menn hafi eittsinn notid hans nálægdar. Þar fyrir bannar Páll og ad hryggja heilagann Anda, Eph. 4, já, hann segir: vér skulum ei slöckva Andann, 1 Tess. 5. Sömu atburdi skal til þess hafa ad sönnu ad halda Jesú, svo sem ad lada hann ad sér í fyrstunni; hvörugt géta menn án Guds Anda, því einginn kann Jesúm Drottinn ad nefna fyrir utan hann, segir Páll, 1 Kor. 12; en ad mótstanda ecki heilögum Anda þad er í mannsins valdi, sérdeilis þess, sem endurfæddur er med vatni og anda. Eg vil ei ítreka þad aptur, sem ádur er sagt, um þad ad njóta Jesú nálægdar; enn eitt sé eg hér í fari lærisveinanna, sem batt hann svo, ad hann géck inn og var hjá þeim: hann lét sem hann vildi lengra gánga; en þeir neyddu hann og sögdu: vert hjá oss, Herra! þvíad kvölda tekur og á-daginn lídur. Hvílík ad hafi verid naudúng þessi, er audséd héraf, þad var ein audmjúk bæn; svoddan ofríki hefir Drottinn opt lidid; svo neyddi hann konúngs-madurinn, Jóh. 4; svo neyddi hann hin Kananiska, Matth. 15; svo neyddi Abraham Gud, er hann bad fyrir Sódómítum, Gén. 18; svo neyddi Mósis hann, er hönum tókst ecki annad enn miskuna Ísrael; svo neyddi Jakob hann, er hann sagdi: eg sleppi þér ecki fyrr enn þú blessar mig, Gén. 32. Jesús lætur opt sem vilji hann lengra gánga, þegar hann leggur oss sinn kross á herdar, en vér sjáum ecki, ad hann er oss nálægur, svo sem ádur er sagt. Þegar vor eyrindi luckast ecki, sem vér þó rekum í hans nafni, fyrir mannanna ofbeldis sakir, en vér þeckjum ecki hans tilgáng. Hvad skal hértil gjöra? eigum vér þá ad sleppa hönum og leita ráds hjá heiminum? fjærri sé því! hvad þá? gjörum eins og þessir gjördu; neydum hann med audmjúkri bæn og andvörpum, ad hann vilji hjá oss vera. Eingum af oss hefir þvílík sorg tilfallid, sem þessum Guds vinum, þeir höfdu misst hann, sem þeir höfdu allt sitt traust á, fyrir hvörn þeir kanské höfdu yfirgéfid alla hluti, eins og Petur sagdi um þá tólf, Matth. 19; þeir voru eptir í hers-höndum, og þordu valla ad sjá uppá nockurn mann, þar allir vissu ad þeir höfdu verid hans lærisveinar, er svo mínkunarsamliga var útleikinn fyrir skömmu, og hvörsu uggvænt þeim verid hafi, þad sýnir oss bædi dæmi þeirra, er forlétu hann í grasgardinum, og St. Peturs, er óttinn þreyngdi hönum til ad kannast ecki vid hann, fyrir hvörn hann þó skömmu ádur vildi lífid láta, Matth. 26, sem og þad, ad þeir lokudu dyrunum ad sér, fyrir hrædslu-sakir vid Gydínga, Jóh. 20; samt neyddu þeir þennan framandi mann, (því ei vissu þeir þá annars) til ad vera hjá sér: hvar fyrir? af því hann taladi um Jesúm, og opnadi fyrir þeim ritníngarnar, svo þeirra hjarta brann í þeim; þessum manni vildu þeir ecki fyrir hvörn mun sleppa. Enn þú, Guds barn, sem þeckir Jesúm og veitst hann upprisin og seztan til Kraptarins hægri handar, ad hann bidji fyrir þér, Róm. 8; vilt þú ei taka þetta sama rád, þegar þér sýnist hann vilji fram hjá þér gánga? ó, jú, Guds barn! födurligt hjarta hefir Gud; þann er hægt ad locka, er sjálfur vill dansa; þú tekur aldrei svo feginshendi vid Guds nádarhugsvölun, nær þig lángar eptir Drottni á þurrlendinu eins og Davíd, ad hann sé ecki ljúfari til ad veita þér hana. Þegar Alexander hinn stóri hafdi lagst um borgina, Týrum, med sínum herflockum, þá skrifar Plút-

archus, ad suma af bæarmønnum hafi dreymt, ad godin vildu flytja úr borginni og í herbúdir konúngs, en þeir bundu þau med hlekkjum ad ei skyldu þau í burtu komast. O, hvørsu mikid høfum vér, kristnir menn, Gudi ad þacka! grátligt er til þess ad vita, hvørninn Andskotinn hefir blindad vantrúarinnar børn. Vesælings Gudir voru þad og aumur átrúnadur, ad trúa á þann, sem þeir ætludu ad þeir mundu fá til fánga tekid; en Drottinn Jesús hefir fengid oss adra festi til ad binda sig med, þad er hans eigin bæn, hvør ed ritud stendur hjá Lúkam í 11 kap. og Matth. 6; og skømmu sídar í sama kap. kénnir hann oss, hvørnin vér skulum leggja þessi bønd á sig, med þessum ordum: bidjid og mun ydur géfast, leitid, og munud þér finna, knýid á, og mun fyrir ydur opplokid verda; og enn þá framar kénnir hann oss, hvørsu ad þessi festi sé sterk og óbilandi, er hann segir: því hvør sem bidur, hann skal medtaka, og hvør sem leitar, hann skal finna, og hvør sem ad áknýr, fyrir hønum skal upplokid verda; en med þessu hefir hann sýnt, ad oss ecki einasta byrjadi óaflátanliga ad bidja, svo sem Lúkas vottar, 18 kap., heldur heitt og ákafliga, eins og Drottinn í grasgardinum, Lúk. 22; eins og Tertúllianus skrifar um kristna í sínum døgum, ad þeir komi saman í eitt, og med nockurskonar fylkíngu og athlaupi taki Gud til fánga. O, hvad ólík er þessi kalda verøld slíku! menn hyggja þad sé nóg, ad falla á knén og halda klútum fyrir augun, og muºra þar eitthvad er þeir ei sjálfir skilja, eins og Esajas skrifar um Phítons andann, og þá sem fóru til fretta vid hina daudu, Esa. 8; er þetta samneyti heilagra? ér þetta hin sanna kristiliga kyrkja? mun nockud Andinn bidja fyrir þeim med óumrædiligum andvorpunum? ó, vei! sannliga segi eg ydur, ad betra er aldrei ad bidja, því þeirra bæn verdur ad synd, Ps. 109, og þeirra Guds þjónusta ad offri hins fávísa, Ecl. 5. Þessara lærisveina hjarta brann í þeim, ádur enn þeir neyddu hann med sér inn ad gánga; sjá og til, kristinn madur, ad þú á einhvørn hátt fáir smelt þitt hjarta ádur enn þú krýpur fram fyrir Guds hátign í þínum bænastad: þad er hægt ad gjøra í kyrkjunni undir hans orda heyrn, ef þad er rétt predikad, og þú ljær því eyrun, og þar fyrir utan, strax sem þú augunum upplýkur á morgna, þá íhuga hans gjæsku og þína ílsku, hans tign og þinn óverdugleik, hans velgjørnínga og vernd yfir þér, og þitt hirduleysi og vanþacklæti, og nær þú hefir svo gjørt um hríd, þá gack til bænarinnar og bid Andann ad bidja med þér, því þú vitir ei hvørs þú átt ad bidja, Róm. 8; brúka sømu atferd á kvøldum og lát þessa þánka svæfa þig, þá er þad víst, ad þú verdur á einhvørn hátt bænheyrdur, Post. gb. 7. Móses var eitt fagurt barn álits, sem ritníngin segir, hann predikadi svo vel fyrir dóttur Pharaónis med barns-grátnum, er hann lá í reyrkistlinum, ad hún komst vid í hjarta sínu, og sá aumur á hønum, Exód. 2; miklu fegri mun sá vera í Guds augliti, sem med Jesú blódi er ádreifdur. O, hvørnin munu hans miskunar-idur fá leynt sér nær hann heyrir þeirra grát, og sér þeirra tár, sem út eru helt í hid rauda haf Guds eingetins Sonar dýrmæta blóds, hvørt miklu hærra kallar enn Abels blód! Hebr. 12; þar fyrir, mínir elskuligir! gleimid ecki ad bidja ídugliga og alvarliga um návist Jesú; sleppid hønum ecki fyrr enn hann blessar ydur til fulls; þegar hønum er tapad, þá er øllu tapad; medan þér hønum fast haldid, þá er øllu haldid; þótt þér missid alla hluti, og jafnvel sjálft lífid, þá erud þér jafnríkir, þegar þér eigid hann, sem allt vald er géfid bædi á himni og á jørdu, Matth. 28;

og hafi þar nockurn tíma verid þørf á ad neyda Jesúm til ad gánga inn til sín, og vera hjá sér, þá er þad á þessum sídurstu og verstu døgum. Vert þú hjá oss, Herra! þvíad kvølda tekur og á daginn lídur, søgdu þessir Guds menn. Þad má kalla, ad allareidu taki mjøg svo til ad kvølda í heiminum; myrkur ránglætisins taka til ad byrgja fyrir oss Sól réttlætisins; hin sanna Guds þecking og skilníngur á hans h. ordi, er umsnúinn í kapprædur og þrátttanir. Þeir sem eiga ad hafa lykil vitskunnar, stunda þad mest, hvørnin þeir megi flækja adra í spurníngum þeim, er þeir ecki sjálfir skilja, og þykjast miklir menn, þegar þeir vel munnhøggvast, en hinni sønnu þeckíngu Guds og hans lærdóms sleppa menn nú um stundir, og þad veldur því, ad nockru leiti, ad lífernid er enganvegin svo sem kristnum sómir, þar menn láta Guds ríki vera fólgid í ordum einum; menn hafa skin gudhrædslunnar en afneita hennar krapti, 2 Tím. 3, svo varla er ad finna trú á jørdu, Lúk. 18, og meina þá trú, sem verki fyrir kjærleikann, Gal. 5, svo þad er stór naudsyn øllum Guds børnum ad neyda Christum ad vera hjá sér, þar allt teiknar til þess, ad dagur Drottins múni ei lángt í burtu vera; og þótt ei væri, þá veit eg ecki nema þad augnablik, sem eg lifi á, sé kvøld minna lífdaga, því vil eg Jesú halda og hønum ecki sleppa, svo nær sem eg dey, þá deyi eg med Lausnara minn í fadminum, og ad hvørt sem eg lifi edur dey, þá sé eg hans, Róm. 14. Slepp þú mér, sagdi hann fordum vid Jakob, þvíad nú dagar, Gén. 32; minn Herra! eg vil ecki sleppa þér, þvíad nú kvøldar; eg sleppi þér ecki fyrr enn þú blessar mig, því eg veit ecki nær enn myrkur daudans byrgir mín augu. Nóttin er umlidin, en dagurinn tekur ad nálgast, sagdi Páll á sínum døgum, Róm. 13; þad var og satt, þvíad þá var Sól réttlætisins, svo ad segja, nýliga upprunnin, og skein fagurt í heiminum lengi fram eptir øldunum; en nú ætla eg ad þessu megi umhverfa, og segja: dagurinn er hartnær umlidin, en nóttin er í nánd. Vert því hjá oss, Herra! þvíad kvølda tekur og á daginn lídur. Já, ó, Herra Jesú Kriste! þegar dregur ad røckri æfi vorrar, og vor augu taka til ad formyrkvast í daudanum, svo þau sjá ecki lengur, vert þú þá hjá oss, þegar allir hafa forlátid oss, og vér sjálfir høfum yfirgéfid oss, en varpad sálu og lífi í þinn miskunar-fadm; lát oss þá leggja vora trúarhønd í þína sídu, og hennar fíngur í naglaførin, og géf ad vér þá séum trúadir og ecki vantrúadir! uppljúk þá vorum sálaraugum, ad vér þeckjum þig oss af Gudi géfinn til réttlætis, til helgunar og til eylífrar sáluhjálpar. Bænheyr þad, gódi Jesú! fyrir þitt blód og forþénustu, amen, í Jesú nafni, amen!

Þridja Dag Páska.

Gudspjallid, Lúk. 24 Kap.

Í þann tíma, þá lærisveinarnir voru nú enn ad tala um þetta, stód sjálfur Jesús midt í milli þeirra, og sagdi til þeirra: fridur sé med ydur! en þeir skélfdust og urdu hræddir, og meintu ad þeir sæi anda nockurn; og hann sagdi til þeirra: hvar fyrir skélfist þér, og því koma slíkir þánkar í ydar hjørtu? sjáid mínar hendur og mínar fætur, ad eg em þetta sjálfur; þreifid á mér og skodid, þvíad

andi hefir ei hold og bein, svo sem þér sjáid mig hafa. Og þá hann sagdi þad, sýndi hann þeim hendur og fætur; og er þeir trúdu enn eigi fyrir fagnadar sakir, og undrandi þad, þá sagdi hann til þeirra: hafid þér hér nockud matarligt? og þeir lögdu fyrir hann stycki af steiktum fiski, og hunángs seim, og hann tók þad og át fyrir þeirra augum. Og hann sagdi til þeirra: þetta eru þau ord, hvør eg taladi til ydar, þá eg var ennnú hjá ydur, þvíad þad hlaut allt ad fullkomnast, sem af mér er skrifad i Mósis lögmáli og í Spámannanna bókum og psálmunum. Þá opnadi hann þeirra hugskot, svo ad þeir skildu ritníngarnar, og sagdi til þeirra: svo er þad skrifad, og svo byrjadi Kristó ad lída, og upp ad rísa á þridja degi frá daudum, og prédikast láta í sínu nafni ydran og fyrirgéfníng syndanna ámedal allra þjóda, upphefjandi í Jerúsalem; en þér erud vottar allra þessara hluta.

Exordíum.

Fridur á jördu og mönnum gódur vilji, súngu einglarnir fordum, þegar mannkynsins Endurlausnari var í heiminn borinn, Lúk. 2; þá máttu þeir himnesku andar lýsa þessu fridarbodi í umbodi síns Herra, þar hann lá eitt ómálga barn í stallinum, og átti þó margt eptir ógjört, sem ad þurfti til ad semja þennan frid milli Guds og manna. En nú, þar hann fyrir krossins dauda hafdi afmád allan óvinskap, sem hans útvalda mátti frá eylífum fridi hindra, þá lýsir hann sjálfur þessum fridi yfir sínum elskuligum lærisveinum, hvørjir ad sídan fóru med þetta fridarbod út um allann heiminn eptir hans skipan. En fyrir því, ad vér erum og þessa fridarbods hluttakandi vordnir, þá viljum vér af gudspjallinu hugleida: 1) hvílíkur ad sé þessi fridur: 2) hvørnin vér eigum hönum ad taka. Þar til hjálpi oss hinn gódi Gud, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Hvílíkur ad þessi fridur sé, br. m., þad sést, nær menn athuga hvílík ad var sekt mannkynsins, er þad stygt hafdi hinn almáttuga Gud. Er fridur, Jehú? sagdi fordum Jóram Ísraelskoníngur, er hann mætti hönum á veginum, en Jehú svaradi: hvad gildir þig um frid, þar hórdómar og töfrar módur þinnar vara ennnú? 2 Kóng. 9. Ad vísu er þad satt, ad vor fyrsta módir hafdi ecki þær skammir ad hafst, sem Jessabel, en þó má ecki því neita, ad af hennar fyrstu synd eru komnar allar þær syndir, er í heiminum hafa sídan drýgdar verid; þeirra sekt vardi allt til þess, ad vor Fridarhöfdíngi negldi þá handskriftina á tréd, sem ígégn oss var, undir eins og hans blessudu hendur og fætur vóru á krossinn negldar. Þar var enginn réttkalladur fridur ádur fyrir syndugt mannkyn, jafnvel þótt ad syndin væri allt þángad til undir Guds þolinmædi, Róm. 3. Nóe bygdi Drottni eitt altari eptir þad hann var frelsadur af vatnsflódinu og fórnfærdi þar á allrahanda hreinum dýrum, svo ad Gud lyktadi einn sætleiks ilm og lýsti fridi yfir mannkyninu, segjandi: ecki vil eg framar bölva jördunni fyrir mannsins sakir, Gén. 8. Þessi fridur nádi þó ecki nema til líkham-

ligs frelsis, en þá vóru sálirnar ókvittar vid Gud, nema hann hefdi vitjad vor uppruninn af hædum í sínum miskunar idrum, med sendíngu síns eingétins Sonar í vort hold, þegar það saklausa Guds Lamb var á krossinum fórnfært, fyrir allar veraldarinnar syndir, med hvörju ad bædi Nóa og allar adrar gamla Testamentisins fórnir eru helgadar og fullkomnadar, þá lyktadi Gud til fulls einn sætleiks ilm; og þegar hann hafdi hjálpad hönum út af daudanum, sem Páll segir, Hebr. 5, út af því reidinnar flódi sem gékk inn ad hans sálu í kvölinni, þá hefir þessi mikla helja, ad uppleystum daudans fjötrum med öllum rétti lýst þessum fridi yfir sínum brædrum. Þegar brædur Jósephs höfdu fundid féd í seckjunum, er þeir ecki áttu von á, þá urdu þeir óttaslegnir, svo þeir vissu ecki hvad þeir skyldu til ráds taka, Gén. 43, þá sagdi rádsmadur hans til þeirra: fridur sé med ydur, óttist þér, ecki, ydar Gud og ydar födurs Gud hefir sendt féd í ydar sjódu. Þeir höfdu í það sinn eckert íllt gjört, samt óttudust þeir og meintu sér mundi ként verda um þessa varmennsku. En hvad hafdi syndugt mannkyn ímóti Gudi gjört? það hafdi rænt hann sínum heidri, það hafdi líflátid hans eingétinn Son med sínum íllgjördum, og ofan á allt þetta ecki þeckti meir sinn vitjunartíma, Lúk. 19, heldur enn Jakobs synir vissu, hvörnin féd var apturkomid í secki þeirra. Veraldligir höfdíngjar, er þeir gjöra frid vid annann, þá stadfesta þeir hann med bréfum og ritníngum, edur og seljast gísla á; þess þurfti ei hér af vorri hendi, því vér áttum vid þann einn ad skipta, sem einga vissu þurfti af vorri álfu og á alls kosti vid oss, ef vér ecki höldum hans fridarsáttmál. En svo hann tæki allann efa frá sínum lærisveinum um þetta fridarbod, þá sýnir hann þeim það, sem öllu sterkara og óbrigdulla var, enn nockurs konúngshönd edur innsígli, er hann sýndi þeim sínar hendur og fætur. Glediligt var þetta fridarbod lærisveinunum, br. m.; en ecki höfum vér minna þegid í því, hvörra fedur vóru án Guds í heiminum, Eph. 2. Hvílíkur er hann, sem vér höfdum flúid frá, já, frá hvörjum vér dagliga flýum, og brjótum hans nád af oss med syndunum? það er Konúngur himins og jardar, Drottinn sterkur vandlætari, vitjandi ránglætis fedranna á sonunum í þridju og fjórdu ættkvísl, Exód. 20; já, mundi vitjad hafa í þúsund lidu allt til enda veraldar, nema ad vér réttlættir fyrir trúna hefdum frid vid Gud, fyrir Drottinn vorn Jesúm Christum, Róm. 5. Nú er það víst, ad syndin reiknast svo stór sem hann er til, sem hún er ámóti gjörd; en um Guds hátign er kunnugra, enn frá þurfi ad segja. O, Guds barn! hvílík gledi er það þá ad hafa frid fengid vid svoddan Konúng, og svoddan einn frid, sem aldrei um æfi má rjúfast, nema hann af oss rofinn verdi? hvar fyrir því er ecki ad gleyma, ad skömmu ádur enn Drottinn fékk lærisveinunum í hendur lyklavaldid til ad fyrirgéfa og apturhalda syndunum, þá lýsti hann fridi yfir þeim, Jóh. 20; þar fyrir nær þessi fridur til allra þeirra, sem taka kvittun synda sinna af Gudi fyrir hans rádsmanna þjónustu. Hún er eitt aflátsbréf, sem Kristur undirskrifar med þeirra hendi á höfud allra réttrúadra, en innsíglar það sjálfur í þeirra hjarta med heilögum Anda, hvört ad er pantur arfleifdar vorrar, Eph. 1; þess gétur Páll, 2 Kor. 5, segjandi: Gud hefir í Kristó sætt heiminn vid sjálfan sig, tilreiknandi þeim ecki þeirra yfirtrodslur, og leggjandi oss uppá ad boda forlíkun þessa; því hvörs syndir kvittar eru, hann hefir frid vid Gud, frid vid hans lögmál, og frid vid samvitskuna. O, hvörsu fagrir eru þá fætur þeirra, sem

fridinn boda! Esa. 52; og hvad kunni glediligra þeim ad bodast, er sátu í myrkrunum enn þessi fridur, Nah. 1; svo vér megum því fagna er Zach. skrifar, kap. 9: hann mun fyrir Testamentisins blód útleida hina bundnu af þeirri grifjunni, hvar eckert vatn var inni, og boda heidíngjunum fridinn; og hefir hin eylífa Gjæska ecki látid þar med búid, ad hann hefir géfid oss syndirnar kvittar og gjørt frid vid oss í sínum Syni; þad dýra gjald, sem hin eylífa Hátign lauk í voru holdi á krossinum, mátti enn þá meiri blessan, meiri sælu, og meiri føgnud afreka; þad var, ad hann setti oss í síns Sonar ríki, Kól. 1, hvørt ad ecki er matur né dryckur, heldur fridur og føgnudur í heiløgum Anda, Róm. 14. Þegar veraldligir høfdíngjar géfa einhvørjum grid, þá þyckjast þeir vel gjøra, ef þeir láta hann halda lífi og landsvist. Davíd gaf Símei líf, 2 Sam. 16, og þótti vel gjørt úr því sem ráda var; Salómon gaf hønum landsvist, þó med því móti, ad hann færi ecki út af Jerúsalem, 1 Kóng. 2; Jósúa gaf Gibeónitunum frid, og þad til ad halda loford sitt er hann vildi ecki bregda, og lagdi hann þeim þó nockurskonar þrældóm uppá, ad høggva tré og bera vatn til þjónustu-gjørdarinnar, Jós. 9; en hvad er Gud skyldugur ad halda vid oss mennina, sem dagliga brjótum þann eid, er vér unnum hønum í skírninni, nær hann trúlofadi oss sínum Syni fyrir hans blód med heiløgum Anda? Já, hvad opt høfum vér rofid þad heit, er vér svo tidt høfum gjørt hønum í skrifta-stólnum, ad afláta og sjá vid syndunum? og samt hefir hann ecki einasta uppgéfid oss, og dagliga uppgéfur øllum þeim, sem vid hann fridmælast, alla skuldina, og þau mørg tíu þúsund punda, er vér svo tídt verdum hønum skyldugir, Matth. 18, heldur lofar oss ómælanligrar dýrdar eylífri þýngd, fyrir munn síns þénara St. Páls, 2 Kór. 4, øllum þeim, sem bera vilja hid sæta ok Krísti og hans léttu byrdi: já, øllum þeim ed sér til hans snúa vilja frá sínu illu athæfi og vondri breytni, allt fram undir daudastundina. Hvílíkur er þá þessi fridur? edur hvør fær hann nógliga prísad. Ecki hefir Drottinn heitid sínum børnum veraldarinnar fridi, miklu heldur, segir hann, þeir skuli hafa ángist í heiminum, Jóh. 16; en því hefir hann lofad, ad þeir skyldu hafa frid í sér, Jóh. 15, ja, þann frid, sem verøldin kann ei ad géfa, og þann frid, sem einginn kann af oss ad taka, Jóh. 16, svo lengi vér høfum frid vid hann, sem oss þennan frid alleina géfid hefir og géfa kann, en einginn annar. Þar verdur aldrei svo tryggiliga búid um nockra veraldarinnar sátt edur fridargjørníng, ad menn kunni ad segja ad hann skuli lengi stad-fastur vera, hann kann ad vara í tveggja konúnga tíd þeirra ámilli, medan þeir lifa bádir, og þó ecki altíd; hvad lengi héldst sættin ámilli Sýrlands og Samaríam, er Achab og Benhadad gjørdu? 1 Kóng. 20; hvørsu vel efndi Ptólómeus þad hann heitid hafdi dóttur-manni sínum Alexandró? edur Rómverjar Gydíngum? 1 Macc. 10 og 11. En uppá þann frid má reida sig, er Gud heitir oss syndugum mønnum, þar er aldrei lýgi fundin í hans munni. Eckert er tídara enn þad í heiminum, ad þegar tveir hafa ósáttir verid, og þeir látast þó sættast heilum sáttum og jafnvel sverjast eida á, ad sá bregdur af, er sídan fær valdid meira, og finnur sér allt til ordsaka heldur enn ad hann ecki hefni síns vansa, sérdeil-is ef hann þykist hafa vordid undir í sættinni; því er þessi málsháttur heimsins: vakta þig fyrir þeim vin, er þú hefir sæzt vid; en þetta er ecki ad óttast hjá Gudi, øll hans verk eru

miskun og sannleiki, Ps. 25; hann er trúr, sjálfum sér kann hann ecki ad neita, 2 Tím. 2; nema ef vér viljum kalla þad brigdmælgi, ad þær hefndir koma ecki strax yfir vondar gjørdir, sem hann hefir hótad þeim; en vér bregdum dagliga af, og ecki gétum vér um eitt augnablik haldid vor særi; þó hefir hann ecki útskúfad oss, ecki hefir hann ennnú brotid þann frid vid oss, sem hann gjørt hefir vid aumt mannkyn fyrir síns Sonar dauda, Róm. 8, jafnvel þótt þad játa megi, ad á þessum tímum hafi allt hold fordjarfad sinn veg, ei sídur enn á døgum Nóa, Gén. 6, svo menn kunna einga ordsøk til þess ad færa, ad hinn strángi og réttláti Dómari ecki kollsteypi þessari vantrúudu veröld, nema þá, ad hann er Gud og ecki madur, Hós. 11. Þetta munu øsgar þykja er eg tala, en gjætum ad, hvørsu fleiri manneskjur þar eru nú í heiminum enn á døgum Nóa; hvørsu lítill ad er kristindómurinn hjá heidíngjunum; hvad fáir af kristindóminum, sem játa þá réttu trú, og hvad fáir af þeim, sem hana játa, er færa verduga ávøxtu henni. Hvørnin á þessu stendur, veit Gud einn, þad er ei mønnunum unnt ad vita. Verda má ad þar séu fleiri Guds børn enn menn hyggja, því Elías vissi jafnvel ecki ad þar vóru svo mørg þúsund í Ísraelsríki, sem ecki høfdu beygt sín kné fyrir Bal, 1 Kóng. 19; en ættu menn eptir ytra áliti edur mannligri skynsemi ad dæma, þá kynni einhvør ad vísu ad ætla, ad í øøld þessari mundu ecki øllu fleiri vera réttlátir, eptir því sem tala rennur til, heldur enn fyrir flódid. Þetta skrifa eg alleina til þess, ad menn þecki Guds ómrædiligu gjæsku og trúfesti, ad hann heldur vid oss ennnú í dag þad sáttmál, er hann gjørdi vid Nóa; hvad miklu framar mun hann þó halda þá sátt, er hann gjørt hefir vid sína útvalda í Kristó? Þess er og ad gjæta, br. m., ad þótt vér gjørum frid vid mennina, sem oss voldugri, gøfugri og sterkari eru, þá er ecki trútt um ad þeir kunni ad duga oss, þótt þeir vildu, nær adrir þeim sterkari rísa ámóti oss, því allt hold er hey, segir rødd hrópandans, Esa. 40; lítid gagnadi þad Júda og Ephraim, ad þeir sendu til konúngsins af Assyría og Egyptalandi, því Drottinn sagdi: hann skal ecki kunna ad græda ydur, og ecki ad lækna ydar sár, því eg em svo sem grimt león ámóti Ephraim, og svo sem úngt león ámóti Júda, Ós. 6. Svoddan munur er nú á þeim fridi, sem veröldin gefur, og þeim er Gud gefur; séu þeir svo máttugir, svo vinsterkir, svo frændmargir sem þeir vera vilja; eg á einn vin, sem aldrei skal bregdast; eg em hans, og hann er minn, Lofkv. 6; hann er megnugur um ad setja krók í Zenacheribs nasir, Esa. 37; hann gétur dreckt Pharaó og hans vøgnum, og reidmønnum, Exód. 14; hann kann ad slá Jeróbóams her, þótt hann hafi umkríngt Abíam, 2 Kron. 13; og þóknist hønum ad láta vonda menn hafa yfirhøndina, þá vil eg segja med Davíd: gjøri hann vid mig hvad gott er í hans augliti, 2 Sam. 15; þad nægir mér ad eg hefi frid vid hann, sem er Gud fridarins, 2 Kor. 13; hann gefur mér frid í ofsóknunum, ríkdóm í armódnum, virdíngu í forsmáninni, heilbrigdi í sjúkdóminum, sadníng í húngrinu, gledi í sorginni; þad nægir mér ad hann er minn vinur, þegar allir mínir vinir hafa mig yfirgéfid. Segid mér, hvad vill veröldin gjøra þeim, er Gud hefir gjørt svo lynda? ecki meir enn eitt barn einum risa, edur skollahvelpurinn leóninu. Ef eg er í landi einhvørju, þar sem herskátt er, en veit þó ad þar er fridur í mínu landi, hvar eg hefi bú mitt, mína vini og frændur og allann líkhamligan varnad, þá er eg þó betur tilfrids, þótt eg sé medal óvina staddur, eg er

ei nema ein manneskja, eg vil segja med spekíngnum: eg ber allt mitt med mér, eg vil á einhvørn hátt sjá til, hvørnin eg lífs afkomist og nái mínu føđurlandi. Guds børn eru ađ sønnu í hershøndum í útlegđ þessari, en þeirra umgengni og þeirra borgarréttur er á himnum, Phil. 3; allt hvađ þau hafa í veröldinni, þađ er ecki þeirra, Guđ gaf þáđ ađ sønnu þeim til brúkunar og međferđar, en þau hafa ecki fest hjarta sitt þar viđ, heldur hafa þau þađ Guđi apturgéfiđ; eru þađ góts eđur garđar, metorđ og virđíngar, gull eđur silfur, þađ er ecki þeirra eigiđ, þađ er kristsfé alltsaman, og jafnvel sjálft lífiđ; en þeirra fastaeign er á landi lifandi manna. Eg vil sjá til hvørnin eg kunni ađ ná þángađ lífs, hvar eingin skal lífiđ frá mér taka, hvađ mér aldrei mun bregđast, svo lengi sem eg hefi friđ viđ hann, sem er friđarins Guđ, sem er lífsins høfđíngi, Post. gb. 3, Jesús Christus, hvør eđ dauđur var, og sjá, hann lifir, Opinb. 1; svo lengi eg veit minn Endurlausnari lifir, svo óttast eg eckert stríđ; hønum er ecki um megn ađ leiđsegja mér ígégnum minna fjandmanna hendur, já, ígégnum sjálfan dauđan inn til lífsins, og ađ láta mig lifa þótt eg deyi, því hvørt eg lifi eđur dey, þá er eg þó hans, Róm. 14; því vil eg segja; dauđi! hvar er þinn broddur, helvíti! hvar er þinn sigur? 1 Kor. 15; Guđ er sá sem oss hefir sigurinn géfiđ, fyrir Drottinn vorn Jesúm Christum; hønum sé lof, dýrđ og heiđur ađ eylífu, amen! Og er nú þetta sagt þarum, hvílíkur ađ þessi friđur sé; eptirfylgir ađ tala um, hvørnin vér eigum hønum ađ taka.

Þađ er ecki nóg, Guđs børn, ađ þiggja griđ af einum konúngi, nema menn haldi þau; Zedechias konúngur tók griđ af Nebúkadnezar, hvør eđ gaf hønum konúngsríki í Júda eptir frænda sinn Jóachim, 2 Kóng. 24; en hann gjørđi uppreist ámóti hønum og hélt ecki sáttina, hvar fyrir hann tók hann fánginn, stack hans augu út og flutti til Babylon, 2 Kóng. 25; og margur hefir sá tekiđ griđ af Guđi í skírninni fyrir Kristí blóđ, sem skýzt undan hønum aptur og gjørist Satans mađur međ vantrú og syndsamligu athæfi, og verđur þá hin seinni villan argari hinni fyrri, Matth. 27. Hvar međ gétum vér þá viđ hinn Almáttuga friđ haldiđ? Ef vér erum hans þegnar vorđnir, þá eigum vér hønum skyldur ađ gjalda; hin fyrsta þegnskylda vor viđ hann er auđmjúkt þacklæti hjarta vors, fyrir þennan háleita velgjørníng; offriđ Drottni lofgjørđinni, segir Davíđ. Varla má minna vera, br. m., enn ađ vér offrum hønum kálfum vara vorra, Os. 14, þađ er lofgjørđinni, er sínum eingétna Syni, því saklausa Guđs Lambi lét slátra á krossins altari, til ađ forlíka heiminn viđ sjálfan sig. Margur þykist ađ sønnu þennan skatt lúka Guđi, ef hann sýngur hønum eitt sálmvers međ munninum alleina, en hvørt ađ hugur fylgi máli, þađ athuga menn ecki svo gjarna; svo hann mun hafa orđsøk til ađ segja viđ marga þá, sem látast þacka hønum hér fyrir: þetta fólk nálægist mig međ vørunum, en þeirra hjarta er lángt þarfrá, Esa. 29. En hvørsu mjøg ađ menn brjóti Guđs friđ af sér međ þessu óþacklæti, þađ sjáum vér, međal annara, á þeim tíu líkþráu er Jesús hreinsađi, um hvørja hann sagđi: voru ecki tíu hreinsađir, en hvar eru hinir níu? Lúk. 17; fanst einginn sá eđ aptur snéri og gjæfi Guđi dýrđina, nema þessi útlendíngur? og hann sagđi til hans: statt upp og gáck burt, þín trú gjørđi þig hólpinn. Hinir vóru alleina á líkhamanum hreinsađir, þessi bæđi á sálu og

líkhama, því eckert taladi Drottinn um trú þeirra, og mun sálarinnar heilbrigdi hafa farid þar eptir. Eg er og næsta mjøg uggandi um, ad þar finnast varla einn ámedal tíu, sem þetta hjálpræði, þennan mikla frid, sem oss er í Kristí dauda og upprisu bodadur, svo þecki, sem byrjar; flestir láta sér nægja med þad, ad sýna sig kénnimanninum, í kyrkjunni, í skriftastólnum, í útvortis játníngu trúar sinnar einusinni edur tvisvar á ári, en hvørt ad samvitskan kémst vid af tilsinníngu syndanna, hvørt elskan til Guds er svo mjøg heit, þar um mætti efast hjá allmørgum, því annars mundu menn hafa meiri vidleitni á ad hafna syndunum, og elskan til Guds mundi framar spretta út med verkunum, svo hann þar med yrdi dýrkadur; þad er ad snúa aptur og géfa Gudi dýrdina, ad snúa sér frá sínu ógudligu athæfi, og taka sína ílskubreytni frá hans augliti, Esa. 1. Ef hann er vor Fadir, hvar er þá hans heidur? ef hann er vor Herra, hvar er þá hans virdíng? Mal. 1. Þad er minst verdt ad lofa Gud og þacka hønum med munninum, þad gjøra og hrafns-úngarnir, segir David, Ps. 147, og eru þeir ecki med hans Sonar blódi afrekadir; ecki kostadi þad Gud nema eitt ord ad skapa þá og allann heiminn, Gén. 1; en hvad segir Páll vid oss, 1 Kor. 6: þér erud verdi keyptir, þarfyrir dýrkid Gud í ydar líkhama, og í ydar anda, hvørjir ad eru Guds. Hvørnin skulum vér hann dýrka í vorum líkhama? hvad segir hann enn aptur, Kól. 3: Deydid ydar jardneska limu, saurlifi, óhreinleika, lauslæti, vonda girnd, ágirni, sem er skúrgoda dýrkan, fyrir hvørt ad kémur reidi Guds yfir børn vantrúarinnar; leggid af allt þvílíkt, reidi, girnd, ílsku, gudløstun, nídyrdi frá ydar munni; þad er ad dyrka Gud í sínum líkhama, ad afsnída þessa limu hins gamla mannsins. Postulinn segir, ad fyrir þvílíkt komi Guds reidi yfir børn vantrúarinnar; sjáid hvad ómøguligt þad er, ad hafa frid vid Gud, nema menn afleggi þessi verk myrkranna, sem von er á, því ecki hefir Gud látid kvelja sinn Son til þess, ad vér þjónum syndinni í hennar girndum, edur látum hana drottna í vorum daudligum líkhama, Róm. 6; því hann hefir ecki kallad oss til óhreinleika, heldur til helgunar, segir Postulinn, 1 Tess. 4. En hvørnin megum vér Gud vegsama í vorum anda? þad er í sálum vorum; þad er, ef vér færum andans ávexti; hvørjir eru þeir? þad segir oss Páll, Gal. 5; þad er kjærleiki, føgnudur, fridur, þolinmædi, gódgirni, gódfýsi, trú, hógværd, bindindi; og endar hann svo þetta tal med annari málsgrein, sem alla Guds þjónustu í sér innibindur, segjandi: en þeir sem Kristí eru, krossfesta sitt hold med þess girndum og tilhneigíngum. Hvør sem þad dagliga gjørir eptir því sem Guds andi fær í hans breiskleika verkad, hann má vera fullviss um Guds vináttu, jafnvel þótt enginn géti fullkominn verid í þessu daudliga holdi, því ef vér gaungum í andanum, þá erum vér ecki undir løgmálinu, Gal. 5; en þetta frelsi eigum vér ecki ad brúka til þess ad láta eptir oss smásyndirnar, er vér svo køllum, og ætla þad sé nóg ad varast stórglæpina. Þad er engin svo lítil synd til, ad ei sé hún nóg til ad fordæma manninn, ef Gud vill í dómi vid oss gánga. David bad Gud forláts á sínum heimugligum syndum, Ps. 19; því mun þad ecki óhult ad drýgja hinar smáu vísvitandi. St. Páll sagdist jafnvel ecki skyldi kjøt eta, ef hann vissi sinn bródir hneixladist, 1 Kor. 8, og mun margur halda þad fyrir litla synd; þad er aldrei lítil synd, sem Guds réttlæti fordæmir, en hann fordæmir allar þær, sem vér litlar edur eingar

køllum. Pad er allt synd sem helvíti forþénar, en þær forþéna allar þad, sem madurinn lætur vísvitandi eptir sér, og liggur í þeim viljandi, jafnvel þótt ei sé þvílíkt af mønnunum kallad nema Guds barna brestir; smáregnid vætir eins mjøg og stórdróparnir; þær smáu syndirnar kunna ad verda hvad skadvænastar, því vér reiknum þær ecki, og verda því flestar, og þótt þær séu smáar í vorum augum, þá verda þær þó stórar, nær vér byggjum þeim lengi heima. Einn lítill ormur, þegar hann er svólginn í magann, þá etur hann svo lengi um sig, ad hann verdur stór, nema hann annadhvørt sé drepinn, eda hønum sé uppselt; einn lítil púki, þegar hann er einusinni innkominn í hjarta mannsins, getur vordid ad stórum djøfli, ef hann er látinn hindrunarlaus, og þegar hann er svo varinn, getur hann tekid sjø anda sér verri, Lúk. 11; menn taka einn lítinn dreing til fósturs, ef hann er skálkur, sem margir eru, þá gjørir hann sig ad húsbonda, nær hann er fullordinn, og rædur sína líka inn í húsid, þar til hann med sínum féløgum drepur húsbóndann, ef hann þorir, og gjørir sig herra af gótzinu. Svo eru hinar litlu syndirnar; þau dálitlu børn Satans, er vér leikum oss ad, medan þau úng eru, þau verda vor ofmenni um sídir, og taka vort andligt líf frá oss, og eyda þeim féssjód úr voru hjarta, sem med Guds blódi keyptur er; sumt gaman og gledskapur, sem heitir kurteysi í fyrstunni, kann ad verda ad hædni og spéskap, svo þegar menn hafa lengi vanad sig á ad hæda mennina, og því er hrósad af þeirra líkum, er leita sér fordildar í slíku, þá fer þeim svo fram í kunstinni, ad þeir fara ad hæda ad Gudi og hans heilaga nafni; þad þykir hjá oss saklítid ad leggja Guds nafn vid hégóma og gamni sér í dagligu tali, edur kalla á Andskotann; en sá sem þetta hefir lengi tamid sér, hønum mun ecki þykja mikid fyrir ad brúka þad sama til ad ljúga líf og æru af sínum náúnga; hann sem reiknar þad fyrir enga synd, ad hann forsómi ad gánga til kyrkjunnar, og leikur sér ad hégómanum á Guds helgum døgum, hann kann ad verda yfirgéfinn í svo fráleitt sinni, ad hann þenki, ad þad sé ecki nema fyrir sídasakir ad menn brúki helgar tídir. Eg segi þetta til dæmis um allt þad, er menn gjøra ámóti hinum bodordunum, sem hvør einn kann ad skilja, ef hann vill géfa nockurn gaum ad framferdi sínu, og taka vara á sálu sinni. Fyrir því, ef þér viljid hafa frid vid Gud, br. m.! þá drepid þessa smápúka, edur ad vísu gjørid þá svo vanmeta, ad þeir ecki verdi ydar ofurefli, annars munud þér ecki frid vid Gud hafa. En søkum þess, ad enginn af oss er svo adgjætinn edur varkár, ad ecki falli blettur á vort skírnarfat á hvørri stundu, jafnvel þeirra, sem bestir eru, þá eigum vér í hvørt sinn, sem vér af nockurri hrøsun verdum yfirstígnir, ad þvo hann af med beiskum ydrunartárum, ef vér viljum frid vid Gud hafa; já, vér eigum ad gánga streingiliga í dóm vid sjálfa oss, og ecki láta vora ydran stíga fram yfir almenniligar syndir, því þær fordæma eins manninn og hinar stóru, nema menn þeirra af hjarta ydrist, gjætum þess, ad Gud er rettlátur, hann er eptirgángssamur og strángur sóknari, hann heimtir ecki alleina stórsummurnar, heldur vill hann láta gjalda hinn sídasta pening, Matth. 5. Hvar med fáum vér þessa sekt lokid, nema med Kristí forþénustu, sem er óendanlig; en hún verdur engum tilreiknud, nema þeim, sem ydrast af hjarta syndanna. Ad sønnu kunna menn ecki allra ad ydrast sér í lagi; hvør veit hvad opt hann fellur, Ps. 19; gétur þú uppreiknad alla þína úngdóms bresti? hvør má telja alla sauruga þánka og ónytju-ord? þad er ad vilja telja

sandinn og bylgjur sjáfarins; en þar vér erum oss þess samvitandi, ad vér svo opt hrøsum, svo ad øll vor reisa frá vøggunni til grafarinnar, er varla annad enn einn sífeldur blóðvadall, þá eigum vér ad láta oss þad af hjarta ángra, ad vér erum svo undir syndina seldir, Róm. 7. Já, í samtali vid vora vini og náunga, edur og nær vér sleppum oss í gaman og gledskap, þá byrjar réttkristnum manni ecki einasta adgjætnum ad vera, ad ei styggi hann Gud med munni sínum, heldur og í hvørt sinn, nær hann kémur til sjálfs síns aptur, ad hugleida hvørt ecki hafi hann rasad med sinni túngu, og finni hann þad, sem án efa optliga finna má, ad láta sig þess af hjarta ydra og bidja Gud um nád, ef vér viljum vera fullvissir um hans vináttu; og ecki einasta eigum vér þær syndir ad fordast, sem eru réttlínis ámóti Guds skélfiligri hátign, heldur og, ef vér viljum hans vinir vera, þá eigum vér ad kappkosta ad halda frid vid vora brædur í heiminum, Róm. 12. Hvad er þad fyrir fridur, er Drottinn spáir um, ad verda muni í ríki Kristí? Esa. 2: Ad þeir muni gjøra sverdin ad plógjárnum, og sínar stángir ad ljáum, og ein þjód skuli ecki rickja sverdi ámóti annari, og þeir skuli ei framar læra strídsatferd. Hvad sýnist ydur, børn mín? mun þetta vera sá fridur, sem verøldin géfur? ecki teiknar til þess nú um stundir, þar ein þjód rís upp ímóti annari, og frændur og náúngar berast banaspjót eptir, heldur er þad fridur Guds sá ædri er øllum skilníngi, Phil. 4; þad er øll andlig farsæld, sem Guds postular, Paulus, Petrus, Júdas og Jóhannes í sínum Opinberunum jafnan óska Guds søfnudum; en ecki er þad síst eindrægni andans, sem øll Guds børn hafa ámilli sín, hvar helst þau eru í heiminum; sá sem ecki er í þessum fridarsáttmála innibundinn, hann er ecki limur hinnar sønnu og ósýniligu Guds kyrkju; vakti sig því hvør og einn, sá er vill Kristí limur heita, ad ei ali hann nockurt hatur til síns náunga; og er þad ecki nóg ad vér høldum frid vid vini og frændur; tollheimtumenn og pútur gjøra og þad hid sama, Lúk. 6; heldur býdur Endurlausnarinn oss, ad vér elskum óvini vora, Matth. 5; þad løgmál er þúngt ad sønnu holdi og blódi, en ecki svo mjøk þeim, sem eptir Gudi er skapadur, og leitast vid ad breyta eptir sínum Lausnara, hvør ed beiddi fyrir þeim er hann kvøldu, Lúk. 23. Eigir þú nockurn óvin, kristinn madur, þá gjæt þess, ad Gud er þinn besti vinur, og Andskotinn hinn argasti óvinur; gjør því ecki þad hinum til stygdar, en þessum til þægdar, ad hatast vid hann, sem er þinn bródir eptir náttúrunni, fyrir hvørn Guds Sonur hefir kvøl og dauda lidid eins og þig; ef þú hatar þinn óvin og þad svo mjøg, ad þú vildir hans dauda, þá gjør hønum gott, sjá til ad þú fáir gjørt þér hann ad vin med gódu atlæti; fáir eru svo hreckvísir ad þad takist ecki; en ef þú fær því til vegar komid, þá hefir þú drepid óvininn, en frelsad þinn bródur og géfid hønum lífid, 1 Jóh. 5, og afrekad sálu eina Gudi til handa, sem er stærri sigur, enn þótt nockur hefdi kóngaríkin undir sig brotid, því hún hefir Guds Sonar blód kostad, hjá hvørju øll verøldin er fis ad reikna; svoddan hefnd er ecki einasta saklaus, heldur og Gudi kjær, og af øllum hans børnum vel álitin. Gud gjæfi ad kristnir menn vildu temja sér þetta hugarfar, þá mundi fridur og eindrægni haldast betur manna ámedal, heldur enn skédur nú um stundir, þá mundu menn frid hafa vid sjálfa sig og samvitsku sína, frid fyrir heiminum, því sá ed þvílíkt gjørir, hann er af Gudi fæddur og yfirvinnur heiminn, 1 Jóh. 5, frid fyrir Djøflinum; því hann er Kristí barn, sem Djøflinum hefir útsnarad, og trodid

hann undir sinna barna fætur, Róm. 16; já, frid vid hinn lifanda Gud, sem øllu rædur bædi á himni og jørdu, í hvørs ríki ad fridurinn og réttlætid kyssa hvørt annad, Ps. 85, hér í tímanum, en í eylífdinni mun á fridnum engin endir verda, Esa. 9. Þeirrar sæluvistar njótandi ad verda unn þú oss þínum børnum, ó, þú stóri Gud fridarins! Róm. 16, fyrir hinn sanna fridarins Høfdíngja Jesúm Christum, Esa. 9, amen!

Fyrsta Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 20 Kap.

Og ad kvøldi þess sama þvottdags, þá ed lærisveinarnir voru samankomnir ad luktum dyrum fyrir hrædslusakir vid Gydínga, kom Jesús þar, og stód í midid, og sagdi til þeirra: fridur sé med ydur! Og þá hann sagdi þetta, syndi hann þeim hendurnar og sína sídu. En lærisveinarnir glødddust vid, ad þeir sáu Herrann. Jesús sagdi þá enn aptur til þeirra: fridur sé med ydur! Líka sem Fadirinn sendi mig, svo sendi eg ydur. En sem hann sagdi þetta, blés hann á þá og sagdi til þeirra: medtakid þér heilagan Anda; hvørjum helst þér fyrirgéfid syndirnar, þeim eru þær fyrirgéfnar, og hvørjum helst þér apturhaldid þær, þá eru þær þeim apturhaldnar. En Thómas, einn af þeim tolf, sem kalladist Tvíburi, var eigi med þeim, þá Jesús kom; en hinir adrir lærisveinarnir søgdu til hans: vér høfum séd Herrann. En hann sagdi til þeirra: nema ad eg sjái naglaførin í hans høndum, og ad eg láti minn fíngur í naglaførin, og leggi mína hønd í hans sídu, þá trúi eg ecki. Og eptir átta daga voru enn aptur hans lærisveinar þar inni, og Thómas med þeim, kóm Jesús ad luktum dyrum, stód í midid, og sagdi: fridur sé med ydur! Sídan sagdi hann til Thómam: réttu þinn fíngur híngad og skoda mínar hendur; lypt upp þinni hendi og legg í mína sídu, og vert ecki vantrúadur, heldur trúadur. Thómas svaradi og sagdi til hans: Drottinn minn og Gud minn! Jesús sagdi til hans: af því þú sást mig, Thoma! trúdir þú; sælir eru þeir sem ecki sjá og trúa þó. Mørg ønnur teikn gjørdi Jesús í augsýn sinna lærisveina, hvør ad eigi eru skrifud í þessari bók; en þetta er því skrifad, svo ad þér trúid, þad ad Jesús sé Christus Sonur Guds, og ad þér svo trúadir, hefdud lifid í hans nafni.

Exordium.

Þegar Jesús hafdi læknad hinn limafalssjúka med því ordi, ad hann sagdi til hans: þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, Matth. 9, þá prísadi fólkid Gud, er þvílíka makt hefdi mønn-

unum géfid. Ecki hefir þetta fólk svo undrast yfir sjálfu kraptaverkinu, því þeir vóru þessu alvanir af Frelsaranum, annars mundu þeir ecki hafa fært þenna veika mann til hans, heldur yfir því, ad hann læknadi med ordatiltæki þessu, því þad hafdi á þeim tøgum ecki heyrst, ad nockur madur hefdi vald til ad fyrirgéfa syndirnar, hvaraf Pháríseí tóku ordsök til ad bera sér þá óhæfu í munn, ad hann gudlastadi. En hann sem auglýsti sitt vald til ad fyrirgéfa syndirnar med þessu kraptaverki, svo ad þeir, ed þad sáu, undrudust og prísudu Gud, er þvílíka makt hefdi mønnunum géfid, hann sami hefir og þetta vald í hendur fengid syndugum mønnum, sínum Postulum, svo sem vér strax heyrdum af Gudspjallinu, og ecki einasta þeim, heldur og øllum þeirra eptirkomendum, allt til veraldarinnar enda, Matth. 28, ad þeir í hans nafni fyrirgéfa syndirnar, ecki svo sem af sjálfum sér, heldur svo sem Kristí þénarar, og rádsmenn Guds leyndardóma sem Páll vottar, 1 Kor. 4; en svo mikid, svo háleitt og svo guddómligt sem þetta vald er, svo vandfarid er og med þad, bædi fyrir þá, sem þad í hendi hafa, og svo hina, er undir því eru; ad hvørugir forgrípi sig á hans dýrdligri og ógnarligri hátign, sem ad er høfundur þessa mikla umbods; og fyrir því ad á þessu rídur øll velferd kristinna manna, (sem er ad fá kvittun syndanna), þá vil eg nú ad þessu sinni tala um þetta tvent, sem er: 1) hvør ad sé skylda þeirra, er ødrum eiga ad boda þeirra fyrirgéfning, og 2) hinna, sem hana þiggja eiga. Gud styrki oss í þessu verki med nád sins góda Anda, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Tvent er þad, sem Kristí þénarar eiga í þessu Guds eyrindi ad athuga, sem er: 1) ad ecki bodi þeir kvittun syndanna þeim, sem hennar eru óverdugir: 2) ad þeir haldi henni ecki fyrir hinum, er hún med réttu tilheyrir; hinir fyrri eru med tvennu móti; annadhvørt eru þeir fáfródir, edur og ógudligir og hardsvíradir; hverigum af þessum á rádsmadur Kristí ad boda syndanna kvittun; ecki þeim fyrri, því sá sem etur og dreckur óverdugur, hann er sekur vid hold og blód Drottins, segir Páll, 1 Kor. 11; en sá etur og dreckur óverdugur, sem ecki reynir og prófar sjálfan sig, en hvørnin má sá reyna sjálfan sig, er ei þeckir syndina? en hvørnin má hann syndina þeckja án løgmálsins þeckingar? án hvørs ad jafnvel St. Páll ecki þeckti ad girndin var synd, Róm. 7. Þad er øllum mønnum kunnugt, ad enginn fær kvitta syndina í himninum, utan hann beri ángur og trega fyrir hana; en hvernig má hann láta sig ángra þá synd, er hann þeckir ecki? og er þetta þó ecki nema helftin af skyldu vorri. Ecki er þad nóg ad þeckja syndina og ángrast af henni; litlu gagnadi þad Kaín og Júdas þótt hinn segdi: mín synd er meiri enn ad hún fyrirgéfin verdi, Gén. 4; en þessi: eg hefi illa gjørt þad eg sveik saklaust blód, Matth. 27. St. Péturs, Matth. 26, Davíds, 2 Sam. 12, hinnar bersyndugu, Lúk. 7, og annarra svoddan manna þeckíngu, skal hafa, til þess ad fá syndina kvitta; þar fyrir, søkum þess ad blódid Jesú Kristí hreinsar oss af øllum vorum syndum, 1 Jóh. 1, og ad í eingum ødrum er sáluhjálpin, Post. gb. 4, þá kann enginn ad fá hjá Gudi lausn syndanna fyrir utan hans þeckíngu; og er þad ad sønnu ecki nóg ad menn viti, ad hann sé fyrir syndirnar dáinn, Róm. 4, heldur og ad tileinka sér hans forþénustu, og trúa því fastliga ad þad saklausa Guds Lamb hafi einnig sínar syndir í burtutekid, Jóh. 1. Þeim sem ecki er um þetta hvørutveggja aldeilis sannfærdur í hjarta sínu, hønum á Guds þénari ecki ad boda kvittun syndanna, heldur ad undirvísa hønum med allri kostgjæfni veg sáluhjálparinnar, og leida hann til Kristum med heilsusamligri kénningu. O, Gud gjæfi ad þessu vilddu gjæta ecki einúngis

kénnimennirnir, heldur og þeir ed børnum og hjúum eiga ad undirvísa og uppala í aga og umvøndun Drottins, Eph. 6; þá væri eg viss um, ad ecki mundu svo optliga verda helgidómarnir hundum géfnir, Matth. 7, né perlum fyrir svín kastad, sem mig úggir ad ástundum ské muni, fyrir vanræktar sakir þeirra, er Gud hefir umbodid ad taka vara á slíku. Hvørju vill einn gálaus og tómlátur leigulidi svara hinum alvalda Konúngi á sídasta degi, þegar hann krefur sinna sauda blóds af hans hendi? en hann hefir forsómad ad undirvísa þeim, og ad géfa Guds hjúum í réttann tíma þad hønum byrjad hefir; hann hefir talad fyrir þeim þad sem var hégómi, haft fyrir þeim nockrar ónýtar spurníngar, sem lítt til sáluhjálpar gagna, til þess ad sýnast vid ad gjøra eitthvad, og ad fyrra sig vítum, en aldrei lagt hinn rétta grundvøll sáluhjálparinnar í mannanna hjarta, ei kénnt þeim syndina ad þeckja, ecki útlistad fyrir þeim hennar greinir og tegundir, ecki útmálad hvørsu ad hún er vidurstyggilig fyrir Gudi, ei sýnt þeim veginn til ad fá hennar kvittun, edur vakid ángur og trega fyrir sín afbrot í þeirra hjarta, né krapt hinnar sønnu trúar, er verkar fyrir kjærleikann, Gal. 5; og í þessari fákjænsku hleypur vesælíngurinn inn ad skriftastólnum og þiggur kvittun syndanna af prestinum, jafnvel þótt ecki sé hann henni nær, heldur enn einn heidíngi, sem eckert af Gudi veit né hans Kristó, og í þessu uppelst hann, í þessu lifir hann, og í þessu deyr hann, og uppvaknar í helvíti og kvølunum, nema Gud vilji meiri miskun á gjøra, og ætlar sig þó ad vera fullkristinn, og ad sála sín muni strax í himininn uppsljúga, sem hún skreppur út af líkhamanum, af því enginn sagdi hønum þad, og engin ad því fann, hvørsu sem hann var ófródur í sínum kristinndómi; þetta hid sama vil eg sagt hafa foreldrum og húsbændum, hvørjir í þessu vera eiga svo sem prestanna ønnur hønd; því ef satt skal segja, þá er þad ofætlun fyrir einn Guds ords þénara, ad hann géti lagt hvørt barn sér á kné, og øllum allt þad ként, sem þeir vid þurfa, sérdeilis í þessu fátæka landi; en ad hafa alvarliga umsjón hérum, rannsaka hvernig þad tilgeingur, áminna þá sem eru hirdulausir, leidrétta þá sem villt fara, straffa þá sem móti mæla, vísa þeim út af Guds kyrkju og samneyti kristinna manna, er ekki láta sig leidrétta med hógværum anda, Gal. 6, þad á þeim ecki ad vorkynnast; en Gud nádi hvørja adstod þeir fá í slíku hjá allmørgum; óskandi væri ad ecki findust þeir ed reidast, ef ad slíku er fundid, og leggja hatur á Guds þénara, nær þeir vilja forda sálum þeirra vid eylífum helvítis píslum; þeir hafa þeirra gudrækiligar áminníngar í skimpi, og kalla þad prestafirrur og hlutsemi; hvar fyrir? af því þeir sjálfir eckert kunna, en skammast sín ad læra þad gamlir, er þeir nentu ecki úngir ad nema, og vilja heldur steypa sér og børnum sínum og hjúum í afgrunn helvítis, enn ad láta sig leidrétta; og er þad allt ofkunnugt af fáfrædi hinna úngu í þessu auma landi, hvad lítid ad hinir gømlu kunna muni. O, þér skynlausar manneskjur! kallid þér ecki þad hid argasta mord, ef nockur fargar sínu lífsafkvæmi vísvitandi, og þó er þad kjærleiksdygd, hjá því, ad spara þeim þad, er þeim megi verda til sálargagns, því þad er ad myrda sálina, hvør ad er med Guds blódi endurkeypt, Post. gb. 20; og er miklu minni synd ad bera út børn sín nýfædd, sem þó er hinn versti glæpur, því þá eru þau undir Guds miskunsemi, heldur enn ad klekja þeim upp Fjandanum til þjónustu. Hafi þér ecki heyrt, hvørsu ad Drottinn

vard reidur þeim, er offrudu børnum sínum Mólóch fordum daga, Leví t. 20, og létu þau gánga í gégnum eldinn þeim andskota til dýrkunar? Devt. 18; en hvad gjøra þeir betur sem láta sín børn uppalast í øllu reidileysi? vitid þér ecki ad þér hafid þau í syndinni gétid og fædt? Ps. 51; hvad liggur þad annad fyrir hønum sem af náttúrunni er reidinnar=barn, Eph. 2, heldur enn eylífliga ad fyrirfarast, nema hann læri hinn sanna kristindóm, svo ad hann megi umflýa tilkomandi reidi? Þér segid vel, þau eru í skírninni endurfædd og Guds børn vordin; þad er vel, en hvørsu illa kénnid þér þeim ad halda sínn skírnar=sattmála, nær þau aldrei fá ad vita hvad skírnin er, edur hvad þeim er veitt í henni, hvørju þau hafi þar Gudi lofad, edur hvernig þau eigi ad bera sig ad halda þad, edur fá þess kvittun, er þau afbrjóta? O, vei! ó, vei! hvørsu aumur er þessi kristinndómur; bæriligra mun einum Tyrkja verda á dómsins degi, enn slíkum foreldrum; og eg vil hafa þetta sagt til þeirra einúngis, sem hirdulausir eru um velferd sína og sinna, og meina ad Gud hafi géfid sér børnin, alleina til ad leika sér ad, en ecki til hinna, sem leggja nockra rækt hér vid, er Gud gjæfi ad sem flestir væri. Hinir adrir, sem Guds þénarar eiga syndunum aptur ad halda, eru þeir, sem kannské hafa nóg vit á því er þeir eiga ad trúa og gjøra, en lifa aldeilis ecki þar eptir, heldur gánga fram í allskonar syndum og glæpum ydrunarlaust, forsmáandi Gud og hans dýrmæta ord, og hafandi ad engu þad þeim sagt verdur í Guds stad. Slíkir eiga med réttu eckert samneyti ad hafa med ødrum Guds børnum, hvørjir helzt sem þeir eru, ríkir edur fátækir, vesælir edur voldugir; því ef Páll segir, 1 Kor. 5, ad ef nockur sá er bródir (þad er kristinn) kallast, sé frillulífis=madur, lastmáll, ágjarn, skúrgoda=dýrkari edur þesshattar, þá skuli menn enga umgeingni med þvílíkum hafa, þá er þad augljóst, ad þvílíkum á ecki syndakvittun ad boda, nema þeir ydrist af hjarta og afláti glæpunum; og sá kénnimadur, er segir þeim sínar syndir kvittar í Guds stad, hann lýgur uppá Gud, er hann leysir þad, sem Gud hafdi hønum aldrei umbodid, hann tekur fram fyrir hendur á Krist, sem menn plaga ad segja, og gjørir hann ad þeim Gudi, sem ad þóknast ógudligt athæfi, Ps. 5. Stór vandi liggur á einum kénnimanni í slíku, ef hann vill finnast trúr. Ecki segi eg, ad þeim skuli frávísa aflausn synda sinna, sem misgrunadur er um einhvørn glæp; þad má hinum besta manni gjøra; ein skjæd túnga kann snarliga ad ljósta upp einhvørjum óhródri um gódan mann, hvar til þúsund dæmi eru; slíkt á ad eingu ad hafa, heldur ad afstýra svoddan vondu umtali um náúngan. Einn Guds þénari á ad vera vandlætíngasamur, en þó med skynsemi, og ecki byggja svo viktugan hlut, sem ad er lyklavaldsins brúkun, á hvørjum þvættíngi, Róm. 10; en þessa þarf ecki vid, br. m., þar eru opinberir lestir og skammir, sem ad eingu eru aktadir, hverki af þeim ed þær fremja, og kanské ecki heldur svo sem vera ætti af sumum, sem þad ættu ad straffa. Hvernig mun þad tilgánga med Guds heilaga nafns vanbrúkun medal óhlutvandra manna? med idkun hans heilaga ords? munu ei finnast þeir ed hafa þann dýrgrip ad athlátri og í fíflskaparmálum? Hvad er tídara enn óhlýdni og ótrú barna og hjúa vid foreldra og húsbændur, vond forlíkun milli hjóna, hardhýdgi yfirbodaranna vid hina aumu og vesælu, sem undir þeirra valdi eru, svo menn láta vargana hlaupa frí, en straffa dúfurnar. Hatur og úlfbúd eru ordin ad kallmennsku og hugprýdi, menn bera þad ecki einúngis heimugliga med sér í hjartanu,

hvar um kénnimadurinn ei kann ad dœma, heldur sýna þad dagliga í verkunum, í ordunum, í umgeingninni, okur og ásœlni, miskunarleysi vid hinn volada og naúdstadda, bakmælgi og illur munnsøfnudur vid náúngan: allt þetta eru daudligar syndir og má øllum kunnugt vera, ad þær ei verda fyrirgéfnar í himninum, nema menn ydrist þeirra á jørdunni, og þad vita Guds þénarar, ad fyrir slíkt kémur hans reidi yfir þá ed þad fremja, Eph. 5. Nú segi eg þad ecki, ad menn skuli strax frávísa þeim, er í þessu kunna sekir ad finnast, ef þeir sýna á sér nockur ydranar merki, jafnvel þótt betrunin verdi eckí í einu svo merkilig, hitt segi eg, ad þeir eiga þvílíka syndara med allri alúd og kostgæfni ad áminna, og leidrétta þá med hógværum anda, er fundnir verda í nockurri hrøsun, Gal. 6; fyrst í einrúmi; vilji þeir ecki þarvid skipast, þá í tveggja gudhræddra manna vidurvist; láti þeir enn þá ecki af, né leitist vid ad betra sig, þá veit eg ei betur enn svoddan þverbrotnum manneskjum eigi syndirnar aptur ad haldast; þad kénnir oss ecki einasta Drottinn Jesús, Matth. 18, med þessum ordum: ef þinn bródir syndgar ámóti þér, þá far þú og átel hann ámilli þín og hans; ef hann heyrir þér, þá hefir þú áunnid þinn bródur; en ef hann heyrir þér ecki, þá tak med þér einn edur tvo, svo ad í munni tveggja edur þriggja verdi øll ord stadfest; en vilji hann ecki þeim heyra, þá seig þad søfnudinum, en vilji hann ecki søfnudinum heyra, þá halt hann svo sem heidíngja og tollheimtumann; heldur er og þessu aldeilis samhljóda konúngligt løgmál í þessum løndum og ríkjum um þau afbrot, sem ecki verda svo hentugliga med veraldligum rétti strøffud; og ef Drottinn skipar einum af søfnudinum þannig ad breyta vid þann, er hønum ámóti brýtur, hvad miklu heldur mun þetta sagt vera kénnimønnunum, sem í Guds stad vandlæta eiga; taki því ecki einn Drottins þjón vara á slíku, þá er næsta hætt vid, ad hann gjøri sig hluttakara í annarligum syndum, og hafi samfélag vid ófrjóssøm verk myrkranna, þvert ámóti Postulans bodi, Róm. 1. Og er þetta nú sagt um þá, sem Guds þénarar eiga ad apturhalda syndina; en þar fyrir hefi eg um kénnimannanna skyldu talad í þessum stad, ad enginn hati þá edur óvirdi, þótt þeir gjøri skyldu síns embættis í slíku, þar þeim er svo mikill vandi á hendi.

Hvørjir ad hinir séu, er syndina skal leysa hjá, er audsært af því sem allareidu er sagt um hina, sem er alla synduga menn, hvørsu herfiliga edur stórkostliga sem þeir syndgast hafa móti Gudi; já, hvørsu lengi sem þeir hafa velt sér í syndunum, þá sem ad fulla grein hafa á ad reyna og prófa sjálfa sig, og láta sig af hjarta syndirnar ángra, og lofa umbót med sannri trú á Kristí forþénustu; því hinn nádugi Gjæskunnar-Brunnur vill eingan þann frá sér reka, sem til hans kémur, Jóh. 6; því kalladi hann hárri raustu fordum daga og sagdi: komid til mín allir þér sem erfidid og þúnga erud þjádir, eg vil endurnæra ydur, Matth. 11; og gyldir þetta ecki einasta um þá, sem ennþá eru fullhraustir og kunna framvegis ad betra sig, heldur og um hina, sem fyrir daudanum liggja, og jafnvel þá, sem málinu tapad hafa, ef þeir eru med rænu, og einn adgjætinn Drottins þénari merkir þeirra hjartanliga eptirlaungun, ángur og trega fyrir syndirnar; þvíad á hvørjum tíma, sem

hinn ógudligi snýr sér frá sínu ógudligu athæfi, þá skal hann lifa og ecki deya; allra hans synda skal ecki ad eylífu minst verda, segir Drottinn, fyrir munn Ezechíelis í 18 kap.; og þótt hinn nádugi Gud, sem allann daginn útbreidir sínar hendur til óhlýdugs fólks, Esa. 65, sé jafnan reidubúinn ad taka vid syndaranum, nær hann ydrast af hjarta, þá eru hans djúpu miskunar idur þó aldrei nákvæmari enn í daudanum, því þá veit hin eylífa Gjæska, sem ecki vill syndugs manns dauda, ad ecki er tími til ad draga nádina undan. Og er þetta nú þannig sagt um þad helsta sem ad Guds ords þénarar eiga ad taka vara á í þessu háleita efni; en fyrir því ad margur einfaldur, edur og svo hirdulaus kann ad steyta sig á þessu nádarinnar frelsi, þótt aldrei gjøri kénnimadurinn sitt embætti svo athugasamliga, þá verd eg og nockud hérum ad tala, og þad þess heldur, ad Andskotinn er þúsund véla smidur; vinni hann eckert á þá einu síduna, þá leitar hann á hina: þessir eru og med tvennu móti; annadhvørt eru þad þeir, sem af hirduleysi og oftrausti meina, ad þeir fái kvittun syndanna, ef presturinn þeim hana alleina tilsegir í Guds nafni; edur og hinir, sem vegna fjølda og stærda sinna misgjørda fá því varla trúad, ad Guds þénari hafi vald hér til, þótt þeir ydrist. Hvad vidvíkur hinum fyrra hópnum, sem vera mun øllu stærri, þá viti þad sérhvør einn, ad líka sem Kristur sagdi vid lærisveinana fordum, Lúk. 10: hvør ydur heyrir, hann heyrir mér, og meinti þó alleina í þeim hlutum, sem þér bodid í mínu nafni og eptir minni skickan; svo er því og varid, ad ef nockur Guds ords þénari, bodar þeim kvittun syndanna, sem ecki ydrast og ecki trúa á Guds-Son og hans forþénustu, þá er hans þjónusta ónýt, og verdur bádum þeim til dómsáfellis; prestinum, ef hann þad veit, en hinum, þótt presturinn þad ecki viti; því má hvørs eins samvitska bera hønum ljósast vitni hérum; en ef presturinn afleysir ógudligan, án vitundar sinnar, þá er hans þjónustu háttad eins og einum dómara, þeim ed gengur rángan dóm eptir følsku vitni, samt er ecki dómurinn réttur, þótt hinn, er dæmdi, sé saklaus; svo er og þess blód yfir hans høfdi, Ezech. 33, sem játar syndir sínar fyrir prestinum, en þó ecki af hjarta edur med verdugri ydran; en Guds þénari er sýknsaka, jafnvel þótt hans þjónusta sé ógild í himninum, søkum þessa ydrunarleysis, er hana þiggur. Þad er næsta fávísligt, ad einn syndari meinar, ad sér verdi sínar ysirtrodslur fyrirgéfnar, þótt ecki ydrist hann þeirra, edur hafi nockurn ásetníng edur vidleitni til ad betra sinn lifnad, ef kénnimadurinn alleina leggur hønum hønd í høfud, og bodar þeirra kvittun. Gjæt þess, ó, aumur madur! ad enginn hefir meiri myndugleika enn sá vill, er hønum gaf hann. Nú er þad víst, ad Gud tekur ecki vid syndaranum, nema hann láti sig ángra syndirnar og lofi ad betra sig; þad skal aldrei finnast í allri ritníngunni, ad Gud lofi nád sinni nema ydrandi manni; hvernig villt þú þá vænta þess af kénnimannsins hendi, sem Gud hefir hønum aldrei í hendur fengid, og hann ecki sjálfur vill edur kann gjøra vegna síns stránga réttlætis, sem hønum eins skyldt er og miskunsemin; og má þad þér ecki gagna, þótt ad presturinn sé þér samvitandi í hirduleysinu; lát hann ei draga þig á tálar, þótt hann eigi ad vita betur enn þú, því hann gjørir í því Andskotans

og ecki Guds verk, ad boda þeim kvittun syndanna, sem hennar er óverdugur. Þad er Djøfulsins slægd, ad gjøra lítid úr syndinni fyrir manninum, og kalla ad menn megi komast af vid Gud, med eintómri játníngu edur útvortis hegdan líkhamans. Vara þig í Guds nafni! vara þig! slíkt vill þér lítid gagna á þinni daudastundu; því hinn ógudligi skal deya fyrir sínar syndir, segir Drottinn, Ezech. 13, jafnvel þó hinn réttláti Gud vilji krefja hans blóds af þess kénnimanns hendi, er forsómar ad segja hønum til syndarinnar.

Þad er merkiligt, sem hér stendur í gudspjallinn, ad ádur enn Drottinn fékk lærisveinunum í hendur lyklavaldid, þá blés hann á þá og sagdi: medtakid heilagann Anda! Nú þótt Andans gáfa sé ecki svo rík á þessum døgum hjá Guds kénnurum svo sem hún þá var, þar vitnisburdurinn Jesú Kristí er vidtekinn af øllum þeim, er kristnir kallast, og jafnvel af þeim medkéndur, sem ecki eptir hønum lifa, samt er enginn efi á því ad Guds Andi er í þeim og verkar med þeim, sem hann þar um bidja af hjarta, og rækja sitt embætti. En hver sem ad bodar ydrunarlausum kvittun syndanna, og hann veit þad, hann talar ecki af Guds Anda, því Andans embætti er ad straffa heiminn um syndina, Jóh. 17; en eckert er stjórnleysi meira, enn ad segja þá synd kvitta sem ei er, og sá þad gjørir, hann stjórnast ecki af heiløgum Anda, heldur dregur bædi sjálfan sig og adra á tálar. Nú kann einhvør ad þeinkja: fyrst ad kvittun syndanna er þar í fólgin, ad madur ydrist þeirra og trúi Krists forþénustu, hvad þarf eg þá prestsins þjónustu vid? mér nægir þad, ad eg ydrast og trúi. Eigi er hún þar fyrir gagnlaus, kristinn madur! heldur ómissandi, því fyrir utan þad, ad margur er veikur, margur trúarlítill, margur sturladur, margur freistadur, margur efasamur, þá eru þetta Guds ord og fyrirheit. Hver ert þú þá, sem forsmáir Kristí skickan? veist þú betur hvad syndugum manni gagnar til sáluhjálpar, heldur enn hann sem þér hefir hana afrekad med sínum dauda? Þad er víst, ad Gud bædi vill og kann ad gjøra þann hólpinn, sem ecki nær heilagri skírn, en hvør sem hana forsmáir, þad verdur hønum til fordæmingar, og vidlíkt er í þessu: sá sem ei kann ad ná prests fundi, þá er hønum þad fullt, ad Guds Andi uppvekur í hønum sanna ydran fyrir syndirnar og trúna á Jesúm, og hann hefir nóg í hinni andligu nautn, er Dróttinn umtalar hjá Jóhannem, kap. 6, segjandi: hvør sem etur mitt hold, og dreckur mitt blód, hann skal ecki daudann smacka ad eylífu, undir hvørja ad Andi Drottins afleysir hann med þeim vitnisburdi ad hann sé Guds barn, Róm. 8; en sá sem forsmáir þau medøl er Guds Sonur hefir skickad og innsett hér til, edur þykist þeirra ei vidþurfa, hann má ei kristinn mann nefna; en þad munu þeir einir þykjast gjøra mega, er syndin ecki mjøg til hjarta gengur, og heitir þad þá svo, ad heilir þurfa ecki læknarans vid, Matth. 9. Hinir sem ad hún er ofþúng byrdi vordin, svo ad þeir hafa ecki frid í beinum sínum fyrir henni, Ps. 38, þeir munu allshugar fegnir verda þessum miskunar ordum: hvad þér leysid á jørdu, þad skal á himnum leyst verda, Matth. 16; þeir þyggja med allri hjartans audmýkt eina huggunargrein af

munni Guds ords þénara, svo sem einn svaladryck af Guds nádarbrunni uppausinn. En hvørjir eru hinir? eg óttast þad muni meir vera dosi samvitskunnar, heldur enn heilbrigdi, er þeir reida sig uppá. Eg hefi talad vid suma menn, sem hafa látid sér um munn fara, ad þau ord er standa í vorum skriftagángi: eg er hin syndugasta og svívirdiligasta manneskja, sem verda má, bædi fyrir Gudi og mønnum, þau vildu þeir ecki svo vidkannast, því ad þeir væru frír fyrir sumum glæpum, sem adrir drýgja, og sýnist þessvegna ad þad sé nockurskonar hræsni fyrir Gudi ad játa sig ad vera hinn stærsta syndara; en eg óttast ad slíkt komi nockud af rannsóknarleysi sjálfs síns; hver þeckir mannanna hjørtu nema sá sem þau skapad hefir? hver kann ad vita hversu mikla krapta einn hefir til ad mótstanda syndinni, nema hann sem þá géfid hefir? hvør veit nema eg sé stærri syndari, sem hann meira lánad hefir, heldur enn hinn, sem ad verr lifir fyrir mønnunum? Eg sé margan drýgja þær syndir, sem eg vil bidja Gud ad vardveita mig frá, en kanské ad minn skapnadur sé þannig, ad eg hafi vidbjód á þeim, og er þad ecki mér ad þacka, en lifi þó eptir girndum mínum í ødru, sem eg er lundlaginn á, og hann er ecki géfinn fyrir; verda má og ad hann hafi ecki þegid svo mikla Andans nád til ad strída í gégn syndinni sem eg. En hvørsu opt mótstend eg nú Guds Anda, þegar hann minnir mig á ad gjøra þad ecki, sem eg kalla litla synd, edur láta af því sem eg er vanur til, en þykir ecki stórt ísspunnid vera? Þegar eg þetta skoda, þá vil eg sjá til hvørt þessi synd kann ecki ad verda svo fordæmanlig í Guds augliti, svo sem bid versta mord hjá þeim, sem ad Gud kanské ecki enn þá svo alvarliga tuktad hefir med strøffun síns Anda; og hvernig sem þessu er varid, þá veit eg eitt, ad enginn veit betur hvar skórinn ad hønum kreppir, heldur enn sá, sem hann ber á fætinum. Svo þecki eg og hjá eingum fleiri syndir enn hjá mér, því eg er eingum svo margra samvitandi, og þad munu allir segja, er rannsaka hjarta sitt ítarliga; en séu þar adrir syndugri, þad veit Gud, eg veit þad ecki, og fell eg þá í forundran yfir hans gjæsku og þolinmædi yfir þeim, því mér þykir varla mega á þad auka ad hann mig sparar. Hér segist og ecki: eg hefi allar syndir drýgt, heldur: allskyns. Margur er sá ed ecki hefir mann vegid, ecki kreinkt síns náunga húsfrú, ecki stólid med leynd, ecki fallsvitni borid; en sá sem vill segja, ad hann ei hafi drýgt neitt þvílikt, hann segir undir eins, ad hann hafi þessi bodord haldid, sem eg þori ad segja valla muni nockur vera; og því er þessi játníng rétt, og ecki einasta rétt, heldur þarflig hvørjum kristnum manni; og hafi menn ecki annad til dæmis hérum, þá hafa menn ord Páls, er hann segir: þad er sannarligt ord og í allan máta verdugt ad medtakast, ad Jesús Christus er kominn í þenna heim synduga menn sáluhólpna ad gjøra, ámedal hvørra eg em hinn mesti, 1 Tím. 1. Og er þetta nú sagt um þá, sem ad kaldsinnadir eru í þeirra játníngu og ydran fyrir Gudi; en þótt ad hinir, sem ad ofbýdur stærd sinna illgjørda, og Guds reidi, er þeir forþénad hafa, þótt þeir, segi eg, séu nær Guds ríki, þá er þeim samt næsta hætt, nema þeir stjórnist af Anda Drottins, sem býr í hans ordi, því Djøfullinn er slægur; svo sem hann kann ad minka syndina fyrir hinum tómláta og hirdulausa, svo gétur hann

og stækkad hana fyrir hinum ángráda og hugsjúka. En lát þér til hugar koma, Guds barn! ad þad eru ecki kraptar þinnar náttúru, sem ad uppvekja í þér svoddan trega, heldur er þad Andi Guds, sem ad straffar syndina þér til leidréttíngar, hann sem ad sært hefir hjarta þitt med broddi løgmálsins, Os. 6, hønum er ecki um megn ad græda þig med smyrslum Evangelií. Sá sem vill gjøra einhvørn kostuligan grip af gullinu, hann smeltir þad ádur med eldinum; svo lætur Guds Andi þitt hjarta brádna í þér svo sem annad var med þeckíngu syndarinnar, svo þú verdir þess kostuligri í Guds augliti, nær hann svalar þér aptur med huggun sinni. Sá sem meir er fyrirgéfid, hann elskar meir, sagdi Drottinn fordum vid Símon, Lúk. 7; enn þú veitst ecki hvad mikid þér er fyrirgéfid, nema þér hitni alvarliga um hjartaræturnar, út af tilfinníngu eylífra písla, sem þú hefir forþénad. Vert því efalaus um kvittun synda þinna, nær þú ert svo á þig kominn; ad sønnu er þad satt, ad stór sár þurfa mikla grædslu, og ad syndir vorar séu hin verstu sár, þad verdur ei útskafid; en Davíd segir: forlát mér synd mína fyrir þíns nafns skuld, því hún er mikil; séu þær nú miklar, þá er þó hans nafn meira, hvørjum Gud hefir géfid nafn yfir øllum nøfnum, Phil. 2; hvørt er hans nafn? eylífur Fadir og Fridarhøfdíngi, Esa. 9. Þar fyrir, svo sem fadirinn er børnunum líknsamur, svo vill hann vera oss miskunsamur. Hans nád yfirgnæfir allan skilníng; þar fyrir kann syndin aldrei ad vekja svo mikla styrjøld í ángrádu hjarta, ad hvar sem ad hún yfirgnæfir, þar yfirgnæfi þó nádin miklu framar, Róm. 5. Gud bó ecki til þess, ad þú skyldir ørvænta, heldur trúa. Meira kostadi hann ad gjalda fyrir þínar syndir heldur enn fyrirgéfa sídan. Bæt þess vegna ecki því ofan á allar þínar syndir, ad þú gjørir hønum þann órétt, ad hann sem þoldi hinn smánarliga dauda og bitrustu helvítispíslir fyrir hinar verstu og hrópligustu skammir sínna óvina, hann muni burtu reka frá sér einn ydrandi syndara sem til hans kémur í nafni hans forþénustu. Hverki ydranina né trúna tekur þú af sjálfum þér; hann sem kveikti í þér ydranina, hann mun ei láta trúna vanta, því hann veit ad hin er ónýt án þessarar. Þar fyrir, nær þú hefir hinn mesta óþocka á sjálfum þér, þá ert þú Gudi hvad þeckastur, því meiri gledi er í himninum yfir einum syndugum, sem ydran gjørir, heldur enn yfir 99 réttlátum, Lúk. 15. Nú þecki eg suma menn, og hefi þeckt, sem ad sønnu ecki efast um krapt og verdugleika Jesú forþénustu, né Guds ómælanliga miskunsemi, ad þeim muni syndirnar fyrirgéfast, ef þeir gjøra verduga ydran, en þad liggur þeim yfirmáta þúngt í skapi, ad þeir fái ei svo heita ydran gjørt, ad hún sambjódi stærd og fjølda syndanna, af því þeir eru sér hinna verstu glæpa og bodordabrota medvitandi, en þeir fái ecki svo hjarta sitt ísundurmarid med løgmálsins hamri, sem hønum líki, er ecki býr nema í sundurknosudum hjørtum, Esa. 57; og er þetta ad sønnu ecki ófyrirsynju, því eiga svoddan manneskjur ad kosta øllum sálar og lífs krøptum til ad sundurslíta og plága hjarta sitt med idugligri minníngu þeirra glæpa er þeir drýgt hafa, og ecki sídur gjæsku Drottins, er þeir hafa styggt, heldur enn hans reidi, og mun þesshattar manneskja fyrir idugliga bæn og vana, án alls efa fá girnd

síns hjarta af hønum, er þessi fórn alleina líkar, Ps. 51. En þótt ad tárin renni ecki af augunum, þá er þad á stundum náttúrunnar brestur, og hemtar Gud þad af eingum, sem hann hefir ecki géfid hønum. Nóg er þad, ef hinn innri madurinn klagar sig, ásakar, sakfellir og straffar; enn ef þér virdast þínar syndir enn þá stærri, enn ad þér líki vid sjálfan þig, þá vit ad þetta er hin þægiligasta og mesta yfirbót hjá Gudi, sem af þinni hendi má framkoma, og munt þú heyra med St. Páli: lát þér nægjast mína nád, minn kraptur er í breiskum máttugur, 2 Kor. 12; og er ei ólíkt, ad hinn alvísi Gud gjøri þér slíkt til góda, því ef þú þættist hafa ad fullu ydran gjørt fyrir syndirnar, þá má ské, ad þér væri hætt vid ad falla til þeirra aptur. Halt þér þess vegna vid hans miskunar fætur, og slepp hønum ecki fyrr enn hann hefir blessad þig! Hér er oss gott ad vera, sagdi Petur, þegar Jesús forkláradist á fjallinu helga; vér viljum gjøra hér þrjár tjaldbúdir, þér eina, Mósi eina og Elíæ eina, sagdi hann, Matth. 17. Eg gledst ad sønnu med Petri af þessari dýrdarsjón, 2 Petr. 1, og dáist ad henni í allan máta, en þori þó ecki ad óska mér hinnar sømu, ámedan eg ber eptir mér líkhama þessa dauda, þenna fúla syndaseck, þenna vonda ham, fullan allra girnda og lasta, því eg kvídi vid ad mín syndug augu, er svo margt ílt hafa séd og vænt um þótt, ad þau mundu ecki standast þann himneska dýrdarljóma; mér mundi hid sama í hug koma og Manóha sagdi fordum daga vid kvinnu sína: vid høfum séd eingil Drottins, því munum vid eflaust deya, Júd. 13. En mætti mér þad heppnast, ó, Herra Jesú! sem hinni bersyndugu fordum, ad skrída ad þínum blessudu fótum, og þvo þá í tárum míns hjarta, og smyrja med oleó minnar ydranar, Lúk. 7, þá vilda eg segja: hér er mér gott ad vera, þar vil eg flatur liggja, þadan skal mig einginn draga, þar skal mig einginn fordæma, þar skal einginn mér um mínar syndir bríxla, heldur mun eg heyra þau fagnadarord: hønum fyrirgafst mikid, því hann elskadi mikid; far í fridi, þín trúa gjørdi þig hólpinn, O, Herra! þegar vér køstum oss flatir til skarar fóta þinna, Ps. 110, ecki med óvinum þínum, heldur med þessari sakakonu, þá lát þinn góda Anda mæla þessi huggunarord í vorum hjørtum. Bænheyr þad nádarfulli Gud, fyrir Jesú þíns Sonar forþénustu, og géf oss þar til þessa þíns sama Anda styrk, og adstod í hans nafni, amen!

Annann Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 10 Kap.

Jesús sagdi til Gydínganna: eg em gódur hirdir. Gódur hirdir gefur sitt líf út fyrir sína saudi, en leigulidinn og hann sem ecki er hirdir, hvørs ad saudirnir eru ecki eiginligir, nær hann sér úlfinn koma, þá yfirgéfur hann saudina, og flýr í burt. Og úlfurinn grípur saudina, og sundurdreifir þeim; en leigulidinn flýr, af því hann er leigulidi, og gjætir ecki saudanna. Eg em gódur hirdir, og eg þecki mína saudi, og eg þeckist af mínum; svo sem Fadirinn þeckir mig, og eg þecki Fødurinn, og eg legg mitt líf út

fyrir mína saudi. Eg hefi og adra saudi, sem ei eru af þessu saudahúsi, þá byrjar mér og hér til ad leida, og þeir munu heyra mína rødd. Og þar mun verda eitt saudahús, og einn hirdir.

Exordium.

I fyrra pistli til Tím. 3, segir Postulinn, ad þad sé mikill leyndardómur gudhrædslunnar, ad Kristur sé heidíngjunum prédikadur. Gudhrædslu nefnir hann hér kristindóminn, svo sem vídar annarstadar í sínum pistlum, þad er hinn sanna lærdóm um Frelsara heimsins. Þad er sú glediliga hirdirsins raust, er Drottinn talar um hér í Gudspjallinu, hvør og hefir fagurt látid á medal vor, því segir hann: eg hefi og adra saudi, sem ecki eru af þessu saudahúsi; í hvørjum hann bendir til spádóms Ezechielis, 37 kap., hvar Drottinn svo talar: minn þjón Davíd skal vera konúngur yfir þeim, og þeir skulu allir hafa einn hirdir, ad þeir gángi í mínum réttindum. Glediligt er þetta ad heyra, br. m., fyrir þad fólk er sat í myrkrunum, Esa. 9, og fyrir þeirra eptirkomendur, sem erum vér; en svo glediligt sem þad er, svo hryggiligt er til þess ad vita, ad þeir eru svo fáir, sem þad vill rætast á, nú á þessum verstu og sídurstu døgum, því svo fegins hendi sem ad margir af heidíngjum tóku ámóti hinu fyrsta krisnibodi, svo fáir eru nú þeir vordnir, sem ecki drepi hendinni vid þessari Guds nád; og svo sem ad Kristur fann varla þann, er hann þeckti í sinni fyrri tilkomu, svo er ad ugga, ad hvad sem hann tefur úr þessu ad koma, þá muni hann valla finna trú á jørdu, Lúk. 18, edur þá, er hann þecki fyrir sína. Og fyrir þad, ad þad er svo almennt vordid, ad daufheyrast vid raustu hins góda Hirdirs, þá vil eg út af Evangelio tala um þá hluti, er kunna ad uppvekja oss til ad ljá henni vor eyru, svo ad vér ecki út af sofnum í daudanum. Géf oss þar til þinn Anda, himneski Fadir! fyrir Jesú forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Vakna upp þú sem sefur, og rís upp af daudanum, segir Postulinn, Eph. 5, svo mun Kristur upplýsa þig. En hvar vid skyldi sá vakna, er sefur í syndunum? hvar vid skyldi hann upprísa, sem er daudur í þeim? nema vid raust hins góda Hirdirs, er sagdi fordum daga, þá hann framsetti eptirlíkínguna um sædid, Matth. 13, hvørt ad er Guds ord: hvør eyru hefir ad heyra, hann heyri. Guds rødd er þetta en ecki manna, sagdi fólkid, þad er heyrdi á tal Heródes, af því hann taladi svo snjalt, Post. gb. 12; en eg má þad øllu heldur færa heim til þessa góda Hirdirs saudanna, þess Biskupsins med þá vellærdu túnguna, Esa. 50, þad eru Guds ord, en ecki manna er hann talar, og þykist eg nóg hafa sagt þegar eg segi, ad þad Guds ord séu. Þú syndugur madur, er þetta heyrir, lát þér þad til hjarta gánga, og hugsa hvør sá er, sem vid þig talar; þad er eingin jardneskur høfdíngi, ecki konúngur edur keisari, og mundir þú þó heyra þá med hinni mestu athygli, en þad er Drottinn himins og jardar, sá ed hefir konúnganna hjørtu sér í hendi, og øll veraldin leikur fyrir hønum á reidiskjálfi, þegar hann talar, Ordskv. 21. Mikill má vera munur Abrahams forfødurs og þín, ad þegar hann taladi vid Drottinn og þó í mannslíki, þá vard hann svo audmjúkur, ad hann sagdi: nú vilda eg þó tala vid Drottinn þótt ad eg sé mold og aska, Gén. 18; og rak sá Guds madur þó annara eyrindi og ecki sitt í þad sinn; en þú, sem ad liggur hrasadur medal ræníngja, Lúk. 10, og gétur þér einga bjørg veitt, já, þú, sem veltir þér í syndunum dagliga, eins og einn madur í

sinni hvílu, þú villt ecki heyra þegar Drottinn kallar í sínu heilaga ordi. Hugleid, ad ef þú ættir ad taka eyrindi nockru af høfdíngja einhvørjum, og þú svaradir hønum øllu ødru enn því sem til þess heyrdi, edur þú létist þad ecki heyra, mundi hann ecki brádliga reidur verda og reka þig á dyr, edur láta í fjøtur kasta? O, hvad mikid skilur þá Gud og mennina? hvørsu opt kallar hann oss fyrir sig í sínu heilaga ordi? hvørsu opt verda oss hans eyrindi á hendur falin? hvad tídt býdur hann oss hvad vér gjøra skulum og ógjørt láta? en þad gengur eins fyrir mørgum af oss, eins og Sýrach skrifar um hinn heimska, ad þad er eins vid hann ad tala og þann ed sefur, nær þú hafdir lokid rædunni, spyr hann eptir hvad þú sagdir, Sýr. 22. Eins gengur þad mørgum þeim ed ordid heyra edur lesa; menn muna þad varla medan þad heyrt edur lesid er, auk heldur ad þeir færi þess nockurn ávøxt, rétt eins og St. Jakob talar hérum, ad ef nockur er ordsins heyrari og ecki gjørari, hann sé líkur þeim manni, er sinn náttúrligan yfirlit í speigli skodar, Jak. 1; því hann skodadi sig, géck burt og gleymdi hvílíkur hann var; svo sjáum vér (ef vér þó sumir ad því gjætum) í heiløgu Guds ordi, hans gjæsku og vora ílsku, hans þolinmædi og vora þvermódsku, hans óútsegjanligan kjærleika og vort hatur og leida, sem vér berum til hans réttinda, en vér gleymum því svo fljótt, ad þad hefir lítinn stad hjá oss til apturhvarfs frá syndunum, né lifnadarins leidréttingar. Gjætum þó ad því í Jesú nafni, gjætum ad hvørsu dýrmætt ad þetta ordid er, og hvad mikid þad hefir kostad oss ad birta; þad er ecki eins og þad ordid, er Gud taladi í upphafi, og skóp þar med himin og jørd, Gén. 1; ecki eins og þad hann taladi til vorra fyrstu foreldra, er hann straffadi þau fyrir syndina, og rak þau út af Paradís, Gén. 3; ecki eins og þad hann taladi til Israels sona í eydimørkinni, og þeir beiddust undan ad heyra þad, Exód. 20: heldur er þad lífsins ord, Jóh. 6, fyrir hvørt ad Guds Sonur hefir uppá sig tekid vort auma hold og blód, og í þessu sama holdi lidid allar eymdir mannligs holds, húngur, þorsta, klædleysi, útlegd, ørbyrgd, hádúngar og brixli ógudligra manna, ofsóknir, fjøtur, hráka, húdstrokur, høgg og sløg, og ad sídustu hinn smánarliga dauda á krossins gálga. Allt þetta vann hinn eylífa Hátign til þess ad opinbera þetta lífsins ord sínum fjandmønnum, er gengid høfdu í sveit med Andskotanum; og þó skammast sín ecki einn gjálífur og þverbrotinn syndari ad troda þessa Guds gáfu undir fótunum, lætur naudga sér til ad heyra þad og læra, og kallar þeim veitt í, sem Guds Sónar umbod á hendi hafa, ef þeir fá þrýst hønum til ad sýna sig undir heyrn Guds orda; seig mér, þú sem ekur þér vid ad sitja undir einni prédikun, hvert mun Guds Son hafa kostad meira ad fá sitt ord þér opinberad, edur þig ad heyra þad? þú munt nærri géta, er þú les hans píslarsøgu, hitt veit eg, ad hann lángadi til ad lída allar þær kvalir, sem þar í ritadar eru, þinna vegna, en hvert þig lángar svo til ad heyra þad ordid af krossinum, þad bid eg sjálfan þig ad hugleida. Segid mér enn aptur, hvers vegna mun hinn gódi Gud hafa unnid svo mikid til aumramanna sáluhjálpar? þurfti hann þess sjálfur vid? fjærri sé því! himnarnir útskíra hans dýrd, og festíngin verk hans handa, Ps. 19; mundi hann hafa lidid nockurn skort á dýrd sinni, þótt manneskjan hefdi eylífliga kvalist í helvíti? nei! eins vegsamligt hefdi verid hans réttlæti, svo sem nú er hans gjæska, þótt eingum hefdi hann misk-

unad; er hønum nockud veitt í vorri þjónustu? lángt frá! þar standa frammi fyrir hønum ótal þúsund himneskra herskara, sem lofa hann og prísa án aflats nótt og dag, hverra dýrdligar raddir og lofsaungvar lángt yfirgánga vort syndugt kvak, er vér látumst vegsama Gud med hér á jørdunni. Hvar fyrir lætur hann þá sitt dýrmæta ord prédika? hverjum til gagns og góda? þér, þér! ó, þú rænulaus og þverbrotinn syndari! og þad út af einskjærri nád sinni; og þó leggja syndugir menn þenna himneska leyndardóm ad svo litlu, ad menn vilja nálægt allt annad heyra. Sé þad ei annad sem kunni ad þvínga oss til ad hafa mætur á Guds heilaga ordi, þá lítum til vorrar saurugrar fædíngar; hvad vórum vér nær vér fæddumst í heim þenna af módurlífi? reidinnar børn, Eph. 2, eintómis hold og blód, Jóh. 3, sem ei kann Guds ríki ad erfa, 1 Kor. 15; en hvad erum vér nú? Guds børn og erfíngjar eylífs lífs, Gal. 4, ef vér trúum á Guds Son og vardveitum hans ord; en hvar fyrir er þad skéd? mun ecki fyrir Guds heilagt ord, hvørt ad er í vatninu og med vatninu, nær vér gjørumst Guds børn af reidinnar børnum í heilagri vatnslaug? Svo er þá Guds heilagt ord hin fyrsta mjólk, hvørja vér inndreckum strax med módurmjólkinni, fyrir hvørja vér ødlumst hid andliga líf, án hvørs hid líkhamliga er eckert annad enn daudi. En Gud nádi oss auma og synduga, ad þegar vér drøgumst á legg, þá velgir oss vid þessari barnafædu, án hvørrar enginn spekíngur, enginn meistari, enginn doctor hefir þó fullordinn gjørst í Guds þeckíngu. En hvad veldur því, br. m.? þad medal annara, ad margir óvitrir og hirdulausir foreldrar, er sjálfir kannské lítid edur eckert vita sér til sáluhjálpar, þeir leyfa børnunum fyrr ad venjast á brjóst hinnar gjálífu hóru veraldarinnar, heldur enn á hina skynsamligu og ósviknu mjólk, er St. Petur dreckur þeim til af, 1 Pét. 2, ad þau vaxi í henni. Gjætid þó ad sálum ydar, kristnir menn, þótt þér ecki mikid hirdid um sálir barna ydar, því Gud mun eflaust krefja þeirra af ydar hendi, Ezech. 33, sem vegna ydar forsómunar eylífliga glatadar verda. En þótt ad þad hafi verid foreldranna skuld ad þau hafi ei uppfrædt nockurn á hans úngmennisaldri, þá viti hann samt, ad þad verdur hans eigin skuld, þegar hann kémur til vits og ára, ef hann fer áfram í slíku óviti og hirduleysi; þar fyrir ef nockur er sá, ad hann vanti þad er hann vita þarf til sinnar sáluhjálpar, sem eg dylst ecki vid, ad fleiri enn færri vera muni, þá láti hann sér um alla hluti fram verá annt um, ad fá þess leidréttíng hjá þeim sem betur vita, ef hann elskar sálu sína, og skammist sín ecki, því fyrir hvørjum vill hann skammast sín? ecki fyrir sínum sálusorgara, því ef þar er nockur Guds Anda neisti í hønum, þá mun hann fagna því, ad einn sáfródur vesælíngur vill leita ráds til hans í sínum sáluhjálparefnum; ecki fyrir neinum gudhræddum edur vitrum manni, því svo lángt er frá því, ad nockur sá sem Gud elskar muni hlæa ad því, ad þeir mundu kalla þad lofsverdt, og vera eins lyndir og þeir sem í himninum eru, hvar meiri føgnudur er yfir einum syndara, sem ydran gjørir, heldur enn yfir 99 réttlátum, Lúk. 15; fyrir hvørjum skyldi hann þá skammast sín? fyrir gárúngum veraldarinnar, sem jafnvel hlæa ad Gudi og øllu því hønum tilheyrir. En þess er stór munur, ad taka ámóti því spotti, sem einkis er verdt, og ad standa med kinnrodá fyrir

Guds dómi á sídasta degi; og hvernig svo øllu þessu er varid, þá hyggid ad, hvørt ad sé minni mínkun ad allir viti þad einn verdi ad fara til helvítis fyrir vanvitsku sakir, elleg-ar ad leidréttast af ødrum sem betur vita, svo menn kunni ad verda erfíngjar eylífs lífs. Nú er þad ecki nóg, Guds barn, ad þú kunnir þinn barnalærdóm, og vitir hvad þú átt ad trúa, og nockurnveginn ad gjøra; þar eru svo mørg tilfelli sem ad oss mæta á hinni hættusømu reisu frá vøggunni til grafarinnar, bædi í andligan og líkhamligan máta, ad sá sem vill fara hina réttu leid, hann getur ecki verid án leidarvísirs Guds heilagra orda, hvørt Davíd segir ad sé ljós á sínum vegum og lampi fóta sinna, Ps. 119, hann sem þó var einn vitur konúngur. Med Guds ordi verdum vér endurfæddir, med Guds ordi uppfræddir; þau temja vorn úngdóm, styrkja fullordins árin, hugga ellina. Hvad er einn únglíngur sá ed ecki hefir Gud sér fyrir augum? hann er eitt rádlaust villidýr, einn galinn foli; því segir Davíd: hvernig kann æskumadurinn ad gánga sinn veg óstraffan-liga? ef hann heldur sér vid þín ord, Ps. 119. Því verdur mørgum þeim, er Guds ord og gódar mentir forsmá í úngdóminum, ad þeir eldast aldrei, þótt þeir áttrædir verdi; en hvar eiga þeir Gud ad finna? hvar eiga þeir hann ad sjá, nema í hans ordi? Hvad er madurinn þá hann er fullordinn án Guds orda? látum hønum ríkdóm hlotnast, hann er Satans og mammons þénari, nema hann læri í gódum verkum ríkur ad vera, sem Páll býdur, 1 Tím. 6; en hvar skal hann þad læra nema í Guds ordi? látum hann setjast í metord og virdíngar, hvad er hann fyrir utan leidsøgn Guds orda? eitt skip fyrir utan stýri, nockurskonar ryk, sem vindurinn upp í loptid feykir; þad sjáum vér (því verr) á mørgum afglapa, sem ad luckan tyllir upp í háan sess, sjálfum sér ástundum til spotts og og mínkunar, en ødrum til skada og meinsemdar. Ellin er ad sønnu í sjálfri sér heidarlig, jafnvel eptir Guds bodi, Levít. 19; óskandi væri ad hinir úngu hefdi þar eptir vilja edur vit á, ad sýna henni tilbæriligan heidur; en einn gamall madur fyrri utan ótta Drottins, er vidundur veraldar, því Guds ótti er þad, sem hann átti framar øllu ad læra á sínum æfi-stundum og kunna ødrum ad kénna sem ýngri eru, má því sýnast ad hann hafi lítinn ávøxt æfi sinnar, ef hann er úngum verri í þeckíngu Guds og hans heiløgu orda. Segid mér, í hvørju er vor kristindómur mest fólginn? í þeim þremur hlutum, ad eg meina, ad ydrast syndanna, ad trúa þær verdi sér fyrir Christum fyrirgéfnar, og svo ad láta af þeim framvegis. En hvernig viltú þeckja syndina, nema Guds ord sýni þér hana? þad er einn spegill í hvørjum madurinn kann ad skoda hvílíkur hann sé; arid edur agnirnar í loptinu fáum vér ecki séd, nema í sólargeislanum. Gjætum þess, br. m., ad þótt oss sé í bod-ordunum sagt, hvad vér eigum ad gjøra og ógjørt láta, þá er þad margt smátt í fari voru, sem bodordunum er mótstædiligt, og vér mundum ecki skynja, nema oss væri þad framar sýnt af Guds heilaga ordi, sem ad er hinn fegursti geisli þeirrar blessudu réttlætis Sólar. En enginn er affakadur, þótt eigi viti hann Guds vilja, því sá sem án løgmáls syndgar, hann skal án løgmáls fyrirfarast, segir Postulinn, Róm. 2. Hvad eigum vér um sjálfan Gud ad tala? lítid til hinna fyrir daganna, sagdi Móses vid Israel; lítum til heidíng-janna, fedra vorra, hverjir ad gengu til mállausra skúrgoda og þjónudu þeim, 1 Kor. 12. O, hvørsu mættum vér þá hinum allsvaldanda Gudi þackir kunna med grátandi

tárum, ad hann hefir oss sína hátign, sína gjæsku, sitt réttlæti, sína þolinmædi og sína guddómliga speki opinberad í sínu heilaga ordi, svo ad nær vér berum vort saurugt líferni, er vér skodum í speigli løgmálsins, saman vid hans guddómligan tignarljóma, þá fáum vér vit á ad skammast vor, ad ydrast, ad audmýkja oss undir volduga Guds hønd, og offra hønum þeirri fórninni er hønum alleina líkar af vorri hendi, sem er harmþrúnginn og sundurknosadur andi, Ps. 51. Nú þegar vér høfum svo þeckt syndina, og sjáum oss ecki annad búid enn eylífar helvítis píslir, hvar vildum vér fá bót vid þessu, væri oss þad ecki opinberad í Guds ordi, ad hans Sonur væri í heiminn kominn, til ad kalla synduga og ecki réttláta til ydranar? Matth. 9. Þegar Andskotinn lætur einum glæpamanni, sem allann sinn aldur hefir í vondskunni alid, ofbjóda þær syndirnar, sem hann hefir lockad hann til, svo hann á skamt til ad ørvænta sér Guds nádar, hvar vill hann fá bót vid þessu, ef ei hefdi hann þau líknarord Guds, ad svo sannarliga sem hann lifi, vilji hann ecki syndarans dauda, Ezech. 33, og ønnur þvílík? Nú þegar þú átt ad uppbyrja hina nýu hlýdni, og sýna ad þú sért Guds barn vordinn af þræl syndarinnar, en Andskotinn, heimurinn og holdid freista þín, hvar vilt þú fá rád til ad útsløckva øll eldlig skeyti hins þrettvísa, Eph. 6, nema í Guds ordi? hver kénnir þér ad krossfesta holdid med þess girndum og tilhneigíngum, Gal. 5, nema Guds ord? hvør yfirvinnur heiminn, nema sá, sem fæddur er af Gudi? 1 Jóh. 5; hvar fyrir? því hans sædi er í hønum, segir Jóhannes, 1 Pist. 3; hvørt er þad sædid? þad er Guds ord, segir Drottinn í eptirlíkíngunni hjá Lúkam, kap. 8.

Hér verd eg og ad minnast nockud á vora kyrkjugaungu, og heyrn Guds orda í hans húsi. Þad er oss øllum vitanligt, ad í sínu musteri hefir Gud sett minníng síns nafns, þar vill hann dýrkast og tilbidjast, Exód. 20; þar eigum vér ad tala vid hann í vorum bænum, og heyra hann aptur til vor talandi í sínu heilaga ordi; þar eigum vér ad taka réttindin af kénnimannsins munni, því hann er eingill Drottins, Malach. 2. Ritníngin er ad sønnu brunnur hins lifanda vatns, er Kristur vill oss géfa, hver sem af því dreckur, hann mun ecki þyrsta ad eylífu, Jóh. 4; en vér megum flestir segja eins og hin fávísa samariska kvinna sagdi vid Jesúm fordum, þad er djúpt ofan í brunninn, en vér høfum eckert ad ausa med. Guds ords þénarar eiga ad vera oss í þessu, svo sem Rebecha var Eleazar, Abrahams sendimanni, ad hún jós vatnid upp af brunninum fyrir hann og hans úlfalda, Gén. 24; eins og Jakob var Rachel, er hann velti hinum mikla steini af brunninum, svo hennar fødurhjørd kunni ad drecka, Gén. 29; þeir eiga ad sundurkljúfa ord sannleiksins fyrir oss, 2 Tim. 2, og géfa Guds hjúum í réttan tíma þad þeim byrjar, Lúk. 12; því hvernig mega þeir trúa, nema þeim sé prédikad, segir Páll, Róm. 10. Haf því rád Salómons, er hann segir, Préd. 5: vakta þínar fætur, nær þú gengur í Guds hús, og vert heldur búinn til ad heyra, enn til ad géfa offur hinna heimsku. Svoddan offur má kalla þeirra Guds þjónustu er birtast í hans húsi, alleina fyrir sida sakir, en hugsa allt annad enn um þad sem talad er. Nú veit eg þó, kristinn madur, ad þú segir: þótt mínir þánkar kunni ad hvarfla híngad edur þángad, jafnvel undir prédikuninni, þá fæ eg ecki vid því gjørt, hvørsu vel sem eg vildi. Eg veit þad er

satt, og þad má hvør madur ødrum játa, því mannsins þánkar eru vondir frá barndómi, Gén. 8, en hitt géta menn vidgjørt, ad þeir séu ei lángdvølum í burtu nær menn undir Guds orda heyrn sitja; því rád eru nockur vid því, br. m., ad minna verdi af þessu heldur enn kannské almenniliga skédur; eg vil ecki hér tala um ógudligar manneskjur, er setja sig til ad hugsa allt annad, enn þad sem af Guds ordi talad er, til ad stytta sér med þær stundir, er þeir ættu Gudi ad géfa; um svoddan Andskotans musteri vil eg ecki tala, hinum vil eg rádleggja er gjarna vilja ordid heyra, en fá þad ecki gjørt sem vildu þeir, fyrir náttúrunnar breiskleika sakir. Hid fyrsta er, ad nær þú gengur í Guds hús, þá gjør þad ecki af yfirdrepskap, heldur alvøru; en fyrir því ad svoddan hugarfar tøkum vér ecki af sjálfum oss, þá bidjum Gud inniliga um ad géfa oss ástundan og eptirtekt sinna heiløgu orda, nær vér inngaungum í hans hús, hvad nær vér gjørum af hjarta, þá er enginn efi á því, ad hans Andi bidur fyrir oss med óumrædiligum andvørpunum, Róm. 8, og framkvæmir í oss þad góda verkid. Hid annad er elskan til Guds, hvørja vér ødlumst bædi med bæninni, ef hún er alvarlig og iduglig, svo og med sífeldri íhugan Guds tignar og vors óverdugleika, hans ørlætis og vorrar þarfar, hans gæsku og vorrar ilsku, hans þolinmædi og vorrar þvermódsku, og kann oss aldrei ad bresta orsøk til þessa, því á hvørju augnabliki medtøkum vér hans nádar velgjørnínga, og á hvørju augnabliki syndgumst vér ámóti honum, svo þegar vér berum þetta saman í hjarta voru, þótt ei sé nema kvøld og morgna, þá kunnum vér ecki ad fara á mis vid þad, ad fá eina brennandi elsku til hans, sem oss ógudliga og synduga orma sparar í nád sinni, og gjørir oss ei ad sídur allt til góda, þótt vér hann vísvitandi til reidi reitum, Nú er þad vitanligt, ad ef vér elskum nockurn og virdum, þá vigtum vér hvørt ord er hann talar, og þykir vænt um þad, og þótt þad sé heimska ástundum, þá er vor breiskleiki svo mikill, ad vér høldum þad gullvægt, hvad sem út af hans munni kémur; og því skyldum vér þá ecki elska Guds ord, ef vér hann elskum, þar þau eru í sjálfum sér dýrmætari enn hid besta gull, og sætari enn hunáng og hunángsseimur, sem Davíd segir, Ps. 119. Ennþá framar, høfum vér ecki yndi og gaman af ad heyra talad um þá hluti er oss þykir vænt um? sjómadurinn talar gjarnan um siglíngar, strídsmadurinn um ørløg, hinum ágjarna leidist aldrei ad heyra rædt um fjáraflan, vísindamanninum um heimsspeki, løgvitríngnum um þesshâttar hyggindi, því hvar ydar fjársjódur er, þar er ydar hjarta, sagdi Jesús, Matth. 6. Allir erum vér ónæmir á hid góda í fyrstunni. Einn únglíngur, þá hann er fyrst settur til menta, þá er hønum leid sú idja, en eptir á fær hann svo mikla lyst þar til, ad hann gétur varla annad gjørt; svo skal sá vita, ad sér er vel framfarid á Guds vegi, sem elskar hans ord; fái menn fyrst elskuna, þá er ecki ad ugga um eptirtektina, því mínir saudir heyra mína raust, segir Guds Sonur hér í Evangelíó. Og segid mér, br. m.! um hvad ætti oss vænna ad þykja, enn um sálir vorar, sem vér þó ecki vitum nema frá oss teknar verdi á hvørju augnabliki; því skyldum vér þá ecki géfa hinn mesta gaum ad því er þeim hjálpa kann, ecki til nockurs stundargagns, heldur til eylífra noia? En þessa elsku og rækt til vorra egin sálna munum vér ødlast, ef vér venjum oss á ad bera saman þá dýrdligu vist, sem øllum Guds børnum er fyrirbúin med

Kristó í hans ríki, og svo fordæmdra píslir í helvíti, hvar þeir eta sínar túngur út af pínu og ofraun kvalanna, Opinb. 16. Í þridja máta, barn Guds, nær þér annarligir edur syndugir þánkar í hug fljúga undir Guds orda heyrn, þá lát þá sømu verda þér til uppvakníngar, ad þú skammist þín, ad þú hafir þannig saurgad Guds musteri, og slá þannig Andskotann med sínu eigin sverdi; því ad vísu mun þig ángra þad, ef þú ert Guds barn, ad þú ert svo undir syndina seldur, Róm. 7, ad þú gétur ecki eina stund vakad med Drottni, Matth. 26; og nær þig þad ángrar, þú munt þú brádliga leita aptur, til ad finna hugsvølun sálu þinni í því, sem fyrir þér er talad af helgum stad. Vildu menn nú þetta þrent gaumgjæfiliga athuga, þá er eg fullkomliga viss um, ad margur færi betri heim aptur í sitt hús, Lúk. 18, undan Guds orda heyrn, heldur enn mig uggir ad menn almenniliga gjøri, hvad Gud nádi; Nú er þad þó ecki nóg, br. m., ad menn heyri Guds ord med athygli, nema menn færi þar af ávøxt í þolinmædi, Lúk. 8; vér eigum ad rótfesta þad svo, og gródursetja í hjartanu, ad nær vér freistumst af einhvørri synd, ad vér þá strax høfum ørugt vígi, ámóti henni, í því sem vér høfum numid af Guds heilagri kénníngu. Hvad gjørdi vor gódi Meistari nær hann var freistadur, þótt ecki væri hønum hætt vid ad sigrast af Djøflinum, þá sló hann samt þann óvin med Guds ordi í heilar þrjár reisur, svo ad hann skammadist sín, og forlét hann, segir Gudspjallamadurinn, Matth. 4. Gjør þú eins kristinn madur; en hvernig vilt þú fá þad gjørt, nema þú hafir numid þad og geymt í hjarta þínu? og kunnir þú af einhvørri freistíngu yfirstíginn ad verda, hvernig villt þú fá lækníng þar vid, nema af því sem þú kant af Guds ordi? Í sama máta, nær þú fær orsøk edur tækifæri til ad gjøra nockud gott, þá eiga heiløg Guds ord, er þú hefir safnad í féssjód hjarta þíns, ad minna þig þará, og gjørir þú ecki þetta, þá má þér þad ad litlu gagna, hvørsu bænheitur, hvørsu gudrækinn sem ad þú situr undir einni prédikun, því þad vill eins til gánga og um sædid, Lúk. 8, þad er féll í grýtta jørd og ámedal þyrna, ad svoddan manneskjur annadhvørt medtaka ordid med fagnadi, en hafa þó ecki nockra rót, því um stundarsakir trúa þeir, og falla frá á tíma freistíngarinnar, edur og ad þyrnin, þad eru sorg, audæfi og girndir heims þessa, vaxa upp med því og kefja þad, svo ad þad færir eingan ávøxt. Eg efast ecki um, ad þar muni nockrir vera, sem ásetja sér gudrækiligan lifnad nær þeirra syndir eru straffadar í Guds ordi; en hvad fáir þeir séu, er fylli þad med verkinu, er audsært af ógudligu framferdi mannanna í heiminum; Gud gjæfi þar væri einn Samarítan ámilli tíu Gydínga, Lúk. 17, einn Abraham í Gerar, Gén. 20, og tíu gudhræddir í Sódóma, Gén. 18. Þig ydrar af hjarta þess er þú hefir Gudi ámóti brotid, og þú lofar ad syndga ecki vísvitandi framvegis. En seig mér, kjæri! nær ætlar þú til þess ad taka ad lifa betur? munu þeir ei fáir er hlaupa strax úr tollbúdinni med Leví, og fylgja Kristó eptir? Lúk. 5; nær ætlum vér ad taka til ad elska Gud og hans heilaga ord, ad virda og óttast hans nafn, sem oss byrjar, ad heidra foreldra og yfirbodna, Exód. 20, ad aga børn sín og uppala þau í ótta Drottins, Eph. 6; nær ætlar hinn heiptrækn ad taka til ad elska sinn óvin, Matth. 6, hinn lausláti ad gjøra sáttmála vid sín augu, Job. 31, hinn ágjarni ad láta af ad stela, ræna og svíkja, Eph. 4, lygarinn ad rægja og baktala, 1 Pet. 2; nær ætlum vér

ad hreinsa hjörtu vor af þessum daudligum verkum og svívirdíngum? kanské nær vér gét-
um ecki lengur, edur nockrú eptir þad vér érum daudir. En David segir, Ps. 115: ad
þeir prísi ecki Gud, sem ofan fara í helvítid, og mun þad þá verda nockud um seinna, ad
gjalda hönum þá skuld, er hönum átti hver ad lúka. O, þú nádugi Gud! skapa þú í oss
hreint hjarta og géf oss einn nýan vissan anda, Ps. 51; snú þú oss, Drottinn, þá er
oss snúid! Jer. 31; lát oss hafa lystíng vora í þínu lögmáli, og tala um þad daga og
nætur! Ps. 1; séu þín heilögu ord eptirlæti vorra sálna, og þín réttindi framar af oss
metin, enn gnægd allra audæfa! Israel sagdi fordum daga vid Mósen, er Guds reidir slógu
í Hóreb: vér viljum ecki framar heyra raustina Drottins Guds vors; tala þú til vor!
Exód. 20; en Móses hefir ecki forgéfins sagt til þeirra: einn spámann mun Drottinn
Gud ydar uppvekja ydur af brædrum ydar, líkan mér, hönum skulud þér hlýda, Devt.
18; líkan ad sönnu, ó, Móses! en þó miklu betri, miklu ædri, miklu fullkomnari,
hvör ed einn lítt logandi hörkveik mun ecki útslöckva, edur brákadan reyr ísundur brjóta,
Esa. 42; þad ert þú, ó, Herra Jesú Kriste! sannur Gud og sannur madur, þar fyrir
segjum vér med fullu trausti, ecki med Israel, heldur med Samúel: tala þú, Drottinn!
þínir þénarar heyra, 1 Sam. 3; vér viljum hans röddu heyra, er lætur oss segja: gjörid
ydran, því ad Guds ríki er nálægt, Matth. 3; en ecki ofmjög óttast rödd hans er segir:
bölvadur sé sá sem ecki heldur allt þad sem skrifad stendur í lögmálinu, Devt. 27. Vér
aumir og vesælir jardarmadkar, viljum hönum heyra, er segir: komid til mín allir þér
sem erfidi drýgid, og þúnga erud þjádir, eg vil endurnæra ydur, Matth. 21; en vér
skélfumst ad heyra hans raust, er segir: hver sem gjörir þetta hann mun lifa í því, Levít.
18. Þarfyrir tala þu til vor, Drottinn! hvört heldur þad skédur med þrumu lögmáls-
ins til ad straffa í oss syndina, edur í blídvidri Evangelíi til ad hugga oss aptur, þá
viljum vér allshugar fegnir segja: blessadur sé sá sem kémur í nafni Drottins! Matth. 21.
Géf oss þad hjartalag, ó, Herra Jesú! fyrir þína forþénustu, amen!

Þridja Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 16 Kap.

I þann tíma, sagdi Jesús til sinna lærisveina: innan lítils tíma munu þér ecki sjá mig, og þá enn innann lítils tíma munud þér enn sjá mig aptur, því eg fer til Födursins; þá sögdu sumir af hans lærisveinum sín ámilli; hvad er þad ad hann segir til vor: innan lítils tíma þá munu þér ecki sjá mig, og þá enn innan lítils tíma munud þér sjá mig aptur, því eg fer til Födursins? þá sögdu þeir, hvad er þad hann segir oss: innan lítils tíma? vér vitum ecki hvad hann segir. En Jesús formerkti ad þeir vildu spyrja hann ad, og sagdi til þeirra: þér spyrjid ad þessu ydar ámilli, þad eg sagdi ydur: innan lítils tíma munu þér ecki sjá mig, og þá aptur innan lítils tíma munu þér sjá

mig: ſannliga ſegi eg ydur: þér munud ſýta og gráta, en heimurinn mun fagna, og þér munud hryggvir verda, en ydar hrygd ſkal ſnúaſt í føgnud. Ein kona, nær hún ſkal fæda, þá hefir hun hrygd, því hennar ſtund er komin; en þá hún hefir barnid fædt, minniſt hún ecki þeſs harmkvælis fyrir fagnadar ſakir, þvíad madur er í heiminn borinn. Og þér hafid nú ad ſønnu hrygd; en eg vil ſjá ydur aptur, og ydvart hjarta ſkal fagna, og ydvarn føgnud ſkal einginn frá ydur taka. Á þeim degi munud þér mig og einſkis ſpyrja.

Exordium.

Þad verdi mér ecki ad eg hrósi mér af nockrum hlut, nema af kroſsi Drottins vors Jesú Kriſtí, ſegir St. Páll, Gal. 6; adrir hrósa ſér af audlegd ſinni og nægtum, eins og hinn ríki dári, Lúk. 12; nockrir af metordum ſínum, eins og Nebúkadnezar, Dan. 4; ſumir af afli og kallmennſku, eins og Golíath, 1 Sam. 17; Heródes af ſinni málſnilli, Poſt. gb. 12, og gaf eigi Gudi dýrdina; Pilatus af makt ſinni, Jóh. 19, er hann þóktiſt hafa vald til ad kroſsfeſta Jesúm og ad láta hann lauſan; hinir af ſtórum ættum eins og Gydíngar, er ſøgduſt hafa Abraham fyrir fødur, Matth. 3; og hvad er þad, ſem ad drambſemi þeſsarar gjálífu veraldar telur ſér ecki til gildis, jafnvel vonda hluti. Hinn ógudligi Lamech hrósadi ſér af folſkunni fyrir kvinnum ſínum, Gén. 4, og eru hønum allir þeir líkir, er ſtæra ſig af ódygdunum; þá hefir Andſkotinn ſýnt meiſtaraſtycki ſitt í hjarta ſyndarans, hann fyrſt kémur hønum til ad drýgja glæpinn, og ſídan ad láta ſér vænt um hann þykja; því ef ad hrósunin gjørir jafnvel hina beſtu hluti ecki einúngis ónýta, heldur og ad ſynd, ſvo ſem Lauſnarinn vottar, Matth. 6, um þá er gjørdu góðverk til fordildar ſér, ad þeir hafa ſín laun úttekid; hvad mun þad vera þá ad ſtæra ſig af klækjunum? en Páll er ecki ſvo ſyndur; hann hrósar ſér af því, ſem veroldin kallar einkis hóls vert, af því ſem hún forſmáir, því ſem hún undan flýr med ſeglum og árum, og ſkal heldur fremja allar ódygdir, enn ad hún verdi fyrir því, þad er kroſsinn Drottins Jesú Kriſtí; og því ſegir Poſtulinn hér ſtrax eptir: fyrir hvørn mér er heimurinn kroſsfeſtur, og eg heiminum. Þad er alkunnugt, ad kroſsinn var hid ſmánarligaſta píſlarfæri í þá daga, og því var þad hønum valid, ſem er Konúngur dýrdarinnar, til þeſs ad bera þar uppá vorar ſyndir. En ſvo hádugligt ſem þad var, ſvo mikla andſtygd ſegiſt Páll hafa á heiminum, og ſlíkan vidbjód hafi hann á ſér. Lítid hér, kriſtnir menn! hvørnig þeir eru ſkapi farnir, ſem vordnir eru eitt med Kriſtó, og hverra koſta þeir eiga ad vænta ſér í heimi þeſsum. Einga mun hann hafa kjærari haft af mønnunum, enn ſína elſkuliga lærisveina, ſem høfdu yfirgéfid alla hluti fyrir hans ſkuld Matth. 19; og þó ſegir hann þeim fyrir í þeſsu heilaga Evangelíó, ad þeir muni ſýta og gráta, en heimurinn muni fagna; ſama vill hann hafa ſagt ennnú þeim, er hann af hjarta elſka. Og vil eg því alleinaſta út af Gudſpjallinu tala um þá hluti, ſem oſs megi leida til ad bera hans ok þolinmódliga. O, þú kroſsfeſti Jesú! hjálpa oſs þar til med nád þíns Anda; bænheyr þad, ó Herra! fyrir þína forþénuſtu, amen!

Utleggingin.

Þótt eckert annad væri ſem knúi ad verka hjá oſs þolinmæding í mótlætinu, þá mættum vér þó hugleida, hvadan þad kémur, ſem er frá Gudi; hvørt villt þú fyrir hønum flýa? ſegir nockud leirkérid til þeſs, er þad gjørt hefir: hvar fyrir gjørdir þú mig ſvo? Róm. 9. Og fyrſt ad vér erum í Guds hendi ſvo ſem leir, þá er þad óviturligt ad møgla ámóti hønum, hvad helſt ſem hann vid oſs gjørir; hann typtar oſs

sem oss gjört hefir, hann sem oss gjört hefir, hann hefir gjört himin og jörd, stjórnar þeim, rædur þeim, og kann ad eydileggja þau, nær sem hann vill, því mun eg keppa vid þvílíkan Herra? því vil eg glíma vid sjálfan mig, og gjöra mína mædu enn þá stærri med óþolinmædi? öll veraldarinnar ráð duga ecki ámóti hans vilja, Ordskv. 21, og allir helvítis kraptar mega ecki auka hinu minsta vid mína plágu, fram yfir þad, sem hann ásett hefir; því vil eg þá kífa vid svoddan Hátign, svoddan Speki, svoddan Almætti, sem varir, rædur og stjórnar? þegar ótal hundrud þúsund (þvílíkir ormar sem eg), eru ad moldu vordnir, því mun eg þá berja höfdinu vid þann stein, sem á mig er kastadur af svo voldugri hendi? Þar fyrir, br. m., nær mótlætid oss ad höndum ber, þá hugsum til þeirrar skyldu er vér eigum Gudi ad gjalda, sem er ad audmýkja oss undir hans voldúga hönd, 1 Pet. 5, hvad ecki er svo stór kunst í medlætinu, jafnvel þótt vér gleymum því optligana; en í mótgánginum sést þad, hvörja virdíng vér höfum á hönum, og hvad mikid vér viljum fyrir hann vinna. Lítum til Jobs, því hans þolinmædi verdur oss af Postulanum sett til eptirdæmis, Jak. 5; þegar Guds hönd hafdi svipt hann öllum sínum börnum, allri sinni aleigu, þrælum og ambáttum, þá sagdi hann: Gud gaf og Gud aftók; sé nafn Drottins vegsamad ad eylífu! Jób. 1; hönum var Davíd líkur, þá hann flúdi fyrir Absalon og sagdi, 2 Sam. 15: segi hann svo, eg hefi ecki þóknan á þér, sjá hér em eg, gjöri hann vid mig hvad gott þykir í hans augliti; hvar fyrir hann og segir, Ps. 39: eg var mállaus og opnadi ecki minn munn, af því þú gjördir þad. Eins eigum vér skapi farnir ad vera, br. m., ef vér út af grunni hjartans viljum tjá vora audmýkt fyrir Gudi; og ef vér erum nú skyldugir til þessa alleina fyrir því, ad hann er vor Gud og Herra og vor Skapari, hvad miklu framar erum vér þá skuldbundnir, þar ed hann typtar oss aldrei, nema sjálfum oss til hins besta. Segid mér, mun nockud Gud, sá ad er brunnur allrar gjæsku, mun hann nockud hafa yndi af ad plága sín börn, og ecki gjöra þad miklu heldur þeim sjálfum til góda? Látum oss ecki eigna Födur miskunsemdanna, 2 Kor. 1, þá hardýdgi, sem vér köllum hid vesta og grimmligasta á Fjandanum og hans limum, sem er, ad hafa gaman af eymdum og mótgángi syndugra manna; Hvad þá? mundi oss þykja þad stefnligt barn, sem flýgi í hárid á födur sínum, nær hann agar þad? og er því verr og midur, ad vér ströffum optliga vor börn og þénara alleina til ad skeita skapi voru á þeim; en hann plágar ecki af hjarta edur straffar mannanna börn, Harmagr. 3, þarfyrir er þad hid mesta rænuleysi fyrir oss ad mögla undir hans födurligri hirtíngu. Segid mér enn aptur! þegar einn læknir byrlar oss súran dryck til at gjöra vorn líkhama heilbrigdann, edur hann skér upp sárin, svo ad þau skuli gróa þess fljótara, styggjumst vér nockud vid hann, edur mótmælum því er hann vill gjört hafa vid oss? þad gjörir enginn sá, sem heilvita er, og elskar heilsu sína, heldur þöckum vér hönum þar fyrir, og gjöldum hönum laun þar á ofan, jafnvel þótt hönum mistakist, sem optliga skédur. O, Guds barn! skyldir þú þá espast vid hinn góda Læknir, hvers mjúka grædirshönd ad ýfir þín daudlig sár, til hverra þú ecki kénnir, fyrr enn hann lífgar þau med beiskju krossburdarins, og ecki miklu heldur taka fegins hendi þar ámót, og gjalda hönum allar þackir þar fyrir? Ef

einn fadir sæi sitt barn framfara í allri vondsku og illu athæfi, og hann ecki straffadi þad, ef ské mætti ad þad leidréttist þar vid, mundi hønum ecki á hálsi legid vera af øllum mønnum? í sannleika, því hann væri þess verdur, hann væri bødull og ecki fadir, er þannig breytti vid sitt eigid hold og blód; og þó viljum vér heimta af Gudi, ad hann láti oss bada í rósum og lifa ad munudum vorum, já, fara fram í allskonar girndum og glæpum, og heita samt vor Fadir, þar hann er þó sá Gud, er ecki þóknast ógudligt athæfi, Ps. 5; værum vér án typtunar, þá værum vér hjábørn og ecki synir, Hebr. 12. Dæmid því sjálfir br. m., hvert heldur þér viljid eiga Gud fyrir nádugan Fødur og þola hirtínguna, edur ad hann kanníst ecki vid ydur, og láti ydur lifa ad eigin vild ydar, og verdi ydur svo einn strángur og ógnarligur dómari, þegar þér eigid hønum reikníngskap ad standa af ordum og gjørdum, sem ad er hin allra herfiligasta og skélfiligasta ólucka. Hvad sýníst ydur þá, kristnir menn, mun þad ecki vera tilvinnandi ad þiggja eina náduga refsíng af síns fødur hendi? og þótt hún ætti ad vara um allann vorn aldur, sem mjøg sjaldan er, til þess ad verda kvittur vid øll þau ósköp, sem ad dynja munu yfir sælkéra veraldar þessarar í helvíti og kvølunum, frá einni eylífd til annarar. Gud nádi oss auma og synduga! vér berum opt og tídum eina vanheila sál í heilbrigdum líkhama; þegar líkhamanum lídur vel, þá hirdum vér ástundum lítt um sálina, hvør þó ætti ad sjá bædi fyrir sér og hønum, því bædi skulu þau hin sømu kjør hafa um alla eylífd; en ef hún lætur eptir hønum, þad hann vill, þá veltíst hún mjøg úr tign sinni, bádum þeim til óbætanligs skada. Hver veit nema þroti drambseminnar, edur vatnssýki ágyrndarinnar, edur kalda óhófseminnar, edur brjóstveiki øfundarinnar, edur dosi letinnar, edur ædi reidinnar og heiptrækninnar plági sálu þína, og þú finnir þar ecki til. Varla er nockur sú sál ámedal vor, sem ecki hafi snert af einhvørju þessu, en krossinn er sú eina heilsubót, sem á vid øllu þvílíku; vid líkhamans sjúkdómum eiga adskiljanligir drycki r, eptir því sem hvørjum er háttad; en vid sálarinnar meinum á alleina krossbikar Drottins Jesú; þótt hann sé beiskur nockud, þad ætti oss einu ad gilda, þegar hann gjørir oss heilbrigda, nema vér elskum meir daudann enn lífid, sóttina meir enn heilsuna, kroppinn meir enn sálina, og er þad þó ecki ad elska hann, ad láta þad eptir hønum, sem henni má til skada verda, því hann skal þess eylífliga gjøld hafa, sem hann í þessu frá henni dregur sér til tímanligs og fáfengiligs munadar; þar fyrir, ef vér elskum vora líkhami, og þad svo mjøg, sem ad sýniligt er á flestum, þá gjørum þad þó fyrir þeirra skuld, ef eigi annars vegna, ad vér þøckum Gudi fyrir þad, hann tiptar þá hér, svo þeir ecki sídan mæti eylífum plágum í helvíti, 1 Kor. 11. Þar fyrir, Guds barn, nær Drottins milda hønd slær þig á einhvørn hátt til ad græda sálu þína þar med, þá tak ecki alleinasta þar ámót med þolinmædi, heldur og þacka hønum fyrir þann nádargjørníng, ad hann ecki vill yfirgéfa þig í fráleitt sinni edur í girndir þíns hjarta, Ps. 18; og ef þú vilt þacklátur vera fyrir svo stóran velgjørníng, þá sýn þad í verkunum, er þú játar med munninum. Vér høfum alla reidu heyrt nockud um þad, hvar til ad Gud sendir oss krossinn, sem er til þess, ad

vér eigi skulum halda oss saklausa, heldur betra vort liferni; sviptum því ecki Gud sínum ásetníngi, edur sjálfa oss þeirri nád, er hánn hugdi oss ad veita. O! hvørsu illa er þá farid med þessa heilsusamligu Guds nád, og hvad lítil not munt þú þá hafa þess, syndugur madur, er þú lidid hefir; já, stór gjøld; því þad er ad gjøra Drottins kross ad ræníngjans krossi; þad er rétt svo sem Petur segir, 1 Pet. 4: ad lída svo sem þjófur og illvirki, og svo sem hann, ed fellur inn í annars embætti. Halt þad og ecki nóg ad þú látir af ad syndga þess vegna, ad þú gétir ecki syndgad, annad hvert fyrir heilsubresti, vegna fátæktar, edur fyrir óttasakir vid menuina; þjófurinn stelur ecki heldur, þegar hánn er bundinn, og ecki fremur hórkallinn sína girnd nær hann er útilokadur, hvad ecki er þeirra dygdum ad þacka; heldur rannsaka sjálfan þig, hvad þér muni hafa áfátt ordid, hvers vegna Gud muni hafa lagt þenna kross á þig, og munt þú þad skjótt finna, þegar þú stíngur hendinni í þinn eginn barm, Exód. 4; og nær þú þad finnur, þá rád bót á því, ydrast þess af hjarta, og frem þad aldrei optar, heldur bid Gud ad géfa þér nád sína til ad standa ámóti þvílíkri synd; med svoddan móti verdur þessum himneska Læknir launad, annad heimtar hann ecki af oss. Þegar Jesús sá þann mann gángandi í musterinu, er hann skømmu ádur hafdi læknad hjá vatninu Bethesda, þá krafdi hann einkis af hønum, heldur sagdi alleina: sjá, nú ert þú heill vordinn, syndga ecki framar, ad ecki hendi þig annad verra, Jóh. 5. Þar fyrir, kristinn madur, hafir þú sjúkur verid, hafir þú ratad í armód og fjármissu, hafir þú vordid fyrir árásum og ofsóknum veraldarmanna, en ert aptur vordinn fullhraustur, fullríkur, og hefir fengid makt yfir óvinum þínum, þá gjald eigi þá vanþøck aptur ámóti Gudi þínum, hver ed sendi þér krossinn til ad betra þig, og létta hønum af þér, til ad sýna þér gjæsku sína, gjald hønum ecki svo illa, (segi eg) ad þú brúkir heilsuna til ad drýgja sømu syndir, med hverjum þú vanst til sjúkdómsins, audlegdina til óhófs og metnadar, valdid til ad hefna á þeim, sem vid þig ofgjørt hafa, því ef vér slíkt gjørum, þá hefdi þad verid betra fyrir oss, ad vér hefdum legid í kør, og lifad í armód og forsmán alla vora daga, svo ad sálin hefdi kunnad hólpin ad verda á degi Drottins, 1 Kor. 5. Nú eigum vér ecki alleina ad líta til Guds fødurligrar gjæsku, í því ad lída þolinmódliga allt þad sem hann lætur oss til handa bera, heldur og til hans órannsakanligu speki og vísdóms, sem ad yfirgnæfir allann skilníng. Einn fadir kann ad vilja barni sínu vel, en brestur kanské vitsmuni til ad sjá hvad því gagnar, og þó hann beri skyn þar á, þá blindast vor skynsemi optliga af holdligri elsku, en vid þessu er ecki hætt hjá hinum alvísa Gudi. Þar fyrir látum oss þad sagt vera, ad þótt vér eigi skynjum né sjáum Guds tilgáng, þegar hann neitar oss um þá hluti, er vér óskum eptir, þá er þad oss til hins besta, og eckert kann fyrir oss gagnligra ad vera edur upp ad hugsast, enn þad, sem hann lætur vid oss framkoma, ef vér géfum oss øldúngis á hans vald, og látum hann ráda. Israel beiddi Gud um kjøt í eydimørkinni, Núm. 14, og hann gaf þeim þad til hegníngar þeim; þeir beiddu hann og um konúng, 1 Sam. 8, er þeim leiddist ad vera undir hans allravísustu og nádugustu stjórnan, og hann gaf þeim einn konúng í reidi sinni, Os. 13. Þar er enginn efi á, ad ef barnid mætti sjálft ráda, þá færi þad sér optliga ad voda; og eins erum vér fávísir

eins og børn í vorum andligum efnum; vér óskum oss heilbrigdi, audæfa, metorda; allt þetta eru ad sønnu Guds gódar gáfur, en skadsamar þeim, sem ecki kunna med ad fara, svo ad Endurlausnarinn segir: jafnvel ef þín hønd edur þinn fótur hneixlar þig, þá snid þad af og snara því frá þér, því betra er þér haltur og handarvani inn ad gánga til lífsins, enn ad þú hafir tvær hendur og tvo fætur, og verdir í eylífan eld kastadur, Matth. 5. Ad sønnu heimtar eigi Drottinn af oss, ad vér svo stórt úrádumst vid hvørja þá tilhneigíng, er vér freistumst af, því hann hefir gefid oss ønnur medøl til þess, ad krossfesta holdid med, ádur enn til þessa komi; en þad er hans meiníng, heldur enn ad vér skyldum í eylífum eldi pínast, þá væri oss þarfara ad láta líf og limu. Hversu vís og hversu nádugur er þá hinn gódi Gud, ad hann agar oss í máta, og svo sem oss ad minstum skada verda megi, til þess ad vér kunnum ad umflýa helvítis píslir, en verda hluttakandi Guds barna sælu á himnum med hønum eylífliga? og í þessum Guds órannsakanliga vísdómi høfum vér jafnan eina stadfasta huggun, því hans gjæska og medaumkan verdur hann aldrei vidskila; fyrir því, þótt ad mótlætid ofbjódi oss ástundum, og vér fáum varla undir því risid, þá látum oss til hugar koma, ad þad er oss af hønum uppálagt, sem veit hve mikils ad vér vidþurfum og þolum. Stór sár þurfa mikla grædslu; en hann er trúr og freistar einkis yfir megn fram, 1 Kor. 10; ecki eitt hár fellur af voru høfdi án hans vilja, Matth. 10; og miklu sídur hefdum vér vid svo margar þrautir ad berjast, nema þad væri eptir hans skamti og eptir hans velþóknan. Vér þurfum og ecki ad efast um, ad vér fáum mótlætid stadist, þótt aldrei þyki oss svo óvænliga áhorfast, þegar vér køstum oss í hans miskúnarfadm, og undir hans blessada umsjón og fyrirhyggju. Þar fyrir sagdi Davíd: þó eg ráfi í myrkvum dal og daudans skugga, þá hrædist eg einga ólucku, því þú ert hjá mér, þinn vøndur og stafur hugga mig, Ps. 23; og Drottinn segir vid hann: þótt þúsund falli þér til annarar handar, og tíu þúsund til hinnar hægri, þá skulu þeir ecki nær þér koma, Ps. 91. Svo øruggur kastali er Drottinn þeim er hann óttast, jafnvel midt í hørmúngunum, og þad gengur til eins og hann sagdi vid lærisveinanna hér í Gudspjallinu: innan lítils tíma munud þér ecki sjá mig, og aptur innan lítils tíma munud þér sjá mig; og svo sem lærisveinarnir skildu ecki í þad sinn hvad hann sagdi, heldur uppfyltist þeirra hjarta af hrygd, af því ad hann sagdi þad, svo gengur þad og til fyrir Guds børnum optliga í mótlætinu, ad þau meina ad þau séu yfirgéfin, en samt heyrir hann þeirra grátbeidni, og þeirra bæn er þóknanlig fyrir hønum, en hans tími er enn þá ecki kominn, Jóh. 2. Hvørt heldur ad eg lít þenna fagra heim, sem ad er harla gódur, svo sem øll Guds sképna, edur eg þeinki um hinn ógudliga, sem Djøfullinn hefir tilbúid og nidursøkt í hid vonda, þá kann eg hvørki ad ørvænta í mótgánginum, eigi heldur ad efast um kvittun minna synda, sem eru ordsøk til mótlætisins, þvíad í hinum og jafnvel á hinu minsta skridkvikindi, sé eg augljóst dæmi hins guddómliga almættis, speki og gjæsku, ad því er øllu af hønum svo vísliga stjórnad og niðurskickad, ad hann því øllu vid makt heldur, hvørju í sinni tegund frá heimsins upphafi í svo mørg þúsund ár, ad þar er ecki ein enn-nú undirgengin, og svo veit eg

þá fyrir víst, ad hønum er ecki um megn ad vardveita mig syndugan orm, sem ad eptir hans mind var í Adam skapadur, Gén. 1, og med hans Sonar dýrmætu blódi endurleystur, 1 Pet. 1, jafnvel midt í sorgunum, midt í áráúmum, midt í sálar og lífs sterkasta ofbodi, ef hann vill láta þad yfir mig koma; en nær eg þenna fyrir mér virdi og allar þær ódádir, sem af hønum í frammi eru hafdar, villur, meinsæri, gudlastanir, manndráp, hórdóma, lýgi, þjófnad, ofbeldi, ránsleitni, og alla þá óhæfu, er Satan fær plantad í hjørtum vantrúarinnar barna, þá tek eg mér þar af huggun og fullnadartraust um hins miskunsama Guds føðurliga gjæsku, ad hann ecki kollsteypir þessari vondu verøldu, heldur med ríkdómi síns lánglundargéds, Róm. 2, vill leida svo marga til yfirbótar sem aptur snúa vilja. Því veit eg, ad hann muni ecki útskúfa mér óverdugum syndaþræl, edur láta mig einan í mótlætinu, þótt þad sé straff minna synda og illgjørda, þar eg læt mig fyrir krapt hans Anda út af hjarta ydra synda minna, og á dagliga baráttu vid eitt óstýrilátt hold, sem keppir ígégn andanum, Gal. 5; því hafi hann veitt mér hid meira, sem er ad ydrast syndanna, þegar eg var enn þá Satans barn, þá mun hann ecki synja mér hins minna, sem er ad vardveita mig í mótgánginum, þá eg er hans þénari vordinn fyrir hans nád, hverja hann ecki hefir géfid mér til þess, ad hún skyldi á mér ónýt verda, heldur til lofs og dýrdar sjálfum sér, en mér til eylífs sálar fagnadar. Drottinn sagdi lærisveinunum fyrirfram þessar hørmúngar, af hverju medal annara sjá má hans guddómligan vísdóm og gjæsku ecki minni. Heimurinn segir aldrei nema ógjæsku fyrirfram, jafnvel þótt hún sé hønum vís svo vel sem øllum þeim, er hann elska, hann prédikar eins og hinir ógudligu, Ordskv. 1, sem von er á, því hann er ecki annad enn samkunda, Opinb. 2, Andskotans, er hann hefir safnad sér af Guds útløgum og ógudligum syndaþrælum; þeir segja: far þú med oss, vér viljum finna mikid herfáng, og allir einn sjód hafa, Ordskv. 1, en ecki leggja þeir til hins, ad þeir skulu og allir eitt hlutskipti hafa í því dýkinu, sem vellur af eldi og brennusteini, Opinb. 21; þad vill ecki Drottinn, hann sagdi fyrirfram bædi hér og optliga annarstadar lærisveinunum hvad á þeirra daga drífa mundi, og hid sama hefir hann øllum þeim sagt, er hønum vilja eptirfylgja med þessum ordum: hver sem vill minn lærisveinn vera, hann taki sinn kross uppá sig og fylgi mér eptir, Matth. 16. Eckert er þvílíkt ráð vid mótgánginum svo sem ad búast vid hønum; sá sem þad gjørir dagliga, hann hefir miklu létt af byrdinni, nær hún dettur á. Búumst vid illu, því hid góda skadar oss ecki, segja menn í gømlu ordtæki; í dag em eg heilbrigdur: eg vil þeinkja med mér hvernig eg verda mundi, ef eg vanheill yrdi; eg vil venja mig á ad láta eigi allt eptir mér þad mig girnir, svo mér bregdi sídur vid, ef þad kynni mér ad høndum koma, sem eg gjæti ecki af mér kastad, þótt eg vildi; í dag em eg fullríkur; eg vil þó brúka heiminn svo ad eg ecki vanbrúki hann, og svo mikid af því sem Gud hefir lánad, sem mér nægir og mér sómir ad brúka, þá skal fatæktin aldrei kasta mér í neitt hugarvíl, ef eg kann í hana ad rata; eg vil hyrda þad Gud géfur, en ecki festa þar vid hjarta mitt, þá mun mér þykja minna fyrir ad missa þad; í dag ræd eg fyrir ødrum, svo ad allir hlýda minu bodi og banni, sem eg er yfirskipadur; þad vald vil eg brúka í hófi

og ecki med ossa neinum, því þar kann ad koma, ad þeir rádi fyrir mér, og kunni eg af þeim nockurn ójøfnud ad þola, þá líd eg hann med betri samvitsku, hafi eg ecki ádur til hans unnid. Svo skal madur búa sér í haginn, ámedan allt leikur í lyndi; komi þad ecki uppá, er vér rád fyrir gjørum, þá er því ómaki vel spilt; aldrei vissi eg ábatameiri skada, því ad minsta kosti hugsum vér eigi svo íllt ámedan, og líkligt er ad vér munum ecki stæra oss svo mjøg af velmaktinni, þegar vér búumst vid hvørutveggju. Nú þótt ad allt þetta, sem eg hefi sagt, eigi ad fýsa oss á, ad lída þolinmódliga þann kross, er Gud oss á herdar leggur, þá er þó ad hrósa þeirra kjørum fram yfir alla Drottins krossberendur, sem ecki einasta taka ámóti hans øgun án møglunar, heldur og hafa gledi og yndi af því, ad lída nockud fyrir Kristí sakir. Eg vændist í upphafi St. Páls ordum, ad hann skrifar, Gal. 3: þad verdi mér ecki ad eg hrósi mér af nockrum hlut, utan af krossi Drottins vors Jesú Kristí. Þegar Páll brúkar þetta ord, sem hér stendur, ad hrósa, þá merkir þad ecki svo ad stæra sig af einhverju, svo sem ad fagna og gledjast af því, og ad hafa yndi þaraf; sama ordatiltæki brúkar hann, Róm. 5, segjandi: og ecki einasta þad, heldur hrósum vér oss einnig edur gledjum oss af hvørmúngunum, vitandi ad hvørmúngin verkar þolinmædina, en þolinmædin reinsluna, en reynslan vonina, en vonin lætur aldrei til skammar verda, þvíad elska Guds er úthelt í hjørtum vorum fyrir heilagan Anda, sem oss er géfinn; þetta eru merkilig og gullvæg ord, séu þau rétt yfirvegud. Hvar fyrir gledur hann sig í hørmúngunum? þvíad elska Guds var úthelt í hans hjarta fyrir heilagan Anda, sem hønum var géfinn. Heyrum þad Endurlausnarinn sagdi vid sína lærisveina: eg skal ecki láta ydur munadarlausa, heldur skal eg sjá ydur aptur, Jóh. 14; þad gjørdi sá blessadi Herra ad sønnu eptir sína upprisu, en hans sýnilig vist med þeim, dró þá ecki lángt á veg, hefdi hann ecki sendt þeim h. Anda af sínum Fødur; því sagdi hann: þad batar ydur, ad eg fari í burt hédan, því, nema eg fari í burtu hédan, kémur ecki Huggarinn til ydar. Þessi er hinn sami h. Andi, fyrir hvørn ad Páll segir ad elska Guds sé úthelt í sitt hjarta, hún gjørir Kristí ok sætt, og hans byrdi létta, Matth. 11; hún veldur því, ad hans bodord eru ecki þúng, 1 Jóh. 5; hún deyfir alla kvøl, alla hrygd, alla armædu veraldar þessarar; sá ed hana hefir fyrst ødlast, hann þarf ecki mótlætinu ad kvída; hann fóttredur allar hørmúngar; hønum er heimurinn krossfestur og hann heiminum; þad sé eg bershýniliga á Kristí postulum, er þeir voru gladir af því, ad þeir máttu lída fyrir Jesú nafns skuld, Post. gb. 5. Þad sé eg á hans h. píslarvottum lángt frameptir æfi kristninnar, ad þeir gengu til hersiliguftu kvala og písla, miklu gladari heldur enn adrir til géstabods. O, Herra Gud! fagurt má þeim vera himnaríki á sídan, hvørjum Gud er svo sætur midt í hørmúngunum, ad þeir finna ecki til þeirra fyrir elskunni til hans sem tiptar þá. Ad þetta séu ecki ýkjur, heldur ad þvílíkir Guds vinir séu til, þad votta eg med Páls ordum, er hann segir, 2 Kor. 12: eg em vel til frids í veikleikanum, í forsmáninni, í naudunum, í offsóknunum, í ángistinni fyrir Christum; því þá eg em veikur, þá em eg máttugur; og þad er þad sama sem Drottinn heitir hér lærisveinunum, er hann sagdi: ydar hrygd skal snúast í føgnud.

Ecki meinti hann einasta þá sæluvon, er þeir áttu vísa med hønum eylífliga í hans dýrdarríki, heldur og huggun Guds Anda í mannraununum, því aldrei vóru þeir án mótlætis hér á jørdunni, og samt skrifar Páll, ad þeir séu svo sem hryggvir og þó jafnan gladir, 2 Kor. 6. Nú þótt oss vanti mikid á, ad vera svo algjørdir í elskunni til Guds, sem þessar Drottins hetjur vóru, þá eigum vér samt ad keppast eptir þeirra fullkomnu dæmi, svo mikid sem oss er møguligt, og hugga oss í øllum mannraunum vorum vid eptirkomandi sælu, vitandi þad, ad hin léttu byrdi hørmúngarinnar, sem varir um augnablik, hún aflar oss yfirgnæfanligrar dyrdar eylífrar þýngdar, 2 Kor. 4. Og þetta er þad Páll segir, Róm. 5, er eg strax áminntist, ad þolinmædin verki reynslunа, reynslan vonina, en vonin láti eigi til skammar verda; hvar fyrir? þvíad trúin, er voninni jafnan fylgir, hún er vera þeirra hluta sem koma skulu, Hebr. 11. Hvørs vegna þeir ed bera Kristí ok, þeir eiga víst himnaríki, þad er pantur eptirkomandi farsældar, vid hvørn hans brúdur gledur sig, þar til hann kémur, og innleidir hana í Lambsins brúdkaup, svo þegar hún hryggist af mótlætinu, þá gledst hún eins mikid edur meira af þeirri dýrd, sem vid oss mun framkoma í eylífu lífi, hvørrar eigi eru verdar mótlætingar þessara tíma, Róm. 8. Þetta útmálar vor Lausnari med næsta føgru dæmi hér í Gudspjallinu, þar ed hann segir: ein kona nær hún skal fæda, þá hefir hún hrygd, þvíad hennar stund er komin, en þá hún hefir barnid fædt, minnist hún ecki þess harmkvælis fyrir fagnadar sakir, þvíad madur er í heiminn borinn. Hvad vinna menn ecki í þessum heimi fyrir veraldar høfdíngja, og þad fyrir lítil og óviss laun? já, margur vogar lífinu og kannské sínni eylífri velferd ástundum, og endist ecki til ad njóta þess, er hann ætlar sér til launa. O, Guds børn! því skyldum vér þá telja eptir oss ad lída nockud fyrir himnaríki, fyrir hin eylífu launin, fyrir þad dýrmæta hnossid, af hvørju þeir aldrei sleppa kunna sem réttiliga skeidid hlaupa? 1 Kor. 9; fyrir hina kostuligu réttlætisins kórónu, 2 Tím. 4, sem þeim er affídis løgd, er hafa baríst gódri baráttu, haldid trúnni og gódri samvitsku? Einn madur, sá ed situr í tign og heidri, mun hann ecki þacka sínum fødur, ad hann hefir hann svo vísliga uppalid, ad hann má reiknast þeirrar æru verdur á sínum fullordins aldri? mun hann nockud telja þau vandar høggin, er hann hefir sleginn verid? Og hvørsu ættum vér þá allar þackir ad kunna vorum himneska Fødur, sá ed tugtar sín børn upp til eylífs lífs, til himneskrar konúngs tignar, til ad lifa og ríkja med hønum eylífliga? hvør mun þá minnast þeirra táranna, sem hann hefir fellt í þessum eymdardal, nema hann, sem ad hefir helt þeim í sinn sjód, Ps. 56, og þá allareidu þerrad þau af sínna barna augum, Opinb. 7; þá mun þad verda uppskorid í dýrdinni, sem hér var sád í hørmúnginni, Ps. 126; þá mun þeirra gledisaungur fagurt láta í hinni bjørtu Jerúsalem, er Guds dýrd uppljómar, Opinb. 21; hvørra óp og veinan ad heimsins børnum var til spotts og athlátúrs hjá sorgarvøtnunum í hinni dimmu Babýlon, Ps. 137, veraldu þessari. Hvørrar æru og vegsemdar oss unni ad njóta hin blessada Guddómsins þrenníng, fyrir Jesú Kristí blóds krapt og forþénustu, amen!

A þann Almenniliga Bænadag.

Pistillinn, Esajæ 55 Kap.

Leitid Drottins, ámedan hann er ad finna, kallid á hann, ámedan hann er nálægur. Sá hinn ógudligi láti af sínum vegi, og illvirkinn af sinni hugan, og snúi sér til Drottins, þá mun hann miskuna hønum; og til Guds vors, þvíad í hjá hønum er mikil fyrirgéfníng.

Exordium.

Í gamla Testamentinn tilsetti Drottinn eina hátid sem haldast skyldi árliga í hinum sjøunda mánadi, og á tíunda degi sama mánadar, er menn sídan kallad hafa Hreinsunarhátíd. Á þeim degi var bodid, ad Israel skyldi þvínga sálir sínar, þad er sjálfa sig, svo sem þar um má lesa, Levít. 16. Þessi hátid er ad sønnu aftekin í nýa Testamentinu med øllum sínum fórnum; oss nægir sú eina og algjørda fórn, sem einusinni er innborin í þad allrahelgasta af hinum ypparsta Biskupi sálna vorra, Ebr. 9; en samt er þó ydranin fyrir syndirnar ecki aftekin; svo lengi sem vér ecki leggjum af ad syndga, svo lengi megum vér ecki leggja af ad ydrast, en þad mun ei verda fyrr en líkhami syndarinnar verdur med øllu afmádur, Róm. 6. Því ætti med réttu allt kristins manns líf ad vera ein hreinsunarhátíd, edur ad minsta kosti ættum vér ad géfa oss nockra stund á hvørjum degi til ad ydrast og játa syndir vorar; sá sem ætlar sér ad syndga nær syndin flýgur hønum í hug og ydrast sídan, hann er ecki betri enn sá, sem ætlar ad draga ydranina undan til daudans, því hann veit ei nær hann deya muni. Nú erum vér oss medvitandi þess, br. m., ad þar falla svo margir dagar úr hjá oss, og kanské, því verr, ad nockrir þeinkja hér allsjaldan til; því er nú þessi dagur af Konúnginum tilsettur, ad hann sé vor føstu og bænadagur. Gud gjæfi, ad hann væri þar eptir haldinn af oss med allri gudrækni, svo sem hann er naudsynligur, og ad ecki fyndust þeir, sem gjøra hád úr føstunni, med hverri þó Guds heilagir menn hafa þreyngt bænum sínum igégnum skýin fordum daga, medan Guds fólk hét Guds fólk og kristnin kristni; en sídan hún hét Lóami, þad er: ecki mitt fólk, og menn yfirgáfu hinn lifanda Gud, margur hver, en gjørdu magan ad sínum Gudi, þá er fastan vordin ad athlátri, svo vel sem øll alvørugéfni í Guds þjónkan; menn halda eptir blødunym, en hafa sleppt ávextinum, svo David mundi segja, ef hann nú lifdi: ég huldi mína sálu í føstum, og þad vard mér ad brixli, Ps. 69. O, oss aumar og rænulausar manneskjur! mun hønum fastan mislíka, er segir hjá Jóel, kap. 2; snúist til mín af øllu hjarta med føstum og gráti og harmi? Og svo ad þér vitid ad þad ecki er ødruvís í hinu nýa Testamentinu, þá vil eg spyrja ydur ad, hvert Gudi muni ecki hafa þóknast fasta Cornelíí, sem var heidinn madur? er hann sagdi vid Petur, Post. gb. 10: nú er allareidu hinn fjórdi dagur ad eg hefi fastad, og er eg beiddist fyrir um hina níundu stund í mínu húsi, þá stód hjá mér einn madur í hvítu klædi, er sagdi vid mig: Corneli, þinna bæna og ølmusugjørda er minnst í Guds augliti. Mun Endurlausnaranum hafa þókt fastan ónyt, er hann sagdi vid lærisveinana, þegar þeir gátu ecki útrekid túnglmeinadjøfulinn: þetta djøflakyn verdur ecki útrekid nema med føstum og bænahaldi. Verdi Djøfullinn útrekinn af ødrum med føstum og bænahaldi, Matth. 17, því skyldu menn ei kunna ad reka hann út frá sjálfum sér? verdi Djøfullinn útrekinn med føstunni, því skyldu menn þá ei kunna ad fá Gudi innbygt med henni? því þad er víst, ad hvadan sem Satan er útrekinn, þar vill Gud byggja; þetta segi eg ei þess vegna, ad fastan vinni til nockurs í sjálfri sér, en þad vitnar allt Guds ord, ad bænin verdi kroptugri fyrir hana; fastan má eckert án bænarinnar, bænin verkar optliga án føstunnar; fastan hjálpar til ad drepa hinn gamla manninn, sem er andskoti bænarinnar og alls gudrækiligs framferdis, sé hún ecki í þeirri veru gjørd, þá er hún hræsni. Heyrum hinn gamla Sýrach hérum: sá sem þvær sig eptir hinn dauda og

snertir aptur daudann mann, til hvers gagnar hans þvottur? Sýr. 35. Svo er og sá madur, er fastar í sínum syndum, og gjörir aptur þær sömu! hvad vann hann med því, ad hann audmýkti sig? hvør mun heyra hans bæn? Esajas kénnir oss í upplesnum Pistli hvernig þeirri sønnu føstu eigi háttad ad vera, sem er: ad hinn ógudligi fasti fyrir sín vond verk og illvirkinn fyrir sína hugsan, og þannig skipar hann Drottins ad leita. Vil eg því út af þessum Esajæ ordum hugleida ad þessu sinni: hvernig vér eigum ad leita Guds, hvern vér svo margfaldliga styggt høfum; hjálpa oss ó, Herra! til ad gjøra svo þetta þitt verk, ad vér þig fundid, og fundnum haldid gétum. Bænheyr þad gódi Gud, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Hvernig vér eigum Drottins ad leita, þarf ecki lángt eptir ad leita; þad segir sjálfur Drottinn oss, Jer. 50, med þessum ordum: á þeim døgum skulu Israels synir koma med børnum Júda, þeir skulu gánga án áfláts grátandi og leita Drottins Guds síns. Gydíngar leitudu hans á hinni sídurstu kvalanna nóttu med sverdum og staungum, med lyktum og logbrøndum, Matth. 26; vér skulum ei þannin leita Drottins, sem medkénnum ad vorar syndir hafa kvalid hann, sém var fráskilinn syndurunum, Ebr. 7; hvernig skulum vér hans þá leita? med harmþrúngnum og sundurknosudum anda, þad er med sannri ydran. Veginn vitum vér ad sønnu allir til Christum, en þad fellur ecki øllum svo létt ad gánga hann; eina kristiliga ydran er hægt ad nefna, en þad veitir mørgum bágt ad gjøra hana, jafnvel þótt oss bresti aldrei efni þar til, sem eru syndir vorar og ránglætíngar, er dagliga stíga upp í himininn fyrir Gud. Margur læzt ydrast og játa sínar syndir fyrir Gudi; en eg óttast ad þegar Gud lítur af himnum ofan yfir mannanna sonu, þá muni hann finna svo marga Pharaós, Exód. 20, Sauls, 1 Sam. 24, Jeróbóams 1 Kóng. 13, og Achabs, 1 Kóng. 21, ydran, þad er, nytur fyrir utan kjarna, ský fyrir utan vatn, visnadar eikur ávaxtarlausar, tvisvar sinnum upprættar, svo sem Júdas postuli ad ordi kémst í sínum pistli; en Davíds, 2 Sam. 12, Jósúæ, Jós. 7, Ezechíæ Esa. 38, og Peturs, Matth. 26, likar munu færri vera, hvad Gud nádarsamliga betri. Hvad er þad þá, br. m., sem eins kristins manns ydran á ad hafa til ad bera? tvent er þad sérdeilis; 1) ad hún sé heit og alvarlig, 2) ad hún sé ecki offein. Hvad hinu fyrsta vidvíkur, þá veit eg ad sønnu ad hinn nádugi Gud þiggur opt af oss viljan fyrir verkid, því hann þeckir vorn vanmátt og ófullkomligleika; en í ydranarverkinu heimtar hann af oss, ad vér framleggjum allt þad vér tilhøfum og drøgum ecki af. Sá sem kémur fram fyrir Gud til ad játa sínar syndir, og ad bidja um kvittun á þeim, og ecki úthellir sínu hjarta af fremsta megni fyrir hønum, ecki lætur sálar- og líkhamans-krapta verda samtaka í því, ad sundurmerja sitt hjarta med íhugan sínna illgjørda og Guds gæsku, síns tómlætis og hans réttlætis, sínna hýta og helvítis elds, sem þau hafa forþénad, eg veit ecki segi eg, hvad miklu hann er betri enn Ananías og Saphíra sem leyndu af verdi akursins, Post. gb. 5; því eins og þau lugu ad heiløgum Anda, er skynbárliga bjó í postulunum, svo mátt þú og vita, ad nær þú kémur í þinn bænastad, þá stendur þú í Guds augliti, sem alla hluti sér, og jafnvel hin innstu filsni þíns hjarta rannsakar. Gabba því ecki Gud med eintómri útvortis hegdan, því hann lætur ecki ad sér hæda, Gal. 6;

og hafi þig sá glæpur nockrum sínnum hendt, þá vit, ad það er ein hróplig synd í Guds augliti, já, stærri enn allar þínar syndir, því hún apturheldur øllum hinum, er þú áttir ad afþvo med heitum ydranar tárum. Gjør því ydran í nafni Drottins, gjør ydran, segi eg, og lát þig ángra það af hjarta, að þú hafir kastad høndunum til svo vegligrar Guds þjónustu. Vilt þú vita hvad mikla ydran ad Gud heimtar af þér fyrir syndina, þá vill hann, ad beiskja ydranarinnar skuli sambjóda stærd syndarinnar; þar fyrir, nær þú med sjálfum þér les þitt synda registur fyrir Gudi, þá hugleid, hve mikid gaman edur gledi þú hafdir af sérhvørri stórsynd, sem þig rekur minni til, og bid Gud ad slá á hjarta þitt med Móses sprota, ad þú megir hryggjast svo mikid sem þú gladdist ádur, og verdir þú hérum bænheyrdur, sem án alls efa verdur, ef þú bidur heitt, bidur ídugliga, Jóh. 16, og bidur í Jesú nafni, þá munt þú einkis ímissa, því sú gledi, er þú af syndsamligu athæfi hafdir, og afladi þér hrygdar í Guds augliti sídan, hún mun þér med einum ædri og meiri føgnudi endurgoldin verda, nær þú finnur, ad þú ert kvittur vid Gud, en sloppinn úr Djøfulsins neti. Þess gétur Páll, 2 Kor. 7: þér erud eptir Gudi hryggvir vordnir, svo þér hafid eingan skada af oss fengid, því sú hrygd, sem eptir Gudi er, hún verkar ydran til hjálpræðis, hverrar ei þarf af ydrast. Þegar þér viljid ydrast, br. m., og þér setjid ydur uppá dómstól ydar hjarta, til ad dæma sjálfa ydur, svo þér verdid ecki af Drottni dæmdir, 1 Kor. 11, þá álitid ecki syndina eptir mannligum þánka. Vér fyrirgéfum oss altíd nockud sjálfir, og finnum eitthvad til afsøkunar; konan bar søkina uppá orminn, en madurinn gaf konunni skuldina, Gén. 3; Aron segir: eg kastadi gullinu í eldinn og þar af vard þessi kálfur, Exód. 32; eins erum vér allir skapi farnir ennnú í dag, ef vér látum oss sjálfráda, og viljum ecki láta Guds Anda vid oss ráda. Metum því ecki syndir vorar eptir vorum þótta, heldur eptir hans heilagleika, hans réttlæti, móti hverjum þær gjørdar eru; metum þær eptir Jesú sáru píslum, eptir því lausnargjaldi, sem Gud hefir lokid í voru holdi, þá munum vér sjá hvad reidur Gud er þeim syndunum, sem oss jafnvel þykir lítid í spunnid ástundum; þótt allur heimurinn flyti í tárum um allan sinn aldur, þá megnadi hann ecki hina minstu synd ad hreinsa í Guds augliti, nema hans Sonar forþénusta gjørdi þau gild. Svo stór, svo afskræmislig er syndin fyrir hans dómi, en Krists forþénusta verdur eingum til lids, nema þeim, sem af hjarta lætur sig ángra syndina; ætla því ecki, ad þú munir komast af vid Gud med eintómis játníngu munnsins, nema hugur fylgi máli; sá sem alleina játar syndina med munninum, en ángrar hana ecki í hjartanu, hann er eins og sá, er tekur umbúdirnar af sárinu, en leggur ecki plásturinn þarvid. Guds Sonur er ad sønnu í heiminn kominn til ad lækna það sundurknosada, Esa. 61; en hvernig á hann ad lækna þig, barn mitt, ef hjarta þitt er heilt og óbrotid. Þar er einn gullkálfur nærri því í hvørs manns hjarta, það er verøld þessi, sem ad sérhvør af oss hefir einhvern átrúnad á, eptir því sem hver er lyndur til; og jafnvel þeir, sem Gud elska vilja, þeim er eins háttad og þeim, er ad sønnu tilbádu Gud i Jerúsalem, en offrudu þó á Hædunum, 1 Kóng. 22; svo er það fyrir oss aumum mønnum, vær seigjumst láta Gud gánga fyrir,

en flestir af oss hafa þó einhverja hjátrú; sumir ríkdóm, sumir metord og sumir munadi sína, og ámedan vér høfum þá framhjá Gudi, þá er hætt vid, ad vér ecki af hjarta ydrumst; því eigum vér ad breyta vid þá eins og Móses gjørdi vid kálfinn, hann brendi hann til øsku, kastadi hønum í vatn, og lét allan Israel drecka hann í sig til blygdunar sjálfum þeim, ad þeir høfdu tekid Egyptalands svívirdíngar framhjá hinum lifanda Gudi, Exód. 32; svo eigum vér ad høndla vid Rachels skúrgod, þeim er hún situr á, og leynir, Gén. 31, þad eru heimugligar girndir sálna vorra, sem ecki eru audsénar øllum. Vér eigum ad láta Mósen brenna þær til øsku med eldíngunum af Sýnaí, og kasta þeim í flód vorra ydranartára, og drecka þær sjálfir upp, svo þær hverfi, Exód. 32, aldeilis og verdi ad eingu; þad vardar ad litlu, þótt vér støndum raudir af óvirdíngu í Guds augliti med Ephraim, Jer. 31, því hann sér þær hvørt sem er; Laban og Jakob kunnum vér ad pretta, Gén. 31, en ecki Jakobs Gud, Ps. 94, því hann er hjartnanna og nýrnanna rannsakir, og sér hvad í myrkrunum er hulid. Sundurrífid ydar hjørtu, og ecki ydar klædi, segir Drottinn, Jóel. 2; Gydíngar pløgudu á þeim døgum ad rífa sín klædi nær þeim rann í skap, annadhvert þegar þeim bar nockur sorg til handa, edur þeir vandlættu í Guds stad, eins og hræsnarinn Kaíphas lézt gjøra, Matth. 26; en hver sorg skyldi oss meiri tilfalla enn sú, ad vér høfum hinn góda Gud styggdan? um hvern skyldum vér meir vandlæta enn um sjálfa oss? því eingum erum vér svo margs ílls medvitandi, ef ecki í verkunum og ordunum, þá samt í hugrenníngunum. Eitt sundurrifid fat gagnar til lítils; sundurrífum vor hjørtu med ydraninni, og þá munum vér finna, ad jafnvel vort réttlæti er ecki betra enn nidlags fat sem Esajas vottar í 64 kap., þá munum vér hvad best útlíta í Guds augliti; þegar vér athugum hvar frá vér erum fallnir, þá mun hann géfa oss einn nýan klædnad, svo ad minkun vors fatleysis ecki sjáist. Nú er þad ecki nóg, ad hjarta vor kløckni fyrir Gudi um stundarsakir; ef vér hverfum þó aptur til sømu synda, þá vill þad lítid gagna, ad vér høfum audmýkt oss fyrir Gudi. Þeirri ydran er illa varid, sem leggur manninum alleina uppá hrygdina en ecki burttekur sektina. En vid þad er ecki ad dyljast, br. m., ad þeirri ydran er svo háttad sem leyfir manninum ad velta sér aptur í sama saur. Sá hinn ógudligi láti af sínum vondum vegi, og illvirkinn af sínni hugsan, og snúi sér til Drottins, segir Textinn: hér er þad ad merkja, børn mín, ad Spámadurinn kallar ecki ad menn hafi snúid sér til Drottins, nema vér tøkum vora illskubreytni frá hans augliti. Þad er alkunnugt, hversu ad hinn gudlausi Amnon, sonur Davíds konúngs, breytti skammarliga vid systur sína, Thamar, ad hann rak hana út af húsinu, er hann hafdi vanbrúkad hennar líkhama, 2 Sam. 13; en þó eigum vér eins vid syndina ad breyta, því hún er ecki betra verd; vér þeckjum ecki hennar lýti fyrir blindu holdsins, fyrr enn Guds Andi rydur smyrslum ydranarinnar á augu vors innra manns, Opinb. 3; en nær hann svo gjørt hefir, og vér fyrir nád Guds, þeckjum vora blygdan, þá eigum vér med øllu ad rydja glæpunum burt úr hjørtum vorum, og eingu ad leyna af því Satans herfángi, sem Gud hefir bølvad, Jós. 6, heldur brenna þad upp til kaldra kola, ad svo miklu leiti sem møguligt er í þessum daudliga líkhama, og Guds gjæska fær í oss verkad; og fyrir því ad þessu er svo varid,

þá eigum vér dagliga ad endurnýa vora ydran, því dagliga á hinn gamli Adam í oss ad dreckjast og deydast. Ecki segi eg þad, ad menn géti syndlaust lifad, þad er Guds eins ad syndga ecki; en þad er gudhræddsmanns ad ydrast syndarinnar, og ráda bót á henni; en Gud tilreiknar ecki þeim sem eru í Kristó þær syndirnar, sem ad óvilja edur mannligum breiskleika kunna ad henda oss; hitt vill hann, ad menn skuli dagliga ydrast, því dagliga syndgum vér og forþénum ecki annad enn straff. Gud hjálpi oss! ef vér segdum, ad vér hefdum ei synd, segir Jóhannes, 1 Pist. 1, þá drøgum vér oss sjálfir á tálar, og Guds sannleiki er ecki í oss; já, allt vort líf er ei nema synd, væri þad ecki bætt fyrir Guds Sonar dauda; þegar vér hugdum ad lifa einn tíma syndlaust áfram, og vér lítum aptur nær hann lidinn er, þá mætti oss hrylla vid því, sem vér hugdum best ad gjøra, og svo margt augnablik sem er þar í, svo margur þyrnibroddur mundi stínga sálu vora, nema Drottins forþénusta hefdi gjørt athafnir vorar gildar í augliti hins stránga Dómara. Gud nádi oss fáráđar manneskjur! hversu ad vér erum undir syndina seldir; sá sem vill skoda stjørnu nockra í einni sjónarpípu, hann skal leita lengi ad henni, ádur enn hann fær komid auga á hana, og nær hønum hefir þad tekist, er hann svo skjálfhendtur ad hann varla fær vidhaldist, svo ad hann ecki missi hennar aptur; svo erum vér í andligum efnum, vér skulum fyrst lengi þvínga hinn gamla manninn ádur enn vér fáum hina blessudu Jakobs stjørnu, Núm. 24, Jesúm, rétt séna, og nær vér þad ødlast høfum, þá eru vorar trúarhendur svo óstyrkvar, ad þar er næsta hætt vid, ad hún kunni ad hverfa oss aptur, nema Gud styrki vora armleggi. Já, hinir bestu af oss eru eins og fylgispakur hundur, hann rennur ad sønnu veginn eptir sínum húsbónda nockra stund, en ef hann sér eitt dýr, einn saud, einn hest, einn titlíng, þá hleypur hann eptir því; svo eru og vorar hugrenníngar, vér rennum þeim til Guds í vorum bænum undir hans orda heyrn, á vorum ydrunartímum, og kanské nockrir optlíga þar fyrir utan, en strax sem þar flýgur fyrir oss eitthvert glis veraldarinnar, einhver ábatavon, eitthvert reidiefni, eitthvert brosligt, sem oss þykir skémtan ad, jafnvel þótt þad ástundum sé náúnganum til hneisu og óhródurs, þegar þetta edur annad þvílíkt, sem verøldin er full af, bregdur fyrir oss, þá bregdum vér opt af veginum, og hlaupum eptir þessu, og gjætum vér þá lítt undanfarinna synda, er oss urdu svo beiskar í ydraninni, ad þar var ecki fridur í vorum beinum fyrir Guds ógnan, Ps. 38, ef vér látum oss villa óflángt eptir slíkum hégóma. Nú er þar þó enginn, sem kunni ad vardveita svo vel sitt hjarta, já, eg má segja munn og hendur, ad ecki verdi á fyrir hønum í þesshåttar hlutum, og þad dagliga; fyrir því sjáum vér og, ad vér hvern dag, já, á hverri stundu høfum nóg ydranarefni, og er þess betur þess optar, því sá er sér temur þad hugarfar, hann lærir bædi ad sjá gjørr eptir athøfnum sínum, svo og er líkligt, ad hann muni ecki hverfa aptur til stórglæpanna, því ef hann svo lærir ad ydrast dagliga þeirra bresta, sem hann fær varla edur ecki vidgjørt, þá mun hønum í hug koma, hvad sárt þad muni kvelja hans samvisku, ef hann skyldi rata í nockurn ógjørning; svo eigum vér nú ad leitast vid ad afmá líkhama syndarinnar, Róm. 6. Þad er illa bygt, ad brjóta eitt gamalt hús nidur, og tylla því upp aptur af sømu rófum; menn skulu ecki einasta deyda hinn gamla manninn,

er sig fordjarfar í girndum villudómsins, heldur á þar ad upprísa einn nýr madur, sá ed lifi í heilagleika og réttlæti fyrir Gudi æfinliga, annars geingur hinn aptur, og einn Djøfull, sem einnusinni er útrekinn, hann tekur sjø adra anda sér verri, Lúk. 11, og hverfur aptur í þad hús, hvadan hann út fór. Gjætum ad hvernig þeir hafa breytt sem af hjarta hafa ydrast; Petur var miklu trúarsterkari eptir þad hann hafdi til fulls grátid þad hann hafdi trúna mist, Matth. 26, og feck svo meiri nád enn hann mist hafdi, Act. 2; einn stór syndari, sem af hjarta ydrast hefir, hann er miklu líkligri til ad standa stødugur, heldur enn einn sem meinar ad sér hafa ekkert áordid, og er af mønnum gódur haldinn. Gudi er og miklu þægri svoddan stórbrotamanns ydran og elska til Guds, sem optast mikil er, af því hønum fyrigafst mikid, Lúk. 7, heldur enn ydrunarlaust meinleysi þess, er lítid edur eckert finnur til synda sinna; þar fyrir sé ydranin svo heit, svo krøptug og svo alvarlig, ad þad beiskist í vorri sálu, sem ádur þótti sætt í líferninu, og ad þad kvelji oss í hjartanu, er ádur gladdi í holdinu, svo opt sem vér minnumst á vorar eigin syndir, edur heyrum þær af ødrum drýgdar, og þá munum vér sídur aptur ány samþyckjast þeim glæpunum, er Drottinn hefir oss eittsinn kvitta gefid. Í Exód. 29, stendur ritad um brennifórnirnar, sem og vóru syndafórnir, ad þær ættu med heilu líki ad uppbrennast; í Levít. 1, er kennimønnunum skipad, ad þvo inníbli soddan brennifórna og svo fæturnar; nú býdur St. Páll oss Róm. 12, ad vér skulum offra Gudi líkhami vora, eina lifandi fórn heilaga, Gudi þægiliga, þad er sú brennifórn, er hønum líkar í hinu nýa Testamentinu; þvoum því inníblin, þvoum hjarta vort, bleytum þad út í heitum ydrunartárum; þvoum fætur vorar af þeim saurindum, er þær hafa atast í á hinum breida veginum, sem liggur til gløtunarinnar, Matth. 7. Drottinn sagdi vid Petur Jóh. 13: sá sem þveginn er, hann þarf ecki ad þvo nema fæturnar; Frelsarinn dró hér dæmi af þeim, sem laug edur bad taka, þeir þvo fæturnar sídarst, þegar líkhaminn er allur þveginn. Ó, Guds børn! vér erum ad sønnu allir þvegnir í skírnarlauginni, í hverja Jesú dýrmæta blód er útrunnid, en vorar fætur hafa sídan gengid á vondum vegi, og dagliga eigum vér leid ígégnum fen og óvegi þessarar veraldar. Enginn er svo vel skófatadur, Eph. 6, svo reidubúinn ad framfylgja Evangelió fridarins, ad ei slettist nockud uppá; forgéfins erum vér í skírninni afþvegnir, nema vor innri madur skírist dagliga í táraflódi vorrar ydranar; þad er ecki nóg ad vera skírdur í Jórdau, vær skulum og skírast í Mara, Exód. 15; þvoum því hjartad, sem er brunnur illskunnar, af hverju framkoma vondar hugsanir, Matth. 15, med kristiligri ydran, hreinsum fæturnar med sama hætti, og hinn ógudligi láti af sínum vegi, leggjum svo þessa fórn uppá Drottins altari. Þegar Aron hafdi helgad samkundu tjaldbúdina og verkfæri þjónustugjørdarinnar og lagt brennifórnina uppá altarid, þá géck eldur út frá Drottni og fortærdi því, Levít. 9; þegar hin nýa tjaldbúd Guds, sem er hjarta eins ángrads syndara, þegar hún er hreinsud og helgud med ydraninni, þá mun h. Andi í því birtast í einum eldsloga, og uppkveikja í þess manns hjarta, eina brennandi elsku til Guds, er hønum svo margar syndir hefir tilgéfid; sá sem henni hefir eitt sinn nád, hann hefir nád því góda hlutskiptinu, hønum mun hægra ad mótstanda syndinni, svo lengi hún ecki

slocknar, þá er ecki hætt vid ad hann láti syndina í sér drottna; hún uppbrennir allt sorp veraldligra girnda í hjartanu. Þegar Gedeón hafdi lagt brennifórnina uppá klettinn, eptir því sem eingill Drottins baud hønum, þá rétti eingillinn sinn staf út, er var í hans hendi, og snerti fórnina, og þar spratt eldur upp af bjarginu, og fortærdi kjøtinu og hinum ósýrdu braudunum, Júd. 6; legg þína fórn, kristinn madur, uppá þann stein, sem uppbyggendur forsmádu, Ps. 118, þann útvalda hyrníngarstein, er Gud hefir sett í Zíon, Jesúm Christum, Esa. 28; þar mun eldur út frá hønum gánga, já, einn brennandi elskunnar og trúarinnar eldur, sem upptendrar þína fórn, svo Gud sem býr í hædunum lukti einn sætleiks ilm þar af; og hefi eg nú svó um þad nockud talad, hversu ad ydranin eigi kræptug ad vera til apturhvarfs frá syndunum, og til mótstødu þeim. Nú þótt ad menn séu um þad sannfærdir í hjarta sínu, ad einginn kunni ad eignast eylíft líf nema sá, sem af hjarta ydrast syndanna og lætur af þeim, þá erum vér svo tregir til þessa verks, og vér látum oss allt annad meir umhugad vera. Segid mér, hver er sá ed segi: þar er nógur tími til ad verda ríkur, til ad taka veitslur og virdíngar, til ad reisa til géstabods; segir ein Jómfrú? þar er nógur tími til ad giptast, ef henni býdst þad rád, sem henni líkar; edur sá, hvers asni edur naut ad fellur í pitt, ad þad sé nógur tími til ad draga þad upp? eda ef eldur kviknar í eins manns húsi, ad nógur tími sé til ad sløckva hann? en til þess ad kveikja vora lampa, til ad fagna brúdgumanum Kristó, Matth. 25, til ad draga sjálfa oss upp úr feni syndanna, til ad sløckva bál girndanna, sem Djøfullinn hefir upptendrad í hjarta voru, til þess køllum vér ad altíd sé nógur tími, eins og hefdum vér festibréf af Gudi uppá lífdagana. Þér vitid hvad St. Páll segir, Gal. 5: holdsins verk eru opinber, sem eru: hórdómur, saurlífi, óhreinleiki, lausúng, skurdgoda dýrkan, fjølkýngi, fjandskápur, þrætur, kappgirni, þráttan, sundurþyckja, flockadráttur, øfund, manndrap, ofdryckja, ofneytsla, og þessu líkt, hvad eg segi ydur fyrir, og hefi ádur sagt, ad þeir ed þvílíkt gjøra erfa ecki Guds ríki, segir hann. Nú hafa allir af oss framid eitthvert af þessu edur þvílíku, kanské lengst aldurs síns, og sumir ecki enn nú aflátid; en vér vitum ecki nær sagt verdur: þú dári! á þessari nóttu munu þeir þína sál frá þér taka, Lúk. 12, og sumir fá einga advørun; ecki kastar daudinn øllum fyrst í banasængina; margur deyr svo hann sér ecki daudan fyrir augum sér; í einu augnabragdi, í svefni, midt í syndunum kippir hann sumum í burtu; en þú veizt ecki hvad helst af þessu ad þér muni ætlad. Seig mér þá í Guds nafni, seig mér, er þar altíd nógur tími til ad ydrast? er þad viturligt, ad draga sína umbót undan í trausti lángra lífdaga, eins og hefdum vér gjørt sáttmála vid daudann? vor daudastund er altíd, því skyldi vor ydrunarstund altíd vera; þú segir: þad tekst mér ecki, því medan eg syndga gét eg ecki ydrast; þad er satt, því ydranin kémur ecki fyrr enn eptir syndina; Gud gæfi ad hún kæmi þó jafnan strax ad henni drýgdri, og mundum vér sjaldnar syndga, fyrst því verdur ecki ákomid, ad vér hugsum til þess, nær syndin grípur oss, hvad beisk ydran þar verdi á eptir ad fylgja, ef syndin á ad verda oss fyrirgéfin. Gud gæfi vér vildum gjøra eins og dúfa Nóa, Gén. 8: hún flaug út, og kom aptur strax med einn olíukvist í munninum, sem var fridar-

merki. Gud gjæfi, segi eg, ad vér vildum eins gjøra þegar vér flýjum út af Guds ørk med syndsamligu athæfi, ad vér vildum þá hverfa strax aptur í ørkina, og fridmælast vid Gud, og ecki líkjast hrafninum, er aldrei kom aptur, Gén. 8. Br. m., svo lengi sem vér erum í syndunum, svo lengi erum vér undir Guds reidi, Jóh. 3; svo lengi vér án ydrunar lifum, erum vér undir Satans valdi, Post. gb. 26. Vitstola má sá vera, sem þetta vill eiga yfir høfdi sér! en Gud frambýdur sína miskunsemi med þeim skilmála: í dag, í dag medan þú heyrir mína rødd, þá forherd ecki þitt hjarta, Ps. 95. Djøfullinn heitir oss og Guds miskunsemi med þessu skilyrdi: á morgun, á morgun, en ádur enn þessi morgun kémur, þá kannt þú ad vera uppvaknadur í helvíti og kvølunum; Esaú kom seint med brádina, því fór hann á mis vid blessanina, Gén. 27; Pharaó þusti eptir Israel út í Hafid rauda, Exód. 14, en vildi flýta sér aptur til sama lands er sjórinn gein yfir høfdi hønum, en þad var þá allt um seinna. Ó, þú syndug manneskja! þú sem meinar ad þar sé altíd nógur tími til ad ydrast, þeink á þetta dæmi, ef þú gengur óttalaust áfram í hinu rauda hafi blódugra synda og illgjørda, og þeinkir aldrei til apturhvarfs, hvad veizt þú nær Guds reidiflód steypist yfir þig, ad þér óvørum, svo þú getir ecki aptursnúid. Sparid tímann, segir Páll, Eph. 5. Þegar vér høfum mikid ad sýsla, br. m., er oss þykir áliggja, þá køllum vér hvern tíma, hvert augnablik ad vera dýrmætt; ó, segid mér, liggur oss á nockrum hlut svo mjøg sem ad komast í sátt vid hinn Almáttuga, þó látum vér oss svo lítid þarum ant vera; ef nockur sleppir gódu tækifæri til ad framkvæma einhvern hlut sér til gagnsmuna, þá hlæum vér ad hønum, ef vér ecki hyrdum um hann, aumkum hann og áteljum, ef hann er vor vinur; hendi þad oss sjálfa, þá ydrumst vér eptir; en Djøfullinn hlær ad oss, ad vér forsómum ad taka ámóti Guds gjøf, medan hún er fyrir høndum. Margt kalla menn heimsku í verøldinni, og hver af oss hlær ad ødrum, en einginn er þvílíkur dáraskapur sem sá, er oss marga hendir, þad er ad skjóta ydraninni á frest; hann er syndgar í því trausti, ad hann muni gamall verda, hann er líkur þeim, er brýtur skip sitt í þeirri von, ad hann muni komast til lands á flacka einum. Eg hefi ádur sagt, ad syndin verdi ecki fyrirgéfin, nema ad ydranin ad nockru leiti sambjódi henni; hverjum degi nægir sín þjáníng, segir Endurlausnarinn, Matth. 6; mundi þad ecki verda oss nógu þúngt ad ydrast á hverju kvøldi fyrir hvers dags syndir, ef vér hefdum þeirra registur vel uppskrifad í hjartanu; þótt ecki skjótum vér því á frest dag eptir dag, ár eptir ár? mun ecki þessi byrdi verda náckud þúng um sídir? sá sem er ødrum hádur og á ad vinna dagsverk, ef hann forsómar framan af deginum, mun hann ecki þess betur mega herda á sér þegar hann tekur til verksins? sá sem hefir í úngdóminum lítils aktad syndina, mun ecki ydranin verda hønum þess þýngri í ellinni, ef hann á Guds ríki ad erfa? Vér vitum ecki hvad gamall Davíd var, þegar hann sagdi ad syndirnar væru sér ofþúng byrdi vordnar; hvad mundu þær ecki vordid hafa, hefdi hann dregid þær undan allt til daudans? Einginn er sá af oss, ad hann leggi hinar þýngstu klyfjar á hinn veikasta eik, og þó viljum vér kasta allra vorra lífdaga syndum uppá vorn hrygg, þegar vér erum svo ellimódir, ad vér høfum nóg ad bera sjálfa oss. Ó, hversu vísliga var þad því gjørt af Davíd, er hann

beiddi Gud ad láta sig ecki gjalda sinna úngdóms synda; Ps. 25. Eitt sár er hægast ad græda medan þad er nýtt; svo er og syndin, hún verdur best læknud ad ferskum gjørníngi. Á morgnana taka menn læknisdóm inn á tóman maga; ydránin er lækníng syndarinnar, tem þér hana, barn mitt, á morgni þíns alburs, medan þú fullhraustur ert; þeink á þinn Skapara í úngdómi þínum, ádur enn þeir vondu dagarnir koma og þú segir: þad líkar mér ecki, Eccl. 12. Páll skipar oss ad krossfesta holdid, Gal. 5; en þad er lítill kross fyrir hinn gamla Adam ad banna hønum þad sem hann getur ecki haft skémtan af lengur; þad er ad vísu ad offra Gudi því halta og lamada, Mal. 1, og mæla hønum med mælir hins framanda, en Fjandanum med Israels mælir; þirm elli þinni, ef þú kant hennar ad bída, og bídir þú ecki, þá munt þú finna, ad þú hefir eingan skada, nær kvøld þinnar æfi kémur, þótt þad sé um middegi þíns alburs edur jafnvel fyrr. Veit eg ad Gud hefir mørgum snúid á sínum gømlum aldri, en undir því er ecki ad eiga, þótt hann sé miskunsamur, hann hefir aldrei lofad ad láta þann kasta ellibelgnum til ad ydrast, sem aldrei þeinkir til ad afklædast hinum gamla Adam medan hann fullhraustur var. Þú gjørir mig úngann aptur svo sem einn ørn, segir Davíd, Ps. 103; þad er án efa þess vegna, ad Davíd endurnýadi sína ydran dagliga. Eru ecki tólf stundir í deginum? segir Endurlausnarinn, Jóh. 11; eg heyri víngards-Herrann lét verkamenn leigja um elleftu stund, Matth. 20, en sídar ecki. Veit eg, ad Gud hefir mørgum í andlátinu miskunad, og hann miskunar øllum, sem hans nádar leita; en þau munu dæmin færri vera, ad sá hafi snúid sér af hjarta til Guds í andlátinu, sem hann forsmád hefir alla æfi sína. Spámadurinn segir í Textanum: leitid Drottins, medan hann er ad finna, kallid á hann, medan hann er nálægur, svo sem gjøri hann rád fyrir því, ad sú tíd kunni ad koma, ad hann láti sig ei lengur finna, ad hann vilji ecki framar vera nálægur, ad hann vilji ecki heyra, þótt vér margtaladir séum, og útbreidum bádar hendur vorar, Esa. 1, ad hann inniloki sig í einu skýi, sem engin bæn kémst í gégnum, svo sem Jeremías ad ordi kémst, Harmagr 3. O, Guds børn! látum oss, látum oss ecki bída eptir þeirri tíd, hver veit nær hún er? hver veit nær mælir syndanna er uppfyltur? hver veit nær høfudeingilsins lúdur kvedur vid í skýum himins? snúid ydur því til Drottins, úngir og gamlir, ríkir og fátækir, voldugir og vesælir, þá mun hann miskuna oss, og til Guds vors, því hjá hønum er mikil fyrirgéfníng. Enginn hlutur er hønum ómáttugur, Lúk. 1, svo er og enginn mælir hans miskunar; frá hans knjám hefir enginn synjandi farid, sem hans leitad hefir med ángri og trega; svo fljótt sem Davíd játadi afgjørd sína, svo fljótt lét Drottinn segja hønum: Gud hefir þína synd í burttekid, 2 Sam. 12; Manasses stynur ecki fyrr í bøndunum, 2 Kron. 33, enn ad hans misgjørdir eru fyrirgéfnar í himninum. Minn Herra Jesú! þú sagdir fordum vid Símon, Lúk. 7: þeim sem lítid er fyrirgéfid, hann elskar lítid. Herra! þar er enginn af oss, sem hér liggjum á þinni fótskør, sem lítid er fyrirgéfid. Mørg tíu þúsund punda eru oss uppgéfin hinum verstu skulda-þrjótum. Herra! ef þad er møguligt, þá géf oss ad vér elskum svo mikid, sem oss er tilgéfid. Vér erum fortapadir synir,

sem høfum sóad vorri fødurleifd, en leitum þó aptur til fødurhúsa, Lúk. 15. Drottinn! þú hefir runnid á veg fyrir oss, og breidt út þína fadm ámóti oss, þú hefir mætt oss á midri leid og tekid fagnandi ímóti oss; lát oss því aldrei gleyma, og aldrei verda í svo fráleitt sinni yfirgéfna, ad vér hverfum burt aptur til ad eta draf med svínunum, heldur ad oss smackist svo þínar vistir, þínir uxar og altid fé, Lúk. 14, er þú tilreidir oss hér í nádinni, ad vér megum sitja til bords med Abraham, Isak og Jakob í dýrdinni, Matth. 8. Bænheyr þad gódi Gud, fyrir Jesú Kristi forþénustu, amen!

Fjórda Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 16 Kap.

Jesús sagdi til sinna lærisveina: nú fer eg til hans, sem mig sendi, og enginn af ydur spyr mig ad, hvørt fer þu? heldur af því ad eg taladi þetta til ydar, þá uppfyltist ydar hjarta af hrygd. En eg segi ydur þó sannleikann, ad þad batar ydur, ad eg fari hédan. Því ef ad eg fer ei í burt hédan, þá kémur eigi Huggarinn til ydar; en ef eg fer í burt hédan, mun eg senda hann til ydar; og þá ed hann kémur, straffar hann heiminn um syndina, og um réttlætid, og um dóminn; um syndina, af því þeir trúdu ecki á mig; en um réttlætid, þvíad eg fer til Fødursins, og eptir þad sjáid þér mig ecki; en um dóminn, þvíad høfdíngi þessa heims er dæmdur. Eg hefi ennnú margt ad segja ydur, en þér kunnid ecki ad sinni ad bera þad; en nær ed sá sannleiksins Andinn kémur, þá mun hann kénna ydur allann sannleik, þvíad hann talar ecki af sjálfum sér, heldur hvad hann heyrdi, þad talar hann, og hvad eptirkomandi er, þad kunngjørir hann ydur; hann sami mun og auglýsa mig, þvíad af mínu mun hann þad taka og kunngjøra ydur. Allt hvad helst Fadirinn hefir, þad er mitt; þar fyrir sagda eg ydur, ad af mínu mun hann þad taka, og kunngjøra ydur.

Exordium.

Eg mun bidja minn Fødur, segir Endurlausnarinn, Jóh. 14, og hann mun senda ydur einn annann talsmann, þann er blifi hjá ydur eylífliga, Anda sannleiksins, hvern heimurinn fær eigi medtekid, því hann sér hann ecki, og þeckir hann ecki, en þér þeckid hann, því hann mun blífa hjá ydur og í ydur vera. Lærisveinar Herrans vóru sorgbitnir af því ad hann sagdi þeim fyrir sína burtfør til Fødursins, Jóh. 16, svo sem vér strax heyrdum af Evangelió. En til þess ad þeir skyldu ecki allt ofmjøg sturlast þaraf, þó gaf hann þeim þetta blessada fyrirheit, hvert hann efndi strax eptir sína himnafør, þar hann sendi heilagan Anda yfir þá med miklum krapti og undrunum, Post. gb. 2, er fylgdi þeim æ sídan í øllum þeirra embættis=útréttingum, og kann hinni þridju Guddómsins persónu eckert huggunarsamligra nafn ad géfast enn þetta, ad hann sé vor talsmadur, Róm. 8; því ef Gud er med oss, hver er þá ámóti oss? segir Postulinn. En ad h. Andi sé Gud, ber skírnin vor ljósast vitni um, þótt eigi væri þar til

ønnur røk, þar vér verdum í hans nafni skírdir ásamt Födur og Sonar, Matth. 28; hann er vor talsmadur í hørmúngunum, því hann kénnir oss ad fyrir þær byrji oss inn ad gánga í Gudsríki, Post. gb. 14; vor talsmadur í vorum veikleika, því hann ber vorum anda vitni um, ad vér séum Guds børn, Róm. 8; vor talsmadur hjá Gudi, því hann bidur fyrir oss med ómrædiligum andvørpunum; vor talsmadur í því ad undirvísa oss, því hann leidir oss í allann sannleika; vor talsmadur í efasemdinni, er oss optliga hendir, søkum vors óverdugleika, því hann er pantur vorrar arfleifdar, Eph. 1. En svo sem þad, ad einum talsmanni heyrir ecki alleina til ad forsvara og afsaka þann, er hann ad sér tekur, og hughreysta hann og undirvísa, hvernig hann skuli haga sér fyrir dómaranum edur sínum herra, heldur og er þad hans embætti, ad mótstanda hans óvinum, og ad sannfæra þá sem ámóti mæla; svo er þad og heilags Anda verk, ecki alleinasta ad hugga Guds børn, og leida þau í allann sannleika, heldur og ad straffa og byrgja munninn á þeirra óvinum. Þetta embætti h. Anda er innisalid í þeim ordum, er Guds Sonur talar hér í Evangelió, ad hann muni straffa heiminn um syndina og um réttlætid og um dóminn; og fyrir því, ad þau þykja ecki svo audskilin, þá vil eg láta þad vera inntak minnar einfaldrar rædu í þetta sinn, ad útskíra þau. Drottinn hjálpi þar til med nád síns Anda, í Jesú nafni, amen!

Utleggíngin.

Nær hann kémur, mun hann straffa edur sannfæra heiminn um syndina, segir Endurlausnarinn. Engin efi er á því, br. m., ad þetta á ad skiljast um hina stóru vantrúarinnar synd, hver ed drottnadi í heiminum framar venju á hérvistardøgum vors Lausnara; eg segi í heiminum, þad er í vantrúarinnar børnum, Eph. 2, svo ad bædi Gydíngar og heidíngjar vóru undir þessari synd, þar Gydíngar óskudu teikns, segir Páll, 1 Kor. 1, en Grickir (þad eru heidíngjar) leitudu ad speki; hinir vildu ecki trúa nema þeir sæi teikn og stórmerki, og þótt þeir mørg sæi, óskudu þeir samt teikns af himni; þessir leitudu ad speki og meintu ad þeir med náttúrunnar skilníngi fengi gripid hinn órannsakanliga Guddómsins dýrdar ljóma, sem uppfyllir bædi himin og jørd, hvern Guds Sonur var sendur til ad opinbera. En fyrir því ad hann vard Gydíngum ad hneixlan, en Grickjum ad heimsku fyrir þeirra vantrúar sakir, þá var heilagur Andi útsendur til ad sannfæra heiminn um þennan Guds sannleika. Ad þetta svo eigi ad skiljast, er deginum ljósara af orsøkinni, er Drottinn færir hér til, sem er þessi: af því þeir trúdu ecki á mig. Hann talar um þetta svo sem einn undanfarinn hlut, en þá var allareidu komid ad hans burtfør til Fødursins. Nú er þad kunnugt hversu ljósir ad vóru spádómarnir og ritníngarnar, sem af hønum vóru, hverjar hann baud þeim ad rannsaka, Jóh. 5, samt vildu þeir ecki láta hann drottna yfir sér. Þeirra eiginn sendimenn báru vitni um, ad aldrei hefdi nockur madur talad svo sem þessi taladi, Jóh. 7, þó søgdu þeir ad hann gudlastadi; þeir sáu hans kraptaverk, og játudu ad enginn kynni þvílíkt ad gjøra, nema Gud væri med hønum, Jóh. 3, samt báru þeir sér þá óhæfu í munn, ad hann væri Samverskur og hefdi djøfulinn, Jóh. 8. Þeir høfdu fyrir augunum hans allraheilagasta líferni; þó kølludu þeir hann ofneytslumann og vínselgjara, vin tollheimtumanna og bersyndugra, Matth. 11. Þeir kunnu ecki ad straffa hann um nockra synd, Jóh. 8; þó kløgudu þeir hann, svo sem þann ed fráfnéri fólkinu og bannadi ad géfa keisaranum skatt, Lúk. 23; þessi var sú gudlausa vantrúarinnar synd, sem Jesús hér um talar; hún verdur og

ástundum kølluð synd í ritníngunni framar ødrum syndum. Um Jeróbóam stendur víða í Kónganna bókum, að hann hafi komið Ísrael til að syndga, 1 Kóng. 12, það er til vantrúar og afguðadýrkunar; ef þér værud blindir (segir Lausnarinn við Gyðínga) þá hefðuð þér ecki synd, en nú þar þér segið: vér sjáum, þá blífur yðar synd, Jóh. 9; hvar eigi kann annað meint að vera enn synd vantrúarinnar, því fyrir utan hana høfðu þeir þó margar syndir; já, þessi er sú hræðiliga synd, er hann umtalar, Jóh. 15, 22, 24 kap.: hefði eg ecki komið og talað til þeirra, þá hefðu þeir ecki synd, en nú hafa þeir ecki það þeir kunni að skýla synd sinni með; hvar fyrir? minn Herra! því hefði þessi eina synd í burtu verið, þá hefðu allar hinar afmáðar orðið. Já, enn aptur, hefða eg ecki gjørt þau verk ámeðal þeirra, sem enginn kann að gjøra, þá hefðu þeir ecki synd, en nú hafa þeir séð þau, og hata bæði mig og minn Føður, og þetta er sú stóra vantrúarinnar synd, sem øllum ødrum framar synd kallast í ritníngunni; hvar fyrir? því að meðan hún blífur, blífa allar aðrar. Lækníng sálarinnar og allra vorra meina er alleina sú forlíkun sem Jesús gjørt hefir, er hann bar vorar syndir uppá tréð, 1 Pet. 2. Hver sem því ecki trúir, þann vill Drottinn að h. Andi sannfæri, því að með því að trúa réttiliga á hann verða allar aðrar syndir í burtuteknar; vill hann því að heimurinn verði sannfærður um þessa einu synd, því að fyrir hana eina verða allar hinar bundnar og aptur haldnar; það gjørir Jesús bert, Jóh. 3, segjandi: sá sem ecki trúir, hann er þegar dæmdur; og aptur segir hann í sama kap.: sá sem ecki trúir Syninum, hann mun ecki sjá lífið, heldur blífur Guðs reiði yfir hønum; já, enn framar: ef þér ecki trúið því að eg sé, þá munuð þér deya í yðar syndum, það er, að eg sé ljós heimsins, svo sem hann hafði skømmu áður um sig vitnað, Jóh. 8. Sjáið hér, br. m., að vantrúin er ein høfuðsynd, og øllum ødrum meiri, og er nú auðsært hér af, að hún er sú synd, er Drottinn umtalar hér í Evangelíó; og þótt ecki væri annað til vitnis hér um, þá eru þau undur og stórmerki, er h. Andi birti með sinn guðdóms-krapt undir eins og saklevsi, almætti og guðdóm Kristí, strax eptir hans himnaför, til að sannfæra heiminn um þessa skélfiligu vantrúarinnar synd; eður hvað sýnist yður um hina miklu raust, er kom af himni svo sem þjótandi stormviðris, og fyllti upp húsið, þar postularnir inni vóru; um þær eldligu túngur, er settu sig yfir sérhvørn þeirra; um þau aðskiljanligu túngumál, er þeir tøluðu, eptir því sem h. Andi gaf þeim út að tala? Post. gb. 2; segir ecki Lúkas, að þeir eð það heyrðu, hafi vorðið frá sér numdir og tvílráðir, segjandi hver við annan: hvað er þetta? Hvað virðist yður um hina fyrstu prédikun St. Peturs, er hann gjørði í sama sinni? hvernig hann sagði þeim, að Jesús af Nazareth hefði øðlast anda fyrirheitisins af Føðurnum og úthelt því, er þeir þá sáu og heyrðu, og hvernig að þeir skárust í sínum hjørtum, er þeir heyrðu þetta og søgðu: góðir bræður, hvað skulum vér gjøra. Segið mér, var ecki þetta að sannfæra þá um hina hræðiligu synd, að þeir høfðu ecki trúað hønum, heldur krossfestu Høfðíngja lífsins? að eg tali ecki um øll þau undur og jarðteiknir, er fylgðu kristniboðinu í þá daga, svo að hinir grimmu heiðíngjar, sem vóru án Guðs í heiminum, Eph. 2, gengu Drottni til handa og meðtóku hans vitnisburð; því hrósar Páll, segjandi: eg hefi allt frá Jerúsalem og þar umkríng

allt til Illyrikum fullkomnad Evangelíum Krisíí, Róm. 15. Nú þótt ad þetta sé eiginlig meiníng Lausnarans í þessum ordum, sem nú hefi eg sagt og sýnt med nockrum røkum, þá eigum vér þó ad vita, br. m. ad þetta embætti h. Anda nær einnig til vor, því Frelsarinn sagdi vid þá, ad þessi h. Andi skyldi vera hjá þeim æfinliga, Jóh. 14; en þeir eru fyrir laungu komnir til hvíldar Drottins, samt hefir Gud ecki yfirgéfid sína kristni; því eigum vér enn nú ad leita ad hønum í hans h. ordi, sem í fyrstunni var prédikad ad hønum samverkanda og styrkjanda med eptirfylgjandi táknum, segir Markus, 16 kap., hvert hann er enn nú ecki vidskila ordinn. O, hversu værum vér fávísir ad þeckja syndina, nema h. Andi sannfærdi oss þar um í Guds ordi! já, enn þá eptir þad vér høfum lært vorn kristindóm í barna-lærdóminum, þá køllum vér margt þad syndlaust ad vera, sem þó er ein fordæmanlig synd fyrir Gudi, ef hann vill í dóm vid oss gánga; og þar ad auki, þá má þad kunnugt vera, hversu ad kristinndóminum er almenniliga háttad manna ámedal, þad sumir kalla sig vel kristna, ef þeir trúa á Gud, og því ad Kristur hafi pínst fyrir syndir heimsins. En St. Jakob heldur þad lángtum ødruvísi, þar hann segir: ad trúin sé daud án verkanna, Jak. 2. Nú ef sú trú er daud, sem ad ecki verkar fyrir kjærleikann, Gal. 5, svo sem Páll gjørir rád fyrir hinni sømu trú, er þad þá ecki vantrú? já, í sannleika, hún er vantrúnni verri, því sú trú, af hverri madurinn alleina þeckir Gud, og veit ad hann er bædi gódur, og þó undir eins réttlátur, en forsmáir þó hans vilja og ecki ástundar ad læra hann, svo hann ad minsta kosti þeckja megi hvad lángt ad hann sé frá því, ad hann géti hønum fullnægju gjørt, hún hjálpar meir til ad fordæma einn heldur enn sáluhólpinn ad gjøra, þvíad Djøflarnir trúa því einnig og skélfast þaraf, segir St Jakob, 2 kap. En segid mér, hvar á holdligur madur ad fá slíka þeckíngu nema hann sannfærdur sé þarum af h. Anda? Petur segir til safnadanna í Asía: þér fórud allir villt sem saudir, en nú erud þér umhverfdir til Hirdirs og Biskups sálna ydar, 1 Pet. 2; med hønum tekur Páll undir, segjandi: þér vórud myrkur til forna, en nú erud þér ljós í Drottni, Eph. 5; hvar fyrir mundi þad ské, nema fyrir verkan h. Anda, sem bjó í ordinu og straffadi heiminn um syndina. Hold og blód hefir ecki opinberad þér þetta, sagdi Drottinn vid Petur, heldur minn Fadir, sem er á himnum, Matth. 15; og hid sama má eg segja um þeckíngu syndarinnar. Fyrir Guds Anda erum vér endurfæddir í skírninni, Jóh. 3, endurnýadir í hugskotum vorum. Hann skapar í oss nýtt hjarta, Ps. 51. Hann leidir oss til Jesúm Christum, án hvers vér fengjum ecki til hans komist, svo sem vér medkénnum í hinni þridju grein vorrar trúarjátníngar; en hvarmed gjørir hann þetta? án efa í fyrstunni med þeckíngu syndarinnar. Segid mér, hvert er þad offrid, sem Gudi þóknast? er þad ecki harmþrúnginn og sundurknosadur andi? sem David segir, Ps. 51; sú sála, sem ad hrygg er út af stærd íllskunnar og gengur bogin og veik? þau augu sem þreytt eru; ein húngrud sál mun géfa þér dýrdina og réttlætid, Drottinn! segir Baruch, kap. 2. En hvar viljum vér fá þessa hrygd, hver vekur í oss þetta andliga húngur? þad gjørir Andi Drottins med þeckíngu syndarinnar, bædi í Guds h. ordi og svo med sínum røptugu innvortis hræríngum, þegar hann dregur þá skýluna frá augum sálarinnar, sem

Andskotinn hefir heingt þarfyrir, og vér sjáum hversu vér høfum hinn góda Gud til reidi reitt med margra ára óhlýdni, og sýnir oss undir eins Guds óumrædiliga gjæsku og þolinmædi yfir øllu þessu, sem mørgum þeim hefir ad skyndíngu í burtu kipt, sem kannské ecki hafa meir syndgad enn vær. Hvad meinid þér, br. m.? munum vér taka þessar hugrenníngar af sjálfum oss? ó, nei! því vér erum ecki megnugir um af sjálfum oss til neitt gott ad hugleida, 2 Kor. 3, aukheldur ad framkvæma; hvadan þá, néma af h. Anda; hver ed sannfærir oss um syndina? Gydíngar høfdu løgmálid, af því þecktu þeir þó ecki syndina; eigi meintu þeir sumirhverjir ad illar hugsanir væru synd, jafnvel þótt løgmálid segdi þeim: þú skalt eigi girnast, Exód. 20. Þar fyrir líkir Drottinn þeim vid grafir framlidinna, sem utan vóru prýdiligar, enn innan fullar af allra handa óþekt, Matth. 23; þeim mundi hafa þótt þad undarligt, ad sá sem reiddist bródur sínum, skyldi vera rádsekur; sá sem liti eina kvinnu til ad girnast hana, hann hefdi allareidu drýgt hór med henni í sínu hjarta, Matth. 5; edur ad madurinn væri skyldugur til ad gjøra þeim gott, sem vid hann misgjørir. Svo mikill er nú munur bókstafsins og andans; hinn deydir, ef hann er einnsaman; þessi lífgar, en brúkar løgmálid fyrst til ad deyda, þad er ad sundurmerja, og kénna syndaranum, ad hann sé daudasekur, og þannig innilykur Gud alla undir óhlýdninni, uppá þad hann miskuni øllum, Róm. 11. Vitid þér ecki, ad þér erud musteri Guds? segir Páll, 1 Kor. 3. Eg ætla ad svo fari best Gudsþjónustan í þessari kyrkju, ad Móses hafi bassann í løgmálinu, en Kristur tenórinn í Evangelíó, því hins góda Hirdirs raust mun þó yfirtaka og hærra láta enn Móses reidarþruma. Þad er einn glediligur tvísaungur í eyrum mæddrar samvitsku, og þá rætist þad med fullu og øllu, er Drottinn sagdi fordum daga: Guds ríki er inni hjá ydur, Lúk. 17. Jafnvel ángrid fyrir syndina er Guds børnum þeckara, enn øll heimsins kjæti hans sonum, og þau tárin, er einn syndari fellir í Guds sjód, þau smacka hønum betur enn vín hinnar flárádu Dalílæ, veraldarinnar, hennar fylgjumønnum. Og því segir Lausnarinn hér strax eptir: ad h. Andi muni sannfæra heiminn um réttlætid, af því hann fari til Fødursins. Kristur meinar hér í fyrstu sitt eigid réttlæti og sakleysi; þad hlaut á eptir ad fylgja, þegar Guds Andi hafdi straffad heiminn um þá skélfiligu synd, ad þeir trúdu hønum ecki, heldur festu hann uppá gálgann, er þeir kunnu þó ecki ad straffa um nockra synd, þá hlut þad á eptir ad fylgja (segi eg), ad hann sannfærdi þann sama heim um hans réttlæti, ad þeir høfdu lífsins Hertoga krossfest, svo sem Petur sagdi þeim, Post. gb. 3; þá kunnu þeir ad segja, ad hann væri timburmannsins sonur, Matth. 13; ad þeir þecktu fødur hans og módur; ad hann væri Samverskur og hefdi Djøfulinn, Jóh. 8; ad hann fyrir Belzebub Djøflahøfdíngja ræki út Djøflana, Lúk. 11; þá kunnu þeir ad géfa hønum þad ad daudasøk, ad hana kalladi sig Konúnginn Christum, Lúk. 23; já, ef hann væri Guds Sonur, ad hann skyldi stíga ofan af krossinum, Matth. 27; þá var þad tími fyrir þig; ó, þú hinn gudlausi Biskop Caípha! ad rífa þín klædi, af því hann játadi sig Guds Son ad vera, Matth. 26; þá var tími til alls þessa, þegar hann ad sigrudum dauda, Djøfli og helvíti, upphafinn yfir alla himna, hafdi sett sig til Kraptarins hægri-handar, og til vitnisburdur

um sitt almætti, sitt réttlæti og dýrdarfullu hátign, sendi hinn h. Anda yfir sína þjóna og ambáttir med stórum undrunum og táknum, já, yfir sína fjandmenn og offóknara, svo ad margir af kénnimønnunum hlýdnudust trúnni, segir Lúkas, Post. gb. 6; þegar umkomulausir fiskimenn ráku út djøflana, læknudu sjúkdóma, opinberudu leynda hluti, sem enginn manna kunni ad vita, svo sem Ananíæ og Saphíræ dæmi vitna, Post. gb. 5, og þetta skédi allt í hans nafni, sem hinir ádur høfdu kvalid, húdstrýkt og á gálgann uppheingt milli tveggja spillvirkja. Med øllum þessum guddómligu furduverkum sannfærdi nú h. Andi verøldina í þá daga. Því eg fer til Fødursins, segir Herrann; þetta hid sama brúkadi h. Andi fyrir munn Peturs til ad sannfæra þá um Kristí réttlæti, er heyrdu á tal hans, Post. gb. 2, er hann vitnar af spádómi Davíds kongúngs um upprisu og uppstigning Drottins Jesú, segjandi: ecki er Davíd uppfarinn í himininn, er hann segir sjálfur: Drottinn sagdi mínum Drottni: sit þú mér til hægri handar, þar til eg legg óvini þína til skarar fóta þér; viti því allt Israels hús fyrir víst, ad Gud hefir gjørt hann ad Krist og Herra, þenna sama Jesúm, er þér krossfestud; og ad þessi sé meiníngin í ordum Drottins, vottar þad sem hér eptirfylgir: og eptir þad sjáid þér mig ecki. Ad sønnu sáu hann lærisveinarnir eptir hans upprisu, en ecki med sømu ásýnd og ádur; ecki í þjónsmind, heldur svo sem einn sigurvegara; ecki svo sem þeir sáu hann í grasgardinum bundinn og fjøtradann, heldur einglunum líkann, þar hann géck inn ad luktum dyrum til þeirra, Jóh. 20; ecki svo sem eina bølvan á krossinn uppheingdann, Deut. 21, heldur upprisinn af daudum, ad daudans pínu uppleystri. Allt þetta vottadi hans réttlæti og sakleysi, því þad var ómøguligt, svo sem Petur sagdi, ad hann kynni af daudanum haldinn ad verda, Post. gb. 2. En allrahelst meinar Drottinn hér sína himnafør, ad þeir mundu hann ecki sjá úr því, ad hann gjørdist fyrir þeim ósýniligur, og skýid tók hann burt frá þeirra augum, Post. gb. 1. Og er nú af þessu øllu réttlæti Drottins sannbevísad, fyrir vitnisburd h. Anda, sem fám døgum þar eptir kom yfir postulana med sýniligum Guds krapti, svo ad þeir túngur tøludu, Djøfla útráku, løgdu hendur yfir sjúka og þeim batnadi, søgdu fyrir óvordna hluti, svo sem hann ádur fyrirsagdi og segir berliga hér í gudspjallinu med þessum ordum: nær ed sá sannleiksins Andi kémur, þá mun hann kénna ydur allann sannleik, því hann talar ecki af sjálfum sér, heldur hvad hann heyrdi, þad talar hann, og hvad eptirkomandi er, þad kunngjørir hann ydur; hann sami mun og vegsama mig, því af mínu mun hann þad taka og kunngjøra ydur. Hvad sýnist ydur br. m.? er ecki þvílíkt ad sannfæra heiminn um réttlæti Drottins Jesú? og af þessu Jesú Kristí allrahelgasta réttlæti hángir vort réttlæti, eg meina þad oss tilreiknad verdur, því þad er raunar hans réttlæti; og þar fyrir heyrir oss og svo til þetta embætti h. Anda eigi sídur enn þeim, sem lifdu á postulanna døgum; og byrjar oss hér fyrst ad athuga þau ord, er hann taladi til lærisveinanna skømmu sídar, Jóh. 16: innan lítils tíma munud þér ecki sjá mig, og aptur innan lítils tíma munud þér sjá mig aptur, því eg fer til Fødursins; af hverjum ordum þad audsært er, ad Drottinn kallar sína pínu, sinn dauda, sína greftran og upprisu í þessum stad, sína burtfør til Fødursins ásamt himnaførinni.

Nú er það øllum mønnum augljóst, að réttlæti syndugs manns er í því fólgið, að Kristur er fyrir oss dáinn, upprisinn og til himna farinn; því segir og Páll, að hann sé dáinn fyrir vorar syndir, og upprisinn oss til réttlætis, Róm. 4. En forgéfins væri hann dáinn og upprisinn, væri hann ekki til himna farinn og seztur til Kraptarins hægri handar, til að biðja fyrir oss, hvaðan hann og hefir sendt oss sinn Anda, sá eð trúna í oss verkar, fyrir hvørja maðurinn alleina verður réttlátur fyrir Guði, Róm. 3. Allt þetta kénnir hann best sjálfur með fám orðum, Lúk. 24, er hann sagði við lærisveinana undir sína himnafør: svo er það skrifað og svo byrjaði Kristó að líða og upprísa af dauðum á þriðja degi, og prédika láta í sínu nafni yðran og syndanna fyrirgéfníng hjá øllum þjóðum; og kémur þessi partur embættis h. Anda mjøg vel saman við hinn fyrra, þvíað í þekkíngu syndarinnar er yðranin fólgin, en réttlætið í fyrirgéfníngu syndanna, og því vil eg taka mér hin glediligu St. Páls orð í munn um þetta efni, er hann segir, Róm. 8: hver vill ásaka Guðs útvalda? Guð er sá sem réttlætir; hver er sá eð fordæmi? Kristur er sá sem dáinn er, já, en framar, upprisinn, hver einnig er á hægri hønd Guði, sá einnig er meðalgángari fyrir oss. Sé því mitt réttlæti ekki betra enn niðlagsfat, Esa. 64. Guðs heilagur Andi hefir sannfært heiminn, sannfært løgmálið, sannfært Djøfullinn, já, sannfært mína ángráða og sturlaða samvitsku, sem klagar mig um fjølda minna synda dagliga, hann hefir sannfært þau, segi eg, um Jesú Kristí réttlæti, sem orðið er mitt, því hann er Jehóva vort réttlæti, Jer. 23, og bæði mér og øllum stórsyndurum af Guði géfinn til réttlætis, til helgunar og eylífrar endurlausnar, 1 Kor. 1. Hafi Adam forþénað með hinni fyrstu synd að verða útrekinn úr Paradís með sínu ránglæti, hafi hann lokað henni aptur eptir sér og øllu sínu afkvæmi, hafi eg hans syndugur niðji fylgt hønum eptir í ránglætinu, svo þar er ekkert nema fordæmanligt í mér, það eg hefi af hinum fyrra Adam meðtekið, hvern Lúkas kallar Guðs Son, Lúk. 3, en gjørði bæði sig og mig og allt sitt hyski að Djøfulsins børnum fyrir yfirtroðsluna: þá sannfærir þó Guðs góður Andi mig um það, að hinn eylífi Guðs Sonur, hinn annar Adam, sem er Drottinn af himni, 1 Kor. 15, hver að hefir Davíðs lykil, og upplýkur svo enginn kann aptur að láta, Opinb. 3, hann hefir bæði mér og øllum þeim upplokið ríki himnanna, sem með ángri síns hjarta skríða að fótum hans og segja: Faðir, eg hefi syndgast í himininn og fyrir þér, eg em ei verður að kallast þinn Sonur, gjør mig svo sem einn af þínum leigumønnum, Lúk. 15. Hverjir eru mínir óvinir? hvar eru mínir áklagendur? það er løgmálið, það er heimurinn, það er Djøfullinn, það er mín eigin samvitska; eg óttast þá ekki, þegar Drottinn er mér náðugur fyrir míns Endurlausnara réttlæti; þeir eru bøðlar Guð, nær hann er reiður, en þeim sem í Jesú Kristó er við hann sáttur og kvittur, géta þeir ekkert mein unnið; ekki løgmálið, því hann er kominn løgmálið upp að fylla, Matth. 5; ekki heimurinn, því hann segist hafa heiminn sigrað, Jóh. 16; ekki Djøfullinn, þvíað høfðíngi þessa heims er dæmdur, Jóh. 14; ekki mín samvitska, því Jóhannes segir: ef yðar hjarta fordæmir yður, þá er þó Guð meiri yðar hjarta, 1 Jóh. 3; og Pétur segir um skírnina, að hún sé sáttmáli góðrar samvitsku, 1 Pét. 3; þótt eg hafi hann yfirtroðið, þá veit

eg þo ad hans blód er útrunnid í skírnarsáinn, sem mig óverdugann þræl hefir elskad meir enn sjálfan sig. Jesús er bædi Gud og madur, Guds eingétinn Sonur og þó Davíds sonur, Matth. 1; þar sé eg Gud hefir straffad á Gudi mínar syndir, og þann mann og minn bródur eptir holdinu, í hvørjum ad býr øll fylling Gudþómsins líkhamliga, Kol. 2, hefir hann, ad afrekadri minni endurlausn, sett sér til hægri handar; þar fyrir gétur hann ecki straffad hans réttlæti á mér, hvers ránglæti hann straffadi á hønum, þegar hann gjørdist bølvan fyrir mínar syndir, Gal. 3, sem eylífa bølvan forþénad hefi. Gud hefir aldrei unnid meira frægdarverk, heldur enn þá hann leysti oss synduga orma úr eylífu banni. Ødrum sinnum hefir hann átt ad skipta vid þad sem eckert var, svo sem þegar hann gjørdi himin og jørd af eingu efni, Gén. 1; edur vid sképnur sínar, svo sem þegar hann lét sólina standa kyrra, Jós. 10, klauf hafid í sundur, Exód. 14, sendi plágur yfir Egyptaland, og annad þvílíkt; en í vorri endurlausn átti hann ad býta vid sjálfan sig og sitt réttlæti, hverju eigi má raska; því er eg þess fulløruggur, ad hann lætur ecki svoddan stórvirki til ónýtis verda á þeim, sem treysta á forþénustu hans eingétins Sonar þótt ad syndugir séu, þvíad synduga og ecki réttláta er hann kominn ad kalla til ydranar, Matth. 9. Hvad skulum vér þá hértil segja, segir Páll, Róm. 6; skulum vér dvelja í syndunum, svo ad nádin yfirgnæfi? fjærri sé því. Drottinn segir hér í gudspjallinu, ad heilagur Andi muni sannfæra heiminn um dóminn, af því ad høfdíngi þessa heims sé dæmdur. Hver ad sé þessi høfdíngi er audvitad, þad er Satan, hver hinn sami kallast Djøflahøfdíngi, Matth. 12; en þarfyrir kallast hann svo, ad heimurinn liggur í hinu vonda, 1 Jóh. 5, en hann er alls ílls høfundur; hønum þjónar mikill herskari í heiminum, allrahelst manneskjan, med adskiljanligum syndum og glæpum, svo ad hann er mektugur í børnum vantrúarinnar, segir Páll, Eph. 2, þad er í heimsins børnum; hann er dæmdur; tønn fyrir tønn, auga fyrir auga, segir løgmálid, Levít. 24. Satan var øll ordsøk í því ad Kristur var deyddur, kvalinn, húdstrýktur og mátti helvítis píslir þola, er syndin hafdi tilunnid; þarfyrir er hann dæmdur til myrkranna hlekkja eylífliga í helvíti, 2 Pet. 2, hann er dæmdur, þad er sigradur og útrekinn; svo segir Drottinn hjá Jóh. 12, undir sína pínu: nú er dómur heimsins, nú mun høfdíngi þessa heims verda útsnaradur. Þad er alkunnugt, hversu ad Satan drottnadi í verøldinni ádur enn Jesús kom í heiminn, já, ádur enn hann sigradi Djøfulinn á krossinum, hversu ad øll lønd voru full af hinni verstu afgudadýrkan, og sjálfri Guds þjónustu ámedal Israels barna hafdi hann svo spilt, ad þegar hann, sem løgmálid hafdi útgéfid kom í heiminn, hann þeckti ecki Guds løgmál hjá sínu fólki; þar yfir klagar hann, Mark. 7, segjandi eptir Esaja: þeir dýrka mig forgéfins, er þeir kénna þann lærdóm sem eru manna setníngar, því þér gángid fram hjá Guds bodordum, og haldid manna setníngar; þvott bikara og kera, og margt annad þvílíkt gjørid þér. En þegar Guds Andi var útheltur yfir allt hold, svo sem Jóel hafdi fyrir spád, Jóel, 2, þá urdu hér á snøgg umskipti, svo sem Lúkas skrifar í Postulanna-gjørníngum, 9; svo hefir nú Drottinn Jesús útrekid Djøfulinn úr sínu ríki med Guds fíngri, Lúk. 11, sem er h. Andi, vordinn sjálfur høfud alls høfd-

íngjadæmis, og hefir flett hinn sterka hervopnada øllum sínum herklædum á hver hann treysti, Matth. 12, svo Djøfullinn hefir sjálfur náudugur borid vitni um hans almætti og Guddóms krapt; því lýsti hann medal annara af munni stúlkunnar, sem rann eptir þeim Páli og hans førunautum í marga daga, og hrópadi: þessir menn eru þjónar Guds hins hærsta, sem boda ydur veg velferdarinnar, Post. gb. 16; þannig át Djøfullinn sjálfur ofan í sig allar gudlastanir sinna verkfæra; og þegar þeir flettu hinn Heilaga og Réttláta sínum klædum, og heingdu hann nakinn uppá tréd, þá hefir hann undir eins afklædt høfdíngjadæmin og maktarvøldin, og þau opinberliga til skodunar framleidt, Kol. 2, hrósandi sigri yfir þeim á krossinum. Og um þennan dóm, sem nú þannig er yfir Djøflinum genginn, sannfærdi Guds h. Andi heiminn, ecki einasta þá ógudligu, sem máttu þreifa á slíku, heldur og alla þá, sem hann umsnéri til hlýdnis Kristó, og gjørdi hønum þjónustu-bundna, og þad sama verkar hann enn nú í dag í Guds h. ordi, þegar þad er hreint og klárt, og med alvøru nockurri og røksemi kénnt og prédikad, því jafnvel þótt ad Djøfullinn sé bundinn, þá lætur hann þó ecki af ad skjóta sínum ørvum á Guds her. Þar fyrir, kristnir menn, fyrst ad vor Konúngur hefir svo mikinn sigur unnid á Djøflinum, og svo vegsamligan dóm yfir hønum fengid, þá látum oss ecki þá skømm henda, ad vér yfirgéfum Hertoga lífsins, en gaungum í lid med Fjandanum aptur, edur þjónum hønum framvegis í syndinni og ógudligu athæfi, ámóti samvitskunni; verum minnugir þess eids, er vér sórum hinum lifanda Gudi í skírninni, ad vér játudum hønum og øllum hans stórmerkjum, en afneitudum Fjandanum og øllum hans svikum og vélum. Ecki hefir Guds Sonur þenna dýra sigur unnid fyrir sjálfan sig; þeirrar háleitu Guddómsins þrenníngar óraskanliga réttlæti var fullnægt fyrir hina fyrstu synd Djøfulsins, þegar hann var útsnaradur af himni; Gud tók rétt sinn af hønum fyrir sjálfan sig í eylífum kvølum; fyrir oss sýnduga orma og Guds óvini, er þessi frægi sigur unninn; sínu lífi, sinni bitru kvøl og dauda hefir hin eylífa Gjæska til þess kostad ad fá herleidínguna ad herfángi tekid, Eph. 4, og oss sigurinn géfid; med þessu dýrmæta lausnargjaldi hefir hann oss heil. Anda afrekad, til ad kénna oss ad þeckja syndina, ad þeckja hid sanna réttlæti sem er af trúnni, og til ad éndurnýa vor hugskot, svo ad vér gétum, ef viljum Gudi þjónad. Verum því eigi svo óþackláttir edur sjálfum oss vondir, ad vér slockvum h. Anda, 1 Tess. 5, med vísvitandi glæpum og illgjørdum ígégn vorum Frelsara, sem oss hefir svo dýru verdi keypta, og þar hann hefir úthelt hønum í vor hjørtu fyrst í skírninni, sídan dagliga nálægt í sínu h. ordi, ef vér forsmáum þad ecki, þá segjum ecki ad þad sé oss ómøguligt Gudi ad þóknast, 1 Kor. 3, því hann kann alla hluti framar ad gjøra, enn vér kunnum ad hugsa edur mæla, þar sem hann finnur gódan vilja. Þad er slægd Djøfulsins, ad hann breytir vid oss eins og þeir, sem Móses gjørdi frá sér inn í Kanaansland, þeir søgdu illa af landinu, Núm. 13; svo breytir og Satan, hvar sem hann hefir vanid holdid á sínar krǽsíngar, þad eru skammir og lestir, ad hann kallar þad ómøguligt Gudi ad þóknast, þar hann sé eins strángur herra, sem ad uppskéri þar hann ecki sádi, Lúk. 19. Þad lýgur þú, Satan, því fyrir utan þad ad allt hvad vér gjørum er ecki utan hálfverk, sem Postulinn vottar, 1 Kor. 13, og verdur þad svo af Gudi þegid, þá styrkir Andinn vorn vanmátt,

segir Páll, Róm. 8, og hann bregdst aldrei þessum, sem bidja um hans adstod, og allt hvad vér gjørum gott, ef svo má nockurt heita, af því vér gjørum, þad er hans verk í oss; hann verkar þad ad Guds bodord eru eigi þúng, 1 Jóh. 5; hvar fyrir? þvíad elska Guds er úthelt í vorum hjørtum fyrir h. Anda, sem oss er géfinn, Róm. 5; hann gjørir Kristí ok sætt, og hans byrdi létta, Matth. 11; hvar fyrir? þvíad elskan til Jesúm yfirvinnur alla hluti, og þad er eins og St. Páll segir: eg forsmái alla hluti fyrir hann, sem mig máttugan gjørir, Christum, Phil. 4. Í kristiligu líferni er miklu meiri gledi og unadsemd, jafnvel í þessum heimi, heldur enn í allskyns fullsælu veraldarinnar; en ef vér eigi til þessa finnum, þá veldur þad því, ad vani syndarinnar er allt ofríkur í oss vordinn; reynum til fyrst og tøkum til ad berjast kallmannliga, sjáum til hvert vér ei finnum adstod h. Anda, og þegar vér fyrir Guds nád høfum yfirunnid, hvad án alls efa skédur, ef vér leggjum nockurn hug á vort mál, þá munum vér ecki vilja umskipta þótt allur heimurinn í bodi væri, og kalla stridid lítilsverdt hjá þeirri gledi, er vér finnum í vináttu Guds og í gódri samvitsku; en þad má eigi undandraga, kristinn madur! Tef ecki ad snúa um til Drottins, segir hinn gamli Sýrach. 5 kap., og skjót því ecki á frest dag frá degi. Gjørum oss vidskila ógudliga verøld þessa og hennar athæfi, strax sem Andinn kallar til vor af opinberíngar bókinni, segjandi: gángid út af henni mitt fólk, ad þér verdid ecki hluttakandi í hennar syndum, og medtakid af hennar plágum, Opinb. 18; og þetta lætur Gud á hverjum helgum degi klíngja fyrir vorum eyrum. Þegar Loth fordum daga tafdi ad gánga út af Sódóma, þá tók eingillinn í hønd hønum, og dró hann hálfvegis naudugan út þadan, svo ad hann ecki týndist í bálinu med ødrum, Gén. 19. O, hversu opt tekur hinn nádugi Gud í hønd vora med krossinum, med eptirdæmunum, med hinum straungu løgmálsins hótunum, og dregur oss nauduga út af vondri verøldu þessari, ad vér ecki fyrirførumst med henni! Loth beiddi leyfis ad hann mætti búa í Zóar, sem var nálæg Sódóma, Gén. 19; en hann tafdi þar ecki lengi, hefir og ecki þorad søkum þess hrædiliga straffs, er kom yfir hinar borgirnar. Gjør slíkt hid sama, barn Guds, þegar þú ert einusinni fyrir Guds nád útgenginn frá heiminum, sem er rétt ein Sódóma, þá stadnæmst ecki í nágrenninu, þad er, kappkosta ad deyda aldeilis hinar fornu girndir; rek út ambáttina, Gal. 4, þad er syndumspillta náttúru med syni hennar, vondum vana, ad svo miklu leiti sem þér er møguligt; drep hinn gamla manninn, svo ad Kristur megi í þér lifa, annars er hætt vid, ad þótt Zóar sé lítil, þá kunni hún ad verda ad Sódóma fyrir nágrennis sakir, og þig megi aptur lánga til kjøtkatlanna í Egyptalandi. Og hefi eg nú svo talad um þetta þrefalda embætti h. Anda, hvad eg hygg Guds ordi samhljóda vera, og undir því er falinn allur vor kristinndómur, sem er í fyrstu, ad þeckja syndina til ad ydrast, Jesú Kristí fullkomna réttlæti til þess ad trúa ad oss verdi hún fyrirgéfin, og dóm Andskotans til þess ad afneita hønum og øllu hans athæfi; og hángir þetta svo hvert af ødru, ad eckert má annars missa, ef vor kristinndómur á fullkominn ad vera. En þú, vor Gud! sem ríkur ert af nád, kénn þú oss ad þeckja syndir vorar, og ad ydrast

þeirra af øllu hjarta, og nær þú reisir oss á fætur aptur úr voru dupti og ösku, með trúnni á þinn eingétinn Son, þá gjør oss hinar fyrri syndir svo leidar, ad vér sluggum vid þeim, svo sem annari óþeckt, en kénn oss ad lifa sparsamliga, gudrækiliga og réttferdugliga í heimi þessum, ad vér mættum óstraffanligir finnast í tilkomu Jesú Krists vors Frelsara, og af hønum innleiddir verda í hid fagnadarsæla Lambsins brúdkaup. Géf oss þar til þinn h. Anda, nádugi Fadir! fyrir þann sama þinn eingétinn Son Jesúm Christum, amen!

Fimta Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 16 Kap.

Og Jesús sagdi til sinna lærisveina: sannliga, sannliga segi eg ydur, hvørs þér bidjid Fødurinn í mínu nafni, þad mun hann géfa ydur. Híngad til hafi þér einskis bedid í mínu nafni; biddjid, þá munu þér medtaka, svo ad ydar føgnudur sé fullkomligur; þetta hefi eg talad í ordskvidum til ydar; sá tími kémur, ad eg tala eigi lengur í ordskvidum til ydar, heldur mun eg kunngjøra ydur ovinberliga af mínum Fødur. Á þeim degi munu þér og bidja í mínu nafni. Og eigi segi eg ydur, ad eg muni bidja Fødurinn fyrir ydur, þvíad sjálfur Fadirinn elskar ydur, af því þér elskid mig, og trúid þad, ad eg sé af Gudi útgenginn. Eg em af Fødurnum útgenginn, og kominn í þennan Heim; eg fyrirlæt og aptur þennan heim, og fer til Fødursins. Og hans lærisveinar segja þá til hans: sjá, nú talar þú berliga, og mælir einga ordskvidu: nú vitum vér, ad þú veitst alla hluti, og þú þarft eigi ad nockur spyrji þig. Fyrir þad trúum vér, ad þú sért af Gudi útgenginn.

Exordium.

Drottinn Gud þinn er einn fortærandi eldur, sagdi Móses fordum daga vid Israels sonu, Devt. 4. Kvída mætti einn aumur syndari fyrir, sem eckert annad gjørir enn ad forþéna daudan, ad koma fram fyrir svo dýrdarfullan, svo ógnarligan Gud, hvers reidi ad brennur yfir þeim sem hann hatar, allt til nedsta helvítis, Devt. 32. Hvernig mun eitt hálmstrá, ein vatnsbóla kunna ad búa vid svoddan einn fortærandi eld; þó skulum vér fram fyrir hann koma, því hver vill dyljast fyrir hans augliti? Nú þótt ad þad vitanligt sé, ad vorar syndir adskilji millum vors Guds og vor, Esa. 59, þá hrópadi þó Fadir miskunsemdanna: komid til mín allir þér sem erfidid og þúnga erud þjádir, eg vil endurnæra ydur, Matth. 11. Hvar fyrir þótt ad Gud sé einn fortærandi eldur, sem Páll ad ordi kémst, Hebr. 12, þá megum vér játa þad um oss satt ad vera, er hann skrifar Gydíngum til í sama bréfi og sama kap.: þér erud komnir til fjallsins Zíon, og borgar Guds lifanda, Jerúsalem hinnar himnesku, og til margra þúsunda einglanna; af hverju vér sjáum hvad mikid oss er veitt í Kristó Jesú, Drottni vorum, ad vér sem fjærri vorum, hverra fedur ad voru án Guds í heiminum, Eph. 4. Vér erum fyrir hann vordnir Guds heimamenn, og vor borgarréttur er á himnum, svo sem Páll segir, Phil. 3; en med hverju móti fáum vér þá, saurugar manneskjur, helst nærri komid þessum Guddómsins

dýrdarljóma, sem ad býr í því ljósi, sem enginn fær til komist? 1 Tím. 6; þad skédur í hans h. ordi og sakramentunum, en ecki sízt í einni audmjúkri kristins manns bæn, þar hinn vesæli talar vid hinn volduga, hinn líflausi vid Dómarann, þrællinn vid Herran, einn syndugur ormur vid himins og jardar Skapara, svo sem þá madur vid mann talar, og einn vinur vid annann, Exód. 33, hvar einn harmþrúnginn og sundurkráminn andi, þreyngir sér í gégnum skýin med ómurædiligum andvörpunum, fram fyrir Guds tignarstól í himninum, og verdur af hønum bænheyrdur, svo ad himnaríki lídur ofríki, Matth. 11; og til þessa samtals býdur oss nú hér í dag Eingill hins mikla ráds, þar hann segir hér í gudspjallinu: sannliga segi eg ydur, hvers þér bidjid Födurinn í mínu nafni, þad mun hann géfa ydur. En hér er nockur vandi á, br. m., sem er, ad vér høgum svo bæninni, ad vér séum vissir um bænheyrsluna, og finnum til hennar, (því hans fyrirheit bregdast aldrei). Og því vil eg nú tala nockud þar um á þessu stundarkorni, hvernig bæninni eigi háttad ad vera, og er sérdeilis í því tvent ad athuga, sem er, 1) ad hún sé heit og alvarlig, 2) ad hún framkomi af trúudu hjarta. En hann, sem alla hluti kann framar ad veita, enn eg kann fyrir ad mæla, hann styrki oss hértil med nád sins Anda, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Þegar vér viljum offra Gudi bænum vorum og þackargjørdum, þá hugleidum fyrst allra, hversu skélfilig hátign þad er, sem vér komum fyrir, sem er Kóngur kónganna og Drottinn drottnanna, 1 Tím. 6, sá ad er allrar veraldarinnar Dómari, Gén. 18, og í hvers augum ad himnanna himnar eru ecki hreinir, Job. 15. Svo lángt er frá því, ad nockurt saurugt megi nærri hønum koma, þegar hann reidur er; en vér erum allir svo sem sá óhreini, segir Esajas, 64 kap., og jafnvel vort réttlæti er svo sem nidlags fat. Hvad helst sem ad snertir þetta fjall, þad skal dauda deya, þar skal eingin hønd snerta þad, annars skal þad grýtast edur í hel skotid verda, hvert heldur þad er madur edur kvikindi, sagdi Drottinn fordum vid Mósen, undir þad hann útgaf sitt h. løgmál á fjallinu Sínaí, Exód. 14; svo hrædiligt, svo ógnarligt er hans tignarveldi, þegar hann vill þad sýna. Nú viljum vér segja, ad hann sé blídkadur fyrir Sonarins forþénustu, sem satt er; en þess er ad gjæta, br. m., ad þeim einum mun hann blídliga taka, sem fyrir Kristí blód framkoma; en þeim einum mun Kristí blód og hans forþénusta þar til gagna, sem hennar leita med ángrádu og sundurknosudu hjarta. Lát þér því til hugar koma, syndugur madur, þegar þú fellur fram fyrir Gud í þínum bænastad, hvílíkur háski þad sé ad koma nærri þessum brennanda eldi, nema þú ádur svo tilreiddur sért, ad þú fáir hann slöcktan med tárum þíns hjarta. Þegar þú hefir nú íhugad hvílíkur ad Gud sé, og hversu reidur syndsamligu athæfi, þá athuga hvílíkur ad ert sjálfur þú, mold og aska, svo sem Abraham sagdi, Gén. 18, gétinn og fæddur í syndinni, Ps. 51, og af náttúrunni til reidinnar barn, Eph. 2; ad sønnu endurfæddur í skírninni fyrir Kristí blód, og Guds vinur kalladur. En hversu opt hefir þú nú rofid þinn skírnarsáttmála, og ecki lofid þín særi hinum allra Hæsta? þú hefir verid búinn til ad gjøra allt þad, sem hann hefir bannad, og næsta tregur til ad framkvæma þad hann bodid hefir, og hafi Guds nád verkad nockud gott med þér, þá hefir þad þó af þinni hendi verid ófullkomid, og gétur einganveginn stadist í hans augliti, sem er fullkominn og heilagur; svo lángt er frá því, ad þad megi sambjóda því illa sem þú gjørt hefir, edur afplána þad, því þú gjørdir þó eckert

annad enn þad þú áttir ad gjøra, Lúk. 17, og er þó vel ef þad svo er, þegar þú hefir hvad beztur verid; en reikna nú upp med sjálfum þér, allt ydjuleysi í Guds víngardi, alla hégómaþánka, øll ónytju ord, fyrir utan stórglæpina, ógudligan verknad, ord og hugsanir; og þótt ad Guds reidi og hans dómur sé ennnú ecki feldur yfir þínar vidurstyggiligar og klækjafullar athafnir, þá er hann ecki þér líkur, þótt hann sjái þad og þegi, Ps. 50, heldur er þad annadhvert ad hann med þolinmædi sinni vill draga þig til ydranar, Róm. 2, ellegar og ad hann lætur þig vaxa til kornskérutímans, þar til þú ásamt hinu illgresinu verdur upphøggvinn og í eld kastadur, Matth. 13, til ad gjalda hønum þar, med eylífum píslum, þad sem þú ecki vildir lúka hønum hér í nádinni, med ángri þíns hjarta og afláti vondra verka, ámedan þar sagdist enn þá í dag, Ebr. 3. Ber nú allt þetta saman vid hans guddómliga hátign, nær þú villt bidjast fyrir, hversu hann er voldugur en þú vesæll, hann heilagur, enn þú allur í synd, hann hreinn, enn þú hefir saurugar varir; og þegar þú þetta gjørir med athygli nockurri, þá er líkligt ad þér muni heldur enn ecki renna í skap vid sjálfan þig, ad þú syndugur ormur hefir svo módgad hann, á hvers fótskør þú liggur, og vald hefir til ad spyrna þér med lífi og sálu ofan í eylífan eld, Matth. 10. Og framar þessu, þá hugleid hans gjæsku vid þig framkomna, því ad þú óttast alleina hans makt og veldi, þad er þræls ótti einn, er jafnvel djøflarnir hafa og skélfast þar af, Jak. 2; en þótt hann sé ecki ónýtur manninum, sem alltíd á apturkvæmt til Guds, ef hann ydrast, og er í því øllu betur varid enn djøflunum, þá er hann þó ecki einhlýtur til sáluhjálpar, því menn eiga ecki einúngis ad óttast Gud, heldur ad elska hann einnig, og kémur óttinn helst af íhugan hans máttar og réttlætis, en elskan af tilfinníngu hans gjæsku. Viljir þú því audmýkja þig fyrir hønum út af hjarta í bæninni, þá lát þér í hug koma, hvílíkur þú varst, þegar þér var kastad inn í heiminn svo sem ødru hræi, í andligan máta daudum í upprúna syndinni, og hvernig hann hefir þig med vatni og anda endurgétid í skírninni, Jóh. 3, til einnar lifandi vonar, 1 Pét. 1, og gjørt þar vid þig sáttmála gódrar samvitsku, 1 Pét. 3; eg vil eigi fá mér þad til orda, hversu ad hann gódur er, og ad hans miskunsemi varir eylífliga, Ps. 118; og ecki einasta fædir allar lifandi sképnur, Ps. 145, heldur og manninn, hvør ed af sjálfum sér til, er hinn allra versti og óþacklátasti af øllum Guds handaverkum, sem hann er yfir skipadur. Og þótt ad vér allt þetta heimtum af hønum, svo sem med sjálfskyldu, og møglum þegar nockud kann ad bresta, þá minnist hann ecki á vorar illgjørdir, ecki á þá glæpina, sem ad hans eingétinn Son kvalid hafa, heldur á sína miklu miskunsemi, sem verid hefir í frá upphafi, Ps. 25, og álítur forþénustu Sonarins, hverja syndarinn þó margopt forsmáir, og sviptir oss ecki í burtu midt í voru ógudligu athæfi, til þess ad hann fái dregid oss til ydranar, já, sparar margan þann, sem hefdi forþénad ad eiga sálufélag med Kóre, Datan og Abíram, hverja jørdin svalg í sig lifandi, Núm. 16, af því þeir forsmádu hans bodord. Lát þessa ómumrædiliga gjæsku þíns Skapara, smelta þitt hjarta, nær þú kémur fram fyrir hann, ad bidja þér fridar af hønum, er þú svó stórkostliga hefir til reidi reitt, og dagliga módgar, og halt þad fyrir víst, ad þú munir eyrindislaus fara, um hvad helst sem þú bidur, nema

þú fyrst af alvøru bidjir um kvittun syndanna; því hér um má eg segja þad, sem hann sagdi, er blindur var borinn og Jesús læknadi, Jóh. 9: eg veit ad Gud bænheyrir ecki synduga, og meinti hann þar med: heidíngja og ógudliga menn. En hvad skulum vér segja? þar er engin kristinn svo heilagur, ad hann sé ecki heidíngjum verri, nema hann þiggi kvittun syndanna af Gudi med sannri ydran, því hann veit veginn til lífsins og gengur hann ecki, Lúk. 19. Drottinn hafdi þann formála fyrir þeim hálfvisna, er þádi heilbrygdi líkhamans af hønum; þér eru þínar syndir fyrirgéfnar, Matth. 9; en miklu sídur megum vér ødlast lækníng sálarinnar, nema vorar syndir verdi í burtuteknar; og þessar hugrenníngar ættu nú ad bleyta vor hjørtu fyrir Gudi, þegar vér offrum hønum vorum bænum, svo ad ecki hendi oss þad, sem Davíd bidur hinum ógudliga, Ps. 109: ad hans bæn verdi ad synd; hvad þó án efa skédur, nær vorar bænir eru eigi nema flapur munnsins, og ecki af rót hjartans. Eg vil eigi um þad tala, hvada þørf ad syndarinn hefir á ad bidja Gud; vitum vér ecki ad allar vorar lífs og sálar heillir hánga alleina af hans miskunsemi? Hvad er madurinn? ein vatnsbóla, ein gufa, er séſt um stundarsakir og hjadnar sídan, Jak. 4; en hve miklum háska er þessi vatnsbóla, þessi reykur undirorpinn? þar er ecki svo vesæl sképna í heiminum, ad eigi kunni hún ad vinna oss mein, nema Gud sæi fyrir rádi voru; ein mýfluga kann ad taka af oss lífid; þad vér etum og dreckum kann ad sálga oss, ef til vill; en hvad viljum vér þá tala um hina mektugu óvini sálna vorra, Djøfulinn, sem er þúsund véla smidur, heiminn, sem er hans eyrindsreki, og vort eigid hold, hvers girndir ad ímóti sálunni strída, 1 Pet. 2; hvernig kunnum vér þessum ad verjast nema med bæninni? Vér sjáum þad á hinum bænarlausu, hverja Gud hefir yfirgéfid í fráleitt sinni, og einskis svífast ad gjøra Gudi ámóti, sleppandi taumnum vid Andskotann, heiminn, og sitt eigid hold, leyfandi því sínar girndir ad rækja, Róm. 13, þar til þeir munu um sídir af því skadsemd, já, eylífa fyrirdæmíng uppskéra, Gal. 6; og því mundi Endurlausnarinn leggja svo ríkt á vid sína lærisveina um þenna hlut, hefdi hann eigi vitad, ad þeir mættu ecki þess án vera ad bidja? vakid og bidjid, svo ad þér fallid ecki í freistni, Matth. 26; og aptur: vakid og bidjid, því þér vitid ecki nær tíminn er, Mark. 13. Nú kann einhver ad þeinkja: eg gét ecki ydrast syndanna, og ecki rækiliga eda heitt bedid, nema Gud géfi mér þad, og verd eg þad af hønum med bæn ad þiggja í fyrstu, en þá er eg syndugur, kaldur og hardur, og í allann máta illa skickadur til ad bidja Gud; allt kann þetta satt ad vera, en seig mér, kristinn madur, gétur þú ydrast þess er þú tilgjørir mønnunum? víst gétur þú, þad sjá menn, jafnvel á mørgum skálk, ad hann ydrast eptir, þegar hann er búinn ad fremja glæpinn; því skyldir þú þá ecki láta þig ángra þad, þú hefir Gudi ámóti brotid, ef þú nentir einhvørn tíma ad hugsa um framferdi þitt og Guds réttlæti. Gétur stórbróta-madurinn bedid konúnginn um líf sitt? edur sá húngradi um mat? þad géta bádir þeir, og þad af alvøru, jafnvel med grátandi tárum; hvad mun því valda, ad þú gétur ecki bedid hinn almáttuga Gud þannig? þad gátu þó heidíngjar, þeir tárudust fyrir sínum afgudum, þegar húngur edur drepsótt þrísti þeim þar til; svo ad Livíus skrifar, ad jafnvel þeirra høfdíngskvinnur hafi

sópad godahofin med sínum hárlokum; med vidlíkri atferd, þótt ólíku sé saman ad jafna, svo sem þegar hin bersyndnga kreup ad Jesú fótum, og þvodi þær med tárum sínum, og þerradi þær med hárlockunum, Lúk. 7. Nú er oss kristnum mønnum í slíku øllu betur varid, þar vér høfum medtekid heilagan Anda í skírninni; svo ad eg þori ad segja, ad þar er enginn til vits og ára kominn, hvers hjarta ad Guds Andi hafi ecki einhvern-tíma, já, optliga snert og skorid med þeckíngu syndanna, og síns eginn óverdugleika; en hvad veldur því, ad hér er ecki meira af vordid hjá sumum? þad ad vér hirdum ecki um, ad fóstra andan med bæninni, miklu heldur sløckvum hann med ógudligum þaunkum, svo hann fær ecki rúm í oss, þeirra hluta vegna, sem hønum eru svo gagnstædir, og hann hefir andstygd á, ágirnd, øfund, heipt, hatur, losti, drambsemi, elskan til þessa fallvalta heims, og þvílíkir géstir, sem hann vill ecki eiga samsæti med, en vér høfum einga vidleitni á ad rýma út úr hjarta voru, hvad þó mørgum heidíngja hefir tekist ad miklu leiti. Ecki var hundrads-høfdínginn umskorinn svo menn viti, og þó verkadi Gud audmýktina og trúna í hans hjarta, já, þvílíka trú, sem ad Høfundur trúarinnar hafdi ecki fundid í Israel; en hvern vitnisburd hafdi þessi madur af øldúngum Gydínga? þad segir oss Lúkas, kap. 7: verdur er hann þess, (søgdu þeir), ad þú veitir hønum þad, því hann elskar þjód vora, og hefir vora samkundu uppbygt; ecki var Cornelíus skírdur, þegar hans bænir og ølmusugjørdir stigu upp fyrir Gud, Post. gb. 10. Sjá hér, hversu reidubúinn ad Gud er til ad hjálpa gódum vilja; lát vera ad þín bæn sé køld í fyrstunni, meinar þú ecki ad Gud þecki, ad mannsins þánkar eru vondir í frá barndómi, Gén. 8; en lát hann finna viljan hjá þér, sýn hønum ad þú hafir ástundan til ad bidja, og vert þess fulløruggur ad hann muni hjálpa þér med nád síns Anda. Heidin var hin Kananiska, Matth. 15, samt þreytti hún med bæninni vid Jesúm; eigi hefir hún tekid þad af sjálfri sér, en þad ord stendur stødugt, segir Postulinn, 2 Tím. 2: Gud þeckir sína; hann þeckti hjartans girnd hennar og eptirlángan, og því hefir hann hjálpad henni til ad strída vid sig; ørvænt þér ecki slíkrar miskunar af hønum, þar þú ert hans barn vordinn og Kristó innplantadur í skírninni. Þú segir, eg vildi gjarna af alvøru bedid géta; seig mér, hefir þú bedid Gud um ad hjálpa þér til ad bidja? þú segir: já, eg hefi bedid; en eg má spyrja, hvad opt? hvad marga daga? vikur? mánudi? ár? edur hversu opt á degi hefir þú bedid? hefir þú þreytt vid Gud med bæninni? hefir þú kostad til þess øllum sálar og lífs krøptum ad bidja? vera má ad svo sé; en eigi trúi eg því, ad þú sért þá ecki bænheyrdur, og finnir þú ecki til þess, þá er ad vísu nockurs ábótavant, af því sem þú átt til ad leggja; þvíad ef hinn ránglátí dómari, sem Jesús tekur dæmi af hjá Lúkam, kap. 18, ef hann lét þó sigrast af eckjunnar bæn til ad gjøra henni rétt, þá gjør þú ecki Fodur miskunsemdanna, 2 Kor. 1, þann órétt; þad þú ætlir ad hann sé hardýdigri, enn þessi gudlausi madur var. Minn tími er enn þá ecki kominn, en ydar tími er jafnan til reidu, sagdi Lausnarinn, Jóh. 7. Madurinn er nockud grunnsær til þess ad skygnast í undirdjúp Guds leyndarráds, edur ad þeckja tíma og hentugleika, sem Fadirinn hefir í sinni hendi, Post. gb. 1. Þú segir: Drottinn bannadi sínum lærisveinum ad bidja mørgum ordum, eins og heidíngjar, Matth. 6; þad gjørdi hann blessadur

til ad vorkynna þér og mér, því hann vissi ad hjarta mannsins er frasnúid Gudi, en fast á hégóman; en ecki misþóknast hønum lángar bænir, þær sem af trúudu hjarta framkoma; þess vegna var hann og sjálfur allar nætur á bænum, Lúk. 6; þar fyrir segir og Lúkas 18, ad hann hafi framsett þessa eptirlíkíngu um dómaran til þess, ad þeim byrjadi idugliga ad bidja og ecki tómlátum ad vera. Eg segi ecki heldur, ad þú skulir svo mjøg lengi í einu bidja, því ílska mannligs hjarta þolir þad ecki; en bid þá þess optar, og heitir þad samt idugliga ad bidja. Þú segir: eg fæ eigi vid því gjørt, ad mér skjúga í hug margir annarligir þánkar nær eg bid; þad er íllt; bid Gud ad taka slíkt frá þér, ad ecki verdi þín bæn ad synd, því svoddan er ad vanhelga hina bestu Guds þjónustu. En seig mér, þegar þú lídur húngur og þorsta, edur hefir brest á líkamligum munum, gétur þú þá ecki bedid svo, ad þú ecki um annad hugsir? ad vísu gétur þú; en trú þú mér, ad hid sama mundi verda, ef þú létir þig húngra og þyrsta eptir réttlætinu, Matth. 5, hvad þú munt brádliga ødlast, ef þú af hjarta rannsakar hversu stórgn skort þú hafir á þeirri hrósan, sem fyrir Gudir gildir, Róm. 3; og hver sem ad þessum veikleika er undirorpinn, hønum vil eg ráda til ad bidja heldur optar enn lengi í einu, því nockud af slíku kann ad orsakast af skapsmunum, sem ecki er svo hægt vid ad gjøra, jafnvel þótt Guds kraptur kunni alla hluti ad verka í þeirra breiskleika, sem hann af hjarta óttast; og enginn efi er á því, ad sá sem elskar Gud umfram alla hluti, hann hefir yndi af því ad tala vid hann í sínum bænum, og þarf ecki stórum ad þvínga náttúruna þar til, þegar hann hefir fyrst eignast elskuna á Gudi; og hann kann aldrei ad vanta orsøk til ad bidja Gud; elskan minnir hann á sérhvern Guds velgjørníng til þacklætis, á sinn eiginn vanmátt til ad bidja um hjálp, á sínar syndir til ad ydrast þeirra, og á Guds dásemdarverk hønum til lofgjørdar; svo ad þótt ecki hafi hann lángar bænagjørdir, sem og kanské eigi leyfi sumra manna umsvif og annríki, jafnvel þótt eitt ætti ad vera naudsynligt, Lúk. 10, þá samt bidur hann óaflátanliga, og er þolugur í bæninni eptir bodi Postulans, Róm. 12, hver þegar hann íklædir rétttrúadan mann Guds herskrúda, Eph. 6, þá gésur hann hønum þessa yfirhøfn ad endíngu, segjandi: med allri bæn og fyrirbeidslu, bidjandi á hvørjum tíma í anda, og verandi árvakrir til þess sama med øllu þolgjædi. Og er nú svo úttalad um þad fyrra, er eg hét á ad minnast; en þad sídara eptirfylgir med fám ordum af ad segja.

Ecki þyrfti réttkristinn madur annad til þess ad taka frá sálu sinni allan efa um bænheyrsluna, heldur enn þessi blessud ord, er vor Endurlausnari hér taladi til sinna lærisveina: hvers þér bidjid Fødurinn í mínu nafni, þad mun hann veita ydur; en fyrir því ad Jesús taladi þetta til sinna ástvina, hverjum hann gaf þann vitnisburd, ad Fadirinn elskadi þá, af því þeir elskudu sig, Jóh. 16, þá kynni syndaranum, sem dagliga reitir Gud til reidi, ad skjúga í hug, ad þetta blessada fyrirheit nái ecki til sín, því ad hann sé þess óverdugur; en eg mun framvegis sýna, ad þad øllum þeim tilheyrir, er hans leita med ángrádu hjarta, øllum þeim er hann bidja í anda og sannleika, Jóh. 4, øllum þeim, sem eru stadfastir í bæninni, Róm. 12, svo sem eg nockud umtaladi í

himnum fyrra parti rædu minnar. Pad kénnir Jesús sjálfur oss, er hann sagdi í bæninni til síns himneska Födur fyrir lærisveinunum: eg bid ecki einasta fyrir þeim, heldur og fyrir þeim, sem fyrir þeirra ord munu á mig trúa, Jóh. 17. Guds Sonur kom ecki í heiminn til þess ad kalla réttláta, heldur syndugа til ydrunar, Matth. 9; því vill hann allar ydrandi manneskjur bænheyra, og hvad meira er, ad þar er meiri gledi í himninum yfir einum syndara sem ydran gjörir, heldur enn yfir níu og níutíu réttlátum, Lúk. 15. Ecki hömludu syndirnar hórkonunni, sem Júdar vildu grýtt hafa, ad fá þeirra kvittun hjá Guds Syni fordum, er hann sagdi vid hana: svo fordæmi eg þig eigi, far burt og syndga eigi framar, Jóh. 8; ecki bægdu syndirnar tollheimtumanninum frá, ad gánga réttlátari heim aptur í sitt hús, heldur enn Phariseinn, Lúk. 18; ecki leit Jesús til synda hinna annara tollheimtumannanna og bersyndugra, ad hann ecki þarfyrir æti og drycki med þeim, Matth. 9; hvar fyrir? af því þeir ydrudust syndanna; svo er þad nú víst, ad syndin getur ecki hindrad bænheyrsluna, þegar hún er játud fyrir ydranina, og afþvegin fyrir forþénustuna; því þad ord blífur æfinliga stödugt: hvern þann sem til mín kémur, vil eg ecki frá mér reka, Jóh. 6. Nú þótt ad þessu sé svo varid, br. m., þá eigum vér ad gjæta ad, hvar um vér bidjum, ef vér viljum ad trúin sé bygd á hinum rétta grundvelli, og ad vér ecki bidjum af Gudi þeirra hluta, sem annadhvert í sjálfum sér eru óleyfiligir edur oss skadsamligir, svo ad vér ecki reyngjum sannsögli Guds, þótt vér ecki bænheyrdir verdum, nær vér þannig bidjum. Pad sem vér eigum um ad bidja, er annadhvert líkhamligt edur andligt. Um líkhamliga hluti eigum vér med forordi ad bidja, svo sem vér optliga heyrt höfum; þad ber til þess, ad vér ecki vitum hvers vér eigum ad bidja; vér megum og ecki alls þess bidja af líkhamligum hlutum sem holdid edur líkhaminn heimtar; rétt er ad bidja um heilsu og heilbrigdi, föt og fædi, vernd og vardveitslu fyrir líkhamligum óvinum vorum, lucku og framgáng í voru erfidi, þvíad allt þetta á ad skiljast undir dagligu braudi í Drottinnligri bæn; en um allt þetta á med forordi ad bidja, því jafnvel þótt ad ecki sé þad lagt til hinnar fjórdu bænarinnar, þá stendur þar þó strax fyrir framan: verdi þinn vilji svo á jördu sem á himni; svo ad ef hinum góda Gudi, sem veit hvad oss er fyrir bestu, ef hönum þóknast ad vér skulum hafa nockurn brest á þessu, á heilsunni, á dagligri atvinnu, ef vér hljótum órétt ad lída og vera forsvarslausir í heiminum, þá eigum vér samt einganveginn ad efast um Guds trúfesti, því hann hefir án efa heyrt vorar bænir, þar eckert hendir oss án hans vilja, og komandi mun hann koma og ecki tefja, Hab. 2; og þetta á ad vera grundvöllur trúar vorrar, þegar ámóti blæs; því ef vér viljum í því bænheyrdir verda, ad hans vilji verdi á oss svo sem í öllu ödru, þá eigum vér ecki ad vantreysta því, ad vér séum bænheyrdir, þótt oss nockud vanti; og þad þess sídur ad værum vér án tiptunar, hverrar allir eru hluttakandi vordnir, svo sem Páll segir, Hebr. 12, (hann meinar Guds vinir) þá hefdum vér orsök til ád efast um, hvert vér værum af hönum elskadir edur eigi; því hvern þann son sem hann elskar þann agar hann. Páll segir enn aptur, ad vér værum aumastir allra manna, ef vér trydum alleina á Kristum í þessu lífi, 1 Kor. 15; en eg vil því vid bæta, ad

vér værum og allra manna heimskastir, ef vér elskudum Gud alleina fyrir þessa heims velgeingni, eins og hann hafi ecki þúsundsinnum betra tilbúid þeim sem hann elska, 1 Kor. 2. Þar er ecki nema svikrædi á þeim hædunum, sagdi Jeremías vid Júda, kap. 3, talandi um skúrgodahofin; og svo er því varid um velgeingni þessara tíma; þegar hún gengur sem hærst, þá er hún ástundum eigi nema svik og prettir, hverja þó margur dári gjörir ad sínum Gudi, edur ad minsta kosti þeir, sem gudhræddir þykjast vera, elska hinn sanna Gud alleina fyrir þá hluti, sem hann jafnvel géfur óvinum sínum, og verda þeim orsøk til eylífrar gløtunar, sem þad misbrúka; þarfyrir óttast eg, ad þeir, sem alleina elska Gud fyrir slíka hluti, ad þeir elski hann ecki réttiliga, jafnvel þótt hann eigi fyrir allar sínar gáfur ad elska; eg veit og hvergi í Ritníngunni bodid, ad menn skuli bidja um mikinn veraldar aud, edur metord, og allra sízt um fall edur slis óvina sinna, er margur heiptræckur virdir þó meir enn stóra féssjódu, já, kostar øllu því hann á til ad svala gédi sínu á þeim, hann hatar. Miklu heldur sé eg, ad Gudi féll vel í géd bæn Salómons, er hann beiddi hann um speki til ad dæma fólkid med. Svo veit eg nú hverki leyft né bodid í Guds ordi, ad bidja um þvílíkt, og ecki er þad í hinni stuttu en þó fullkomnu bæn, sem Drottinn hefir oss eptirlátid: géf oss í dag vort dagligt braud; þad er hans atkvædi, hvad Páll best útleggur, 1 Tím. 6: nær vér høfum fædi og klædi, þá verum ánægdir þar med. Miklu heldur sé eg hitt bodid, ad menn eigi skuli vera hugsjúkir um hvad þeir skuli eta edur drecka, edur hverju vér skulum klædast, þvíad vor himneskur Fadir veit, ad vér høfum alls þessa þørf, Matth. 6; já, ad vér skulum leita fyrst Guds rikis og hans réttlætis, þá muni oss allt gott tilleggjast; því eigum vér ad trúa; því Gud kann ecki ad ljúga, og girnast eigi framar; vilji Gud veita oss meira, þá tøkum þad med þacklæti, og brúkum svo, ad vér séum ríkir í gódum verkum eptir Postulans bodi, 1 Tím. 6; og sá sem nú bidur Gud um tímanliga muni, hann hafi þetta fyrir grundvøll trúar sinnar, og þeinki undir eins til þess, er Jakob skrifar: þér girnist og þér hafid þó ecki; þér øfundid og metist, og megnid þó ecki ad hreppa; þér strídid og berjist, og hafid þó ecki, af því þér bidjid ecki; þér bidjid, og fáid þó ecki, af því þér bidjid illa, til þess ad þér hafid til ad kosta uppá ydvarn munad, Jak. 4. Hvad hinum andligu gáfunum vidvíkur, trúnni, voninni, þolinmædinni, kjærleikanum og ødrum gódum dygdum, sem þar af spretta, þá eigum vér þeirra ad bidia án forords; hvar fyrir? þvíad þaraf má allan efa draga, ad þær eru Gudi þacknæmiligar; þad er vilji Guds, ydar helgan, segir Páll, 1 Tess. 4; en vor helgun gétur ecki framkvæmst nema fyrir h. Anda; þarfyrir hver sem vill heilagliga og kristiliga lifa, hann bidji Gud af øllu hjarta um sinn Anda, og trúi ordum Frelsarans án allrar efasemi, er hann sagdi: ef ad þér, sem vondir erud, kunnid ad géfa børnum ydar gódar gáfur, því mun ecki Fadir minn himneskur géfa þeim heilagan Anda, er hann þar um bidja, Lúk. 11; hér um talar svo Jakob postuli, kap. 1: en ef nockur af ydur þarf skynsemdar vid, þá bidji hann Gud, hver ed géfur øllum einlægliga, og telur ecki eptir, og mun hønum géfid verda, en bidji hann í trúnni, efandi um eckert. Hver er þessi skynsemi, er Jakob talar hér um?

þad er á þeim hlutum, er hann framan til í sama kap. eggjar kristna menn á, segjandi medal annara, v. 2: haldid þad fyrir hinn mesta fögnud, br. m., þegar þér fallid í ad-skiljanligar freistíngar; og þótt hann meini hér sérdeilis, útvortis mótlætíngar, þá verdur þó Guds börnum hid mesta mótlæti ad þeirra eigin holds og blóds freistíngum og tilteig-íngum; en guddómliga speki h. Anda skal til þess hafa ad yfirvinna slíkt, og til ad skynja hvílíkt gagn ad frestíngin eptir sig leidir, nær hún er sigrud; en þá skynsemi er ecki ad finna hjá holdligum manni, því hann skynjar ecki þad, sem Guds Andi er, segir Páll, 1 Kor. 2, og eigi verdur hún fengin nema med bæn af Gudi; og er þad nú án alls efa víst, ad sá sem bidur Gud um h. Anda þar til, hann gétur ecki hjá því sneidt ad verda bænheyrdur, því hann, sem því lofad hefir er Jehóva, Mal. 3, og umbreytist ecki, og eckert hans ord mun á jördu falla. Hvad veldur þá því, br. m., ad þar finnst skortur hjá allmörgum á slíkum ástgjöfum Andans? hvar er hin forna trú? elskan til Guds, kjærleikinn, þolinmædin og adrar kristiligar dygdir? menn verda svo lítt varir vid þær í heiminum, svo ad hætt er vid ad Mannsins Sonur muni eigi finna trú á jördu, Lúk. 13, nær hann kémur hvad af hverju. En hvad mun því valda b. G.? nema ad menn eru svo almenniliga tómlátir í því, ad bidja Gud um heilaga Anda, sá ed planti þessi himnesku aldini í akri vors hjarta. Svo sem þad ad gudhrædslan (þad er hinn sanni kristindómur) er einn hlutur, sem er til allra hluta nytsamligur, 1 Tím. 4, svo verdur hún ecki fengin nema med rétt-trúadri bæn af Gudi. Þetta djöflakyn verdur ecki útrekid nema med föstum og bænum, sagdi Drottinn, Matth. 17, um mein hins túngl-sjúka, hvern hans lærisveinar gátu ecki læknad, sökum vantrúar sinnar, v. 20; og svo er því háttad um hvermódskunnar djöful, er syndugir menn eru plágadir med, hann verdur ecki útrekinn nema med bæn og andvarpan. Þú læst vel bidja Gud, en hve mikil alvara því fylgi, er af bænheyrslunni audséd, því ecki eru Guds fyrirheit óнýt vordin, segir Páll. Pharisæarnir vildu hafa grýtt Herrann, er hann sagdi þeim sannleikan, Jóh. 8; en hversu opt segir hann þér satt í sínu h. ordi, um sína reidi, sitt réttlæti, sitt vandlæti yfir syndinni, og aptur um sína gjæsku, sína elsku og miskunsemi vid þá, sem ydran gjöra; sjá til, ad þú ecki grýtir Krist Drottins er þú tekur ámóti öllu þessu med einu stein-hjarta; edur hvernig vilt þú bænheyrdur verda ef þú svo gjörir? Hvad veldur þessu, nema ad menn rannsaka ecki lifnad sinn, svo þeir megi ydrast, ecki rótfesta Guds ord í hjarta sínu, svo þeir megi trúa, og ecki képpast vid ad lifa þar eptir svo menn færi ávöxt í þolinmædi, og þó undrast menn ad þeir ecki bænheyrdir verda, Jóh. 4. Jesús kom til hinnar Samarisku fordum daga vid Jakobs brunn, og beiddi hana um ad drecka, Jóh. 4; hann kémur ennú til sálar þinnar í dag, hann þyrstir eptir hennar velferd, og girnist ad dryckjast af tárum þíns hjarta, svo hann megi géfa þér lifandi vatn, ad þig eigi þyrsti eylífliga. Vid Mósen ad velta steininum af brunninum med hendi lög-málsins, og mun höfudid verda brádliga fullt af vatni, og þig lánga eptir Drottni sem er þinna meina grædari; betra er þér ad ormur samvitskunnar stíngi sálu þína hér í nádinni, svo hún vakni vid og fái litid uppá hann, sem fyrirmindadur var í eyrórminum, er Móses heingdi uppá tréd, þeim til lækníngar, sem af eiturormunum bitnir vóru, Núm.

21, heldur enn ad hinn eylífi ormur kvelji þig, sá ed aldrei deyr, og sá eldurinn píni þig, sem aldrei slocknar um aldir alda, Esa. 66. Gjæt þessa, barn Guds, og hreinsa hjarta þitt af daudligum verkum med sannri ydran, ef þú villt bænheyrdur verda, því nema þú leitist hér vid af øllu hjarta, þá hefir þú eckert fyrirheit um bænheyrsluna í andligum efnum, sem þú kunnir ad styrkja trú þína vid, verdur svo bænin forgéfins, því án trúarinnar er ómøguligt Gudi ad þóknast, Ebr. 11; og hér sjáum vér orsøkina hvar fyrir menn ecki um andliga hluti bænheyrdir verda. Þar fyrir, nær þú kémur í Guds hús, edur hvern annann bænastad, til ad færa Gudi þitt offur, þá sjá til ad þú flytjir eigi þángad med þér nockurt þad, sem Gudi mislíkar; syndlaus gétur þú eigi framkomid, og þad er þar fyrir ad þú kémur til Guds, ad þú ert syndugur, en lát eckert gróm ilskunnar drottna í þínu hjarta; rannsaka þau instu kilsni þinnar samvitsku, hvert þar er eingin girnd, einginn syndsamligur ásetníngur, og einginn sá géstur, sem h. Andi ecki vilji búa vid, og finnir þú nockurn, þá rek Djøfullinn frá þér med reidisvip, svo ad þú Guds vinur verdir. Og nær þú svo gjørir, mátt þú vera fulltrúa um ord Drottins, er hann sagdi, Matth. 21: hvad helst sem þér umbidjid, ef þér trúid, þá skulud þér þad ødlast; og er þad mála sannast, br. m., ad þetta eru ecki lítil fyrirheit, ad hafa svoddan frelsi hjá honum, sem øllum hlutum stjórnar bædi á himni og jørdu; en svo sem þad er mikid, svo skal og mikid til þess vinna; himininn er hærri enn svo, ad þar sé svo audstockid uppí hann; Guds Jerúsalem er rambygdari enn svo, og hennar port þreyngri enn ad einn veraldar asni, klyfjadur af gyrndum og sorgum þessa heims, géti brotist þar inn; og því er þad ófkarad er Sýrach géfur, kap. 18 segjandi: ádur enn þú bidst fyrir, þá tilbú þitt hugskot, ad ecki sért þú eins og sá madur sem freistar Drottins; og þad med því móti sem nú strax sagdi eg, því svo sem Gud géfur einlægliga, svo vill hann og bedinn vera af einlægu hjarta. Edur segid mér í Guds nafni, segid mér? hvad er þad, ad menn bidja Gud ad taka frá sér hinar vondu gyrndir, øfund, drambsemi, ágyrni, reidi, heiptrækni, en bera kanské hjartad fullt fram fyrir hann af øllu þessu? þad er ad gabba Gud, og rétt ad freista Drottins svo sem Sýrach segir; aldrei hefir Gud heitid þvílíku skapi neinni bænheyrslu, þar er ecki vid ad dyljast. Páll skipar oss ad bidjast fyrir í øllum stødum, upphefjandi heilagar hendur án reidi og efasemi, 1 Tím. 2; Postulinn fráskilur þad tvennt, sem hann vissi ad mest hindrar bænina, sem er reidina og vantrúna; og er sjálfsagt um reidina, því þad er vor gamall skilmáli vid Gud, sem á hverjum degi endurnýast, ad Gud fyrirgéfi oss vorar skuldir, eins og vér fyrirgéfum vorum skuldunautum, og vil eg ráda hinum hefnigíruga, ad hann aldrei lesi Drottinnliga bæn, ámedan hann er þannig skapi farinn, því enginn af øllum hans bænum mun verda heyrd, nema sú eina, og hans syndir med svoddan móti ecki ad eylífu fyrirgéfnar. Vér bidjum Gud fyrir allan þann órétt, sem hans eingétinn Sonur saklaus þoldi, ad hann ecki vilji minnast vors ránglætis, en vér látum oss aldrei úr minni falla þad lítilrædi, sem vor bródir oss tilgjørdi; er ecki þetta ad heimta af sínum samlagsþjón þad, sem miklu minna er, enn Drottinn hafdi oss uppgéfid, Matth. 18; hvílíkt ránglæti er þetta? Því er einsætt fyrir þann, sem vill þiggja bæn sína af Gudi, ad hreinsa vel hjarta sitt af slíku;

því ef vér eigum að biðja fyrir óvinum vorum, Matth. 5, undir eins og vér biðjum fyrir sjálfum oss, ef vér viljum kallast børn vors Føður sem á himnum er, þá er líkast að vér munum ecki eiga að ala hatur til þeirra í hjarta voru; og er þeim best sem hætt er við slíku, að hann snúi þessu hatri á sjálfan sig og metnað sinn, það hann syndugur ormur dyrfist að koma fram fyrir hið hræðiliga tignarveldi hins lifanda Guðs með þvílíku skapi. Að sønnu er efasemin til mikillar hindrunar í bæninni, en þó er líkligt, að hinn góði Guð vorkynni henni meir og hjálpi henni, sérdeilis ef hún framkémur af hugleiðíngu vors óverðugleika, því hønum er vor vanmáttur kunnur; ecki rak Drottinn frá sér føður hins túnglsjúka er sagði: eg trúi, Herra! en hjálpa þú vantrú minni, Mark. 9; ecki lærisveinana er þeir báðu: auk þú oss trúna, Lúk. 17; ecki konúngs-manninn, þótt hann ávítaði hann um vantrúna, Jóh. 4. Ein veik trú, hún er þó trú, en hann vill ecki brákaðan reyr í sundurbrjóta, né líttlogandi hørkveik útsløckva, Esa. 42. Svo heyrið nú þetta, br. m., og látið yður mál mitt í eyrum loða. En þú, fyrir hvern að allar vorar bænir eru já og amen, Herra Jesú Kriste! bið þú þinn himneska Føður fyrir oss, að vor trúa þrotni ecki, Lúk. 22, og veit oss eptir afstaðna baráttu þessa heims, að ødlast verðlaun vorrar trúar, 1 Pet. 1! Þér með Føðurnum og h. Anda sé lof, prís, heiður og þackargjørð, nú héðan í frá um alla eylífð, amen!

Á Uppstigníngar Dag.

Guðspjallið, Mark. 16 Kap.

En seinast er þeir ellefu sátu til borðs, opinberaði hann sig, og ávítaði þeirra vantrú, og hjartans harðúð, það þeir hefðu eigi trúað þeim, sem hann høfðu séð upprisinn. Og hann sagði til þeirra: farið út um allan heiminn, og predikið Evangelíum allri sképnu. Hvør hann trúir og verður skírður, skal hólpinn verða; en hvør eigi trúir, sá skal fordæmdur verða. En teiknin, er þeim munu fylgja er trúa, eru þessi: í mínu nafni skulu þeir Djøfla útreka, nýar túngur tala, høggorma upptaka, og ef þeir drecka nockuð banvænligt, þá skal það þeim ecki granda, yfir sjúka munu þeir hendur leggja, og þá mun þeim batna. Og eptir það, að Drottinn Jesús hafði talað við þá, varð hann uppnuminn til himins, og situr til Guðs hægri handar. En þeir gengu út, og prédikuðu allstaðar, Drottni samverkanda, og orðið styrkjanda, með eptirfylgjandi teiknum.

Exordium.

Það er réttvíst hjá Drottni segir Páll, 2 Tess. 1, að endurgjalda þvíngunina þeim sem yður þvínga, en yður sem þvíngaðir eruð, endurnæríng meður oss í opinberan Drottins vors Jesú Kristi af himnum með hans mektugum einglum. En ef það er réttvíst hjá Guði að

endurgjalda oss þannig sem þó til einkis unnid høfum, nema fyrir hans forþénustu, sem hefir ervidad í vorum syndum, Esa. 43, hversu var þad þá makligt og réttvíst, ad Kristur inngengi í sína dýrd eptir þad hann hafdi lidid þad, sem vér med vorum syndum høfdum forþénad? Ef þér elskudud mig, þá mundud þér gledjast af því, ad eg segi ydur þad: eg fer til Fødurs síns, segir Drottinn, Jóh. 14. Vér høfum heyrt, br. m.! á fyrirfarandi hátídum og helgum døgum, hversu Drottinn var í fátækt alinn, Lúk. 2; ad hann var landflótta fyrir ofríki Heródes, Matth. 2; ad hann var lastadur, þá hann gott gjørdi, Matth. 12, offóktur, þá hann taladi sannleikan, Jóh. 8; hvernig hann var bundinn, húdstrýktur, þyrnum krýndur, hrakinn út af Jerúsalem berandi sinn króss, og ad sídustu á gálgann uppfestur svo sem annar illrædismadur, og midt í þessum bitru píslum hæddur, og med galli og ediki dryckjadur, og øll þessi hegníng lá á hønum til þess ad vér hefdum fridinn, Esa. 53. O, hversu byrjadi oss þá ad fagna og glødum ad vera, þar vér heyrum í dag, ad hann er inngenginn í sína dýrd, vordinn himnum ædri, og seztur á hægra veg Gudi Fødur; sérdeilis þar hann ecki einasta er í hædirnar uppstiginn, Ps. 68, heldur og gáfur ødlast handa mønnunum, Eph. 4, hvers vér høfum notid, yfir hverja líkligt er ad heims endirinn sé kominn, 1 Kor. 10; hverjum hann ecki sídur enn nockrum ødrum hefir búid braut til himnaríkis og eylífrar Guds barna sælu, med sinni himnafør. Og þar oss verdur nú slíkur føgnudur bodadur á þessari dýrdligu hátíd, þá látum oss gánga nær Evangelió, og af því hugleida: hina sérligustu velgjørnínga og ávexti Drottins uppstigníngar. Hjálpa oss til þessa gudhrædslunnar eyrindis, nádugi Fadir! med krapti þíns Anda, fyrir Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Þessir dýrmætu ávextir uppstigníngarinnar vors Drottins, eru med tvennu móti; adrir koma mest hønum vid, en adrir oss alleina. Hvad vidvíkur þeim fyrri, þá er þad ecki mín meiníng ad Drottinn Jesús hafi sjálfum sér nockud forþénad med sinni kvøl og annari þjáníngu hér á jørdunni; oss er hann fæddur, oss er hann géfinn, segir Esajas, kap. 9; fyrir oss er hann bundinn, húdstrýktur og á krossinn negldur; hans eyrindi á jardríki var ecki ad afreka sjálfum sért nockurt ágjæti, því hann kunni ecki ágjætari ad verda enn hann var í upphafi sinna vega, heldur ad leysa mannkynid úr eylífum þrældómi. Þá vegsemd, er hann auglýsti í sinni dýrdarfullu himnafør, hana meddeildi hann manndóminum strax sem hann var gétinn í módurlífi, þótt hann sýndi hana mjøg sjaldan á sínum hérvistardøgum, svo hann yrdi oss ad øllu samlíkur, ad frátekinni syndinni. Því er hann þá med dýrd og heidri kórónadur? Ebr. 2; því þad var ómøguligt ad hann kynni af daudanum haldinn ad vera, Post. gb. 2. Þegar Gud blessadur um aldir hafdi aflokid hinu stóra þrekvirki mannkynsins endurlausnar í voru holdi, þá var allt fullkomnad, þá þóknadist Gudi ad upphefja vort hold, er hans Sonur íklæddist, á sinn tignarstól sér til hægri handar. Hverjir eru þá ávextir þessir, er Kristur eptir manndóminum hefir ødlast í sinni himnafør? Þad segir oss Markus í Gudspjallinu, ad hann hafi verid uppnuminn til himins og sitji til Guds hægri handar. Þetta er ei svo ad skilja børn mín, ad Drottinn sé uppfarinn í þenna sýniliga himin, er vér lítum med augum vorum, jafnvel þótt hann eptir alvísri rádstøfun Guds, sýniliga uppnuminn væri frá jørdunni allt þar til skýid tók hann, frá augum lærisveinanna, Post. gb. 1; vor Lausnari er uppfarinn yfir alla himna, sem Páll skrifar, Eph. 4, þad er í þann dýrdliga himin, hvar Guds ómrædilig hátign ljómar, hverja enginn madur kann ad sjá og lifa, Exód. 33, því er hann ecki í þenna sýniliga himin uppstiginn; hann er uppfarinn í þann

himin, hvar hann uppfyllir alla hluti sem Páll vottar, Eph. 1; en allir hlutir eru ecki í hin-um sýniliga himni; því skulum vér ecki meina ad hann sé vid hann bundinn, jafnvel þótt hann uppfylli hann, svo sem allt annad. Hann er seztur til Guds hægri handar sem hér stendur. Nú er Guds hægri hönd allstadar, því þad er hans dýrd og hans almætti, þad er hann siálfur, sem ecki er nema máttur og dýrd; en himnanna himnar taka hann ecki, svo sem Salómon vottar, 1 Kóng. 8. Nú fyrst Drottinn Jesús er upphafinn til Guds hægri handar, þá er hann ecki svo í þenna sýnilga himin uppfarinn, ad hann ecki undir eins sé allstadar; í þann himin hvar Gud bjó ádur enn himininn var skapadur, þángad er Kristur upphaf-inn; hvernin kann hann þá ad vera innilucktur í þeim skapada himni? Í þann himin hvar Gud mun um aldur og eylífd stjórna, ráda og skína, þegar hinir sköpudu himnar forgánga, og hann hefir þá eins og annad sat saman brotid, Hebr. 1, í þann sama himin er Guds Sonur uppstíginn; því er þad offmátt ad hugsa um þá tign sem Gud hefir sinn eingétinn Son prýddan med, ad ætla ad hinn skapadi himin sé alleina hans hásæti. Vér skulum og ecki þad meina, ad þótt svo kvedi ad hér í Textanum ad vor Frelsari sitji til hægri handar Guds, ad Gud hafi hendur, edur ad hann sitji svo sem madur, ad vér ei föllum í þá villu sem Páll ber uppá heidíngjana, Róm. 1, ad þeir hafi breytt dýrd óforgengiligs Guds í mynd forgengiligrar manneskju; því jafnvel þótt Ritníngin tali þannig ástundum, þá talar hún svo ad manna plagsid; og þótt ad Gud hafi sig í mannslíkan opinberad, svo sem Esajæ 6, og í opinberunum Jóhannes og vídar, þá eru þad ókvædi ad hugsa, ad hann svo í raun og sannleika sé, heldur er Gud einn Andi, svo sem Jóhannes vottar, 4 kap. Hvernig viljum vér þá ímynda oss nockud hægra edur vinstra hjá hönum, sem uppfyllir himin og jörd, og er allt í öllu ómælanlig-ur, ósýniligur og órannsakanligur; heldur er þetta sagt til ad útmála þá tign, sem Guds eingétinn Sonur hlaut í uppstigníngunni eptir manndóminum; hin hægri hlid var hjá öllum þjódum virdugligri á þeim dögum enn sú vinstri; þegar Bersabe géck inn til Salómons kóngs, fagnadi hann módur sinni, og setti hana á hægra veg sér, 1 Kóng. 2, án efa þess vegna, ad hann hefir viljad veita henni hinn mesta heidur næst sjálfum sér; drottníngin stendur þér á hægri hönd, segir David, Ps. 45, er hann kvedur um brúdkaup Kristí og hans unnustu kristninnar. Svo er nú med þessu meint, ad Frelsarinn eptir manndóminum sé Gudi næstur ad allri tign, makt og veldi; Gud Fadir og Guds Sonur eru jafnir eptir Gudddóminum ad allri tign, þeirra hásæti, þad er þeirra dýrd, hún er ein, því Fadirinn er í Syninum, og Sonurinn í Födurnum, Jóh. 14. Því næst er Guds Sonur eptir manndóminum, er situr hönum á hægra veg, sjálfum Gudi næstur, sjálfur sjálfum sér næstur; hann er sjálfum sér ædri og sjálfum sér lægri, því hann er bædi Gud og madur, og er þó hans manndómur öllum skepnum ædri; því hverjum af einglunum hefir hann nockurntíma sagt? sit þú mér til hægri handar, segir Páll, Ebr. 1; og þessa tign manndómligrar náttúru Kristí útmálar hann greiniliga med fögrum ord-um, Eph. 1 segjandi: Gud Fadir hefir sett Christum á hægri hönd sér í himninum, lángt fyrir ofan allan höfdíngsskap, vald, makt og herradæmi, og öll þau nöfn sem nefn-ast, ecki einasta í þessari öld, heldur og í hinni sem verda mun. Svo er þá Drottinn

Jesús sitjandi til Fødursins hægri handar, afklæddur øllum þeim eymdum og harmkvælum, er hann bar í voru holdi, vordinn konúngur og kénnimadur ad eylífu, svo ad í hans nafni skulu øllu kné sig beigja, bædi á himni og jørd og undir jørdunni, Phil. 2; þad er ad hann lifir og ríkir ad eylífu; því þad sem Davíd kallar ad sitja á hægra veg Gudi, Ps. 110, þad kallar Páll ad ríkja, segjandi, 1 Kor. 15: hønum byrjar ad ríkja, þar til hann leggur alla óvini til skarar fóta hans. Og er nú þetta sá ávøxtur og nytsemi, er Drottni sjálfum tilheyrir, jafnvel þótt ad ei séum vér heldur hlutlausir af henni, sem sídar mun sagt verda.

En hvad vidvíkur þeim ávøxtum, sem oss syndugum mønnum til gagns og nytsemi spretta af Drottins himnaför, þá er hinn fyrsti, sendíng h. Anda; svo segir hann sjálfur: nema eg í burtu fari, þá kémur ecki sá Huggarinn til ydar, Jóh. 16. Þetta sitt fyrirheit efndi Drottinn á Hvítasunnudøgum, svo sem alkunnugt er, og er þad ecki lítill velgjørníngur br. m., ad hann sendi sinn h. Anda yfir sína postula; hann leiddi þá í allann sannleika, svo ad þeir skyldu leyndardóma Guds ríkis, ad oss yrdu þeir sídan opinberadir; hann gjørdi kraptaverkin fyrir þá, og styrkti þar med kristnibodid, svo ad þad hjálprædid sem fyrst var bodad af Jesú Kristó, yrdi og stadfest hjá þeirra eptirkomendum sem Páll vottar, Hebr. 2; hann kéndi þeim ad forsmá alla hluti hjá Drottins krossi, og halda þá fyrir þreck ad vera til ad ávinna Christum, oss til eptirdæmis, svo ad þeir uppfyldu leyfar Jesú Kristí písla á sínum líkhama, sem er hans kristni, Kol. 1. Nú þó ad þetta sé einn háleitur velgjørníngur, ad hann úthelti sínum Anda svo ríkugliga yfir postulana, þá høfum vér eingu minna þegid ef vér rétt adgjætum. Hid mesta erfidi skal til þess hafa, ad leggja grundvøllinn undir eitt hús, svo var og ad Krists kyrkju; hinn fyrsta stein lagdi Gud í pínu síns Sonar, þegar hinu dýrmæti hyrníngarsteininn var af uppbyggendum útkastadur, 1 Pet. 2; þar uppá bygdu postularnir og adrir helgir menn, er vørdu lífi sínu og allri tímanligri velferd sinni til þessarar byggíngar. Þess gétur Páll, Eph. 2, segjandi: ad vér séum bygdir uppá grundvøll postulanna og spámannanna, þar Kristur er sjálfur hyrníngar steininn. Gjætid ad þessu er eg segi, br. m., þess meira sem lídur á byggínguna, þess minni þúnga hefir þad ad bera sem ofarliga er lagt. Þótt vér eigum dagliga ad þjá vorn eiginn líkhama fyrir Guds ríki, hvad er þad hjá því, sem postular Guds og adrir helgir menn urdu ad lída oss til eptirdæmis; þeir báru hita og þúnga dagsins, Matth. 20, medan heitast var, medan hádegi var kristninnar; vér erum um elleftu stundu kalladir; Gud úthelti yfir þá sýniligum ástgjøfum Andans, til ad styrkja kénnínguna, til ad styrkja þá, svo þeir gjæti ofsóknirnar þolad; þú hefir ecki minni ástgjøf þegid kristinn madur. Fagnid ecki yfir því, sagdi Jesús, ad andarnir eru ydur undirgéfnir, heldur hinu, ad ydár nøfn eru skrifud á himnum, Lúk. 10; Bíleam, Núm. 22, Saul, 1 Sam. 10, og Júdas, Matth. 10, høfdu og svoddan gáfur um hríd, þarfyrir vóru þeir þó ecki fullsælir. Sú var hinn ædsta gáfa Drottins, ad hann gaf sínum þénurum ad vera eitt med sér, eins og Fadirinn og hann eru eitt, ad hann vardveitti þá fyrir heiminum, þótt hann tæki þá ecki burt úr heiminum

Jóh. 17; og þessa gáfu hefir hann þér og sendt, kristinn madur, ef þú vilt móti taka; hann hefir svo endurgétid þig í skírnar-lauginni med heilögum Anda, ad þú gétur samsint hans ordi; hann endurnýar þig dagliga med hinum sama Anda, (nema þú mótstandir hönum) svo þú gétur trúad á Gud, heyrt hans ord, tamid þitt hold, borid hans kross og elskad náúngan. Mér virdist Drottinn hafi sömu atferd vid sín börn í sendíngu heilags Anda ennnú í dag, svo sem hann hafdi vid sína lærisveina, sem von er til, því Drottinn hét þeim því, þar hann segir hjá Jóh. 14: eg mun bidja Födurinn ad hann sendi ydur einn annann Huggara, ad hann blífi hjá ydur eylífliga. Þegar hann kom til þeirra ad luktum dyrum og opinberadist þeim, þá blés hann á þá og sagdi: medtakid þér h. Anda, Jóh. 20. Ekki var þessi blástur heilagur Andi, heldur hefir hann búid í hönum, eins og í hinum mikla stormi a Hvítasunnunni, þó var mannligur veikleiki svo mikill hjá þeim, ad þeir ekki trúdu fyrir fagnadar sakir; já, þótt hann opinberadi sig fyrir þeim níusinnum eptir upprisuna, þá trúdu þeir varla, svo ad Matthæus segir, ad þegar hann taladi vid þá á fjallinu í Galílea, þá hafi sumir efast, Mptth. 28; og undir hans uppstigníngu vóru þeir svo ófródir í þessu, ad þeir spurdu hann: hvert hann þá vildi upprétta Ísraels ríki, Post. gb. 1; en er hann hafdi meddeilt þeim ad nýu heilagann Anda, og blessad þá, og þeir sáu hann til himins faranda, þá jókst þeim svo kraptur, ad þeir gengu gladir heim og prísudu Gud, segir Lúkas, Post. gb. 2; en eptir 10 daga úthelti hann yfir þá hinum sama Anda med miklum undrunum og táknum, svo þeir efudust aldrei sídan. Svo fer madurinn ennnú ad vaxa, þar til hann verdur fullordinn eptir máta fullkomins aldurs Jesú Krists, sem Páll adkvedur, Eph. 4; í skírninni medtökum vér heilagann Anda; ekki er vatnid Andi, heldur býr hann í ordinu, hvert ed samlagast vatninu; hans gjætir ekki mikid í hjarta úngbarnsins, þó vita menn ad hann býr þar, þvíad slíkra er Guds ríki, segir Jesús, Lúk. 18. Þegar vér drögumst á legg, verdur hann jafnan samfara ordinu, hjá þeim sem þad læra, þótt ei þekki börnin Jesúm grant, heldur enn lærisveinarnir hér; þegar oss aukast vitsmunir, og vér fáum eptirtekt nockra, þá samverkar hann jafnan Guds ordi. Ó, börn mín! er ekki þetta ein stór ástgjöf h. Anda, ad eitt úngmenni lætur sér skiljast þad, sem ei gátu skilid edur vildu skilja hinir vísu heimsspekíngar, Philó, Celsus, Phorphyrius, Lúcianus, og adrir miklu fleiri? og þótt þad ekki skilji svo grant, þá temur Guds Andi svo mannliga skynsemi, og verkar svo í einfeldni barnsins, ad þad gefur sinn skilníng fánginn undir hlýdni trúarinnar, 2 Kor. 10, svo því dugar til sáluhjálpar. Er þad ekki ein stór Guds gjöf, ad vér sem fæddumst reidinnar börn, Eph. 2, vér sjáum þó hvílíkan kjærleika Fadirinn hefir oss gefid, ad vér megum Guds börn kallast? 1 Jóh. 3; hver kénnir oss þad? mun ekki heilagur Andi, sá ed ber vitni vorum anda hérum? Róm. 8; er þad ekki ein ómrædilig Guds gáfa, ad þegar vér syndgumst, og höfum forbrotid vora arfleifd, jafnvel med stórglæpum, sem vorri sálu verda ástundum ofur þúng byrdi, ad vér höfum þá talsmanninn á himnum, manninn Jesúm Christum, hinn réttláta, 1 Jóh. 2, sem oss sendir sinn h. Anda af sínum Födur, til ad straffa í oss syndina svo vér ydrumst, til ad kénna oss ad hann sé forlíkun fyrir allar veraldarinnar syndir

svo vér trúum, til ad endurnýa oss í anda vor hugskots, svo vér gétum lífad nýum lifnadi? Þegar tveir konúngar sættast, þá seljast þeir gisla á, svo ad vinátta þeirra skuli tryggvari vera, edur sá meiri tekur af þeim minna til þess ad treysta sér hann; en Gud nádi oss fárádar manneskjur, hvad þurfti Gud ad taka pant af oss þrælunum, útlægunum, óbótamönnunum? hvad þurfti hann oss pant ad setja? og þó hefir hann svo gjørt; hann hefir tekid af oss einn pant, sem er vort hold og blód, og sett þad á hægra veg sjálfum sér, ecki til þess ad hann trydi oss betur, því hann vissi ad vér dagliga mundum rjúfa vor sœri, heldur ad vér kynnum hønum þess betur ad trúa. Enginn hefir um aldur sitt eigid hold hatad, heldur fóstrar hann þad og nærir, segir Páll um mann og konu, Eph. 5; fyrst Guds eingétinn Sonur hefir gjørt vort hold ad sínu holdi, fyrst hann hefir trúlofad sér kristnina svo sem adra brúdi, þá er þad víst, ad hann elskar þá, sem eru hold af hans holdi og bein af hans beinum, er svo heitt elskadi oss, ad hann gaf sitt líf í daudan fyrir sína óvini, Róm. 5. Hann mun ei forsmá sína brúdi, sem skipar fyrir munn St. Páls, syndugum mønnum ad elska sínar ektakvinnur eins og Kristur søfnudinn, Eph. 5, heldur láta drottnínguna standa sér á hægri hønd ískrýdda hinu besta gulli, Ps. 45; og til frekari stadfestu hérum, hefir hann, upphafinn á sinn tignarstól, sendt oss einn pant af sinni hendi, þad er heilagur Andi, sem er pantur vorrar arfleifdar, Eph. 1, hver og bidur fyrir oss med óumrædiligum andvørpunum, segir Páll, Róm. 8; ó, hvílík er ástgjøf þessi! hver vill skipta henni vid læknisdómana? vid túngumálin? vid jardteiknagjørdina? og sjáum vér af þessu, ad Guds Sonur hefir eingu minna veitt oss í sinni uppstigníngu enn Postulúnum, hønum sé dýrd og prís ad eylífu, amen!

Hin ønnur nytsemi sem vér høfum af Kristí uppstigníngu, er sú, ad hann situr til Fødursins hægri handar og bidur fyrir oss. Drottinn baud í gamla Testamentinu Aróni og hans sonum, ad þeir skyldu blessa fólkid, Núm. 6; þeirra embætti var og ad bidja fyrir því. Lúkas skrifar, kap. 24, ad þessi vor ædsti Kénnimadur, (hvers fyrirmind ad var Aron í mørgum hlutum) ad í því hann var ad blessa þá, hafi hann verid numinn frá þeim. O, einn glediligan vidskilnad! ó, eina elskuríka kvedju! ó, eina krøptuga blessan! þessi dýrmæta blessan liggur ennnú í dag yfir hinum andliga Israel, þegar hann tilbidur Gud í anda og sannleika, Jóh. 4, svo ad hvers vér bidjum Fødurinn í hans nafni, þad vill hann gjøra, Jóh. 16. Drottinn sté upp af fjallinu Olíveti, Post. gb. 1, því hann hafdi þá út til Bethanía (segir Lúkas kap. 24) er stód á sama fjalli; frá þessu fjalli reid Drottinn sídast inn til Jerúsalem, ad hann offradi sinni dýrmætu fórn síns líkhama, med hverri hann verøldina endurkeypti, fridstilti Gud, en braut undir sig Djøfulinn og allann hans hér, og tród hann undir sinna barna fætur. Med þá sømu fórn uppstígur hann hér, vordinn kénnimadur ad eylífu, Ebr. 7, ecki eptir skickan Arónis, heldur Melchisedechs, og birtist med henni fyrir Guds augliti jafnadarliga, svo opt sem einn ydrandi syndari vidþarf. Þess gétur St. Páll, Hebr. 9, segjandi; ei er Kristur inngenginn í þad heilaga sem med høndum er gjørt,

hvert ad er fyrirmyndan þess sannarliga, heldur í sjálfan himininn til ad birtast nú augliti Guds fyrir oss; hann birtist nú Guds augliti, segir Postulinn, og var þad nockru eptir hans uppstigníngu, teiknandi þar med, ad þetta sé eitt sífelt offur, ólíkt því sem umgétur, Núm. 28, hverju Israels synir ástundum ræntir voru af sínum óvinum, 2 Kron. 36; en þetta kann enginn ad hindra, enginn frá oss ad taka, Djøfullinn med allri sinni makt fær því ecki spilt svo lengi vér trúum á Guds Son. Nøfn Israels sona vóru rítud á brjóstskjøld Arónis, Exód. 28, med hvern hann inngéck í þad allrahelgasta, svo sem til eins minnisteikns fyrir Gudi. Minn Herra Jesú! þú eylífi Kénnimadur! þú blessadir þína elskuliga lærisveina med kénnimanuligri blessan, ádur enn þú inngéckst í himininn; þú barst þá ecki á þínu, heldur fyrir og í þínu brjósti til eylífrar minníngar fyrir þínum himneska Fødur; já, ecki einasta þá, Herra! heldur og alla þá sem á þig sídan trúad hafa og trúa munu allt til enda veraldarinnar, þar þú ert einn kénnimadur freistadur á allann hátt líka sem vér, þó án syndar, Ebr. 5, uppá þad þú kunnir ad samþínast vorum eymdum. O, hversu er þessi Guds gjøf æskilig! hvad má glediligra veitast einum syndara, sem eckert hefir annad enn daudan og helvítis píslir forþénad, þegar hann á ad mæta fyrir þeim hrædiliga dómi, hvar ed tebla er um hans eylífu sáluhjálp, hvad má hønum, segi eg, gledilígra veitast enn þad, ad hann hefir dómaran fyrir fødur, og sinn bródur fyrir talsmann? hver vill láta sér þar hugfallast, hver vill mistreysta søk sinni; því vil eg álykta þetta med Páls ordum: hver er sá ed fordæmir? Kristur er sá sem dáinn er, já, hver ed upprisinn er, hver og situr á hægri hønd Gudi og bidur fyrir oss, Róm. 8. Hin þridja gagnsemi er vér syndugir menn høfum af uppstigníngu vors Frelsara er sú, ad hann þar med hefir afrekad og tilbúid oss eylífa dýrdarvist í himninum; svo segir Drottinn sjálfur hjá Jóhannem, kap. 14: í míns Fødurs húsi eru margar verur, annars segda eg ydur: eg fer burt og tilbý ydur stad, en eg mun koma aptur og taka ydur til mín sjálfs, ad þér séud þar sem eg er; þad er merkilegt ad hann segir; ad þér séud þar sem eg er; nú er þad vitanligt, ad hann er í Guds himin uppfarinn, og situr til Kraptarins hægri handar; þad er ad sønnu hønum einum ætlad ad sitja á hægra veg Gudi, samt erum vér þess fullvissir, ad hver og einn af oss hefir sína deild í Kristí líkhama, 1 Kor. 12; hvar fyrir þar sem mitt hold ríkir, þar kalla eg mig ríkja, þar sem mitt høfud drottnar, þar drottna eg sem er limur þess sama líkhama. Þad er einn undrunarligur hlutur, og ein stór dypt audæfanna og Guds speki, ad manneskjan gétin og fædd í syndinni, já, sú ed aldrei kann syndlaust ad lífa hér í líkhamanum, já, margur sá ed veltir sér í endemi syndanna hinn mesta hluta æfi sinnar, hún skal þó ef hún ydrast og trúir á Christum, verda einglunum jøfn, segir Postulinn, þeim himnesku øndum, er sinn Skapara ecki hafa í hinu minsta styggdann, og sjá hans auglit án afláts, Matth. 18; já, hvad meira er, ad vér skulum samlíkir verda Kristí dýrdligum líkhama, Phil. 3, sem án efa ber lángt af einglanna dýrd. Hverju sætir þetta, br. m.? hver fær þad skilid? Drottníngin stendur þér til hægri handar, skrýdd hinu besta gulli, segir Davíd í brúdkaups vísunni, Ps. 45; Kristur eptir manndóminum situr á hægra veg Gudi, þad merkir ad hann sé hønum næstur ad tign og heidri, en hønum til hægri hand-

ar stendur og ecki situr brúdurin, Ps. 45, kristilig kyrkja; svo miklu er hún ǿdri sem von er til, og þó næst hønum ad tign og heidri, svo ad hér má sjá ad manneskjan í dýrdinni verdur einglunum jøfn ad vísu. Hvad ætti kristinn madur um þetta ad hugleida? mætti ecki hjartad brádna af audmýkt svo sem annad var, nær hann þetta heyrir? mun hønum ecki til hugar koma med Abraham þad hann sé dúpt og aska, Gén. 18, og ecki þess verdur, ad sjá inn fyrir himnaríkis dyr, auk heldur ad standa á hægra veg Guds Syni í hans dýrd. En hvar fyrir er syndugum jardarleyr þvílíkur sómi veittur? fyrir Drottins uppstigníngu til himins, fyrir þá dýrmætu fórnina er hann hefir einnusinni innborid í þad allrahelgasta. B. m.! køllum vér ecki einn hlut svo mikils verdan sem hann kostad hefir? nú er Guds blód med hverju syndarinn er endurkeyptur, Post. gb. 20, þess miklu ædra og kostuligra einglunum, sem hann hefir þeim ædra nafn, þad er heidur og virdíngu ødlast sem Páll ávíkur, Hebr. 1; en nú hefir hann ecki einglanna heldur Abrahams sædi uppá sig tekid, í því hefir hann lidid, í því er hann upprisinn, uppstiginn og seztur til hægri handar Gudi Fødur; er þá ad undra børn mín, þótt hann gjøri oss einglunum jafna, þar hann hefir oss med sínu eigin blódi endurleyst? Post. gb. 20, hverjum hann og géfur sitt hold og blód til ad eta og drecka, Jóh. 6, hvert nú situr á hægra veg Gudi í dýrdinni. Plaga ecki konúngarnir ad hefja ættmenn sína til virdínga, alla þá sem í hlýdni vid þá standa, og sjá ei gjarna adrir séu þeim fremri? því mun ei Drottinn Jesús hverjum allt vald er géfid bædi á himni og jørdu, Matth. 28, vera eins lyndur vid oss, sem erum limir hans líkhama, 1 Kor. 12, hverja hann skammast sín ecki brædur ad kalla, Ebr. 2. Þannig hefir nú Gud upplokid oss himninum í síns Sonar uppstigníngu, og géfid oss ad sitja ásamt med Kristó á hønum, segir Páll, Eph. 2. O, hversu eru allar heimsins virdíngar, audur og eptirlæti, hégómi ad reikna hjá þessari tign, þessari sælu, þessum himneska féstjód, og þó er manneskjan svo dárlig, ad hún tekur allt þetta fram fyrir þessa dýrdarvist med Gudi og hans útvøldum! Þar er í flestra manna náttúru nockurskonar hugprýdi, ef eg má svo kalla, jafnvel þótt flestir hana vanbrúki, þad er ad komast sem hærst, og eru þad sérdeilis tvø fjøll, sem menn eru ad klyfrast uppá alla sína æfi, þad er maktarinnar og vitskunnar; en þar eru svo fáir sem leitast vid ad komast uppá Zíonsfjall, Ebr. 12, og ná þénustu hjá hinum alvalda Konúngi, sem Gud hefir þar yfir sett, Ps. 2. Hversu andhælis gengur þetta br. m.! jafnvel fyrir þeim, sem eru kóngbornir í skírninni? þeir taka ecki betur vara á tign sinni enn svo, ad þeir selja hana fyrir glis veraldarinnar, eins og børn þau, er kaupa vilja þad er þeim vænt um þykir fyrir dýra dóma. O, hversu vísari og voldugri munu þá hins eylífa Konúngs synir og brædur verda í hans ríki, því þeir munu einglana dæma segir Páll, 2 Kor. 6, þad er djøflana, þeir munu Gud þeckja svo sem þeir verda af hønum þecktir, og sjá hann og hans dýrd, ecki svo sem í speigli edur rádgátu eins og hér, heldur augliti til auglitis, 1 Kor. 13; og er þó hin minsta þecking sem einn einfaldur Guds dýrkari hefir á Kristó hér í lífi, miklu vísari enn allt mannvit heimsspekínganna, því Páll segir, 1 Kor. 1: ad Gud hafi gjørt speki veraldar þessarar ad heimsku, og ad heimska Guds sé mønnum hyggnari, og veikleiki Guds, mønnum øflugri. Þegar makt heidinna manna géck sem hærst, og vísdómur

Gydínga stód í bloma sínum ad þeirra hyggju, þá voru hinir svo voldugir, og þessir svo vísir, ad þeir heingdu Konúng dýrdarinnar uppá gálgan, hverirtveggju sér til skammar, og síns høfdíngja, Fjandans, ríki til nidurdreps, svo hann hefir aldrei vidrétt sídan. Þannig er makt myrkranna og skynsemi holdsins, þau eru volædi hjá Guds barna veikleika, og heimska hjá þeirra einfeldni í Guds augum, sem einn er vís og alleina voldugur, Róm. 16; og þótt nockur væri einvalds Drottinn yfir øllum heimi þessum, og vissi alla náttúru hlutanna, hvad mundi þad vera hjá þeirri dýrd, þeirri speki og þeirri sælu, sem hinn minsti í himnaríki er prýddur med? Því ef hann er meiri enn Jóhannes Baptista, hvers líki ei var af konu fæddur, Matth. 11, þá munu hinir ná skamt til þess, jafnvel í hádeigi maktar sinnar. Og hefi eg nú svo talad fyrir ydur, br. m, um hina sérlegustu ávexti Drottins uppstigníngar, hverrar hinn fyrsti heyrir hønum sjálfum til, sem er, ad hann er inngenginn í sína dýrd; og eigum vér ad gledjast þaraf, ad hann er farinn í burtu hédan, ef vér elskum hann svo sem hann sagdi fordum vid lærisveinana, sérdeilis þar vér erum ecki hlutlausir þessarar dýrdar; hann svo sem frumgétinn og eingétinn Sonur hins Hæsta, hefir tekid hinn mesta arf má oss ei nægja þad ættleidíngunum, ad vér erum samarfar Kristi og erfíngjar eylífs lífs? Róm. 8; má þad ei duga oss landráda-mønnunum, ad vér høfum arfsvon í ómælanligrar dýrdar eylífri þyngd? 2 Kor. 4. Gud hefir géfid sínum Syni endimørk veraldarinnar til arfleifdar, Ps. 2, ecki svo fjøll og dali, jørd og skóga, vøtn og sjó, og allt hvad þar inni byggir, svo sem hans elskuliga brúdur sem hann hefir útvalid af øllum þjódum og túngumálum, ádur enn grundvøllur veraldarinnar var lagdur, Eph. 1; þess høfum vér notid aumíngjarnir, sem liggjum undir hinu ytsta heimsskauti þessu; vér erum hans arfur, og høfum vér sjálfum oss aldrei betur varid. Hinir adrir ávextirnir heyra oss mønnunum til; hann hefir ríkugliga úthelt yfir oss heiløgum Anda, svo vér réttlættir fyrir hans nád yrdum erfíngjar eylífs lífs, Tít. 3; hann situr til Guds hægri handar, og bidur fyrir oss, Róm. 8, svo ad allar vorar bænir eru Já og Amen; hann hefir opnad oss himininn, og tilbúid oss þá sæluvist er eg fyrir skømmu umtaladi. Nú þar Gud Fadir í sínum Syni, Guds Sonur af Fødurnum sendur, og heilagur Andi, sem af bádum þeim framgengur, þad er øll heiløg Guddómsins þrenníng, hefir audsýnt oss þvílíkan kjærleika, sem ádur er-sagt, í Drottins uppstigníngu, þá stigum nú upp aptur ámóti hønum í vorum hugskotum; hann hefir vort hold upphafid; látum hann ecki forgéfins hafa sendt ofan sinn Anda til vor aptur; ef vér erum upprisnir med Kristó, þá leitum þess sem þar uppi er, hvar Kristur situr til hægri handar Fødursins, Kol. 3. Þar sem ydar féssjódur er, þar er ydar hjarta, sagdi Endurlausnarinn, Matth. 6. Ef vér høfum medtekid heilagan Anda, sem hann hefir ríkugliga úthelt yfir oss í endurgétníngar vatns sánum, hvar skyldi þá vor féssjódur vera? nema í hønum, í hverjum ad byggja allir féssjódir vitskunnar, Kol. 2. Postular Drottins horfdu upp í himininn eptir hønum, Post. gb. 1. Lyptum og augum vorum upp frá þessum jardneska hégóma, og skynjum þad sem þar uppi er, lyptum þeim til hædanna hvadan oss kémur hjálpin; forsmáum heim þenna med øllu því sem í hønum er, því

hann mun fyrirfarast; gaungum því út af heiminum, ad ecki tortínumst vér med hønum.

Drottinn hafdi lærisveinana út til Bethanía, þegar hann sté til himins, Lúk. 24; hvert hann er farinn, þad vitid þér og veginn þekid þér, Jóh. 14. Bethanía merkir fátæks manns hús; ef þér viljid eptir hønum uppstiga, þá gjørist andliga voladir, þvíad slíkra er himnaríki, Matth. 5; falli ydur ríkdómur til, þá festid ei hjarta ydar vid hann; gjørid fátækum gott, svo þér séud í Gudi ríkir, og þeir medtaki ydur í eylífar tjaldbúdir, Lúk. 16. Elías fór nakinn til himna, 2 Kóng. 2. Svo megid þér og slíta frá hjarta ydar allt veraldligt yfirlæti, ef þér viljid hønum fylgja. Drottinn var nakinn krossfestur, nakinn var hann í lífblæunni vafinn, hana skildi hann eptir í grøfinni, nakinn hefir hann upprísid, nakinn uppstígid, jafnvel þótt hann hafi klæddur sýnst fyrir lærisveinunum; þú átt og ad krossfesta hinn gamla manninn, þú átt ad greptrast med Kristó, og upprísa med hønum, Róm. 6, ádur enn þú fær uppstigid. Afklæd þig og svo med hønum; lát ecki eina slík veraldligra muna þýngja hjarta þitt, svo þú megir fljúga upp í hædirnar eins og annar ern eptir þínum Frelsara; brúka svo heiminn, ad þú ecki vanbrúkir hann; slít frá þér alla elsku til veraldarinnar; lát ecki hennar þúnga-vøru draga þig nidur þegar þú átt ad stíga til himins, hvar vor borgarréttur er, hvadan vér og væntum Drottins Jesú Kristí, Phil. 3; hønum med fødurnum og h. Anda sé lof, prís og heidur um aldir alda, amen!

Sjøtta Sunnudag eptir Páska.

Gudspjallid, Jóh. 15 og 16 Kap.

Jesús sagdi til sinna lærisveina: en þá ed sá Huggarinn kémur, hvørn eg mun senda ydur af mínum Fødur, sem ad er sannleiksins Andi, hvør af Fødurnum framgeingur, hann mun bera vitni af mér, og þér munud mér vitni bera, þvíad þér hafid í frá upphafi hjá mér verid. En þetta tala eg því til ydar svo ad þér hneixlist ecki, því þeir munu forboda ydur, og sá tími kémur, ad hvør hann líflætur ydur, sá meinar sig ad gjøra Gudi þægt verk. Og þetta gjøra þeir ydur, af því þeir þeckja hvørki Fødurinn né mig. En þetta tala eg því til ydar, ad nær sú stund kémur, ad þér minnist þess, ad eg sagdi ydur þad. En þetta sagda eg ydur eigi í upphafi, því eg var hjá ydur.

Exordium.

Einginn kann tveimur herrum ad þjóna; því annadhvert hatar hann þann eina, og elskeri hinn annann, edur ad hann adhyllist þann eina og forsmáir hinn annann; þér getid eck undir eins Gudi þjónad og mammóna, segir Endurlausnarinn, Matth. 6. En þad sem hann hér ségir um mammon, hver ad er Gud þessa heims og hans barna, þad vill hann sagt hafa um sjálfan heiminn. Ómøguligt er undir eins Gudi ad þjóna og svo heimi þessum; þad eru

tveir svo ólíkir húsbændur, ad hvor þeirra rekur annars þénara í burtu frá sér, og þad þess vegna, ad þeir svo ólíkir eru; þar fyrir ávarpar St. Jakob Postuli veraldarinnar páfugla þannig, 4 kap: þér hórkallar og hórkonur! vitid þér ecki, ad heimsins vinátta er Guds óvinátta? fyrir því, sá sem vill vera vinur heimsins, hann gjørist Guds óvinur. Og fyrir því ad þessu er nú svo varid, þá hljóta Guds børn adskiljanlig mótlæti og hørmúngar ad lída, um hvert efni eg hefi nockud fyrir skømmu talad, er eg óska ad gódan stad fundid hafi í ydar hjørtum. En sokum þess, ad margur sá ed vill Gudi þóknast, hann þolir ljúfliga þad sem Gud leggur sjálfur á, svo sem eru sjúkdómar, fátækt, ástvinamissir og annad þvílíkt; en þad sem af mannanna hendi kémur, þad er oss bágara ad þola, og optliga upptendrast vort hjarta af reidi og hatri til þeirra, af hverjum vér megum nockurn ójøfnud lída, sérdeilis nær þad fram vid oss kémur fyrir sakleysi, edur og í stadinn þess, er vér gott hugdumst gjøra; slíkt er ad sønnu mannligt, og einginn láir þad ødrum, manna ámedal, þvíad flestir eru svo lyndir; en ef vér adgjætum, ad þad kémur eckert fram vid Guds børn, sem ad ecki sé eptir hans forsjá og tilátsemi, þá eigum vér því eins vel ad taka, sem kémur af mannanna hendi, svo sem hinu, er hann sjálfur á oss leggur, því ecki einn titlíngur fellur á jørdu án vors himneska Fødurs vilja, Matth. 10; því mun oss þá nockurt þad henda, sem ad hann ecki vill ad vid oss framkomi? Og þetta er þad sem ad Drottinn Jesús fyrirsegir sínum lærisveinum í þessu heilaga Evangelíó um ofsóknir vondra manna, og segist þess vegna tala þad til þeirra, ad þeir hneixlist ecki, og ad nær sú stund kæmi, ad þeir þá mintust þess, ad hann sagdi þeim þad; og vill hann þad sama sagt hafa øllum sínum børnum um allan heiminn. Því vil eg út af þessum spádómi Drottins sérdeilis tvent hugleida í þetta sinn, sem er: 1) ad vér séum skyldugir til ad gégna því med þolinmædi, er vér lidum af vondum mønnum sakleysisins og Guds vegna; 2) ad vér eckert rángt gjørum til ad umflýja þeirra ofbeldi. Hértil hjálpi oss, gódur Gud, fyrir sinn Son Jesúm Christum, amen!

Utleggíngin.

Þeir munu forboda ydur, segir Drottinn, og sá tími kémur, ad hver hann líflætir ydur, hann meinar sig ad gjøra Gudi þægt verk. Vid hverja sagdi Frelsarinn þetta? vid sína elskuliga lærisveina, hverjir hønum án efa hafa af mønnum kjærastir verid, hverjir ad høfdu hans vitni um þad, ad Fadirinn elskadi þá, af því þeir elskudu sig, og allt þetta rætist á þeim, sem vonligt var. Hver sem athugar húdstrokur St. Páls, 2 Kor. 11, fángelsi Peturs, Post. gb. 12, líflát hins eldra Jakobs, Post. gb. 12, og beinbrot hins ýngra, já, hversu ad allir Guds heilagir menn og vottar Jesú píslar eru herfiliga útleiknir, svo sem ljóst er af kristindóms-søgunum, hann mun þad játa, ad eckert ord Drottins sé ad jørdu fallid. Nú fyrst hønum þóknast hefir ad láta sína kjærustu vini þetta lída af vondum mønnum, því skyldir þú og ecki fyrir Guds sakir lída vilja, þad sem einhvør óhlutvandur vid þig aflaga gjørir, og taka því svo sem ødrum krossi af Drottins hendi? Ad sønnu reynir ecki á þad fyrir oss í þessu fátæka landi, ad þola ofsóknir edur líflát fyrir Evangelií lærdóm edur Kristí vidurkénníngu, samt eiga menn þó Gud ad dýrka med gódum verkum, med því ad hjálpa hinum saklausa, og þeim sem óréttinn lídur til réttarins, mótstanda þeim sem illa gjøra; og margur lídur órétt fyrir sakleysi, og fyrir þad sem hann med svoddan hætti gott gjørir, en allir þeir ed þann veg lída, þeir lída fyrir Guds sakir. Gud hefir bodid ad hjálpa þeim sem rángindin lída, og undirþrycktir eru af ofríkis mønnum; villt þú ecki frelsa hinn fángada sem til dauda er dæmdur og þann sem ad liggur vid lífláti, þar þú segir: sjá, vér þeckjum ecki þenna; meinar þú ecki, ad hann, sem rannsakar hjartad, hann merki þad? og hann sem tekur

vara á sálu þinni, hann þecki það? mun hann ecki gjalda hverjum manni eptir verkum sínum, segir Salómon, Ordskv. 24. Þetta vill nú hinn ædsti Dómari hafa sagt þeim, sem meiri máttar eru og kunna ad hjálpa þeim sem órétt lída; segid mér, mun hann sýknsaka vera, ef hann gjørir það ecki? nei, litlu betri enn hinn sem óréttinn gjørdi; en þótt hann megi árásum mæta þarfyrir, þá á hann það ad lída med þolinmædi fyrir Guds sakir. Gud hefir bodid ad elska náúngann, og það ecki einasta med ordi og túngu, segir Postulinn, heldur med verki og sannleika, 1 Jóh. 3; en hvad er tídara í heiminum, heldur enn vanþacklæti fyrir gódgjørdirnar? Drambsemi óhlutvandra manna er svo hávør og svo ríklunduð, ad hún þykist eingum vera um neitt skyldug, hversu miklar velgjørdir sem hún þiggur, og alla hluti vill hún med sjálfskyldu hafa, en géldur hin verstu laun fyrir allt undanfarid, ef ecki er grædgi hennar fullnægt í hverjum þeim hlut, er hún hafa vill; full er verøldin af slíkum sjálfbyrgíngum. Þeir sem nú fyrir slíku verda, sem margur er, þeir líða Guds vegna, því þeir líða fyrir það sem Gud hefir bodid, hvert þeir mega ecki ógjørt láta, ef þeir vilja kristnir menn heita og Guds vinir, því hver sem sér sinn bródur naud líða og apturlýkur sitt hjarta fyrir hønum, hvernig má Guds kjærleiki í honum vera? segir Jóhannes, 1 Píst. 3; og mega þeir það ecki reikna, þótt ad heimurinn gjaldi illu ámóti gódu; því Páll segir, Róm. 12: ef óvin þinn húngrar, þá géf hønum ad eta, og þyrsti hann, þá géf hønum ad drecka; og megum vér ecki vera vandari hér um, enn Fadir miskunsemdanna, hver ad í gégn sinni óútsegjanligri gódgirni þolir hina mestu óþøck af syndugum mønnum, og lætur þó rigna yfir vonda og góda, og sína sól upprenna yfir rángláta og réttláta, Matth. 5. Því skulum vér ecki meina, br. m., ad þetta sé alleina sagt til postulanna, edur þeirra sem lifdu á þeim døgum, því enginn er sú stétt sem ad nockur madur lifir í, ad eigi mæti hann andstreymi og adkasti veraldar, ef hann leggur kapp á ad gjøra verk Drottins Guds síns trúliga. Því er verr og midur, ad þeir eru flestir, sem skjóta þessu ómakinu hjá sér, uppá það þeir megi í fridi vera; hvad er ecki einn Guds ords þénari, ef hann er vandlætíngasamur í sínu embætti? mun hønum ecki óvild og mannhatur búid vera? en segid mér, mun hann þarfyrir mega láta af ad straffa, ógna og áminna? edur elska þá og þeirra velferd, er hønum svo illa launa hinn mesta velgjørníng, er af syndugum manni kann vid annann gjørdur ad vera? mun hann ecki mega þeinkja hid sama og Páll? er hann sagdi, Gal. 1: hefdi eg híngad til mønnum þóknast, þá væri eg ecki Krists þénari; og þetta er rétt ad taka sinn kross uppá sig og fylgja Jesú eptir, Matth. 10. Sá gjørir vel sem lídur med þolinmædi það Gud á hann leggur, og hann gétur ecki af sér kastad, en sá gjørir enn þá betur, sem med fúsum huga gengur í bardagan ámóti Fjandanum og hans verkfærum, þar hann kynni þó ad skjóta sér undan, sem margir gjøra; hann er einn Guds kappi, og má vænta sér þeirrar kvedju sem Gedeon féck af einglinum fordum: Drottinn er med þér, þú hetja! Júd. 6. Hvad skulu menn tala um einn réttvísann dómara, ef menn eiga þó fyrir mørgum þvílíkum ráð ad gjøra í hreckvísri og skynlausri øld þessari. En ef nockur er sá, er vanda vill sitt embætti

med røksemd og stjórnsemi nockurri, og halda uppi kristiligum réttindum, þá er hønum ecki einasta á hálsi legid af þeim er því mæta, sem ecki er svo ad undra, því blindur er hver í sjálfs síns søk, heldur og af þeim, er það eckert vidkémur og eigi skynja hvar um þeir dæma; já, mætir áráfum af þeim, er sjálfir ættu hvad mest réttinum fram ad fylgja, hverjir ad brúka løgin eins og reikni-penínga, þá er menn láta merkja svo mikla edur litla tølu, sem menn sjálfir vilja. Allir þeir ed nockrum óskunda fyrir verda af svo hreckvísum og heimskum mønnum, þeir lída fyrir Guds sakir, því hann er sá, ed sagt hefir fyrir munn hins vísasta konúngs: sá sem réttlætir hinn ógudliga og sakfellir hinn réttláta, þeir eru bádir eins svívirdíng fyrir Gudi, Ordsk. 17; og eru ecki alleina þeir, ed í Guds stad vanlæta eiga med ordum, edur þeir sem yfir réttinn skipadir eru, þessum mótgángi vondra manna undirorpnir, heldur hefir Djøfulinn sín verkfæri nærri því í hverju húsi, til ad spilla kristninni og gódum sidum; einn vandlátur húsbóndi má slíku mæta af sínum hjúum, af sínum børnum ástundum, já, af ødrum út í frá, sem ecki hirda um ad vanda rád sitt, og ámæla þeim, er adra vilja hafa aptur af illu, géfa þeim styfin ord, og kalla ad þeir eigi eckert med sig, þeir muni brúka sína sidu þeim ad þackarlausu. Þetta er ecki lítil skapraun, børn m., fyrir þá, sem óttast Drottinn og ángrast af ad sjá ógudligt framferdi, og sjá fyrir þeirra tímanligar og eylífar ófarir, en fá þó eigi vid þeim gjørt søkum þvermódsku og strákskapar hinna, er þeir vildu leidrétt hafa, já, það er þeim meira ángur heldur enn margt það, er á sjálfum þeim liggur. En allir þeir, ed fyrir þvílíkt lída mega nockurt adkast, illyrdi edur annad verra, þeir lída fyrir Kristí sakir, því Gud hefir skipad ad uppala sín børn í lærdómi og umvøndun Drottins, Eph. 6; hann hefir bodid ad vér skulum leidrétta þá, er villir fara, med hógværum anda, Gal. 6; já, sá ed það ecki gjørir nær hann sér sinn bródur vilt fara, hann sampyckist hønum, og gjørir sig hluttakara í annarligum syndum, 1 Tím. 5. Og hefi eg nú þannig sýnt br. m., ad sérhver einn af oss gétur átt hlut í þessum alvísa spádómi Drottins, ef vér viljum þyckja fyrir Gud edur vandlæta í hans stad, því aldrei þrýtur þar Andskotans børn þau, er géfi þeim orsøk þar til, er Drottinn óttast, og eyra því illa, ad hans dýrdarfulla nafn sé vanvirdt, hans ord forsmád og hans setníngar vísvitandi undir fótum trodnar; og þótt ad mønnum sé óhætt uppá líf og landvist, þá er það eigi þeirra gjæsku ad þacka, sem allt gudligt skick og réttindi forsmá, því hann, sem ad hatar einn Guds ords þénara fyrir heilsusamliga kénníngu, edur einn yfirvaldsmann fyrir réttann dóm, já, hann sem bølvar fødur og módur, húsbændum edur ødrum þeim, sem hann leidrétta vill, hann er ecki lángt frá því ad taka lífid af hønum, edur reka hann úr landi, ef hann það þyrdi vegna hefndarinnar. Nú er þessu svo varid sem eg sagt hefi, br. m., og því verdur eigi mótsagt, en allt þetta eigum vér þolinmódliga ad lída fyrir Guds sakir, og ecki hatast vid þá, er vér megum þola það af, heldur gjøra skyldu vora med þolinmædi. Gjætum þess, er Frelsarinn segir hér í Gudspjallinu: ad þeir ed gjøri þetta, meini sig ad gjøra Gudi þægt verk; svo kunna og hinir skynlausir ad vera, ad þeir ætli sér sé órettur gjør, og þeir ed þeim vel vilja, gjøri þetta af offsa og illgirni; lát þér þó til hugar koma, syndugur madur! ad það er órétt fyrir Gudi þínum, hverjum

þú þjónar, ad hatast vid svo fáráđar manneskjur, því þeir eru ecki haturs, heldur medaumkunar verdir; hversu voldugir edur vísir, hversu ríkir edur sterkir sem þeir eru, þá eru þeir allra skepna vesælastir, er svo hafa gleymt Gudi og sinni velferd, ad þeir skynja ecki hvad þeim er til gagns edur ógagns. Þetta gjøra þeir, segir Frelsarinn, af því ad þeir þeckja hverki Fødurinn né mig. Ef ad hundur bítur nockurn, edur hestur slær hann, hønum kann madur ecki svo ad reidast svo sem einum manni, sem Gud hefir vit og skyn géfid; en hinn ógudligi, sá ed segir í sínu hjarta, þar er eingiṇn Gud, Ps. 14, hann er argari enn hestar og múlar, hverjum menn hljóta beitsli og bitil í munn ad leggja, Ps. 32; og því skylda eg þá vilja hefna míns vansa á svoddan Andskotans vinnudýri, sem ei veit hvad þad gjørir? Menn láta óds manns verk vera saklaust vid kónginn eptir løgunum, og því skyldu menn þá ecki hafa vidlíka miskun vid hann, sem svo er yfirgéfinn í fráleitt sinni, ad hann hverki þeckir Gud né hans Krist, og ecki miklu heldur leitast vid ad leidrétta hann, heldur enn vilja hans ólucku? Lít til þíns Endurlausnara, þar ed hann héck á krossinum, og beiddi fyrrir yfirtrodslu-mønnum, já, þeim, er gjørdu ámóti hønum þá allrastærstu svívirdíng, sem nockurntíma hefir framin verid ámilli himins og jardar, og þó vildi Brunnur Gjæskunnar láta þetta fyrir afbøtun gilda: þeir vita eigi hvad þeir gjøra, Matth. 17; og hversu lítid er þad nú, sem þú mátt lída af þeim, sem ecki eru kanské øllu syndugri enn þú, fyrir hans skuld, hjá því sem hann leid saklaus þinna vegna. Þarfyrir, nær sem einhver veraldarinnar sonur mótmælir oss, þegar vér gjørum Guds verk, þá hugleidum hvílík vegsemd þad er, ad líkjast hans eingétnum Syni í þvílíku, og spillum ecki þeim heidri med óþolinmædinni, því ef vér gjørum þad viljugir, þá høfum vér laun, en gjørum vér þad naudugir, þá er oss þad þó uppálagt, segir Páll um sig, 1 Kor. 9; og þeinkjum ecki ad lærisveininn sé yfir Meistaranum; hafi þeir Húsfødurinn Belzebub kallad, hvad munu þeir gjøra vid hans heimamenn? Matth. 10. Og þessa íhugan munum vér láta spekja hjarta vort, ef vér meir ángrumst af því, sem Gudi er í þessu ámóti gjørt, heldur enn sjálfum oss, og bløndudum ecki hverutveggju þessu saman; og má þad ecki letja oss, þótt ad lítid vilji áorkast vid vora tilhlutan í Guds stad. Heyrum hvad sjálfur Kristur segir, Esa. 49: en eg sagdi, eg erfidadi forgéfins, og fyrirkæmi svo mínum styrkleika fyrir eckert og til ónýtis, þó ad mitt málefni sé Drottins, og mitt embætti míns Guds; en þar um ber raun vitni, hvernig hann blessadur, holdinu íklæddur, lagdi allan hug á Guds eyrindi; hver hefir þvílík mótmæli, hádúngar, brixlanir og allra handa óvirdíngar þolad fyrir Guds verk sem hann? Eckert er tídara í heiminum, enn þad, ad hann skipast ecki vid þeirra adgjørdir, sem Guds eyrindi reka, samt vill Gud þad þó gjøra láta sínu nafni til dýrdar, og þeim til nota er þad medtaka, en hinum til þess stærri fordæmíngar, og má þig einu gilda, syndugann mann, med hverju móti þú Gud dýrkar. Drottinn Jesús vissi ad Júdas var gløtunarinnar sonur, samt taladi hann Guds eyrindi fyrir hønum, advaradi hann þad sama kvøld og hans sveik hann um nóttina, Jóh. 13, áminnti hann í því hann sveik hann, Matth. 26. Þú

verdur fyrir óvirdíngu af heiminum, en seig mér: er nockur virdíng stærri? nockur nafnbót svo føgur, svo sem Guds barn ad heita? nú segir Endurlausnarinn, Matth. 5: blessid þá er ydur bølva, gjørid þeim gott sem ydur ofsækja, svo ad þér séud børn ydar Fødur, sem á himnum er; þarfyrir, hver sem hugleidir eylífa himnaríkis gledi og føgnud Guds barna, og ecki reyngir sannsøgli Kristí, hønum mun lítid þykja fyrir ad lída nockur hallmæli og áreítir af vitlausum mønnum hér í heimi, fyrir þad dýrdliga verdkaupid, sem er nógligt á himnum, Matth. 5; hér til lítur Davíd, er hann segir, Ps. 27: eg mundi snart hafa yfirgéfid mig, ef eg eigi trydi, ad eg sjá mundi gjæsku Drottins á landi lifandi manna. Og viljum vér þeirra dæmum fylgja, er Jesús taladi þetta vid og þeirra sampjóna, þá skulum vér ecki finna, ad þeir hafi stórum óþolinmódir edur reidir vordid, nær þeir vóru falskliga áklagadir fyrir herrum og landsdómurum. Hvad skal eg tala um hid saklausa Lambid, Guds eingétinn Son? þegar þeir søgdu hann væri Samverskur og hefdi Djøfulinn, Jóh. 8, svaradi hann alleina þessu: ecki hefi eg Djøful, heldur vegsama eg minn Fødur; þegar Júdas sveik hann: vinur! hvar til komst þú híngad? Matth. 26; þvodi svikarans fætur, Jóh. 13, skømmu ádur enn Djøfulinn fór í hann; þegar biskups þénarinn sló hann, Jóh. 18: hafi eg illa talad, þá bevísa þad, og hafi eg satt sagt, hvar fyrir slær þú mig? O, þér allir hans vinir! øll hans børn! allir hans lærisveinar! allir sem viljid hønum í dýrdinni eptirfylgja! komid híngad og lærid af hønum, því hann er hógvær og af hjarta lítilátur, Matth. 11; svo var hann þolinmódur, sem ecki vissi af synd, 2 Kor. 5, og átti þó alls vald, bædi á himni og jørdu, Matth. 28; en þú sem dagliga syndgar og ecki forþénar annad enn straff, munt þú ecki játa, ad Gud hafi allan rétt til ad straffa þig? já, þad munt þú ad vísu játa; en seig mér, mun hann þá ecki frjálst eiga med hverju móti ad hann typtar þig? mun barnid nockud sýsla um vid fødurinn, hvert heldur ad hann straffar þad med hendi edur vendi? þad heyrdist ecki á Job, kap. 1, hver oss er settur fyrir þolinmædinnar eptirdæmi, hvert heldur ad Gud lét eldinn falla af himni og brenna hans eigur, ellegar ad þeir af Kaldea og Saba ræntu hans gótsi; í øllu þessu syndgadi ecki Job, segir Ritníngin, heldur sagdi hann: Gud gaf og Gud aftok, sé nafnid Drottins lofad ad eylífu. Þad er ein hræsnisfull þolinmædi, ad segjast vilja þola allt þad, sem Gud leggur á, en vilja eckert mønnunum lída, eins og þeir gjøri nockurt þad, er hann leysir þeim ecki; sá sem líflátast á, hann fyrirgéfur bødlinum, en slær allri skuldinni uppá dómarann; nú gétum vér ecki géfid Gudi skuldina, því vér játum, ad vér høfum til alls þessa unnid, sem hann á oss leggur, og því skyldum vér þá reidast hans bødlum, sem eru vondir menn, þótt hann leysi ad þad á oss framkomi, sem hann vissi ad þeir af sjálfs bádum mundu órétt gjøra, sérdeilis þar vér erum sjálfir vondir? þar fyrir, hversu sem þad er óréttvíst af þeirra hendi, þá er þad af Guds álfu rétt, en eckert annad enn vor forþént laun; og vilji einhver því ecki trúa, ad Gud stjórna á þann máta verkum ómildra manna sínu nafni til dýrdar, en sínum børnum til leidréttíngar (því allt verdur þeim til góda er Gud elska, Róm. 8), hann lesi þad er stendur í bæn postulanna, Post. gb. 4: í sannleika komu þeir saman yfir þinn h. Son Jesúm, hvern þú smurt hefir,

Heródes og Pontíus Pilatus med heidíngjunum og Israels fólki, til ad gjøra allt þad, er hønd þín og þitt ráð hafdi áſett ad ſké ſkyldi. Hafi nú Guds volduga hønd, eptir ſínu alvíſa rádi, ſtjórnad ógudligra manna verknadi og athøfnum í fordæmíngu síns eingétins Sonar þér til sáluhjálpar og miſkunar, kriſtinn madur, þá lát þig ecki undra þótt hann ſtýri þeim, til ad aga þitt lausláta og drambſama hold, til ad temja þig lífadan kálf, eins og Ephraim, Jer. 21, þér til andligrar heilſubótar, heldur minnſt þeſs, nær ed vondir menn þér rángt tilgjøra, ad þú hafir þad med þínum ſyndum forſkuldad, og munt þú brádliga snúa því hatrinu, er þú færd til hans, er vid þig afgjørdi, á þína eigin ſynd, med harmþrúngnum og ſundurknoſudum anda, þad er þad offrid, ſem Gudi líkar, Pſ. 51; ſvo gjørdi Davíd konúngur, 2 Sam. 16, er Simeí bølvadi hønum, og kaſtadi ſteinum á hann, en Abíſaí ſagdi: því ſkyldi þeſsi daudur hundur bølva mínum herra, konúnginum? eg vil fara og taka hans høfud af; en konúngurinn ſvaradi: hvad heſi eg med ydur, þér børn Zerúja? hafi Drottinn ſkipad hønum: bølva þú Davíd! hver vill ſegja: því gjørir þú þannig? Og er nú ſvo úttalad um hinn fyrra partinn.

Hvad hinum ſídari partinum vidvíkur, þá á oſs þad ſagt ad vera, ad vér eigum fyrir eingum manni ſvoddan virdíngu ad bera, edur ad nockurs manns elſku edur ótta ſvo mikid ad láta, ad vér þeſs vegna ſtyggjum vorn Gud ámóti ſamvitſkunni. Þad er oſs vitanligt, br. m., ad nógu eru margar ſyndir vorar, ſem oſs henda af vors eigin holds og blóds tilteigíngu til ad fordæma oſs, þótt ad ecki ſtyggjum vér hinn góda Gud med því ad taka ſynduga menn fram fyrir hann. Gud býdur í ſínu h. løgmáli: þú ſkalt ecki hafa annarliga Gudi fyrir mér, þad er hid fyrſta og hid ædſta bodord, Matth. 22, og þegar þad er brotid, þá eru øll brotin; en hvad gjøra menn, þegar þeir gjøra alla hluti ad mannanna vild, hverſu ógudligir ſem þeir eru, en kaſta Guds bodordum á bak ſér aptur? er þad ecki ad dýrka eitt lifanda ſkúrgod? já, þann ſem er verri enn eitt ſkúrgod, því einn tréſtobbi er ſaklaus, þótt hann ſé dýrkadur, hjátrú mannanna gjørir hann ad ſvívirdíngu; en ſá ſem óttar ødrum til ad gjøra ódygdir og ſérhvad þad, ſem Gud hefir bannad, hann er Djøfull, og ſá ed hann dýrkar, hann dýrkar Djøfulinn. Þú ſegiſt ecki dýrka hann þótt þú gjørir þad ſem hann býdur, þú vitir ad Gud ſé ædri og øllu betri, og hann einn eigi ad dýrka; þad er íllt ad þú veizt þad, þad vill fordæma þig enn-þá meir, heldur enn ef þú þad ecki viſsir. En ſeig mér, í hverju er nú Guds dýrkun innifalin? í því ad trúa á hann, elſka hann og óttaſt, og gjøra eptir hans bodordum; en ſeig mér aptur, hvern óttaſt þú meir, Gud edur manninn, nær þú hrædiſt hann, ſem ecki kann ad deyda nema líkhamann, en forſmáir Gud, ſem lífi og ſálu gétur kaſtad í eylífan eld? Matth. 10; á hvern trúir þú meir, nær þú þykiſt einkisþurfi, er þú hefir mannſins vináttu, ámedan þú hræſnar fyrir hans bordi, en ſvo lítid reidir þú þig uppá Gud, ſem þig ſkapad hefir, fædt og forſorgad, ad þú vinnur þad til ad miſsa hana ecki, ad þú gjørir alla hluti, ſem Gud bannad hefir? hvern elſkar þú meir, er þú villt jafnvel fara til helvítis fyrir manninn, en fyrir Guds ſakir ſtendſt þú ecki ad ſjá hans reidiſvip, er þú meinar

ad hafi nockud af þinni tímanligri velferd í hendi sér? O, vei! ó, vei! er ecki þvílíkt ein hrædilig afgudadýrkun, og miklu verri enn øll svívirdíng heidíngjanna, þeirra er af Gudi eckert vissu? Páll segir, 1 Kor. 8: ad skúrgodid sé eckert, og hræddust þeir þó skúrgodin, er þau dýrkudu; en kristnir menn, hverjum Gud er í holdinu opinberadur, þeir óttast mennina meir enn Gud, jafnvel þótt hann sé allt í øllu, og þykjast vel hafa komid kaupi sínu, ef þeir fá selt Guds vináttu fyrir mannsins kjærleika, edur til ad umflýa hans óblídu. Drottinn segir fyrir munn Hóseæ spámanns, kap. 2, um Gydínganna samkundu: hún þeckir ecki ad eg er sá, sem géf henni kornid og mustina og olíuna, og eg fæ þeim ánægjanliga silfrid og gullid, af hverju þeir gjøra Bal; hversu vel á þetta heima hjá þeim, er hinn gódi Gud veitir alla hluti yfirfljótanliga til notkunar, en þeir ecki einasta útsjúga hús eckna og føđurlausra, Matth. 23, og selja hinn volada fyrir einn skó, Amos. 2, heldur og gjøra sér einn afgud af þessu í hjarta sínu, hvert ed vera ætti musteri h. Anda? 1 Kor. 6; þad er svívirdíng foreydslunnar í helgum stad; og þad er þeim ecki nóg, ad þeir dýrki hann einsamlir, heldur eins og Nebúkadnezar lét úthrópa, ad hver madur undir lífsstraff skyldi dýrka Bel, svo vilja þeir fyrir þessa svívirdíngu af øllum heidradir verda, og ad allir hlýdi þeirra bodi og banni, hversu sem þad er órétt og ógudligt, og þessi varmenni óttast menn framar enn Gud og hans sannleika; edur hvad er tídara enn þad, ad nær einn lítilmagni á vid einn maktarmann, þorir einginn munninum upp ad ljúka, einginn sannleikan ad vitna; þeir hlaupa í felur, og hafa adskiljanlig undanbrøgd til þess ad ódygdin verdi ecki strøffud, en sannleikurinn í ljós leiddur, já, géfa sig heldur Fjandanum sínum fødur, heldur enn ad þeir styggi hinn volduga, og jafnvel ástundum þann, sem þeim kann eckert mein ad vinna. Ecki er þetta kristindómur; bæriligra mun einum ærligum heidíngja verda á dómsins degi, Matth. 11, heldur enn þvílíkum Djøfulsins hamhleypum. Hvad kunna menn þó ad sjá þad, á einum daudligum manni, hversu voldugur sem hann er, ad menn óttist hann meir enn Gud? hann kann ad firra þig allri þinni aleigu, þad gétur og Gud á augabragdi; hann kann ad steypa þér úr heidri þínum, mun Gudi nockud bágt um þad vera? hann gétur sett þig í fjøtur og járn, Gud gétur slegid þig med skjædum sjúkdómi; hann gétur tekid lífid af þér, og er þó ecki hætt vid því í landi voru, en Gud kann ad deyda eylífum dauda, og setja þá er hann forsmá, í þad fángelsi hvadan engin endurlausn er, Matth. 18; hvert er nú meira? eg vil taka til þess mesta skadrædis, mennirnir kunna ad gjøra, þad er daudinn; en hvad er hann hjá helvíti? þad er svo ógnarligt, ad eg er viss um, ad ef nockur mætti sjá píslir fordæmdra, mundi hann hlaupa út í þúsund daudans hættur, til þess hann sæi þær aldrei optar; og þó flýa menn med seglum og árum undan einni vatnsbólu, sem þó kann ecki ad skada oss nema á líkamligri velferd, og þad þó ecki framar enn Gud leyfir hønum. Nú ef þú ættir allt þad, er þú kjærast hefir, ad missa; fyrir hvern er þér skyldara ad missa þad, fyrir Gud edur hinn ógudliga? mun madurinn hafa skapad þig? hefir hann géfid þér lífid? hefir hann forsorgad þig frá módurlífi? hefir hann géfid þér góts og peninga? hefir hann upphafid þig til heid-

urs? hefir hann verndad þig og allt þad þér vidkémur? mun eigi líkara ad þú missir þad hans vegna, ef missast skal, sem gaf þér þad í fyrstunni, og því hefir øllu vid makt haldid allt til þessa dags, heldur enn hins, sem þér gaf ekkert af þessu? því þad hann kanské gaf þér, þad tók hann af Guds, og jafnvel þótt hann hafi stolid því frá náúnganum, og er vísastur til ad taka frá þér aptur og lángtum meira, þad fyrsta hønum rennur í skap vid þig, því svo er vinátta heimsins. Eg vil eigi þar um tala, ad sá sem hrædir einn til ad gjøra órétt einusinni, hann hefir hann fyrir skuldbundinn þræl í øllum skømmum og ódygdum sídan, og vilji hann ekki, þá er hønum óluckan búin, því svo plagar heimur þessi ad launa sínum þénurum; já, hann skal ekki vinna sér hinn minsta óhagnad til ad forsvara hann, ef hann yrdi af ødrum þar um sóktur, heldur mun hann svara eins og Gydíngar Júdas: hvad kémur þad vid oss? sjá þú fyrir því, Matth. 27; og kunna þeir sér ekki betri sidi, heldur enn þeirra foríngi Djøfullinn, því svo breytir hann vid þá, er hønum ljást til þjónustu, hann teigir þá fyrst til syndarinnar, og launar þeim sídan med eylífu helvítis báli; og þannig er þad, ad óttast mennina framar enn Gud. En hvernig launar nú Gud aptur þeim, er stødugir standa í hans þjónustu, og ekki óttast manninn? þad má oss af dæmunum kunnugt vera; hann launar øllum gódum launum bædi hér og eylífliga; satt er þad, ad mørg eru til þess dæmi, ad hann hefir géfid sína ástvini í mannanna vald, þó aldrei svo, ad hann ekki hafi verid þeim til annarar handar. Eg er viss um ad St. Páll, er hann stód fyrir Festó og Agrippa, Post. gb. 26, hefir unad miklu betur hag sínum, heldur enn hver af hans áklagendum, hverja reidin og hatrid svo plágadi, ad þeir eyrdu eingu, nema þeir fengju hønum í hel komid, annars hefdi hann ekki óskad þeim ad þeir væru þvílíkir sem hann; þegar hann hafdi í 14 daga hrakist í sjáfarólgunni, og allir ørvæntu sér lífs, sendi Drottinn sinn eingil til hans, Post. gb. 27, og lét segja hønum: óttast ekki, Páll! þér byrjar ad koma fyrir keisarann; og hversu ad hinn máttugi Gud hafi máttugur í hønum verid fyrir keisarans dómi, því lýsir hann, 2 Tím. 4, segjandi: í mínu fyrsta forsvari var enginn hjá mér, heldur yfirgáfu mig allir, eg óska ad þad verdi þeim ekki tilreiknad, en Drottinn var hjá mér og styrkti mig, svo ad Evangelíi bodskapur yrdi fullkomnadur fyrir mig, og þad heyrdu allar þjódir, og eg vard frelsadur af munni leónsins. Og þótt ad Gud tali ekki svo berslýniliga vid oss á þessum døgum, svo sem hann þá taladi vid Pál, þá talar hann samt í sínu h. ordi, og dregur allan efa af því, ad sá sem hønum treystir í øllu ærligu, øllu réttvísu, øllu Guds eyrindi, hann mun aldrei til skammar verda, þótt hann sýnist ad hafa oss í mannanna vald géfid um stundarsakir; því þad ord stendur stødugt: Gud þeckir þá, sem hans eru, segir Postulinn, 2 Tím. 2. Drottinn er minn styrkur, eg óttast ekki, hvad mun mér madurinn gjøra? segir Davíd, Ps. 117. Einn gódur fadir, þegar hann hefir strýkt barnid, þá kastar hann ástundum vendinum í eldinn og brennir hann, og svo breytir Gud vid skálkana, hverja hann brúkar optliga til ad hirta sín børn med; því skyldu menn þó óttast þá, nær menn hafa svo sterkan, svo réttvísan og svo gjæskuríkan forsvarsmann sem Gud er? Þad mun gánga þeim eins og St. Páll spáir, 1 Tím. 3, um villumennina á sínum

døgum hverneg hann samlíkir þeim Jannes og Jambres er mótstódu Móse, svo standa þessir ígégn sannleikanum (segir hann) fordjarfadir menn í hugskotum, fráhverfir trúnni; en þeir munu eigi meiru framkoma, þvíad þeirra fásinna mun øllum opinber verda svo sem og hinna vard. Og þótt ad Guds ástvinir ecki eigi ad fagna yfir ólucku fjandmanna sinna, miklu heldur bidja Gud ad géfa þeim leidrétting til ydrunar, sem Páll býdur, 2 Tím. 2, og segja: verdi þinn vilji, þá samt er þetta ein óbrygdul huggun fyrir þá, sem reka Guds eyrindi, nær þeim mótmælt verdur, ad hann er þeirra styrkur, sem ad jafnvel segir til sjáfarhaffsins: híngad skalt þú komast og ecki lengra, hér skulu þínar stoltar bylgjur leggja sig, Job. 38. Nær vér erum í vináttu vid hann, þá kann enginn óvinur ad granda oss, og nær hann er óvinur, kann enginn vinur ad hjálpa oss, því skyldi enginn voga hid minsta móti Gudi ad gjøra fyrir ótta edur elsku sakir vid hans óvini, þeir vega allir minna enn eckert, Ps. 39. J mér hafid þér frid, en í heiminum hafid þér ángist, verid ótraudir! eg hefi heiminn yfirunnid, segir Frelsarinn, Jóh. 16. Hvad kunna oss mennirnir ad gjøra? ofsækja oss, féfletta, hallmæla, brixla og vanvirda; eg vil þad allt þúsundsinnum heldur lída, enn ad vita mér í minsta máta von hans óblídu, því ad flýa undan mannsins valdi undir Guds reidi, þad er ad hlaupa undan snæljósinu til ad verda fyrir reidarslaginu; hversu miklu betra er, já, miklu glediligra alla hluti ad þola fyrir Kristí nafns sakir, eptir þeirri mælíngu sem hann veit ad sérhver einn borid getur, og oss mun þarfligast, já, dýrdarsamligast og fagnadarsælast verda, þá vér munum í hans ríki med hønum eylífum sigri hrósa; því hver sem hitt útvelur, hann má ad þessu tvennu vísu gánga, annadhvert eylífliga ad fyrirfarast med heiminum, edur ad taka svo mikla ydran fyrir þad, sem hann lét eptir heiminum ámóti Guds vilja, sem kann ad sambjóda þeirri óhamíngju er hann hugdist ad umflýa. Þad sé fjærri, ad eg selji þér mína fødurleifd, sagdi Naboth vid Achab fordum, 1 Kron. 21, er hann faladi hans víngard til kaups; þad forbjódi Gud, minn Herra Jesú, ad eg selji þann himneska arf, sem þú hefir mér afrekad med þínu allrahelgasta blódi, fyrir veraldarinnar frid, hver ad er reidi og fjandskapur ígégn Gudi. Hvad er einn vatnsdropi hjá sjáfarhafinu? hvad er eitt sandkorn hjá allri heimsbygdinni? hvad eru mótlætíngar þessara tíma hjá þeirri dýrd, sem vid Guds børn mun opinber verda? Róm. 8; hvad er hin létta byrdi þessarar stundligu armædu hjá eylífri þýngd dýrdarinnar? Gud gjæfi menn vildu hér um þeinkja, þá mundi þeim sídur ofbjóda allt yfirlæti og skarkali veraldarinnar sona, hverjir ad eru ein gufa, er sést um stundarsakir, segir Jakob, kap. 4, og hverfur sídan; en sá einn er stadfastur sem varpar allri sinni áhyggju uppá hann, sem altíd er hinn sami, og hvers ár ad þrotna ecki, Ps. 102; þarfyrir vil eg segja med Postulanum: eg em vel til frids í veikleikanum, í forsmáninni, í naudunum, í ofsóknunum, í ángistinni fyrir Christum, því þá eg em veikur, þá em eg máttugur. Þetta sinni og hjartalag virzt þú ó, Gud! ad veita øllum þínum børnum sem á þig vona, og berjast undir merkjum þíns Sonar í útlegd þessari, þar til þú innleidir oss í eylífa himnaríkis vist til ad medtaka þín nádarfyrirheit med øllum Guds børnum. Veit oss þad og géf himneski Fadir, fyrir árnan og forþénustu þíns eingétins Sonar Jesú Kristí, amen!

Á Hvítasunnu-Hátíd.

Gudspjallid, Jóh. 14 Kap.

Og Jesús sagdi til sinna lærisveina? hvør hann elskar mig, sá mun vardveita mín ord, og Fadir minn mun elska hann, og til hans munum vid koma og hjá hønum vistarveru gjøra. En hvør hann elskar mig eigi, sá vardveitir ecki mín ord, og þad ordid, sem þér heyrdud, er ecki mitt, heldur Fødursins, þess sem mig sendi. Þetta taladi eg fyrir ydur, ámedan eg var hjá ydur. En huggarinn, sem er hinn heilagi Andi, þann er minn Fadir mun senda ydur í mínu nafni, hann sjálfur mun kénna ydur alla hluti, og minna ydur á allt þad, sem eg sagdi ydur. Minn frid læt eg hjá ydur, minn frid géf eg ydur, eigi svo sem heimurinn géfur, þá géf eg ydur. Ydvart hjarta hryggist ei né skelfist. Þér heyrdud þad eg sagdi ydur: eg fer burt og kém aptur til ydar; ef þér elskudud mig, þá gleddust þér vid þad, ad eg sagdi ydur, ad eg fer til Fødursins, þvíad Fadirinn er mér meiri. Og nú sagdi eg ydur þad, ádur fyrri enn þad skédur, svo ad þér trydud því, þá ed þad væri skéd. Hédan í frá mun eg ecki tala margt vid ydur; þvíad þessa heims høfdíngi kémur, og med mig hefir hann eckert. Heldur svo ad heimurinn þecki þad eg elska Fødurinn, og þad eg gjøri svo sem Fadirinn hefir mer bodid.

Exordíum.

Í Exódibókar 25 kap. talar Drottinn þannig um sína vist medal Israels sona; þeir skulu gjøra mér einn helgidóm, og eg skal búa ámedal þeirra. O, minn Gud! hvílíkir eru þessir þínir velgjørníngar? Þad mætti nóg þykja ad øll náttúran ber vitni um Guds óútsegjanliga gjæsku, ad himnarnir framtelja hans dýrd, og ad festíngin kunngjørir hans vegsemd, Ps. 19, svo ad menn kynnu ad leita ad hønum af hans sképnum, og ad hann hefir ecki látid sig vera án síns vitnisburdar, þar hann veitir oss góda hluti, géfandi oss regn af himni ofan, og hagkvæma tíma til ad bera ávøxt, uppfyllandi hjørtu vor med fædslu og føgnudi sem Páll segir, Post. gb. 14; nóg mætti allt þetta þykja, segi eg, þótt ecki hefdi hin ógripanliga Hátign sett bólfestu sína medal syndugra jardarmadka, sem eru dupt og aska. Nú þykir oss þessi vegsemd Israels sona forkunnarvæn og veglig, br. m. svo sem hún og í raun og sannleika er; en vér høfum þó í Kristó øllu meira þegid, því dýrd hins sídara musterisins, sem er hans kristni hér á jørdunni, hún er vordin miklu meiri enn hins fyrra, svo sem Drottinn spádi fyrir munn síns þénara Haggæi, kap. 2; edur hver hlutur má þar vid jafnast, ad ordid vard hold og bygdi med oss? Jóh. 1; ad í einum Adams Syni býr øll fylling Guddómsins líkhamliga? Kol. 2; ad Guds eingétinn Sonur er hluttakandi vordinn holds og blóds, eins og smábørnin? Ebr. 2. En þótt ad þetta sé upphaf og grundvøllur heilsugjafarinnar, þá mundi oss ecki ad fullu stoda holdtekja Drottins, nema hans fødurlig gjæska hefdi gjørt enn framar vid oss, og efnt þad, er hann lofadi hjá Zach. kap. 6, segjandi: sjá einn mann, hvers heiti ad er grænn kvistur, hann mun blómgast í sínum stad og uppbyggja Drottni eitt musteri, 1 Kor. 3; þad

er Guds kyrkja í mannanna hjörtum, í hverjum Kristur býr fyrir trúna, Eph. 3, og hann er þar sjálfur kénnimadur í sínu hásæti og ráð fridarins ámilli beggja, Zach. 6. Nú þótt ad þessi návist Guds sé öllum mönnum frambodin, þá nádi þad Drottinn, ad svo fáir verda hennar hluttakandi; en hvad veldur því, nema ad menn leggja ei mjög kapp þar á ad innbjóda þessum gésti? vér höfum hans óvini inni hjá oss, med hverjum hann vil ecki samsæti eiga, þeim vilja menn ecki úthýsa, og því missa þeir hans nálægdar og velgjörnínga, er svo lyndir eru; en svo ad allir þeir ed leggja nockurn hug á þetta, megi vita med hverjum kostum hönum megi innbjóda, þá hefir Jesús þad sagt med berum ordum í upplesnu gudspjalli, þar hann segir: **hvör hann elskar mig, sá mun vardveita mín ord, og Fadir minn mun elska hann, og til hans munum vid koma, og hjá hönum vistarveru gjöra.** Þessi dýrmætu ord vil eg nockud framar yfirvega fyrir ydrum kjærleika, og af þeim framtelja þá helstu hluti, er eiga ad locka hjörtu vor til ad elska Gud, hinn ypparsta góda, fram yfir allt annad. Hann virdist ad kveikja í oss sína elsku, svo vér þetta eyrindi svo framkvæmt gétum, ad hönum sjálfum líki, fyrir Jesúm, amen!

Útleggíngin.

Tvær eru veraldir br. m., önnur sýnilig, í hverri vér lifum, önnur er þar uppi, hvadan vér væntum Frelsarans Jesú Kristí, um hverja St. Petur talar, ad í henni muni réttlætid byggja, 2 Pet. 3. Hina sjáum vér med líkhamligum augum, þessa med trúarinnar, því trúin er vera þeirra hluta, sem koma munu, Hebr. 11, og hún sýnir þad sem ecki er sýniligt. Hvert sem vér nú heldur rennum sálarinnar edur líkhamans augum, og lítum í kríng oss med athygli nockurri og gaumgjæfni þeirra hluta, er fyrir oss bera, þá gétur kristinn madur ecki hjá því sneidt, ad elska Gud allra hluta skapara fram yfir alla hluti. Lít, kristinn madur! á hinn fagra skapnad heims þessa, hversu kostuligur hann er, hann hafa heidnir menn á látínu kallad mundum; fyrir hans fegurdar sakir, og Grikkir í sama máta cosmon, sökum hans prýdi. Athuga hin fögru himinsins ljós, hversu þeim er vísliga nidurskipad, þau hafa sinn afmarkadan gáng allt frá veraldarinnar upphafi, allt til þessa dags, svo aldrei hefir ennnú þrotid nótt né dag, vetur né sumar, hita edur kulda í hagkvæman tíma, Gén. 8; vird fyrir þér náttúru dýranna, fuglanna, fiskanna, grasanna, hver svo eru prýdilig, ad Salómon í allri sinni dýrd var eigi svo skrýddur sem eitt af þeim, Lúk. 12; en segid mér, fyrir hvern hefir Gud allt þetta skapad? segir ecki David, Ps. 8: þú hefir sett hann (manninn meinar hann) yfir þín handaverk, og lagt alla hluti undir hans fætur; sagdi ei Drottinn Gud í upphafi sköpunar: drottnid yfir fuglum loptsins og fiskum sjáfarins, Gén. 1; ítrekadi hann ecki hid sama eptir flódid vid Nóa og hans eptirkomendur? Gén. 9; sagdi ei St. Páll, ad hann hefdi af einu blódi gjört allt mannkyn? Post. gb. 17, ad þad bygdi alla jardarkrínglunа, hann hafi afmarkad tímana med sínu blódi og sett endimörg bygdum manna? Seig mér, kristinn madur, hvern skyldir þú heldur elska enn þann, er svo vel hefir til þín gjört út af einskjærri gjæsku sinni, en eingri þinni forþénan? Þykir þér nú nockud inndælt edur elskuverdt á þessum Guds sképnum, sem hann hefir lagt undir þínar fætur, til nota og eptirlætis, þá gleym ecki ad elska hann þó um fram alla hluti, sem þetta hefir þér géfid, þad heitir ad fara aptan ad sídunum, ad þacka þénaranum, sem færir þad sem húsbóndinn géfur, edur ad virda ambáttina meir enn

drottnínguna; en stærri óréttur er Gudi gjør í því, ad elska hans sképnur fyrir þad góda, sem hann hefir sæmt þær med, fram yfir hann, sem er brunnur og uppspretta alls hins góda. Lát því sjá, kristinn madur, ad þú temjir þér lunderni St. Páls, er hann sagdi, Phil. 3: ad sønnu reikna eg alla hluti skada ad vera fyrir yfirburdi þeckíngarinnar Jesú Kristí míns Drottins, vegna hvers eg hefi alls ámis farid, og reikna þreck ad vera, svo eg ávinni Christum. Þegar þú hefir nú þannig hinn meira heim ígégnum skodad, og þú sér eckert í hønum þad er ei dragi þig jafnvel naudugan, til ad elska hinn góda Gud fram yfir alla hluti, þá skoda og hinn minni, sem er madurinn, þad ert sjálfur þú, hann er og med tvennu móti andligur og líkhamligur. Lít fyrst til þess líkhamliga; hver hefir mindad þig í módurlífi? hver hleypti þér þar saman eins og ødrum osti? Job. 10; þad gjørdir ecki sjálfur þú, ecki foreldrar þínir; þínar hendur hafa gjørt mig og tilbúid mig, segir Davíd, Ps. 119; hver hefir leidt þig út þadan svo dásamliga í ljós þessa heims? hver hefir géfid þér heilbrigda sál í heilbrigdum líkhama? álít hversu þinn skapnadur er vegsamligri enn allra annara dýra á jørdunni, hver þó ecki hafa Gud á neinn veg styggdan, en þú reitir hann til reidi dagliga. Þóknist þér nú nockud á sjálfum þér, og þyki þad vænt og vegligt sem Gud hefir til þín lagt, svo sem þad og er í allan máta, þá lát hann þó fyrir gánga, er gjørdi þig svo vegligan, og sæmdi drottnara allra hluta undir himninum, med sinni eigin mind í fyrstu skøpun. Athuga hvad hann hefir þér meira gjørt; hann hefir ecki slept þér forstødulausum inn í verøldina; í hønum lifir þú, ert þú og hrærist þú, Post. gb. 17; hann hefir géfid þér alla hluti ánægjanliga til notkunar, Post. gb. 14; hann lætur sína h. eingla, Ps. 91, þá himnesku anda þjóna þér og vardveita frá øllu vondu, øllum slisum, allri ógjæfu, jafnvel midt í syndinni, hverja þú gétur ecki vid þig skilid allt svo lengi ad þú ert í holdinu; eru þeir ecki allir þjónustusamir andar, segir Postulinn til Hebr. 1, útsendir þeim til þjónustu er sáluhjálpina erfa skulu? já, Andskotinn sjálfur sagdi eptir Davíds munni vid vorn Frelsara, Matth. 4, þad sem satt var, og þó í illri meiníngu; skrifad er, sagdi hann, ad hann muni bjóda einglum sínum um þig, ad þeir beri þig á høndum sér, ad ecki steytir þú fót þinn vid steini. Seig mér, hver þinna vina edur vandamanna tekur svo vara á þér? hverjum er svo mjøg um þig hugad? skyldir þú ecki hata fødur og módur, syni og dætur fyrir hans skuld, Lúk. 14, ad þú mættir verda hans verdugur? Elska því ecki jafnvel þitt líf allt í daudan hans vegna, sem þér hefir líf og líkhama géfid, og vert minnugur þess er Kristur segir, Matth. 10: sá sem finnur sína sálu, hann mun tapa henni, og sá sem tapar sálu sinni minna vegna, hann mun finna hana. Eg vil ei margt tala um sálina, sem er hinn ædri partur vors skapnadar; minnst á kristinn madur, hvadan þú ert, líkhaminn er ad sønnu af leir jardar, en sálin af Gudi, (med hverju móti, veit hann best sjálfur) og mest fyrir þá skuld, segir Lúkas 3 kap., ad Adam hafi Guds sonur verid, því sjálfur Gud blés lifandi anda í mannsins nasir, Gén. 2. Ef vér erum nú skyldugir ad elska fødur og módur, af því þau hafa oss gétid og fædt í heim þenna, hvad miklu framar er þad skyldugt, ad vér leggjum alla ást á hann, af

hvers dýrdarljóma vér og vor andi í fyrstunni kveiktur er? Vel talar St. Páll hér um, Post. gb. 17, segjandi: nú, þar vér erum Guds afsprengi, þá byrjar ad vér ei þeinkjum, ad Gud líkur sé gulli og silfri edur steinum, né vel smídadri líkneskju edur manna þaunkum. En svo sem þad er óvidurkvæmiligt, sem Postulinn her um talar, svo er þad og afgudadýrkan stór og merkilig gudløstun, ad elska nockud af þessu jafnframt hønum, og má þad øllum heilvita mønnum sjálfsagt vera, hvílíkur glæpur þad sé ad ljá svo gøfugan hlut sem sálin er til þrælkunar syndinni, edur veraldarinnar munum, hver ed mun fyrirfarast med øllu því sem í henni er; þarfyrir áminnir Jóhannes næsta heilnæmliga, segjandi: elskid ecki heiminn, né þad sem í heiminum er; ef nockur heiminn elskar, þá er ecki kjærleiki Fødursins í hønum, 1 Jóh. 2; en Gud, af hverjum sáta vor innblásin er, hann blífur og hans ár þrotna ecki, Ebr. 1. Athuga hin skynlausu dýrin, þótt þau séu dásamliga skøpud, þá hafa þau ecki skyn á þeim hlutum, er fyrir þau bera, ei rannsaka þau sitt edli, ecki er framsýni hjá þeim mikil, eingin hæverska, sidsemi, adgreiníng góds edur ills, og allrasízt þecking Skaparans; skyldir þú nú ecki syndugur madur! elska hann fram yfir allar skepnur, er svo mikid meira hefir lagt til þín heldur enn annara sképna, sem ad sólin er saurnum bjartari, þar madurinn er eitt dýr fullt af rádi og skilníngi, hann kann grein á illu og gódu, hann gétur útvalid hvert hann vill, hann veit hvad sómir edur ei, hann einn kann ad læra ad þeckja vilja síns Herra, hann hefir uppfundid allan hagleik, allar kunstir og listir í heiminum, hann hefir útreiknad himinsins hlaup, og veit tíma og stundir fyrirfram, hann skygnist inn í leyndadóma náttúrunnar, svo ad Guds óútsegjanlig vitska, sem náttúruna hefir skapad, útbrýtur sig í skynsemi mannsins um allt náttúrunnar ríki, eptir þeim máta, sem hún fær vidtekid í þessum daudliga líkhama, en þó er þad fyrir øllu, ad hún þeckir Gud sinn skapara, og á þann kost ad trúa á hann sér til miskunar og sáluhjálpar, í hverju ad er innifalin endurskøpun hins innra edur andliga mannsins. Þeink til þess, kristinn madur, ad þú fæddist í þenna heim reidinnar barn, og daudur í syndunum, Eph. 2, því hvad sem af holdi er fædt, þad er hold, Jóh. 3, en hold og blód erfa ecki Guds ríki, 1 Kor. 15; en Gud hefir af ómrædiligri elsku til þín, endurgétid þig til einnar lifandi vonar, 1 Pet. 1, og sett þig í síns Sonar ríki, Kol. 1, svo þú megir Guds barn kalladur verda og samarfi Jesú Kristí, og til þessa hefir hann ecki varid gulli né silfri, heldur síns eingétins Sonar dýrmætu blódi, því svo segir Páll, Post. gb. 20: ad Gud hafi med sínu eigin blódi hjørdina endurleyst, og þetta gjørdi hann þegar þú enn varst hans óvinur, Róm. 15. Madurinn mátti segjast án Guds í heiminum eptir fallid, svo sem Páll um heidíngjana talar, Eph. 2, ádur enn Gud tók Adam í sátt aptur, allt hans hyski mátti kvída vid ad deya, en skammast sín ad lifa; en hans óútsegjanligu gjæsku, og hinum djúpu miskunar idrum, í hverjum hann vitjadi vor upprunninn af hædum, Lúk. 2, þeim er ad þacka, ad vér høfum frían tilgáng til hástóls Miskunarinnar, Post. gb. 5, og skømmumst vor ecki, því hann skammast sín ecki ad kalla oss sína brædur, Ebr. 2; vér kvídum ecki vid daudanum, því hvert sem vér lifum eda deyum þá erum vér Drottins, Róm. 14, og þótt vér deyum

sem á hans nafn trúum, þá skulum vér samt lifa; svo vér erum þess fulloruggir, ad hverki daudi né líf, hverki einglar né høfdíngjastétt, né veldi, hverki hæd né dýpt eda nockur ønnur skøpud sképna fær oss skilid vid þann kjærleika sem er í Kristó Jesú Drottni vorum, Róm. 8. Hvad sýnist ydur, br. m., skyldum vér ei bjóda hønum allar ástir, er vér høfum svo óteljandi velgjørdir þegid af? hann ed fyrirgéfur oss dagliga svo margar syndir, hann ed ecki vill gleyma oss, þótt ad módirin gleymi sínu einasta barni, Esa. 49, hvers hjarta ad brestur svo hann hlýtur oss miskunsamur ad vera, Jer. 31, þad fyrsta vér snúum oss til hans af øllu hjarta. Þannig breytir hann vid vorn innra mann, og svo sem hann forsorgar þann ytra edur líkhaman; svo lætur hann ecki heldur hinn án forsorgunar. Þad kénnir Jesús oss í Textanum er hann segir: hvør sem elskar mig, hann vardveitir mín ord. Matur er mannsins megin, segir ordtæki gamalt; en svo sem líkhaminn ecki þrífast kann án fædslunnar, svo kann og ecki sálin án Guds orda, því þau eru hennar fódur; þarfyrir segir Endurlausnarinn ad þau séu líf og andi, Jóh. 6. Er sá nockur, er elskar einhvern ad hann hati hans mál? fjærri er því, heldur képpumst vér vid ad eiga sem optast tal vid þá, er vér unnum vel; þarfyrir, ef vér segjumst Gud elska, þá afrækjum ecki hans ord. Menn halda ad sá líkhami sé ecki heilbrigdur, sem velgir vid matnum, og hverjum hann verdur ecki til notkunar; dylst og ecki þar vid kristinn madur, at þín sála er ecki heilbrigd, og ecki elskar þú Gud, svo sem byrjar, ef þú hefir leida á hans ordi, og þykja þeir tímar lengstir, er þú átt ad hlýda því; en hvad segir Páll hér um? 1 Kor. 16: bølvadur veri sá, sem ecki elskar Drottinn vorn Jesúm Christum, þad er, hann mun eylífliga fyrirfarast; og ecki einasta er þad merki þeirra, er Gud elska, ad þeir vardveita hans ord, heldur er þad ávørtur hans elsku; en hvad er ad vardveita hans ord? þad er ad gjøra eptir þeim, ef ecki ad fullu, því þad er syndugum manni ómøguligt, samt eigum vér ad leggja allt kapp þar á, en elskan til Guds er ecki idjulaus, hún orkar því, ad Guds bodord verda ecki þúng svo sem Jóhannis segir, 1 Pist. 5, svo ad hver sem Gud elskar, hann hefir sína lystíng í løgmáli Drottins og talar um hans vegu daga og nætur, Ps. 1; verdur svo idkanin ad náttúru fyrir þeim sama manni, og hann um sídir einn andi med Gudi, 1 Kor. 6, endurnýadur eptir mind þess er hann skapad hefir; Kol. 3; en því veldur elskan til Guds, ad oss þykir fæda þessi sætari enn hunáng og hunángsseimur, Ps. 19, sem von er til, þar vér finnum í því krapt eptirkomandi aldar, Hebr. 6, nær vér tíuum þá molana er detta af því himneska bordi, med trúarinnar munni; því skyldum vér þá ecki um alla hluti fram stunda elskúna til Guds, er svo margt gott med sér færir.

Eg vil ei tala um þad, er hér stendur í Gudspjallinu: og Fadir minn mun elska hann. Enginn kan ad segja þad, hvad gott þad sé ad vera elskadur af Gudi, nema hann, sem Gud elskar; því ef nockur elskar Gud, hann er fæddur af hønum, segir Páll, 1 Kor 8; og þegar rétttrúud manneskja hefir sína unadsemd í Drottni og gledur sig í hans elsku meir enn í nockru géstabodi, þá finnur hún hversu

gott er ad vera af Gudi elskadur, þvíad vor elska á Gudi, er ávøxtur hans elsku til vor, þær kunna ècki ad skilja heldur en sólin og birtan, þad vottar sá lærisveinn sem Jesús elskadi, 1 Eph. 4: vér elskum hann þess vegna, ad hann elskadi oss fyrri. Hver sem þenkir med sér, hversu vís, hve máttugur, hve gjæskufullur, hvad óbrigdull, hversu trúr ad Gud er, hann mun segja ad Abraham hafi gódur hlutur í skaut fallid, þegar hann var Guds vinur kalladur, Jak. 2; en ecki átti Abraham, ecki Lazarus, Jóh. 11, ecki postular Krists, Jóh. 15, alleina þetta nafn, heldur allir Abrahams synir eptir andanum, Róm. 4, þad eru allir rètttrúadir sem elska Gud, þeir eru eins vel til þess bornir, þeim tilheyrir um aldur og æfi þad fyrirheit er Gud gaf Abraham, Gén. 17, ad hann vildi vera hans Gud og hans sædis eptir hann; þann vantar fátt sem kóngurinn elskar, hann gétur sæmt hann med tign og heidri, hann gétur veitt hønum fullsælu fjár, hann gétur látid hann lifa ad munudum sínum, eptir því sem hann er lyndur til, en þó gétur hann ecki gjørt hann fullsælann, ei megnar hann ad fá hønum altíd heilsuna aptur ef hún missist, ei gétur hann géfid hønum samvitskunnar frid, og allrasízt má hann hønum himnaríkid veita; en hvad vill hann vanta sem Gud hefir til vinar, hann rædur einn fyrir øllu þessu. Eg veit menn segja, ad Gud vinir séu optliga vesælir, sjúkir, sárir, ofsóktir, undirþryktir, og á alla vegu adþreyngdir; en þad er eckert stórmerki fyrir Gud, ad hann láti vini sína una vel hag sínum, nær þeim ad óskum gengur eins og Abraham, Isak, Jakob, Davíd, Salómon og adrir fleiri, en þegar hann lætur postulana gánga glada út frá rádinu, nær þeir húdstrýktir vóru, Post. gb. 5; þá Daníel sýngur Gudi lof í leónagrøfinni, Dan. 7; þá Páll og Sýlas eru kátir í myrkvastofunni, Post. gb. 16; þá sjá men hversu gódur hann er, hversu hans elska vinnur alla hluti, hvílíkur sá fridurinn er sem veroldin má ei géfa, og hvad máttugur hans kraptur er í breiskleikanum. Gud nádi oss auma synduga menn! hvad vinnum vær ecki fyrir hégóman í veroldinni, sem oss lystir til? hvad sparar hinn stórláti fyrir metord? hinn ágjarni fyrir aud? hinn heiptræki fyrir tøpun óvina sinna? og sinn er vid hverja heimskuna bundinn, og þegar menn eru svo med miklu erfidi komnir til annars meira, þá géta þeir þó ecki sagt: et og dreck sála mín, Lúk. 11; og dýrid á mørkinni, sem hefir sitt fóstur, er sællra enn þeir, því þad ber ei áhyggju fyrir morgun-deginum; en ad ná Guds vináttu, hirda svo fáir um, jafnvel þótt þá sé allt fengid, þá hún er fengin, því hann elur ønn fyrir sínum og veit hvers ad þeir vidþurfa. Allt þetta færir Guds elska med sér; en uppá þad ad Frelsarinn láti oss vita, hversu heitt hann elskar þá ed hann elska og vardveita hans ord, þá segir hann hér: og til hans munum vid koma og vistarveru hjá hønum gjøra. Er ei svo, br. m.! ad vér heimsækjum þá gjarna er vér kjæra høfum? eptir þessum mannliga plagsid talar Kristur, hann þarf ecki ad ferdast lánga vegu til ad heimsækja oss, því hann er Gud, hann er allstadar, hann er ecki lángt frá sérhverjum einum af oss; en Frelsarinn kallar hér ad koma til vor, þegar hann kémur med sinni verkan og ástgjøfum í hjartad; hann hafdi skømmu ádur sagt í þessum kapitula: eg mun bidja minn Fødur ad hann sendi ydur anda sann-

leikssins, sá ed blífi hjá ydur ad eylífu, Jóh. 14; en hér segist hann ásamt Fødurnum vilja sjálfur koma, svo sem von er til, því hvar Fadir og Sonur er, af hverjum Andinn framgengur, þar er og sjálfur Andinn. Kristur segist vilja sýna sig þeim ed sig elska, en hann sýnir sig ecki nema fyrir h. Anda, því hann er þad, er vitnar um hann og leidir oss í allan sannleika. Þegar þú nú, kristinn madur, situr undir heyrn Guds orda, og þú fellst á þad sem þar er af Guds álfu talad; þegar þú ydrast þinna synda sem þér verda þarfyrir augun leiddar, þegar þú trúir þó, ad hvar sem syndin yfirgnæfir, þá muni nádin yfirgnæfa miklu framar, Róm. 5; þegar þú fær leida á syndinni og kappkostar ad lifa nýum lifnadi; þegar þú í mannraununum fær huggun nockra af þeirri sæluvon, sem þeim er heitin, er bera krossinn eptir Kristó; þegar þú hrærist til medaumkunar yfir hinum volada, og til vandlætíngar móti hinum ógudliga, nær þitt hjarta brennur í þér, Lúk. 24, er hann talar vid þig í sínu ordi, og þú vid hann í þínum bænum, þegar þú úteys þínu hjarta fyrir hønum, og hann eys þar inn aptur hugsvølun síns Anda; og í einu ordi ad segja, þegar þú finnur í hjarta þínu elskuna til Guds og náúngans, sem aldrei kunna ad skilja, þegar þú allt þetta finnur, þá mátt þú fullviss um þad vera, ad øll heiløg Guddómsins þrenníng er ad vistum med þér, og þú kant ecki ad fara á mis vid þad, ad þú sért Guds barn, Róm. 8. Ecki einasta segist Endurlausnarinn ásamt sínum Fødur vilja koma til vor, heldur vistarveru hjá oss gjøra; ó, hvílíkt er þetta, br. m. Hvadan kémur mér þad ad módir Drottins míns kémur til mín? sagdi Elizabeth fordum vid Maríam, Lúk. 1; en meir er þad ad sjálfur Drottinn drottnanna vill til vor koma; ecki svo sem hann kom í holdid med þrælsmind, heldur med sínum Guddóms krapti í vor hjørtu; en þad er enn þá mest ad hann vill vistarveru hjá oss gjøra. Þegar vorir vinir heimsækja oss, þá tefja þeir sjaldan lengi, og þess kjærari sem þeir eru oss, þess meira ángur láta þeir oss eptir ad skilnadi, en Kristir hefir lofad, ad hann vilji ecki láta oss eptir eina, heldur vera hjá oss allt til veraldarinnar enda, Matth. 28; ef vér yfirgéfum hann ecki, þá mun hann oss aldrei yfirgéfa, nema vér sløckvum andann, 1 Tess. 5, þá mun hans ljós í oss æfinliga brenna, og vér í vorum anda glóandi verda. Vorir vinir gjøra oss kostnad, þá þeir vitja vor, jafnvel þótt þad telji enginn eptir þeim sem hann elskar; en hinn almáttugi og alleina ríki Konúngur dýrdarinnar er ecki kostnadarsamur þar sem hann er ad heimbodi; hann færir alls nægtir med sér, því allt silfur og gull er hans, og øll dýrin á mørkinni, Ps. 50; ecki vill hann neinum tilsegja ef hann húngrar, en ef hann lætur sína elskendur vanta þetta svo sem hann opt gjørir, þá géfur hann þeim í stadin allsnægta þad sinni er lætur sér sína luckunægja, hvad St. Páll kallar ávinníng gudhrædslunnar, Tím. 6, og þau þiggja eins vel af hønum einn bita brauds, svo sem full hús audæfa. Þegar Kristur umgékkst hér á jørdunni, kom hann aldrei svo í nockurs rétt-trúads manns hús, ad hann ei kjæmi med blessan; hann var enn ecki í heiminn borinn, þá hann kom í Zacharíæ og Elizabethar, og þau ásamt barninu í módurkvidi fyltust af heiløgum Anda, Lúk. 1; hann kom í hús Peturs, og færdi módur hans heilsu sína, Matth. 8; hann kom í Kapernaum, og gaf hinum

limafallssjúka sínar syndir kvittar, svo hann spratt upp og géck, Matth. 9; hann kom í Jaírí hús, og færdi hans dóttur lífid aptur; hann kom í landsálfur Tyrí og Sidónis, og rak Djøfulinn út af dóttur hinnar kananisku, Matth. 15; hann kom í hús Zachæí, og gaf því húsi velferd á þeim sama degi, Lúk. 19; svo þad má satt um hann játa sem Petur sagdi, ad hann hafid gengid umkríng, gjört gott og grædt alla sem undirþrycktir voru af Djøflinum, Post. gb. 10. En ef hann þvílíkt gjørdi þegar hann bar vorar syndir og erfidadi í þeim, Esa. 43; hvad miklu stærri hluti mun hann nú gjøra, þar hann situr til Kraptarins hægri handar, og er þó ad vistum med oss ásamt Fødur sínum og h. Anda? hér um má eg segja eins og Páll, Róm. 5: ef vér erum sættir vid Gud þegar vér vórum hans óvinir, fyrir dauda hans Sonar, þá munum vér enn framar nú í sátt komnir hólpnir verda fyrir hans líf. Gud blessadi Obed Edom, medan ørk Drottins var í hans húsi, 2 Sam. 6; hér er ørk sáttmálans ámillum Guds og manna, Jesús Christus, sem er nádarstóll fyrir hans blód, Róm. 3. Hvada blessan mun hønum ecki fylgja? mig skal þad ecki undra þótt ad Guds børnum, í hverjum hann byggir, þyki litid koma til yfirlætis veraldarinnar, þar hann sem býr í himninum, hverjum ad þjóna þúsund og tíusinnum hundrad þúsund h. eingla, hann hefir búid sér vist í þeirra hjarta hér á jørdunni sem hann elska og hans ord vardveita. Þessi er sú ønnur verøld, er eg í upphafi taladi um, hver ed uppbyrjast hér í nádinni, en fullkomnast sídar í dýrdinni, þá Gud verdur allt í øllu, um hverja Esajas spámadur kap. 64, og Páll postuli samsaga verda, 1 Kor. 2, ad þad hafi ecki auga séd og ecki eyra heyt, og ei hafi þad í nockurs manns hug edur hjarta komid, hvad Gud hafi þeim fyrirbúid er hann elska. Hana ad byggja, hennar njótandi ad verda, og í henni eylíft lof ad syngja vorum Gudi, sem oss hefir sigurinn géfid, unni oss sjálfur hann fyrir Son sinn Jesúm, amen!

Annann Dag Hvítasunnu.

Gudspjallid, Jóh. 3 Kap.

Jesús sagdi til Nikodemum: Svo elskadi Gud heiminn, ad hann gaf út sinn eingétinn Son, til þess ad allir þeir sem á hann trúa, fyrifarist ecki, heldur ad þeir hafi eylíft líf. Því eigi sendi Gud Son sinn í heiminn, ad hann fyridæmdi heiminn, heldur ad heimurinn frelsist fyrir hann. Hvør á hann trúir, fyridæmist eigi; en hvør hann trúir eigi, hann er nú þegar dæmdur, því hann trúir ecki á nafn eingétins Sonar Guds. En þessi er dómurinn, ad ljósid kom í heiminn, og mennirnir elskudu meir myrkrid en ljósid, þvíad þeirra verk voru vond. Hvør sem illa gjørir, hann hatar ljósid, hann kémur og eigi til ljóssins, ad eigi straffist hans verk. En hvør sem sannleikan gjørir, hann kémur til ljossins, svo hans gjørdir verdi kunnar, því þær eru í Gudi gjørdar.

Exordium.

Trúundum er allt mögulígt, segir Ritníngin, Mark. 9. Pad hefir kristindómurinn fram yfir adra speki, ad hann verkar alla hluti med Guds krapti. Sýnast mætti ad Abraham, fadir trúadra, hafi verid nockud holdliga sinnadur, þegar hann sagdi vid Gud, er hann hét hönum sinni gjæsku: hvad villt þú géfa mér? eg em barnlaus, Gén. 15; þvíad í þad sinn hefir Guds vinur ecki litid nema eptir tímanligri farsæld, en Gud gjørdi betur vid hann, því hann þekti hans hjarta, og gaf hönum ecki einasta einn son vid einni aldradri kvinnu, Gén. 21, heldur og þar ad auki einn Son af hans lendum, í hverjum ad blessadar eru allar þjódir, Gén. 22; þad er Jesús Christus, Matth. 1, Gud blessadur um aldir, en þó fæddur af fedrunum eptir holdinu, Róm. 9; sá sem hann á, hann er aldrei barnlaus, aldrei arflaus, aldrei hjálparlaus, því hann á þann, hver ad er Drottinn, sem er máttugur til ad hjálpa, hverjum Gud hefir géfid endimörk veraldarinnar til arfleifdar, Ps. 2; þad barn, sem oss er fædt og þann Son, sem oss er géfinn, á hvers herdum ad er höfdíngja dómurinn, hvers nafn hann kallar, undarligur, ráð, hetja, sterkur, fadir eylífdarinnar, fridarhöfdíngi, Esa. 9, þenna sinn eingétinn Son, segir sjálfur Sonurinn, ad Fadirinn hafi útgéfid fyrir heiminn í þessa dags Evangelió, til þess ad allir þeir, sem á hann trúa, skuli ei fyrirfarast, heldur hafa eylíft líf; af hverjum dýrmætu ordum eg vil tvent hugleida: 1) hvørsu veglig ad sé þessi gáfa; 2) hvar til hún gagni oss. Þú gódi Gud, sem oss hefir hann sjálfur óverdugum géfid, styrk oss med nád þíns Anda, ad vér mættum þetta dýrmæta eyrindi svo framkvæma ad þér líki, fyrir Jesú Kristi forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Menn plaga ecki alleina ad virda eina gáfu af því, hversu dýrmæt hún er í sjálfri sér, heldur og hinu, af hverjum hún er géfin, og med hverju gédi ad hún er útilátin; eg virdi meir þann skeink, sem géfinn er af konúnginum, heldur enn af mínum líka, og sá er mér hvad kjærastur, er eg þigg af födur mínum edur vin þeim, sem er eins og sjálfur eg. Nú heyrum vér í Textanum, ad þessi ástgjöf sé frá Gudi komin; eckert kann þvílíkt ad segjast edur nefnast; svo miklu ædri sem Gud er öllum sínum sképnum, svo miklu er þessi skeinkur dýrdligri öllu því er adrir géfa, eigi sízt fyrir hans skuld, sem géfid hefir. Landstjórnarinn í Epheso, er hann vildi stilla til frids borgarmúginn, sem Demetríus hafdi uppæst ámóti þeim St. Páli, Post. gb. 16, hann fann eckert gyldara til ad sefa þá med enn þad, ad hann sagdi, ad bílæti hinar miklu Dianæ í Epheso væri af himnum ofanfallid; svo var nú Andskotinn kröptugur í börnum vantrúarinnar, ad heidíngjar skipudust alleina vid þad, sem ádur vóru svo ólmir ad ærslum gégndi, af því þeim þótti þad sómi svo mikill, ad þeirra fulltrúi skyldi frá himnum kominn vera. Ættum vér þá ecki, kristnir menn, ad leggja hina mestu virdíngu, ást og elsku á þad, sem vér vitum komid vera frá hinum sanna Gudi, hver ed öllu stjórnar bædi á himni og jördu, og jafnvel þad, sem vér köllum hans minstu gáfur, sem þó eingar litlar eru, aukheldur þad, ad hann hefir géfid oss sinn Son. Jakob segir, ad öll gód gjöf og öll fullkominn gjöf komi ad ofan frá Födurnum ljósanna, Jak. 1. En af hverju gédi ad Fadir ljósanna hafi oss géfid þessa gjöf, sem er öllum meiri, þad segir hann oss sjálfur í Gudspjallinu med þessum ordum: svo elskadi Gud heiminn. Lángt

vórum vér frá því syndugir ormar, útlægir frá Gudi og hans helgidómi, ad þad væri nockurt hjá oss nema eymdin ein, er mætti hræra Gud til medaumkunar, auk-heldur hann kynni ad elska oss fyrir nockra vora verdskuldan edur ágjæti. Mann-eskjan var svo á sig komin eptir syndafallid, ad Ritníngin talar þar svo um eptir mannligum plagsid, Gén. 6: Gud ydradi þess, ad hann hafdi manninn skapad; og samt elskadi hann oss þó svo, ad hann gaf oss ecki nockra almenniliga gáfu, svo sem þegar hann lætur rigna yfir vonda og góda, og sóling upprenna yfir ráng-láta og réttláta, Matth. 5, heldur sinn eingétinn Son, og þad ad fyrra bragdi, ádur enn vér høfdum vit á, edur nockra atburdi til ad elska hann. Í því er kjær-leikurinn, segir Jóhannes, 1 Pist. 4 kap. ecki ad vér elskudum Gud, heldur ad hann elskadi oss og útsendi sinn Son til forlíkunar fyrir syndir vorar. Eg ætla ad vorum fyrstu foreldrum yrdi næsta rádfátt í Paradís, þegar þau høfdu Gud styggdan; mundu þau hafa nockra vidleitni ad blídka hann? mundu þau géta hitt uppá þetta guddómliga vísdóms rád, ad Gud skyldi madur verda til þess ad forlíka heiminn vid sjálfan sig? fávís vóru þau til þess, atburdirnir vóru þeir einir ad fela sig, því þau vóru nakin, Gén. 3, og ad bera skuldina af sér hvert um sig, þessi vóru úrræd-in einasta. O, hvílík dýpt audæfanna og Guds speki, Róm. 11! Snemma braust út hin guddómliga elska af hans hjarta, strax er hann hafdi lagt hinn réttvísa dóm á manninn, ad hann skyldi deya, lagdi hann þá líknarfullu bót med, ad kvinnunnar sædi skyldi í sundurmerja høggormsins høfud, Gén. 3. Þetta sitt miskunnarríka fyrir-heit hefir hann efnt í sendíngu síns eingétins Sonar híngad í vort auma hold, fædd-ann af kvinnunni, ennþá þegar vér vórum hans óvinir, Róm. 5, þegar vér enn þá vórum daudir í vorum syndum; þessi er hin guddómliga elska, er Drottinn prísar hér í Gudspjallinu, og þad ecki um skør fram, því Páll talar hér um, Róm. 8: ad Gud hafi ecki þirmt sínum eingétnum Syni, heldur géfid hann út fyrir oss alla; hann sparadi hann ecki til ad fædast í armód, ecki til ad verda landflótta, ecki til ad þola skammir og hádúngar af þeim, sem hann tók undan eylífri skømm og hádúng, ecki til ad lída krossins dauda fyrir þá, er hann deyddu, og ecki til ad þola helvítis píslir fyrir þá, sem høfdu gjørt samband vid daudann og sáttmála vid helvíti, Esa. 28; hann sparadi hann ecki fyrir syndina, sem Gudi alleina illa líkar, Ps. 5, heldur gjørdi þann, í hverjum hønum alleina vel þóknast, ad synd, jafnvel þótt ecki vissi hann af synd, 2 Kor. 5. Enginn elskar nockurn meir enn þad, ad hann géfur sitt líf út fyrir hann, segir Lausnarinn; en Gud elskar sinn Son eins og sitt eigid líf, þvíad hann er ljómi hans dýrdar, Hebr. 1; hann er sá sem er í hans skauti; en fyrir því, ad Gud kunni ecki einsaman ad deya, lét hann sinn Son deya í mannligu holdi, í mannligri náttúru, er hann af fedrunum hafdi, hver fyrir því ad í hønum býr øll fylling Guddómsins líkhamliga, Kol. 2, þá heitir hann sá madur, sem høn-um er næstur, Zach. 13; já, hans sonur, jafnvel eptir manndóminum, ecki einn sonur, er sé ættleidíngur, svo sem vér erum fyrir hans skuld, heldur Guds himneska Fødur náttúrligur Sonur fyrir íbúd Guddómsins, því Textinn segir, ad hann hafi útgéfid

sinn eingétinn Son; hvad ecki á ad skiljast eptir Guddóminum alleina, heldur og eptir manndóminum eingu sídur, þvíad í hønum hefir hann kvøl og dauda lidid, og allt þad, er hann vann til árnadar og miskunar syndugu mannkyni. Enginn vill missa sinn son; Jakob vildi ei voga sínum ýngsta syni í þá hættu, ad láta hann fara med sínum brædrum ofan til Egyptalands, þótt þeir neyddu hann þar um, Gén. 42, og þeim lægi lífid á; en Gud gaf oss sinn Son óbedinn, og ofurseldi hann í daudans kvøl fyrir oss, sem ecki vorum synir, heldur reidinnar børn, og af náttúrunni til Satans þrælar, Eph. 2. Kvinnan sú sem umgétur, 1 Kóng. 3, hún vildi heldur ad sú, sem ecki var módir skyldi eignast sinn son, heldur enn lífid væri af hønum tekid, svo mjøg elskadi hún sitt lífsafkvæmi, hún vildi vinna þad til, ad óvina sín mætti hafa gledi af barninu, svo þad mætti þó lífi halda, því hennar idur tendrudust upp síns sonar vegna, segir Ritníngin. En hinn eylífi Brunnur Gjæskunnar vitjadi vor fyrir sín miskunar idur, og elskadi svo heiminn ad hann útgaf sinn eingétinn Son í daudann, uppá þad, ad allir þeir sem á hann trúa hefdu eylíft líf. Þegar Drottinn spáir um gjæsku sína, er hann vilji audsýna sínu fólki fyrir Christum og í Kristó, þá tekur hann svo til orda, Malach. 3: eg skal tjá þeim miskunsemi, svo sem einn tjáir miskun sínum syni, þeim er stundar hann. Minn Herra og minn Gud! vér megum þad med kinnroda medkénna, ad þú hefir sýnt oss meiri miskun enn þínum eingétna Syni á hans daudadegi; hann vard ecki bænheyrdur, er hann beiddi ad reidinnar kaleikur mætti frá sér takast, Matth. 26, já, ecki þótt hann beiddi, í heilar þrjár reisur; en hvørs vér bidjum þig í hans nafni, þad vilt þú veita oss, Jóh. 16; þad skal ské, (þad eru þín eigin ord) ad ádur enn vér bidjum þá vilt þú bænheyra, Esa. 65; þinn eingétinn Sonur féck einga vægd, jafnvel þótt enginn kynni ad straffa hann um nockra synd, Jóh. 8; en vér høfum miskun ødlast sem til alls ills høfdum unnid; þinn Sonur fécк eckert ad svala sér med í hinni bitru pínu nema gall og edik, Matth. 27; látir þú oss nockud til handa bera, til þess ad líkjast hønum, látir þú oss drecka hans kaleik, Ps. 119, hér í nádinni, þá kryddar þú hann med svølun þíns h. Anda, þú dreypir á oss med sætleik eptirkommandi aldar, og leidir oss fram ad ferskum vøtnum; svo miklu betri kosti høfum vér nú þrælarnir ad búa vid, enn þinn eingétinn Sonur; hver er sá af oss, ad hann ecki hafi þar, hann megi høfdi sínu adhalla? Matth. 8; hver er svo ofsóktur, píndur og kvalinn sem hann var? á hverjum hefir þvílík hegníng legid? Satt er þad, ad hann er inngengin í sína dýrd, Lúk. 24, ad øllu þessu afloknu; en vér sem ad varla drepum hinum minsta vors fíngurs í þinnar reidiflód, Lúk. 16, sem gécк yfir høfud hønum, vér skulum og inngánga í hans dýrd, ef vér trúum á hann; og er þad mála sannast, ad vér vinnum svo lítid sem eckert til þeirrar dýrdar, sem hann hefir oss med sinni kvøl afrekad, þótt vér bærum Jobs kaun, Job. 2, og Gihesi líkþrá allt frá vøggunni til grafarinnar, hjá því sem hann þolad hefir fyrir vorar syndir; hønum sé lof, dýrd og heidur um aldir, amen! Svo hefi eg nú allt

híngad til nockud talad um ágjæti þessarar himnesku gáfu; eptirfylgir ad tala um hennar gagnsemi.

Nytsemi eins hlutar metum vér af tvennu, annadhvert ad hann gagnar oss til ad umflýa hid vonda, edur til ad ødlast hid góda; hverttvegja finnum vér í útsendíngu Guds eingétins Sonar; þad fyrra kénnir hann oss í Gudspjallinu med þessum ordum: ad allir þeir sem á hann trúa fyrirfarist ecki. Tvent hefir og Drottinn til þess gjørt, ad þeir skuli ecki fyrirfarast sem á hann trúa. Fyrst þad, ad hann hefir lidid þeim til eptirdæmis; þad annad, ad hann hefir lidid þeim til forlíkunar; um hid fyrra talar St. Petur, 1 Pist. 2, segjandi: Kristur er dáinn fyrir oss, og hefir oss eptirlátid þad dæmi; ad þér gángid í hans fótspor. Þegar hinn gamli Adam, sem býr í oss, á ad leggja út þau dýrmætu ord, sem Páll skrifar, Róm. 8, ád sá sem ecki þirmdi sínum eiginn syni, heldur gaf hann út fyrir oss alla, hvar fyrir skyldi hann ecki géfins veita oss alla hluti med hønum? þá skilur hann þau um þad sem hønum líkar; hønum þykir ecki mikid koma til þess líssins brauds, sem af himnum er ofan komid, Jóh. 6; hann vill kjøt hafa, Núm. 11, og er ecki til frids ella, þad er sælgjæti holdsins og þess munadar, hann etur sig fullann þar af, þar til þad gengur út um hans nasir og sálgar þeim, er ala hann svo kappsamliga, svo þeir drepast þúsundum saman, og verda helvítis eldsmatur ad sídurstunni; en þegar Páll nefnir hér alla hluti, þá meinar hann þá, ed sálunni gagna; þad er audsært af øllum þessum sama kapitula, hvadan ordin tekin eru; hvar af vér sjáum, br. m. ad ecki er Guds Sonur oss til þess sendur, ad vér skulum láta eptir holdinu þess girndir ad rækja, Róm. 13, ef vér viljum á Guds Son trúa, svo vér fyrirførumst ecki, heldur svo sem hann er einusinni dáinn syndinni, segir Páll, Róm. 6, þad er fyrir syndina, og deyr ecki framar, svo eigum vér henni dagliga ad deya, og med hønum dagliga ad upprísa, ad vér ei framar lifum í henni; svo sem hann hefir sigrad heiminn, svo eigum vér ad forsmá heiminn, og svo sem hann hefir útsnarad Djøflinum og trodid hann undir sinna barna fætur, Róm. 16, svo eigum vér ad reka hann út úr hjarta voru, med øllu hans hyski; vér eigum ecki ad hafa eina klauf eptir á Egyptalandi, Exód. 10, heldur brenna upp þann Amalechíta med øllu hans gótzi, kviku og daudu, 1 Sam. 15, med sannri ydran og afláti syndanna, svo ei verdi Israels ríki frá oss tekid. Þad kénnir oss Páll, 1 Kor. 11: ef vér dæmdum sjálfa oss, þá yrdum vér ecki dæmdir, en þegar vér dæmumst af Drottni, þá verdum vér leidréttir, svo ad vér ecki fordæmumst med heiminum. Þannig er oss nú Kristur sendur til eptirdæmis, bædi í lifnadinum og svo í krossburdinum; hverutveggja er ómissandi til þess ad umflýa tøpunina; en forgéfins hefdi hann lidid oss til eptirdæmis, nema hann og hefdi lidid oss til forlíkunar; hvar fyrir til forlíkunar? því vér vorum missáttir vid Gud; hvers vegna? fyrir syndina; hvad hafdi syndin forþénad? eylífan eld med Djøflinum og øllum hans árum; hver hefir syndina burttekid? þad hefir Guds Sonur gjørt, er hann bar hana uppá tréd, segir Petur, 1 Petr. 2; því sagdi Jóhannes skírari, er hann leit Christum koma til sín: sjáid þad Guds Lamb, sem í burtu ber heimsins syndir,

Jóh. 1. Til þessa þykir heiminum lítid koma; eg trúi hann dyljist vid ad þar muni svo heitt í Satans badstofu, sem prestarnir segja, annars mundu menn ecki bidja sér og ødrum svo optliga helvítis, sem menn gjøra; en viljid þér ecki trúa þeim, þá trúid Guds ordi, trúid Ritníngunni. Eg veit ad ydur þykir þad lítid heimsins børnum, ad þér skulud aldrei um æfi Gud sjá í dýrdinni, því þér hafid aldrei séd hann né hirdt um ad sjá í nádinni; en svo þykir Páli þad mikid, ad hann segir: ógudligir munu straffast med eylífri gløtun, fjarlægir augliti Guds og mætti hans dýrdar, 2 Tess. 1; en hlustid til hins, ad þar mun verda óp og tannagnístran, Lúk. 13, þeir munu eta sínar tungur út af pínu, Opinb. b. 16: þessar píslir eru vægdarlausar, Jak. 2, og ecki svo sem þessa heims mótlæti, hvar menn fá nockra linun ástundum; þeirra ormur mun ecki deya, og þeirra eldur ecki útslóckna, Esa. 66, þad er eylíf smán, Dan. 12, eylíf hegníng, Matth. 25, og þoka myrkranna, Júd. v. 13 sem um eylífd er tilbúin hinum ógudligu, 2 Pet. 2. Ef þér nú hafid nockra líkhamliga tilfinníng, ef þér varla lifad getid, þá ydur vantar sælgjæti ydar og venjuligan addbúnad, ef þér getid ecki af ydur borid, nær þér fáid høfudverk edur sídustíng, hvad mun þá verda í eldsdýkinu sem vellur af eldi og brennusteini, Opinb. b. 21; ef ein lítil vanvirda, er þér svo kallid í þessu lífi, kvelur svo ydar hjarta, ad þér svífist einkis til ad hefna ydar, hvad mun þá verda hin eylífa skømm? þér munud þeinkja ad einginn hafi yfir ødrum ad stæra sig á þessu forsmánarinnar landi, en gjætid þess ad þér munud kveljast í augsýn h. eingla, Opinb. b. 14, hverra lagsmenn ad eru Guds útvaldir, er þér fóttrodid hafid í ydar velmakt. Þér munud sjá alla heilaga í Guds ríki, Lúk. 13, en ydur útkastada, ja, margan þann, sem þér órétt gjørt og uppsvelgt hafid, og ecki reiknad verdugan ad þurka ydar skó, þá munud þér sjá til bords sitja med Abraham, Isak, og Jakob í ríki himnanna; þegar hinir fordæmdu gløtunarinnar synir sjá þetta fyrst, þá mun øfundar ormurinn taka til ad bíta af alvøru, þá mun ecki duga ad sefa hann med lífláti Abels, Gén. 4, né mansali Jósephs, Gén. 37, edur drápi Naboths, 1 Kóng. 21, því hann mun aldrei deya, Esa. 66; og viljid þér ecki ødrum Guds mønnum trúa hér til, og segid, ad hverki Esajas, Jakob, Petur né Júdas hafi verid í helvíti, ad þeir kunni þar frá ad segja, svo sem margur glópur lætur sér um munn fara, þá trúid þó Guds Syni. O, þér hin vantrúada kynslód! hann var í helvíti, þegar hann kvaldist fyrir ydar syndir, svo þér skyldud ecki fyrirfarast, heldur hafa eylíft líf. Einginn kann betur ad segja oss hvernig þar er háttad, heldur enn hann, sem þad hefir tilbúid handa Djøflinum, hann ed sjálfur hefir þolad helvítis píslir, hann ed sjálfur er þángad ofanfarinn til ad predika øndunum í fángelsinu, 1 Pet. 3, þad er til ad straffa þá; hann er Guds Sonur, hann ber alla hluti med ordi síns kraptar, Ebr. 1; allt vald er hønum gefid bædi á himni og jørdu, Matth. 28, og vard helvíti hønum þó svo heitt, ad hann sveittist blódinu, Lúk. 22, og hrópadi á krossinum: Gud minn! Gud minn! því hefir þú yfirgéfid mig? Matth. 27. O, vatnsbóla! ó, heystrá! munt þú þá géta búid vid þennan fortærandi eld? og þú skallt þar þó eylífliga búa, nema þú ydrist og trúir á Soninn, Jóh. 3. Viljid

þér nú ecki Guðs Syni trúa, því það er svo gamalt, að hønum er lítt trúað af heiminum, þá trúið þó Djøflunum, þér eruð vanir þeim að trúa, þótt þeir ljúgi, gjørið þeim ecki þann órétt að trúa þeim ecki, nær þeir satt segja. Þegar Drottinn rak hina mørgu djøfla út af hinum óða Gadareno, Mark. 5, þá báðu þeir hann að skipa sér ecki í undirdjúpin, Lúk. 8, það er, í helvíti, því svo kallast það, Opinb. b. 9, og víðar, svo kvíðu þeir við þeim loga, sem alvanir voru kvølunum. Seig mér, mun þér ecki bregða við, ef þér yrði að skyndíngu burt kippt úr øllu þínu sælgiæti og steypt í helvíti og kvalirhar eins og hinum ríka? Lúk. 16. Í þetta sinn tøluðu djøflarnir alvøru, því þeir ráku sitt eigið eyrindi; en að þér ljúga þeir, syndugur maður, og mála upp fyrir þér helvíti eins og aðra konúngshøll; trú þeim ecki, því faðir þeirra er lygari í frá upphafi, hann stóð ecki í sannleikanum, ei heldur þeir, þarfyrir eru þeir í helvíti ofan steyptir, og bundnir myrkranna hleckjum, 2 Pet. 2. Til að frelsa oss frá þessum óskøpum er nú Guðs Sonur útgéfinn, til þess er hann fæddur, húðstrýktur og á krossinn negldur; en guðspjallið segir oss enn nú meira: heldur að hann hefði eylíft líf, stendur hér. Það er vitanligt af St. Páls orðum, Eph. 2, að vér fæðumst dauðir í syndinni; það náttúrliga líf færir með sér andliganu dauða. Nær tøkum vér til að deya? Þégar vér lifnum í skírninni, finnur móðir vor kristilig kyrkja með oss fyrst eitt andligt lífsmark; fyrir hvern? fyrir hánn, sem af Guði er útgenginn til þess að heimurinn skyldi hafa eylíft líf; svo segir Páll, Tít. 3; að Guð hafi ríkugliga úthelt yfir oss heiløgum Anda fyrir Jesúm Christum vorn heilsugjafara, svo að vér réttlátir fyrir hans náð yrðum erfíngjar eylífs lífs; en sá, sem skal eylífs lífs njóta hann verður hér í lífi fyrst að lifa andligu lífi; það hljótum vér í skírninni, sem sagt er. Þess gétur St. Pétur, er hann segir, að Guð hafi endurgétið oss til lifandi vonar, 1 Pet. 1: en það kann auðveldliga aptur að missast, svo vel sem það líkhamliga, nema hinn innri maðurinn, sem í fyrstunni er eins og brjóstmylkíngur á sig kominn, nema hann sé dagliga nærður og endurnýaður; því lætur Páll þetta fylgja hvørt øðru, segjandi, Tít. 3: að Guð hafi oss hólpna gjørt fyrir endurgétníngar laugina og endurnýúngar heilags Anda. Þennan andliga vøxt og þroska øðlumst vér eins vel fyrir Christum, svo vel sem hið andliga líf í fyrstunni; það kénnir oss Páll, Eph. 2, segjandi: vér erum Guðs verk skapaðir í Jesú Kristó til góðra verka, hvør Guð hefir tilbúið að vér gaungum í þeim. Sálin veldur því að líkhaminn vex, ecki gjørir það fæðslan alleina, heldur er hún svo sem nockurskonar meðal, í hverju að verkar mannsins andi hønum til þroska, þar til hann fullvaxinn er. Kristur er vort andligt líf, hann er líf hins innra mannsins. Fæðan er Guðs orð, í því verkar hann með sínum Anda, þar til vér náum að vaxa eptir fullkomnum mælir Kristí aldurs, sem Páll að orði kémst, Eph. 4; og þetta andliga líf, er mest fólgið í deyðíngu holdsins; þau tvø eru hvort ámóti øðru; eins líf er annars dauði; hinn gamli maðurinn og hinn nýi, sem eptir Guði er skapaður, þeir berast banaspjót eptir, en sá er munurinn, að hinn gamli fær sálgað hinum nýa í einu, svo hann ástundum aldrei viðraknar aptur, en hinn nýi fær aldrei svo drepið hinn gamla, að hann ecki apturgángi; til fánga verður hann tekinn fyrir Guðs

krapt, en aldrei verdur hønum svo fyrirkomid, ad ei brjótist hann um, svo lengi vér erum í holdinu. Vel sé þeim er géta lagt hin sterkustu fjøtur á hann, og því kallast hann daudur, þegar hann náir ecki ad framkvæma sínar girndir; þegar menn hepta reidina og girndina og adrar tilhneigíngar, sem af þeim vaxa, med Kristí Anda, þá heitir hinn gamli Adam daudur; því lýsir Páll er hann segir, Kol. 3: þér erud daudir og ydar líf er fólgid med Kristó í Gudi. Hver hefir nú afrekad oss þetta líf? það hefir Kristur, sem ad er vort líf, en var útgéfinn í daudan fyrir oss, svo vér hefdum eylíft líf; það vottar Páll enn aptur, Gal. 2, segjandi: eg em krossfestur med Kristó, en lifi þó samt, ecki eg nú, heldur lifir Kristur í mér, en það eg lifi í holdinu, það lifi eg fyrir trú Guds Sonar, er mig elskad hefir og útgéfid sjálfan sig fyrir mig. Af þessu lífi framkémur hid eylífa líf, sem ádur er sagt. Menn bjóda ecki daudum mønnum til bords, heldur lifandi, svo mun og enginn bordsettur verda med Abraham, Isak og Jakob, nema daudinn, hver ad er sendibodi, hitti hann lifandi í Kristó. Hér segir í Gudspjallinu, ad Gud hafi svo elskad heiminn, það er alla menn, því allir vill hann ad hólpnir verdi, og komist til sannleiksins vidurkénníngar, 1 Tím. 2; en því veldur fjandmadurinn sem er mordíngi sálnanna, ad hans guddómligi kjærleiki fær því ei til vegar komid, ad allir hólpnir verdi. Því stendur hér, ad þetta eylífa líf hlotnist þeim alleina sem á Guds Son trúa; en hvílík gáfa er þetta líf, børn mín? vér kunnum ecki ad leida oss í hug né hjarta hvílíkt það sé, nema hvad vér af Guds ordi heyrum, nema hvad Guds Andi sýnir oss svo sem fyrir spegil og í rádgátu, 1 Kor. 13, þegar hann lætur oss það smacka, og vekur í oss sætleik eptirkomandi aldar, það er gnógt fagnadarins og glediligt líferni til Fødursins hægri handar, Ps. 16; vorir líkhamir verda einglunum jafnir, Lúk. 29, já, samlíkir Kristí dýrdligum líkhama, Phil. 3; þeir munu einkis vidþurfa, ei fædslu, ei fatnadar, því Guds ríki er ecki matur né dryckur, heldur fridur og føgnudur í h. Anda, Róm. 14; þeir munu dýrdinni íklæddir verda, og skína eins og sól í ríki síns Fødur, Matth. 13; vorar sálir munu í ómrædiligum føgnudi lifa, 1 Pet. 1. Dýrdligir hlutir verda í þér taladir, þú borg Drottins, segir Davíd, Ps. 87, er hann spáir um kristnína, en Páll segist hafa heyrt í hinum þridja himni ómrædilig ord, sem enginn fær úttalad, 2 Kor 12. Veraldarinnar sælgjæti er aldrei svo mikid, aldrei svo margvísligt ad ei fái menn leida á því; þeir sem hafa sína unadsemd þar í, verda þó ad krydda það med afláti nockru; einn skal húngra, ádur enn maturinn smackar vel, hann skal þyrsta, ádur enn dryckurinn þykir hønum gódur, en í sælu himnanna er eckert aflát, enginn bíd eptir nockru; því svo sem einglarnir sjá jafnan Guds Fødur andlit, Matth. 18, svo munum vér og gjøra, þar vér erum einglunum jafnir, í hverju øll sæla er fólgin. Job í øllum sínum mannraunum huggar sig þar vid einasta, ad hann muni sinn Endurlausnara sjá med þessum augum (segir hann) Job. 19, það er med sínum líkhamligum augum; þegar Páll hafdi eitt sinn verid í himninum og séd Guds dýrd, það var hønum svo minnisstædt, ad hann úr því vildi alla hluti lída fyrir Kristí sakir; og þannig eru þeir lyndir, sem Gud opinberar sína dýrd í hjartanu med von eptirkomandi dýrdar. En ef þannig er vort fángelsi, br. m., hvílíkt mun þá kóngsríkid verda? Það er ecki ad undra,

þótt hin sanna Guðs kyrkja stynji og andvarpi í himininn eptir Guðs barna sælu, Róm. 8, þar Guðs andlit lýsir yfir henni, þótt ei sjáum vér hann hér augliti til auglitis, heldur svo sem í spegli og ráðgátu, 1 Kor. 13. Arístóteles var eitt sinn spurður að, hvað fríðleikinn væri? en hann svaraði, að það væri fyrir blindann mann að spyrja að. O, oss auma! þótt oss af øllu hjarta lángi eptir að sjá hinn lifanda Guð, þá sjá menn það ecki fyrir blindu holdsins, og er þó eptirlaungun þessi miklu inndælli enn allur føgnuður veraldarinnar. Guð hafði lagt mikið til Mósen, og prýdt hann með kostuligum gáfum fram yfir aðra menn, og þó var hann ecki ánægður, nema hann mætti sjá Guð; það var hønum ecki nóg að tala við hann, eins og maður við mann, Exód. 33, heldur vildi hann og sjá hans dýrðar ljóma, hefði hann það mátt, og lifa. Hvílík er nú Guðs barna sæla í eylífu lífi, og miklu meiri, æðri og dýrðligri, en að nockur syndug túnga fái úttalað. Hugleiðið nú, kristnir menn, hvílíka ástgjøf menn þegið hafa í útsendíngu Guðs eingétins Sonar; hann er útgéfinn til þess að ei skylduð þér fyrirfarast, ecki brenna í hinum glóanda helvítis ofni, ecki verða lagsmenn djøflanna í myrkranna fángelsi, ecki bera eylífa skømm og forsmán, sem þér með yðar syndum hafið forþénað; hann er útgéfinn til þess, að þér hafið eylíft líf, eylífa sælu, eylífan føgnuð og unaðsemd um aldir alda, hvar þér sjá munuð svo sem þér eruð sénir, og þeckja svo sem þér fræddir verðið, 1 Kor. 13; þér munuð sjá Guðs hátign, er yður hefir skapað, gleðja yður í hans elsku, er knúði hann til að géfa yður þenna sinn Son. Þér munuð sjá yðar Frelsara, er yður hefir leyst með sínum dauða úr eylífu banni; þér munuð sjá yðar hold og blóð upphafið á Guðs tignarstól hønum til hægri handar; þér munuð sjá h. Anda framgángandi af Føður og Syni, þann góða Anda Guðs, sem yður hefir endurgétið, endurnýað, leidt í allan sannleika, straffað í yður syndina, huggað yður aptur, styrkt yður í mótgánginum, og þá munuð þér fyrst sjá að harmkvæli þessara tíma vóru ecki verð þeirrar dýrðar sem yður er þá auglýst, Róm. 8. Børn mín! hverju viljið þér nú gjalda fyrir þessa stóru elsku? hvers krefur hann af yður? einkis nema að þér elskið hann aptur ímót; hvar með verður það gjørt? ecki með orði og túngu, heldur enn náúngann, heldur með verki og sannleika, 1 Jóh. 3. Guði var alvara að géfa oss sinn Son; látum oss vera það alvøru að elska hann aptur. Ef þér elskið mig, þá varðveitið mín boðorð, segir Kristur, Jóh. 14; gjørum svo, þá látum vér hann sjá, að vér elskum hann, eður ef rétt skal segja, vér sjáum það sjálfir og finnum það; því ecki þarf hann að leitast eptir hvert vér elskum, hann sem rannsakar hjørtun og nýrun, en ef vér viljum vita sjálfir hvert vér elskum Guð eður ei, þá spørum eckert fyrir hans skuld, eins og hann þirmdi ecki sínum eingétnum Syni fyrir vora skuld, þvíað í því auglýsti hann sína elsku. Brennum upp allar vorar tilhneigíngar með elskunni til hans, hún er einn eldur; ef vér erum Abrahams synir, Jóh. 8, ef vér høfum trú Abrahams, þá gjørum Abrahams verk, Jak. 2; hann vildi fórnfæra sínum egin syni og trúði Guði að hann mundi kunna að gjøra hann lifandi af dauðum, Róm. 4; gjørum eins, offrum Guði því sem oss kjærast er, það er viljinn vor; látum ecki eptir hønum eins og Davíð syni sínum Adóníæ, þegar hann sá að hann vildi ríkja, hann var svo barnsár að hann nenti ecki að ángra hann; breytum í øðru eptir

Davíd, en ecki í þessu, heldur drepum vorn vilja þegar hann vill gjøra uppreist ámóti Guds vilja, og segjum: verdi þinn vilji, þá mun Gud hann aptur lifandi gjøra med sínum vilja, svo ad vér viljum þad, sem hann vill, og ad hans vilji framkvæmist á oss, sem er sá, ad vér eignumst eylíft líf; þad veiti oss Gud Fadir af nád sinni og miskun, í Jesú nafni, amen!

Pridja Dag Hvítasunnu.

Gudspjallid, Jóh. 10 Kap.

Jesús sagdi til Pharíseanna: sannliga, sannliga segi eg ydur: hvør hann geingur ei inn um dyrnar í saudahúsid, heldur stígur hann inn med ødrum hætti, sá er þjófur og spillvirki; en sá sem geingur inn um dyrnar, hann er hirdir saudanna; fyrir hønum lýkur dyravørdurinn upp, og saudirnir heyra hans rødd; og hann kallar sína saudi med nafni og leidir þá út; og þá hann hefir sína saudi útlátid, geingur hann frammi fyrir þeim, og saudirnir fylgja hønum eptir, þvíad þeir heyra hans rødd; en ødrum annarligum fylgja þeir ecki eptir, heldur flýa þeir frá hønum, þvíad þeir kenna ei annarliga rødd. Þessa málsgrein taladi Jesús til þeirra, en þeir vissu eigi hvad hann sagdi þeim. Þá sagdi Jesús enn aptur til þeirra: sannliga, sannliga, segi eg ydur, ad eg em dyr saudanna; og allir hverjir helst sem fyrir mér komu, þeir voru þjófar og spillvirkjar, og saudirnir hlýddu þeim eigi. Eg em dyrnar, ef nockur geingur inn um mig, sá mun frelsast, hann mun og gánga út og inn, hann skal og finna sitt fódur. En þjófurinn kémur ei til annars, enn hann steli, drepi og fordjarfi; en eg er kominn til þess, ad þeir hafi líf og fulla nægd.

Exordium.

Ert þú sá sem koma mun, edur eigum vér ad vænta eins annars? søgdu Jóhannes lærisveinar vid Christum, Matth. 11, er þeir vóru sendir frá sínum Meistara til ad spyrja ad, hver hann væri; í hverjum ordum þad er ad athuga, ad Messías hefir nefndur verid á þeim døgum: sá sem koma mun; annars hefdi þessi spurníng verid nockud myrk og óskiljanlig. Þú ert Kristur Sonur Guds, hann sem koma skal í heiminn, sagdi Martha fordum vid Lausnarann, Jóh. 11; og mundi hún ecki hafa ávarpad hann þannig, hvern hún þekti kominn ad vera, nema Messías hefdi svo almenniliga kalladur verid. Þetta má vídar sjá í nýa Testamentisins bókum; og hafa vísir menn Gydínga í þessu litid til spádómanna í gamla Testamentinu, hvar ed svo adkvedur um Messíam: ad hann muni koma; svo segir Esajas: sjá ad Gud ydar hefnd kémur, ydar endurgjald, hann kémur til ad frelsa ydur, þá munu og augu hinna blindu uppljúkast, og eyru hinna daufu opnast, þá mun hinn halti dansa svo sem hjørtur, og túnga hins mállausa sýngja, Esa. 35; til hvers spádóms medal annara Frelsarinn bendir Jóhannes lærisveinum, er þeir fréttu hann ad: hvert hann væri sá sem koma mundi. Þetta upplýsir þau ord, er vor Endurlausnari talar í þessa dags Evangelío, er hann segir:

ad allir þeir, sem fyrir hann komu, hafi verid þjófar og spillvirkjar; hvar hann meinar, eptir mínum fáfródum skilníngi, þá, sem fyrir hann komu og eignudu sér nafn hins mikla Hirdis og vildu frelsa Gydínga af valdi Rómverja, en bönnudu ad gefa keisaranum skatt; þvílíkir voru Tevdas og Júdas Galílæus, um hverja Gamalíel talar í Postulanna Gjörníngabók. 5 kap. En hvernig sem því er varid, þá talar Drottinn hér ecki um spámennina, er vóru réttlætisins prédikarar og spádu um hans tilkomu, og töludu af hans Anda, heldur annadhvert um þessa, sem nú hefi eg nefnt, edur einhverja þeirra líka, þótt sögurnar greini ecki um þá; en fyrir því ad Drottinn vissi fyrir, ad eptir sína hérvist á jördunni mundu upprísa falsspámenn, ecki sídur enn fyrir sína tilkomu í heiminn, þeir ed koma mundu til Guds barna í saudaklædum, en innra vóru þeir glepsandi vargar, Matth. 7, þá segir hann hér í Gudspjallinu, hvert ad sé merki hins sanna og mikla Hirdis saudanna, eptir hverjum adrir hirdarar eiga ad breyta, er hann sett hefir yfir hjardirnar, Post. gb. 20, svo og á sína saudi, er hans raust alleina eptir fylgja. Vér viljum af Gudspjallinu þetta tvent hugleida: 1) **hvernig kennendunum eigi hátt ad ad vera, 2) hvernig tilheyrendurnir eigi ad skicka sér.** O, þú sem ert hinn mikli Hirdir saudanna, fyrir blód þess eylífa Testamentis, Herra Jesú Kriste! styrk oss hér til, med fulltýng þíns góda Anda; bænheyr oss fyrir þína forþénustu, amen!

Utleggíngin.

Þar vor Endurlausnari nefnir hirdir í Gudspjallinu, þá meinar hann í fyrstu sjálfan sig, því hann er Höfdíngi hirdaranna, sem Petur vottar, 1 Pet. 2; allir adrir hirdarar hafa sitt embætti af hönum, þeir sem ad hans vilja eru settir yfir hjördina, því byrjar öllum þeim hans blessudu dæmi ad fylgja; og er þad sérdeilis þrent, sem þetta heilaga Gudspjall vísar oss til, sem er: 1) ad þeir séu inn um dyrnar gengnir, þad er réttiliga kalladir, 2) ad þeir láti saudina heyra sína raust, 3) ad þeir gángi undan þeim. Hvad hinu fyrsta vidvíkur, þá segir Páll ad sönnu, Hebr. 5: einginn taki sér þennan heidur til, heldur sá sem kalladur verdur af Gudi, svo sem Aron. Þvílík köllun brúkast ad sönnu ecki nú, og jafnvel ecki í gamla Testamentinu eptir þad Gud skipadi kongángana yfir sitt fólk; spámennina kalladi hann ad sönnu, en kennimennirnir vóru af konúngunum settir; svo skickadi Salómon kóngur Zadoch kennimann í stad Abíathars, 1 Kóng. 2, og Jósaphat tilsetti prestana í húsi Drottins, 2 Kron. 17; olli þad því, ad ámedan Gud hafdi sjálfur stjórnina í Israel, þá skipadi hann öllum hlutum fyrir medalgaungu Móses og annara sinna þénara, sídan hefir hann fengid konúngunum þvílíkt í hendur og ödrum valdstéttum, eptir því sem hverju landi hagar; svo var og Aron bædi kalladur og vígdur fyrir medalgaungu Móses, Exód. 28. Drottinn Jesús kalladi ad sönnu sína postula sjálfur, Matth. 10, en eptir hans dýrdarfullu himnaför voru hans kyrkju-þénarar af mönnum kalladir, því Matthíam og Barnabam útvöldu postularnir, jafnvel þótt hlutirinn ad Guds vilja félli yfir Matthíam, Post. gb. 1; biskuparnir í Ephésó voru af mönnum kalladir, ecki sídur enn þeir, sem Títus Krítar biskup nidurskipadi um borgirnar, Tít. 1, og kallar St. Páll ad þeir séu af h. Anda settir yfir hjardirnar, Post. gb. 20; svo skickudu þeir Páll og Barnabas öldúngana í Lystris og Icóníó, Post. gb. 14, og þessi skickan hélst allt þángad til Gud gaf sínum söfnudum kristin yfirvöld. Þetta segi eg til þess, ad eingenn Guds þénari efist um sína köllun, þegar hann er af kristiligu yfirvaldi kalladur, sem Gud hefir þetta umbodid, nema hann hafi med svikum og prettum, gáfum og mútum stolist

inn í saudahúsid, þá er hann engu betri enn þjófur og spillvirki, og hefir sér engrar Guds adstodar ad vænta í sínu kalli og embætti, hversu vel sem hann þykist ad sér vera. Svo eru þeir nú af Gudi kalladir, sem eru af konúnginum kalladir, edur þeim, sem hann hefir þad vald í hendur fengid, því hann er Guds umbodsmadur á jørdunni, en þeir hans, sem af hønum settir eru, þó med því móti, ad þeir ecki brúki nein óleyfi-lig medøl hér til; og er þad ecki lítil huggun fyrir þann, sem á dagliga mótstødu ad veita Satan og vondum mønnum hans þénurum, ad hann er af Gudi kalladur í þá h. stétt, því máttugur er Gud ad vardveita sína þénara, er hønum treysta, og ei brest-ur hann viljan til þess, þeir eru skrifadir í hans høndum, Esa. 49; hver vill þeim granda fram yfir þad hann leyfir? Eg vil um þá segja eins og Bíleam sagdi um Ísrael fordum: því skyldi eg bølva hønum? hinn sterki Gud bølvar hønum ecki, því skylda eg stugga vid hønum? Jehóva stuggar ecki vid hønum, Núm. 23. Enn hann leyfir eckert, nema þad sem er til hans mikla nafns dýrdar, og þeim fyrir bestu, er hønum af trú og dygd þjóna, og er sæmd ad taka því af hans hendi, hverjum sem høn-um líkar því ad skipa; þeir mega ad vísu tilreikna sér þad, sem Páll um sig skrifar, er hann segir: eg veit hverjum eg hefi trúad, og eg em fulltrúa, ad hann er máttugur ad vardveita þad, sem eg hefi hønum tiltrúad, 2 Tím. 1. Nú er þad ecki nóg, br. m.! ad menn séu kalladir, nema menn gjøri og Guds verk med allri athygli; Júdas var kalladur, Matth. 10, og géck í fyrstu inn um dyrnar, því hann hafdi medtekid þetta embætti med þeim, sagdi Pétur, Post. gb. 1, en hans setur vard í eydi, og hans bisk-upsdóm medtók einn annar; og því vil eg tala um í ødru lagi, hvernig oss byrji ad fóstra Guds saudi. Saudirnir heyra hans rødd, segir í Textanum; Drottinn talar hér eptir sidvenju Gydíngalands og annara landa, þar ed hirdararnir brúkudu og enn-nú brúka í dag eina hljódpípu til ad kalla saman saudina, svo ad þótt margar hjardir séu á beit í einu haglendi, samt þeckir hver ein hjørd síns hirdirs raust, og skilur sig úr ødrum saudaflock nær hún lætur. Ef røddin skal heyrast, þá skulu menn hrópa; þetta ord, rødd, þýdir optliga kénníngu í Ritníngunni; þar er rødd eins hrópanda í eydimørku, segir Esajas 40, hvad Jóhannes Baptista þýdir uppá sig og sína kénn-íngu, Jóh. 1; því skipar og Gud kénnimønnunum ad upphefja sínar raddir svo sem adrar básúnur, Esa. 58. Þad er hin andliga hirdirs pípa, hverja ad hann, sem er hinn mikli Hirdir saudanna, Hebr. 13, hefir oss sínum smalamønnum í hendur fengid! Hvers eign ad saudirnir eru, en til þessa heyrir mikil kostgæfni og ástundan, br. m., ætlid ecki ad þad muni einu gilda, hvad þér hrópid; nóg háreysti mega menn heyra ástundum, þad þýtur um eyrun eins og annad stórvidri; en því er ecki svo háttad sem þytnum, er kom yfir postulana, Post. gb. 2, í hverjum ad bjó h. Andi, því þad er ecki Guds ord, sem sumir menn tala í helgum stad; en hann byggir altíd sínu ordi er hann í fyrstu innblés í hjørtu postulanna og annara Guds manna; þad er eins og sterk-vidrid, sem Elías fann í hellrinum á Guds fjalli Hóreb, 1 Kóng. 19, þad klauf í sundur fjøllin og braut klettana, en Gud var þó ecki í vedrinn; svo eru kénníngar sumra

manna, þær skafa innan eyrun á fólkinu, en eckert kémst í hjartad, því þar er eckert af skynsemi, eckert af rádi og eckert af Guds ordi; þad er ský fyrir utan regn, svo sem Júdas postuli talar um Guds dýrkun sumra manna. Hvad mun valda þessu, br. m.! því menn hirda svo lítid um, ad safna því í kornhlødu hjarta síns, er Guds hjúum byrjar ad géfa. Drottinn kallar þann þjón sælann, Lúk. 12, er géfur þeim sinn verd í réttan tíma; hér af má sjá, hvad stór framsýni og árvekni ad heimtast af einum Guds ords þénara; sá sem á ad géfa hverjum einum í réttan tíma þad hønum ber, hann má adgjætinn og ecki tómlátur vera; sé nockur sturladur, sé hann ófródur, sé hann hirdulaus, sé hann þverbrotinn, sé hann efasamur, ad øllu þessu á einn Guds þjón ad gjæta, og láta eckert verk, enga sýslan edur umsvif tímanligra hluta sig hindra frá, ad géfa sérhverjum af þessum í réttan tíma þad sem þeim ber, ef hann vill gjøra verk Drottins Guds síns trúliga; og nema vér svo gjørum, þá er ecki ad dyljast þar vid, ad vér munum ecki einasta launin missa, heldur og þar á ofan straffadir verda, svo sem hinn vondi þjón, er gróf sitt pund í jørdu, Matth. 25. Verid því kostgæfnir, og ætlid ecki ad þad sé nóg ad vér høfum hrós af mønnum, því ef vér leitum eptir því, þá erum vér ecki Kristí þénarar, Gal. 1; og um allt fram, þá lærum sjálfir Guds vilja ad þeckja, af hans ordi; þarí á eins Guds þénara kénníng fólgin ad vera, ad kénna mønnunum ad þeckja syndina, ad fá hana kvitta og ad fordast hana. Høldum vér ecki svo í búskap vorum, ad þótt fódrid sé gott, þá vardi mikid um, hvernig því sé hagtært? ætlum ecki ad þad muni vera ødruvís í andligum hlutum. Menn segja, ad fólkid skuli ecki syndga, en þó gjøra menn ástundum ecki svo skilmerkiliga grein ámillum góds og ílls, svo hinn fáfródi læri ad þeckja syndina, og þad veldur því, ad margt þad, sem ljótt er verdur dygd haldid, edur ad minsta kosti enginn ókostur. Menn segja þeir skuli ecki syngda, en ei segja menn svo gløgt hvernig þeir skuli varast syndina, edur leggja þeim rád af Guds ordi, hvernig þeir skuli sjá sig vid þeirri edur þeirri synd, er einhver kann ad vera hneigdur til; menn segja ad þeir skuli ecki syndga, en tala næsta dausliga þarum, hvad hver synd eptir sig leidir; Guds reidi nefna menn ad sønnu, en ræda ecki svo skilmerkiliga um þad, fyrir hver verk hún opinberast af himnum ofan yfir mannanna børn, jafnvel þótt menn sjái þau dagliga fyrir augum sér; og nær menn þannig breyta, ætla sumir ad sé vel predikad Guds ord, og ad þeir séu gódir verkamenn í Kristí akri, eins og hann hafi ecki sjálfur merki sett uppá sín ord, þar ed hann segir: ad þau séu líf og andi, Jóh. 6; en sumra manna kénníngar eru daudt hégóma-rugl, og aflar meir bana enn lífs. Þegar St. Páll er ad tala máli voru, 1 Kor. 9, ad menn skuli hafa uppheldi af þjónustunni, þá færi hann til síns máls þá løgmálsgrein, er stendur Devt. 25: þú skalt ecki múlbinda þad naut sem þreskir; en eg ætla ad ei þurfi ad múlbinda oss suma, þegar Guds eyrindi á ad tala, vær gjørum þad sjálfir ástundum, edur og óttinn edur fégirndin, en þegar eta skal, rífum vér múlinn af, og uppfyllum svo þad sem Drottinn segir, fyrir mun Ezechíelis, um vøku-mennina í Júda: allir eru þeir mállausir hundar og kunna ecki ad gelta, Ezech.

56; en þessir grádugu hundar verda þó aldrei saddir. Þetta vil eg hafa sagt þeim ed brúka nafn Evangelíí til ábata alleina, og það er þá allt annad enn Evangelíum er þeir tala. Ecki þannig br. m., heldur fylgid bodi Peturs er hann segir, 1 Pet. 5: fóstrid Guds hjørd sem ydur er á hendur falin, og gefid gjætur ad henni, ecki af naudúng heldur fúsliga, verandi ecki skémmiligs ávinníngs girugir, heldur med fúsum huga, og ecki svo sem drottnandi yfir søfnudunum, heldur svo sem þeir ed séu fyrirmindan hjardarinnar. Gud hefir sett oss yfir hjørd sína, því eigum vér hirdarar ad vera og ecki drottnar, því einn er vor Drottinn Jesús Christus hinn mikli hirdir saudanna; það má og engin afsøkun vera þótt sumir hafi lítil laun; hvad hafdi Páll og Barnabas, og hinir postularnir? sá sem þjónar Kristó fyrir lítid, hann hefir stærra lén af Gudi þegid enn hinn sem hefir yfirfljótanligt, svo eg þori ad segja, ad hann mun fegur skína í dýrd síns Herra enn hinn, þótt bádir gjøri þeir eins vel skyldu sína. Gjætum og í þridja máta þess, sem Petur minnir oss á, ad vér séum fyrirmindan hjardanna. Það er almenniliga haldid, ad af óheilum foreldrum kunni ecki heilbrigdt afkvæmi gétid ad verda; nú eru kénnimennirnir andligir fedur allra þeirra sem þeim tiltrúad er, en ef þeir eru lítt vandir ad hlut sínum, og hirda ecki um hvernig þeir lifa, og eru í þann máta andliga vanheilir, hvernig mega þeir Gudi andlig børn fæda. Sonakorn mín, segir Páll vid þá í Galatía, med hverja eg aptur ad nýu þúngbúinn er, þar til Kristur mindadist í ydur, Gal. 4; en hvernig gétur Kristur vordid í þeim mindadur, hverra módir, það er kénnimannsins sál, afneitar øllu kristiligu athæfi, en hlýdir Djøflinum i ógudligu framferdi, og þótt ad Gud kunni ad framkvæma sitt verk í sumra tilheyrenda hjørtum fyrir nád síns Anda, sem ad verkar í ordinu, þá er það ecki hinum rángsnúna kénnifødur ad þacka; ad sønnu hefir hann med sinni þjónustu verid medal til, ad hún er í skírninni endurfædd; verda má og ad hann tali það eitthvad af predikunarstólnum, er heyrir til sáluhjálpar og lifnadarins betrunar, en hvad gagnar það? þegar hann hvad mest áminnir og eggjar á hinar andligu dygdir, kjærleikann, miskunsemina, hógværdina, og í einu ordi ad segja, á deydíngu síns holds og blóds, þá sýnir hann þó í verkunum, ad þeim hlutum sé ómøguligt af stad ad koma, er hann býdur af predikunarstólnum, leggjandi svo það ok á herdar lærisveinanna, er hann ecki snertir med hinum minsta fíngri, Matth. 23. O, vei! ó, vei! hvílík gudløstun er það, nær embætti forlíkunarinnar er þannig brúkad Andskotanum til þjónustu? þetta er hin mesta landrádasøk ígégn Gudi, því það er ecki einasta hans þegna undan hønum ad ráda, heldur brúka þá ámóti hønum, en géfa sig í lid med Satan, hver ad er svarinn óvinur hins alvalda Konúngs. O, hversu skélfilig mun þeirra pína verda um alla eylífd, er þannig vanbrúkad hafa myndugleika síns embættis! svo eg er viss um, ad hver sém kynni ad leggja eyrad vid helvítis munna, og mætti heyra óp og tannagnístran hinna fordæmdu, þá mundu þó kénnimannanna hljód yfirtaka, eg meina þeirra sem hafa leidt hans hjørd, sem med Guds eigin blódi er endurkeypt, Akt. 20, á veg gløtunarinnar, bannandi svo mønnum inn í himnaríki, og sjálfir koma þeir þar ecki inn, Matth. 23. Fyrir því Drottins

kénnimenn, verum ecki eins og vørdur þær ed standa á heidum uppi, og vísa ad sønnu veginn, en ecki fara þær úr stad svo þær leidi hinn vegfarandi til híbýla; ecki eins og klucka, sú er hángir fyrir kyrkjudyrum, hún kallar fólkid til samans til Guds orda heyrnar, en sjálf heyrir hún eckert; treysti og enginn þar uppá, ad hans embætti sé heidarligt, edur ad hann hafi Guds umbod á hendi, nema hann gángi verdugliga þeirri kallan, hvar inni hann er kalladur, Eph. 4. Málmurinn í einni brostinni klucku kann gódur ad vera, en samt er hún ecki mjøg hæf til þjónustugjørdarinnar; svo er og embættid jafnan heidarligt, en þad lídur vanvirdu ástundum fyrir óskickun og illa breytni þess, sem þad starf er á hendur falid. Edur segid mér! hvad kunna tilheyrendurnir ad þeinkja annad um hann, sem ei gjørir nema bendir med fíngrinum til Guds vegar, en sjálfur gengur hann ecki, heldur en þad, ad annadhvert meini þessi madur eckert af því hann talar, edur og ad sá Gud, er hann kénnir, muni ei vera svo mjøg vandur ad lífernis háttum kyndugra manna sem hann segir? Láti menn sér því ecki nægja þar med, ad þeirra kénníngu er hrósad, já, ecki þótt hún sé mikillar hrósunar verd í sjálfri sér, nema menn framkvæmi þad í verkunum er menn tala med munninum. Eg vil hér um vidlíkt segja, og Endurlausnarinn fordum vid lærisveinana, Lúk. 10: fagnid ecki af því ad andarnir eru ydur undirgéfnir, heldur af því, ad ydar nøfn eru skrifud á himnum. Svo vil eg segja: gledjist ecki svo þar af, ad þér hafid af Gudi þegid gódar gáfur til ad kénna, heldur meir af því, ef ydar søfnudur leidréttist, gengur á Guds vegi, elskar Gud og hans ord, ef hans ríki uppbyggist ámedal ydar, en Andskotans verdur nidurdrepid. Gledjist af þessu br. m. og leggid allt kapp þar á, hvad ydur audveldliga takast mun, ef þér fylgid bodi St. Páls, er hann skrifar til Tímotheum: vert fyrirmindan hinna trúudu í ordinu, í umgengninni, í kjærleikanum, í andanum, í hreinlífinu, 1 Tím. 4; og hefi eg nú nockud talad um skyldu kénnimannanna, eptirfylgir med fám ordum ad segja um tilheyrendanna skyldu, hún er tvøføld, ein vid Gud, og ønnur vid hans þénara, hin sídari hángir af hinni fyrri; og því vil eg fyrst þar um tala.

Hér stendur í Gudspjallinu: saudirnir fylgja hønum eptir, því þeir þeckja hans raust. Eg hefi nockrum sinnum þar um talad í bók þessari, mínir elskanligir, hvad oss eigi ad knýja til þess ad heyra raust Drottins, sem er hans ord, því vil eg þess færra þar um tala í þessum stad, jafnvel þótt aldrei sé gód vísa of opt kvedin. Hér stendur ad saudirnir fylgi hirdirnum eptir, af því ad þeir heyra hans raust; hvad er þad, hønum eptir ad fylgja? Hirdirinn er Kristur, þad er ad fylgja hønum eptir, ad lifa kristiliga. Hvad er ad lifa kristiliga? þad er ad halda Guds bodord, ef ecki fullkomliga, sem ómøguligt er, þá þó ad því leiti sem oss er møguligt; hans matur og dryckur var ad gjøra hans vilja sem hann sendi; svo á oss eckert svo kjært ad vera sem ad gjøra hans vilja, Jóh. 4: elska skalt þú Drottinn Gud þinn, þad er hid ædsta og mesta bodord, Matth. 22; en hvad segir Kristur? Jóh. 14: ef þér elskid mig þá vardveitid mín bodord; hann vegsamadi Guds h. nafn fyrir mønnunum; ef vér viljum hønum eptir fylgja, þá látum oss þad fjarlægt vera ad misbrúka hans nafn

til ad leggja þad vid hégóma, en þó miklu sídur ad ljúga vid þad, sverja edur fjölkýngi fremja; í einu ordi ad segja, Kristur sem ecki var lögmálinu undirgéfinn, hann uppfylti allt lögmálid; svo eigum vér af fremsta megni ad æfa oss í hlýdni allra Guds bodorda, og ecki skamta oss sjálfir hvad mikid edur lítid vér viljum halda þar-af; ecki ad elska alleinasta födur og módur, en hata alla adra, ecki ad vera einasta meinlaus í umgengni, og gódvikinn vid náúngann, en kreinkja hans húsfrú edur frændkonur; ecki alleina ad vakta sín augu fyrir lausleti, en stela þó náúngans gózi og svíkja hann í kaupum og sölum. Ecki er þad nóg ad láta hans fémuni kyrra, en baktala hann þó og ófrægja, já, ljúga uppá hann lýtum og skömmum, bera falsvitni ámóti hönum, edur neita hönum sannleikans vitnis, sem er allt hid sama. Eckí dugir þetta, br. m.! ecki er þad Kristó eptir ad fylgja, því sá sem er sekur í einu af bodordunum, hann er brotligur í öllum, Jak. 2; þarfyrir, er ad því vísu ad gánga, ad sá sem lætur eptir sér nockud af þessu, og drýgir þad vísvitandi ámóti samvitskunni, hann er ecki af Kristí saudahúsi. Hvad er hann þá? hann er brád úlfsins, sem er Andskotinn, og mun hönum ad eylífu herfángi verda, nema hann snúi aptur, en hvernig vill hann fá þad gjört, nema hann heyri raust hins góda Hirdirs, nær hann kallar: þvoid ydur, hreinsid ydur, takid ydar illsku breytni frá mínu augliti, látid af illu og lærid gott ad gjöra, Esa. 1. Þessi er hans raust, og ef þér af hjarta ydrist ydar vondra verka, og látid ydur ángra ad þér hafid Gud styggdan, þá lætur hún enn þá hærra, er hann segir: komid til mín allir þér sem erfidid og þúnga erud þjádir, eg vil endurnæra ydur; takid á ydur mitt ok og lærid af mér, þvíad eg em hógvær og af hjarta lítilátur, og munud þér finna hvíld sálum ydrum, Matth. 11; þessi er raust hins góda Hirdirs í allri ritníngunni, í öllu Guds ordi, og þannig á eins hrópanda, eins prédikara raust ad vera í eydimörku veraldar þessarar. Þér vitid, br. m.! ad vér dagliga syndgumst; lastanna greinir spretta idugliga út úr þeirri mold, sem vér erum gjördir af, sídan Fjandmadurinn sádi þar illskunnar sædi, þær verdur af ad höggva, svo ódt sem þær vaxa; med hverju þá? med Guds ordi sem er eitt tvíeggjad sverd og framgéck af hans munni, er Jóhannes sá gánga ámilli ljósastjakanna, Opinb. 1. Guds ord er einn eldur, sá ed brennir upp öll saurindi girnda og lasta, sem oss eru medfædd, þad er einn hamar, er sundurmer hjörtu vor, svo þau verdi bústadur Guds, og sundurknosar vorn anda, svo hann verdi þad offrid sem Drottni líkar, Ps. 51; hér um talar hann svo hjá Jeremíam, 23: er ecki mitt ord svo sem eldur, segir Drottinn, og svo sem einn hamar sá ed klettin í-sundurmolar? Guds ord er einn eldur, sem sagt er. Aron sagdi fordum sér til afbötunar: minn herra, eg kastadi gullinu í eldinn, og vard þar af þessi Kálfur, Exód. 32. Rétt-trúads manns hjarta er hverju gulli dýrmætara, köstum því í þennan eld, þar af mun sjálfkrafa vaxa einn kálfur, ecki svívirdíng Egyptalands, svo sem Arons kálfur, heldur ein lifandi fórn og Gudi þacknæmilig, sem eru kálfar vara vorra, Os. 14; þessi er sú skyldan, er vér eigum Gudi ad gjalda, og gjöldum vér, ef satt skal segja, br. m.! ecki í hans, heldur í vorar þarfir. Jardneskir hirdarar fæda saudina fyrir ullina og mjólkina,

en Drottinn fædir sína saudi fyrir alls eckert; einkis krefur hann af þeim, nema ad þeir skuli óttast sig og elska, og ætti þad ecki ad vanta, kristnir menn, því ef vér elskum vora lánardrottna fyrir þad þeir géfa oss føt og fædi, og vinnum þeim altid þó nockud til þarfa. O, því skyldum vér þá ecki elska hinn góda allsherjar Drottinn, er ecki einasta fædir og fóstrar líkhama vora, heldur og elur sálir vorar á þessu himnesku manna, já, á síns eingétins Sonar holdi og blódi, sem er lífsins braud af himnum ofan komid, Jóh. 6. Verum því ecki svo illgjarnir ámóti sjálfum oss, ad vér daufheyrumst vid þessa góda Hirdirs raust, hver ed fóstrar oss í lystiligum grashága, og leidir oss ad ferskum vøtnum, Ps. 23. Øll syndugs manns ólucka kémur þar af, ad hann ljær ecki Guds raustu eyru; hvernig mega þeir trúa, nema þeim sé predikad? segir Páll, Róm. 10; en eg má spyrja, til hvers skulu þeir predika, nær enginn vill heyra? og hvernig á Guds ord ad verka í hjartanu, nær þad kémst ecki í gégnum eyrun, sem eru dyr hjartans. Lamparnir vóru fyrst kveiktir í gamla Testamentinu ádur enn reykelsid var tendrad, Exód. 27, og svo verdur skilníngurinn fyrst ad upplýsast, ad manneskjan þecki Gud og sjálfan sig ádur enn girndin kviknar, og audmýktin lifnar til ad afneyta sjálfum sér, en elska Gud; en hvar er slíka Guds gjøf ad fá, nema í hans h. ordi, þau eru lampar þeir, Ps. 119, sem reykelsi vorrar ydranar, vorrar trúar, vorrar bænar, reykelsi elskunnar til Guds og náúngans skal tendrast med, svo þeirra ilmur stígi upp fyrir Guds hásæti og samtengist þar Drottins forþénustu oss til forlíkunar; og er nú svo úttalad um skyldu vora ámóti Gudi vorum í þessu. En hvad vora skyldu áhrærir vid kénnendurnar, sem oss eru í Guds stad settir, þá er hún næsta mikil. Eg mun þykja bermæltur verid hafa um þeirra skyldu í hinum fyrra parti rædu minnar, og vil eg því vikid hafa til þeirra, sem ecki taka vara á sínu embætti, og lítid hirda um hvernig þeir kénna edur lifa; en Gudi eru þackir ad kunna, ad hann hefir géfid oss marga síns ords kénnendur, þá ed bædi prédika þad hreint og klárt, og svo prýda kénnínguna med lastvøru framferdi; þessir hafa stóran mindugleika af Gudi, børn mín! hjá þeim á þad heima, sem Drottinn segir, Lúk. 10: hver hann forsmáir ydur, hann forsmáir mig! Ecki er oss ad þeim ad leita, sem ecki finnist mannligur breiskleiki hjá. Gud hefir næsta vægdarsamliga høndlad vid oss í því, svo sem øllu ødru, ad hann hefir ecki sendt oss eingla af himnum til ad kénna oss, því vér mundum ecki standast þeirra nálægd, heldur syndúga menn eins og vér erum, og hefir prýdt þá med einglanna nafni, Malach. 2, til ad láta oss vita, ad þeir séu hans sendibodar til vor, hverja hann vill láta medtaka í sínu nafni. Hverki Petur né Páll edur nockur annar af postulunum vóru án mannligs veikleika. O, hvad munum vér þá vera, sem enganvegin erum þeirrar líkar? Kénnimennirnir í gamla Testamentinu áttu ad forlíka fyrir sínar eigin, ádur enn þeir offrudu fyrir fólksins syndir, Hebr. 7; en ei ad sídur vildi Drottinn ad fólkid skyldi þeim hlýdid og undirgéfid vera, svo ad hann segir: hver sem ecki vill kénnimanninum hlýda, hann skal deya, Devt. 16. Nú þótt ad þetta løgmál sé aftekid, ad svo miklu leiti sem líkhamans straffi vidvíkur, þá er þad samt og ádur víst,

ad hver sem ecki hlýdir einum Drottins kénnimanni, í öllu því sem hann hönum í Guds nafni réttiliga býdur, hann deyr andligum dauda, hann er ecki kristiligrar kyrkju lifandi limur, hann er daudur í synd þeirri, er hann vill ecki ráda bót á, og nema hann hlýdnist Drottins þénara og ydrist af hjarta, ádur enn hann deyr, mun hann eylífum dauda deya. Þér vitid hvad Drottinn sagdi fordum daga um Pharísæos og Skriftlærda, Matth. 23: ad menn skyldu gjöra eptir því sem þeir segdu en ecki eptir því sem þeir gjördu, af því þeir sæti á Móses stóli: hversu miklu framar byrjar oss þá ad hlýda rádvöndum kénnimönnum, er undan oss gánga í ótta Drottins, og eru óstraffanligir, sem Páll ad ordi kémst, 1 Tím. 3, þad er, hverja menn ei kunna ad straffa fyrir nockurn glæp edur hneixlisama umgeingni, þótt ei séu þeir fyrir Gudi syndlausir; svo eigum vér nú vorum kénnifedrum ad hlýda, í því þeir oss bjóda Guds og síns embættis vegna, eins og sjálfum Gudi, því þeir eru verkanautar Kristí, og rádsmenn hans leyndardóma, sem Páll vottar, 1 Kor. 4; þarfyrir segir og sjálfur Kristur, Lúk. 10: hver ydur heyrir hann heyrir mér. Í ödru lagi eigum vér ad heidra og ad elska vora kénnifedur; þad býdur Páll oss, 1 Tím. 5, segjandi: þeir öldúngar, sem vel forstanda, haldist tvöfaldligs (þad er mikils) heidurs verdugir, allra helst þeir, sem ervida í ordinu og lærdóminum, svo sem eru trúlyndir kénnifedur medal vor, br. m.; og því skyldum vér ecki heydra Guds sendiboda, ef vér hann heydrum? Hvílíkt er þá rænuleysi sumra manna, er þeir hatast vid sína kénnifedur, af því þeir straffa hjá þeim syndir og lesti, og vilja hafa sálum þeirra hólpid úr glötuninni? þar finnast ógudligir skálkar, er ecki svífast ad leggja hendur á sinn sálusorgara, þeir ed skémma hann út í ordum sínum leynt og ljóst. Hvad er ad gjalda illu gott ef þvílíkt er ecki? hvad er ad gjöra uppreist ámóti Gudi, ef ecki er þetta? og eru þeir eingu betri, sem maktina hafa og svoddan glæpi ecki einasta óhegnda láta, heldur og taka slíka óhæfu í forsvar, sem dæmi munu til géfast. Vel er þad satt, ad Guds þénari á alla hluti ad lída fyrir hans sakir, en þó má hann beidast réttar síns nær svo vid ber, því ecki einasta hann, heldur og hans Herra er í slíku vanvirdtur, O, þvílíkt nidurdrep er þad Kristí ríki, þegar svoddan gudleysi er ecki straffad af þeim, sem þar til vald hafa af Gudi og könúnginum. Egyptskir ströffudu þann á lífinu, sem ecki hjálpadi einum ferdamanni úr ræníngjans höndum ef hann kynni; gjæti þeir ad því, sem makt hafa til ad straffa þá, sem Guds þénurum ofbjóda med ordi edur verki, hvílík Guds reidi yfir þeim hángir, í hverju fári þeirra líf og sál vera muni, þegar hans hefnd vaknar einhvern tíma, nær þeir ecki hjálpa þeim í réttri sök, sem af Gudi eru settir til ad hjálpa sálum óhlutvandra manna úr kverkum Satans, sem er ræníngi sálnanna. Svo eru þeir og nockrir, sem Andskotinn hefir svo blindad med fólskunni, ad nær einn Kristí þénari segir þeim til syndanna, vilja þeir ecki þiggja Guds líkhama af hans hendi, þeir gjöra sér þúsund mein fyrr enn þad skuli á þá gánga, og sæta gjarna þeim tíma, nær einhver annar flytur Guds þjónustu í kyrkjunni. Þessa eru mörg dæmi, því verr, og þetta gjöra

sumir af þeim, ed segjast vera nockud, þótt ei kunni þeir prestinn um nockra sök ad klaga, og nefna þetta samvitskuveiki sína, hvar í þeir fara ei mjøg villt, því Djøfullinn plágar sálir þeirra med heiptinni, sem þeir leggja á þann, er ættu næst Gudi og kónginum ad elska. Segid mér, mun ecki Satan hlæa ad slíkum dáraskap? og mun ecki Drottins líkhami fordæma þá merkiliga, nær þeir stelast til ad medtaka hann med svoddan hjartalagi móti sínum kénnifødur? mun ecki hans dýra blód, med hverju syndarinn er endurkeyptur, hrópa bølvan í himininn yfir þeim? Þad auga, sem spottar sinn fødur, edur forsmáir hlýdni módur sinnar, þad munu hrafnarnir útkroppa, segir Salómon; en segid mér, eru ecki réttsinnadir kénnendur fedur vorir? Ordskv. 30; segir ecki Páll, 1 Kor. 4: eg hefi gétid ydur í Jesú Kristó fyrir Evangelíum. Þeir eru og réttkalladir þessu nafni, sem góda forstødu veita, því svo sem vorir líkhamligir foreldrar eru medal til ad framkvæma náttúrunnar verk, svo eru og hinir andligu, sem eru réttsinnadir ordsins þénarar, medal til þess ad framkvæma Guds verk í oss, sem er øllu ædra, því á þá eingu sídur ad elska og virda; en þad kalla eg ad hinn grádugi hrafn, Djøfullinn, hafi allareidu þeirra sálaraugu útkroppad, sem hata svo nockurn Guds ords þénara, sem er hans fadir, ad hann vill ecki þiggja af hønum þá Guds þjónustu, er hann á øllum Kristí limum ad veita, og gjørir sig þannig Guds ríkis óverdugan. Heyrid því St. Páls ord, af pistlinum til Hebr. kap. 13: hlýdid ydar leidtogurum og heyrid þeim, þeir ed vaka yfir ydar sálum, svo sem þeir ed þarfyrir eiga reikníngskap ad gjøra, svo þeir gjøri þad med føgnudi og ecki med andvarpan, því þad er ydur óþarfligt. Þad er hinn ædsti føgnudur Guds ords þénara, sem vilja trúir finnast, ad þeir fái nockud áorkad med sínu ervidi, og því kallar Páll þá í Phillippis sinn føgnud og sína kórónu, Phil. 4, því segist hann ecki þurfa hólsbréfanna vid, er hann skrifar Korinthüs til, því ad þeir séu sitt bréf skrifad í hjarta sínu, sem skilid og lesid verdi af øllum mønnum, 2 Kor. 3. Aptur er þad hin mesta sorg, nær þeir fá eingu til leidar komid vid suma menn, nær þeir sjá fyrir fram, ad þeirra saudir vegna þvermódsku sinnar deya út af frá því heilnæma fódri Guds orda, ecki tímanligum, heldur eylífum dauda. Augústus keisari sagdi um børn sín, er skickudu sér illa, og midur enn hans tign sómdi, ad þau væri sínar þrjár ákomur; svo mega trúir Guds þénarar segja um þad illgresid, er Djøfullinn sáir nidur í Guds akri, sem þeir eru yfirsettir; þad eru þeirra ákomur, þeirra meinsemdir, þad eru illskukýli og graftrarmein, sem eta í kríngum sig med vondum dæmum, og eitt súrdeig, sem spillir øllu deiginu ef til vill, nema þau læknud séu. Í þridja máta eigum vér sálusorgurum vorum ærligt uppheldi ad veita; þad baud sjálfur Drottinn hjá Matth. kap. 10, er hann sendi þá út ad predika: verdur er verka madurinn sinna launa, sagdi hann; þad hefir hann ítrekad fyrir munn St. Páls, hver þó ervidadi sjálfur med sínum eigin høndum, svo hann ecki legdi þýngsli á søfnudinn í Korinthó; hann segir í hinu fyrra sendibréfi til þeirra, kap. 9: hver fer nockurn tíma í hernad uppá sinn eiginn kostnad? hver plantar víngard og etur ecki af hans ávexti? hver fædir hjørdina og etur ecki af mjólk hjardarinnar? Þér segid vel br. m., vér gjørum svo, vér gjøldum kénnifedrunum þad løgin oss tilsegja; þad er satt, mørgum fer vel í því, þeir eru og sumir er

meira gjøra enn løgskyldan býdur, og hafa þeir hjá Gudi launa ad vænta, sem ecki vill láta einn vatnsdryck ólaunadan vera sem géfinn er í lærisveins nafni, Matth. 10, þad er, jafnvel hid minsta, sem hans þénurum er til góda gjørt, um hverja hann sér í lagi talar í þessum stad, þótt þad og megi til fátækra heimfærast; en svo munu aptur ámót finnast þeir, sem ecki eru svo mjøg adgjætnir í slíku, þeir ed greida þad þeim greida byrjar med illu, med eptirtølum, med rángsleitni, í því er sízt hagar, og á hinum óhentugasta tíma, og þykir þad nærri því verst allra skylda lokid, sem goldid er Drottins þénurum, og kalla ad prestur hafi ecki mikid fyrir sínu braudi. Ecki gét eg sagt ad þvílíkar manneskjur elski mjøg sálir sínar, því annars mundu þeir hirda meir um sinn sáluforgara; lítid vita þeir af hvad kénnimanligu embætti fylgir, hver mæda, hver umhyggja, hver ástundan, ef þad af alvøru nockurri gjørt er. Segid mér, mun þad lítil mæda ad þeir vaka yfir ydar sálum med bæninni til Guds, med kostgæfni í hans heiløgu ordi sem ydur skal prédikast? munu þeir hrista þad fódur út af erminni, er sérhverjum ydar géfa skal í réttan tíma? mun ei þurfa ómak og adgætni til ad þeckja svo hvern einn af þeim, sem Guds þénara er tiltrúad, ad hann gjæti bodid þad hverjum einum sem hønum er haganligast? leggja ydar kénnifedur ecki optliga sitt líf í hættu fyrir ydar velferdar skuld? mega þeir ecki taka á sig þá þyckju og óvild vondra manna, nær þeir segja þeim til syndanna? byrjar þeim ecki ad þvínga sinn eiginn líkhama ad ecki prédiki þeir ødrum, og verdi sjálfir rækir? 1 Kor. 9; og hvad allra þýngst er, ad þeir skulu gjøra hinum alvalda Dómara himins og jardar reikníngsskap fyrir sálir ydar á degi alls holds, og svara til ef nockur tapast, hvert þad er af hans sjálfs vøntum edur kénnimannsins vanrækt. Viljid þér segja mér þá, ad einn prestur vinni ecki fyrir sínu braudi? edur hønum sé ofgéfid þad hann nýtur? Þér segist gjalda þad þér erud skyldugir; svo er þad fyrir mønnum, enginn kann meira út ad heimta. Eg segi ecki heldur ad þér skulud géfa þeim fram yfir skyldurnar, sem nóg uppheldi hafa, og sjálfir ættu heldur ad leggja af vid adra enn taka frá þeim; en hina er vinna þurfa baki brotnu, þeir og þeirra børn og kvinnur fyrir lífsnæríngu sinni, søkum lítils uppheldis, sem vída er, þá ættu menn ad þeckja framar ødrum, svo sem Páll býdur, 1 Tess. 5, segjandi: eg bid ad þér þeckid þá, sem ervida ámedal ydar, og ydur forstødu veita, og kénna ydur, og ad þér hafid þá yfir máta kjæra fyrir þeirra verks skuld. Ad þeckja, merkir hér ad elska, svo sem Postulinn leggur þad sjálfur út, ecki einasta med ordi og túngu, heldur med verki og sannleika, 1 Jóh. 3; eg þecki mína saudi, og eg þeckist af mínum, segir Jesús, Jóh. 10. Svo sem Gud þeckir oss, þad er elskar, svo eigum vér ad þeckja vora kénnifedur; en hvernig þeckir Gud oss? þannig ad hann géfur oss alla hluti ánægjanliga til notkunar, 1 Tím. 6; svo eigum vér ad meddeila þeim øllum gjædum, sem oss uppfræda í ordinu, Gal. 6. Hvad medtøkum vér af Guds hendi fyrir þeirra medalgaungu? andligt fódur sálna vorra. Heyrid þá hvad Páll segir hérum, 1 Kor. 9: ef vér høfum sád ydur hid andliga, er þad þá mikid, ad vér uppskérum ydvart hid líkhamliga? Þú géldur allar skyldur prestinum, þad er gott, hann kann ei meira ad heimta; en ef þú sér þinn sáluforggra naud lída, húngra, þyrsta edur klædlítinn vera, og þú hjálpar hønum ecki, ef þú hefir rád þar til, þá hefir þú einganveginn lokid

þína skyldu Gudi, sem er bædi þinn og hans Drottinn; því ef Postulinn segir, ad Guds kjærleiki sé ecki í þeim, ed svo breytir, vid einhvern annann sem naudstaddur er, 1 Jóh. 3, hvernig má hann vera í þeim, er svo gjørir, vid sinn kénnifødur, sem hønum er framar ødrum vandabundinn? Hugsa því ecki med þér, ef þú átt fátækan sálusorgara, þann er rækir sitt embætti: hvad er mér vandara enn þeim, sem lifa í ødrum søfnudum? þegar eg géld og géf eins og þeir, þá hefi og aflokid skyldu minni, því Gud hefir gjørt betur til þín en hans, sem eckert þarf af ad leggja vid sinn kénnifødur, þar hann hefir géfid þér orsøk til ad leggja skuld inn hjá sjálfum sér, ecki þess vegna, ad hann kunni nockrum skyldugur ad verda, heldur sakir sinna fyrirheita. Eg Páll hefi skrifad med minni eigin hendi, eg skal betala, sagdi hann fordum í sendibréfinu til Philemónem; en eg er Gud alleina ríkur, eg hefi talad fyrir munn míns eingétins Sonar, ad einn vatnsdryckur í lærisveins nafni skuli ei ólaunadur vera, segir Drottinn, Matth. 10. Sá sem vill sjálfum sér vel, hann gjøri vel vid sinn kénnifødur; sá sem sjálfan sig elskar, hann elskar sálu sína; hver ed sína sálu elskar, hann elskar Gud, sem hana skapad og frelsad hefir; sá ed Gud elskar, hann elskar hans þénara; sá ed hans þénara elskar, hann sér ógjarna ad þeir naud líði, ef hann fær vid því gjørt; þarfyrir, sá sem vill sjálfum sér vel, hann vilji undir eins sínum sálusorgara, sem hønum er í Guds stad settur. En Gud allsherjar, sá ad er Fadir vor allra, hann stjórni oss svo hér í nádinni, bædi yfirbodnum og undirgéfnum, ad vér þeckjum svo hver annann, ad vér um sídir af hinum ædsta Biskupi og Hirdir sálna vorra mættum þecktir verda og innleiddir á land lifandi manna, svo þar verdi eitt saudahús og einn hirdir. Þad bænheyri hin nádugi Gud, fyrir Jesúm Christum, amen!

[illegible] 40,000 manns [illegible]

[illegible]

30 ára [illegible]

[illegible] Berkhard af Verrnon [illegible]

[illegible] Banner [illegible]

[illegible] Vrangel [illegible]

[illegible] 1645 [illegible]

[illegible] Vestfalen [illegible] Munster [illegible]

[illegible] 1648 [illegible]

[illegible] Vestfalski [illegible]

